1239

Lapus 1835

LV. C.22.

registr.

CENSURA.

Albo

ROZSĄDKV NA CONfeſsią ludźi tych: ktorzy pospolitym názwiſkiem rzeczeni bywáią Arriany: á w rzeczy ſámey ſą Sociniſtámi: náśláduiąc we wszytkim przewrotney opiniiey FAUSTA SOCINA Włochá.

KSIĘGI CZWARTE.

Ktore ſą

O ſpoſobie względem ktorego CHRISTVS IEZVS ieſt náſzym Zbáwićielem.

A przytym.

Okazánie prawdźiwey Sentenciey EWANGELICKIEY: przećiwney temu: Piſmy świetymi dobrze vtwierdzoney.

A ná końcu

Przydána ieſt oſobna y krotka Rosprawá z ſtrony Vrzędow Páná Chriſtuſowych.

Drukowano w Ośmiánie Je° M. Páná C. M. Márſzałká W. X. Litewſkiego.

ROKV 1615.

2.161

Rom. 5. v. 19.

Abowiem iáko przez nieposłuszeństwo iednego człowieká: grzesznikow postánowiono iest wiele: ták przez posłuszeństwo iednego: spráwiedliwych będźie postánowiono wiele.

1. Tim. 2. v. 5. 6.

Jeden Bog / Jeden też Pośrednik Bogá y ludźi / człowiek Christus Jezus: ktory śiebie sámego wydał zapłátą odkupienia zá wszytki.

XVII - 1239 - III

Iáśnie Wielmożnemu Pánu, y Pánu:

IE° M. P. RAPHAŁOWI LESCZYNSKIEMV. HRABI NA LESZNIE: KASTELLANOWI WISLICKIEMV: WSCHOWSKIEMV &c. &c. STAROŚCIE.

Pánu mnie wielce Miłośćiwemu.

Láská niech będzie, miłośierdźie y pokoy od Bogá Oycá: y Páná Iezu Christá Zbáwićielá náſzego. *Tit. 1. v. 4.*

W Biegu przyrodzonym, Jáśnie Wielmożny, á mnie wielce Mśćiwy Pánie Wiślicki: niemáß większey miłośći: iáko kiedy kto vmiera zá przyiaćielá ſwego. Ktora *miłość dobrodźieyſtwem przećiwko temu okazánym ma być rozumiána: zá ktorego kto, máiąc go przyiaćielem ſwoim: vmiera. A im większa to ieſt miłość biegu przyrodzonego, nád wßelką inßą miłość: według ſłow Chriſtuſowych: tym też nád inße dobrodźieyſtwá ludzkie: ieſt naywiętßym dobrodźieyſtwem.* Lecż *nád tę dáleko większa, vmrzeć zá nieprzyiaćielá ſwego, y wydáć Syná ſwego włáſnego dla niego ná śmierć: bo* *Ioan 15. v. 13*

tá dźiete ſie nád bieg przyrodzony. A tá-
Rom. 5. v. 8. 10. & Cap. 8. v. 32. kać ieſt miłość Chriſtuſá Páná ku narodowi
ludzkiemu: y Bogá Oycá iego. Vmrzeć zá
przyiaćielá: rzádki ma przykład. Vmrzeć
zásie zá nieprzyiaćielá ſwego, y wydáć Syná
ſwego własnego dla niego ná śmierć: od wie-
ku nieſłychána: áni może być w kim inßym
vpátrzona: tylko w Chriſtuśie Pánu: á w
Bogu Oycu iego niebieſkim. A im ieſt nád
wßyſtkie naywyżßa: tym naywietßym do-
brodźieyſtwem zoſtawa. Dobrodźieyſtwo
zásie wßelákie, ſámo przez ſie wdźięczność
Coloſſ. 3. v. 15. zaſługuie z roſkazánia Duchá Bożego: á im
ieſt wietße, tym wietßey wdźięczności po-
trzebuie: ktora gdy ſie wzaiemnie dobro-
dźieyſtwu nie ſtáwi: grzech y pomſtę ná ká-
żdego przynośi. Z tadći vroſł on dekret Du-
Prou. 17. v. 13. chá Bożego: Reddens malum pro bono,
non recedet malum de domo eius. Y on dru-
Sapien. 16. v. 29. gi: Ingrati ſpes, tanquam pruina hyberna
colliqueſcet, & ſicut aqua inutilis difluet. Y
owßem y ludźie báczni: ták to záwße ſa-
dźili: że nád człowieká niewdźięcznego
z rzeczy źiemſkich: niemáß nic gorßego: Z
tadći on Mimus powiedźiał: Ingrato homi-
ne, nihil terra pejus creat. Z tadći gdy ko-
mu chćieli złorzeczyć: niewdźięcznym go
tylko

tylko názywáli: rozumieiąc: że iáko niewdźięcznośc naywiętsza iest złość: ták też że to iest naywiętsze złorzeczeństwo gdy komu bywa zádawána: co ieden z nich onym wierszykiem wyráźił:

Cũcta simul verbo maledicta expresseris vno,
Ingratum si quem dixeris esse virum.

Z tądźi Attenieńczykowie, y Mácedonowie: miedzy inszymi rzeczámi: pochwałę sobie zasługuią: że przećiwko niewdźięcznym: wolnego práwem czynienia pozwolili: ktore názywáli Actionem ingratitudinis.

A choć ták záwsze Bog brzydźił sie niewdźięcznośćią, karał ią, y karáć postánowił: brzydźili sie nią záwsze y ludźie báczni, y karáli ią: iáko táką, ktora źrodło dobrodźieystw: ták Bożych: iáko y ludzkich: zátyka, y práwie wysusza: Nie był iednák nigdy ten świát ták szczęśliwy: áby był tym od niewdźięcznośći przećiwko Bogu, y ludźiom: mogł być odwiedźiony. Ták dálece: że záwsze, niemal wszystkie dobrodźieystwá Boże, y ludzkie: v świátá niezbożnego: w niewdźięcznośći były, y zostawáią. Czemu y on Catullus przypátruiąc sie: on wirszyk powiedźiał.

Omnia sunt ingrata, nihil fecisse benignum est.

*A iesli ludźie dobroczynni: niewdźie-
czność przećiwko dobrodźieystwom od sie-
bie okazánym: zwykli ták przykrze znośić:
Tedyć dáleko więcey Bog niebieski: ktory
iest studnicą naywyższą wszystkiego dobrego:
y ktory wdźięcznym y niewdźięcznym zá-
wsze dobrze czyni. Czego są świádkiem, ták
gęste y częste: w Prorocech iego świętych:
y Pismiech Nowego Testámentu: o to ná-
rzekánia.*

*Przystępuie ieszcze y to do tego: że im wię-
cey tych czásow ostátecznych mieli nástáć lu-
dźie niepobożni: tym też więcey niewdźię-*
2. Tim. 3. v. 1. 2. *czni: według świádectwá Páwłá ś. Jm*
Iere. 31. v. 32. *więtsza bowiem łáská Boża zbáwienna miá-*
Hebr. 8. v. 6. *łá okwitowáć pod nowym Testámentē: tym
też więtsza pod tymże Nowym Testámen-*
Matth. 24. v. 12. *tem: y owszem im bliżey ku schyłku świátá
tego: tym więtsza miáłá pánowáć niezbo-
żność: á zá niezbożnośćią ku tey łásce nie-
wdźięczność. Y ták dálece: że też y tey łá-
ski iego zbáwienney, ze wszech naywiętszey,
iż on Syná swego własnego, dla nas grze-*
2. Cor. 5. v. 14. 15. *sznych, á ták nieprzyiaćioł swoich: ná śmierć
zelżywą wydał: ábyśmy my nie byli vmár-
łymi, ále żyć mogli żywotem wiecznym: lu-
dźie nie tylko mieli być niewdźięcznymi:*

ále

ále ſie iey też záprzeć: mieli ſie náwet zá- 2.Petr.2.v.1
przeć y Páná ſámego: ktory ie kupił: á ku- 1.Pet.1.v.19
pił przedroga krwia śiebie ſámego.

Niewdźiecznymi ſie okázuia tey łáſki zbáwienney: Naprzod ći: ktorzy iey nie przyimuia: gdy im bywa dawána. Potym ći: ktorzy iey znáć niechca: gdy im bywa obiáwiána. Potrzećie ći: ktorzy ia przyiawſzy depca. Poczwarte ći: ktorzy ia opák y lżey niżeli ieſt ſámá w ſobie: ſzácuia. Náwet ći: ktorzy zá nie Bogu nie dźiękuia.

Nie przyieli iey Zydowie: choć im byłá dawána: á ták ſie iey niewdźiecznymi okazáli: iáko Ian świety zeznawa: Cap.1.v.11. gdy o tey łáſce ze wſzech naywietſzey zbáwienia náſzego: w ten ſpoſob piſze: **Przyſzedł do ſwoich/ ále go ſwoi nie przyieli:** y co im też y ſam Chriſtus ná oczy wymiáta: gdy mowi: **Jaciem przyſzedł imieniem Oycá mego/ á nie przyimuiećie mie. A ieśliżby przyſzedł inny ſwym imieniem: tedy go przyimiećie.** Ioan.5.v.43

Nie poználi tey łáſki zbáwienney: Naprzod tákże Zydowie, choć im byłá obiáwiána: á potym y inſzy wſzyſcy ktorzy ſie świátem miánuia: y ták niewdźiecznikámi ſie iey y z tey miáry okazáli: y przetoż też y Chriſtus Pan nád Jerozolima płácząc, to iey Iohan.12.v.36.

ná o-

Luc. 19. v. 42 ná oczy wymiáta: gdy mowi: O gdybyżeś ty znáło/ áby tylko dniá twego/ co iest ku pokoiowi twemu: álec to zákryto od oczu twoich. A o wßytkich inßych, tym Zydom podobnych: Ian świety piße:
Cap. 1. v. 10. Ná świecie był: á świát przezeń vczynion iest: á świát go nie poznał.

Depcą ią ci: ktorzy przyiąwßy ią: álbo niezbożnie żyią: álbo mniey świątobliwie o niey: niżeli iáko potrzebá: rozumieią: á ták y ci, y owi: okázuią sie onymi psy, ktorym zá-
Matt. 7. v. 6. 2. Pet. 2. v. 22 kazał Christus Pan świetych rzeczy dawáć: y ktorzy sie do swego zmietliská wracáią: y onymi świniámi, przed ktore tenże Christus zákazał pereł miotáć: y ktore omyte będąc: wracáią sie do swego kálu. Ktorych niewdzieczność, y ták lekki z łáską postepek:
Hebr. 6. v. 4. 5. 6. Páweł s. onymi słowy wyraża: Abowiem być nie może/ áby ci ktorzy raz byli oświeceni y skoßtowáli dáru niebieskiego/ y vczestnikiem sie stáli Duchá s. Y skoßtowáli dobrego słowá Bożego/ y mocy przyßłego wieku. Jeśliby vpádli/ áby powtore byli odnowieni przez pokute/ przeto iż znowu krzyżuią sámym sobie Syná Bożego/ y iáwnie go sromocą.
Hebr. 10. v. 26. 27. 28. 29. Tákże y onymi drugimi: Abowiem ieślibysmy dobrowolnie grzeßyli/ po wźieciu vzná-

nia

nia prawdy/ iużci dáley nie zostawa ofiárá zá grzech. Ale strászliwe nieiákie oczekawánie sądu/ y zápalenia ogniá/ ktory pożrze przećiwniki. Ktoby odrzucił Zakon Moyżeszow/ bez miłośierdźia ná świádectwo dwu álbo trzech vmiera. Jákoż mniemaćie/ iż dáleko sroższe karánie zásłuży ten / ktoryby Syná Bożego podeptał/ y krew Przymierza/ przez ktorą był poświecony / pokalána być rozumiał/ y Duchá łáski zelżył.

Szácuią opak tę łáskę zbáwienną, y lżey: niżeli iest sámá w sobie: ktorzy iey tego nie przyznawáią co oná w sobie zámyka: Jákimi byli tákże Naprzod, oni Zydowie: ktorym kiedy Christus powiedźiał:. że z niebá zstąpił, y iest onym chlebem, ktory dawa żywot świátu: onym sie to zdáłá niepodobna: y szemráli przećiwko niemu mowiąc: Izaż ten nie iest Jezus Syn Jozephow/ ktoregośmy ználi Oycá y Mátkę: Jákoż tedy ten to powiáda: że z niebá zstąpił? A o *ćiáło iego, wádźili sie miedzy sobą: mowiąc:* Jákoż ten może nam dáć ciáło swe: ábyśmy ie iedli? *Byli tákimi potym: niektorzy z Zwolenników Páná Jezusowych: ktorzy tego słucháiąc, co on o iedzeniu ćiáłá swego, y piciu krwie swoiey: mowił: skąd żywot wieczny płynie:*

Ioan. 6. v. 33. 35.

Ibid. v. 42.

Ibid. v. 52.

Ibid. v. 59. *tym ſie gorſzyli: mowiąc:* Przykre to ſą ſłowá/ y ktoż tego ſłuchać może?

Nie dźiękuią Bogu zá tę łáſkę ták wyſoką: ći wſzyſcy: ktorzy iey nie przyimuią, y znáć niechcą: álbo ktorzy ią opák y lżey: niżeli iáka ieſt: ſzácuią: álbo ktorzy ią náwet niezbożnym żyćiem, y mniey niżeli potrzebá świętobliwym rozumieniem o niey: depcą. Jáko bowiem ten ma Bogu zá to dobrodźieyſtwo dźiękowáć: ktory go áni chce przyiąć, álbo znáć: choć mu bywa dawáne y okázowáne: álbo y ten: ktory go tákim dobrodźieyſtwem nie przyznawa: iákim ieſt: álbo ktory náwet: odpycha go od śiebie, depce, niſzczy y plugáwi?

W poczet tych wſzytkich niewdźięczników: Adwerſarze náſzy: z ktorymi ſię tá controverſia odpráwuie: ſłuſznie máią być policzeni. A zaż bowiem oni, licząc ſię Chriſtiany, á ták ludem Chriſtuſowym: tego Páná ſwego przyieli: ktory im był dány: będąc

Ioan 3. v. 16. *światu dány od Bogá Oycá niebieſkiego? Zaż ſię go nie rączey záprzeli: záprzawſzy go być Bogiem z nátury, y Synem Bożym właſnym: z Oycá niebieſkiego w Iſtnośći iego przed wſzyſtkimi wieki urodzonym: á ſámym tylko człowiekiem zfingowawſzy go ſobie:*

bie: á ták ſie okazáli tymi niewdźięczniká-
mi: o ktorych Piotr ś. prorokował: w mieyſ- 2. Pet. 2 v. 1.
ſcu wyżſzey pomienionym: ktorzy iáko mieli
tych oſtátnich czáſow náſtáć: ták też że ſie
mieli z niewdźięczności: y ſámego Páná ſwe-
go: ktory ie kupił: záprzeć? A zaż po-
ználi tę łáſkę zbáwienną naywyżſzą? Y
owſzem oczy ſobie wewnętrzne, y zwierzcho-
wne raczey záſtonili: áby iey nie ználi:
choć im ieſt w piśmie ś. obiáwiona. Wyzna-
wáć bowiem: że Chriſtus zá grzechy náſze,
ſpráwiedliwośći Bożey, przez śmierć ſwo- Lib: de Servatore fol 2.
ię: nie vczynił doſyć, y nie był iey powinien, & 258.
áni mogł doſyć czynić: zaż to ieſt znáć tę
ſámę łáſkę zbáwienną naywyżſzą? Czyliſz
nie raczey to ieſt záprzeć ſie: nie tylko Pá-
ná ſámego: ktory nas odkupił: ále y przedro-
giey zapłáty tego odkupu iego? Przyimuiąc
w rzeczy, dobrodźieyſtwo zbáwienne śmier-
ći Chriſtuſowey: twierdźić y wyznawáć:
że Chriſtus zá nas álbo ná mieyſcu nas: nie Eodem lib. fol 112.
vmierał śmierćią wieczną áni docześną: zaż Ibid. fol 297
proſzę, nie ieſt to deptáć to ſámo naywyżſze & fol. 73.
dobrodźieyſtwo zbáwienne? co czynią Ad-
werſarze. Albo twierdźić: że Chriſtus Ibid. fol. 84. Ibid. fol 134
gdy vmárł: żywot wieczny ſobie od Bogá
záſłużył. że y zá śię ofiárował. Ze śmierći Ibid. fol 297

z przyrodzenia podległy był: dla tego że sie
Ibid. fol. 266 człowiekiem vrodźił. Ze te rázy ktore wy=
trzymywał: żadnego nie máią porownánia,
áni przystosowánia: z tymi mękámi ktore-
Ibid. fol 269 smy my ćierpieć mieli. Ze męki Christusowe
Ibid. fol. 272 nie mogły mieć mocy nieográniczoney zapłá=
ty: álbo choćby były miáły tę nieográniczoną
moc zapłáty: iednákby były przećię nie mo=
gły być dostáteczne: do dosyć vczynienia zá
Ibid. fol 275 grzechy nász. Ze Oycu nie mogł nic dáć, ál=
Ibid. fol. 277. bo zápłáćić vmieráiąc. Ze Zakon Boży:
nie mniey iáko y inszy ludźie powinien był
Ibid. fol 280 pełnić y záchowywáć. Ze nie tylko nam,
Ibid. fol 279. ále y sobie zásługował: choćiayże nam nic
Ibid fol. 288 własnie nie mogł zásłużyć. Ze dla teyże
przyczyny zá sie sámego ofiárę czynił: dla
Ibid fol 289 ktorey y zá nas: Albo náwet: że pierwey
zá swoie grzechy, á potym zá ludzkie ofiáro=
wał: choć tákim wyrozumieniem iáko Socin
explikuie: zaż to nie są plugáwe sprosnośći:
ktore Sentencia Adwersárska twierdźi: y
promowuie? A zátym: zaż te wszytkie
rzeczy: nie plugáwią y nie niszczą: tego do=
brodźieystwá ze wszech naywiętszego śmierći
Christusowey?

Znowu: Twierdźić y wyznawáć: że
odkupienie násze przez Christusá spráwione:

nie

nie iest własne, ále Metáphoriczne: álbo: że Christus nie inákßym sposobem iest náßym Zbáwićielem: tylko że nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił: á śmierć iego, iáko y zmartwychwstánie: nie iest czym inßym tylko vtwierdzeniem tego: Ażto prosze nie iest opákowáć, y ináczey ßácowáć to dobrodźieystwo naywietße zbáwienne: niżeli sie ono sámo w sobie ma? co tákże czynia Adwersarze. A zátym wßystkim: iákaż w nich ma być wdźięczność, álbo dźiękowczynienia Bogu oddawánie zá to dobrodźieystwo ták wysokie: ponieważ go áni przyimuia y nie znáia: y owßem depca, nißcza, plugáwia: y opak ßácuia? Nie czynia tego wybráni: ále iáko Christusá sámego nie tylko człowiekiem prawdźiwym, ále y Bogiem wprzod z nátury, Bogiem prawdźiwym, Bogiem ná wieki błogosłáwionym: sprawca świátá, wiekow, y wßystkich rzeczy vczynionych, widomych álbo niewidomych, ná niebie y ná źiemi: tákże Synem Bożym włásnym, Jedynourodzonym, pierwey vrodzonym niżeli ktore stworzenie ná niebie, álbo ná źiemi: było stworzone: wierza y wyznáwáia: tákże ktory zá grzechy náße vmárł: zá nas sie grzechem stał: sam grzechu nie v-

Ibid. fol. 65.
Ibid. fol. 1.
1 Iohan. 5. v. 20.
Rom. 9. v. 5.
Ioan. 1 v. 10.
Heb. 1. v. 2.
Coloss 1 v. 16
Rom 8 v 32
Ioan 1. v. 14
Coloss 1. v 16
Rom. 4. v 25
2. Cor. 5. v. 21

czyniwszy: ábyśmy my byli spráwiedliwo-
Rom. 3. v. 25 ściá Bożą wnim. V błagániem Bogá, we
Esa. 53. v. 4 krwi swoiey: postánowiony był. Prawdziwie
Ibid. v. 6. niedołężności násze ná sobie nosił, y grzechy
Ibid. v. 5. Matt. 20. v. 28: násze ná się włożone miał, siniáłymi razámi
Matth 26. v. 28. swymi nas vzdrowił. Siebie sámego, zapłá-
tą odkupienia zá nas wydał: y krew swoię
dla odpuszczenia grzechow nászych: wylał:
y insze tym podobne rzeczy: Ták też zá to
dobrodźieystwo ták wysokie: z serdeczney
wdźięczności: Bogu y Christusowi zwykli
dźiękowáć: onego się wdźięcznymi okázu-
iąc. Jáko to czyni Piotr ś. gdy one słowá pi-
1. Petr. 1. v. 3. sze: Błogosłáwiony Bog y Ociec Páná ná-
szego Jezu Christá: ktory z wielkiego miło-
śierdzia swoiego: odrodźił nas ku nádźiei
żywey: przez zmartwychwstánie JEzusá
Christusá. Czynią to y oni dwádźieśćiá
czterzey stárszy: czynią zástępy Aniołow
świętych: náwet y wszelkie insze stworze-
nie ná niebie y ná źiemi: iáko Jan ś. w Ob-
iáwieniu swoim zeznawa: gdy w te słowá
Cap. 5. v. 8. 9. 10. 11. 12. 13. pisze: A gdy wźiął Xięgi/ ony czworo zwie-
rząt/ y oni czterey á dwádźieśćiá stárszy vpá-
dli przed Báránkiem: máiąc káżdy Arfy y
Bánki złote pełne kádzenia/ ktore są modli-
twy świętych. Y záśpiewáli nową Pieśń

mo-

mowiac: Godźienes wźiać Xiegi/ y otworzyć pieczęći ich: ábowiem zábity ieſteś/ y odkupiłeś nas Bogu przez krew twoie/ ze wßytkiego pokolenia/y iezyká/y ludu/y narodu. Y vczyniłeś nas Bogu náßemu krolmi/ y káptany: y bedziemy krolowáć ná ziemi. *A Aniołowie:* Godźien ieſt on Báránek zábity: wźiać moc/y bogáctwá/y madrość/ y śiłe/y cześć/y chwałe: y błogosłáwieńſtwo. *A wſzelkie ſtworzenie: ktore ieſt ná niebie, y ná źiemi, y pod źiemia, y w morzu, y wſzytkie rzeczy, ktore w nich ſa mowiły:* Siedzacemu ná ſtolicy/y Báránkowi: niech bedźie błogosłáwieńſtwo/ y cześć/ y chwałá/ y moc: ná wieki wiekow.

Tegoż dobrodźieyſtwá wdźiecznymi bedac: ſtáráia ſie o to: áby go żywac ná świecie: áni grzechámi, áni żadnymi inſzymi ſpoſoby: nie plugáwili: ále záwſze pobożnie y ſpráwiedliwie żyć mogli: wiedzac że ná to Chriſtus zá nie vmárł: áby oni iuż áni ſobie kwoli, áni świátu: ále kwoli Chriſtuſowi żyli, ktory zá nie vmárł, y powſtał od vmárłych dniá trzećiego: iáko ſie to z onych słow Páwłá ś. pokázuie: Gdyż oná miłość Chriſtuſowa przyćiſka nas/y gdyżechmy też to poſtánowili/ iż iesli ieden zá wßyſtki vmárł: 2. Cor. 5. v. 14. 15.

tedyć

tedyć wszyscy byli vmárłymi. A zá wszytki
vmárł/áby ci ktorzy żywą/nápotym sobie nie
żyli/ ále temu ktory zá nie vmárł y powstał.
Galat. 2. v. 20. *Y z onych drugich:* A żywę iuż nie ia/ále ży-
wie we mnie Christus/ A żywot ktorym te-
raz żywę w ćiele: w wierze Syná Bożego
żywę: ktory vmiłowáł mnie/ y wydał śie-
Ibid. Cap. 6. v 14. bie sámego zá mie. *Náwet y z onych:* A
nie day tego Boże ábym śie chlubił/ iedno w
krzyżu Páná nászego IEzu Christá: przez
ktorego mnie świát iest vkrzyżowan: á ia
świátu.

A iżby káżdy wiedźieć mogł: co ich do *tákiey przećiwko Bogu, y Christusowi: niewdźięczności, zá to dobrodźieystwo zbáwienne śmierći iego: przywiodło: krotko wylicze. Przywiodły ich bowiem do tego sześć rzeczy: ile ia widźieć y rozumieć mogę.*

Naprzod: ślepotá wrodzona: Jeśli bowiem z począt ku: dla tey ślepoty: świát niezbożny Christusá nie poznał, gdy ná świećie był: y swoi go nie przyieli: choć do nich przyszedł: Ani Jerozolimá niemogłá poznáć czásu tego: ktorego ia ten Pan łáską swoią
Luc. 18. v. 34 *zbáwienną náwiedzał: Náwet áni sámi Apostołowie iego: niemogli rozumieć tego: co im on o śmierći swoiey: á ták o tymże do-*

brodźiey-

brodżieyſtwie zbáwienia : powiádał : Jákożby y w náßych Adwerſarzách : tey ták wielkiey niewdżięczności przećiwko Bogu, y Chriſtuſowi : y przećiwko temu dobrodżieyſtwu zbáwienia : táż ſámá ślepotá : niemiáłá być napierwßą przyczyną?

Przywiodłá ich druga przyczyná do tego: Złe rozumienie o ſámym Chriſtuśie Pánie. Iż oni bowiem Chriſtuſá, nie czym inßym rozumieią : tylko ſámym z nátury człowiekiem, z Pánny Máriey pewnego czáſu národzonym : á áby był Bogiem z nátury, y Synem Bożym właſnym : z Bogá Oycá ſwego w Iſtności iego przed wßyſtką wiecznośćią vrodzonym : tego ſie z gruntu odprzyśiegli : Przetoż też zá tym zda ſie im niepodobna : áby to dobrodżieyſtwo zbáwienia náßego przez Chriſtuſá : miáło być tákie, y ták wielkie : iákim go, y iák wielkim Piſmo ś. vkázuie : y wßyſcy wybráni : z vćiechą ſumnienia wierzą y wyznawáią. Y ták to dobrodżieyſtwo : mnieyße, y inákße : niżeli ſámo ieſt : z tey przyczyny : Że v nich Chriſtus tylko ieſt człowiekiem : ſobie zfingowawßy : y znáć go niechcąc : przyßli zátym do okázánia ták wielkiey niewdżięczności : przećiwko tey ták wyſokiey łáſce zbáwienney.

In Catheche. ßi Anni 1605 fol. 55.

A tyk przytym przydáło ſie im y ono: co o tákich Duch święty powiedźiał: Mali autem
2. Tim. 3. v. 13. homines, & ſeductores: proficient in peius: tum alios in errorem inducentes: tum ipſi ſeducti. *Jż bowiem oni: ieli ſie tego pierwſzego błędu twierdźić y wyznawáć: że Christus, nie ieſt nic inſzego tylko ſtworzenie: twierdząc że ieſt ſámym tylko z nátury człowiekiem: odſądzáiąc go nátury Boſkiey: y z Bogá Oycá przedwiecznego vrodzenia: Przetoż też zá tym z tego pierwſzego błędu, iáko z fundámentu y źrodłá: muśieli ſie podiąć twierdźić y promowowáć: tego błędu: ktorym śmierć Christuſowe zbáwienna, y owſzem ſámo zbáwienie przezeń nábyte: znoſzą y niſzczą. Z tegoż fundámentu: y inſze ich błędy: po wielkiey częśći płyną.* Dato enim vno inconuenienti: ſequuntur infinita.

Przywiodłá ich Trzećia przyczyná do tego: Wzgárdá Duchá świętego. Jż bowiem oni Duchá ś. niechcą znáć áni Bogiem z nátury, áni Trzećią oſobą w oney Jſtnośći Boſkiey: ále go tylko w nazwiſko Ewángeliey, álbo nádźieie o żywoćie wiecznym, ktorą byſmy w ſercu ſwoim poczuwáli: przybieráią: ktorego to ieſt włáſny vrząd: do znáiomośći wſzelkiey prawdy zbáwienney, á ták y do

In Cathe. fol. 251.
Ibid. fol. 247
Ioan 15. v13.

znáio-

známiomośći dobrodźieystw zbáwienia: przywodźić: Przetoż też zá tym nie mogą nic inszego tylko błądźić około spraw prawdy y zbáwienia: A błądząc: nie mieć prawdźiwey známiomośći tego zbáwienia dobrodźieystwá przez Christusá nábytego: á ták niewdźięcznikámi śię go przed Bogiem, y Christusem: y owszem przed wszystkimi iego wybránymi: okázowáć.

Ná czwartym mieyscu: Przywiodł ich ćielesny rozum do tego. Iż bowiem oni wszytkie táiemnice y spráwy zbáwienia nászego: nie czym inszym: tylko sámym rozumem ćielesnym miárkuią: y rozsądzáią: Duchowne rzeczy, y sposoby ich: z ćielesnymi skłádáiąc: y niechcąc nic w tey spráwie przyimowáć: coby ich rozumu ćielesnego nie przewyższáło: á nam często vrągáią: Że w tey spráwie tákie rzeczy wierzymy, y przyimuiemy: ktore śie rozumowi ćielesnemu niepodobne zdádzą: Przetoż też zá tym: nie mogą przyść do własnego zrozumienia y poięćia: iáko inszych táiemnic zbáwienia: ták też y tego sámego dobrodźieystwá naywyższego: ktore z śmierći Christusowey wyniknęło. Gotowy bowiem iest ná tákie: on dekret Duchá ś. Animalis homo, non percipit ea quæ sunt

In Cathe. fol. 65.

1. Cor. 2. v: 14.

Spiritus Dei, ſunt enim ſtultitia ei, nec poteſt ea cognoſcere: quia ſpiritualiter diiudicantur. *A nie mogąc tego poznáć, áni zrozumieć: z przyczyny rozumu ćieleſnego: ktorym to dobrodźieyſtwo Boże miárkuią: rácżey ie zá tym bluźnią: niżeli zá nie Bogu dźiękuią: álbo ſie mu wdzięcżnymi ſtáwią. A przytym znowu: przychodźi ná nie on dekret Duchá Bożego:* At iſti velut bruta animantia, quæ naturali impetu feruntur, facta ad eum finem, vt capta intereant: ea blaſphemantes quæ ignorant: ſua ipſorum corruptela interibunt.

2. Petr 2. v. 12.

Ná Piątym mieyſcu: Przywiodło ich do tego: wyſokie rozumienie o ſobie. Piſáć bowiem, vczyć, wierzyć, y wyznawáć: że to człowiek ma w ſwey włáſney mocy: áby był ták poſłuſznym Bogu: iák poſłuſznego człowieká Bog chce mieć ſobie: álbo że my przez to zbáwieni bywamy: iż Chriſtuſá náśládowáć możemy: ponieważ y ſam Chriſtus dla tego ſłuſznie: Zbáwićielem náſzym zoſtawa: że nas do náśládowánia śiebie: przykłádem ſwoim obowiązał: álbo náwet: że my dla wiáry, y inſzych dobrych vczynkow: do żywotá wiecznego wybráni, y przeyźrzáni ſtawamy ſie: á ták z nich y żywotá

In Cathe. fol. 293.

Lib. de Serv. fol. 25.

Lib. de Serv. fol. 25.

In Cathe. fol. 299.

wotá wieczne° dostępuiemy: Zaż to nie iest wysoko o sobie rozumieć? A zátym: zaż to nie iest Christusem gárdźić: ktory sam iest przez śmierć swoie nászym Zbáwićielem: y żywotá wiecznego sprawcą? Jáko bowiem nie ma ten Christusem gárdźić: ktory rozumie: że sam przez się może być zbáwion: ponieważ przez swoie własne vczynki może być zbáwion: y ma to w swoiey mocy: Bogu być ták posłusznym: iák posłusznym człowiek powinien być Bogu? A kto záśię gárdźi Christusē Zbáwićielem: z tey przyczyny ktora się pomieniłá: Jákoż prośę, będźie mu zá dobrodźieystwo zbáwienia dźiękowáł: y zá nie wdźięcznym się stáwił? A toć czynią nászy Adwersarze: iáko się ná brzegu: świádectwá ná nie z ich własnych Xiąg położyły. Nie ták czynią ći: ktorzy Christusá Zbáwićielem swoim, przez śmierć iego: wierzą, y wyznawáią: ále choć vśiłuią dobrych vczynkow iáko naywiecey czynić: obowiązáni będąc do tego od Christusá Páná: przećie w tym: áni doskonáłymi się vznawáią: áni áby mieli przez to zbáwienie záslugowáć: ále raczey wyznawáią się y w te czásy sługámi niepożytecznymi: choćby wszytko vczynili: według náuki Christusowey: ál=

Philip. 3. v. 12.

Luc. 17. v. 10

2. Cor. 3. v. 5

Philip. 2. v. 13. bo náwet: áby to mieli w ſwey mocy mieć: myślić, chćieć, y modz czynić to co ieſt dobrego: ále wßyſtkiego tego wyglądáią od Bogá z dárowánia iego.

Náwet: Przywiodło ich do tego: Pokaránie Boże. Ktore zá ſobą zwykło Naprzod przynośić ślepotę y zátwárdźiáłość ſerdeczną: áby widząc nie widźieli, y ſercem zrozumieć nie mogli: iákim pokarániem y oni Zydowie: od Bogá pokaráni byli: dla tego: że w Chriſtuſá vwierzyć niechćieli: choć wiele cudow czynił przed nimi: iáko Ian s. vkázuie: Cap. 12. ℣. 39. gdy dokłáda przyczyny, dla czego w Chriſtuſá oni Zydowie wierzyć nie mogli; w ten ſpoſob: A dla tegoć wierzyć nie mogli: Bo też ieſzcze powiedźiał Ezáiaß: Záślepił oczy ich / y zátwárdźił ſerce ich: áby nie widźieli oczymá / áni zrozumieli ſercem / żeby ſie nie nawrocili: á nie vleczyłbych ich.

Toż pokaránie Boże: potym przynośi zá ſobą wzgárdę, y niewdźięczność przećiwko Chriſtuſowi: y dobrodźieyſtwom iego: ktora z tego pierwßego ſtopniá pokarániá iego: płynie: to ieſt: z ślepoty wewnętrzney: iáko ſie to y onym Zydom przydáło: ktorzy áni wierzyć chćieli w Chriſtuſá: áni dobro-

dźieyſtw

dźieystw iego znáć: y owßem: y onym sámym: y wßytkimi dobrodźieystwy iego wzgárdźili: y niewdźięcznymi sie tego pokazáli: choć wiele cudow czynił przed nimi: przez ktore dobrze czynił im: iáko sie to z tegoż wzwyß pomienionego mieyscá Jana świętego: pokázuie.

Z tegoż pokarániá Bożego: płynie: uporne w błędźiech: y inßych grzechách: bez upámiętánia leżenie. Náwet wieczne zginienie: Iáko Ian ś. w tymże świádectwie: Cap. 12. v. 40. doklada. gdy tymi słowy to pokaránie Boże zámyka: Zeby sie nie náwroćili: á nie vleczyłbych ich. Ktore pokaránie Boże: ieśli y ná náße Adwersarze do końcá pádnie: á zwłaszczá: gdźieby w błędźiech swoich bez upámiętánia zostáć chćieli: czego im nie życzymy: tedy pádnie ná nie: y iuż pádło ná drugich: od Bogá sprawiedliwie. Bo pádnie ná nie: zá nieumiłowánie prawdy zbáwienney: á zá umiłowánie kłamstwá y błędow: pádnie ná nie zá wzgárdę, y podeptánie Chrystusá: pádnie ná nie náwet: zá niewdźięczność, zá dobrodźieystwá śmierći iego: y zbáwienia náßego wiecznego przez śmierć iego nábytego: iáko y ná one Zydy. Co też y Páweł święty:

wßy=

wßyſtkim tákowym obiecuie: 2. Teſſ. 2. 8. 10. 11. 12.

A przetoż áby ná táki hak: wybráni Boży nie przychodźili: y tákich ſie błedow, z niewdźiecznośćia: zá dobrodźieyſtwá zbáwienne: przećiwko Bogu, y Chriſtuſowi: ſtrzegli. Albo też ieśli ſa ktorzy miedzy Adwerſárzmi: ná ktorych ießcze to ták ſrogie karánie Boże do końcá nie pádło: do vpámietánia, y wybáwienia z śidłá czártowſkiego: y obaczenia ſie: przyść mogli: w tey wßyſtkiey, ktora ſie z nimi toczy controuerſiey: nápiſałem zá pomoca Boża, dla tego: oſobne te Xiegi: w ktorych ſie wßyſtek ſpoſob prawdźiwy, według ktorego własnie Chriſtus zoſtawa náßym Zbáwićielem: wyraza. Wyraża ſie y ſámo dobrodźieyſtwo zbáwienia náßego: naywyżße. Wyraża ſie náwet: iáko my ſie vcześnikámi zſtawamy, y zſtawáć mamy tego dobrodźieyſtwá. A z przećiwney ſtrony: pokázuia ſie błedy Adwerſárſkie około tego: y náuka słowá Bożego ſtrofuia y przekonywáia.

Nic tedy nie watpie: że iáko inßá wßyſtká moiá praca: ták też y te oſobne Xiegi: o ſpoſobie zbáwienia náßego przez Chriſtuſá: nie tylko ſámym wybiánym: bedźie wdźieczna

czna y przyiemna: ále też y ſámym Adwer=
ſarzom: zwłaſzczá tym: ktorzy do końcá od
Bogá: áni ślepota, áni zátwárdziáłośćia ſer=
cá: nie ſą pokaráni: y owßem: ktorym ná=
znáczył kiedy Bog vpámietánie: ku pozná=
niu prawdy: Aby wybáwieni bedąc z śi= 2. Tim. 2. v. 25.
dłá czártowſkiego, w ktorym ſą poimáni: o=
baczyli ſie ku czynieniu woley iego. Czego
iednák wßyſtkim z duſſe życzę: y Páná
Bogá o to proßę.

Rozważáiąc tedy z ſobą pilnie: Jáśnie
Wielmożny, á mnie wielce Miłośćiwy Pá-
nie Wiślicki: komubym y te oſobne Xięgi:
ſpoſobnie, á z chwałą Bożą pożytecznie:
mogł przypiſáć y poświećić: Wyſokość ſta=
nu W. P. W. Páná mego Miłośćiwego: po=
winne y przyſtoyne mieyſce tego przedśię=
wźięćia v mnie otrzymáłá. Jáwny ieſt bo=
wiem v wßytkich wyſoko wynioſły ſtan W.
P. W. ktory z ſtárodawnych, wielkich y za=
cnych przodkow W. P. W. torem ſwym pły=
nie: y iákoby z ręki w rękę Cnym Potom=
kom, iednym po drugich: podawány bywá.
Jáwny y ten ſam teráźnieyßy ſtan zacny Se-
nátorſki W. P. W. przez włáſną cnotę, przez
ánimuß wſpániáły, y przez roſtropność po-
ważną: W. P. W. nábyty. Jáwne wßy=

ſtkie poſtępki v wſzytkich záwołane: ku dobremu y miłośći Oyczyzny: á co więtſza: ku wielkiemu y gorliwemu rozmnożeniu chwały Bożey: zchyláiące ſie y wyproſtowáne. Jáwna ieſt náwet ku wſzytkim głośno brzmiąca Miłośćiwa przychylność: W. P. W. Páná mego M. ktora wſzytkie ludźi do W. P. Wielmożnośći gárnie y práwie przyćiąga: y owſzem do náſládowánia tákoweyże cnoty wzoru: wſzytki powabia y wdźięcznie przymuſza. Te tedy wſzyſtkie przyczyny przed ſobą máiąc: Iáśnie Wielmożny, á mnie wielce M. Pánie Wiślicki: naymniey nie wątpię: że W. P. W. Pan moy M. wdźięcznie te Xięgi odemnie ſługi ſwego y Bogomodlce, ácz ná ten czás nieznáiomego według ćiáłá: przyiąć będzieſz raczył: nie tylko według wrodzoney ſwey Clementiey Páńſkiey ku wſzyſtkim ſkłonney: ále też poważność rzeczy: godna chwały Bożey, y Oſoby zacney W. P. W. Páná mego M. według wielkiego rozſądku ſwego ktorym Bog poczćić y obdárowáć hoynie raczył W. P. W. obaczywſzy. A ktemu y to: że iáko wſzytká inſza praca, ktora ſie do tey Controuerſiey śćiąga: ták też y tá oſobna Xięgá: nie inſzym przedśięwźięćiem odemnie ieſt podięta: tyl-

ko

ko tym iáko ſie wyżſzey pomieniło. Wypuſzczam tedy ná świát tę pomienioną Xięgę, pod Zacnym y Záwołánym Tytułem W. P. Wielmożnośći P. mego M. Nayprzedniey ią: W. P. W. Pánu memu M. ofiáruiąc, oddawáiąc, y conſecruiąc. A przytym pokornie y pilnie proſząc: ábyś ią W. P. W. Pan moy M. odemnie ſługi ſwego y Bogomodlce weſołą twarzą przyiąwſzy: mnie y oney ſkutecznym y Miłośćiwym Pánem, Pátronem y Promotorem być ráczył. Zá co pewnie W. P. W. ſtokrotna nagrodá od Bogá potka w tym wieku: á w przyſzłym Zywotá wiecznego. Ktoremu W. P. W. Páná mego M. do świętey ſtráży, obrony y opieki iáko naypilniey oddawam: Zadáiąc W. P. Wielmożnośći Pánu memu M. od niego długo dobrego zdrowia, y fortunnego Pánowánia przy boynym błogoſłáwieńſtwie iego: ku chwale iego świętey, obronie, pomnażániu y ozdobie kośćiołá iego świętego: ku poćieſze wybránym iego: náwet ku rátunkowi Oyczyzny pochyloney. Oddawam przytym nie mniey pilnie y ſámego śiebie ze wſzyſtką powolnośćią moią, y Bogomodlctwy uſtáwicznymi: tákze y z tą prácą moią W. P. Wielmożnośći oſobliwie ofiárowáną w Miłośćiwą

łośćiwą łáſkę W. P. Wielmożnośći Páná mego Miłośćiwego. W Ośmiánie: dniá pierwßego Czerwcá. A. D. 1615.

W. P. W.

Páná mego Miłośćiwego

ná wſzem vniżony służebnik y Bogomodlcá.

WOYCIECH SALINARIVS
Páſterz w Słowie Bożym.

Do Czytelniká łáſkáwego.

Bedźie ſie podobno zdáło/ Czytelniku pobożny y łáſkáwy: Pánom Adwerſarzom náßym: że ſie im we wßytkim nie dosyć ſtáło ná Xiegi Archimiſtrzá ich Sociná/ rzeczone De Iesu Christo Servatore. Dla tego że ſie nie wßyſtkie słowá wpiſáły w te Xiegi náße/ z tych Xiag iego pomienionych: ták iáko ſa od niego ſámego vſadzone. Ale ty pobożny y łáſkáwy Czytelniku maß wiedźieć: Iż ponieważ te Xiegi pomienione Socinowe: zámykáia w ſobie y inße máterie oſobne/ á nie ſáme tylko te rzecz/ o ktorey Tytuł tym Xiegom Socin záłożył: Przetoż y my w inße Xiegi toſmy záwárli: co ſie do teráźnieyßego przedśiewźiecia náßego nie śćiaga. Do tych Xiag oſobnych to tylko odłaczywßy: o czym ich tytuł opiewa. A ieśli ſie ießcze y ták Adwerſarzom bedźie zdáło: żeſmy áni w tym przedśiewźieciu dosyć nie vczynili znowu dla tego/ żeſmy áni o ſámym ſpoſobie zbáwienia náßego przez Chriſtuſá nábytego wßyſtkich słow Socinowych nie wyráźili/ ktore on w Xiegách ſwoich pomienionych/ y o tymże od słowá do słowá położył. Tedy

y o tym proszę racz táką spráwę mieć: że nam nie szło o wszytek zgołá porządek słow Socinowych: ále chćieliśmy tylko succum & sanguinem z nich do nászego przedśięwzięćia wyiąć. A iesliż sámym Adwersarzom nászym w Kátechizmie ich y Confessiey/ dosyć było toż w tymże przedśięwzięciu/ ále w opácznym mniemániu vczynić: A nam czemużby nie miáło być dosyć w tymże przedśięwzięciu/choć w rożnym od Adwersárskiego rozumieniu: tymże torem sobie postąpić: ktory nam sámi w swey własney spráwie/ w tymże to Kátechizmie swym y Confessiey podáli y wyrázili? Náwet: Że nam w tey Rosprawie/ nie ták dálece o słowá z Adwersarzmi idźie: iáko więcey o rzecz sámę/ y o fundámentá/ ktore oni z swoim Archiministrzem Socinem: mniemániu swemu o Jezuśie Christuśie Zbáwićielu/ y o sposobie zbáwienia nászego nábytego przezeń założyli: ktore iż w tych Xięgách nászych są z gruntu zá powodem Pismá świętego: obálone: iáko to snádnie osadźiß y vznász Czytelniku łáskáwy: te Xięgi pilnie y vważnie rozbieráiąc: tedy też zá tym snádno wszytko budowánie słowne Sociná ich/ y onych sámych/ ktore sádowią ná tych fundámenćiech od nas

Pismem

Pismem świetym zburzonych: vpada/ y z placu swego wstáwáć musi. Ieśliby iednák y to sie Pánom Adwersarzom zá krzywde zdáło: tedy vżyczyli Bog zdrowia/ y pomocy swoiey świetey: á bedali chcieli Adwersarze tego być wdźieczni y potrzebowáć: może sie im y w tym inszego czásu wygodźić. Teraz ná tey Rospráwie z nimi w tych osobnych Xiegách záwártey/ ktorać y sam ich tytuł wyraża: Czytelniku łáskáwy y pobożny: dosyć miey: á bądź prosze łáskaw.

SVMMA TYCH WSZYTKICH CZWARTYCH KSIĄG.

Te wßytkie czwarte Xięgi Trzynaście Artykułow w sobie zámykáią.

PIERWSZY ARTYKUŁ.

Jest o oznaymieniu Drogi Zbáwienney: A miánowicie iednák o tym: Jeśli Christus Jezus: może być tym sposobem Zbáwicielem náßym słußnie y właśnie stánowiony: iże nam Drogę Zbáwienia wiecznego oznaymił.

ARTYKUŁ WTORY.

Jest o świątobliwości Páná Christusowey: A miánowicie iednák o tym: Dlaczego Christusowi Pánu: potrzebá było żywot doskonále niewinny y świątobliwy prowádźić: Tákże y o tym: Jeśli może tym względem słußnie y właśnie Zbáwicielem náßym stánowiony być: iże nam drogę Zbáwienia wiecznego: Niewinnością doskonáłą żywotá swego/ y świątobliwością: vtwierdźił.

ARTYKUŁ TRZECI.

Jest o Cudách Páná Christusowych: A

miánowicie iednák o tym: Dla czego Pánu Christusowi potrzebá było czynić Cudow wiele práwie Boskich: Tákze y o tym: Jeśli słusznie y właśnie: dla tego Zbáwicielem náßym może być stánowiony: iże nam tymi Cudámi práwie Boskimi: droge zbáwienia wiecznego vtwierdził⁖

ARTYKUŁ CZWARTY.

Jest o śmierci Páná Christusowey: A miánowicie iednák o tym: Dla czego Christus Pan vmárł: Tákze y o tym: Jeśli słusznie y właśnie: dla tego Zbáwicielem náßym ma być stánowiony: iże nam droge zbáwienia wiecznego: śmiercia swoia vtwierdził⁖

ARTYKUŁ PIATY.

Jest o násládowániu Christusá Páná: A miánowicie iednák o tym: Jeśli dla tego słusznie y właśnie: Christus Pan: Zbáwicielem náßym może być stánowiony: iże nas przykłádem swoim: do násládowánia siebie obowiazał⁖

ARTYKUŁ SZOSTY.

Jest o vkazániu Drogi Zbáwienney: A miánowicie iednák o tym: Dla czego Christus zmartwychwstał: Tákze y o tym: Jeśli dla tego słusznie y właśnie: Zbáwicie-

lem

lem náßym ma być ſtánowiony: iże nam zmartwychwſtáiac: Droge zbáwienia wiecznego vkazał:

ARTYKUŁ SIODMY.

Jeſt o dániu Zywotá wiecznego: A miánowicie iednák o tym: Jeśli dla tego ſłuśnie y właśnie: Chriſtus Pan: może zoſtáwáć náßym Zbáwicielem: iże nam ma dáć żywot wieczny: Tákże y o tym: Jeśli tá moc dánia nam żywotá wiecznego: może mu należeć tym względem: ktorym względem ieſt człowiekiem prawdziwym:

ARTYKUŁ OSMY.

Jeſt o ſpráwiedliwośći Bożey: A miánowicie iednák o tym: Jeśli ſpráwiedliwość Boża zá grzechy náße potrzebowáłá doſyć vczynienia: Tákże y o tym: Jeśli tá ſpráwiedliwość/ ktora zá grzechy náße potrzebowáłá doſyć vczynienia: Bogu ieſt wrodzona:

ARTYKUŁ DZIEWIATY.

Jeſt o Doſyć vczynieniu ſpráwiedliwośći Bożey: A miánowicie iednák o tym: Jeśli Chriſtus Pan: zá grzechy náße ſpráwiedliwośći Bożey doſyć vczynił:

ARTYKUŁ DZIESIATY.

Jeſt o Pożytku z wyznawánia doſyć vczynienia:

nienia: A miánowićie iednák o tym: Jáki pożytek wierzyć y wyznawáć: Iż Christus Pan/ przez śmierć swoie dosyć vczynił zá nas spráwiedliwośći Bożey: A iáka zásie szkodá negowáć tego?

Artykuł Iedenasty.

Jest o przywłaszczániu Dosyć vczynienia: A miánowićie iednák o tym: Jeśli to dosyć vczynienie Christusowe: spráwiedliwośći Bożey: bywa nam przywłaszczáne?

Artykuł Dwunasty.

Jest o Wierze w Páná Christusá: A miánowićie iednák o tym: Jeśliże w tym tylko wiárá zbáwienna w Christusá Páná zámyka sie: ábyśmy przezeń vsáli Bogu?

Artykuł Trzynasty.

Jest o Vspráwiedliwieniu: A miánowićie iednák o tym: Co to Vspráwiedliwienie w sobie zámyka. Y iákim sposobem człowiek bywa vspráwiedliwian. Tákże y o tym: Jeśli káżdy iednákim sposobem bywa vspráwiedliwian: kto iedno kiedy zostawa vspráwiedliwionym?

To iest summá wszytkich Xiąg Czwartych.

Summá osobney rospráwy z strony Vrzedow Páná Cristusowych.

A Naypierwey.

Z strony Vrzedu Prorockiego Páná Christusowego.

1. Ze iest Prorokiem.
2. Jákim sposobem odpráwowal y odpráwuie: ten vrząd swoy Prorocki.
3. Jákie skutki z tego vrzedu iego Prorockiego plyna.
4. Jákim z tych skutkow ktore z vrzedu iego Prorockiego plyna: ma byc poznawány.

Potym.

Z strony Vrzedu krolewskiego Christusá Páná. Bledow Adwersárskich poznáczenie.

1. Z strony nátury tego niebieskiego Krolá.
2. Z strony osoby iego.
3. Z strony ciáłá iego.
4. Z strony czásu ktorego zostal Krolem.
5. Z strony mocy tego Krolá.
6. Z strony nábyćia y spráwowánia krolestwá iego.
7. Z strony doskonáłośći iego krolestwá.
8. Z strony przysadzánia mu falszywego krolestwá.

Náwet

Z strony Vrzedu Káplańskiego Christusá P. Rosprawá z Adwersarzmi.

1. Z strony opisánia Vrzedu Ofiárowniczego: Christusá Páná.
2. Z strony oczyściénia grzechow nászych: przez Christusá Páná.
3. Z strony oczyściánia grzechow: pod nowym Przymierzem: y pod stárym.
4. Z strony odpráwowánia ofiáry Páná Christusowey: ná niebie.
5. Z strony niektorych mieysc Pismá świetego: ktore nászey Sentenciey dowodzą: á Adwersárskiey sie znácznie przeciwią.

A toć iest wszytká summá: osobney Rosprawy o Vrzedźiech Páná Christusowych: Proroskim, Krolewskim, Káplańskim, álbo Ofiárowniczym.

O IEZVSIE ZBAWICIELV.

To ieſt:

DLA CZEGO, Y IAKIM SPOSOBEM IEZVS CHRISTVS IEST NASZYM ZBAWICIELEM.

PRzypátrzywſzy ſie w przedządzących Xięgách Trzećich: Vpadkowi y ſkáźie człowieká z onego pierwſzego Stanu: w ktorym był poſtánowiony ſtworzony będąc od Bogá: W tych Czwartych Xięgách: nápráwie iego mamy ſie przypátrzyć. Bo iż nápráwiony / y reſtaurowány ieſt rodzay ludzki / á miánowićie wybráni po onym vpadku: to zbáwienie nábyte y ſpráwione przez Chriſtuſá: pokázuie. Ktorą napráwę zbáwienia przez Chriſtuſá: iáko niezbożnie Fauſtus Socin wyćieńcza y wniwecz obraca: to káżdy pobożny iáwnie obaczy: gdźie te ſámę rzecz iáko ſie o niey ſpráwa toczy pilnie vważáć będźie. Nie mnieyſza bowiem potrzebá ieſt: poznáć Chriſtuſá ile ſie tknie Nátury y iego Oſoby: o czym iuż było w Pierwſzych y Wtorych Xięgách: iáko go poznáć y względem ſpoſobu Zbáwienia náſzego przezeń nábytego: poniewaź ná poznániu tych obu rzeczy: zbáwienie náſze zárowno ſpolega: iáko ſámże vkázuie / gdy ony ſłowá mowi: Ioan. 17. ꝟ. 3. *Toć ieſt Zywot wieczny, áby poználi ćiebie ſámego Bogá prawdźiwego, y ktoregoś ty posłał (NOTA) Iezuſá Chriſtuſá.* A iż Nieſzczeſny Socin, ze wſzytką ſwoią drużyną: nie inſzym pierwſzym ſpoſobem / chce poſtánowić

Chriſtus ma być poznawány z troiákiey miáry oſobliwie.

1. Z ſtrony Nátury.

2. Z ſtrony Oſoby.

3. Z ſtrony ſpo-

sobu zbáwie nia náßego nabytego przezen.

wić Zbáwićielem Christusá: tylko tym: Iże nam drogę Zbáwienia wiecznego oznaymił: Przetoż my też/ ostrony tey rzeczy naypierwey/ z Adwersarzmi w Controuersia wstąpimy: á przypátrzymy się: Ieśliże tym pomienionym pierwßym sposobem: Christus Pan: może być Zbáwićielem náßym stánowiony: Czyli nie?

Artykuł Pierwßy.

O OZNAYMIENIV DROGI ZBAWIENNEY.

A miánowićie o tym:

Jeśli Christus Iezus, może być tym sposobem Zbáwicielem náßym słusznie y własnie stánowiony: iże nam Drogę Zbáwienia Wiecznego oznaymił?

ZDANIE SOCINISTOW.

SOcin Nießczesny/ Archimistrz Adwersárski/ w Xięgách swoich rzeczonych De Servatore: fol. 11. o tey rzeczy nápisał te słowá:

Christus Zbawićielem náßym, dla tego słußnie názywány bywa: iże nam Zbáwienia wiecznego drogę oznaymił. To własne Socinowe słowá.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Christus Pan/ dla tego iest/ y słußnie názywány bywa Zbáwićielem náßym: iże nas iáko lud swoy wy-

dániem

dániem śiebie zá nas: od grzechow náßych zbáwił. A iż oznaymienie Drogi Zbáwienia wiecznego: sámo przez śię nie może być náßym od grzechow zbáwieniem: áni sámego Christusá zá nas ná śmierć/ dla wybáwienia nas od grzechow náßych: wydániem: Przetoż y Christus Jezus/ nie może być dla tego słußnie stánowiony náßym Zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił.

Tey Sentenciey Dwie Części są podáne.

Pierwsza Część.

Iż Christus Pan/ dla tego iest / y słußnie bywa názywány náßym Zbáwićielem: iże nas / iáko lud swoy/ wydániem śiebie sámego zá nas: od grzechow náßych wybáwił: tedy to stąd iáwna: że ták Pismo ś. vkázuie: Naprzod w onych słowiech Anielskich / ktore były Jozephowi poślubionemu Małżonkowi Pánny Máriey: Mat. h. 1. ℣. 21. powiedźiáne: *A porodźi Syná, y názowieß imię iego Iezusem: Abowiem on zbáwi lud swoy od grzechow iego.* Potym w onych Páwłá ś. ad Tit. 2. ℣. 13. w ktorych y sposob zbáwienia nas / od grzechow náßych przez Christusá: wyraża: gdy ták Apostoł święty mowi: *Oczekawáiąc błogosłáwioney oney nádźieie, y zacnego onego przyśćia chwały wielkiego Bogá Zbáwićielá náßego, to iest, Iezusá Christusá, ktory dał śiebie sámego zá nas, áby nas wykupił od wßelkiey niepráwośći, y oczyśćił sobie sámemu lud osobny, náśláduiący dobrych vczynkow.*

Okázánie: Iż Christus dla tego iest náßym Zbáwićielem: że nas od grzechow/ wydániem śiebie sámego zá nas: zbáwił.

Druga Część.

Że sámo przez śię oznaymienie Drogi Zbáwienia wiecznego: nie może być náßym od grzechow zbáwieniem: tedy to stąd iáwna: Naprzod: Że to sámey włásney Osobie Chri-

Okázánie: Iż oznaymienie drogi

zbáwienia/ sámo przez śie nie może być náßym od grzechow zbáwieniem á zatym áni Christus náßym zbáwićielem dla tego: iże nam droge zbáwienia oznaymił.

bie Christusá Páná: Pismo święte przypisuie. Ktorym Christusem: iáko oznaymienie drogi zbáwienia wiecznego być nie może: Ták też áni Christus/nie może być dla tego Zbáwićielem náßym stánowiony: iże nam droge zbáwienia wiecznego oznaymił. *Potym*: Jáwna to y ztąd: Że toż Pismo święte/ iáwnie vkázuie: nie ten sposob zbáwienia náßego przez Christusá: iże nam on droge zbáwienia wiecznego oznaymił: ále ten: że on sámego śiebie zá nas wydał: áby nas od wßelkiey nieprawośći wykupił. Jáko tedy inßa iest rzecz/ Christusowi Pánu/ śiebie sámego zá nas wydáć: á ták nas od wßelkiey nieprawośći wykupić? A inßa/ y dáleko od tey pierwßey rozna: Droge Zbáwienia wiecznego nam oznaymić: Ták też Christus Pan y z tey drugiey przyczyny: nie może być Zbáwićielem náßym stánowiony dla tego: iże nam Droge zbáwienia wiecznego oznaymił.

CENSURA NA ZDANIE SOCINISTOW.

Zgánienie Sentencyey Adwersárskiey.

TO Zdánie Adwersárskie/ w ktorym twierdzą: Jákoby dla tego Christus Pan/ słußnie miał być stánowiony náßym Zbáwićielem: iże nam droge zbáwienia wiecznego oznaymił: nie może być áni słußne áni prawdźiwe.

1. Pismu ś. śie przećiwi.

Naprzod: Dla tego: Że śie temu Pismo święte przećiwi: vkázuiąc że sam Christus osobą swą: iest náßym Zbáwićielem: á nigdźie tego nie przypisuie drodze zbáwienia wiecznego oznaymioney przezeń.

2. Niesłußna przyczynę Adwersarská dla ktorey śie tego domagáią: pokázuie.

Powtore: Dla tego: Że tego niesłußność przyczyny/ dla ktorey to chcą Adwersarze/y z swoim Socinem otrzymáć: nie dopußczá. Bo dla tego to Adwersarze czynią: áby przewiodßy vporczywie: że Christus dla tey przyczyny iest náßym Zbáwićielem: iże nam droge zbáwienia wiecznego oznaymił: zátym tego tym łatwiey záprzeć mogli: że nie iest Zbáwićielem náßym dla tey przyczyny:

iże zá

iże zá grzechy násze/ przez wydánie śiebie sámego zá nas: dosyć vczynił. Ale iáko ná tey vprzedzáiącey rzeczy/bárzo sie Adwersarze myłą: co sie niżey pokaże: Ták też y ná tey náśláduiącey nie mniey sie záwodzą: gdy twierdźić śmieią: że Christus dla tego iest nászym Zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił: co sie iuż y wyższey pokazáło: y niżey ieszcze szyrzey sie to pokaże.

Potrzećie: Dla tego: Ze sie temu przećiwi rzecz tá / od ktorey nas Christus Iezus/ iáko lud swoy: zbáwić miał: á miał nas zbáwić od grzechow: iáko Anioł Pánski Iozephowi powiedźiał: co sie też wyższey przypomniáło. Iáko tedy oznaymienie drogi zbáwienia wiecznego: sámo przez śię/nie iest/áni może być nas od grzechow zbáwieniem: Ták też áni Christus / nie może być dla tego nászym Zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił. 3. Z rzeczą/od ktorey nas CHRIstus zbáwił: nie zgadza sie.

Poczwarte: Dla tego: Ze záwsze / te rzeczy muszą być od śiebie wzaiem rozeznáne y rozgrániczone: Oznaymienie drogi zbáwienia wiecznego: od sámego zbáwienia wiecznego: y ták dálece: że nigdy sámo zbáwienie wieczne: nie może być tylko oznaymieniem drogi zbáwienia tego: áni oznaymienie drogi zbáwienia wiecznego: nie może być sámym zbáwieniem wiecznym: Iáko tedy sámo oznaymienie drogi zbáwienia wiecznego: nie może być sámym nászym zbáwienim wiecznym: Ták też y Christus Iezus sam: nie może być dla tego słusznie Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił. 4. Rzeczy rozgrániczone/ y rozeznáne miedzy sobą miesza.

Popiąte: Dla tego: Ze sie sam Christus / w tym przećiwney stronie zrzetelnie dekláruie: gdy vkázuie: Luc.4. v.18. Iż on ráczey dla tego drogę zbáwienia wiecznego oznáymował: że iest nászym Zbáwićielem: niżeliżeby dla tego miał być stánowiony nászym Zbáwićielem: iże nam 5. Christusowi sie sámemu przećiwi.

drogę zbáwienia wiecznego oznaymił. Ták bowiem mowi / początek z słow Ezáiaszowych biorąc: *Duch Páński nádemną, dla tego że mie pomázał, ábym opowiádał Ewángelią vbogim, posłał mie, ábym vzdrowił skruszone ná sercu, ábym opowiádał więzniom wyswobodzenie, y slepym przywrocenie wzroku, złamáne ábym wypuśćił ná wolność, ábym opowiádał dzień Páński przyiemny.* Jáko tedy Christus Jezus / ráczey dla tego drogę zbáwienia wiecznego oznaymował: iże iest nászym Zbáwićielem; co ty słowá iego pomienione vkázuią: Ták też iuż zátym; nie może zostawáć dla tego nászym Zbáwićielem; iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił.

6. Zbáwienney Drodze przez Christusá oznaymioney przećiwi się.

Po szoste: Dla tego: Że się temu y sámá Drogá zbáwienia wiecznego / przez Christusá oznaymiona: to iest: Ewángelia: przećiwi. Bo y tá iáko ma nie co inszego Obiektum swoim tylko Christusá Jezusá: o ktorym świádczy: ták też nie kogo inszego Zbáwićielem nászym pokázuie: tylko tegoż sámego. Skąd też o niey Jan święty w ten sposob zámyka: Cap. 20. v. 31. *A toć nápisano iest, ábyśćie wierzyli, że Iezus iest Christus on Syn Boży, y áby wierząc mieliśćie Zywot wieczny przez imie iego* Poniewaź tedy y sámá drogá zbáwienia wiecznego przez Christusá oznáymiona: sámę własną osobę Christusá pokázuie być nászym zbáwićielem: Przetoż iuż Christus Jezus / nie może dla tego zostáwáć nászym Zbáwićielem: iże nam drogę zbawienia wiecznego oznáymił.

7. Prorocy święci / y Apostoły / toby w nymi być Zbáwićielmi Christusowi Pánu: czyni.

Náostátek: A dla tego: Że iesliby miánowićie dla tego / Christus Pan miał zostáwáć Zbáwićielem nászym: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił: Tedyby zá tym y sámi Prorocy / y Apostołowie święći: zostáwáć muśieli nászymi zbáwićielmi: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznáymowáli. Bo iż Apostołowie święći drogę zbáwienia wiecznego oznáymowáli: to stąd iáwna: że też Ewángelią opowiádáli / ktorą y Christus Pan.

Prorocy

Prorocy święci tákże/ iż też drogę zbáwienia wiecznego oznaymowáli: to ſtąd ieſt znáć że nic co inſzego wſzyſcy opowiádáli: tylko wolą Bożą: ktora wola Boża/ iż ieſt drogą zbáwienia wiecznego: to ſię z onych ſłow ſámego Chriſtuſá pokázuie: Matt. 7. ỽ. 21. *Nie wſzelki ktory mi mowi Pánie Pánie, wnidźie do kroleſtwá niebieſkiego ále ktory czyni wolą Oycá moiego ktory ieſt w niebie.* Ale ieśliż tego ſtąd/ żaden ſłuſznie y przyſtoynie/ o Prorokách świętych/ y Apoſtolech: nie może zámykáć: áby dla tego mieli zoſtawáć náſzymi zbáwicielmi: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznáymowáli: Przetoż áni o Chriſtuśie. Z tych tedy wſzytkich przyczyn opinia Adwerſáriſta vpada: Jákoby Chriſtus Pan/ dla tego ſłuſznie Zbáwićielem náſzym ſtánowiony miał być: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił. Náſzá záśię ſentencia zoſtawa nieporuſzona o tym: że ſámá własna oſobá Chriſtuſá Páná: ieſt náſzym Zbáwićielem. A iże będąc pierwey Chriſtus Pan w oſobie ſwey náſzym Zbáwićielem: potym nam drogę zbáwienia wiecznego oznáymił. Ktore oznáymienie drogi zbáwienia wiecznego przezeń podáne: nie ſtánowi go ſámo przez ſię y ſproſzá náſzym Zbáwićielem: ále go ráczey vkázuie náſzym Zbáwićielem: iáko ſię pokázáło: y ieſzcze niżey o tym w ſwoim porządku więcey ſię pokaże.

OBRONA MIEYSC
PISMA SWIETEGO.

Socin Archimiſtrz Adwerſárſki: podpieráiąc opáczną opinią ſwoię o tym: Ze Chriſtus Jezus/ dla tego ſłuſznie Zbáwićielem náſzym bywa názywány: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił: Aby ſię nie zdał z domyſłu ſwego to mowić y twierdźić w tym przedśięwźięciu: vćieka ſię do niektorych mieſc Piſmá świętego/ ktore

go/ ktore położył w Kśięgách swych rzeczonych De Seruatore: fol. 15.

Pierwße bierze z listu do Rzymian: Cap. 11. ℣. 14. gdźie ták Páweł świety pisze o sobie: *Azabym iákim sposobem pobudźił ku zazdrośći ćiáło moie, y záchował niektore z nich.*

Drugie bierze: 1. Cor. 9. ℣. 22. gdźie tenże Apostoł o sobie pisze: *wßytkim stałem sie wßytko, ábym wźdy niektorych záchował.*

Trzećie bierze z listu do Thimotheuszá: Pierwszego: Cap. 4. położone ku końcu: gdźie Páweł ś. Thymotheuszá/ w ty słowá nápomina: *Pilnuy śiebie sámego, y náuki, trway w tym. To bowiem czyniąc, y sámego śiebie zbáwiß, y tych ktorzy ćie słucháią.*

Czwarte á ostátnie bierze/ z listu Jákobá świetego Apostolá/ gdźie ták pisze Apostoł przy końcu listu swego: *Ktoby náwroćił grzeßniká od obłądzenia drogi swoiey, zbáwi duße od śmierći, y pokryie wielkość grzechow.* Zátym táką konkluzią czyni/ názwawszy to Argumentem à coniugatis: *Stąd dosyć iáwno iest, że ći ktorzy droge zbáwienia oznaymuią, choćiayżeby nic inßego prawdźiwie nie czynili (iákimi byli ći, o ktorych słowá ná tych mieyscách, iákom powiedźiał, idą) gdy bywáią rzeczeni zbáwiáć i zbáwićielmi też názwáni być mogą.* Ktorych świádectw przypominániem/ y tą swoią o nich konklusią/ nic inszego Socin nie czyni: tylko Argument à Minori ad Maius: w ten sens prowádźi: Jesliż Apostołowie / dla tego sámego / rzeczeni są ludźi zbáwiáć / y Zbáwićielmi mogą być názywáni: iże droge zbáwienia wiecznego oznáymowáli: choć nád to nic wiecey nie czynili: Tedyć dáleko wiecey / Christus Pan/ dla tego muśi nászym Zbáwićielem zostáwáć/ y názywánym być: iże nam droge zbáwienia wiecznego oznaymił.

Ná to

Ná to Adwerſarzom odpowiádam.

Te świádectwá Piſmá świętego / od Archimiſtrzá Adwerſárſkiego pomienione: nie dowodzą nic przedśięwźięćia Adwerſárſkiego.

Naprzod: Dla tego: Że niczym tego Adwerſarze nie dowiodą / áby te mieyſcá / ktore in medium Socin ku podpárciu ſwego przedśięwźięćia / z Piſmá ś. przywodźi: miáły być napiſane od Apoſtołow świętych ná to: żeby z nich Chriſtus Pan był dowodzon / y pokázowan / nie inákſzym / y nie dla czego inſzego Zbáwićielem náſzym: tylko że nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił. Chcąli Adwerſarze ábyſmy im wierzyli: niechayże nam tego pierwey z Piſmá świętego / ná ty ſámy świádectwá dowiodą: że ná to ſą od Apoſtołow świętych náſadzone: áby dowodźiły tákiey ich obłędliwey opiniey. Ale iż tego nigdy ſłuſznie y pewnie Adwerſarze vczynić nie mogą: Przetoż też y z tych świádectw pomienionych nie mogą tego otrzymáć [illegible] ich przedśięwźięćia dowodźić [illegible].

Powtore: Dla tego: Że [illegible] te świádectwá pomienione / [illegible] przedśięwźięćia miáły vſługowáć: [illegible] / Chriſtus Pan / nie będźie [illegible] dla tego náſzym Zbáwićielem / iż [illegible] zbáwienia wiecznego oznaymił: iáko áni Apoſtołowie / nie mogą być ſłuſznie z nich zbáwićielmi náſzymi dowodzeni dla tego: iże drogę zbáwienia wiecznego oznáymowáli: Bo iż dla tego Apoſtołowie / nie mogą być zbáwićielmi náſzymi / iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymowáli: to ſam Socin zeznawa / w Xięgách de Servatore: fol. 17. gdy ták piſze: *A przetoż podźmy do Apoſtołow, y Vczniow Chryſtuſowych, ktorzy niejákim ſpoſobem, iáko ſie wyżſzey dowiodło, rzeczeni ſą ludźi zbáwiáć. Trzebá tedy obaczyć, że iáko Apoſtołowie, y inſzy Vcznio-*

Okazánie: Iż te świádectwá / do ktorych ſie vćiekáią Adwerſarze w przedśięwźięćiu ſwoim nápiſaney przedśięwźięćia Adwerſárſkiego nie dowodzą.

Słowá Socinowe.

wie Iezusá Christusá, mniey własnie droge zbáwienna oznaymowáć bywáią rzeczeni, á Christus własnie: ták też oni mniey własnie rzeczeni są ludźi zbáwiáć, á Christus rzeczony bywa własnie. Skąd sstáło śie, że oni zbáwićielmi nie byli náźwáni, á Christus słusznie Zbáwićielem iest názwány. To własne Socinowe słowá. Poniewáz tedy sámi Apostołowie/ y inszy Vczniowie Christusá Páná: z tych świádectw od Sociná in medium przyniesionych: nie mogą być názywáni áni dowodzeni nászymi zbáwićielmi: dla tego: iże droge zbáwienia wiecznego oznáymowáli: choć ty wszystki mieyscá pomienione: rzeczone są o nich względem nay-przednieyszym: bo o nich są nápisáne: Tedyć dáleko więcey Christus Pan/ z tych świádectw/ nie może być názywány áni dowodzony nászym Zbáwićielem dla tego: iże nam droge zbáwienia wiecznego oznaymił: o ktorym żadna wzmianká w tych pomienionych od Sociná/ mieyscách nie dźieie śie. A ták y tym względem Adwersarze/ z tych świádectw: nie mogą mieć żadney podpory swego przedśięwźięćia.

Potrzećie: A ieśli przećię vpornie Adwersarze/ z tych świadectw/ będą chćieli popieráć swego przedśięwźięćia: to iest: że ták Christus dla tego bywa názywány nászym Zbáwićielem: iże nam droge zbáwienia wiecznego oznaymił: iáko y tu Apostołowie bywáią rzeczeni ludźi te zbáwiáć/ ktorym droge zbáwienia wiecznego oznáymowáli: Tedyć y to záraz zá tym będźie muśiáło być wnieśiono: że iuż tákimi koniecznie będą muśieli zostáwáć Apostołowie zbáwićielmi ludzkimi: iákim Zbáwićielem iest Christus Pan. Co iednák iáko żadnym sposobem o Apostołech słusznie rzeczono być nie może: Co y sam Socin w słowiech wyższey pomienionych vkázuie: Ták też y to żadnym sposobem o Christuśie słusznie nie może być rzeczono: áby dla tego miał być nászym Zbáwićielem: iże nam droge zbáwienia wiecznego oznaymił.

Poczwarte: Dla tego: że insza słuszniejsza przyczyná może być pokazána/ dla ktorey Apostołowie/ y inszy vczniowie Chrystusá Páná/ choć nic więcey nie czynili/ tylko Ewángelią opowiádáli: rzeczeni są przećie ludźi zbáwiáć: oprocz tey: áby stąd dowod miał być bráný: że y Chrystus nie inszym sposobem Zbáwićielem nászym musi zostáwáć: tylko tym iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił. A pokázuie się przyczyná nie insza/ tylko tá: áby było iáwno: Iż opowiádánie Apostolskie Ewángeliey świętey: nie było dáremne/ ále ták od sámego Bogá przyprawne: że wszelkiemu wierzącemu zwykło się ostáwáć mocą ku zbáwieniu: iáko z tákiego skutku/ tenże Apostoł Páweł ś. Ewángelią opisuie: Rom. 1. ✠. 16. w te słowá: *Nie wstyd mie Ewángeliey Chrystusowey, ábowiem iest mocą Bożą ku zbáwieniu wszelkiemu wierzącemu, Zydowinowi pierwey, potym Greczynowi.* Przy ktorym vrzędźie opowiádánia Ewángeliey/ Apostołowie święći sámi z śiebie nic więcey nie mogli: tylko że byli sługámi oney y naczyniem przez ktore byłá opowiádána: iáko sámże Apostoł ś. zeznawa: 1. Cor. 3. ✠. 5. gdy pisze: *Coż tedy iest Páwel, coż Apollo, iedno słudzy przez ktoreśćie vwierzyli, y iáko komu Pan dał.* Iż tedy opowiádáiąc Ewángelią/ święći Apostołowie: rzeczeni są zbáwiáć: tedy to czynili: nie przez śię/ ále względem mocy Bożey/ ktory przy zwierzchownym opowiádániu Apostołow/ skutek dawał w sercu ludzkim Ewángeliey swoiey: áby iey byli vwierzáli: á zátym y zbáwienia wiecznego vczestniki ostawáli się. Ale co się tknie Chrystusá/ ten z śiebie/ y przez śię: iest nászym Zbáwićielem. A iż z śiebie y przez śię: Przetoż też przy opowiádániu Ewángeliey / dawał táki skutek w sercách ludzkich: że iey ták prętko vwierzáli: iák prętko on sam chćiał: y ći iey vwierzáli: po ktorych on sam tego chćiał: áby iey byli vwierzáli/ y ostawáli się vczestnikámi zbáwienia wiecznego. Czego pełno przykłádow we wszystkim

Dla czego Apostołowie/ y inszy Vczniowie Chrystusá Páná: opowiádáiąc Ewángelią: rzeczeni są ludźi zbáwiáć.

processie świetey iego Ewángeliey. Poniewaž tedy tym względem/ rzeczeni ſą ludźi zbáwiáć Apoſtołowie/ opowiádáiąc Ewángelią: áby ſie pokazáło: że ich opowiádánie nie było dáremne/ ále ſkuteczne od Bogá: á nie tym: áby byli ſtąd mieli álbo ſámi zbáwićielmi ludzkimi názywáni być: álbo dla tego to piſáć: żeby ſtąd/ y dla tego: Chriſtus był pokázowány nášym Zbáwićielem: iže nam Ewángelią/ ktora ieſt droga zbáwienia wiecznego: oznaymił: Przetož też y Adwerſarze nie mogą ſtąd bráć do ſwego przedśiewźięćia žadnego dowodu. A toć ieſt Roſpráwá z Piſmá świetego dowodna: zſtrony pierwšey rzeczy ktora obrony potrzebuie w tym nášym z Adwerſarzmi przedśiewźięćiu.

DRVGA RZECZ KTORA Obrony potrzebuie.

TA rzecz nie inša ieſt/ tylko tá/ gdźie Socin Archimiſtrz Adwerſárſki o onych Prorokách świetych piſze: Iž oni drogi zbáwienia wiecznego nie opowiádáli. Ktorą rzecz tym lepiey nam vważyć potrzeba dla tego: Iže wyžšey w Cenſurze ná zdánie Adwerſárſkie/ ten Argument miedzy inšymi połožyliſmy też przećiwko Adwerſarzom: Iž ieśliby to prawdá miáłá być/ že dla tego Chriſtus Pan ma zoſtáwáć nášym Zbáwićielem: iže nam droge zbáwienia wiecznego opowiedźiał: Tedy y Prorocy świeći/ y Apoſtołowie/ tymže względem będą muśieli zoſtáwáć nášymi zbáwićielmi: poniewaž y ći droge zbáwienia wiecznego opowiádáli. Ná to iáko

Słowá Socinowe.

odpowiáda Socin w ſwoim Serwátorze: ſłuchaymy: Piſze bowiem te ſłowá fol. 16. *A ieśliby ś pytal, czemu przećie ani Prorocy, ani Apoſtołowie, tym imieniem w Piśmie świetym nie ſą ozdobieni* (to ieſt: áby ie miano zwáć zbáwićielmi) *Naprzod, Co ſie tknie Prorokow, nie maſz ſie czemu dźiwowáć, oni bowiem zbáwienia wiecznego, drogi, o ktorey*

mowimy,

mowimy, nie oznaymowáli, y zá świádectwem ciebie sámego, (to pisze Wietowi odpowiádáiąc) *ktory wyznawasz, iż Christus iest iedyną drogą zbawienia wiecznego. Abowiem oni Christusá nie oznaymowali, choć ty to státecznie twierdzisz, ále tylko przyszłego przepowiedzieli. A Christusá záprawdę przyszłego przepowiádáć, nie iest go oznaymowáć; gdyż oznaymienie iest rzeczy w teráznieyszym czásie będącey, y do tego ściągáiącey się, ktoremu oznaymowána bywa. Ale co Prorocy o Christusie przepowiedzieli, zgołá ná przyszły czás wzgląd miáło, áni do tych ktorzy w ten czás byli, ściągáć się mogło, ále tylko do tych ktorzy mieli być czásu Christusowego, y inszych po przyściu iego.* To własne słowá Socinowe z strony Prorokow świętych/ y więcey ná tym tám mieyscu w tenże sens/ ten nieszczęsny Socin/ o Prorokách świętych.

O Apostołách świętych będziemy mieć niżey Rospráwę z osobná: Teraz ná te słowá Socinowe z strony Prorokow Rospráwy potrzebá.

Ná to tedy odpowiádam.

Aby się o tey rzeczy/ tym wyráznieysza rospráwá z Socinem/ y iego sektarzmi/ wczynić mogłá: tedy porządkiem swoym w tym postąpimy: Ná káżdą przyczynę z tych pomienionych Adwersárskich/ z osobná odpor dawáiąc.

Pierwsza przyczyná iest tá/ w ktorey Adwersarz ukázuie: iákoby dla tego Prorocy świeci drogi zbáwienia wiecznego nie mieli oznaymowáć: Iże sam Christus iest iedyną drogą zbáwienia wiecznego.

Odpowiádam.

Prawdá to/ że sam Christus/ iest iedyną drogą zbáwienia wiecznego. Ale y to prawdá/ że to/ Iż Christus iest iedyną drogą zbáwienia wiecznego/ nie znosi tego/ áby byli mieli Prorocy świeci drogi zbáwienia wiecznego nie oznaymowáć. Bo kiedyby byli Prorocy álbo kogo inszego/ oprocz Christusá/ álbo sámych siebie/ drogą zbá-

Okazánie: Iż choć sam Christus iest iedyna drogą zbáwienia wieczne go: przecie tym samym

BIBL. Z. N. IM. OSSOLIŃSKICH

niezgodzi ſie to: áby byli nie mieli dla tego y Prorocy święći drogi zbáwienia wiecznego oznáymowáć.

wienia wiecznego opowiádáli / tedyby to ſtąd o nich dobrze Adwerſarze mogli zámykáć: że oni drogi zbáwienia wiecznego nie opowiádáli. Rátia tego tá ieſt: że nie máſz żadney inſzey drogi zbáwienia: tylko ſam Chriſtus Jezus. Lecż iż Prorocy święći / tegoż Jezuſá Chriſtuſá opowiádáli ſámego iedynego być drogą zbáwienia wiecznego: iáko ich Piotr ś. Actor.10.℣.43. wyświádcża: gdy mowi: *Temu* (to ieſt Chriſtuſowi) *wſzyſcy Prorocy świádectwo wydawáią, że grzechow odpuſzcżenie biorą przez imie iego, wſzyſcy ktorzy weń wierzą.* Przetoż Prorocy święći drogę zbáwienia wiecznego oznaymowáli. A ták pierwſza przycżyná domyſłu Adwerſárſkiego vpada.

Druga przycżyná ieſt tá: w ktorey Adwerſarz vkázuie: iákoby y dla tego Prorocy ś. drogi zbáwienia wiecznego nie mogli byli oznaymowáć: że oni nie przepowiádáli Chriſtuſá przytomnego: ále tylko przyſzłego.

Ná to odpowiádam.

Okazánie: Iż choć Prorocy święći nie przepowiádáli Chriſtuſá przytomnego w ćiele: oznáymowáli iednák drogę zbáwienia wiecznego.

Mylą ſie bárzo ná tym Pánowie Adwerſarze / áby dla tego Prorocy ś. mogli być ſłuſznie oznáymowánia drogi zbáwienia wiecznego: odſądzeni: iże nie oznaymowali Chriſtuſá przytomnego w ćiele: ále przyſzłego tylko. Co pokázuie tym ſpoſobem: *Naprzod*: Że przepowiádáć drogę zbáwienia wiecznego / ktora ieſt Chriſtus Jezus non infert neceſsitatem: przepowiádáć álbo oznaymowáć Chriſtuſá przytomnego w ćiele. Bo iesliby to neceſsitatem importaret: ſłoby záraz zá tym: że áni ſámi Apoſtołowie / ktorzy Ewángelią Chriſtuſowę / po wſtąpieniu iego do niebá / przepowiádáli / gdy iuż więcey w ćiele Chriſtus nie mogł im być przytomny: y inſzy wſzyſcy po nich prawdźiwi náucżyćiele / áż do ſkońcżenia świátá: nie przepowiádáli / áni przepowiádáć będą drogi zbáwienia wiecznego. A ták rácżey bayká̄mi prożnymi / będźie muśiáło być to wſzytko vznawano: cżego Apoſtołowie

łowie po Christusie vczyli/ y co przepowiádáli. Lecz iże przecie Apostołowie święci drogę zbáwienia wiecznego przepowiádáli/ choć Christusá przytomnego w ciele/ po wstąpieniu iego do niebá: nie przepowiádáli: czego y sam Socin nie neguie: Przetoż y Prorocy święci/ drogę zbáwienia wiecznego opowiádáli: choć Christusá przytomnego sobie w ciele: nie opowiádáli.

Powtore: A dla tego tego Adwersarzom nie możemy słusznie pozwolić: Zeto iż podięli się tego Adwersarze negowáć/iákoby byli Prorocy ś. nie mieli Christusá przytomnego oznaymowáć/á zátym áni drogi zbáwienia wiecznego przepowiádáć: nie skąd ingąd Adwersarzom przychodzi: tylko z tych przyczyn. *Naprzod*: Ze Christusá/ nie inszym sobie sposobem chcą vczynić Zbáwicielem/ tylko tym: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił: o czym się w tym teráźnieyszym Artykule z nimi tráktuie. Ieśliby tedy pozwolili tego/ że y Prorocy święci drogę zbáwienia wiecznego oznaymowáli: Tedyby sámi záraz stąd inferowáć muśieli: Ze Christus dla tego nie może być nászym Zbáwicielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił: ponieważ y Prorocy ś. też toż czynili: á przecię dla tego zbáwicielmi nie zostawáli. Albo ieśli zostawa dla tego Christus Zbáwicielem: tedy tákim Zbáwicielem zostáwáć muśi: iákimi zbáwicielmi byli y Prorocy ś. álbo Prorocy święci tákimi/ iákim Zbáwicielem iest Christus Pan. Do tego Absurdum áby Adwersarzom nie przychodziło: woleli sprostá tego záprzeć: że Prorocy święci drogi zbáwienia wiecznego nie opowiádáli. Ale iáko się bárzo ná tym Adwersarze záwodzą: żeby Christus dla tego miał zostáwáć nászym Zbáwicielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił: Co się iuż wyższey pokazáło: Ták też y ná tym nie mniey záwodzą się: iákoby Prorocy święci drogi zbáwienia wiecznego opowiádáć nie mieli: co się też wyższey pokazáło:

Przyczyny/ dla ktorych Adwersarze neguią: iákoby byli Prorocy święcy/nie mieli Christusá przytomnego oznaymowáć: á zátym áni drogi zbáwienia wiecznego.

1. Ze Christusá sámego tylko tym sposobem Zbáwicielem stánowią: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił.

2\. Ze mniemánia: Iż onym ktorzy byli zá czásow Prorockich/ y dawniey/ nie byłá wiádoma drogá do oney nieśmiertelnośći/ áni żywot wieczny obiecány.

záło: y ieszcze ſie niżey więcey pokaże. *Potym* przechadźi to Adwerſarzom y ſtąd: Że tego mniemánia ſą/iż onym ktorzy byli zá czáſow Prorockich/ y Pátriarchom [illegible] nie byłá wiádoma drogá do nieśmiertelnośći oney wiodąca: áni żywot wieczny obiecány. Jeśli to bowiem prawdą ma zoſtáwáć: że oni Prorocy święći zgołá drogi zbáwienia wiecznego nie opowiádáli: Tedyć záraz y to ex conſequenti muśi być zámykano: że onym ktorzy byli zá czáſow Prorockich/ y owſzem y ſámym Prorokom/ drogá zbáwienia wiecznego znáioma nie byłá/ do ktorey poznánia oſobliwie/ ludźie/ z opowiádánia iáwnego przychodźić zwykli. A záśię: Jeśli tá drogá zbáwienia wiecznego/ od Prorokow świętych nie byłá opowiádána: tedyć iey y ſámi Prorocy wiedźieć nie mogli: Bo kiedyby ią byli wiedźieli/ opowiádáliby ią byli: á zátym áni żywot wieczny przez Proroki nie mogł być obiecány: Gdyż opowiádánie drogi zbáwienia wiecznego: nie zá co inſzego náprzedniey ma być ſzácowano: tylko zá ſámy obietnice żywotá wiecznego: Bo to w ſobie opowiádánie drogi zbáwienia zámyka. Jáko tedy te obie dwie rzeczy Adwerſarze: onym czáſom Prorockim odeymuią: to ieſt: te *Pierwſza*: Że w onych czáśiech drogá zbáwienia wiecznego nie byłá opowiádána. *Potym* te Wtora: że áni żywot wieczny w tymże czáśie nie był obiecány: ále to wſzytko záchowano było do czáſu przyśćia Chriſtuſowego: Ták też to dla tego czynią/ áby v nich zoſtał Chriſtus Pan nie inſzym ſpoſobem Zbáwićielem: tylko tym że nam drogę zbáwienia wiecznego opowiedźiał/ y żywot wieczny dáć obiecał. Ale iáko to ſámo wielkim błędem zoſtáwáć muśi/ co śmieią twierdźić o Prorokách świętych Adwerſarze: iákoby drogi zbáwienia wiecznego nie opowiádáli: y iákoby żywot wieczny nigdźiey w Zakonie Moyżeſzowym nie był obiecány: co ſie im iuż wyżſzey w Trzećich Xięgách zgániło: y ieſzcze niżey więcey ſie to pokaże/

y w tych

y w tych Xiegách Czwartych: y w osobnych Piatych: Ták też y to nie mnieyszy bląd / ktory z tego pierwszego plynie: iákoby Christus Pan dla tego miał być nászym zbáwicielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego opowiedział: Co sie też iuż wyższey pokazálo: y iesscze wiecey sie pokaże.

Potrzecie: Przychodzi to y stąd Adwersarzom: Iże sobie y sámego Christusá tylko sámosscżyrym człowiekiem zmyślili. Bo iáko v nich Christus Pan tylko sámosscżyrym człowiekiem zostawa / á Bogiem nic z Nátury: y iáko mu nie inszy pierwszy czás bytności zámierzáią: tylko kiedy sie národził z Pánny Máriey: Ták też to stąd twierdzić śmieią: iákoby Prorocy drogi zbáwienia wiecznego / ktora iest sam Christus Iezus: dla tego oznaymowáć nie mogli: że iesscze w ten czás nie rzeczą sámą Christusá nie bylo. Ale iáko sie ná tym bárzo myla / áby Christus Pan / miał być sámym tylko z Nátury człowiekiem: gdyż iest wprzod z Nátury Bogiem: Albo áby dopiero w ten czás rzeczą sámą miał począć być / gdy sie z Pánny Máriey národził: gdyż iest przedwiecznie bytnim: iáko sie o tym wszytkim / z Adwersarzmi / w pierwszych / y wtorych Xiegách: szyroce tráktowálo: Ták też y to zá tym wielka omyłką Adwersárska ma być vznawano: iákoby byli nie mieli Prorocy oni Christusá przytomnego opowiádáć: á zátym y drogi zbáwienia wiecznego. 3. Że Christusá / tylko sámym człowiekiem sobie zmyślili.

Poczwarte: Przychodzi to y stąd Adwersarzom: że sie ieli tego błedu ták sprosnego promowowáć: Iże rozumieią álbo ráczey mniemáią: iákoby tylko ieden był sposob przytomności Christusowey / to iest / cielesny: kiedy ná świecie widomie w ciele z ludźmi obcował. Ale iże Pismo ś. dwoiáki nam sposob przytomności Christusowey vkázuie: Ieden cielesny / kiedy ná świecie widomie z ludźmi obcował. Drugi niewidomy / o ktorym sam one słowá powiedział: Matt. 28. ℣. 20. *Oto ia z Wámi iestem* 4. Że mniemáią / iákoby tylko ieden był sposob przytomności Christusowey: to iest: cielesny gdyż iest dwoiáki.

áże do skończenia świátá. Przetoż względem tego ſpoſobu / był y onym Prorokom ś. przytomny. A ták y drogę zbáwienia wiecznego mogli oznaymowáć. A ieśliż to tylko przytomnośćią Chriſtuſową ma być rozumiano: kiedy w widomym kſztałćie ćiáłá ſwego ná źiemi obcował: Tedyćby to záraz zá tym muśiáło być rzeczono: że ták nam teraz po wſtąpieniu ſwoim do niebá / ieſt nie przytomny: iáko y onym Prorokom był nie przytomny. A zátym y toby muśiáło rzeczono być: że iáko nam iuż teraz więcey Chriſtus nie ieſt widomie y ćieleśnie przytomny: Ták też drogá zbáwienia wiecznego nie może nam być teraz iuż więcey oznaymowána: Ale ieśliż nam przećię teraz Chriſtus ieſt przytomny / choć go z ſobą więcey ćieleśnie y widomie przemieſzkiwáiącego nie mamy: y drogá zbáwienia wiecznego przećię nam y teraz dla tego bywa oznaymowána: Przetoż y onym Prorokom świętym / względem tákiegoż ſpoſobu był przytomny: choć go z ſobą ćieleśnie y widomie przemieſzkiwáiącego nie mieli. A ták y drogę zbáwienia wiecznego Prorocy święći oznaymowáli y opowiádáli. Czemu nic nie záwadza / że teraz iuż w rzeczy ſámey Chriſtus ma Ciáło człowiecze: á zá czáſow Prorockich ieſzcze tego ćiáłá rzeczą ſámą nie miał. Bo mieć Chriſtuſowi Pánu / w teráznieyſzym czáſie / w rzeczy ſámey y ſkutku / ćiáło człowiecze: ktore on przywźiął z Pánny Máryey: nie znośi tego: áby nam teraz po wſtąpieniu iego do niebá / nie było niewidome y nie przytomne: iáko y Prorokom świętym było niewidome y nie przytomne. Zgoła bowiem ták wiele nam teraz Ciáło Chriſtuſowe ieſt niewidome y nie przytomne / po wſtąpieniu iego do niebá: iák wiele y onym Prorokom świętym było nie widome y nie przytomne. *Druga:* Że to iż nam teraz Chriſtus ieſt przytomny / po wſtąpieniu ſwoim do niebá: iáko ſam powiedźiał: żadnym ſpoſobem nie może ſię śćiągáć do właſnośći ćiáłá iego. Abowiem iáko pra-

Ciáło Chriſtuſowe / po wſtąpieniu iego do niebá / ludźiom ná świećie będącym: ieſt niewidome / y nie przytomne.

Przytomność Chriſtuſowá / w-

wdźiwie

wdźiwie prawdźiwe ćiáło człowiecze Chrystus ná śie przywźiął/ ktorego tá iest własność: że nie może być rázem ná wielu mieyscách/ y nie widźiánym sposobem przytomne: ále zostawa pewnym mieyscem ográniczone: á kiedy iest przytomne ná ktorym mieyscu: tedy zgołá muśi być widźiáne: Tákie ćiáło człowiecze/ mowię/ iże Christus ná śię przywźiął: Przetoż to/ iże nam iest teraz ná źiemi mieszkáiącym przytomny niewidomym sposobem/ wstąpiwszy w tym ćiele do niebá: żadnym sposobem o przytomnośći ćiáłá iego nie może być rozumiano. A ták względem ćiáłá/ nie mniey nam teraz iest wstąpiwszy do niebá/ nie widomy y nie przytomny: iáko y onym Prorokom świętym/ względem tegoż ćiáłá był niewidomy: á ták y widomie nie przytomny. A záśię iáko pewnym sposobem/ iest nam przećię teraz przytomny/ choć nie widomie/ to iest/ względem swoiey Boskiey Nátury: ktorey tá iest własność: że może być wszędźie przytomna/ choć nie ćieleśnie áni widomie: Ták też y onym Prorokom świętym/ względem teyże Boskiey Nátury był przytomny. A ták go mieli nie mniey przytomnego/ iedno ták iáko go y my teraz mamy przytomnego. Przetoż y drogę zbáwienia wiecznego oznaymowáć mogli.

Względem ktorey nam teraz iest przytomny: nie śćiąga śie do własnośći ćiáłá Christusowego.

CHRIstus Prorokom/ iáko był przytomny.

Ale podźimy y do przytomnośći ćiáła Christusowego: tedy doznamy tego záraz/ że y sámo ćiáło Christusá Páná prawdźiwie człowiecze: było nie mniey przytomne wierze o onych świętych Prorokow/ y inszym im podobnym/ w onym czáśie: choć go był jeszcze Christus rzeczą sámą nie przywźiął: iáko y teraz wierze nászey iest przytomne po wstąpieniu iego do niebá. Jáko bowiem my teraz pewnie wierzymy temu/ iż Christus Pan/ śiedząc w niebie/ prawdźiwe ćiáło człowiecze ma: choć nam iest niewidome/y nie mamy go sobie ćieleśnym obyczáiem przytomnego: y w nim przyidźie ku sądzeniu żywych y vmárłych: czego nas własność wiáry świętey vczy: Ták też

Ciało człowiecze Christusá Páná/ względem wiary była przytomne onym Prorokom ś.

oni Prorocy święći / nie mniey temu pewnie wierzyli / iż Christus pewnie ćiáło człowiecze / w wypełnieniu czásu miał przywźiąć / y w nim zbáwienia nászego spráwę wykonáć. A ták dálece względem wiáry / onym Prorokom / y Izráelitom / ćiáło Christusá Páná / w onym czáśie było przytomne: że też o nich Páwel święty nie wątpliwie nápisał: 1. Cor. 10. ✓. 3.4. Iż tenże Duchowny pokarm iedli / y tenże Duchowny napoy pili: ktory y my iemy / y piiemy: bo pili z Duchowney skáły ktora zá nimi szłá / á tá byłá Christus. Co nam teraz iest wierzyć / że Pan Christus ma prawdźiwe ćiáło człowiecze / w ktorym śiedźi po práwicy Oycá swego / (choć to ćiáło nie iest nam teraz widome / áni ćieleśnie przytomne) y ták ono wierze nászey przytomne mieć: Toż było onym Prorokom świętym, y Izráelitom / wierzyć: że w pewnym czáśie Christus Pan / miał przywźiąć ćiáło prawdźiwie człowiecze. A ták wierze ich / ná on czás / nie mniey ćiáło Christusowe było przytomne: iáko iest y teraz przytomne wierze nászey: chociayże im ćieleśnie nie było przytomne áni widome: iáko y nam teraz ćieleśnie nie iest widome áni przytomne. Mamy iuż tedy Trzy rzeczy / gruntownymi dowody / przećiwko opiniey Adwersárskiey pokazáne: *Pierwsza*: Że to iż Christus iest sam Iedyną drogą zbáwienia wiecznego: nie znośi tego: áby byli dla tego y Prorocy święći drogi zbáwienia wiecznego nie mieli opowiádáć. *Druga* te: Że opowiádáć drogę zbáwienia wiecznego / non infert necessitatem neq; præsupponit: opowiádáć Chrystusá w ćiele przytomnego. *Trzećia* te: W ktorey przy żywy niesłuszne pokazáły sie / dla ktorych Adwersárze / podieli sie twierdźić tego / że Prorocy święći Christusá przytomnego nie opowiádáli: á zátym áni drogi zbáwienia wiecznego.

Zátym nam iuż *Czwarta* rzecz ku pokazániu nástepuie: to iest: tá: Iesliże to / co Prorocy o Christuśie opowiádali /

dáli/ do onych ktorzy w ten czas byli: ściągáło się: czyli tylko do tych/ ktorzy mieli być czásu przyścia Christusowego/ y do inszych po przyściu Christusowym nástępuiących: Adwersarze neguią: iáko się wyższey z sámych słow Socinowych pokazáło: my záśię áffirmuiemy: Ze to co Prorocy w swoim czáśie o Christuśie opowiádáli: nie tylko do tych ściągáło się ktorzy potym być mieli/ zá czásu przyścia Christusowego: ále y do onych sámych/ ktorzy zá czásow Prorockich żyli. Co tymi dowody pokázuiemy y vtwierdzamy.

Pierwszy iest ten: Ze Prorocy święci/ w swoim czáśie Christusá przytomnego opowiádáli: iáko się pokazáło. Przetoż to opowiádánie Christusá przytomnego/od Prorokow świętych/ ściąga się do onych ktorzy zá ich czásu byli. Ratia tego tá iest: Ze ieśliby opowiádánie Christusá przytomnego/ od Prorokow świętych: nie miáło się było ściągáć do tych ktorzy zá czásow Prorockich żyli: tedyby byli Prorocy święci/ zgołá nie mogli Christusá przytomnego opowiádáć. Ratia znowu tego tá iest: Ze przytomnym być Christusowi Pánu/ iest rzecz tákowa: ktora nie ták dálece względem sámego Christusá konsiderowána bywa: iáko wiecey względem tych ktorym był przytomny. Bo iż Prorocy przytomnego Christusá opowiádáli w czáśie swoim: tedy opowiádáli go przytomnym: nie względem niego sámego: iákoby był sobie tylko w ten czás Christus przytomnym: ále opowiádáli go przytomnym względem tych/ktorym go opowiádáli. Poniewaz tedy Prorocy święci Christusa Páná przytomnego opowiádáli w czáśie swoim: Przetoż to opowiádánie Christusá przytomnego/ od Prorokow świętych/ ściąga się do onych: ktorzy zá ich czásow byli. To pierwszy dowod.

Drugi iest ten: Ze sámi Prorocy to zeznawáią: Iż iáko w swoim czáśie/ Christusá przytomnego opowiádáli: Ták też że ono ich opowiádánie Christusá przytomnego:

Okazánie: Iż to co Prorocy o Christuśie opowiádáli: nie tylko do tych ktorzy czásu przyścia Christusowego być mieli: ściągáło się: ále y do tych sámych/ktorzy zá czásu sámych Prorokow żyli.

 ściągáło

śćiągáło ſie nie do inſzych napierwey: tylko do tych ktorzy zá ich czáſow byli. Przywiodę napierwey Ezáiaszá Proroká świętego w pośrzodek: Ten prorokuiąc o Christuśie Pánie/ y onego przytomnego/ iáko Bogá Izráelſkiego/ w ſwoim czáśie opowiádáiąc: vkázuie: iż nie do inſzych napierwey ono tákowe iego opowiádánie/ śćiągáło ſie: tylko do tych/ ktorzy zá czáſow iego byli: Ták bowiem mowi Cap. 35. ṽ. 4. *Mowćie skwápliwym ná ſercu, potwierdzayćie ſie, á nie boyćie ſie, oto Bog wáſz z pomſtą przyidźie y z nágrodą: Bog ſam przyidźie, á zbáwi was.* To słowá Prorockie. Ktorym gdy ſie kto by naymniey przypátrzy okiem pobożnym: tedy obaczy to záraz: iż ie Prorok święty/ nie do inſzych áppllikuie: tylko do tych ktorzy zá iego czáſow byli. Abowiem zrzetelnie do onych Izráelitow mowi/ ktorzy zá iego czáſu byli: *Bog wáſz przyidźie á zbáwi was.* A tego nie mowi: áby Bog tylko tych/ ktorzy w przyſzły czás być mieli. Tenże znowu: Cap. 53. ṽ. 4. 5. tegoż Christuſá przytomnego opowiádáiąc/ ty słowá mowi: *Prawdźiwie niedolężności on nośił, y boleśći náſze znośił. On ieſt zrániony dla przeſtępſtwá náſzego, y ſtárty ieſt dla niepráwośći náſzych, kárność pokoiu náſzego nád nim, á śmiáłeśćią iego vzdrowieni ieſteſmy.* Ty słowá Prorok święty/ tákże nie do inſzych napierwey ſtoſuie/ tylko do tych ktorzy byli zá czáſow iego. Bo mowiąc o Christuśie Pánu/ mowił to: *znośił niedolężnośći y boleśći náſze: zrániony dla przeſtępſtwá náſzego, ſtárty dla niepráwośći náſzych, kárność pokoiu náſzego nád nim. etc.* Wſzedźie to do śiebie ſtoſuiąc/ y do inſzych w ſwoim czáśie będących/ co o Christuśie powiedźiał: á tego y naymnieyſzym słowkiem nie mowi: áby tylko tym Christus Pan miał być tákowym/ ktorzy długo potym/ mieli być. Zátym przywiodę drugiego świádká/ Zácháriaszá Proroká świętego/ ktory tákże opowiádáiąc Christuſá przytomnego/ y tákiego/ ktory w widomym ſpoſobie ciá-

tá przyść miał do Corki Syońskiey/ ták mowi Cap. 9. ℣. 9. *Ráduy się bárzo Corko Syońska, wykrzykay Corko Ieruzolimska: Oto Krol twoy przyidzie tobie, sprawiedliwy y cichy, siedząc ná Oslicy y ná osleciu synu oslice.* Ty słowá/ Prorok święty / tákże nie do inszych áppllkuie/ Christusá przytomnego opowiádáiąc: tylko do tych: ktorzy zá iego czásow byli. Abowiem te słosuie do Corki Syońskiey / ktora zá iego czásow byłá. Mamy tedy iuż y Czwartą rzecz/ z Pismá ś. przećiwko domysłowi Adwersárskiemu wywiedzioną: o tym: Iż Prorocy święci / iáko w swoim czáśie Christusá przytomnego opowiádáli: ták też to co o nim powiádáli/ naypierwey śćiągáło sie do tych / ktorzy/ zá ich czásow byli. Inszych dowodow więcey chcąc y wiedząc opuszczam. Na tych teraz Adwersarze w tey rzeczy: niechay dosyć máią.

Pokazawszy iuż tedy to wszytko/ ná czym sie Adwersarze ták bárzo sádzili/ odsadzáiąc Proroki ś. opowiádánia drogi zbáwienia wiecznego: y opaczną to rzeczą á wielce omylną z Proby Pismá ś. vznawszy: Zátym nam iuż *Náostátku*/ w tey rzeczy/ potrzebá postąpić do tego: Abysmy tym iáśniey y zrzetelniey zámknęli: Iż oni Prorocy święci: drogę zbáwienia wiecznego opowiádáli. *A naprzod* pokażemy to w tey rzeczy/ skąd to Adwersarzom przychodzi: że tylko to chcą mieć oznaymienim drogi zbáwienia wiecznego/ co sam Christus vsty swymi włáśnie / y widomie/ ná świećie będąc: opowiedział. *Potym* dowody iásne położymy: ktoremi sie to pokaże: że y Prorocy ś. drogę zbáwienia wiecznego opowiádáli.

Pierwszey rzeczy co sie tknie: Iż Adwersarze/ to tylko oznaymienim drogi zbáwienia wiecznego rozumieią/ co sam Christus włáśnie vsty swemi/ ná świećie będąc/ opowiádał: tedy to im przychodzi nie skąd inąd: tylko stąd: że nie rozumieią sposobu/ álbo rozumieć niechcą: Iż Christus Pan nie iednym sposobem drogę zbáwienia wiecznego opowiá-

Przyczyná/ dla ktorey Adwersarze/ tylko to chcą mieć oznaymienim drogi zbá-

wienia wiecznego : co sam Christus własnie ż sły sa ymi ná świecie bedąc opowiedał.

go opowiáda. Gdyż to czyni osobliwie tym dwoiákim sposobem/ ktory nam Pismo ś. vkázuie. *Naprzod*: Gdy sam przez się wolą Bożą oznaymował vsty swymi/ iáwnie y widomie/ ná ziemi bedąc: ktore oznaymowánie woley Bożey: iest pewnie opowiedzeniem drogi zbáwienia wiecznego. *Drugi* sposob iest ten: gdy to przez sługi swoie ná to náznáczone/wykonywał/y wykonywa. Ktory sposob ták iest ważny/ że go też samże Christus nie inácżey osádził: iedno iákoby on sam w te czásy mowił/ y iákoby onego sámego w te czásy słuchano/ kiedy sług iego/ imieniem iego mowiących: słuchano bywa. Abowiem ták sługom swoim: Luc. 10. ℣. 16. powiedźiał: *Kto was slucha, mnie slucha.* Iákimi sługámi iego/ iże też byli y Prorocy święći: to sie z onych słow Piotrá ś. pokázuie: Actor. 10. ℣. 43. *Temu też wszyscy Prorocy świádectwo wydawáią, że odpuszczenia grzechow dostąpi przez Imie iego káżdy, ktoby wwierzył weń.* Przetoż też y przez Proroki Christus Pan mowił. Czego tym więcey, tenże Piotr święty potwierdza ná inszym mieyscu: gdy to przypisuie onym Prorokom świetym: że w nich był Duch Christusow. 1. Pet. 1. ℣. 10. Iż tedy Christus Pan y przez one Proroki święte mowił: bo iego Duchá w sobie mieli ktorym nádchnieni bedąc mowili o rzecząch zbáwiennych: iáko Piotr święty vkázuie: Przetoż y zá czásow Prorockich / Christus Pan droge zbáwienia wiecznego opowiádał. A ták y Prorocy święći: droge zbáwienia wiecznego opowiádáli. To o pierwszey rzeczy.

Christus tymże sposobem droge zbáwienia wiecznego opowiáda.

Osobne okázánie: Iż Prorocy ś. droge zbáwienia wiecznego opowiádáli.

Drugiey co sie tknie/ ktora iest o tym: Iż Prorocy ś. droge zbáwienia wiecznego opowiádáli: Tedy oprocż tego/ co sie iuż wyższey o tey rzeczy powiedźiało: tu ieszcże z osobná tey rzeczy kłádźiemy te dowody.

1. Że Christus

Pierwszy iest ten/ ktory bierzemy stąd: Że Prorocy ś. Christusá przytomnego opowiádáli. Bo ieśli sie godźi stąd Adwersarzom/ przećiwko Prorokom świetym Argumento-

gumento-

gumentowáć: Jákoby oni dla tego/ drogi zbáwienia wiecznego nie opowiádáli: iże Christusá przytomnego nie opowiádáli: Tedyć y nam wzaiemnym sposobem / gdyśmy iuż iásnymi dowody Pismá świętego dowiedli/ iż Prorocy święci Christusá przytomnego opowiádáli: godźi sie stąd przećiwko Adwersarzom / á zá Proroki świętymi zámykáć: Że Prorocy święci/ dla tego drogę zbáwienia wiecznego opowiádáli: iże opowiádáli przytomnego Christusá. To pierwszy dowod. | sá przytomnego opowiádáli.

Drugi iest ten/ ktory bierzemy stąd: Że Prorocy święći wolą Bożą opowiádáli. Bo áby Prorocy święći woley Bożey nie mieli opowiádáć/ rozumiem iż tego Adwersarze nie będą chćieli negowáć: y o dowody z Pismá ś. w tey rzeczy nie trudno. Lecz iż wola Boża iest drogá zbáwienia wiecznego: co sie pokazuie z onych słow sámego Christusá: Ioan: 4. ✠. 34. gdźie drogę zbáwienia wiecznego/ ktorą opowiádał/ wolą Oycá swego náźwał / mowiąc: *Moy pokarm iest, ábym czynił wolę tego ktory mie posłał, y ábym wykonał sprawę iego*: Przetoż y Prorocy święći wolą Bożą opowiádáiąc: drogę zbáwienia wiecznego opowiádáli. | 2. Że wolą Bożą opowiádáli.

Trzeći á ná ten czás ostátni tey rzeczy dowod: ktory bierzemy stąd: że Prorocy święći vczyli wiáry w Christusá/ y grzechow odpuszczenia. Abowiem ták zeznawa Piotr święty w słowiech ktore sie też wyższey pomieniły: Actor. 10. ✠: 43. gdy mowi: *Temu wszyscy Prorocy świádectwo wydawáią, iż odpuszczenia grzechow dostąpi przez Imię iego wszelki, ktoryby wierzył weń.* Lecz iż drogá wiáry prawdźiwey w Christusá/ y drogá grzechow odpuszczenia/ przez Imię Christusowe: iest drogá zbáwienia wiecznego: czego dowodźić nie potrzebá: gdyż to iest rzecz v wszytkich ludźi Krześćiáńskich więcey niżeli wiádoma: Przetoż Prorocy święći vcząc wiáry w Christusá/y grzechow odpuszczenia przez Imię iego: vczyli drogi zbá- | 3. Że vczyli wiáry w Christusá/ y grzechow odpuszczenia.

wienia wiecznego. A ták iuż zá tym mamy to wszytko z Pismá ś. pokazáno/ czego ták bárzo kwoli swey obłędney opiniey/ Adwersarze/ wespoł z swoim Archimistrzem Socinem z strony Prorokow świętych negowáli.

Ale żebysmy sie ieszcze nie zdáli w czym nie dosyć czynić Adwersarzom: Niżeli stąd Generaliter konkludowáć będziemy: co sie miánowićie śćiąga do nászego przedśięwźięćia: Jeszcze niektorym świádectwom Pismá ś. przypátrzmy sie krotiuśieńko: ktorymi Socin nieszczęsny/ Archimistrz Adwersárski/ opinią swoię roborowáć vśiluie/ o tym: Jákoby Prorocy święći Christusá przytomnego nie opowiádáli: ále tylko przyszłego przepowiedźieli: á zátym że áni drogi zbáwienia wiecznego opowiádáć nie mogli. A te są miánowićie tákowe/ ktore sie śćiągáią do czásu okázánia sie Christusowego w ćiele ná świát / y do męki iego/ álbo do iáwnego sposobu wykonánia spráwy zbáwienia nászego przezeń. Z ktorych iże ná naprzednieyszym mieyscu/ ono mieysce Piotrá świętego: 1. Epist. Cap. 1. ✠. 10. stáwia Adwersarz/ iáko tákie/ w ktorym sie mu zda/ że ma naywięcey podpory przedśięwźięćia swego: Przetoż gdy sie mu y z tego mieyscá błąd iego/ y wszytkich adhærentow iego pokaże/ á przytym y własne rozumienie tego mieyscá: tedy tenże sens y o inszych wszytkich świádectwách/ temu podobnych: łácno v pobożnego mieysce sobie znaydźie y otrzyma. Ták sie tedy máią słowá tego mieyscá pomienionego Piotrá świętego: *O ktorym zbáwieniu dowiádowáli sie y bádáli Prorocy, ktorzy o przyszłey przećiwko wam łásce Prorokowáli, bádáiąc sie, ná ktory, álbo iáki czás wyznáczał, ktory w nich był Duch Christusow: ktory, pierwey niżeli sie przytráfiły, wyświádczał, o przyszłych ná Christusá vtrapieniach, y ktore zá tymi miáły nástąpić chwałách, ktorym oznaymiono było, że nie sobie sámym, ále nam tymi rzeczámi vsługowáli, ktore teraz są opowiedźiáne przez te ktorzy wam przepowiádáli Ewángelią, przez wysłánego Duchá ś. z niebá, ná co*

żądáią pátrząć Anyołowie. To słowá Piotrá świętego. Z ktorych iże Adwersarze z Socinem swoim / biorą podporę przedśięwźięćia swego / o tym: Iákoby Prorocy święći Christusá nie przytomnego / ále zgołá we wszytkim przyszłego opowiádáli: Tedy to im przychodźi nie skąd inąd: tylko stąd: że w tym postánowili owey Fallaciey záżywáć ktorą náżywáią pospolićie: Fallaciam à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter. Abowiem co Prorocy święći / o Christuśie przyszłą rzecz secundum quid opowiádáli: to oni simpliciter biorą y wykłádáią. Prawdá to: że Prorocy opowiádáli Christusá przyszłego / iáko Piotr święty zeznawa: ále y to záraz muśi być przytym prawdá: że to nie tym względem czynili / áby byli mieli chćieć twierdźić: iákoby go nic sprostá w onym czáśie rzeczą sámą nie było: á osobliwie tym względem / ktorym względem iest Bogiem z Nátury prawdźiwym: ále opowiádáli go przyszłego względem ćiáłá człowieczego / ktore miał w wypełnieniu czásu ná śię przywźiąć národźiwszy śię z Pánny Máriey: y w ktorym miał vćierpieć: iáko ná tymże mieyscu Piotr święty znáć dawa: gdy męki iego / álbo vtrapienia zrzetelną wzmiankę czyni. Ktorych rzeczy wypełnienie / iże śię nie do czásow Prorockich śćiągáło / ále do tych miánowićie ktorzy po nich nástąpić mieli: Przetoż tym względem / ćieleśnie przytomnego Christusá / w swoim czáśie / nie mogli opowiádáć Prorocy święći: ále tylko przyszłego: Co tu Piotr święty miánowićie w tych słowiech wyraża: gdy o nich mowi: Że o przyszłey łásce przećiwko nam Prorokowáli. Ktorego czásu miáłá być / iáko iáwnieysza y dostáteczniey sza znáiomość Christusá Páná: ták też dostáteczniey sze y iáśnieysze opowiádánie sámey drogi zbáwienia wiecznego. Poniewáż tedy Adwersarze niczym słusznie nie mogą tego pokázáć ná Piotrá świętego / iáko áni ná żadnego z Apostołow świętych / áby on pisząc o Prorokách świętych /

Adwersarze / z oszuká- niem Pismo święte przywodzą.

Prorocy / ktorym względem Christusá przyszłego przepowiádáli.

iż Christusá przyszłego opowiádáli: miał to pisáć ná to:
iákoby Christus w onych czásiech Prorockich zgołá iuż
nic rzeczą sámą nie miał być: á mianowićie względem
Nátury swoiey Boskiey: gdźie vkázuie: że go Prorocy ś.
opowiádáli przyszłym tylko względem ćiáłá: á potym y
względem męki iego/ y chwały: ktora zátym miáłá ná-
stąpić: Przetoż też Adwersarze z tych słow Piotrá świę-
tego/ nie mogą tego simpliciter o Prorokách świętych
zámykáć: iákoby byli Christusá/ w swoim czásie/ nic rze-
czą sámą przytomnego: nie mieli opowiádáć. Tenże
rozsądek/ y o inszych mieyscách Pismá świętego/ temu po-
dobnych: niechay będźie záchowány. Iuż tedy táką Ro-
zpráwę o Prorokách świętych vczyniwszy/ á pokazawszy
przećiwko opiniey Adwersárskiey: Iż Prorocy święći/
Christusá Páná/ nie tylko przyszłego pewnym względem
opowiádáli/ ále też y przytomnego. Tákże: że opowiá-
dáli drogę zbáwienia wiecznego. Więc y to: że ono ich
tákowe opowiádánie/ nie tylko do tych śćiągáło śię/ kto-
rzy w przyszłych czásiech po nich być mieli/ ále y do tych
ktorzy zá ich czásu żyli y byli: Tedy iuż zátym Argument
nász/ ktorysmy wyższey wystáwili przećiwko opiniey Ad-
wersárskiey/ w Censurze ná ich Zdánie/ ostáteczny: zostá-
wa cáły/ y tym wykrętem Adwersárskim námniey nie
náruszony: o tym: że ieśliby to prawdą miáłá być/ iż
Christus Pan/ tym względem ma zostáwáć nászym Zbá-
wićielem: że nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił:
iáko Adwersarze twierdzą y z swoim Socinem: Tedyć
tákimże sposobem/ y dla teyże przyczyny/ y Prorocy świę-
ći: będą muśieli zostáwáć nászymi zbáwićielmi: ponie-
waż nam też drogę zbáwienia wiecznego/ iáko się pokazá-
ło: opowiádáli. Niechayże tedy obieráią sobie Adwer-
sarze co chcą: Albo przy swoim błędźie nieznośnym zo-
stawszy/ twierdźić: że tákim v nich Christus iest Zbáwi-
ćielem/ iáko y Prorocy: á ták ná zbáwieniu wiecznym

szwánko-

kwánkowáć. Albo porzuciwszy opinią Socińską: wierzyć y wyznáwáć według sznuru Pismá świetego/ y zgody iednostáyney wszytkich wybránych Páńskich: Iż Christus Pan. dla tego iest náfzym Zbáwićielem / że śiebie sámego zá nas wydał / áby nas od wszelkiey nieprawośći wykupił y oczyśćił: á ták pewnikiem być wiecznego zbáwienia. Ktorego im z dusze życzymy.

Co sie záśie tknie Apostołow ś. o ktorych też w Censurze przećiwko Sentencicy Adwersárskiey zámknęliśmy: Iż ieśliby to prawdá miáłá być/ że Christus Pan/ dla tego ma zostáwáć náfzym Zbáwićielem: iże nam zbáwienia wiecznego droge opowiedźiał: Tedyć gdy też iest v wszytkich pobożnych in confesso, że y Apostołowie ś. droge zbáwienia wiecznego nam opowiádáli: Będźie muśiáło záraz iść zá tym: że też oni dla tego będą zostáwáć náfzymi zbáwićielmi/ y nie inákszymi: tylko tákimi: iákim y Christus Pan iest náfzym Zbáwićielem.

To Zdánie násze / iáko vśiłuie zbić Archimistrz Adwersárski Socin/ słuchaymy. Ták bowiem w swoim Servátorze: fol.17.18. o tey rzeczy nápisał.

A przetoż do Apostołow y Vczniow Christusowych przystąpmy, ktorzy nieiákim sposobem, iáko sie wyższey pokazáło, rzeczeni są zbáwiáć ludźi Trzebá tedy obaczyć, iże iáko Apostołowie, y inszy vczniowie Christusowi, mniey włáśnie droge zbáwienia oznaymowáć rzeczeni bywáią, á Christus włáśnie: ták też oni mniey włáśnie rzeczeni bywáią ludźi zbáwiáć, á Christus włáśnie rzeczony bywa. Skąd też stáło sie, że oni zbáwićielmi nie byli názwáni, á Christus słusznie Zbáwićielem iest názwány. Abowiem ten włáśnie co oznaymowáć rzeczony bywa, ktory napierwey co nowego opowiáda, álbo obiawia, y ktory sam od początku do tákowego vrzędu wykonywánia obrány iest, y ktoremu dána iest tá moc, insze obieráć, ktorzyby od niego wyuczeni będąc, ná iego mieyscu, y iego Imieniem ten vrząd potym odpráwowáli. A tákić iest Christus. Ale ći ktorzy potym im przy- Socinowe słowá/ strony Apostołow.

 nuszą,

noſzą, álbo oznaymuią. Imieniem álbo ná mieyſcu tego, ktory ich wyuczył, y władzą ſobie dáną, ná ten vrząd náznáczył, mniey właśnie rzeczeni bywáią oznaymowáć. A tákimić ſą Apoſtołowie, y inſzy Iezuſá Chriſtuſá vczniowie. To ſłowá właſne Socinowe: y inſzych tám więcey ná tym mieyſcu: ktore w tenże ſens biią.

Tych ſłow co ſie tknie: *Dwie* rzeczy w nich Adwerſarze pozwolone nam zoſtáwuią/ o ktore z nimi ſporu wieść nie potrzebá: *Pierwſza* tę: Ze Apoſtołowie drogę zbáwienia wiecznego opowiádáli. *Druga* tę: Ze dla tego/ niejákim ſpoſobem rzeczeni ſą ludźi zbáwiáć/ á zátym y zbáwićielmi być. Bo to ſamże Socin názywa Argumentem à coniugatis, iáko ſie wyżſzey z iego ſłow przypomniáło/ to ieſt/ táką rzeczą/ iáko ſie támże ſam explikuie: Iż o kim to bywa rzeczono/ że iákimkolwiek ſpoſobem ludźi zbáwia: o tym y to záraz może być rzeczono: że ieſt zbáwićielem. *Trzećia* rzecz tylko/ w tych ſłowiech Adwerſárſkich/ do Diſquiſiciey y pilney roſpráwy pozoſtawa/ to ieſt/ z ſtrony ſpoſobu/ ktorym Adwerſarze z ſwoim Socinem Chriſtuſá Páná/ celnieyſzym nád iego Apoſtoły/ chcą vczynić Zbáwićielem/ dla tego: iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznáymił/ choć też drogę zbáwienia wiecznego/ y Apoſtołowie iego nam oznáymowáli. *Troiáki* bowiem ſpoſob/ w tey rzeczy pokázuie/ ktorym przedśięwźięćiu ſwemu dogodźić chce/ á tego ſie Abſurdum vſtrzedz/ ktore bywa mu od nas zádawáne. *Pierwſzy* ten ſpoſob pokázuie: Ze Chriſtus naypierwey drogę zbáwienia wiecznego nam opowiedźiał y oznáymił: co ſie w tych ſłowiech iego zámyka/ gdy mowi: *Abowiem ten właśnie co oznáymowáć rzeczony bywa, ktory napierwey co nowego opowiáda, álbo obiáwia.* Drugi ten pokázuie: Ze ſam Chriſtus ná pierwoći/ do wykonywánia tego vrzędu obrány był: co w tych ſłowiech zámyka/ gdy mowi: *Y ktory ſam ná pierwoći do tákiego vrzędu odpráwowánia*

Troiáki ſpoſob/ ktorym Socin/ Chriſtuſá Páná/ z opowiádánia drogi zbáwienia wiecznego: celnieyſzym czyni Zbáwićielem: nád iego Apoſtoły: ktorzy

wánia, obrány iest. Trzeći sposob ten pokázuie: Że Chrystusowi dána iest władza tákowa / insze wybieráć / ktorzyby od niego wyuczeni bedąc / zań / y Imieniem iego / tenże vrząd odpráwowáli. Co w tych słowiech zámyka / gdy mowi: *Y ktoremu dána iest władza insze obieráć, ktorzyby od niego wyuczeni bedąc, zań y Imieniem iego tenże vrząd odpráwowáli.* Te trzy sposoby Archimistrz Adwersárski wymienia / á potym wszytkie do Christusá stosuiąc / ták zámyka: *A táki iest Christus /* to iest : Zbáwiciel.

tákże też droge zbáwienia wiecznego / ktora y on: opowiádáli.

Ná to odpowiádam.

By sie naybarziey kręcił Socin / że wszytka swoia Sektą / niechay sie ná iákie chce subtylnośći Włoskie zdobywa / nie wyśliznie sie żadnym sposobem z tego / áby v niego Apostołowie nie mieli być tákimi zbáwićielmi / iákiego sobie Zbáwićielá y sámego Christá sá zfingował. Bo co sie rzknie tych Trzech stopniow / ktorymi Christusá Páná / w opowiádániu nam drogi zbáwienia wiecznego przewyższáć / nád Apostoły / vkázuie: Tedy y te nie znoszą tego / áby v Adwersarzow / Apostołowie tákimi nie mieli być zbáwićielmi / iáko y Christus Pan. Abowiem tylko Differentia w nich zámyka sie / inter prius & posterius; tákże inter magis & minus: ále żadna w rzeczy sámey roznicá nie może być pokázána: ktora iest nie insza / tylko droge zbáwienia wiecznego opowiádáć. Ktorą iże y Christus / y Apostołowie opowiádáli: y sámi Adwersarze nie neguią. Roznicá záśię w tym zámyka sie / że Christus z sámego począrku był náznáczony ná to / áby był pierwey niżeli Apostołowie iego / droge zbáwienia wiecznego nam opowiedźiał / po nim dopiero Apostołowie. Potym / żeby ią był ták doskonále opowiedźiał / żeby iey iuż byli nie mogli nádeń Apostołowie doskonáley opowiedźieć: y owszem / że im też sámym pierwey sie tego od niego potrzebá było náuczyć / y ten vrząd / opowiádánia drogi zbáwienia wiecznego ná się wźiąć. Nie to tedy znosza / te

Okázánie: Iż áni te trzy sposoby względem ktorych Socin Christusá stánowi zacnieyszym nád Apostoły Zbawićielem: z opowiádánia drogi zbáwienia: Adwersarzow nic nie wspieráią w ich przedsięwźięciu.

ſſa/ te pomienione Ratie Adwerſárſkie/ áby ták ſprosta v Adwerſarzow/ Chriſtus nie miał tylko dla tego Zbáwićielem zoſtáwáć/ iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznáymił: iáko y Apoſtołowie dla tego od ſámego Socina Zbáwićielmi názywáni bywáią. Ale to tylko pokázuią/ że przednieyſſym ieſt y doſkonálſſym/ v Adwerſarzow Chriſtus Pan Zbáwićielem: Apoſtołowie záśię nie ták przednimi/ y nie ták doſkonáłymi: álbo iáko go ſam Socin/ tym względem názywa właśniey Zbáwićielem/ á Apoſtoły nie ták właśnie. Y ták zátym Adwerſarze dwoiáki rodzay máią zbáwićielow/ ktorzy drogę zbáwienia wiecznego opowiádáli: Jedny przednieyſſe/ właśnieyſſe/ y doſkonálſſe: drugie poślednieyſſe/ mniey właśne/ y nie ták doſkonále. Albo iż prośćiey rzekę: więtſſego Zbáwićielá máią Chriſtuſá/ ktory nam drogę zbáwienia wiecznego opowiedźiał: A mnieyſſe zbáwićiele z Apoſtołow/ ktorzy tákże drogę zbáwienia wiecznego opowiádáli. Zámykáiąc tedy y to ſummownie/ co ſię z tey miáry y o Apoſtolech świętych pokazáło: tedy tym zámykam: Ponieważ pokazáło ſię dowodnie: Iż iáko Prorocy święći/ ták też potym y Apoſtołowie/ opowiádáli nam drogę zbáwienia wiecznego: Przetoż dla tego/ tákimi muſſą zoſtáwáć zbáwićielmi/ iákim y Chriſtus Pan ieſt Zbáwićielem: Jeśli to prawdá ma być co twierdźić śmieią Adwerſarze: Iż dla tego Chriſtus Pan ieſt Zbáwićielem iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznáymił. Ale iże to być nie może/ áby dla tego/ Prorocy ś. y Apoſtołowie/ mieli zoſtáwáć tákimi zbáwićielmi/ álbo zwáni być: iákim Chriſtus Pan ieſt Zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego opowiádáli: gdyż tego nigdźie Piſmo ś. nie vkázuie: Przetoż y Chriſtus Pan/ nie może zoſtáwáć náſſym Zbáwićielem dla tego: iże nam drogę zbáwienia wiecznego opowiedźiał. A toć ieſt Roſpráwá ſłuſſna z Adwerſarzmi: o tym pierwſſym Artykule.

V Adwerſarzow dwoiáki rodzay Zbáwićielow.

Artykuł

Artykuł Wtory.

O SWIĄTOBLIWOSCI PANA CHRISTVSOWEY.

A miánowićie o tym:

Dla czego Christusowi Pánu, potrzebá było Zywot doskonále niewinny y świątobliwy prowádzić: Tákże y o tym: Ieśli może tym względem, słusznie y własnie Zbáwićielem námszym stánowiony być: iże nam drogę zbáwieniá wiecznego, niewinnośćią doskonáłą żywotá swego, y świątobliwośćią: vtwierdził?

ZDANIE SOCINISTOW.

SOcin niesczesny/ Archimistrz Adwersárski/ w swoim Servátorze: fol. 22, vkázuiąc drugi sposob/ względem ktorego Christusá Páná postánowić chce nászym Zbáwićielem: to iest: że nam drogę zbáwienia wiecznego ktorą opowiádał/ doskonáłą niewinnośćią y świątobliwośćią żywotá swego vtwierdźił: te słowá o tym nápisał: *Christus słusznie dla tey przyczyny názywány bywa nászym Zbáwićielem, iże nam zbáwienia wiecznego drogę vtwierdźił.* To Socinowe słowá.

Adwersarze záśię nászy/ iáko vczniowie Socinowi/ obiáśniáiąc to co Socin Mistrz ich/ o vtwierdzeniu drogi zbáwienia wiecznego/ przez Christusá/ nápisał: W Kátechizmie swym/ wymieniáiąc te rzeczy/ ktorymi Christus

Pan/ wolą Bożą/ ktora iest drogą zbáwienia wiecznego: vtwierdźił: że ich iest miánowićie Trzy/ to iest/ Niewinność/ y świątobliwość żywotá doskonała: Cudá bárzo wielkie y niezliczone: y śmierć: tákie o tym słowá fol. 257 pod Tytułem o vtwierdzániu woley Bożey/ nápisáli.

Powiedźiałeś mi iáko nam Pan Iezus wolą Bożą obiáwił: Powiedźże mi też iáko ią vtwierdźił.

Co sie tycże tego, co sam Pan Christus vczynił, trzy rzeczy są ktore vtwierdźáią wolą Bożą ktorą Christus opowiádał: to iest, Niewinność żywotá doskonáła, Cudá bárzo wielkie y niezliczone,
1. Ioan. 5. v. 8 *y śmierć: co sie y z onego iednego świádectwá, innych wiele miáiąc pokázuie, gdźie Ian święty mowi, Iż trzey są ktorzy świádczą ná ziemi, Duch, wodá, y krew. Bo bez wątpienia przez to słowo Duchá rozumie sie Duch Boży, ktorego mocą cudá czynione były; á przez wodę, żywot nacżystszy; á przez krew, sámá śmierć iego.* To własne Adwersarzow nászych o tey rzeczy słowá.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Christus Pan: Iż sie pokazał doskonále świątobliwego y niewinnego żywotá ná świećie/ y záwsze tákim będąc: że nigdy żadnego grzechu nie vczynił/ áni zdrádá postałá w vśćiech iego/ áni náwet w grzechu przekonány być mogł: Tedy to dla tego: Aby sie był przez to pokazał Bogiem z nátury prawdźiwym: ktory z sámego śiebie/ záwsze iest od wszelákiego grzechu/ y splugáwienia niespráwiedliwośćią: wolnym. Tákże áby sie był okazał Messiaszem prawdźiwym/ y Pośrzedniḱiem: ktory sam doskonále świętym y spráwiedliwym będąc: miał też tą spráwiedliwośćią swoią: wielu niespráwiedliwych vspráwiedliwić: á potym ie tąż spráwiedliwośćią swoią: do pobożnego y spráwiedliwego żyćia obowiązáć. Iednał przy tym y powagę náuce swoiey/ tą doskonáłą świątobliwośćią y niewinnośćią żywotá: áby byłá nie zá

inákszą/ tylko zá prawdźiwą/ niebieską/ y zbáwienną/ od wszytkich vznawána. Ale żeby zprostá dla tego miał zostáwáć nászym zbáwićielem : iże nam tą świątobliwośćią/ y niewinnośćią swoią doskonáłą/ drogę zbáwienia wiecznego/ktorą opowiádał / vtwierdźił : tego Pismo święte nigdźie/ áni iáwnie: áni żadnym inszym sposobem nie pokázuie.

Tey Sentenciey Trzy Częśći.

Pierwsza Część.

Że Pan Christus/doskonále świątobliwego y niewinnego żywotá pokazał sie/ że nigdy żadnego grzechu nie vczynił / áni zdrádá byłá ználeziona w vśćiech iego : áni náwet w grzechu mogł być przekonány : tedy to stąd pokázuie sie : że mu to wszyscy ludźie pobożni przyznawáią: y Pismo święte : 2. Cor. 5. ✱. 21. I. Petr. 2. ✱. 22. y ná inszych wielu mieyscách.

Okazánie: Iż Christus doskonále świątobliwy żywot prowádźił.

Druga Część.

Tá część/ śiedm przyczyn w sobie zámyka : dla ktorych Christusowi Pánu żywot doskonále święty/niewinny/ y spráwiedliwy : potrzebá było ná świećie wieść.

Przyczyny dla ktorych Christus żywot wiodł doskonále świątobliwy.

Pierwsza przyczyná /áby sie był okazał Bogiem z Nátury prawdźiwym. Bo iż być doskonále świętym y spráwiedliwym/á ile z śiebie sámego: iest własne Attributum Bogá sámego z Nátury : y ták dálece : że kiedyby tákim nie był : nie byłby Bogiem z Nátury : iáko sie y sam do tego przyznawa: Leuit. II. ✱.44. gdy one słowá mowi: *Abowiem ia Iehowá Bog wász. poświęcayćie sie tedy, á bądźćie świętymi, ábowiem ia iestem święty.* Przetoż y Christus Pan będąc z Nátury Bogiem : co sie w vprzedzáiących Pierwszych y Wtorych Xięgách pokazáło: iáko od śiebie sámego iest doskonále świętym y spráwiedliwym : ták też dla tego napierwey doskonále święty/ niewinny/ y

1\. Aby sie był okazał Bogiem z Nátury.

ſpráwiedliwy żywot wiodł ná świećie: áby ſie był Bogiem z Nátury okazał. Czemu nic nie záwadza/ że też y Aniołowie święći/ ſą świetymi y niewinnymi/ zdrádá żadna y grzech nie znayduie ſie przy nich. Bo wielka ieſt miedzy świątobliwośćią y niewinnośćią Chriſtuſową/ differentia. Gdyż Aniołowie święći/ iáko ſą ſtworzeni od Bogá: ták też świątobliwość ſwoie máią od niego: y máią táką iáką ná ſtworzenie przypáść może. Lecż o Chriſtuśie pokázuie ſie ſpráwą inácżey.

2\. Aby ſie był okazał Meſiaſzem práwdziwym: y Pośrzedni. kiem náſzym

Druga przyczyná: Aby ſie był prawdźiwym onym Meſſiaſzem/ zdawná obiecánym/ y Pośrzednikiem náſzym okazał. Bo iż o Meſsiaſzu nam obiecánym: to było zdawná przez Ezáiaſzá Proroká Cap. 53. ℣. 9. nápiſano: *Y położył z niepobożnymi pogrzeb iego á z bogáćymi śmierć iego: chóćiay że nieſpráwiedliwośći nie wczynił, áni zdrádá byłá w vśćiech iego.* Co o Iezuśie Chriſtuśie Piotr święty: 1. Epiſt. Cap. 2. ℣. 22. Tákże Ian święty 1 Epiſt. Cap. 3. ℣. 5. wykłada: Przetoż y Chriſtus/ áby ſie był onym ſámym Meſsiaſzem nam obiecánym: pokazał: miał tę drugą przyczynę: dla ktorey doſkonále święty y niewinny żywot ná świećie prowádźił.

3\. Aby ſie był okazał zbáwićielem tákim/ ktory lud ſwoy od grzechow iego zbáwić miał.

Trzećia przyczyná: Aby ſie był nie tylko Meſsiaſzem po proſtu: ále zbáwićielem/ lud ſwoy od grzechow iego zbáwiáiącym pokazał. Co y ſam Anioł Iozefowi powiedźiał: Matt. 1. ℣. 21. *Porodźi Syná, á názowieſz imie iego Iezus. Abowiem on zbáwi lud ſwoy od grzechow iego.* Ten bowiem/ ktory miał zbáwić lud ſwoy od grzechow iego/ będąc Meſsiaſzem y Zbáwićielem prawdźiwym: potrzebá tego było: áby był y ſam doſkonále świętym y niewinnym. Bo inácżey: nie mogłby ludu ſwego od grzechow iego wybáwić: ieśliby y ſam tymże grzechom był podległy. A zwłaſzcżá mowiąc o tákim ſpoſobie zbáwienia od grzechow: o iákim tu Anioł Boży powiedźiał. Ponieważ tedy Chriſtus Iezus ieſt onym Meſsiaſzem y

Zbáwi-

Zbáwićielem prawdźiwym: ktory lud swoy od grzechow iego zbáwić miał: Przetoż też miał tę Trzećią przyczynę dla ktorey ták doskonále świety y niewinny żywot ná świećie prowádźił: Aby śie był onym prawdźiwym Zbáwićielem/ lud swoy od grzechow iego zbáwiáiącym: okazał.

Cżwarta przyczyná: Że miał vmrzeć zá niespráwiedliwe/ tym sposobem ie od grzechow zbáwiáiąc. Ten bowiem Zbáwićiel/ ktory miał vmrzeć zá niespráwiedliwe: tym sposobem zbáwiáiąc ie od grzechow ich: miał też sam być doskonále świetym y spráwiedliwym: iáko Ezáiasz Prorok święty: Cap.53. v.4.5.6.7.8.&c. vkázuie. Iż tedy Christus iest Zbáwićiel tákowy/ ktory vmieráiąc zá niespráwiedliwe: tym sposobem ie od grzechow ich zbáwił: iáko Piotr święty vkázuie: I. Epist. Cap. 3. v.18. gdy one słowá pisze: *Christus raz zá grzechy vćierpiał, spráwiedliwy zá niespráwiedliwe, áby nas przywiodł do Bogá.* Przetoż też/ miał tę cżwartą przyczynę dla ktorey doskonále świety y niewinny żywot ná świećie prowádźił: áby był iáko spráwiedliwy zá nas niespráwiedliwe vmrzeć mogł: á ták nas do Bogá przyprowádźić: y owszem w sobie sámym spráwiedliwośćią Bożą vczynić: iáko Páwel święty 2. Cor. 5. v.21. dokłáda.

4. Że miał vmrzeć zá niespráwiedliwe: á tym sposobem ie od grzechow zbáwić.

Piąta przyczyná: Aby śie był Przyczyńcą y iednaczem/ miedzy námi á Bogiem Oycem pokazał: y owszem áby był mogł być tákowym. Wszelki bowiem/ ktory sam iest postánowiony iedynym y naydoskonalszym Pośrzedni kiem/ vbłagániem y Jednáczem/ miedzy Bogiem świetym/ á ludźmi grzesznymi y niespráwiedliwymi/ gniew onego Bogá/ to iest/ Oycá: przećiwko nim błagáiąc: y iednáiąc ich z Bogiem/ y zá nimi śie wkłádáiąc: potrzebá tego/ áby sam/ z żadney naymnieyszey miáry onymi grzechámi/ áni żadnymi inszymi/ nie był áni zmázány áni obwiniony. Bo ieśli ináczey: Tedyby żadnym sposobem

5. Aby śie był Przyczyńcą y iednaczem miedzy námi/ á Bogiem Oycem swoim pokazał.

nie mogł śię słusznie áni przystoynie/ zá ludźmi niespráwiedliwymi/ do Bogá spráwiedliwego przyczyniáć: będąc sam tegoż winien: w czymby śię zá inszymi do Bogá chćiał przyczyniáć/ y onego im błagáć. Ponieważ tedy sam tylko Christus Jezus iest Przyczyńcą y Pośrzednikiem tákowym: ktory śię zá ludźmi niespráwiedliwymi do Bogá spráwiedliwego przyczynia y gniew iego błaga: iáko Páwel święty: 1.Tim.2.v.5. vkázuie. Przetoż mu też y sámemu dla tey Piątey przyczyny potrzebá było być doskonále spráwiedliwym y niewinnym: áby był mogł być Pośrzednikiem tákowym: y áby śię był mogł słusznie do Bogá spráwiedliwego: zá grzesznikámi przyczyniáć/ y onego zá grzechy násze błagáć. A zwłaszczá kiedy kto poyzrzy y ná one słowá Janá świętego: 1.Epist. Cap.2. ℣. 1. 2. gdźie ták Jan ś. pisze: *Synaczkowie moi, toć wam pisze, ábyśćie nie grzeszyli. A ieśliby kto zgrzeszył, przyczyńcę mamy v Oycá, Iezusá Christusá spráwiedliwego. A onći iest vbłagániem zá grzechy násze, á nie tylko zá násze, ále też zá grzechy wszytkiego świátá.*

6. Aby nas był do násládowánia pobożnego y świątobliwego żywotá: obowiązał.

Szosta przyczyná: Aby nas był do násládowánia pobożnego y spráwiedliwego żywotá: obowiązał: Nie ták bowiem Christus spráwiedliwy zá nas niespráwiedliwe vmárł: áby nam wolno było znowu niespráwiedliwymi być: ále ták/ áby nam był zostáwił przykład á my ábyśmy násládowáli stop iego: według onych słow Piotrá ś. 1. Epist. 2. ℣.21. *Christus zá nas vćierpiał, zostáwuiąc nam przykład, ábyśmy násládowáli stop iego.* A nie ták śię zá námi grzesznymi/ do Oycá swego przyczynia / y vbłagániem zá grzechy násze stáwi: áby nam było wolno záwsze grzeszyć/ á ták záwsze Bogá gniewáć: á on też áby śię miał o co záwsze do Oycá/ zá námi przyczyniáć: y gniew iego błágáć: ále ták: żebyśmy my nie grzeszyli: Jáko Jan ś. w świádectwie wyższey pomienionym: 1. Epist. cap. 2. ℣. 1. 2. vkázuie: gdy pisze: *Synaczkowie moi. toć wam pisze ábyśćie nie grzeszyli. A ieśliby kto zgrzeszył, Przyczyńcę mamy v*

Oycá

Oycá, Iezuſá Chriſtuſá ſpráwiedliwego: &c. Nie ták náwet Chriſtus Jezus/ wiodł żywot ćichy ná świećie y pokorny: áby nas był do roſpuſty y hárdośći wolnymi vczynił: ále ták: ábyśmy ſie my teyże ćichośći y pokory od niego vczyli: Jáko ſam ony słowá: Matth. 11. ℣. 24. powiedźiał: *Bierzćie iárzmo moie ná ſie, á vczćie ſie odemnie, iże ia ieſtem ćichy y pokornego ſercá.* Poniewaz tedy dotey ſpráwiedliwośći náśládowánia/ trudnoby nas był miał Chriſtus Pan/ przykłádem ſwoim obowiązáć / żywiących ná świećie: ieśliby był ſam pierwey doſkonále świętego y niewinnego żywotá nie wiodł ná świećie: Przetoż też y dla tey Szoſtey przyczyny / potrzebá mu było doſkonále święty y niewinny żywot ná świećie prowádźić: áby nas był do náśládowánia świątobliwośći y ſpráwiedliwośći: tákowym żywotem ſwoim świętym y ſpráwiedliwym: obowiązáć mogł.

Siodma Przyczyná: Aby był náuce ſwoiey przez to powagę ziednał: y áby byłá zá prawdźiwą y zbáwienną od wszyſtkich mogłá być przyięta: Co ſam vkázuie w onych słowiech: Ioan. 10. ℣. 37. 38. gdy do Zydow mowi: *Ieśli nie czynię vczynkow Oycá moiego, nie wierzćie mi. Ale ieśli czynię, y ieśli mi niechcećie wierzyć, vczynkom wierzćie, ábyśćie poználi, iże Oćiec we mnie ieſt, á ia w Oycu.* A ták też ſą przyczyny dla ktorych Chriſtus doſkonále święty y niewinny żywot ná świecie prowádźił. 7. Aby był náuce ſwoiey powagę ziednał.

TRZEĆIA CZĘŚĆ A OSTATNIA.

Że Chriſtus Pan/ tym względem/ nie może być ſłuſznie y przyſtoynie Zbáwićielem náſzym poſtánowionym: iże nam drogę zbáwienia wiecznego/ ktorą opowiádał/ doſkonáłą niewinnośćią y świątobliwośćią żywotá ſwego: vtwierdźił: Tedy ná to nie potrzebá więcey dowodu / oprocz tego / co ſie wyżſzey przy końcu Sentenciey náſzey powiedźiáło: że tego Piſmo święte żadnym ſpoſobem nie vkázuie. Okazánie: Iż Chriſti s tym ſpoſobem nie może być ſłuſznie Zbáwićielem náſzym ſtánowiony: iże nam drogę

zbáwienia wiecznego / ktora opowiádał: doskonałą świątobliwośćią żywotá swego vtwierdźił.

vkázuie. Rowszem przećiwną rzecz pokázuie/ to iest/ te: że Christus Pan/wzgledem doskonáley spráwiedliwośći swoiey y niewinnośći: pokázowány bywa Zbáwićielem nászym/ nie dla tego sprostá/ że nam oną drogę zbáwienia wiecznego/ktorą opowiádał/ vtwierdźił: ále dla tego: że nam tá spráwiedliwość iego bywa poczytána: iáko te świádectwá pokázuią: Rom. 5. ℣. 10. *Abowiem iáko przez iednego człowieká nieposłuszeństwo, grzesznych postánowiono wiele, ták przez posłuszeństwo iednego, spráwiedliwych będźie postánowiono wiele.* Tákże 1. Cor. 1. ℣. 30. *Ktory sie nam stał Mądrośćią od Bogá, y spráwiedliwośćią, y poświęceniem, y odkupieniem.* Náwet 2. Cor. 5. ℣. 21. *Abowiem vczynił, áby ten ktory nie vznał grzechu, stał sie zá nas grzechem, żebysmy sie my stáli spráwiedliwośćią Bożą w nim.* Inszych świádectw nie przypominam: Gdyż sie o tym niżey ex professo tráktowáć będźie. A toć iest gruntowne Sentenciey nászey z Pismá świętego okazánie/y prawdźiwośći iey vtwierdzenie.

CENSURA NA ZDANIE SOCINISTOW.

Zgánienie Sentenciey Adwersárskiey.

Aby Christus Pan/dla tego sprostá miał zostáwáć nászym zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego: ktorą opowiádał: doskonáłą niewinnośćią y świątobliwośćią żywotá swego: vtwierdźił: To Adwersarzom nie może być áni słusznie áni przystoynie pozwolono.

1. Że sie temu Pismo ś. przećiwi/ ktore sáme osobę własną Christusá Páná Zbáwićielem nászym vkázuie.

Naprzod: Dla tego: Że Pismo świete/ sáme osobę własną Christusá Páná: vkázuie być Zbáwićielem nászym: iáko sie wyższey pokazáło. Ktora iáko nie może być vtwierdzenie drogi zbáwienia wiecznego doskonáłą świątobliwośćią y niewinnośćią Christusową: Ták też áni Christus/ nie może być dla tego słusznie Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nam drogę zbáwienia wiecznego doskonáłą niewinnośćią y świątobliwośćią żywotá swego: vtwierdźił.

Powtore

Powtore: Y dla tego to Adwerſarzom nie może być pozwolono: Że też Piſmo święte/ nie ten ſpoſob vkázuie / według ktorego Chriſtus ieſt náſzym Zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego doſkonáłą niewinnośćią y świątobliwośćią żywotá ſwego: vtwierdźił: ále ten/ że on śiebie ſámego zá nas ná śmierć wydał: áby nas był od wſzelkiey nieprawośći wykupił/ y ſobie ſámemu ludem oſobnym oczyśćił: Tit. 2. ℣. 13. iáko ſie też w vprzedzáiącym Artykule pomieniło. Ktory zá nas ná śmierć wydániem / dla odkupienia nas od wſzelkiey nieprawośći/ y oczyśćienia Chriſtuſowi ludem oſobnym: iáko nie ieſt/ áni może być vtwierdzenie drogi zbáwienia wiecznego/ doſkonáłą niewinnośćią y świątobliwośćią Chriſtuſową: Ták też áni Chriſtus/ zgoła y z tey przyczyny nie może być dla tego ſtánowiony náſzym Zbáwićielem: iże nam doſkonáłą niewinnośćią y świątobliwośćią żywotá ſwego: drogę zbáwienia wiecznego vtwierdźił.

2\. Że ſie temu ſam ten ſpoſob przećiwi: względem ktorego Chriſtus ieſt náſzym Zbáwićielem: to ieſt/ iż ſámego śiebie zá nas ná śmierć wydał: iáko piſmo ś. vkázuie.

Potrzećie: Y dla tego to Adwerſarzom nie może być pozwolono: Że y z ſtrony doſkonáłey niewinnośći álbo ſpráwiedliwośći żywotá Chriſtuſowego/ też Piſmo ś. y to vkázuie: Że oná nie tym naypierwey względem náſługuie nam ku wiecznemu zbáwieniu/ iże nam przez nię drogá zbáwienia tegoż ieſt vtwierdzona: ále tym: że nam bywa zá ſpráwiedliwość náſzę przypiſána: iáko ſie też przy końcu vtwierdzánia Sentenciey náſzey pokazáło wyżſzey: y rzetelne świádectwá z Piſmá świętego o tym ſie położyły. Iáko tedy vtwierdzenie drogi zbáwienia wiecznego / doſkonáłą ſpráwiedliwośćią y niewinnośćią Chriſtuſową: nie ieſt áni może być przypiſowániem nam ſpráwiedliwośći doſkonáłey y niewinnośći Chriſtuſowey: zá náſzę ſpráwiedliwość: ktorym względem ſpráwiedliwość Chriſtuſowá náſługuie nam ku wiecznemu zbáwieniu: Ták też áni Chriſtus/ nie ieſt/ áni może być náſzym zbáwićielem ſtánowiony dla tego: iże

3\. Że Piſmo ś. vkázuie: iże doſkonáła ſpráwiedliwość Chriſtuſowá / naypierwey tym względem ku zbáwieniu wiecznemu nam náſługuie: iże nam bywa zá ſpráwiedliwość náſzę przypiſána. A ták iuż nie dla tego iże

nam przez nie droga zbáwienia iest vtwierdzona.

4 Ze Apostoły rownymi Zbáwićielmi Christusowi Pánu/ y z tey miáry stánowi.

śe nam droge zbáwienia wiecznego/ doskonáłą spráwiedliwośćią y niewinnośćią żywotá swego: vtwierdźił.

Náwet: A dla tego: Zeby mu tym sposobem y sámi Apostołowie iego/muśieli być postánowieni rownymi Zbáwićielmi. Bo y ći iáko też droge zbáwienia wiecznego opowiádáli/ ktorą y on: bo też Ewángelią opowiádáli/ ktorą opowiádał y on: Matt.28. ✠.19. Marc.16. ✠.15. Ták też nie dla czego inszego nayosobliwiey opowiádáiąc ią: Zywot świety y spráwiedliwy prowádźili ná świecie: tylko áby byli też droge zbáwienia wiecznego ktorą opowiádáli: tym więcey vtwierdzáć mogli: iáko Páweł święty vkázuie/ gdy one słowá: 2. Cor.6. ✠.1.2.3.4.5.6.7.8. pisze: *Owszem iáko sludzy nápominamy was, ábyśćie wy dármo łáski Bożey nie bráli. Abowiem mowi Bog, czásu przyiemnego wysłuchałem ćie, á w dzień zbáwienia rátowáłem ćie. Oto teraz czás przyiemny, oto teraz dzień zbáwienia: Nie dawaymy żadnego pogorszenia w żadney rzeczy, áby posługowánie nie było posromocone. Ale y we wszytkim stawamy się iáko sludzy Boży, z wielką ćierpliwośćią, w vtrapieniu, y w potrzebách, y vćiskách. Przez czuyności, przez posty, przez szczyrość, przez vmieietnosć, przez ćichość, przez dobroć, przez Duchá świetego, przez miłość nie obłudną. W mowie prawdy, w mocy Bożey, przez zbroie spráwiedliwośći, reką práwą y lewą. Przez chwałe y sromote, przez osławienie, y dobrą sławe.* Ale iż to przećie áni z tey miáry o Apostolech słusznie rzeczono być nie może: áby byli dla tego mieli zostáwáć nászymi zbáwićielmi/ iże te droge zbáwienia wiecznego ktorą opowiádáli: świątobliwym y spráwiedliwym żyćiem vtwierdzáli. Przetoż á simili, áni o Christuśie nie może to być słusznie rzeczono: áby miał zostáwáć nászym zbáwićielem dla tego: iże nam droge zbáwienia wiecznego/ ktorą opowiádał: doskonáłą świątobliwośćią y niewinnośćią żywotá swego: vtwierdźił.

Czemu nic nie záwadza: Jeśliby tylko tym/ Vrząd

Chri-

Christusá Páná/ opowiádánia / y vtwierdzánia drogi zbáwienia wiecznego/ doskonáłą niewinnośćią y spráwiedliwośćią : Adwersarze chćieli vkazáć więtszy y zacnieyszy/ nád iego Apostoły : iże on pierwey drogę zbáwienia wiecznego/świątobliwośćią y spráwiedliwośćią żywotá swego: vtwierdząć począł : niżeli iego Apostołowie : y iáko nád Apostoły swoie doskonálszey spráwiedliwośći y niewinnośći był : ták też że doskonáley nád nie tą spráwiedliwośćią y niewinnośćią swoią : drogę zbáwienia wiecznego vtwierdził : Gdyżby y ták/ tylko secundum prius & posterius, tákże secundum magis & minus, w tey rzeczy/ miedzy Christusem Pánem/ á iego Apostoły : muśiáłá być vpátrzona differentia : ále w rzeczy sámey nic. Bo choć pierwey począł Christus Pan drogę zbáwienia opowiádáć/ y onę doskonáłą spráwiedliwośćią y niewinnośćią vtwierdząć : y doskonáley vtwierdząć nád swoie Apostoły : Tedy przećię to będźie pozostáwáć zá tym: że iáko Christus Pan/ nie dla tego sprostá/ y według sámych Adwersarzow : zostawá nászym Zbáwićielem : iże pierwey począł drogę zbáwienia wiecznego opowiádáć/ y onę spráwiedliwośćią swoią y niewinnośćią vtwierdząć : y owszem iże ią doskonáley/ doskonáłą spráwiedliwośćią y niewinnośćią swoią/ nád Apostoły swoie vtwierdził : ále dla tego sprostá iże ią doskonáłą niewinnośćią y spráwiedliwośćią swoią vtwierdził : mowiąc według zdánia sámych Adwersarzow : Ták też y Apostołom iego nic to nie záwádza : áby tákże iáko y on/nie mieli zostáwáć nászymi zbáwićielmi/ dla tego : że nam drogę zbáwienia wiecznego/ ktorą opowiádáli : niewinnośćią y świątobliwośćią żywotá swego : vtwierdźili : choćiayże ią pośledniey y mniey niżeli Christus Pan : opowiádáli y vtwierdzáli : podlug tego że y sługámi iego y owszem vczniámi iego pierwey byli : y mniey świętymi y spráwiedliwymi : niżeli on sam. A ták w czáśie tylko pierwszym/

y w sposobie doskonálszym/ vtwierdzánia drogi zbáwienia wiecznego: miedzy Christusem Pánem/ á iego Apostoły: będźie roznicá: ále nie w vtwierdzániu drogi zbáwienia wiecznego. Bo iáko Christus Pan/ drogę zbáwienia wiecznego/ ktorą opowiádał: przez świętobliwy y niewinny żywot vtwierdzał: Ták też y Apostołowie/ też drogę zbáwienia wiecznego/ ktorą opowiádáli: świątobliwośćią żywotá vtwierdzáli: á też opowiádáli y świątobliwośćią żywotá swego vtwierdzáli: ktorą y Christus Pan opowiádał/ y świątobliwośćią żywotá swego vtwierdzał. A ták co sie tknie rzeczy sámey/ w vrzędźie zbáwienia/ będą Apostołowie Christusowi Pánu: rownymi zbáwićielmi: ieśli to przećię ma zostáwáć prawdą/ co twierdźić śmieią Adwersarze y z swoim Socinem: że y Christus Pan dla tego słusznie ma być stánowiony nászym Zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego/ ktorą opowiádał: świątobliwośćią y niewinnośćią żywotá swego vtwierdźił. Czego iednák nigdy słusznie Adwersarze/ o Apostołech/ twierdźić nie będą mogli. A zátym áni o Christuśie. A toć iest słuszne/ niesłuszney opiniey Adwersárskiey/ y w tym Artykule Wtorym: z Pismá świętego dowodow zgánienie: y obłędliwośći iey okazánie. A iż áni Adwersarze w Kátechizmie swym/ áni sam Socin w swoim Servátorze/ skąd oni wypis tey rzeczy wźieli: nie dowodźi tego y iednym świádectwem Pismá świętego: áby Christus Pan/ dla tego miał być słusznie Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nam doskonáłą niewinnośćią y spráwiedliwośćią żywotá swego/ drogę zbáwienia wiecznego/ ktorą opowiádał/ vtwirdźił: Przetoż zátym/ iáko tym więcey tá opinia Adwersárska znieważona zostáwáć muśi: ták też żadnego plácu nam nie pozostáwia/ dawánia obrony/ iákim mieyscom Pismá świętego: ktoreby o tey rzeczy były od nich przywiedźione. A ták do inszego Artykułu przystąpimy.

Arty-

Artykuł Trzeći.

O CVDACH PANA CHRISTVSOWYCH.

A miánowićie o tym.

Dla czego Christusowi Pánu potrzebá było czynic Cudow wiele práwie Boskich: Tákże ieśli słusznie y włáśnie dla tego Zbáwićielem náſzym może być ſtánowiony: iże nam temi cudámi práwie Boskimi: drogę zbáwienia wiecznego vtwierdził.

ZDANIE SOCINISTOW.

CO o tey rzeczy Adwersarze náſzy nápiſáli w Kátechiſmie ſwym/ fol. 258. iuż ſię w vprzedzáiącym Artykule położyło. Ale coby o tey rzeczy/ Socin Archimiſtrz Adwerſárſki nápiſał/ ſkąd oni to wźięli: to ná tym plácu położyć potrzebá. Zádał to Socinowi Kowetus Miniſter Ewángelicki/ z ktorym ſię tá Diſputácia o Chriſtuſie Zbáwićielu wſzczełá: Iż y Apoſtołowie/ choć też drogę zbáwienia wiecznego cudámi vtwierdzáli: á przećie dla tego zbáwićielmi nie ſą názwáni. Stąd inferuią: Że y Chriſtus tákże/ choć drogę zbáwienia wiecznego/ nie tylko doſkonáłą świątobliwośćią y niewinnośćią żywotá ſwego vtwierdził: ále też y Cudámi bárzo wielkimi: nie może iednák ſłuſznie Zbáwićielem náſzym dla tego zoſtáwáć. Ná to żądánie ták ſię mu Socin ſpráwuie/ w ſwoim Serwátorze: fol. 22. 23.

Słowá Socinowe.

Ale mowiſz, Apoſtołowie też zbáwienia drogę Cudámi vtwierdzáli, á przećie nie ſą názwáni zbáwićielmi. Ná to ſie iuż doſyć odpowiedziáło, gdy troche przedtym dowiodłem, że *Apoſtołowie, prawdziwie y właśnie drogi zbáwienia nie oznaymowáli. Abowiem ktorym ſpoſobem ią oznaymowáli, tymże też vtwierdzili: to ieſt, iuż od Chriſtuſá vtwierdzoną, y imieniem ſámego Chriſtuſá, od ktorego też władzą wzieli Cudá czynić, y náukę iego vtwierdzáć: á przetoż nie ſproſtá świádkámi, ále Iezuſá Chriſtuſá świádkámi názywáni bywáią. Ale weżmiećie (mowi im ſam Pan) moc przychodzącego ná was duchá świetego, y bedźiećie mi świádkámi w Ieruzalem, y we wſzytkim Zydowſtwie, y Sámáriey, y áże do gránic ziemie.* Acto. 1, ℣. 8. To właſne Socinowe słowá.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Co ſie tknie Cudow/ ktore práwie Boſkie Pan Iezus czynił właſną mocą ſwoią/ roſkazániem/ y vpodobániem: Tedy te czynione były od niego/ nie dla czego inſzego oſobliwiey: tylko áby go ſtąd napierwey Bogiem prawdźiwym z Náturi vznawano/ iedno z Oycem iego niebieſkim/ Meſsiaſzem álbo Zbáwićielem prawdźiwym świátu obiecánym. Potym áby był dobrze czynił przez ták wielmożne ſpráwy narodowi ludzkiemu. Náwet: áby był tymi cudámi náukę ſwoię/ ktorą przynioſł z niebá/ y ktora ieſt drogą zbáwienia wiecznego: vtwierdźił: y prawdźiwą okazał. Ale żeby ſproſtá dla tego Zbáwićielem náſzym miał być ſtánowiony: iże nam temi cudámi práwie Boſkimi/ drogę zbáwienia wiecznego/ ktorą opowiádał: vtwierdźił: tego twierdźić Piſmo święte nigdźie nam nie pozwala.

Tá Sentencia Pięć Częśći w ſobie zámyka.

PIER-

Pierwsza Część.

Iże te cudá/ ktore Pan Christus czynił: były práwie Boskie/: Tedy to stąd iáwna: że żaden tákich cudow czynić nie może/ iákie Christus czynił: tylko ten ktory iest z Nátury Bogiem. Co y on Nikodym práwie dobrze rozumiał/ y wyznał to przyszedszy w nocy do Páná: Iohan. 3. v. 2. *Mistrzu wiemy żes od Bogá Mistrzem przyszedł, żaden bowiem nie może tych znákow czynić, ktore ty czyniß, ieśliby Bog nie był z nim.*

Okazánie: Iż te Cudá ktore Christus czynił: były Boskie.

Drvga Część.

Że te Cudá/ Christus Pan/ práwie Boskie czyniąc/ czynił ie własną swą mocą/ rostkazániem/ y vpodobániem: Tedy to stąd iáwna: że we wszystkim Piśmie świętym/ nigdźie tego nie czytamy/ gdźieby Christus Pan/ máiąc cudá iákie czynić: miał kiedy kogo w tym o iáką pomoc prośić. Jáwna to y stąd: że sie sam zrzetelnie do tego przyznawa: iż wszytkie spráwy ktore czynił/ on ie sam czynił: gdy ták Iohan. 5. v. 36. mowi: *Alećia mam świádectwo większe nád świádectwo Ianowe: vczynki ktore ia czynię, świádczą o mnie, że mie Oćiec posłał.* W tych słowiech zrzetelnie to pokázuiąc: Iż te vczynki ktore czynił/ y ktore świádczyły o nim że go Oćiec posłał: on ie sam/ bez pomocy kogo drugiego/ czynił y wykonywał: Abowiem mowi: *Vczynki ktore ia czynię.* A tego nie mowi: żeby kto drugi z nim. A ieśliby dla tego słusznie/ czynienia cudow/ własną swą mocą y vpodobániem: miał być odsądzony: iże niektore mieysca Pismá świętego vkázuią/ że wszytkie spráwy iego/ Oćiec iego czyni z nim rownie: iákie iest ono Iohan. 5. v. 19. gdźie sam Syn Boży mowi: *Amen Amen powiádam wam, nie może Syn od śiebie sámego spráwowáć, ieśliby nie widźiał Oycá spráwuiącego. Cokolwiek bowiem on czyni, toż y Syn rownie czyni:* Tedyćby tymże práwem/ y Oćiec iego niebieski/ cudow czynienia/ własną

Okazánie: Iż Cudá práwie Boskie/ Christus czynił własną swą mocą/ rostkazániem/ y vpodobániem.

swą

swą mocą y vpodobániem/ musiał być odsadzony: iże nie tylko od siebie sam/ ále rownie z swoim Synem/ te wszytkie spráwy wykonywa y odpráwuie. Gdyż sam Syn Boży/ w tym świádectwie pomienionym/ zrzetelnie to przysięgą swoią vtwierdza: Iż cokolwiek on czyni/ to iest/ Oćiec iego: toż y on będąc Synem iego rownie czyni. Ale ieśliż to stąd o Oycu niebieskim nie może być słusznie zámykano. Tedyć pogotowiu áni o Synu iego Iezuśie.

Trzecia Część.

Przyczyny/ dla ktorych Christus cudá czynił.

Tá Część pięć Przyczyn w sobie zámyka: dla ktorych Christus Pan cudá práwie Boskie czynił.

1. Aby śie był Bogiem z Nátury pokazał.

Pierwsza Przyczyná: Zby śie był przez to Bogiem prawdźiwym z Nátury pokazał. Bo iż Cudá práwie Boskie/ własną swą mocą czynić/ y vpodobániem: iest własna spráwá tylko sámego Bogá z Nátury: co y Dawid świety zeznawa/ gdy ony słowá: Psal. 72. ✗. 18. mowi: *Błogosławiony Iehowá Bog Izráelski, ktory czyni Cudá sam.* Przetoż y Syn Boży/ czynienia Cudow práwie Boskich/ własną swą mocą y vpodobániem; miał nie inszą pierwszą przyczynę: tylko áby śie był przez nie Bogiem z Nátury pokazał. A ieśli ináczey Peydźie zátym: Ze áni sam Bog Oćiec/ z cudow swoich/ ktore on własną swą mocą y vpodobániem wykonywał/ y wykonywa: nie będźie mogł być prawdźiwym z Nátury Bogiem vznawány: Czemu iednak wszędźie Pismo ś. y sámá słuszność reklámuie.

2. Aby śie był iedno z Oycem swoim pokazał.

Druga Przyczyná: Aby śie był Jedno z Oycem swoim pokazał. Co sam w onych słowiech znáć dawa: Ioan. 10. ✗. 37. 38. gdy mowi: *Ieśli nie czynię vczynkow Oycá mego, nie wierzćie mi. Ale ieśli czynię, y ieśli mi niechcećie wierzyć, vczynkom wierzćie: ábyśćie poználi, y wierzyli, iże Oćiec we mnie iest, á ia w Oycu.*

3. Aby śie był Mesiaszem okazał.

Trzećia Przyczyná: Aby śie był Mesiaszem okazał z dawná obiecánym. Bo iż o Mesiaszu obiecánym/ przez

Ezáiaszá

Ezáiaſzá Proroká świętego: Cap.35. ℣. 4. 5. 6. to było nápiſano: *Powiedźćie skwápliwym ná ſercu, potwierdzayćie ſie, á nie boyćie ſie, Oto Bog wáſz z pomſtą przyidźie y z nagrodą, Bog ſam przyidźie á zbáwi was. Tedy otworzą ſie oczy ślepych, y vſzy głuchych słyſzeć będą. Tedy skoczy chromy iáko Ieleń: á będźie chwalić język niemego.* Przetoż też Chriſtus Pan / dla tey trzećiey przyczyny cudá tákie czynił: áby ſie był przez to onym Meſsiaſzem obiecánym pokazał. Do czego ſie y ſam referuie / gdy ony słowá Matt. 11. ℣. 3.4.5. do vczniow Janowych mowi: *A tyżeś ieſt on, ktory miał przyść, czyliſz mſzego czekáć będźiemy? A odpowiádáiąc Iezus rzekł im: Idźćie oznaymićie Ianowi te rzeczy, ktore słyſzyćie y widźićie: ślepi wzrok biorą, y chromi chodzą, trędowáci oczyśćieni bywáią, á głuſzy słyſzą, vmárli wzbudzáni bywáią, á vbodzy Ewángelią przyimuią.*

Czwarta przyczyná: Aby był narodowi ludzkiemu dobrze vczynił. Co Piotr świety Act. 10. v. 37. 38. zeznawa: gdy one słowá w domu Korneliuſzowym mowi: *wy wiećie co ſie ſtáło we wſzytkiey Iudskiey ziemi, począwſzy od Gálileiey, po krzćie ktory przepowiádał Ian, Iáko Iezuſá Názáreńskiego pomázał Bog Duchem świętym y mocą, ktory chodźił czyniąc wiele dobrego, y vzdrawiáiąc wſzytki vdręczone od Diabłá, ábowiem z nim był Bog.*

4. Aby był ludźiom dobrze vczynił.

Piąta á oſtátnia przyczyná: Aby był náukę Ewángeliey: vtwierdźił: Co Márek świety zeznawa: Cap. 16. ℣. 20. gdy ták o Apoſtołách Páná Jezuſowych piſze: *A oni ſzedſzy opowiádáli wſzędźie, á Pan z nimi weſpoł pracował, y mowę ich vtwierdzał przez znaki náśláduiące.*

5. Aby był náukę Ewángeliey vtwierdźił.

Czwarta Część.

Że tę náukę Chriſtus Pan / ktorą opowiádał: z niebá przyniosł: to z onych słow Janá ś. iáwna Cap. 1. ℣. 18. gdy piſze: *Bogá iaden nigdy nie widźiał: Ied ynourodzony on Syn, ktory ieſt w łonie Oycá, ten nam opowiedźiał.*

Náuká Chriſtuſowá z niebá.

PIATA CZĘŚĆ Á OSTATNIA.

Okazánie: Iż Christus Zbáwićielem nászym z czynienia Cudow/ ktorymi droge zbáwienia wiecznego vtwierdźił: nie może być dla tego stánowiony: iże o tym pismo ś. nic nigdźie nie mowi.

Ze Christus Pan/ nie może być dla tego słusznie Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nam cudámi prawie Bozkimi/ droge zbáwienia wiecznego/ ktorą opowiádał: vtwierdźił: Tedy to stąd iáwna: że o tym we wszytkim Piśmie świętym wielkie jest milczenie. Z ktorego ták trudno/ kto/ może o tey rzeczy dowod przynośić: iáko nigdźie w nim o tym żadnego świádectwá nie nápisano. A toć iest gruntowne/ wszystkich części Sentenciey nászey z Pismá ś. okazánie/ y oney vtwierdzenie.

CENSURA NA ZDANIE SOCINISTOW.

Zgánienie Sentenciey Adwersárskiey.

To Zdánie Adwersárskie / w ktorym twierdzą: iákoby y dla tego Christus Pan słusznie Zbáwićielem nászym miał być stanowiony: iże nam cudámi bárzo wielkimi / droge zbáwienia wiecznego / ktorą opowiádał: vtwierdźił: nie może być áni słuszne áni prawdźiwe.

1. W Piśmie świętym nie ma żadnego dowodu.

Naprzod: Dla tego: Ze tego nigdźie Pismo święte nie vkázuie. Co y stąd znáć/ że áni sámi Adwersarze w Kátechiżmie swym/ áni sam Socin Archimistrz ich: nigdźie tego y iednego przykłádu áni świádectwá z Pismá świętego nie przywodzą. Przywodźi w prawdźie Socin w swoim Servátorze/ fol. 22. 23. niektore świádectwá z Pismá świętego o tym: Ze Christus Pan/ cudámi swoimi/ iáko też y inszymi sposoby / droge zbáwienia wiecznego vtwierdźił: o czym miedzy námi / á Adwersárzmi nie mász sporu żadnego: Ale tey rzeczy / y iednego świádectwá z Pismá świętego nie przywodźi / áni przywieść nie mogł/ gdźieby to ták zrzetelnie było nápisano: Iż Christus Pan/ dla tego ma być nászym Zbáwićielem stánowiony: że nam cudámi bárzo wielkimi y prawie Boskimi/ droge zbáwienia wiecznego / ktorą opowiádał / vtwierdźił. Przetoż z tey pierwszey Przyczyny / tá opinia Adwersárska: zniewążona zostawa.

Powtore : Dla tego : Ze ſie w vprzedzáiących dwu Artykulech y to pokazáło : Ze Piſmo święte sáme oſobę właſną Chriſtuſá Páná / Zbáwićielem nászym názywa y vkázuie / ktorą iáko vtwierdzenie cudámi drogi zbáwienia wiecznego / być nie może : Ták też áni Chriſtus nie może być dla tego ſłuſznie ſtánowiony nászym Zbáwićielem : iże nam drogę zbáwienia wiecznego / cudámi bárzo wielkimi vtwierdził.

2. Ze Piſmo ś. ſáme oſobę właſną Chriſtuſá Páná : Zbáwićielem nászym vkázuie.

Potrzećie : Dla tego : Ze ſie wyżſzey pod Artykułem pierwszym / y to pokazáło : Ze ſámo oznaymienie drogi zbáwienia wiecznego / przez Chriſtuſá / ktore ieſt więtſze y pierwsze niżeli iey vtwierdzenie : ſámo przez ſię Chriſtuſá nie może ſtánowić nászym Zbáwićielem : Przetoż dáleko więcey ſámo vtwierdzenie tey drogi zbáwienia wiecznego / cudámi wielkimi : ktore ieſt rzeczą od tey pierwszey mnieyſzą y poślednieyſzą : nie może go ſtánowić nászym Zbáwićielem.

3. Ze ſámo oznaymienie drogi zbáwienia wiecznego : Chriſtuſá nie ſtánowi nászym zbáwićielem : á dálekoo więcey / vtwierdzenie oney Cudámi.

Poczwarte : Dla tego : Ze Piſmo święte pokázuie : Iż Chriſtus Pan / racżey dla tego cudá czynił / y niemi drogę zbáwienną vtwierdzał : iże ieſt nászym Zbáwićielem : niżeli żeby dla tego miał być nászym Zbáwićielem ſtánowiony : iże cudá czynił / y nimi drogę zbáwienną vtwierdzał : Co ſie pokázuie z ſłow wyżſzey pomienionych Ezáiaſzá Proroká : Cap. 35. v. 4. 5. 6. Tákże y z ſłow ſámego Chriſtuſá Páná : Matt. 11. ℣. 4. 5. Przetoż iuż nie może dla tego zoſtáwáć nászym Zbáwićielem : iże nam cudámi drogę zbáwienia wiecznego vtwierdził.

4. Ze Piſmo ś. vkázuie : Iż Chriſtus dla tego rácżey cudá czynił : że ieſt Zbáwićiel : niżeli áby dla tego miał zoſtáwáć Zbáwićielem.

Popiąte : Dla tego : Ze ieśliby przećię nie ſam Chriſtus Pan w właſney oſobie ſwey / miał być nászym Zbáwićielem : Tedyć to zá tym zoſtawa : że ſámo vtwierdzenie drogi zbáwienney cudámi bárzo wielkimi : muśi zoſtáwáć nászym Zbáwićielem : álbo zbáwieniem. Co iák być nie może : Ták też y to zá tym być nie może : áby Chriſtus Pan / miał dla tego zoſtáwáć nászym Zbáwićie-lem :

5. Ze ſámo vtwierdzenie drogi zbáwienney cudámi wielkimi : czyni

náßym zbáwićielem y zbáwieniem

lem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego cudámi bárzo wielkimi vtwierdźił.

6. Apostoły / Christusowi czyni rownymi zbáwićielmi.

Posobste: Dla tego: Zeby tym sposobem/ Apostołowie/ Christusowi Pánu/ muśieli być stánowieni rownymi Zbáwićielmi: Gdyż też y ći też drogę zbáwienia wiecznego/ cudámi vtwierdzáli: ktorą y Christus Pan cudámi vtwierdzał: iáko ich w tym Márek święty Cap. 16. ✝. 20 wyświádcza. A sam Socin tego pozwala w swoim Servátorze: fol.23 gdy ná tenże zárzut Kowetowi odpowiádáiac/ ták mowi: *Ná to sie iuż dosyć odpowiedziáło, gdym troche przedtym dowiodł, że Apostołowie prawdziwie y właśnie drogi zbáwienia nie oznaymowáli. Abowiem ktorym sposobem ią opowiádali, tymże sposobem y vtwierdźili.*

Słowá Socinowe.

Ktore słowá iuż sie też wyżßey pomieniły. W ktorych iáśnie Socin zeznawa: że Apostołowie drogę zbáwienia opowiádáli y vtwierdzáli. A ták y ći dla tego będą muśieli zostáwáć náßymi Zbáwićielmi: ieśli to prawdá: że y Christus dla tego ma zostáwáć náßym Zbáwićielem: iże nam cudámi wielkimi drogę zbáwienia vtwierdźił. Ale iáko to o Apostolech z tey miáry nie może być słußnie twierdzono: Ták też á simili áni o Christuśie nie może to być słußnie twierdzono: áby miał dla tego Zbáwićielem náßym zostáwáć: iże nam cudámi wielkimi drogę zbáwienia vtwierdźił.

7. Apostoły/ nie zgołá rownymi Zbáwićielmi Christusowi Pánu czyni: ále większymi y doskonálßymi nád Christusá.

Náwet: A ieśliby przećię Adwersarze przy swoim przedśiewźięciu vpornie chćieli zostáwáć: tedy to ießcze muśi im być żądano: Ze iáko Apostołowie/ cudá/ ktorymi drogę zbáwienia vtwierdzáli/ większe czynili/ niżeli sam Christus Pan: Ták też y tobý ießcze zá tym iść muśiáło: że więcey drogę zbáwienia vtwierdzáli/ niżeli Christus Pan: Muśiáłoby iść y to znowu zá tym/ żeby tym względem/ Apostołowie/ muśieli być więcey zbáwićielmi náßymi stánowieni: niżeli Christus Pan: podług tego/ iáko większe cudá czyniąc nád Christusá Páná: więcey też

drogę

drogę zbáwienia wiecznego/ niżeli Christus Pan/ vtwierdźáli. Bo iż Apostołowie więtße cudá czynili/ niżeli Christus Pan/ to śie z onych słow sámego Christusá pokázuie: Iohan. 14. ℣. 12. *Zápráwdę zápráwdę powiádam wam, kto wierzy w mię, vczynki ktore ia czynię, y on czynić będźie, y więtße nád te czynić będźie: ábowiem ia do Oycá odchodzę.* Ale iesliż to áni stąd o Apostolech nie może być zámykano: Przetoż znowu áni o Christuśie nie może to być zámykano: áby dla tego miał być nászym Zbáwićielem/ iże nam cudámi bárzo wielkimi drogę zbáwienia vtwierdźił. Zadnym tedy sposobem/ Christus Pan/ nie może być tym względem Zbáwićielem nászym stánowiony/ iże nam drogę zbáwienia wiecznego cudámi wielkimi vtwierdźił.

Czemu nic nie záwadza/ co Archimistrz Adwersárski/ nießczęsny Socin/ o cudách Apostolskich powiáda w słowiech tych/ ktore śie wyżßey pod Zdániem Adwersárskim/ o teyże rzeczy położyły. Abowiem chcąc śie wyśliznąć z tego Absurdum, á pokazáć/ że Christus v nich/ nie iest rownym Zbáwićielem Apostołom swoim: Tedy to tym *Naprzod* znośi: że Christus pierwey cudá czyniąc/ niżeli iego Apostołowie: pierwey też drogę zbáwienia niemi vtwierdźił. A Apostołowie iże pośledz cudá poczęli czynić/ y drogę zbáwienia vtwierdzáć/ kiedy iuż od Christusá byłá vtwierdzona: Przetoż ici stąd zbáwićielmi nászymi stánowieni być nie mogą/ ále tylko sam Christus Pan/ tákim dla tego zostawa. Co w tych słowiech Socin zámyka/ gdy piße: fol. 23. w swoim Servátorze: *Abowiem ktorym sposobem oznaymowáli ią* (rozumiey drogę zbáwienia/ y Apostołowie) *tymże ią sposobem y vtwierdźili, to iest, iuż od Christusá vtwierdzoną, y Imieniem sámego Christusá.* To słowá Socinowe.

Ná to odpowiádam.

Okazánie: Iżchoć pierwey Chri-

Nie o czás/ áni o sposob tu idźie/ ktorego czásu/ álbo iá- kim

stus Cudámi drogę zbáwienia vtwierdźił: niżeli iego Apostołowie: iednák to temu nic nie záwadza áby Apostołowie/ przećie nie mieli zostáwáć rownymi Zbáwićielmi iemu: ieśli to prawdá/ że y on dla tego zostawa nászym Zbáwićielem że nam Cudámi/ drogę zbáwienia vtwierdźił.

kim sposobem/ Christus Pan cudá czynił/ y iego Apostołowie: ále tu idźie o rzecz sámę/ to iest/ o cudá/ á miánowićie iednák o to: Jeśli ták Apostołowie/ iáko y Christus Pan/ cudámi drogę zbáwienia vtwierdzáli? A widźimy y z Pismá świętego/ y z pozwolenia sámych Adwersarzow/ że y Christus Pan/ y iego Apostołowie/ cudámi drogę zbáwienia vtwierdzáli. Co iest w tey spráwie naywiętsza. Co y stąd ieszcze tym więcey może być wybaczono: że y sámi Adwersarze/ w Christuśie Pánu/ nie to nayprzednieyszą rzeczą rozumieią/ dla ktorey go chcą stánowić Zbáwićielem: iże sprostá pierwey cudá czynił/ niżeli iego Apostołowie: ále to/ że pierwey począwszy cudá czynić/ niemi drogę zbáwienia wiecznego vtwierdźił. Ktore choćby był pierwey czynił/niżeli iego Apostołowie: ieśliby był niemi drogi zbáwienia wiecznego nie vtwierdzał: tedyby był nie mogł zostáwáć nászym Zbáwićielem: mowię według Adwersárskiego zdánia. Ponieważ tedy/ nie dla tego sprostá/ y v Adwersarzow/ Christus Pan/ zostawa Zbáwićielem: iże cudá czynił: ále dla tego: iże drogę zbáwienia wiecznego tymi cudámi vtwierdźił: Tákże/ ponieważ śie pokazało/ że y Apostołowie święći/ nie sprostá czynili cudá/ ále dla tego ie czynili/ áby byli niemi náukę zbáwienia vtwierdzáli: Przetoż tákimi muszą zostáwáć zbáwićielmi: iákim y Christus Pan/iest zbáwićielem: Jeśli to prawdá/że dla tego ma być stánowiony nászym Zbáwićielem: iże drogę zbáwienia wiecznego vtwierdźił temi cudámi.

Powtore: Ná toż odpowiádam: Jeśliby to miáłá być sufficiens Ratio, odsadźić Apostoły/ áby dla tego nie zostáwáli zbáwićielmi/ Christusowi Zbáwićielowi rownymi: iże nie pierwey niżeli Christus/ ále pośledz po Christuśie/drogę zbáwienia/cudámi ktore czynili/vtwierdzáli: Tedyćby tymże sposobem/ y sam Christus Pan/ muśiał być byćia Zbáwićielem nászym dla tego odsadzo-

ny: iże ieszcze dobrze pierwey przed nim/ Prorocy święci cudá czynili/ y drogę woley Bożey/ ktora iest drogą zbáwienia vtwierdzáli: iáki był Moyżesz/ Heliasz/ Elizeusz/ y insży: ktorzy iákie cudá czynili: Historia Pismá świętego szyroce opisuie. Ale ieśliż tego y sámi Adwersarze nie pozwolą: áby Christus Pan/ dla tego miał być odsądzány bycia nászym Zbáwicielem: iże dobrze pierwey przed nim ci Prorocy święci cudá wielkie czynili/ ktorymi wolą Bożą/ á ták drogę zbáwienia/ vtwierdzáli: Przetoż y Apostołowie/ nie mogą być dla tego bycia zbáwicielmi nászymi sufficienter odsądzeni/ iże nie pierwey niżeli Christus/ ále pośledz/ drogę zbáwienia/ Cudámi/ ktore czynili vtwierdzáli.

Drugą przyczynę vkázuie Socin/ dla czego przecię Apostołowie/ choć cudámi drogę zbáwienia vtwierdzáli: nie mogą być nászymi zbáwicielmi/ áni Christusowi w tym rownymi: Iże cudá te/ ktorymi drogę zbáwienia vtwierdzáli/ nie swoią własną mocą/ ále wziętą władzą od Christusá/ czynili. Abowiem ták dokłada/ ná kártcie wyższey pomienioney 23. w swoim Serwátorze: *Od ktorego teź* (rozumiey Christusá) *cudow czynienia, y náuki iego vtwierdzánia władzę wziçli.* To Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Prawdá to/ że Apostołowie święci/ nie swoią mocą/ ále Christusową cudá czynili. Ale y to nie mniey muśi być prawdá/ że w tym przedśięwźięciu nie o to idźie: Ieśli Apostołowie te cudá/ ktorymi drogę zbáwienia wiecznego vtwierdzáli: własną swoią mocą czynili. Ale o to: Ieśli tymi cudámi/ drogę zbáwienia vtwierdzáli: ták iáko y Christus Pan cudámi ią vtwierdzał: á pokazáło się: że vtwierdzáli. Tákże y o to: Ieśli dla tego słusznie zbáwićielem nászym ma być stánowiony Christus Pan: iże nam tymi cudámi/ drogę zbáwienia vtwierdźił?

Okazánie: Iż choc Apostołowie/ mocą Christusową cudá czynili: przecię y to nie znośi tego/ aby nie mieli zostáwáć zbáwićielmi Christusowi ro-

wnymi z vtwierdzánia Cudámi: náuki zbáwienney.

dźił? A pokazáło śię nie z iedney miáry/ że żadnym sposobem nie może być dla tego zbáwićielem nászym stánowiony: iże nam drogę zbáwienia tymi cudámi vtwierdźił.

Powtore: Odpowiádam ná toż: że ieśli Apostołowie/ nie mogą być dla tego stánowieni nászymi zbáwićielmi: iże te cudá ktore czynili/ y drogę zbáwienia nimi vtwierdźáli/ nie własną swoią mocą/ ále Christusową czynili: Tedyć tymże práwem y Christus Pan: byćia Zbáwićielem nászym/ będźie muśiał być odsądzony: iże te cudá ktore wielkie czynił/ y ktoremi drogę zbáwienia vtwierdzał/ nie własną swoią mocą/ ále mocą Oycá niebieskiego czynił: mowię według tego/ iáko y z tey miáry Adwersarze o nim rozumieią. Abowiem w Kátechiżmie swym/ Adwersarze to vkázuią: Iż ze wszytkich spraw/ ktore kiedy Christus Pan czynił/ iedná tylko spráwá iest iemu sámemu naywłaśnieysza/ y naywiętsza/ to iest/ śmierć/ ktorą podiął. A drugie choćiayże są dáleko nád te więtsze/ iáko Zmartwychwstánie iego y vwielbienie/ iednák ony nie Pan Christus/ ále Bog Oćiec iego spráwił. Ták bowiem piszą: fol. 220. 221. Pytánie sobie zádawáiąc/ dla czego tylko śmierći swoiey sámey/ Pan Christus/ w Zborze swoim pámiątkę postánowił/ to iest/ vżywánia chlebá y winá wieczerzy swoiey świętey/ ktore ma być czynione ná pámiątkę śmierći iego.

Słowá Adwersárskie.

A czemuż Pan Christus, tylko tey spráwy iedney, pámiątkę we zborze swoim postánowił?

Dla tego, iż ze wszytkich spraw Páná Christusowych, tá iest nawiętsza, y iemu naywlaśnieysza. Bo áczkolwiek zmartwychwstánie, y wywyższenie iego, są spráwy dáleko więtsze; iednák onych nie Pan Christus, ále Bog Oćiec iego spráwił. To słowá Adwersárskie.

Ale iże przećie dla tego/ Adwersarze / niechcą odsądźić Christusá Páná/ byćia Zbáwićielem nászym/ iże dro-

ge zbáwienia wiecznego/ tákimi cudámi vtwierdźił/ ktore nie właſną ſwą mocą czynił: (choć ſie ná tym bárzo myląc/ áby ie był nie właſną ſwą mocą czynić miał) Przetoż áni ſámi Apoſtołowie / nie mogą być dla tego byćia zbáwićielmi náſzymi odſądzeni: iże te cudá/ ktorymi droge zbáwienia wiecznego vtwierdzáli: nie właſną ſwą mocą czynili. Baczyć tedy iuż może káżde ſerce pobożne/ iáko żadnym ſpoſobem/ opinia Adwerſárſka: ná plácu oſtać ſie ſłuſznie nie może: miánowićie zſtrony tego: iákoby dla tego Chriſtus Pán Zbáwićielem náſzym miał być ſtánowiony: iże nam temi cudámi droge zbáwienną vtwierdźił. A iż żadnym świádectwem Piſmá świętego/ Adwerſarze tey ſwoiey opiniey nie dowodzą: ále czynią to y oprocz Piſmá/ y przećiwko Piſmu świętemu: Przetoż też nie potrzebá żadnemu mieyſcu Piſmá świętego: obrony dáwáć. Abowiem co ſie tknie tych świádectw/ ktorymi Socin w ſwoim Serwátorze tego dowodźi: że Chriſtus Pan/ cudámi/ droge zbáwienia vtwierdźił: o tym niemáſz żadnego ſporu miedzy nami. Tákże/ co ſie tknie tego żądánia náſzego: Iż ieśliby Chriſtus Pan/ dla tego ſłuſznie miał być ſtánowiony náſzym Zbáwićielem/ iże nam cudámi bárzo wielkimi droge zbáwienia vtwierdźił: Tedy tymże ſpoſobem/ zoſtáwáćby muśieli zbáwićielmi y iego Apoſtołowie/ iemu rownymi y podobnymi: y z tego iáko ſie vśiluie Socin wykręćić/ to ſie też pokazáło y pilnie vważyło: że nie może Adwerſarz nic ták ſłuſznego in medium przynieść: żeby mu to Abſurdum y z iego drużyną nie miáło náſługowáć o tym: że v nich rownymi zbáwićielmi Chriſtuſowi Pánu: święći Apoſtołowie.

Artykuł Czwarty.

O SMIERCI PANA CHRISTVSOWEY.

A miánowićie o tym:

Dla cżego Christus Pan vmárł. Tákże: Ieśli słusznie y właśnie dla tego Zbáwićielem nászym ma być stánowiony: iże nam drogę zbáwienia wiecżnego, śmiercią swoią vtwierdził?

Zdanie Socinistow.

NApisáli Adwersarze/ w Kátechiźmie swym: fol. 257. vkázuiąc: Iż Christus Pan/ wolą Bożą vtwierdźił: iáko wprzod doskonáłą niewinnośćią żywotá swego: ták też potym cudámi bárzo wielkimi y niezliczonymi: A ná ostátek śmierćią swoią. Ktore słowá/ iż sie wyższey/ ták iáko są nápisáne od sámych Adwersarzow: położyły: Przetoż tu ich powtárzáć nie potrzebá. O tymże y Socin/ Archimistrz Adwersárski/ w swoim Servátorze: fol. 23. te słowá nápisał:

Słowá Socinowe.

Obacżyć tedy potrzebá, iż Christus drogę zbáwienia, ktorą oznáymował, nie tylko cudámi vtwierdźił, ále nawiecey, krwie swoiey wylaniem; ktora też dla tego krwią wiecżnego Przymierza iest názwána, Hebr. 13. ℣. 20. *y od sámego Christusá Nowego Przymierza krwią iest názwána,* Mar. 14. ℣. 24. To Socinowe słowá. Y wiecey tám o tym w tym mieyscu mowi/ y świádectw Pismá świętego przywodźi/ ktorymi

tego

tego dowodźi/ iż Christus Pan/ śmierćią swoią/ y krwie wylaniem/ drogę zbáwienia/ ktorą opowiádał: vtwierdźił. Ale o tym/ y iednego świádectwá z Pismá świetego nie pokázuie: ktoreby to iásnie znáć dawáło: Iż dla tego Christus słusznie/ Zbáwićielem nászym ma być stánowiony: że nam śmierćią swoią/ y krwie wylaniem/ drogę zbáwienia vtwierdźił. Czego było naywięcey potrzebá dowodźić Socinowi/ iáko tákiey rzeczy/ ná ktorey status Controuersiæ spolega. Ale dla tego to Socin vczynił: że tego vczynić nie mogł: Bo o tey rzeczy w Pismie świętym wielkie iest milczenie.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Podstępuiąc Christus Pan/ śmierć ze wszech nazelżywszą y nayokrutnieyszą krzyżową: podstąpił ią zá nas y dla nas/ á nietylko sprostá zá nas/ ále zá grzechy násze/ y dla grzechow nászych/ ony ná sobie nosząc/ zá nie Bogu Oycu swe^o dosyć czyniąc/ y spráwiedliwośći iego/ gniew iego błagáiąc/ y iednáiąc go człowiekowi grzesznemu: Tąż śmierćią swoią nas odkupuiąc od przeklectwá zakonnego/ od grzechow/ od śmierći wieczney/ od Szátáná/ y potępienia wiecznego/ odpuszczenie nam przez nię zásługuiąc: Podstąpił ią y dla vspráwiedliwienia nászego/ podstąpił ią y dla tego/ áby nam przez nię żywot wieczny zásłużył y zbáwienie. Więc y dla tego/ áby był przez tę śmierć/ roznicę y rozgránicżenie/ ktore było miedzy Zydy y Pogány/ znioszł y vprzątnął: Tákże/ áby był przez nię Proroctwá wypełnił y Figury/ ktore były o śmierći iego tákowey/ y zmartwychwstániu nápisáne/ y ktore dobrá przyszłe wyznaczáły. Ciáło násze áby był vmartwił. *Náwet*: Aby był przez tę śmierć swoię/ wolą Bożą/ álbo drogę zbáwienia/ ktorą opowiádał/ vtwierdźił y zápiecżętował/ żebyśmy iey mogli pewnie wierzyć/ y státecżnie we wszytkim náśládowáć/ chcemyli vyść karánia/ á żyć

z nim w niebie wiecznie. Ale żeby miał być dla tego zbáwićielem náßym ſtánowiony: áże nam tą śmierćią ſwoią droge zbáwienia vtwierdźił: o tym we wßytkim Piśmie świętym niemáß żadnego dowodu.

Tá Sentencia náßá Pięć Częśći w ſobie zámyka.

Pierwsza Część.

Okazánie: Iż Chriſtuſowá śmierć byłá ze wßech nayzelżywßa / y nayokrutnieyßa.

TA część to w ſobie zámyka: że tá śmierć ktorą Chriſtus podſtąpił/ byłá ze wßech nayzelżywßa y nayokrutnieyßa: Bo ták Páweł święty vkázuie: Philip. 2. ✝. 8. gdy one ſłowá piße: *Vniżył ſie, ſstał ſie poſłuſnym áże do śmierći, á śmierći krzyżowey.* Tákże Galat 3. v. 13. *Chriſtus nas wykupił od przeklectwá Zakonnego, gdy ſie zá nas ſstał przeklectwem. Abowiem ieſt nápiſano: Przeklety ktoby był záwieſzony ná drzewie.*

Drvga Część.

Okazánie: Iż Chriſtus śmierć podſtąpił zá nas/dla grzechow náßych.

Tá część to w ſobie zámyka: Że Chriſtus Pan/ te śmierć ták zelżywą krzyżową: podſtąpił zá nas y dla nas/ y owßem zá grzechy y dla grzechow náßych. Bo ták Piſmo święte zeznawa. *Naprzod:* ſam Chriſtus Pan: Luc. 22. ✝. 19. gdy one ſłowá mowi: *Toć ieſt ćiáło moie, ktore ſie zá was wydawa.* Y o krwi ſwoiey támże v. 20. *ktora ſie zá was wylewa.* *Potym:* Páweł ś. Rom. 8. ✝. 32. gdy mowi: *Ktory własnemu Synowi ſwemu nie zfolgował, ále go zá nas wſzytkich ná śmierć wydał.* Zátym Jan ś. 1. Epiſt. Cap. 3. ✝. 16. gdy one ſłowá piße: *W tym ieſmy poználi miłość, że on zá nas duſze ſwoie położył, y my mamy zá Bráćią duſze pokłádáć.* Ná czwartym mieyſcu Piotr święty: 1. Epiſt. Cap. 2. ✝. 20. gdy one ſłowá mowi: *Chriſtus ćierpiał zá nas, zoſtáwuiąc nam przykład, ábyſmy náſládowáli ſtop iego.* *Náwet* Káiphás Biſkup naywyżßy prorokuiąc: Ioan. 11. v. 50.

gdy one słowa mowi: *Pożyteczna wam, áby ieden człowiek vmárł zá lud, żeby wßytek narod nie zginął.* Te wßytkie świádectwá pokázuią to: że Christus zá nas y dla nas vmárł. Inßych więcey chcąc y wiedząc zániechywam.

Inße są ktore to vkázuią: że Christus Pan/ vmárł zá nas z przyczyny grzechow náßych / y dla grzechow náßych. Jákie iest ono *napierwey*: Esa. 53. ✠. 4. 5. 12. gdźie ták Prorok mowi: *Prawdziwie niedołężności náße on nosił, á boleśći náße on znaśał. &c. A on iest zrániony dla występkow náßych, kárność pokoiu náßego nád nim, á śiniálość iego, lekárstwem nam byłá. A on grzechy wielu znośił, y zá przestępce śie modlił.* Potym ono Ioan. 1. ✠. 29. gdźie ták Jan święty Krzćićiel mowi: *A to Báránek Boży ktory znośi grzechy świátá.* Zátym ono Páwłá świętego: Rom. 4. ✠. 25. gdźie Apostoł zeznawa: że Christus wydány iest ná śmierć dla grzechow náßych. *Náwet*: Piotr święty: *Naprzod*: 1. Epist. Cap. 2. v. 24. gdy ták piße: *ktory grzechy náße nośił ná ćiele swoim, ná drzewo, ábyśmy vmárßy grzechom, spráwiedliwośći żyli, ktorego rázámi vzdrowieni iesteśćie*: Potym tenże / w tymże liśćie Cap. 3. ✠. 18. gdy ták piße: *Abowiem y Christus raz zá grzechy vćierpiał, spráwiedliwy zá niespráwiedliwe, áby nas do Bogá przyprowádził.*

Trzecia Część.

Tá część iedenaśćie przyczyn w sobie zámyká / dla ktorych Christus Pan śmierć zá grzechy náße/y dla grzechow náßych podstąpił.

Przyczyny dla ktorych Christus/ dla grzechow náßych vmárł.

Pierwßa iest tá: Aby był mogł zá przystąpieniem iey grzechy náße derywowáne náśie mieć/iáko śie to pokázuie z słow Ezáiaßá Proroká Cap. 53. ✠. 5. ktore śie też wyżßey pomieniły: *A on iest zrániony dla występkow náßych, kárność pokoiu náßego nád nim, á śiniálość iego nam lekárstwem byłá.* Potym y z słow Piotrá ś. tákże wyżßey pomienionych: 1. Epist. Cap. 2. ✠. 24. *Ktory grzechy náße*

1\. Aby był grzechy náße ná śie mogł deriwowáć.

nośił ná ćiele ſwoim, ná drzewo, ábyſmy vmárßy grzechom, ſpráwiedliwośći żyli, ktorego rázámi vzdrowieni ieſteśćie. Tákże y Cap. 3. ℣. 18. tegoż liſtu/ co ſie też wyższey pomieniło: *Abowiem y Chriſtus raz zá grzechy vćierpiał, ſpráwiedliwy zá nieſpráwiedliwe, áby nas do Bogá przyprowádźił.* Z ktorych wßytkich świádectw/ iáwnie ſie pokázuie: że Chriſtus Pan/ trudnoby był mogł być zrániony dla wyſtępkow náßych/ y ony ná ćiele ſwoim nośić áż ná drzewo: ieśliby były te grzechy náße/ nie oſtáły ſie nań deriwowáne. Jáko y zá inßym ſpoſobem/ nie mogły ſie nań deriwowáć: tylko áby był on máiąc ie deriwowáne ná śie/ álbo wrzucone: iáko tenże Ezáiaß Cap. 53. v. 6. mowi: zá nie powinien był vmrzeć.

2. Aby był zá grzechy náße Bogu Oycu/ y ſpráwiedliwośći iego doſyćvczynił.

Druga przyczyná: Aby był zá grzechy náße/ Bogu Oycu y ſpráwiedliwośći iego/ przez tę śmierć mogł doſyć vczynić: Jáko ſie to *Napierwey* z onych ſłow Páwłá świętego Coloſſ. 2. ℣. 14. pokázuie/ ktore w ten ſpoſob Apoſtoł kłádźie: *Y wymázawßy Cyrograph vſtaw, ktory był przećiwko nam, y był nam przećiwny on go z pośrodku odiął, przybiwßy ku krzyżowi.* Przez ten Cyrograph/ rzecż pewna/ że Cyrograph Zakonny ma być rozumiány/ á Zakonny nie inßy/ tylko dekretu Bożego/ ktory był własną ſpráwiedliwośći Bożey ſpráwą/ áby nad tym káżdym przeklectwo zoſtawáło/ ktoryby ſie był okazał/ Zakonu Bożego nieposłußnym. Ten tedy cyrograph/ ponieważ Chriſtus Pan/ ſkáſował/ ná krzyżu przybiwßy/ y on ſtárł krwią ſwoią naświętßą: Przetoż ſpráwiedliwośći Bożey/ zá przeſtępſtwo náße przećiwko Zakonowi ktore vroſło zá grzechámi náßymi doſyć vczynił: Ratia tego tá ieſt: Że żaden cyrograph/ nie bywa pierwey káſowány y ſtárty/ iedno áż kiedy ſie doſyć ſtánie temu/ ktoremu on cyrograph náſtugował. *Potym*: Pokázuie ſie to y z onych ſłow tegoż Apoſtołá: Rom. 5. ℣. 15. 16. 17. 18. 19. gdźie ták piße: *A wſakoż dar nie ieſt iáko przeſtępſtwo, ábowiem ieśli przeſtępſtwem*

ſtwem iednego wiele ich pomárło, (NOTA) dáleko więcey ná wiele ich oplynełá láſká Boża, y dar z láſki, ktora ieſt iednego człowieká Iezuſá Chriſtuſá. A dobrodzieyſtwo nie tákowe ieſt iáko śmierć, co przyſzłá przez iednego ktory zgrzeſzył, gdyż winá z iednego wyſtepku przyſzłá ku potepieniu, ále dar bywa dan, z wiela wyſtepkow ku vſpráwiedliwieniu. Abowiem ieśli iednego przeſtepſtwem, śmierć krolowáłá przez iednego, dáleko więcey ći, ktorzy obfitą onę láſkę y dár ſpráwiedliwośći biorą, w żywoćie krolowáć będą, przez iednego Iezuſá Chriſtuſá. A tákże tedy, iáko przez iedno przeſtepſtwo ſtáli ſie wſzyſcy ludzie winni potępienia, tákże przez iednego vſpráwiedliwienie, dobrodzieyſtwo oplynęło ná wſzytki ludzi, ku vſpráwiedliwieniu Zywotá. Bo iáko przez nieposłuſzeńſtwo iednego człowieká, wiele ich ſtálo ſie grzeſznymi, tákże przez posłuſzeńſtwo iednego, wiele ich ſtánie ſie ſpráwiedliwymi. To Apoſtolſkie słowá. W ktorych nie co inſzego przedniey y więcey Apoſtoł pokázuie/ y wyświádcza: tylko to: że Adámowe nieposłuſzeńſtwo y grzech/ Chriſtus Pan/ doſkonáłym ſwoim posłuſzeńſtwem nágradzał: ktore oprocz śmierći iego rozumiáne być nie może: iáko tenże Apoſtoł vkázuie: Philip. 2. v. 8. Bo tu Apoſtoł zrzetelnie/ Chriſtuſá Páná/ ná ſprzećiwieńſtwie onemu Adámowi wyſtáwia/ y vczynek Chriſtuſow/ vczynkowi Adámowemu. Ponieważ tedy nieposłuſzeńſtwo Adámowe/ Chriſtus Pan/ płáćił y nágradzał posłuſzeńſtwem ſwym doſkonáłym: Przetoż iego posłuſzeńſtwo/ ſpráwiedliwośći Bogá Oycá/ ieſt doſyćuczynieniem: zá nieposłuſzeńſtwo Adámowe y potomſtwá iego: Ratia tego tá ieſt: Ze kedy ieſt iákiey rzeczy nagrodá y zapłátá: tám koniecznie doſyćuczynienie być muśi. *Potrzećie:* Dokázuie ſie to y z onych słow ſámego Bogá Oycá niebieſkiego Matt. 3. ℣. 17. ktore o tym Synu ſwoim namilſzym powiedźiał: *Tenći ieſt Syn on moy vmiłowány, ná ktorym przeſtawam.* W tych słowiech tákże ſie to zrzetelnie zámyka: Iż Chriſtus Pan Bogu Oycu ſwemu

doſyć

dosyć vczynił. Gdyż ten ktory ná kim przestawa/nie może z inszey miáry ná nim przestáwáć/ tylko áżby sie mu dosyć stáło w tym/ w czym ná nim przestawa. Iż tedy Bog Oćiec niebieski/ sam zrzetelnie o Synu swoim wyznał: iże ná nim przestał: Przetoż mu Syn iego dosyć vczynił. *Náwet*: Pokázuie sie to y stąd: Że Apostoł świety Heb. 7. v. 22. zrzetelnie Christusá Páná zastepcą názywa: Ták bowiem mowi: *Tym lepszego Przymierza zastepcą sstał sie Iezus.*. Iż zastepcą iest Iezus/ tedyć pewnie nie kogo inszego/ tylko nas/ gdyż tám o tym rzecz idźie. A nie przed kim inszym iest zastepcą nászym/tylko przed Thronem spráwiedliwym Bogá niebieskiego: iáko y sámo Przymierze/ ktorego Zastepcą Christusá Páná/ Apostoł pisze: rozumie sie nie czyie insze Przymierze/ tylko Bogá spráwiedliwego/ ktore z námi vczynił: Zástąpić tedy kogo/ przed spráwiedliwym Thronem Bogá niebieskiego/ nie iest nic inszego/ tylko dosyć vczynić spráwiedliwemu Sądowi iego zá onego/ ktorego zástępuie. Gdyż y w świeckim rzeczy postępku: ták tá rzecz á nie ináczey bywa rozumiána. Iż tedy Christus Pan/zástąpił nas przed spráwiedliwym Stolcem Bogá niebieskiego: Bo go dla tego Zastepcą Apostoł świety názywa: Przetoż Christus Pan/dosyć vczynił zá nas spráwiedliwemu Sądowi iego. Ná tych Czterech dowodách, o tey rzeczy/ niechay teraz będźie dosyć: gdyż niżey wiecey będźie o tym.

3. Aby nam był Bogá Oycá przeiednał.

Trzećia przyczyná śmierći Christusowey: Aby nam był przez nię Bogá Oycá swe[o] przeiednał/y gniew iego vbłagał. Co sie stąd pokázuie: Iż spráwiedliwośći Bożey/ zá winy y przestępstwá násze dosyć vczynił. Gdyż z tey pierwszey rzeczy/ to iest/ z dosyć vczynienia zá grzechy násze/tá druga rzecz necessario płynie. Bo kedy iest dosyć vczynienie zá grzechy: tám y vbłagánie gniewu Bożego być musi. Iáko y świádectwá Pismá ś. tego potwierdzáią:

Naprzod:

Naprzod: 1. Ioan. 4. v. 10. gdy Jan święty pisze: *W tym iest miłość, nie ábyśmy my pierwey vmiłowáli Bogá, ále że on nas vmiłował, y posłał Syná swoiego, áby był vbłagániem zá grzechy násze.* Potym: ad Rom. 3. ℣. 24. gdźie ták Páweł ś. pisze: *Vspráwiedliwieni będąc dármo przez łáskę iego, przez odkupienie ktore sie sstáło przez Iezusá Christusá, ktorego postánowił Bog vbłagániem przez wiárę wylawszy krew iego, ku okazániu spráwiedliwośći swoiey, dla odpuszczenia przeszłych wystepkow.* Náwet 2. Cor. 5. v. 19. gdźie tenże Apostoł ták mowi. *Abowiem Bog był w Christusie, świát sobie iednáiąc, nie poczytáiąc im grzechow ich, y położył w nas tę mowę poiednánia.*

Czwarta przyczyná śmierći Christusowey: Aby nas był przez nię odkupił: Iáko Pismo święte vkázuie: Naprzod: 1. Cor. 1. v. 30. gdźie ták Páweł ś. mowi: *Z niego wy iesteśćie w Christusie Iezusie, ktory sie sstał nam mądrośćią od Bogá, spráwiedliwośćią, y poświęceniem, y odkupieniem.* Potym Apoc. 5. v. 9. Gdźie mu oni pieśń nową wyśpiewuią: *Godzien iesteś wziąć Xięgi, y otworzyć pieczęći ich: ábowiem zábity iesteś, y odkupiłeś nas Bogu przez krew twoię.* Náwet sam Syn Boży mowi: Matt. 20. v. 28. o sámym sobie: *Syn człowieczy nie przyszedł áby mu służono, ále áby vsłużył, y dał duszę swoię odkupienia zápłátą zá wielu.* 4. Aby nas był odkupił.

Odkupił nas bowiem Christus Pan/ od Pięći rzeczy: Naprzod: od przeklectwá Zakonnego: á odkupił nas od niego nie ináczey: tylko sstawszy sie zá nas przeklectwem: iáko Páweł święty Galat. 3. v. 13. vkázuie: gdy pisze: *Christus nas odkupił od przeklectwá Zakonu, gdy sie zá nas sstał przeklectwem.* 1. Od przeklectwá Zakonnego.

Odkupił nas ná wtorym mieyscu: od grzechow nászych: á odkupił nie ináczey: tylko wydawáiąc śiebie sámego zá nas: Iáko pismo święte zeznawa: Naprzod Páweł ś. ad Tit. 2. v. 14. gdy ták pisze: *Ktory wydał śiebie sámego zá nas, áby nas odkupił od wszelkiey nieprawośći, y oczyśćił sobie sámemu lud osobny násláduiący dobrych vczynkow.* 2. Od grzechow nászych.

kow. Potym Piotr świety 1. Epist. Cap. 1. v. 18 gdy piße: *Wiećie że nie káżącymi rzeczámi, srebrem álbo złotem iesteśćie odkupieni z próżnego obcowánia wáßego, ktoreśćie wzieli z podánia Oycow. Ale przez drogą krwią, iáko Báránká nie pokalánego y nießplugáwionego, to iest, Christusá.*

3. Od śmierći wieczney.

Odkupił nas ná Trzećim mieyscu: od śmierći wieczney: iáko iey zgotowaná przez Ozeaßá groźił: Cap. 13. v. 14. *Z mocy piekłá wykupie ie. Bede śmierćią twoią o śmierći: bede żądłem twoim grobie,* Co Páwel świety do Christusá stosuie: 1. Cor. 15. v. 54. 55. gdy piße: *Zniszczáłá śmierć w zwyćiestwie. Gdźież iest o śmierći zwyćiestwo, gdźież twoie o grobie żądło?* Nawet: Hebr. 2. v. 9. gdy tenże Apostoł te słowá piße: *Z łáski Bożey śmierći skosztował zá wßytkich.*

4. Od Szátáná.

Odkupił nas Poczwarte: od Szátáná: iáko Autor listu do Zydow vkázuie: Cap. 2. v. 14. 15. gdy piße: *Poniewaz tedy dźiatki vczestnikámi są ćiáłá y krwie, on też rownie stał sie vczestnikiem tychże, áby przez śmierć zepsował tego, ktory miał roskázowánie śmierći, to iest Diabłá: y áby wybáwił, ile ich boiáźnią śmierći przez wßytek żywot podległo było niewoley.*

5. Z wiecznego potepienia.

Wykupił nas Náwet: z wiecznego potepienia: iáko Páwel świety vkázuie Rom. 8. v. 34. gdy one słowá piße: *Ktoż iest ktoby potepił? Christus iest ktory vmarł, y owßem ktory też wzbudzony iest, y ktory iest po práwicy Bożey, y ktory sie przyczynia zá námi:* A przetoż támże v. 1. zámyka: *Zadnego tedy teraz niemáß potepienia tym, ktorzy są w Christuśie Iezuśie.*

5. Aby nam był przez te śmierć grzechow odpußczenie spráwił.

Piąta przyczyná śmierći Christusowey: áby nam był przez nię grzechow odpußczenie spráwił: iáko sam o krwi swoiey powiedźiał: Matt. 26. v. 28. *Toć bowiem iest krew moiá, ktora iest Nowego Testámentu, ktora sie zá wielu wylewa ná odpußczenie grzechow.* Tákże y Páwel świety: Rom. 3. v. 24. gdy one słowá piße: *Ktorego postánowił Bog vbłagániem przez wiárę, wylawßy krew iego, ku okazániu*

spra-

ſprawiedliwośći ſwoiey, dla odpuſzczenia przeſzłych grzechow. Náwet Jan święty 1. Epiſt. Cap. 1. ℣. 7. gdy one słowá piſze: *A krew Iezu Chriſtá Syná iego, oczyśćia nas od wſzelkiego grzechu.* Przytym znowu y Páweł święty: Eph. 1. ℣. 7. gdy mowi: *W Chriſtuſie mamy odkupienie przez krew iego, odpuſzczenie grzechow z bogátey łáski iego.*

Szosta przyczyná śmierći Chriſtuſowey: Aby nam był przez nię vſpráwiedliwienie ſpráwił: Jáko Páwel ś. vkázuie: 1. Cor. 1. ℣. 30. gdy o nim mowi: *Ktory ſie nam sſtał od Bogá mądrośćią, ſpráwiedliwośćią, y poświeceniem, y odkupieniem.* Potym: 2. Cor. 5. ℣. 21. *Tego ktory nie vznał grzechu, vczynił zá nas grzechem, ábyſmy ſie sſtáli ſpráwiedliwośćią Bożą w nim.* Znowu Rom. 5. v. 9 *Vſpráwiedliwieni tedy będąc krwią iego, záchowáni będziemy teraz dáleko wiecey przezeń, od gniewu.* Y znowu v. 1. *Będąc tedy przez wiárę vſpráwiedliwieni, pokoy v Bogá mamy, przez Páná náſzego Iezuſá Chriſtuſá.* O tymże tám ieſzcze więcey: ℣. 16. 18. 19. Przytym Piotr ś. Actor. 13. v. 38. gdy mowi: *Niechayże wam tedy będzie wiádomo, mężowie Bráćia, że przez tego opowiáda ſie wam odpuſzczenie grzechow, y od wſzytkiego od czego przez Zakon Moyżeſzow, nie mogliśćie być vſpráwiedliwieni, przez tego wſzelki ktory wierzy bywa vſpráwiedliwiony.*

6. Aby nam był vſpráwiedliwienie ſpráwił.

Siodma przyczyná śmierći Chriſtuſowey: Aby nam był przez nię záſłużył żywot wieczny y zbáwienie: iáko Páwel święty Rom. 5. v. 10. vkázuie: gdy mowi: *Abowiem ieśli, gdyſmy nieprzyiaćiołmi byli, sſtáliſmy ſie przeiednáni Bogu, przez śmierć Syná iego; dáleko wiecey przeiednáni będąc, będziemy zbáwieni przez Zywot iego.* O tymże támże mowi v. 17. & 21. Tákże Cap. 6. v. 23. Náwet: 2. Tim. 1. v 10. gdźie o łáſce Bożey piſząc / ktora ſie ku nam okazáłá przez Chriſtuſá / ták mowi: *Ale teraz ieſt obiáwiona, przez zacne ono przyśćie Zbáwićielá náſzego Iezuſá Chriſtuſá, ktory y śmierć zgłádził, y żywot ná świátłość wyprowádził, y nieśmiertelność przez Ewángelią.*

7. Aby nam był żywot wieczny záſłużył / y zbáwienie.

8. Aby był roznice miedzy Zydy y Pogány/ zniosł.

Osma przyczyná śmierći Christusowey: Aby był przez nie roznice miedzy Zydy y Pogány: zniosł y vprzątnał: iáko Páwel świety vkázuie Ephes.2.v.11. áż do 18. Item Coloss. 1. v. 20. 21. 22. y ná inszych mieyscách.

9. Aby był Proroctwá y Figury wypełnił.

Dziewiąta przyczyná śmierći Christusowey: Aby był przez nie Proroctwá/ y Figury wypełnił: ktore były o tákowey śmierći iego/ y zmartwychwstániu vczynione. *Proroctwá*: Iáko sam vkázuie: Luc.18. v.31. gdy do vczniow swoich mowi: *A to wstepuiemy do Ieruzalem, á wypełnią śie Synowi człowieczemu wszytkie rzeczy, ktore nápisáne są przez Proroki. Abowiem bedzie wydány Pogánom, y naigrawan, y spotwarzon, y vplwan. A vbiczowawszy go, zámorduią go, ále dniá trzećiego powstánie. Figury*: ktore o nim były/ wespoł z temi ćieniámi/ ktore dobrá przyszłe wyznaczáły. Iáko *Naprzod* one Figure Izáaká Syná Abráhámowego: ktory ná drzewie miał być ofiárowan/ ono niosąc ná sobie: Gen. 22. v. 2.3.4.5.6.7. Ktora Figurá: iż śie w Christuśie wypełniłá: Historia Ewángeliey świetey zeznawa: á miánowićie Ian ś. Cap. 19.v.17. *Potym* Figure onego Wężá miedźiánego ná puszczy/ ktory był ná drzewie záwieszon z roskazánia Bożego: Numer.21.v.9. do ktorey śie sam Christus referuie: Iohan.3.v.14.15. *Náwet* Figure onego Sámsoná/ ktory vmieráiąc/ wiecey nieprzyiaćioł śmierćią swoią poráźił: niżeli żywym bedąc. O ktorey Iudic.16. v.29.30. czytamy. Ktory iż Christusá Páná y śmierć iego figurowal: Ewángelistá Mattheusz ś. vkázuie: Cap.2.v.23. gdy te słowá pisze: *A gdy tám przyszedł*, (to iest Iozef do Gálileiey z Egyptu/ z Iezusem dźiećiątkiem) *mieszkał w mieśćie ktore bywa rzeczone Názáreth, áby śie wypełniło, co powiedziano iest przez Proroki: iże Názárenczykiem miał być názywány.* A powiedźiano to było nie indźiey/ y nie o kim inszym napierwey: tylko o Sámsonie/ á pod Figurą Sámsoná: o Christuśie Pánie: iáko czytamy Iudic.13.v.5. Gdźie Anioł Boży/ poczećie Sámsoná

ſoná y vrodzenie/ mátce iego opowiádáiąc: te słowá powiedział o nim: *Oto będzieß brzemienna, y porodziß Syná, á brzytwá nie poſtoi ná głowie iego, ábowiem Nezer Boży będzie dziećię od żywotá: ten zácznie wybawiáć Izráelá z rąk Philiſtimow.* Ná te Figury/ y inße tym podobne/ ktore w ſobie zámykał Zakon Moyżeßow/ Autor liſtu do Zydow wzgląd máiąc: ad Hebr.10.v.1. te słowá nápiſał: *Zakon ćień miał dobr przyßłych, nie ſam obraz rzeczy.*

Dzieśiąta przyczyná śmierći Chriſtuſowey: Aby był przez nię ćiáło náße vmártwił: iáko Piotr święty zeznáwa: 1. Epiſt. Cap. 2. v. 24. gdy ták o nim piße: *Ktory grzechy náße nośił w ćiele ſwoim ná drzewie, ábyſmy będąc vmárłymi grzechom, w ſpráwiedliwośći żyli; ktorego śiniáłymi rązámi vzdrowieni ieſteśćie.* Potym Páweł święty Rom. 6.v.6. gdy mowi: *Wiedząc to, że ſtáry on náß człowiek, poſpołu z nim ieſt vkrzyżowan, áby ćiáło grzechu było zniſczone, żebyſmy iuż dáley nie służyli grzechowi.* 10. Aby był ćiáło náße vmartwił.

Iedenaſta/ á ná tym mieyſcu oſtátnia: przyczyná śmierći Chriſtuſowey: Aby był przez nię wolą Bożą/ álbo drogę zbáwienia/ ktorą opowiádał: vtwierdźił: Iáko ſam/ krew naświętßą ſwoię/ ktorą wylał: zrzetelnie y dla tego názywa krwią Nowego Teſtámentu: Matth. 26. v. 28. iże oną y Nowy Teſtáment ieſt vtwierdzony y zápieczętowány. *Potym* Autor liſtu do Zydow: Cap.9. v.16.17. gdy one słowá mowi: *Abowiem gdźie Teſtáment ieſt, támżeć muśi być śmierć tego ktory Teſtáment czyni. Bo Teſtáment w vmárłych mocny ieſt, gdyż ieſzcze nie ieſt ważny zá żywotá tego co go vczynił. Skąd y on pierwßy bez krwie nie był vtwierdzon.* 11. Aby był drogę zbáwienia vtwierdźił.

Czwarta Część.

Tá Część to w ſobie zámyka: Ze my tey woley Bożey álbo drodze zbáwienney/ ktorą Chriſtus opowiedźiał/ y śmiercią ſwoią vtwierdźił: powinniſmy nic tylko wierzyć: Okazánie: Iż my tey drogi zbáwienia/ kto

ále iey y we wßytkim státecznie naśládowáć: chcemyli vyśc karánia/ á w niebie żyć z nim wiecznie: Jáko Pismo świete vkázuie: miánowicie w liście do Zydow: Cap. 12. v. 25. gdźie ták Autor tego listu piße: *Pátrzayćie áby- śćie tym nie gárdźili ktory mowi, ábowiem ieśli ći nie vśli kto- rzy odrzucáli tego, ktory mowił ná ziemi, dáleko wiecey my, ieśli śie odwracamy od tego ktory z niebá.* Potym 2. Teſſ. 1. v. 8. 9. gdźie ták tenże piße: *Płomienistym śie zápaleniem mßcząc nád tymi, ktorzy Bogá nie ználi, y áni ślucháią Ewángeliey Pá- ná náßego Iezusá Christusá. Ktorzy karáni bedą wiecznym zá- tráceniem, skaráni od oblicznośći Páńskiey, y od możney chwa- ły iego.*

ra Christus opowiedźiał/ y śmiercią swoią vtwierdźił: powinniśmy y wierzyć/ y oney naśládowáć chcemyli viść káránia/ á z Bogiem żyć wiecznie.

Piata Czesc a Ostatnia.

Okazánie: Iż Pismo ś. nigdźie tego nie twierdźi/ áby Christus dla tego Zbáwićielem náßym miał zostáwáć: iże nam śmiercią swoią droge zbáwienia wiecznego vtwierdźił.

Tá cześć to w sobie zámyka: że Christus Pan/ nie może być dla tego Zbáwićielem náßym stánowiony: iże nam śmierćią swoią/ droge zbáwienia wiecznego vtwierdźił: A to dla tego: że o tym we wßytkim Piśmie świetym/ niemáß nigdźiey y iednego dowodu. A toć iest gruntowne vtwierdzenie/ y okazánie prawdźiwośći Sentenciey náßey: wźiete z sámego Pismá świętego.

Censura Na Zdanie Socinistow.

Zgánienie sentenciey Adwersárskiey.

To zdánie Adwersárskie/ ktore to w sobie zámyka: iákoby Christus Pan/ dla tego Zbáwićielem náßym miał być stánowiony: iże nam droge zbáwienia ktorą opowiádał: śmierćią swoią vtwierdźił: nie może być słußne áni przystoyne.

1\. Ze złego rozumienia o Christuśie: Adwersárzom przychodźi.

Naprzod: Dla tego: Że to Adwersarzom ze złego rozumienia o Christuśie przychodźi: Bo iáko go sobie w mozgu swoim/ tylko sámo ßczyrym człowiekiem vprządli: á áby był Bogiem z nátury y przedwiecznie bytnim z tego śie zgołá z gruntu odprzyśiegli: Ták też zátym muśieli to necessariò inferowáć y przyiąć: Iż poniewaz Christus Pan v nich/ zostal tylko sámo ßczyrym człowie-

kiem:

kiem: ktorego Pismo święte Narodu ludzkiego vkázuie Zbáwićielem: Przetoż też nie może być inákszym sposobem Zbáwićielem: tylko tym: iże nam drogę zbáwienną oznáymił/ y vtwierdźił. Bo ieśliby iesżcze tym względem v Adwersárzow/ Christus Pan Zbáwićielem nie był: tedyćby iuż muśiał nie być v nich Zbáwićielem. Jákoż iże przećię y tym sposobem nie iest v nich Zbáwićielem: to się niżey pokaże. Abowiem iáko się bárzo mylą ná tym Adwersárze/ áby Christus Pan/ będąc prawdźiwym z Nátury człowiekiem: nie miał być wprzod prawdźiwym z Nátury Bogiem: co się dostátecznie w Pierwszych/ y Wtorych Xięgách pokazáło: Ták też y ná tym niemniey się záwodzą/ áby dla tego Zbáwićielem nászym słusznie miał być stánowiony: iże nam drogę zbáwienia: śmierćią swoią vtwierdźił.

Powtore: Y dla tego to Adwersárzom nie może być pozwolono: Że tá opinia ich/ Christusowi Pánu/ Zbáwićielem nászym zgoła być nie dopuszcza. Abowiem Pismo święte/ nie tego nam Zbáwićielem nászym vkázuie: ktory tylko śmierćią swoią drogę zbáwienia vtwierdźił: Ale tego: ktory zá grzechy násze y dla grzechow nászych vmárł/ spráwiedliwośći Bożey dosyć zá nas vczynił/ nas odkupił wydániem śiebie sámego zá nas/ od przeklectwá Zakonnego/od Diabłá/y od potępienia wiecznego/krwią swoią grzechow odpusczenie nam spráwił/ nas vspráwiedliwił/ żywot wieczny nam zasłużył/ w łáskę do Bogá Oycá przywiodł: iáko się to dostátecznie wyższey pokazáło. Jáko tedy vtwierdzenie woley Bożey/ álbo drogi zbáwienney: przez śmierć Christusowę: nie iest áni być może sámo przez się tymi rzeczámi pomienionymi/ ktore nam z śmierći Christusowey ku zbáwieniu wyniknęły: Ták też áni sam Christus/ nie może być dla tego Zbáwićielem nászym: iże nam drogę zbáwienia: śmierćią swoią vtwierdźił.

2. Christusowi Pánu/Zbáwićielem nászym być nie dopuszcza.

Potrze-

3. Vtwierdzenie drogi zbáwienia przez Christusá/ tym wszytkim czyni/ czym sie nam ostał Christus przez śmierć swoie.

Potrzecie : Dla tego : Ze ieśliby to prawdá miáłá być: Iż Christus Pan/ dla tego słusznie ma być stánowiony nászym Zbáwićielem : że nam droge zbáwienia śmiercią swoią vtwierdźił : Tedyćby zátym/ to vtwierdzenie drogi zbáwienia śmierćią iego : muśiáło nam zostáwáć tym wszytkim/ czym sie nam ostał zbawiáiąc nas/ Christus Zbáwićiel przez śmierć swoie. Muśiáłoby sie nam ostáć grzechem/ktorym sie Christus zá nas ostał : ábyśmy sie my mogli ostáć spráwiedliwośćią Bożą w nim. 2. Cor. 5. ℣. 21. Przeklectwem zakonnym : ktorym sie zá nas Christus ostał/ áby nas był od przeklectwá Zakonu odkupił. Galat. 3. ℣. 13. Muśiáłoby sie nam ostáć zepsowániem Diabłá/ y śmierći wieczney : y wykupieniem nas z mocy Diabelskiey/ śmierći wieczney/ potępienia/ od grzechow y od przeklectwá Zakonnego/ vspráwiedliwieniem nászym/ żywotem wiecznym/ y z Bogiem poiednániem : ponieważ sie wyższey dostátecznie pokazáło : że śmierć Christusowá zbáwienna : to wszytko w sobie zámyka. Ale iáko to o tym vtwierdzeniu drogi zbáwienney/ przez śmierć Christusowę : nie może być słusznie áni przystoynie rzeczono : Ták też zátym áni to o sámym Christuśie nie może być słusznie áni przystoynie rzeczono : żeby on miał dla tego Zbáwićielem nászym zostáwáć : iże nam droge zbáwienną : śmierćią swoią vtwierdźił.

4. Christusowi przed opowiedzeniem drogi zbáwienney/ przezeń sámego/ y oney vtwierdzeniem przez śmierć iego: zbáwićielem być

Poczwarte : Dla tego : Ze ieśliby to przećię prawdá miáłá być : Iż Christus Pan / dla tego Zbáwićielem nászym ma zostáwáć : że nam droge zbáwienną opowiedźiał/ y śmierćią swoią vtwierdźił : Tedyćby to zátym znowu muśiáło iść : Iż poki sam przez śię drogi zbáwienney nie powiedźiał/y oney śmierćią swoią nie vtwierdźił : poty nie był áni mogł być nászym Zbáwićielem. Lecz iż iescze zá Prorokow świętych był Zbáwićielem : Bo go tákim Ezáiasz názywa Cap. 35. ℣. 4. *Bog sam przyidźie, á zbáwi was.* Tákim go názywáią y Aniołowie

święći/

świeci/ zácaz ktore się z Pánny národźił: Luc. 2. ✠. 11. choć iescze w ten czás/ áni drogi zbáwienney/ sam przez się/ w ciele będąc/ nie opowiádał/ áni śmierćią swoią vtwierdzał: Przetoż też nie może być dla tego stánowiony náßym Zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienną sam przez się opowiedźiał: y onę śmierćią swoią vtwierdźił. nie dopuszcza.

Popiąte: Dla tego: Że ieśliby to prawdá miáłá być: iż dopiero w ten czás/y dla tego: Christus został náßym Zbáwićielem: Gdy drogę zbáwienia sam przez się opowiedźiał: y onę śmierćią swoią vtwierdźił: Tedyć y to znowu zátym będźie iść muśiáło: że iuż teraz/ iáko więcey nie może sam przez się drogi zbáwienney opowiádáć/ áni śmierćią swoią vtwierdzáć: Ták też iuż teraz więcey nie może náßym Zbáwićielem być. Ale iż przećię y do tego czásu/ y ná wieki wieczne/ Christus Pan zostawa náßym Zbáwićielem: choć iuż więcey nie może áni drogi zbáwienney sam przez się opowiádáć: áni iey śmierćią swoią vtwierdzáć: Przetoż y stąd pokázuie się: że Christus/ nie może dla tego Zbáwićielem náßym zostáwáć: iże nam drogę zbáwienia vtwierdźił śmierćią swoią: y onę sam przez się opowiedźiał.

5. Temu Christusowi/ w teráźnieyßym czáśie: iuż więcey Zbáwićielem niedopußcza być.

Przßyste: Dla tego: Że ieśliby to prawdá miáłá być: Iż miánowićie te dwie rzeczy/ Christusá Páná stánowią náßym Zbáwićielem: *Pierwßa*: że nam drogę zbáwienia sam przez się opowiedźiał: *Druga*: że ią nietylko inßymi sposoby/ ále y śmierćią swoią vtwierdźił: Tedyćby y to znowu zátym iść muśiáło: żeby iuż Oćiec niebieski/ koniecznie muśiał nie być náßym Zbáwićielem: iáko ten/ ktory nam áni nigdy sam przez się vsty swemi/ widomie/ ná źiemi będąc: drogi zbáwienney nie opowiádał: áni iey nigdy śmierćią swoią nie vtwierdzał. Ale iże przećie Bog Oćiec zostawa/ y zostáwáć będźie wiecznie náßym Zbáwićielem: iáko sam Christus vkázuie: Ioan. 3. ✠. 16. Choćiayże nam nigdy/ sam przez się/ vsty swemi/ widomie/

6. Oycu niebieskiemu/ zbáwićielem náßym niedopußcza być.

mie/ ná ziemi bedac/ drogi zbawienia inney nie opowiádał: áni iey nigdy śmiercią swoią nie vtwierdzał: Przetoż y Christus Pan/ nie może dla tego zostáwáć nászym Zbáwicielem: iże nam drogę zbáwienia/ sam przez się/ vsty swemi/ widomie/ ná ziemi bedąc opowiedział: y onę śmiercią swoią vtwierdził.

7. Proroki/ y Apostoły/ rownymi zbáwicielmi Christusowi Panu czyni.

Nawet: Dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że ieśliby przećie dla tego/ Christus Pan/ słusznie y przystoynie/ miał zostáwáć nászym Zbáwicielem: iże nam widomym sposobem/ sam przez się/ vsty swymi: drogę zbáwienia ná ziemi bedąc: oznaymił: y onę śmierćią swoią vtwierdził: Tedy y to ieszcze znowu zá tym poydzie: że tákimiż właśnie/ y ták wiele/ bedą zostáwáć nászymi Zbáwicielmi/ wszyscy Prorocy y Apostołowie: y inszy tym podobni/ ktorzy kiedyszkolwiek drogę zbáwienia opowiádáli/ y ktorzy kiedyszkolwiek byli/ y bedą dla słowá Bożego pobići: ktorych dusze widział Jan święty pod Ołtarzem/ o pomstę wołáiąc do Bogá nád tymi/ ktorzy krew ich dla słowá Bożego przelali: Apoc. 6. v. 9. Ale iże to o tych/ słusznie stąd nie może być zámykano: Przetoż á simili áni o Christusie.

Czemu nic nie záwadza/ że Socin Archimistrz Adwersárski/ niechce tego pozwolić/ áby byli mieli Apostołowie śmiercią swoią/ náukę Ewángeliey vtwierdzáć. Ták bowiem pisze w swoim Servátorze: fol. 24. o tey rzeczy.

Słowá Socinowe.

Iuż tedy, ktoregoż z Apostołow, y Vczniow Christusowych miánowáć możemy, ktoryby ku temu cylowi osobliwie od Bogá ná śmierć był wydan, áby iego krwią nowe y wieczne Przymierze swoie nam vtwierdził? Pobitych iest zaprawdę wiele z nich, y stáli się vczestnikámi vtrapienia Christusowego, y z dobrodzieystwá Bożego godnymi byli vznáni, ktorzyby byli zá Christusá ćierpieli, w ktorego zá iego dobrodzieystwem vwierzyli. Acto. 5. v. 41. Philip. 1 v 29. *Ale dla tego naybárziey, áby Bogu więcey posłuszni byli, niżeli ludziom. Skąd ieśli prawdy niektore v-*

twier-

twierdzenie nástąpiło (dla czego też Męczennikámi byli nazwáni) nie máią być przećie z Christusem stosowáni, gdyż nic inszego nie vczynili, iedno iże sámemu Christusowi świádectwo wydáli. Abowiem dla śmierći, ktorą dla Ewángeliey znieśli, nie sprostá Męczennikámi álbo świádkami názwáni są, ále Iezusá Christusá Męczennikámi álbo świádkámi, iáko o Stephánie, y Antypie w Piśmie świętym czytamy: Actor. 22. v. 20. Apoc. 7. v. 13. To własne Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

By się kręćił Socin naybárziey / iáko Wąż w gęstym chwaśćie / y że wszytká Sektą swoią: nie wykręći się żadnym sposobem słusznie z tego: áby v niego y v wszystkich iego náśládowcow / Apostołowie święći / nie mieli być tákimi / y dla tego Zbáwićielmi / iákim Zbáwićielem / y dla ktorey przyczyny / zfingował sobie Christusá Páná Zbáwićielem: Zwłasczá ieśli to ma być prawdá: że dla tego Christus Pan ma zostáwáć nászym zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienną poznáymił / y śmierćią swoią vtwierdźił. Bo co się tknie tych słow Socinowych / ktore się wyższey położyły: tedy w nich nic co inszego Adwersarz wiecey przewieść vsiłuie / tylko to: áby iáko naybárziey może záprzał tego: że Apostołowie święći / nie vmieráli dla tego gwałtowną y Męczennicką śmierćią / áby byli tákową śmierćią swoią: náukę Ewángeliey S. vtwierdźili. Tym Trzeciákim sposobem tego popieráiąc. Naprzod: gdy pisze: że żaden z Apostołow y Vczniow Christusowych / nie był wydány od Bogá ná śmierć / ku temu osobliwie celowi / áby był Bog / krwią iego / nowe y wieczne swoie Przymierze / nim vtwierdźił. Powtore: gdy wspomina / iż dla tego naybárziey táką śmierćią vmieráli Apostołowie / áby się byli stáli Bogu wiecey posłusznymi / niżeli ludźiom. Nászátek: Że y dla tego táką śmierćią vmieráli / áby byli świádectwo wydáli

Okazánie: Iż wykręty Socinowe / nic sámego Socina nie rátuią / w tym / áby Prorocy y Apostołowie / y inszy Męczennicy / tákowymi zbáwićielmi Christusowi Pánu nie mieli zostáwáć: ieśli to prawdá / że y Christus / dla tego nászym zbáwićielem zostawa: że nam drogę zbáwienia / ktorą opowiádał: śmierćią swoią vtwierdźił: Gdyż też toż

cżynili Pro-
rocy/ y Apo-
stołowie/ y
inszy Me-
czennicy/ kto-
rzy dla sło-
wá Bożego
byli/ y będą
pobici.

1.
Dowod/ kto-
ry pokázuie:
Iż Apostoło-
wie/ y inszy
Męczenni-
cy/ pobici
dla słowá
Bożego:
śmierćią
swoią táko-
wą: drogę
zbáwienia
wiecznego
vtwierdzáli

2.
Dowod tey-
że rzeczy.

Christusowi. Ná tych trzech dowodźiech Socin w swoim przedśięwźięćiu naybárźiey spolega. Ale gdy śię to zá pomocą Bożą pokaże/ że Apostołowie/ śmierćią tą/ ktorą gwałtowną podstępowáli/ náukę Ewángeliey świętey/ albo drogi zbáwienney vtwierdzáli: Tedy też zátym łátwiuśieńko wszytko przedśięwźięćie Adwersárskie y z iego wywodámi: vpádnie.

Pierwszy tedy dowod tey rzeczy biorę ex Cap. 6. Apoc. ver. 9. miánowićie z słow onych/ gdźie Jan święty pisze: Iż widźiał pod Ołtarzem dusze pobitych dla słowá Bożego. Skąd ták zámykam: Ci wszyscy/ ktorzy śię dopuśćili dla słowá Bożego pomordowáć/ nie może to być żadnym sposobem/ áby byli nie mieli táką śmierćią/ drogi zbáwienney vtwierdzáć. Ratia tego tá iest: Że wszelki/ ktory śię dopuszcza dla słowá Bożego mordowáć/ dla tego śię dopuszcza dla słowá Bożego mordowáć/ áby vkazał/ że drogá słowá Bożego/ ktora iest y drogą zbáwienna/ iest drogá prawdźiwa. Ten záśię wszelki/ ktory okázuie drogę słowá Bożego/ być drogą prawdźiwą y zbáwienną/ y śmierćią swoią to pieczętuie: właśnie nic czyni nic inszego: tylko drogę zbáwienną śmierćią táką vtwierdza. Lecz iż Apostołowie święći/ y inszy Męczennicy im podobni/ dopuśćili śię pomordowáć dla słowá Bożego/ ktore iest drogą zbáwienną: Czego tym dowodźi: Że Jan święty/ zrzctelnie o nich pisze: Iż widźiał dusze ich pod Ołtarzem/ iáko dusze tákich/ ktorzy byli pobići dla słowá Bożego: Przetoż Apostołowie święći/ y inszy im podobni Męczennicy/ śmierćią swoią drogę zbáwienną vtwierdzáli.

Drugi dowod tey rzeczy biorę/ z tegoż mieyscá Obiáwienia Janá świętego. Abowiem Jan święty/ nápisawszy to Naprzod ná tym mieyscu pomienionym/ że widźiał pod Ołtarzem dusze pobitych dla słowá Bożego: záraz tego dołożył: że y dla świádectwá ktorego bronili. Ták bowiem zrzetelnie pisze: *Widźiałem pod Ołtarzem dusze tych,*

ktorzy

ktorzy byli pobici dla słowá Bożego, y dla świádectwá ktorego bronili. Ktore świádectwo/ rzecz pewna/ iż nie insze osobliwiey ma być rozumiáne/ tylko sámá drogá zbáwienna świętey Ewángeliey. Gdyż Apostołowie święci / y inszy im podobni/ nie świádczyli inszym sposobem o Christusie Pánie / tylko opowiádáiąc święta Ewángelią iego. Abowiem im ták sam powiedział : iáko Łukasz ś. Actor. I.v.8. zeznawa : *Będziecie mi świádkámi w Ieruzalem. y we wszytkiey ludzkiey ziemi. y Sámáriey, y áż do gránic ziemie.* Skąd ták zámykam: Wszelki/ ktory broni iákiey rzeczy/ też y gárdło swoie dla niey kłáść/ dla tego iey broni/ áby ią w swoiey cáłości y istocie vtwierdził y zostáwił. Lecz iż Apostołowie święci / y inszy im podobni/ ták bronili świádectwá Páná Iezusowego / ktore iest Ewángelia święta iego : że też dla niey y gárdłá swoie pokłádáli: Przetoż Apostołowie święci/ y inszy im podobni/ śmiercią swoią/ świádectwo Páná Iezusowe/ ktore iest Ewángelia święta iego: vtwierdzáli. Maior propositio, iáko Vczeni mowią : iest ták iáwna: że dowodow nie potrzebuie. Bo káżdy kto iedno ma sensum communem, z sámego siebie łatwie to wie y rozumie: Iż ten/ ktory czego broni/ dla tego broni / áby oná rzecz ktorey broni/ w swoiey istocie y własności nie wátláłá/ ále záchowána byłá y stwierdzona. Minor propositio, tákże nie mniey iest iáwna: Że Apostołowie / y inszy im podobni / świádectwá Páná Iezusowego bronili/ y dla niego pomárli: Bo to Ian ś. ná tym mieyscu pomienionym zeznawa. Przetoż też stąd konklusia nie mogłá vrość inászá/ tylko tákowa: iáka sie położyłá.

Trzeći Dowod tey rzeczy biorę/ od krwie onych bydląt Stározakonnych / ktorych krew / Przymierze od Bogá postánowione z ludem onym/ vtwierdzáłá: Co stąd znáć że zrzetelnie od Moyżeszá krwia przymierza byłá nazywána. O czym Exod.24. v.8. te słowá czytamy. *Wział tedy* 3. Dowod wzięty od krwie onych bydlat Stározakonnych.

 Moyżesz

Moyżesz krew, y kropił lud, y rzekł, Oto krew Przymierza, ktore postánowił Iehowá z wámi o wszystkich rzeczách tych. Co też Autor listu do Zydow przypomina: Hebr: 9. v. 20. skąd ták á Minori ad Maius, zámykam: Krew onych bydląt Stározakonnych/ Przymierze Boże vtwierdzáłá: Ratia tego tá iest: Ze iest názwána krwią Przymierza Bożego. Iáko y krew Christusowá/ dla tego krwią Nowego Przymierza bywa názywána: iże przez nię Nowe Przymierze iest vtwierdzone: czego y sámi Adwersarze nie neguią. Lecz iż krew onych bydląt Stározakonnych/ nie może być lepsza y więtszey ceny/ nád krew niewinną Apostołow świętych/ y inszych im podobnych/ ktorą dla słowá Bożego przelali/ y dla świádectwá Páná Jezusowego: Przetoż krew Apostołow świętych/ y inszych im podobnych: potwierdza słowá Bożego/ y świádectwá Páná Jezusowego. A ták drogi zbáwienney.

4 Dowod wtory/ z słow sámych Socinowych.

Náwet: Pokázuie się to y z słow sámych Adwersárskich: Abowiem Socin Archimistrz Adwersárski/ choć się wszytek ná to vdał áby iáko naybárziey może záprzał tego: że Apostołowie śmierćią swoią/ drogi zbáwienney nie vtwierdzáli: pozwala iednák tego: że iákimkolwiek sposobem/ Apostołowie Páńscy/ przez śmierć swoię/ drogę zbáwienną vtwierdzáli. Co czyni Socin w ten czás/ gdy ty słowá pisze/ ktore się wyższey przypomniáły: *Skąd iesli prawdy vtwierdzenie niejákie nástąpiło, nie mają być przecie z Christusem słożowáni.* Poniewasz tedy sámi Adwersarze to zeznawáią/ iż z śmierći Apostołow świętych/ y inszych Męczenników/ ktorą dla słowá Bożego podieli: prawdy zbáwienney nástąpiło niejákie vtwierdzenie: Przetoż nie mogą tego słusznie w ten czás negowáć/ gdy my toż twierdzimy. Ná tych Czterech dowodziech: niechay ná ten czás Adwersarze máią dosyć. Z ktorych káżdy pobożny łácno wybaczyć może/ że Apostołowie świeći/ y inszy im podobni/ śmierćią swoią drogę zbáwienia vtwierdzáli.

Zátym śię iuż do Ratiy Adwersárſkich obracam. W Pierwszey Ráciey to Socin vkázuie: Jákoby dla tego zgołá żadnym ſpoſobem/ śmierć Apoſtołow Páná Jezuſowych drogi zbáwienney nie miáłá vtwierdzáć: iże żaden z nich oſobliwie ku temu cylowi/ ná śmierć od Bogá nie był wydan/ áby był Bog/ krwią iego/ Nowe y wieczne ſwoie Przymierze nam vtwierdźić chćiał: Zátym dáiąc znáć/ iákoby Chriſtus Pan/ dla tego tylko ſłuſznie Zbáwićielem náſzym miał zoſtáwáć: iże iego ſámego krew/ oſobliwie ná to ieſt wylana: áby był oną Przymierze wieczne Boże vtwierdźił.

Ná to odpowiádam.

Acz to ieſt prawdá/ że oſobliwſzym ſpoſobem/ Chriſtuſá Páná krew/ y zacnieyſzym / przymierze Boże nam vtwierdźiłá: Wſzákże y to nie mniey muśi być prawdá / że y krew Apoſtołow iego/ pewnym ſwoim ſpoſobem/ też drogę zbáwienia nam vtwierdza: iáko śię pokazáło: y ſam Socin wyznał.

Pierwſza Ratia Adwerſárſka vpada.

W Drugiey Ráciey to Socin vkázuie: Jákoby y dla tego Apoſtołowie święći/ śmierćią ſwoią/ drogi zbáwienney nie mieli vtwierdzáć: iże dla tego ćierpieli/ áby śię byli pokazáli Bogu więcey poſłuſznymi/ niżeli ludźiom.

Ná to odpowiádam.

Prawdá/ że y dla tego Apoſtołowie święći ćierpieli/ áby śię byli okazáli Bogu więcey poſłuſznymi/ niżeli ludźiom: Ale y to záraz przytym prawdá: że tá przyczyná nie znośi tego/ áby iuż dla tego zgołá żadnym ſpoſobem tymże ćierpieniem y śmierćią ſwoią: drogi zbáwienney nie mieli byli vtwierdzáć: Gdyż vnius cauſæ poſſunt eſſe plures fines. Bo ieśliby zgołá dla tego żadnym ſpoſobem/ nie mogli byli Apoſtołowie święći śmierćią ſwoią drogi zbáwienia vtwierdzáć: iże przez nie vśiłowáli śię też okázowáć Bogu więcey poſłuſznymi/ niżeli ludźiom:

Druga Ratia Adwerſárſka/ także vpada.

Tedyćby

Tedyby iey byli zgołá nie mogli żadnym sposobem śmierćią swoią vtwierdzáć. Ale iż ią przećie pewnym swoim sposobem/ swoią śmierćią vtwierdzáli: iáko sie z Pismá świętego pokazáło/ y sam Socin tego pozwala: Przetoż to/iże y dla tego Apostołowie święći ćierpieli/áby sie byli okazáli Bogu więcey posłusznymi/niżeli ludziom: nie znośi tego/ áby byli dla tego zgołá żadnym sposobem/ śmierćią swoią/ nie mieli drogi zbáwienia vtwierdzáć.

W *Trzećiey* á ostátniey Ráciey to Socin vkázuie: Jákoby y dla tego/ Apostołowie święći/ śmierćią swoią/ drogi zbáwienia nie mogli byli vtwierdzáć: iże sie náżywáią nie sprostá świádkámi dla śmierći/ ktorą dla Ewángeliey podieli/ ále świádkámi Páná Jezusowymi.

Ná to odpowiádam.

R. Trzećia. Prawdá to/ że wszyscy Apostołowie święći/ nie czyimi inszymi świádkámi osobliwiey byli nazywáni: tylko świádkámi Páná Jezusowymi: Bo im ták sam Pan Jezus powiedźiał: Actor.1.℣.8. Jáko y wszyscy Prorocy święći/nie czyimi inszymi świádkámi osobliwiey byli/tylko Páná Jezusowymi: Bo ich ták Piotr święty wyświádcza: Actor.10.℣.43. Ale y to przy tym nie mniey muśi być prawdá: Iże świádkiem być Páná Jezusowym/ ktoremu z Apostołow/nie iest nic inszego/iedno drogę zbáwienia vtwierdzáć. A zwłaszczá gdy kto vważy/iż Apostołowie święći/ náuką/ y cudámi/ ktore czynili/ y śmierćią ktorą dla słowá Bożego podstępowáli: iáko nic inszego nie czynili: tylko o Christuśie świádczyli: ták też drogę zbáwienia vtwierdzáli: Marc.16.℣.20. Co sie też iuż wyższey pokazáło. Mamy iuż tedy te obiedwie rzeczy pokazáne iáwnie y dowodnie: *Pierwsza* tę: Ze Apostołowie święći/ śmierćią swoią/ drogę zbáwienia vtwierdzáli. *Druga* tę: Że te Ratie, álbo przyczyny/ ktore ku znieśieniu tego Socin Archimistrz Adwersárski przynośi: nic nie ważą. Przetoż zá tym nász Argument zostawa

Co iest być świádkiem Christusowym/ktoremu z Apostołow.

Apostołowie/iáko o Christuśie świádczyli.

nie poru-

nie poruszony: o tym: że rownie takimi naszymi zbawicielmi/ musieliby być Apostołowie święci/ iakim zbawicielem naszym iest Christus Pan: ieśliby to miała być prawda: Iż dla tego Christus Pan/ ma być stanowiony naszym zbawicielem: iże nam drogę zbawienia opowiedział/ y śmiercią swoią vtwierdził: poniewasz sie pokazało/ że y Apostołowie święci/ też drogę zbawienia/ pewnym swoim sposobem/ śmiercią swoią vtwierdzali. W ktorym przedsięwzięciu nie o to idzie: ieśli rownym sposobem/ z Christusem Panem/ Apostołowie święci/ przez śmierć swoię/ drogę zbawienia vtwierdzali: Ale o to mianowicie: Jeśli ią śmiercią swoią vtwierdzali? A pokazało sie/ że ią śmiercią swoią vtwierdzali: iako ią y Christus Pan śmiercią swoią vtwierdził. Albo tedy niechay Adwersarze swoiey opiniey obłędliwey odbieżą: á tym względem Christusa Pana Zbawicielem naszym wyznawaią/ ktorym względem Pismo święte Zbawicielem go naszym mianuie y vkazuie. Albo ieśli przecię przy swoiey opaczney opiniey vpornie zostawać chcą: niechay to zatym wyznawaią: Iż takiego z Christusa Zbawiciela maią/ iakimi zbawicielmi/ mogliby też być postanowieni/ Prorocy wszyscy/ Apostołowie święci/ y inszy Męczennicy. A toć iest słuszne niesłuszney opiniey Adwersarskiey zganienie/ y błędu iey pokazanie z gruntu Pisma świętego. Mieyscom Pisma ś. ktore sie w tym Artykule przywiodły o śmierci Pana Christusowey: niżey sie obroną vczyni.

Artykuł Piąty.

O NASLADOWANIV CHRISTVSA PANA.

A mianowicie o tym.

Ieśli dla tego słusznie y właśnie Christus Pan, Zbáwićielem náſzym może być ſtánowiony, iże nas przykłádem ſwoim do náśládowánia śiebie obowiązał?

Zdanie Socinistow.

Napiſał Socin Archimiſtrz Adwerſárſki/ w ſwoim Serwátorze/ fol. 25. o tey rzeczy: te słowá.

My Chryſtuſá náśládowáć możemy, y tá ieſt drogá zbáwienia wiecznego: y dla tego słuſznie Chriſtus Zbáwićielem náſzym bywa názywany. To Socinowe słowá: W ktorych trzeći ſpoſob zámyka: według ktorego Chriſtuſá Páná Zbáwićielem ſobie zfingował/ y poſtánowić chce.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Acżći to prawdá/ że nas Chriſtus Pan/ przykłádem świątobliwośći ſwoiey doſkonáley/ do náśládowánia tákieyże świątobliwośći obowiązał: Wſzákże Piſmo ś. nic tym ſpoſobem go Zbáwićielem náſzym vkázuie/ áby nas przez przykład zbáwić miał: ále tym że nas przez śie ſámego zbáwił. A ieśliby przećie tym ſpoſobem Zbáwićielem náſzym miał być ſtánowiony/ iże nas przykłádem ſwoim do náśládowánia tákieyże świątobliwośći obowiązał: Tedy tákby muśiał zoſtáwáć niedoſkonáłym náſzym Zbáwićielem/ iáko żaden z nas doſkonále/ w tey świątobliwośći onego náśládowáć nie może. A Chriſtuſowi Pánu być niedoſkonáłym náſzym Zbáwićielem: nie ieſt nic inſzego: iedno zgołá nie być náſzym Zbáwićielem.

Tá Sentencia Sześć częśći w ſobie zámyka.

Pierwsza Część.

TA część to w sobie zámyká: że nas Christus Pan/ przykłádem świątobliwości swoiey doskonáley/ do náśládowánia tákieyże świątobliwości obowiązał: iáko Pismo święte vkázuie: *Naprzod:* Matt. 11. ℣. 29. gdźie sam Christus woła: *Vczćie sie ode mnie iże ia ćichy iestem, á pokornego sercá.* *Potym:* Matth. 20. ℣. 27. gdźie tenże Christus do Vczniow swoich mowi: *A ktorybykolwiek miedzy wami chćiał być pierwszym, niechay bedźie wászym sługą. Iáko Syn człowieczy nie przyszedł áby mu służono, ále áby vsłużył, y dał duszę swoię odkupienia zapłátą zá wielu.* Tenże mowi Iohan. 13. v. 13. *Wy mie nazywaćie Mistrzem y Pánem, á dobrze mowićie: iestem bowiem tym. Ieśliż ia tedy Pan, y Mistrz, vmyłem nogi wásze, tedyć y wy wzaiem iedni drugich powinniśćie nogi vmywáć.* *Náwet:* Piotr święty: 1. Epist. Cap. 2. v. 21 gdy pisze: *Poniewaz ni to wezwáni iesteśćie, ábowiem y Christus vćierpiał zá nas, zostáwuiąc nam przykład, ábyśćie náśládowáli stop iego,* Przytym ieszcze y Jan święty: 1. Epist. cap. 2. v. 6. gdy pisze: *Ktory mowi że w nim trwa, powinien iáko on chodźił, y sam chodźić.*

Okazánie: Iż nas Christus Pan / świątobliwośćią swoią doskonáłą: do náśládowánia tákieyże świątobliwośći: obowiązał.

Drvga Część.

Tá część to w sobie zámyka: że Pismo święte/ Christusá Páná/ nigdźie nie vkázuie tákim nászym Zbáwićielem/ ktoryby nas przez przykład zbáwić miał. Dla czego też y sam Socin/ choć to twierdźić śmie/ żadnego iednák świádectwá tey rzeczy z Pismá świętego nie przywodźi: gdźieby to było ták nápisano: że dla tego Christus Pan/ słusznie ma zostáwáć nászym Zbáwićielem: iże nas przykłádem swoim do náśládowánia drogi zbáwienney obowiązał. O czym bedźie wnetże niżey więcey.

Okazánie: Iż w Pismie ś. nigdźie o tym dowodu nie mász/ ábynas Christus przez przykład zbáwić miał: á ták y Zbáwićielem nászym być.

Trzecia Część.

Tá część to w sobie zámyka: że Christus Pan tym sposobem Zbáwićielem nászym zostawa/ że nas przez śię sá-

Okazánie: Iż nas Chri

ſtus przez śie ſámego zbáwił: nie przez wyſtáwienie nam iákiego przykłádu ſwego ku náśládowániu.

mego/ y przez wydánie śiebie ſámego zbáwił: iáko Piſmo święte vkázuie do Tytuſá Cap. 2. v. 13. gdźie ták Páwel święty piſze: *Oczekawáiąc błogosłáwioney oney nádźieie, y zacnego onego przyśćia chwały onego wielkiego Bogá y Zbáwićielá náſzego, Iezuſá Chriſtuſá, ktory wydał śiebie ſámego zá nas, áby nas odkupił od wſzelkiey nieprawośći, y oczyśćił ſobie ſámemu lud oſobny, náśláduiący dobrych vczynkow.* Potym Autor liſtu do Zydow: Cap. 9. v. 28. *Chriſtus raz ofiárowan ieſt, áby wielu grzechy zniosł.*

CZWARTA CZĘSC.

Okazánie: Iż żaden z nas w świątobliwośći/ Chriſtuſá doſkonále náśládowáć nie może.

Tá część to w ſobie zámyka: że żaden z nas doſkonále/ w świątobliwośći Chriſtuſá Páná náśládowáć nie może: iáko Piſmo święte vkázuie: Rom. 7. v. 18. gdźie Páwel święty piſze o ſobie: *Znam że nie przemieſzkiwa we mnie, to ieſt, w ćiele moim, dobre, ábowiem chcenie mi ieſt przyległe, ále ábym wykonał co ieſt dobrego nie znáyduie. Abowiem nie to co chcę czynię dobrego, ále co niechcę złego, to czynię.* Potym tenże Phil. 3. v. 13. *Nie ábym iuż kreſu dobieżał, álbo iuż doskonáłym był, ále śćigam, ázabym mogł dogonić.* A záraz przydawa: ver. 15. *Ile nas tedy ieſt doskonáłych, toż rozumieymy.*

PIATA CZĘŚĆ.

Okazánie: Iż ieśliby CHRiſtus dla tego miał zoſtáwáć náſzym Zbáwićielem/ iże nas przykłádem ſpráwiedliwośći ſwoiey/ do náśládowánia tákowey ſpráwie-

Tá część to w ſobie zámyka: Że Chriſtus Pan/ ieśliby miał być tym ſpoſobem Zbáwićielem náſzym ſtánowiony: iże nas przykłádem ſwoim do náślądowánia tákiey że ſpráwiedliwośći obowiązał: tedyby ták muśiał zoſtáwáć niedoſkonáłym náſzym Zbáwićielem: iáko żaden z nas/ doſkonále nie może go w tey świątobliwośći náślądowáć. Tedy to ſtąd pokázuie ſię: że tylko doſkonáła ſpráwiedliwość y świątobliwość zbáwia: Gdyż żadna rzecz niedoſkonáła zbáwić nie może: A ieśliż zbáwia/ á niedoſkonále: tedyć zgołá nie zbáwia. Ieśliż to tedy prawdá/ że Chriſtus Pan/ tym ſpoſobem ma zoſtáwáć ſłuſznie

Zbáwićie-

Zbáwićielem náſzym / iże nas przykłádem ſwoiey doſkonáley ſpráwiedliwośći/ do náśládowánia tákieyże ſpráwiedliwośći obowiązał : tedyć to zátym zoſtawa/że my/ ieślibyſmy przez náśládowánie tákiey ſpráwiedliwośći/ chćieli być zbáwieni : tedy zgołá w náśládowániu iey potrzebáby nam być ták doſkonáłymi / iáko y ſam Chriſtus/ w teyże ſpráwiedliwośći ieſt doſkonáły. Bo ieślibyſmy w náśládowániu iey nie byli doſkonáli / á przez tobyſmy przećie mieli być zbáwieni: Tedy tákbyſmy muśieli być niedoſkonále zbáwieni/ iák niedoſkonále tey ſpráwiedliwośći náśláduiemy. A ieśli záśie niedoſkonále mamy być zbáwieni/ dla tego / że nie doſkonále ſpráwiedliwośći Chriſtuſowey náśláduiemy : Tedy y Chriſtus Pan/tákby muśiał zoſtáwáć niedoſkonáłym Zbáwićielem náſzym/ zbáwiáiąc nas przez przykład náśládowánia ſpráwiedliwośći ſwoiey : iáko my niedoſkonále bywamy zbáwieni dla tego/ iże niedoſkonále ſpráwiedliwośći iego náśláduiemy. Bo iákić ieſt ſam ſpoſob náśládowánia tey ſpráwiedliwośći / przez ktory mamy być zbáwieni : Tákieć muśi być y ſámo zbáwienie/ ktore z onego ſpoſobu płynie. Tákić muśi zoſtáwáć y ſam Zbáwićiel/ ktory nas przez on ſpoſob zbáwia. Iż tedy ſpoſob náśládowánia ſpráwiedliwośći Chriſtuſowey od nas / ieſt niedoſkonáły / przez ktory mamy być zbáwieni : Przetoż y ſámo zbáwienie/ ktore z tego ſpoſobu płynie/ muśi być niedoſkonále/ y ſam Zbáwićiel Chriſtus/ muśi zoſtáwáć Zbáwićielem niedoſkonáłym/ ktory nas przez ſpoſob náśládowánia ſpráwiedliwośći ſwoiey zbáwia. Ale iże nam nigdźie Piſmo święte nie vkázuie / áni Chriſtuſá Páná niedoſkonáłym Zbáwićielem, áni zbáwienia náſzego; ále wſzędźie doſkonáłym : Przetoż też Chriſtus Pan/ nie może być ſłuſznie dla tego ſtánowiony náſzym Zbáwićielem : iże nas przykłádem ſpráwiedliwośći ſwoiey doſkonáley: do náśládowánia tákieyże ſpráwiedliwośći obowiązał.

Iżeli Chriſtus Pan nas przykładem ſpráwiedliwośći ſwoiey doſkonáley do náśládowánia tákieyże ſpráwiedliwośći obowiązał: tedy tákby niedoſkonáłym muśiał zoſtáwáć náſzym Zbáwićielem: iák my go doſkonále w tey iego ſpráwiedliwośći y świątobliwośći : náśládowáć niemożemy.

Szosta Część a Ostatnia.

Okazánie: Iż Christus ieśliby miał być niedoskonáłym naszym Zbáwićielem: zgolá musiałby nie być naszym Zbáwićielem.

Tá część to w sobie zámyka: Ze Christus Pan musiałby zgolá nie być nászym Zbáwićielem: ieśliby był niedoskonáłym nászym Zbáwićielem: Co sie ztąd pokázuie: Ze iáko niedoskonále zbáwionym być/ nie iest nic inszego/ iedno zgolá zbáwionym nie być: gdyż zbáwienie prawdźiwe y istotne/ żadney niedoskonáłośći nie przypuszcza: Ták też niedoskonáłym Zbáwićielem być/nie iest nic inszego/ iedno zgolá Zbáwićielem nie być: Gdyż prawdźiwym y istotnym Zbáwićielem być: tákże żadney niedoskonáłośći nie przypuszcza: Czego dowodzę onymi słowy Listu do Zydow: Cap. 10. ℣. 14. *Iedyną ofiárą ná wieki dopełnił tych, ktorzy są poświęceni.* Z ktorych słow pokázuie sie y to/ że Christus iest doskonáłym Zbáwićielem/ á żadna niedoskonáłość do tego przypuszczona być nie może: poniewasz iedyną ofiárą/ ná wieki dopełnił tych ktorzy są poświęceni: pokázuie sie y to z tego: Ze y ći/ ktorzy przezeń są poświęceni/ doskonále są zbáwieni/ á żadna niedoskonáłość do tego przypuszczona być nie może: poniewasz iedyną ofiárą iego ná wieki są dopełnieni. A z przećiwney strony to sie pokázuie: że ieśliby sie w tym iáka niedoskonáłość z obu stron znaydowáć miáłá/ to iest/ álbo áby Christus/ niedoskonále miał zbáwić poświęcone/ álbo poświęceni/ niedoskonále być przezeń zbáwieni: Tedy tákby Christus zgolá niedoskonále Zbáwićielem musiał być: iáko y poświęceni niedoskonále zbáwieni. Ieśli tedy Christus/iest niedoskonáłym nászym Zbáwićielem: tedyć zgolá nie iest Zbáwićielem. Gdyż Pismo świete/ nie tego Christusá vkázuie być nászym Zbáwićielem/ ktoryby był niedoskonáłym Zbáwićielem: ále tego ktory iest doskonáłym Zbáwićielem/y ktory iedyną ofiárą ná wieki dokonał poświęconych. A iużby koniecznie Christus Iezus/ musiał być niedoskonáłym nászym Zbáwićielem/ ieśliby to prawdá:

że dla

że dla tego słusznie ma zostáwáć nászym Zbáwićielem: iże nas przykłádem świątobliwośći swoiey doskonáley/ do náśládowánia tákiejże świątobliwośći obowiązał: gdyż w tym nie dokonał/áni doskonáłymi vczynił ná wieki swoich poświęconych: Bo go w tym doskonále náśládowáć nie mogą: iáko się wyższey pokazáło. Ale iże przećie Christus Jezus/ zostawa doskonáłym nászym Zbáwićielem: iáko Páwel ś. zeznawa w świádectwie wyższey pomienionym: Przetoż Christus Jezus nie może dla tego słusznie zostawáć nászym Zbáwićielem/ iże nas przykłádem świątobliwośći swoiey doskonáley/ do náśládowánia tákieyże świątobliwośći obowiązał. A toć iest słuszne vtwierdzenie/ y okazánie prawdźiwośći Sentencyey nászey/ z sámych świádectw Pismá świętego.

Censura Na Zdanie Socinistow.

To Zdánie Adwersárskie/ w ktorym twierdzą: iákoby dla tego Christus słusznie Zbáwićielem nászym miał być stánowiony/iże nas do náśládowánia spráwiedliwośći swoiey/przykłádem teyże spráwiedliwośći swoiey obowiązał: nie może być áni słuszne áni przystoyne. Zgánienie Sentenciey Adwersárskiey.

Naprzod: Dla tego: Że tego nigdźie Pismo święte nie vczy: z ktorego o tey rzeczy/y sam Socin Archimistrz Adwersárski/ áni żaden z Adwersarzow/ nigdźiey żadnego świádectwá nie wspomina: áni by też naybárźiey chćieli wspomnieć mogą. Wspomina prawdá/ Socin/w swoim Servátorze: fol. 26. niektore świádectwá Pismá ś. o tym: że my Christusá mamy y możemy náśládowáć: Tákże y o tym: Że czynić wolą Bożą/ álbo Christusá náśládowáć: iest drogá zbáwienna: o czym miedzy námi niemász sporu żadnego. Ale tego y iednym świádectwem Pismá świętego/ nie dowodźi / ktoreby to wyznawáło/ że Christus dla tego słusznie Zbáwićielem nászym ma być stánowiony: iże nas przykłádem swoim/ do ná- 1. Że w piśmie ś. nie ma dowodu.

śládowánia spráwiedliwośći obowiązał. Co iest w tey spráwie nawiętsza: y owszem rzeczą táka ná ktorey Status Controuersiæ spolega: Przetoż tym sámym/ to Zdánie Adwersárskie/ ná napierwszym mieyscu vpada.

2. Pismo ś. ma sobie sprzećiwne. *Powtore*: Dla tego: Ze Pismo święte przećiwną rzecz temu mniemániu Adwersárskiemu: vkázuie: to iest: te: że Christus nie dla tego ma być vznawány nászym Zbáwićielem: iże nas do náśládowánia spráwiedliwośći/ przykłádem swoim obowiązał: Ale dla tego: iże śiebie sámego zá nas wydał/ ná to/áby nas od wszelkiey niepráwośći odkupił: iáko Páwel ś. zeznawa ad Tit. Cap. 2. ℣. 13. ktore słowá iuż sie wyższey w vtwierdzániu Senteneiey nászey przypomniáły: Przetoż y z tey drugiey przyczyny/ opinia Adwersárska vpada: że sie Pismu świętemu przećiwi.

3. Cyl/ku ktoremu nas Christus odkupił/ y zbáwił/ przyczyna zbáwienia nászego kłádźie. *Potrzećie*: Dla tego: Ze Pismo święte/ dobre vczynki / álbo náśládowánie spráwiedliwośći Christusowey: raczey vkázuie być cylem/ ku ktoremu nas Christus zbáwił y odkupił: niżeli: żeby ie miáło kłáść przyczyną nászego zbáwienia: Co sie pokázuie z tego sámego Wtorego Rozdźiału listu nápisánego od Páwłá ś. do Tituśá ℣. 13. Ták bowiem Apostoł święty mowi: *Oczekawáiąc oney błogosłáwioney nádźieie, y zacnego onego przyśćia chwały wielkiego onego Bogá y Zbáwićielá nászego Iezusá Christusá, ktory wydał śiebie sámego zá nas, áby nas odkupił od wszelkiey nieprawośći, y oczyśćił sobie sámemu lud osobny, náśláduiący dobrych vczynkow.* Co tedy iest własnym effektem y cylem/ przez Christusá nábytego zbáwienia: nie może być przyczyną nászego zbáwienia. Iż tedy náśládowánie dobrych vczynkow/ iest effektem y cylem/ przez Christusá nábytego zbáwienia: Przetoż náśládowánie dobrych vczynkow: nie może być przyczyną nászego zbáwienia. Bo causa efficiens, ab effectu, & à fine: muśi być rozna y rozgrániczona. Poniewaz tedy dobrych vczynkow náśládowánie/

nie/ nie może być stánowion: przyczyną nászego zbáwie-nia: Przetoż áni Christus nie może być dla tego słusznie Zbáwicielem nászym stánowiony: iże nas do násládowá-nia dobrych vczynkow przykłádem swoim obowiązał.

Poczwarte: Dla tego: Zeby tym sposobem / więtsza część tego zbáwienia/ ná tych sámych spolegáć musiáłá: ktorzy Christusá w spráwiedliwości násláduią: niżeli ná sámym Christusie. Jeśli to bowiem ma być prawdá/ że Christus dla tego słusznie nászym Zbáwicielem ma być stánowiony: iże nas do násládowánia spráwiedliwości/ przykłádem swoim obowiązał: Tedyć iáko nie dosyć iest ná tym/ do dostąpienia zbáwienia/ mieć sobie sprostá/ przykład spráwiedliwości Christusowey ku násládowá-niu wystáwiony: Bo przykład sam przez się z nikogo nie zbáwia: áni násládowcą spráwiedliwości czyni: ále kto chce zbáwion być / koniecznie mu potrzebá rzeczą sámą spráwiedliwości Christusowey násládowáć: Co wiem pewnie że y sámi Adwersarze nie záprzą. Y doskonálsza to iest część zbáwienia/ mowię według Adwersarzow: spráwiedliwości násládowáć: niżeli iey tylko przykład wystáwiony mieć: Ták też tym sposobem/ więtszaby część tego zbáwienia ná tych sámych musiáłá spolegáć/ ktorzy tey spráwiedliwości násláduią: niżeli ná Christu-sie/ktory nas do násládowánia dobrych vczynkow przy-kłádem swoim obowiązał. Albo ieśli nie więtsza: tedy rowna. A ieśli rowna: tedy ták wiele ci wszyscy są sobie zbáwicielmi / ktorzy dobrych vczynkow násláduią: ták wiele y Christus Pan iest nászym Zbáwicielem. ktory nas do násládowánia tych dobrych vczynkow / przykłádem swoim obowiązał. Ale iże to iest wielkie Absurdum, chcieć ták o Christusie rozumieć / y twierdźić: Przetoż Christus Pan/ nie może być dla tego słusznie stánowio-ny nászym Zbáwicielem: iże nas do násládowánia sprá-wiedliwości/ przykłádem swoim obowiązał.

4. Zbáwienia więtsza część do lu-dzi/niżeli do sámego Christusá przywięzu.e

5. Christusowi Zbáwićielem być nie dopuszcza.

Popiąte: Dla tego: Ze tá opinia Adwersárska/ ktora z tey pomienioney miáry/ Christusá Zbáwićielem stánowi: Christusowi Zbáwićielem być nie dopuszcza: Co iákimby sposobem miáło być rozumiano: wyższey w otwierdzániu Sentencyey nászey pokazáło się. Poniewaz tedy tá opinia Adwersárska/ o tym: iákoby dla tego Christus Pan/ słusznie Zbáwićielem nászym miał być stánowiony: iże nas do náśládowánia spráwiedliwośći / przykłádem swoim pobudźił y obowiązał: ták wiele zá sobą niesłuszności pociąga: y zgołá nam Zbáwićielá z Christusá Iezusá niszczy/ y do szczętu gubi: Przetoż też dla tego zostáwáć muśi niesłuszna / y od prawdy dáleka. A toć iest słuszne/ niesłuszney opiniey Adwersárskiey: z Pismá ś. zgánienie: y obłędliwośći iey okazánie.

OBRONA MIEYSC PISMA SWIETEGO.

SOcin Archimistrz Adwersárski/ widząc/ że nie może mieć żadnego dowodu z Pismá świętego/ o tym: że Christus dla tego słusznie Zbáwićielem nászym ma być stánowiony: iże nas przykłádem swoim / do náśládowánia spráwiedliwośći pobudźił y obowiązał: Miásto świádectw Pismá ś ktore w tey rzeczy powinien był pokázáć/ podiął się inszych dwu rzeczy dowodźić. *Pierwszey* tey: w ktorey twierdźi: Ze temu ktory ma Christusá náśládowáć/ á przez to zbáwion być/ y áby mu to było przyznano że Christusá náśláduie: nie potrzebá ták doskonále świątobliwego żywotá, iáko on żył: prowádźić. Ale dosyć ná tym: áby tylko w niektorych co przednieyszych rzeczách náśládował go. O czym ty słowá nápisał w swoim Servátorze: fol. 27. Rowetowi odpowiádáiąc:

Słowá Socinowe.

Ale ty, Christusá náśládowáć, ták wykładasz, ták bárzo świątobliwie y spráwiedliwie, iáko on żył żywot stánowić. Ale to byłoby nie tylko náśládowáć, ále zgołá wyrażáć, y iedno być, y tym-

że w tey

że w tey rzeczy z nim. Tákeś tedy mowić miał, świątobliwie, y spráwiedliwie, ták on żył, żywot stánowić: á dobrzebyś był wyłożył. Abowiem w twoim wykłádzie zbywa to słowko, Ták bárzo. Poniewasz áby o kim było rzeczono iż násláduie kogo, dosyć iest iego co przednieysze iákośći w tey rzeczy, o ktorey spráwá idzie, ták wyrażáć, áby podobieństwo miedzy obiemá pokázáło się, y o obudwu rzeczono mogło być, że teyże rzeczy máią iákośći: choćiayżeby ten, ktorego sobie drugi ku náśládowániu wystáwił, dáleko ie doskonálsze y zacnieysze miał. To są włásne słowá Socinowe/ o tey rzeczy ktora się pomieniłá: o ktorey támże záraz niżey/ niektore świádectwá Pismá S. przywodźi.

Ná to odpowiádam.

O Dwie rzeczy nam tu idźie w tych słowiech Adwersárskich: O *Pierwsza* ta: Jeśli to o kim może być rzeczono/ iż on przećię Chrystusá násláduie: choc go niedoskonále násláduie. O *Druga* te: Jeśli przez to/ że kto niedoskonále Chrystusá násláduie: może być przećię doskonále zbáwion/ y Chrystus z tey miáry/ doskonálym zbáwićielem iego postánowion?

Pierwszą rzecz Adwersarz twierdźi/ y my nie neguiemy. A to dla tego: Ze Páweł święty/ choć wiedźiał/ że Bogá we wszystkim doskonále nie mogą násládowáć wybráni: á przećię go im násládowáć rozkázuie: á tym sámym przypisuie im y sámo náśládowánie Bogá: Ephes. 5. ✝. 1. gdy ták mowi: *Bądźćież tedy náśládowcámi Bożymi, iáko synowie umiłowáni.* Rowszem y sam Pan Chrystus: choć wiedźiał/ że go wybráni iego/ nie mogą doskonále we wszytkich cnotách náśládowáć: á przećię się roskazał náśládowáć: iáko się wyższey pokazáło. Coby był prożno roskázował: ieśliby był wiedźiał: Iż go zgołá z żadney naymnieyszey miáry/ wybráni iego niwczym náśládowáć nie mogą.

Choć kto Chrystusá nie doskonále násláduie: może iednák iego náśládowcą zwany być.

Drugą rzecz táksze Adwersarz twierdźi: á my neguiemy/ y nie po-

Okazánie: Iż przez to/

Że kto Christusá niedoskonále náśláduie: nie może nikt być zbáwion: áni Christus Zbáwićielem tego postáwion.

y nie pozwolemy tego. Temi Rácyami będąc przywiedźieni. *Pierwsza*: Że nic co splugawia: nie zbawia. Ratia tego tá iest: Że nic co splugawia/ nie wnidźie do niebá: iáko Ian świety vkázuie Apoc.21.℣.27. Iż tedy niedoskonáła spráwiedliwość/ iáka iest niedoskonále Christusá náśládowánie/splugáwia: y owszem iest sámą plugáwośćią: iáko Ezáiasz Prorok ś. zeznawa: Cap.64. ℣.6. gdy mowi: *Byliśmy iáko nieczystymi wszyscy, y iáko odźienie splugáwione wszy... ke spráwiedliwośći násze*: Przetoż niedoskonáła spráwiedliwość/ iáka iest niedoskonále Christusá náśládowánie: nie zbáwia. A ieśliż niedoskonále náśládowánie Christusá/ nie zbáwia: Tedyć áni Christus nie może być dla tego doskonáłym Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nas przykłádem swoim/ do náśládowánia spráwiedliwośći obowiązał.

Co iest náśládowáć przykłádu spráwiedliwośći Christusowey.

Druga przyczyná: Że náśládowáć przykłádu spráwiedliwośći Christusowey/ nie iest nic inszego/ tylko náśládowáć spráwiedliwośći Zakonney: Ratia tego tá iest: Że Christus inszey spráwiedliwośći nie czynił/ tylko Zakonną: iáko Páweł ś. vkázuie: Galat.4 ℣ 4. gdy pisze: *Gdy przyszło wypełnienie czásu, posłał Bog Syná swego vczynionego z niewiásty, ktory sie stał Zakonowi podległym, áby tych ktorzy byli Zakonowi podlegli, wykupił, ábyśmy przysposobienie synow wźięli.* Lecz iż nikt nigdy/przez spráwiedliwość Zakonną/ nie może być zbáwion: Ratia tego tá iest: Że Zakonney spráwiedliwośći żaden nigdy doskonále wypełnić nie może: iáko Páweł ś. vkázuie Galat.3.℣.10. gdy pisze: *Abowiem ile ich iedno z vczynkow Zakonnych iest, pod przeklęctwem są. Nápisano bowiem iest: Przeklęty wszelki ktoryby nie wytrwał we wszystkich rzeczach, ktore są nápisáne w Xięgach Zakonu, áby ie czynił.* Y záraz támże zámyka ℣.11. *Iż tedy przez Zakon, żaden nie bywa vspráwiedliwiony v Bogá, iáwna iest: ponieważ spráwiedliwy z wiáry żyć będźie.* Przetoż nikt przez náśládowánie niedoskonále spráwiedliwo-

śći

ści Christusowey / nie może być zbáwion.

Trzećia przyczyná: Że ieśliby to prawdá miałá być/ iż zbáwieni bywamy przez to y dla tego że Christusá náśláduiemy: choć nie doskonale: Tedyćby záraz zá tym musiáło być rzeczono: że nie przez co inszego bywamy vspráwiedliwieni/ á ták y zbáwieni: tylko przez własne swe vczynki. Lecz iż Pismo święte nie pozwala nam tego/ ábyśmy mieli być przez vczynki swe własne vspráwiedliwiáni y zbáwiáni: ále vkázuie: że tylko przez wiárę w Jezusá Christusá: Galat.3 ✠.11. Tákże Rom. 3. ✠.20. gdy Apostoł mowi: *A przetoż z vczynkow Zakonu, żadne ćiáło nie będzie vspráwiedliwione przed oblicznośćią iego. Przez Zakon bowiem poznánie grzechu. A teraz bez Zakonu spráwiedliwość Boża obiáwiłá sie, vtwierdzona świádectwem Zakonu y Prorokow. Spráwiedliwość mowię Boża przez wiárę Iezusá Christusá, ná wszytkie, y nád wszytkie ktorzy wierzą, ábowiem nie mász rożnice.* Przetoż my dla tego nie bywamy zbáwieni/ iże Christusá niedoskonále náśláduiemy.

Czwarta przyczyná: Że ieślibyśmy przećie przez to mieli być zbáwieni/ że Christusá náśláduiemy/ do tego będąc przykłádem iego obowiązáni: Tedyćby sie nam też zátym godziło dufáć w swym własnym ćiele. Bo w tey rzeczy/ przez ktorą bywamy zbáwieni/ godzi sie dufáć: iáko y w Christusie Pánie/ dla tego godzi sie nam dufáć: iże przezeń bywamy zbáwieni. Lecz iż nam Pismo święte/ nie pozwala tego/ ábyśmy w ćiele swym własnym mieli dufáć/ przez ktore dobre vczynki/ y náśládowánie przykłádu spráwiedliwośći Christusowey: bywa wykonywáne: co sie pokázuie z onych słow Páwłá świętego: Philip. 3.v.3. gdy mowi: *My bowiem iesteśmy obrzezániem, ktorzy duchem służymy Bogu y chlubimy sie w Iezusie Christusie, á nie dufamy w ćiele.* Przetoż nie bywamy przez to zbáwieni/ iże Christusá náśláduiemy: do tego będąc przykłádem iego obowiązáni.

Kto przez co bywa zbáwion/w tym godzi sie mu vfáć.

Náwet: A dla tego / nie możemy tego pozwolić Adwersarzom: Abyśmy przez to / choć Christusá niedoskonále násláduiemy w przykłádźie iego / mieli być zbáwieni: Iże sam Christus Pan náuczył nas tego / y vkazał toż że nie tylko w ten czás y przez to / nie możemy być zbáwieni / gdy nie doskonále przykłádu iego násláduiemu: Ale y w ten czas y przez to / gdybyśmy wszystko vczynili / cobyśmy czynić byli powinni / nie mamy sobie dla tego przypisowáć wiecznego zbáwienia. Tákie bowiem słowá iego sámego czytamy: Luc. 17. ✝. 10. *Tákże y wy, gdy vczynićie wszystko, co wam roskazano, mowćie, sludzy niepożytecżni iesteśmy, cośmy powinni byli czynić, vczyniliśmy.* Tá tedy rzecz / względem ktorey wybráni Páńscy / bywáią názywáni sługámi niepożytecznymi / choćby ią doskonále wykonywáli: nie może sámá przez śię y dla śiebie zbáwiáć: Ratia tego tá iest: Że żadna rzecz niepożyteczna / sámá przez śię nie zbáwia. Lecz iż wykonánie wszytkich rzeczy od Christusá roskazánych / przez co śię rozumieią dobre vczynki / y násládowánie przykłádu sámego Christusá / czyni wszytki wybráne Páńskie / sługámi niepożytecznymi / y áby śię tákimi w ten czás názywáli / Christus roskazał: Przetoż wykonywánie / wszytkich rzeczy od Christusá roskázánych przez co śię dobre vczynki rozumieią / y sámo násládowánie przykłádu Christusá: nie zbáwia sámo przez śię y dla śiebie. A ieśliż doskonále wykonywánie rzeczy od Christusá roskazánych / nie zbáwia: Tedyć dáleko więcey nie doskonále wykonywánie rzeczy od Christusá roskazánych zbáwiáć nie może: Z tych tedy przyczyn pomienionych / káżde serce pobożne łácno baczyć może: iáko śię bárzoná tym Adwersarze záwodzą: gdy twierdźić śmieią: iákoby przećię kto / przez to / y dla tego doskonále mogł być zbáwion / choć niedoskonále przykłádu spráwiedliwośći Christusowey násláduie. Gdyż śię pokazało z Pismá ś. Iż nie tylko ten / ktory niedoskonále / ále y ten ktory doskonále

Choćbyśmy wszytko vczynili / cośmy czynić powinni: iednak przez to nie możemy być zbáwieni / według náuki Christusowey.

skonále Christusá Páná przykłádu náśláduie/ y wszystko to czyni co mu roskazano/ (ieśli sie kiedy ktory ználazł táki) przez to/ y dla tego / nie może być żadnym sposobem zbáwiony. A ieśliż żaden/ przez to/ y dla tego nie może być zbáwiony/ że Christusowego náśláduie przykłádu / y wszytko to czyni co mu roskazano : Tedyć zátym / y o drugiey tey rzeczy wiele mowić ná tym mieyscu nie potrzebá : to iest : że áni sam Christus Pan/ nie może być słusznie Zbáwicielem nászym dla tego stánowiony: iże nas do náśládowánia przykłádu swego obowiązał. Bo ieślić sam náśládowániu przykłádu swego/ ktore sie dzieie przez wybráne iego/ niechciał y w ten czás przypisáć zbáwienia : gdyby wszystko wypełnili co im iest roskazano : ále sie im ráczey w ten czás/ sługámi kazał zwáć niepożytecznymi : Tedyć tym iáśnie przećiwney stronie sam sie wyświádcza: że nie iest/ áni być może słusznie dla tego nászym Zbáwićielem : iże nas do náśládowánia przykłádu swego obowiązał.

Drugiey rzeczy podiął sie Socin Archimistrz Adwersárski dowodźić : Miásto tego/ áby był świádectwá Pismá ś. pokazał/ ktoreby to wyświádczáły : Iż Christus/ dla tego słusznie ma zostáwáć nászym zbáwićielem : że nas przykłádem swoim do náśládowánia spráwiedliwośći/ albo drogi zbáwienney : obowiązał: tego zániechawszy/ twierdźi insza rzecz y pokázuie: to iest: Iż choćiaysze wybráni Páńscy/ w dobrych uczynkách / w náśládowániu Christusá/ y w záchowániu iego roskazánia : nie są doskonáli: ile będąc krewkimi: Iednák przećie Bog z miłośierdźia swego to spráwuie : że tákie ich uczynki/ y Christusá náśládowánie przyimuie zá doskonáłe uczynki/ y Christusá náśládowánie : by iedno w nich tákie przedśiewźięcie było / żeby uśiłowáli iáko naybárźiey mogą Christusá náśládowáć / y roskazánia iego pełnić. Abowiem ták o tey rzeczy w swoim Serwátorze nápisał: fol. 29. 30.

Abowiem

Słowá Socinowe.

Abowiem człowiecza vłomność doskonáłośći obyczáiow nie zwykłá przypuszczáć; do ktorey przećie wszyscy vmysłem, ieśli nie rzeczą sámą mámy śie mieć. Ktora vłomność ieśli w záchowywániu doskonáłe ludzkich roskázań y z rozumem náßym zgodnych ták wielkiey wagi iest: dáleko wießa záprawde bedźie w doskonáłym wykonywániu rzeczy Bożych rozum náß przewyßáiących á chwalcom Bożym przystoynych. Nád ktorą vłomnośćią ludzką zmiłowawßy śie Bog naylepßy y nayświetßy, niechćiał nigdy według naywyżßego práwá z námi śie obchodźić. A náwet przez Iezuſá Christuſá Iedynourodzonego Syná ſwego, nie tylko przeßłych grzechow, y wystepkow wßytkich nam pokutuiącym odpuszczenie ofiárowáł: ále też zá ſpráwiedliwe, iákobyſmy naydoskonáley roskázánia iego záchowywáli, nápotym chćiał mieć, ktorzy iedno z nas, słowom ſámego Christuſá wierząc, iego ſlop náśláduiąc, y iego náśladowálibyſmy; choćiayże go, (ktorego, áby nas zá tym od doskonáłośći nie odwábił, iáko naydoskonáłßy przykład, do ktoregobyſmy śie przysposábiali, chćiał mieć.) doskonáłe nie wyrázamy. To własnie Socinowe słowá: y więcey tám inßych ná tymże mieyscu piße: ktore w tenże sens biią.

Ná to odpowiádam.

Znowu w tych słowiech Adwersárskich o dwie rzeczy nam idźie. O Pierwßą te: Jeśli niedoskonáłe wybránych swoich/ Jezuſá Christuſá náśládowánie / Bog Oćiec niebieski/ z miłośierdźia swego/ zá doskonáłe przyimuie: by iedno vśiłowáli iáko mogą naybárźiey roskazánia iego pełnić? O Drugą te: Jeśliże ćiż wybráni Páńscy/ będąc sámi z śiebie krewkimi/ y z oney krewkośći/ Christuſá doskonáłe náśládowáć nie mogącymi/ áni wßytkich roskazań iego pełnić: dla tego przećie sámego y przez to bywáią zbáwieni: iże ich tákowe Christuſá niedoskonáłe náśládowánie/ Bog Oćiec niebieski/ z miłośierdźia swego zá doskonáłe przyimuie?

Pierwßą

Pierwszą rzecz Adwersarze twierdzą/ y z swoim Archimistrzem Socinem: y my nie negujemy.

Drugą tákże Adwersarze twierdzą: á my nie pozwalamy: temi przyczynámi będąc przywiedzieni.

Naprzod: Że nigdźie tego w Piśmie świętym nie czytamy: gdźieby to ták miáło być nápisano: Iż my dlá tego bywamy zbáwieni/ że Bog Oćiec niebieski/ nie doskonáłe nasze Chrystusá Páná násládowánie: zá doskonáłe z miłośierdźia swego przyjmuje.

Powtore: Dla tego: Że jeśliby to prawdá miáłá być/ że dla tego nas Bog Oćiec zbáwia: że niedoskonáłe násze násládowánie Christusá/ zá doskonáłe z miłośierdźia swego przyjmuje: tedyby to nie ináczey sądzono być musiáło/ tylko ták: że nas dla vczynkow nászych zbáwia. Albo częśćią dla vczynkow nászych/ á częśćią z łáski swey. Czemu się Pismo ś. przećiwi: jáko się wyższey pokazáło.

Potrzećie: Dla tego: Że Pismo święte/ inszy sposob właśniejszy vkázuje nam/ przez ktory nas Bog zbáwia: nie ten/ áby nas miał zbáwiać/ álbo dla niedoskonáłego nászego násládowánia Christusá Páná/ álbo dla tego: iże násládowánie násze Christusá z miłośierdźia swego przyjmuje zá doskonáłe. A ten sposob jest nie inszy/ tylko że nas zbáwia z łáski przez wiárę. Abowiem ták Apostoł święty pisze: Ephes.2.v.8. *Abowiem łáską zbáwieni jesteśćie przez wiárę, á to nie z was, dar Boży jest. Nie z vczynkow aby się kto nie chlubił.*

Poczwarte: I dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że to mniemánie Adwersárskie/ do szczętu łáskę Bożą gubi. Jeśli to bowiem prawdá ma być: Iż Bog niebieski/ zbáwia nas nie z sámey szczyrey łáski swojey/ ále dla tego: iże násze vczynki/ z miłośierdźia swego zá doskonáłe przyjmuje: tedyć jego łáská do szczętu zgubiona być muśi. Gdyż Pismo święte vkázuje: że łáská Boża/ á vczynki násze są sobie rzeczy przećiwne: ták dále-

Okazánie: Iż choć Oćiec niebieski/ niedoskonáłe Christusá násládowánie/ z miłośierdźia swego/ zá doskonáłe od wybránych swoich przyjmuje: jednák przećie dla tego wybráni jego zbáwieni być nie mogą: áni Christus/ich zbáwićielem może być dla tego stánowiony.

ce: że ieśli kto zbáwion bywá z vczynkow: tedy iuż nie z łáski: á ieśli z łáski: tedy nie z vczynkow. Ktore choćiayże też sáme z łáski Bożey pochodzą: bo Bog dáie chćieć y wykonywáć/ co iest dobrego: A wżdy przećie Pismo ś. też sáme vczynki/ ktore z łáski Bożey pochodzą: ná sprzećiwieństwie w ten czás łásce Bożey kłádźie: gdy kto przez nie zbáwienia swego dochodźić chce: álbo ná nich nádźieie o zbáwieniu swoim zasádza. A nie tylko to: ále y to Pismo świętę zrzetelnie vkázuie: że nie może nikt inszym sposobem/ łáski Bożey niszczyć: iáko w ten czás/ kiedy chce vczynkom swoim zbáwienie przywłaszczáć. Abowiem ták Páweł święty pisze: Rom. II. v. 6. *A ieśli przez łáske, tedyć iuż nie z vczynkow: inácżey, łáská iuż nie iest łáską. A ieśli z vczynkow, iużći nie z łáski: inácżey: vczynek iuż nie iest vczynkiem.*

Náwet: K dla tego: Że to tákie rozumienie Adwersárskie/ do szczętu zbáwienie gubi/ y ludźi onego odsądza. Bo wyższey pokazáło sie z Pismá ś. że sámá tylko łáská Boża zbáwia. Ieśliż tedy dla tego mamy być zbáwieni: iże vczynki násze niedoskonáłe/ Bog zá doskonáłe przyimuie: tedyć iuż nie z łáski. A iáko nie z łáski/ ále dla tákich vczynkow: ták też żaden z ludźi muśi nie być zbáwion. Ale iże przećie wszyscy wobec ludźie nie mogą być zbáwienia odsądzeni: Przetoż nie dla vczynkow niedoskonáłych/ ktore Bog przyimuie zá doskonáłe: ále z łáski bywáią zbáwieni.

Trzećiey rzeczy tey podiął sie Socin dowodźić: w ktorey twierdźi: Iż náśládowáć Christusá iest drogą zbáwienną. Do ktorey rzeczy vtwierdzenia/ przywodźi niektore świádectwá z Pismá ś. w swoim Servátorze: miánowićie fol. 31. 32. Pierwsze z słow Christusowych: Matt. 7. ℣. 13. *Wchodźćie przez ćiásną bromę, ábowiem szyroka iest bromá, y szyroka drogá, ktora wiedźie ná zginienie, á wiele ich iest ktorzy przez nie idą. Abowiem wąska iest bromá,*

y ćiásna

z ciásna drogá, ktora wiedzie do żywotá, á máło ich ktorzy ią znayduią.

Drugie świádectwo z tegoż Rozdziału Matt.7.℣. 21. gdzie tenże Christus Pan / ták mowi: *Nie wßelki ktory mi mowi Pánie, Pánie, wnidzie do krolestwá niebieskiego, ále ktory czyni wolą Oycá moiego, ktory w niebie iest.*

Trzecie 1. Cor.2.℣.9. *Oko nie widziáło, áni vcho słyßáło, áni w serce człowiecze wstąpiło, co zgotował Bog tym ktorzy go miłuią.*

Ostátnie: 1. Iohan. 3. ℣.14. *My wierzymy, że iesteśmy przenieśieni z śmierci do żywotá, ábowiem miłuiemy Bráćią.* Temi świádectwy/ vśiłuie Socin dowodzić swego przedśięwzięćia.

Ná to odpowiádam.

Prawdá to/ że chodźić ćiásną forta y drogą zá Christusem Pánem: Tákże/ czynic wola Oycá niebieskiego: Miłowáć Bogá y Bráćią: iest drogá zbáwienna: iáko te świádectwá pomienione pokázuią. Ale nam nie o to spor z Adwersarzmi. Lecż o to: Ieśli Christus dla tego ma zostáwáć náßym Zbáwićielem: iże nas do náślädowánia drogi zbáwienney / przykłádem swoim / pobudźił y obowiązał. Czego żadne świádectwo z tych pomienionych/ y naymnieyßym słowkiem nie dowodźi: iáko káżdy pobożny y rozsadny łácno vzna / gdy śię by naymniey tym świádectwom przypátrzy: Abowiem ieśliby tym Adwersarze / chćieli dowodźić swego przedśięwźięćia: iże w tych świádectwiech/ przypisuie śię tym / ktorzy wąską broma y śćieżką chodzą/ y ktorzy wolą Bożą czynią/ Bogá miłuią/ y Bráćią: weśćie do krolestwá niebieskiego/ y żywot wieczny: tedy ták koniecżnie ztąd Christus Pan nie będźie mogł być stánowiony náßym Zbáwićielem: iáko áni tym pomienionym ludźiom/ sprostá dla tego sámego/ iże ćiásną fortą chodzą/ wolą Bożą czynią/

Okazánie: Iż choć chodźić ćiesna forta y drogą zá Christusem/ czynić wolą Oycá niebieskiego/ miłowáć Bogá/ y Bráćią: iest drogá zbáwienna: iednák ztąd nie dowodźi śię: áby Christus Pan/ dla tego miał zostáwáć náßym Zbáwićielem: iże nas do náśládowánia drogi zbáwien.

ney przykłá- dem swoim pobudźił y obowiązał.

Bogá miłuią y Bráćią: żywot wieczny y zbáwienie nie może być przypisáne: Bo iż sprostá dla tego żywot wiecżny y zbáwienie/ nie może być przypisáne tym/ ktorzy ćiásną drogą chodząc/ y wolą Bożą cżyniąc: Bogá miłuią/ y Bráćią: tedy to ztąd iáwna: *Naprzod*: Że Pismo ś. vkázuie: Iż żywot wieczny iest dárem Bożym w Christuśie Jezuśie: Rom. 6. v. 23. A iużby koniecżnie żywot wiecżny y zbáwienie nie mogł być dárem: ieśliby dla tego był dawány ludźiom: iże wąską drogą chodzą/ wolą Bożą cżynią/ Bogá miłuią y Bráćią. Gdyżby to iuż pochodźiło z zasługi/ nie z dáru.

Przycżyny ktore pokázuią/ iż tym ktorzy ćiásną drogą chodzą/ Bogá miłuią/ wolą iego cżynią/ miłuią y Bráćią: dla tego sámego żywot wiecżny/ y zbáwienie niemoże być przypisáne.

Powtore: Z ztąd to może być iáwna: Że ieśliby dla tego żywot wiecżny y zbáwienie/ludźiom miał być dawány: iże wąską drogą chodzą/ wolą Bożą cżynią/ Bogá miłuią/ y Bráćią: tedyby tego koniecżnie potrzebá/ áby ták doskonáłymi byli w wykonywániu tych rzecży: iáko doskonáły iest sam w sobie on żywot wiecżny y zbáwienie. Ale iże żaden poki żywie ná tym świećie/ nie może nigdy wykonáć ták doskonále tych rzecży/ żeby iuż nie był powinien wykonywáć ich doskonáley: álbo żeby w tym doskonáłośći żywotá wiecżnego miał wyrownáć: Jáko Páweł święty vkázuie: Rom. 8. v. 8. gdy mowi: *Rozumiem że nie są rowne vtrapienia wieku tego, do oney chwały, ktora sie w nas obiáwi.* Tákże Philip. 3. v. 12. Przetoż żywot wiecżny y zbáwienie / nie może być sprostá dla tego ludźiom dawany: iże wąską drogą chodzą / wolą Bożą cżynią/ Bogá miłuią/ y Bráćią.

Rożnicá: przypisowáć tym zbáwienie y żywot wiecżny: ktorzy Christusá wąską śćieszką náśláduią/ wolą Bożą cżyniąc

Potrzećie: Z ztąd to iáwna: Że to insza iest/przypisowáć tym/ ktorzy Christusá wąską śćieszką náśláduią / wolą Bożą cżynią/ Bogá miłuią/y Bráćią: Żywot wiecżny y zbáwienie. A insza/ dla tego im przypisowáć zbáwienie y żywot wiecżny: iże wąską drogą chodzą/ wolą Bożą cżynią/ Bogá miłuią/ y Bráćią. Cżego te świádectwá od Adwersarzow in medium przywiedźione: nie

dowo-

dowodzą áni pokázuią. Ponieważ tedy te świádectwá pomienione/ to tylko pokázuią: Iż tym nábługuie zbáwienie y żywot wiecżny/ ktorzy wąſką ścieżką chodzą/ wolą Bożą cżynią/ Bogá miłuią/ y Bráćią: á tego nie pokázuią/ áni iáśnie twierdzą: áby dla tego miał być dáwany ludźiom żywot wiecżny y zbáwienie/ iże wąſką ścieżką chodzą/ wolą Bożą cżynią/ Bogá miłuią/ y Bráćią: Przetoż tego z nich Adwerſarze niemogą ſłuſznie zámykáć.

Nawet: A ſtąd to może być wybacżono: Ze ieśliby to prawdá miáłá być: Iż dla tego bywa dáwane ludźiom zbáwienie y żywot wiecżny: iże te rzecży pomienione cżynią: Tedyby to zá tym muśiáło być rzecżono: Iż ták ſproſtá śiebie ſámych muśieliby zoſtáwáć zbáwićielmi/ ći wſzyſcy ktorzy te rzecży pomienione cżynią: iák ſproſtá te świádectwá/ ſámym ludźiom/ chodzenie wąſką drogą/ cżynienie woley Bożey/ miłość Bogá/ y Bráćiey/ przywłaſzczáią. Ale iże to nie może być ſłuſznie o tych wſzytkich rzecżono/ áby śiebie ſámych mieli zoſtáwáć zbáwićielmi/ ktorzy wąſką drogą chodzą/ wolą Bożą cżynią/ Bogá miłuią/ y Bráćią: gdyż Piſmo ś. tego nigdźie nie vkázuie: Przetoż áni to nie może być ſłuſznie o tych wſzytkich rzecżono/ áby dla tego miał im być dáwany żywot wiecżny y zbáwienie: iże te pomienione rzecży cżynią. Bacżyć tedy káżde ſerce pobożne łácno może/ z tych pomienionych przycżyn/ iáko żadnym ſpoſobem/ z tych świádectw Piſmá ś. ktore Adwerſarze in medium przywiedli/ nie może to być pokazáno/ áby ſproſtá dla tego zbáwienie wiecżne przypiſowáć ſie miáło ludźiom: iże wąſką drogą chodzą/ wolą Bożą cżynią/ Bogá miłuią/ y Bráćią. Iuż tedy ſtąd tákie zámknienie do náſzego przedśięwźięćia płynie: Ponieważ ludźiom/ ktorzy te pomienione rzecży cżynią/ nie może ſie dla tego ſproſtá/ iże ie cżynią: przypiſowáć żywot wiecżny y zbáwienie: Przetoż też Chriſtus Pan/ nie może być dla tego zbáwićielem náſzym ſtánowiony: iże

nią/ dogą miłuią / y Bráćią: á przypiſowáć im dla tego żywot wiecżny: iże wąſką drogą chodzą ⁊c.

Adwerſarze/ ludźie ſámych śiebie cżynią zbáwićielmi: obacż iáko.

nas przykłádem swoim y namowa/ do chodzenia ćiásną fortą/czynienia woley Oycá niebieskiego/ miłowánia Bogá/ y Bráćiey: obowiązał. Bo ieśli ći przez to/ áni dla tego/ nie bywáią zbáwieni/ ktorzy do náśládowánia tych rzeczy są obowiazáni/ chocby ie czynili: iáko sie pokazáło: Tedyć pogotowiu áni Christus/ nie może być dla tego Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nas do náśládowánia álbo czynienia tych rzeczy obowiązał. Gdyż rzecz tá/ ktora nas sámá przez się y dla śiebie nie zbáwia: nie może y sámego Christusá stánowić nászym Zbáwićielem. Abowiem Zbáwićiel/referuie sie do tey rzeczy ktora zbáwia. Iáko y rzecz tá ktora zbáwia: ma záwsze wzgląd ná zbáwićielá/ ktory przez one rzecz zbáwia. Zostawa tedy y z tey miáry/ Sentencia Adwersárska znieważona/o tym/ że Christus nie może być dla tego słusznie y przystoynie Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nas do náśládowánia drogi zbáwienney: przykłádem swoim obowiązał.

Zbáwićiel do czego sie referuie.

Artykuł Szosty.

O VKAZANIV DROGI ZBAWIENNEY.

A miánowićie o tym:

Dla czego Christus Zmartwychwstał. Y ieśli dla tego słusznie y właśnie Zbáwićielem nászym ma być stánowiony: ize nam Zmartwychwstáiac: Drogę zbáwienia Wiecznego vkazał:

ZDANIE

Zdanie Socinistow.

Napisał nieszczęsny Socin Archimistrz Adwersárski/ w Servátorze swoim: fol. 32. o tey rzeczy te słowá: *Christus od vmárłych powstawáiąc, Zbáwienia wiecznego drogę nam vkazał, y dla tegoż nászym iest Zbáwicielem.* To własne Socinowe słowá: w ktorych Czwarty sposob zámyka: według ktorego Christusá chce postánowić nászym Zbáwicielem.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Christus Pan powstawáiąc od vmárłych dniá trzeciego: powstał dla tego: áby sie było dosyć stáło Prorockiemu pismu / ktore o tey rzeczy było vczynione: y Figurom. A przytym záraz / áby zacność y moc Osoby swoiey pokazał/ dogadzáiąc w tym y Vrzędowi Pośrzedniczemu/ktory ná sie włożony miał. Záczym iáko chwałá sámego Christusá/ y Oycá niebieskiego/ znácznie sie stąd pokázuie: ták też y doskonáła naprawá zbáwienia nászego/ y o nim vpewnienie. A iáko żaden sprostá dla tego sámego nie bywa zbáwion: iże sobie drogę zbáwienia wiecznego vkazáną ma: ále ten tylko / ktory sobie y vkazáną ma drogę zbáwienia wiecznego / y oną chodźi: Ták też Christus Pan / nie może być dla tego Zbáwicielem nászym stánowiony: iże nam drogę zbáwienia wiecznego / od vmárłych powstawáiąc: pokazał.

Tá Sentencia nászá Pięć częśći w sobie zámyka.

Pierwsza Częśc.

Tá Część to w sobie zámyka: że Christus Pan / powstał od vmárłych dniá trzeciego. Co v wszytkich prawowiernych / náwet y v sámych Adwersarzow iest

In con-

in confesso: y mieyscá Pismá świetego te/ ktore niżey w tey spráwie przywodźić bedźiemy: iáwnym dokumentem y okazániem tego być moga.

DRVGA CZĘŚĆ.

Dla czego Christus powstał od vmárłych: dniá trzećiego.

Tá Część przyczyny w sobie zámyka; dla ktorych potrzebá było Christusowi Pánu/ powstáć od vmárłych dniá trzećiego.

1\. Aby był dosyć vczynił Pismu Prorockiemu/ y Figurom.

Pierwsza Przyczyná: Aby był dosyć vczynił o tey rzeczy Pismu Prorockiemu/ y Figurom. *Pismu* Prorockiemu: Jákie było napierwey ono Dawidowe; Psal. 16. v. 10. w ten sposob nápisáne: *Abowiem nie zostáwisz duszę moiey w grobie, áni dasz vznáć świetemu twemu skáżenia.* Ktorego świádectwá włásność/ iż nie w Dawidźie/ ále w Christuśie wykonáłá śie; Pismo Nowego Testámentu vkázuie: Actor. 2. v. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. Item: Actor. 13. v. 34. 35. 36. 37. Drugie Ezáiaszowo: Cap. 53. ℣. 10. gdźie ták nápisano: *Iehowá chćiał nań dotrzeć, y chorobę nań dopuśćić, gdy położona bedźie zá grzech ofiárá duszá iego, oglądá naśienie, ktore przedłuży dni, á wola Iehowy w reku iego poszcześći śie.* Co iż o Christuśie ma być rozumiano/ sam Christus do śiebie áppliкuiąc to; Matth. 26. ℣. 54. vkázuie. Tákże Jan ś. Cap. 20. v. 9. *Figurom:* Jáka byłá oná/ ktora śie w byćiu Jonászowym trzy dni y trzy nocy w brzuchu Wielorybá: zámykáłá; do ktorey śie sam Christus referuie: Matt. 12. v. 39. 40. do onych Phárizeuszow mowiąc: *Narod zły y cudzołożny, znákow szuka, ále znák mu nie bedźie dány, tylko znák Ionaszá Proroká. Abowiem iáko Ionasz w brzuchu wielorybá, był trzy dni y trzy nocy: ták Syn człowieczy bedźie w sercu ziemie trzy dni y trzy nocy.* Jáko tedy w tych Proroctwách/ y Figurze; to było o Christuśie przepowiedźiano: że duszá iego nie miáłá być zostáwiona w grobie/ áni miał vznáć ten świety skáżenia: ále miał tylko zostáwáć w sercu źiemie trzy dni y trzy nocy/ á potym oglądáć naśienie długowieczne: Ták też Christusowi Pánu

wi Pánu/potrzebá było powstáć z grobu od vmárłych dniá trzećiego/ dla tego: áby śie było przez to tym Proroctwom/ y Figurze/ z tey miáry dosyć stáło: żeby było ćiáło iego nie doznáło żadnego skáżenia.

Druga przyczyná: Zmartwychwstánia Chrystusowego dniá trzećiego: áby był zacność y moc Osoby swoiey pokazał: ktorą okazał z troiákiey miáry. 2. Aby był zacność y moc Osoby swoiey pokazał: A to z troiákiey miáry.

Naprzod: Jle iest możnym Synem Bożym: Bo Páweł ś. vkázuie/ że Chrystus Pan przez to iż od vmárłych dniá trzećiego powstał / okazał śie możnym Synem Bożym: gdy ony słowá o nim Rom. 1. ✠. 4. pisze: *A iest okazan Synem Bożym możnie według Duchá poświecenia, przez Zmartwychwstánie, to iest, o Iezuśie Chryśtuśie Pánie nászym.* 1. Że iest możnym Synem Bożym

Potym: Jle iest z Nátury prawdźiwym Bogiem. Bo iáko sam tylko Bog z Nátury/mocą swą/ ożywia vmárłe: Iohan. 5. ✠. 21. Ták też Chrystus Pan/wzbudźiwszy śiebie sámego od vmárłych dniá trzećiego mocą swą: Iohan. 2. ✠. 19. Iohan. 10. v. 18. pokazał śie z Nátury Bogiem. 2. Jle iest z Nátury Bogiem.

Potrzećie: Jle iest człowiekiem świętym y niewinnym. Bo iáko tylko temu człowieku śmierć pánuie / ktory iest grzesznym: Gdyż śmierć iest zapłátą grzechu: Rom. 6 ✠. 23. Item. Cap. 5. v. 12. *A dla tegoż iáko przez iednego człowieká grzech ná świát wszedł, á przez grzech śmierć, y ták ná wszytki ludźi śmierć przeszłá: ile wszyscy zgrzeszyli.* Ták też Chrystus iż dniá trzećiego od vmárłych powstał / y iże nie można byłá áby go byłá śmierć dłużey mogłá zátrzymáć: Actor. 2. v. 24. Dla tego dłużey w śmierći nie mogł być zátrzyman: iże iest człowiekiem świętym y niewinny. 3. Jle iest człowiekiem świętym y niewinnym.

Trzećia Przyczyná: Zmartwychwstánia Chrystusowego dniá trzećiego: Aby śie był práwym Pośrzednikiem okazał. Dla czego z pięćiorákiey przyczyny Zmartwychwstánia potrzebował. 3. Aby śie był práwym Pośrzednikiem okazał: a to z pięćiorákiey przyczyny.

Naprzod: Jle miał wiecznym Krolem być/ y wiecznie

1\. Iż miał wiecznie krolowáć wiecznym krolem będąc: w Domu Dawidowym.

krolowáć w Domu Dawidowym. Iáko te świádectwá pokázuią: Psal. 45. ÿ. 7. Psal. 89. ÿ. 36.37.38. 2 Sam. 7. v. 13. Ezech. 37. v. 25. Daniel. 7 ÿ. 27. Esa. 9. ÿ. 7. ktore wszystki świádectwá / Anioł Gábriel / Christusowi Pánu iáwnie przywłaszcza: Luc. 1. v. 32. 33. W co trudnoby był Christus miał potráfić: ieśliby był vmárszy wiecznie w śmierći został. A tákby y z tey pierwszey miáry musiał nászym Pośrzednikiem nie być.

2\. Iż sie miał vstáwicznie zá námi przyczyniáć/ y iáko Kápłan wieczny: przed Bogiem vkázowáć.

Powtore: Iż śie miał vstáwicznie zá námi przyczyniáć y iáko Kápłan wieczny przed Bogiem vkázowáć: według tych świádectw Pismá ś. Psal. 110. v. 4. Rom. 8. v. 38. Co tákże trudnoby był miał odpráwowáć: ieśliby był w śmierći został: podług tych świádectw znowu: Hebr. 7. v. 21. 22. 23.

3\. Iż te dobrá/ ktore nam śmierćią zásłużył: miał ná nas wylewáć.

Potrzećie: Iż te dobrá / ktore nam śmierćią swoią zásłużył: miał ná nas wylewáć: to iest/ spráwiedliwość/ Duchá świetego/ Żywot wieczny / y one chwały niebieskie: áby ták był Pośrzednikiem / nie tylko przez zasługę / ále też y przez skuteczne wylewánie ná Kośćioł swoy/ dobrodźieystw zásłużonych: według tych świádectw: Rō. 4. v. 25. Ioan. 16. v. 7. Ioan. 14. v. 2. 3. 1. Cor. 15. v. 21. Co tákże Christus Pan / trudnoby był mogł wykonywáć: gdyby był w śmierći został.

4\. Iż śmierć miał zwyćiężyć / y w sobie y w nas członkách swoich.

Poczwarte: Iż śmierć miał zwyćiężyć nie tylko w sobie/ ále y w nas członkách swoich: á tym sposobem / áby był záwstydźił nieprzyiaćioły swoie/ ktorzy mu vmieráiącemu vrągáli: podług tych świádectw: Matt. 27. ÿ. 42. 1. Cor. 15. ÿ. 54. W co tákże trudnoby był miał ten Pośrednik potráfić: ieśliby był vmárszy/ w śmierći został: gdyżby to sámo musiał był ná śię dowodem tego mieć: że nie on śmierć zwyćiężył/ bądź w nas/ bądź w sobie: ále że sam ráczey od niey iest zwyćiężony.

5\. Iż my iáko członki z głową

Popiąte: Iż my/ w másse iego człowieczą będąc wszczepieni/ iáko látorostki w winną máćicę/ á członki z głową

ziedno-

ziednoczone: mielismy z niego żywot bráć. Według tych świádectw Pismá ś. *Naprzod*: Ioan. 15. v. 1. gdźie ták ten Pan sam o sobie z tey miáry mowi: *Ia iestem winna máćicá oná prawdźiwa, á Oćiec moy Oracz iest. Wszelką látorośl ktora we mnie nie przynośi owocu, wyćina: á wszelką ktora przynośi owoc, oczyśćia, áby przynośiłá obfitszy owoc.* *Potym* Ephes. 4. v. 15. 16. gdźie Páwel święty ták z tey miáry pisze: *Ale prawdy náśláduiąc z miłośćią, rośnimy weń we wszytkim, ktory iest głową. to iest, Christus. Z ktorego wszytko ćiáło słusznie spoione y społu złączone, w káżdym spoieniu związánia z mocy ktora wewnątrz spráwuie, według miáry káżdego członku pomnożenie bierze przystoyne ćiáłu, ku zbudowániu sámego śiebie przez miłość.* O tymże mowi y niżey: Cap. 5. v. 23. W co tákże zgołáby był nie mogł potráfić Christus Pan: ieśliby był w śmierći zostáł: ponieważ z vmárłey głowy/ ná sámo ćiáło: żywot zgołá nie może spływáć. — *...y swoiey/ będąc weń wszczepieni: mielismy żywot z niego bráć.*

Czwarta przyczyná: Zmartwychwstánia Christusowego: Aby był chwałę swoie/y Oycá swego okazał. *Chwałę* Oycá swego: według tych świádectw Pismá świętego: *Naprzod*: Rom. 6. v. 4. gdźie ták święty Páwel pisze: *Iesteśmy tedy pospołu z nim pogrzebieni w śmierći iego, áby iáko Christus wzbudzon iest z martwych ku chwale Oycowskiey, ták żebysmy też y my w nowośći żywotá chodźili.* *Potym* Iohan. 17. v. 1. gdźie ták sam Syn Boży o sobie mowi: *Oycze, przyszłá godźiná, vwielb Syná twego, áby też y Syn vwielbił ćiebie.* *Chwałę* swoie: według świádectwá Páwłá ś. Rom. 1. v. 4. gdźie Páwel święty ták pisze o nim: *A iest okazan możnym Synem Bożym, według Duchá poświęcenia, przez zmartwychwstánie.* — 4. Aby był chwałę swoiey/y Oycá swego okazał.

Piąta przyczyná: Zmartwychwstánia Christusowego: Aby sie byłá ostáłá doskonała napráwá zbáwienia nászego. A to z troiákiey miáry. — 5. Aby sie byłá ostáłá doskonała napráwá zbáwienia nászego á to z troiákiey miáry.

Naprzod: Iż nas przez zmartwychwstánie swoie miał vspráwiedliwić: Według świádectwá Páwłá ś. Rom. 4. v. 25.

1. Ile nas przez swoie zmartwychwstánie: miał vspráwiedliwić.

2. Ile nas przez toż zmartwychwstánie: miał odrodźić.

3. Ile nas miał do końcá przez zmartwychwstánie odkupić.

4. v. 25. w ten sposob nápisaniu: *Ktory był wydan ná śmierć dla grzechow nászych, á wzbudzon iest dla vspráwiedliwienia nászego.*

Powtore: Ile nas przez to zmartwychwstánie odrodźić miał: według świádectwá Páwłá świętego: Rom. 6 ✠. 4. *Iesteśmy tedy pospołu z nim pogrzebieni w śmierći iego przez krzest, áby iako Christus wzbudzon iest z martwych ku chwale Oycowskiey, ták też żebyśmy y my w nowośći żywotá chodźili.*

Potrzećie: Ile nas miał do końcá przez to zmartwychwstánie odkupić: poniewasz ostátni cyl odkupienia nászego przez Christusá y zmartwychwstánie iego nábytego: iest nie inszy: tylko powstánie ćiał nászych od vmárłych/ ku żywotowi nieśmiertelnemu y vwielbionemu: według świádectwá Páwłá ś. 1 Cor. 15. v. 20. 21. 22. 23. gdźie ták pisze: *Aleć teraz Christus z martwychu zbudzon, y sstał sie pierwszym tych ktorzy zásneli. Bo gdyż przez człowieká śmierć przyszłá, tedy y przez człowieká powstánie z martwych. Abowiem iáko przez Adámá wszyscy vmieráią, ták y w Christusie wszyscy ożywieni będą. A kaźdy porządkiem swoim, Christus pierwszy powstał, potym ći ktorzy są Christusowymi powstáną w przyśćie iego.* Ktorego wzbudzenia nas od vmárłych/ przez zmartwychwstánie Christusowe: iż cyl iest nie inszy: tylko nas vwielbienie/ to tenże Páwel ś. w tymże liśćie 1. Cor. 15. v. 42. 43. 44. znowu vkázuie: gdy ták pisze: *Takći y zmartwych wstánie. Bywa wsiáne ćiáło poddáne skáżeniu, á bywa wzbudzone nieskáżone. Bywa wsiane oprocz vczćiwośći, á bywa wzbudzone vwielbione. Bywa wsiane mdłe, á bywa wzbudzone mocne. Bywa wsiane ćiáło do czásu duszą żywiące, á bywa wzbudzone ćiáłem duchownym.* Wiedząc tedy to ten Apostoł święty/ że ten iest cyl zmártwychwstánia Christusowego/ zmártwychwstánie násze ku żywotowi wiecznemu y vwielbionemu: tedy ad Rom. 8. ✠. 30. wyrze-

telnie wybráne Páńſkie/ iuż w teráznieyſzym czáſie vwielbionemi názywa: álbo im vwielbienie przypiſuie: gdy ták mowi: *A ktore on przedtym náznáczył, tych też wezwał, á ktorych wezwał, te też vſpráwiedliwił, á ktore vſpráwiedliwił, te też vwielbił.* Dla tego nas bowiem teraz Syn Boży vſpráwiedliwia/ y poświąca: áby nas ná wieki vwielbił. Co y ſam w onych ſłowiech wyráził/ ktore mowił do Oycá ſwego: Ioan. 17. v. 24. *Oycze te ktoreś mnie dał, żądam áby tam gdzie ia ieſtem, y oni byli ze mną, áby pátrzáli ná one moie chwałe, ktorąś ty mnie dał.* Jáwnie tedy z tego wſzytkiego pokázuie ſie: że y dla doſkonáley nápráwy zbáwienia náſzego/ álbo dla dopełnienia zbáwienia náſzego: Chriſtuſowi Pánu potrzebá było zmartwychwſtáć: ktora zámyka ſie w vſpráwiedliwieniu náſzym/ odrodzeniu/ y wzbudzeniu od vmárłych ku żywotowi nieśmiertelnemu y vwielbionemu w niebie.

Szoſta przyczyná: Zmartwychwſtánia Chriſtuſowego: Aby nas był o zbáwieniu wiecznym vpewnił: A to ośmiorákim względem y ſpoſobem. 6. Aby nas był o zbáwieniu wiecznym vpewnił A to ośmiorákim względem.

Naprzod: Z ſtrony oſoby ſwoiey: A to znowu czworákim ſpoſobem. *Naprzod*: Jże ieſt náſzym Meſsiaſzem/ ktory miał vmrzeć y dniá trzećiego od vmárłych powſtáć/ według piſmá świętego y Figur/ ktore były o Meſsiaſzu prawdziwym vczynione. Ktora rzecz/ miánowićie z tey miáry ściąga ſie do pożytku zbáwienia náſzego: iże ſtąd vpewnieni ieſteſmy/ że nie ktoś inſzy ieſt Meſsiaſzem álbo Zbáwićielem náſzym: tylko Chriſtus Jezus. *Potym*: Jże ieſt Synem Bożym włáſnym: iáko Páweł święty: Rom. 1. v. 4. vkázuie/ ktore okazánie Syná Bożego/ Synem Bożym włáſnym/ przez iego zmartwychwſtánie: z tey miáry ściąga ſie ku pożytkowi náſzego zbáwienia: że wiárę náſzę vtwierdza o tym: Jż Chriſtus Jezus ieſt

1. Z ſtrony oſoby ſwoiey: A to znowu czworákim ſpoſobem.

1. Jże ieſt Meſsiaſzem

2. Jże ieſt Synem Bożym włáſnym.

3. Iże ieſt z Nátury Bogiem. włáſnym Synem Bożym. *Potrzećie:* Iże ieſt z Nátury Bogiem prawdźiwym: ktory włáſną ſwą mocą mogł wzbudźić śiebie ſámego: Poniewaz Páweł ś. Rom. 1. v. 4. zeznawa/ że ſie Chriſtus Pan/ okazał możnym Synem Bożym przez zmartwychwſtánie/ według Duchá poświecenia. A v Janá ś. Cap. 2 v. 19. & Cap. 10. v. 18. ſamże Syn Boży ná śię iáwnie vkázuie/że ſie ſwą włáſną mocą wzbudźić miał/ y zgołá wzbudźił. Czegoby był vczynić nie mogł: ieśliby nie był Bogiem z Nátury: ktory ſam tylko włáſną ſwą mocą może wzbudzáć vmárłe: Ioan. 5. v. 21. Co ſie też wyżſzey przypomniáło. *Nawet:*

4. Iże ſie przez śmierć iego zá grzechy náſze/ doſkonále doſyć zſtáło. Iże ſie przez śmierć iego zá grzechy náſze doſkonále doſyć zſtáło. Bo ieśliby był nie vczynił doſkonále doſyć zá grzechy náſze: Zgołá nie mogłby był zmartwychwſtáć: y ieden grzech/ mogłby go był w śmierći zátrzymáć: ponieważ był do tákiego więźienia podány/ z ktoregoby był nie wyſzedł ná wieki/ ieśliby był do namnieyſzego pieniądzá/ álbo grzechu nie zápłáćił: Matt. 5. v. 26. Gdyż nam dla grzechow náſzych tákie więźienie było náznáczone. Zá ktore grzechy/ iże Chriſtus Pan vmierał Rom. 4. v. 25. Przetoż nie mogłby był z tey śmierći wyniknąć/ ieśliby był zá wſzytkie grzechy náſze/ prawie iáko áż do oſtátniego pieniądzá/ doſkonáley zapłáty nie vczynił: Lecż iż przećię z tey śmierći wyſzedł: czego to ſámo ieſt okazániem: że od vmárłych powſtał dniá trzećiego: Przetoż ſtąd znáć/ że doſkonále przez śmierć ſwoię/ zá wſzytkie grzechy náſze doſyć vczynił. A tak y ten pożytek zbáwienny Zmartwychwſtánie Chriſtuſa Páná/nam z ſobą przynośi: że wiárę náſzę z ſtrony oſoby iego/ y w tym vtwierdza: że przez śmierć iego zá grzechy náſze doſkonále doſyć ſie zſtáło.

2. Wzgledem ſpráwiedliwośći náſzey. *Powtore:* Wzgledem ſpráwiedliwośći náſzey/ potrzebował Chriſtus Pan zmartwychwſtánia dla vpewnie-

nia nas o zbáwieniu wiecznym. Abowiem Pismo święte zmartwychwstániu Christusowemu / zrzetelnie nas vspráwiedliwienie przypisuie: Rom. 4. v. 25. Iż tedy Christus Pan zmartwychwstał: Przeto ztąd y ten pożytek mamy: że wiárá nászá zostawa vtwierdzona y vpewniona z strony vspráwiedliwienia nászego. Vwolnieni bowiem będąc od winy przed Bogiem/ przez zapłátę y dosyć vczynienie Christusowe/ máiąc y grzechow odpusczenie przez krew iego: iákożbysmy iuż nie mieli zostáwáć vspráwiedliwionymi?

Potrzecie: Względem przywłaszczánia nam dobrodzieystw swoich y zasługi: ktorych/ choć ie śmiercią swoziednał y zásłużył: nie mogłby nam był onże sam przywłaszczáć: ieśliby był w śmierci został. Bo ieśliby był w śmierci został: zgołá musiałby nie być. A ten zásię ktorego zgołá niemász: nic czynić nie może. Potrzebá tedy było/ áby był zmartwychwstawszy/ też dobrodzieystwá nam przywłaszczał/ ktore zásłużył: iáka iest spráwiedliwość/ y żywot wieczny. Co Páweł święty vkázuie: Rom. 4. v. 23. 24. gdy one słowá pisze: *A nie nápisanoć iest dla niego tylko,* (to iest/ dla Abráhámá/ o ktorego vspráwiedliwieniu rzecz tám prowádzi.) *iż to mu przyczytano iest. Ale też dla nas, ktorym ma być poczytano, cobychmy vwierzyć mieli w tego ktory wzbudził Iezusá Páná nászego zmartwych.* Tymi słowy iáśnie Apostoł vkázuiąc: że vspráwiedliwienie / trudnoby nam było miáło być od Bogá przyczytáne: ieśliby był pierwey Christusá nie wzbudził zmartwych. Iáko y Ian ś. Cap. 7. v. 39. o Duchu świętym iáwnie vkázuie: że áni Duch święty/ nie mogłby był wierzącym być dány: ieśliby sie był pierwey Christus nie zstał vwielbiony: á vwielbiony pewnie nie przez co inszego: tylko przez zmartwychwstánie: Gdyż Páweł ś. Rom. 6. ♈. 4. Zmartwychwstánie Christusowe/ ku chwale Oycá

3. Względem przywłaszczánia nam dobrodzieystw swoich/ y zasługi.

niebies-

niebieſkiego názywa. Czyni nam tedy y ten pożytek zbáwienny/zmartwychwſtánie Chriſtuſowe: że wiárę nászę zſtrony przywłaſzczánia nam wſzytkich dobrodźieyſtw nabytych przez Chriſtuſá / od ſámego Chriſtuſá: vpewnia. Ktore dobrodźieyſtwá/trudnobyſmy przywłaſzczáne ſobie mogli mieć od ſámego Chriſtuſá: ieśliby byłá śmierć zátrzymáłá w ſobie Chriſtuſá. Lecz iż go nie zátrzymáłá: Bo powſtał od niey dniá trzećiego zwyćięznie: Przetoż iáko nam dobrodźieyſtwá zbáwienne záſłużył śmierćią ſwoią: ták też zmartwychwſtawſzy: może ie ná nas wylewáć / y nam przywłaſzczáć: y zgołá przywłaſzcza: iáko ſie pokazáło.

4. Z ſtrony dáru Duchá świętego.

Poczwarte: Z ſtrony dáru Duchá świętego/ y odnowienia żywotá. Abowiem Chriſtus Pan będąc głową nászą/ á zmartwychwſtawſzy: nie tylko ſam w ſobie vmárł y zmartwychwſtał: ále y we wſzytkich członkách ſwoich. Iáko tedy Chriſtus zmartwychwſtawſzy/ więcey nie vmiera/ ále żywie żywotem wiecznym Bogu: Ták też y nas członki ſwoie/przez Duchá ſwoiego ożywia/y odrodza: ábyſmy grzechowi vmárſzy/ Bogu tákże wiecznie żyli: podług tych świádectw Piſmá ś. Rom 6. v.4.vſq; ad 11. 2.Cor.5. v.15. gdźie Apoſtoł święty te ſłowá mowi: *A zá wſzytkieć vmárł*, (to ieſt Chriſtus) *áby ći ktorzy żywą, napotym ſobie nie żyli, ále temu ktory zá nie vmárł y powſtał*. Toż tenże Apoſtoł Coloſſ.3.v.1.vkázuie. Z ktorych świádectw/ iáśnie káżdy bacżyć może: że Chriſtus Pan/ nie tylko dla śiebie powſtał od vmárłych áby wiecznie żył Bogu/ więcey nie vmieráiąc: ále tym więcey dla nas: áby był mogł y w nas to ſpráwowáć/żebyſmy my też grzechowi vmieráiąc/ ſpráwiedliwośći żyli y Bogu. Y ták y ten pożytek zbáwienny Zmartwychwſtánia Chriſtuſowego mamy: że wiárá nászá y w tym vpewnienie bierze: Iż iáko Chriſtus Pan/ zmartwychwſtawſzy żywie ſpráwiedliwośći y Bogu. Ták też y to w wybránych ſwoich

może wykonywáć/ y zgołá wykonywa/ áby grzechowi vmieráli/á żyli spráwiedliwośći y Bogu: A ták tym więcey pewni byli o swoim zbáwieniu.

Popiąte: Z strony Zmartwychwstánia nászego/ku żywotowi nieśmiertelnemu. A to znowu czworákiey miáry.

Naprzod: Iże on iest głową nászą/ á my członkámi iego. Iáko bowiem Christus głowá nászá/ powstał ku chwale Oycowskiey: ták też tenże nas członkow swych / nie będźie mogł w śmierći zostáwić. Bo iáko w ten czás/ Christus Pan / nie byłby głową: kiedyby członkow nie miał: choćby sam przez się był. Gdyż głowá względem członkow/ głową rzeczona bywa: Ták záśię będąc głową nászą/ członkow potrzebuie: ex natura correlatiuorum. A to iesżcże członkow tákowych/ ktoreby tákiey głowy godne były/ to iest/ vwielbionych. A ták y tákich / ktoreby pierwey z śmierći były wzbudzone. *Potym:* Iże przez śmierć swoie zá grzechy násze doskonále vczynił dosyć. Abowiem Christus Pan zmartwychwstáiąc/ zá grzechy násze doskonále dosyć vczynił: á tym doskonáłym dosyćvczynieniem: grzechy násze zgłádźił. Poniewaź tedy Christus Pan/ zmartwychwstániem swoim: grzechy násze zgłádźił: Przetoż y śmierć. Bo gdźie przyczyná niszczeie: tám y skutek vstawa: Rom.6.✠.33. Iż tedy Christus śmierć zgłádźił/ y zmartwychwstániem to swoim okazał: Przetoż nam też iuż śmierć nie będźie mogłá więcey pánowáć. A z tey tedy drugiey miáry/zmartwych wstánie Christusowe/ pokázuie sie pewnym zmartwychwstánia nászego świádectwem: y w tey wierze nas vpewnia. *Potrzećie:* Iże sie Christus názywa Adámem wtorym: 1.Cor.15.v.45. Abowiem sie to stąd pokázuie: Iż iáko pierwszy Adam/ y sobie/ y wszytkim swoim potomkom dobrá vtráćił/ktore y dla siebie y dla potomkow swoich/ przy stworzeniu swoim/od Bogá wźiął był: Ták też wtory Adam Christus Pan / zmartwychwstáiąc/

5. Względem zmartwychwstánia nászego/ ku żywotowi nieśmiertelnemu: A to czworákiey miáry.

1. Iże on iest głową nászą/ á my członkámi iego.

2. Iże zá grzechy násze/ przez śmierć swoie/doskonále dosyć vczynił.

3. Iże sie názywa Adámem wtorym.

iąc/ żywot y chwałę/ nie dla śiebie tylko wźiął/ ále y dla wßytkich członkow swoich. A iż ták: Tedyć koniecznie te dobrá/ z członkámi swoimi: będźie spolne czynił: iáko y Páweł ś. vkázuie: Rom. 5. v. 19. 21. *Náwet.* Ile tenże Duch w nim przemießkiwa/ ktory y w iego wybránych: Rom. 8. v. 11. Abowiem śie to stąd pokázuie: Iż iáko tenże Duch w Christuśie przemießkiwa/ ktory y w iego wybránych: Ták też koniecznie ten Duch/ tenże żywot w nas iáko w członkách Christusowych: wykonywáć y spráwowáć będźie: ktory y w sámym Christuśie głowie náßey spráwuie. Gdyż ten Duch/ záwße sobie podobny być muśi: á gdy w głowie spráwuie żywot: w członkách prożnowáć áni spáć nie może. A dla tegoż też tym zrzetelniey w mieyscu pomienionym Apostoł mowi: *A ieśli Duch onego, ktory Christusá wzbudźił zmartwych, w was mießka, ten ktory wzbudźił Christusá zmartwych, ożywi y ćiáłá wáße śmiertelne, przez Duchá swoiego ktory w was mießka.* Z tey tedy czworákiey miáry/ zmartwychwstánie Christusowe/ vpewnia nas o zmartwychwstániu náßym ku żywotowi wiecznemu.

[margin: 4. Ile tenże Duch w nim przemießkiwa: ktory y w iego wybránych.]

6. *Poszoste:* Potrzebował Christus Pan zmartwychwstánia/ dla vpewnienia nas o zbáwieniu wiecznym: y wzgledem vstáwicznego záchowywánia y bronienia kośćiołá swoiego. Abowiem Christus Pan zmartwychwstawßy: żywie y kroluie ná wieki/ iáko krol y rządźcá kośćiołá swoiego. Poniewaž tedy sam ten krol żywie y kroluie ná wieki: Przetoż też stąd vpewnieni iesteśmy: że y kośćiołá swoiego nigdy nie opuśći/ ále go bronić będźie y záchowywáć ná wieki: według tych świádectw Pismá ś. Matt. 28. v. 20. Ioan. 14. v. 18. Actor. 9. v. 5. 1. Cor. 15. v. 25.

[margin: Wzgledem vstáwicznego záchowywánia/ y bronienia Kośćiołá swoiego.]

7. *Pośiodme:* A wzgledem vstáwicznego dochowywánia nam dobrodźiejstw przezeń nábytych: Abowiem iż Christus Pan zmartwychwstał: Przetoż stąd vpewnieni iesteśmy: że on y teraz vrząd Pośrzednicży odpráwuie/ odkupie-

[margin: Wzgledem vstáwicznego dochowywánia/ dobrodźieystw]

kupienie nam przywłaszcza/ y wszytkie insze dobrodzieystwá/ ktorych śmiercią nábył: czegoby był wykonywáć nie mogł: ieśliby był zmartwych nie wstał. Co y Páweł święty vkázuie w słowiech onych: Rom. 8. v. 34. gdy pisze: *Ktoryż iest coby potępił? Christus iście ktory vmárł, y owszem też ktory powstał, y ktory iest ná práwicy Bożey, ktory też przyczynia sie zánami.* | nam przez sie nabytych.

Násladek: Potrzebował Christus Pan zmartwychwstánia/ dla vpewnienia nas o zbáwieniu wiecznym: y wzglédem dopełnienia wszytkich dobrodzieystw/ y vwielbienia kośćiołá swoiego. Abowiem dla tego Christus Pan vmárł y powstał/ áby nas od grzechu/ y śmierći doskonále wybáwione: chwały y krolestwá swego spółdziedzicámi vczynił: pódług tych świádectw Pismá świętego: Coloss. 1. v. 1?. Rom. 8. v. 17. Ioan. 14. v. 2. A toć iest okázánie y vtwierdzenie drugiey części Sentencyey nászey. | 8. Wzgledem dopełnienia wszytkich dobrodzieystw/ y vwielbienia kośćiołá swoiego.

Trzecia Część.

Tá część to w sobie zámyka/ że żaden dla tego sámego sprostá zbáwienia nie dostępuie: iże ma sobie drogę zbáwienia wiecznego vkazáną: Jáko Pismo święte vkázuie: *Naprzod*: Matt. 7. v. 21. gdźie ták sam Christus mowi: *Nie wszelki ktory mi mowi Pánie Pánie, wnidzie do krolestwá niebieskiego, ále ktory czyni wolą Oycá moiego ktory iest w niebie.* Co ták explikuie: Znáć y wyznawáć Christusá Páná/ Pánem swoim/ nie iest nic inszego/ tylko mieć sobie drogę zbáwienia wiecznego vkazáną: Przyczyná tego tá iest: że sam Christus iest drogą zbáwienia: do czego sie sam przyznawa: Ioan. 14. v. 6. Lecz iż tu sam Christus/ v Máteuszá ś. tákże zeznawa: że choćiaysze on iest drogą zbáwienną sam przez śie/ á przećię nie ten/ ktory go Pánem swoim zna y wyznawa/ wnidźie do krolestwá niebieskiego: ále ten tylko/ ktory go y zna/ y Pánem swoim wyznawa: y ktory też záraz czyni wolą Oycá iego/ ktory iest | Okazánie: Iż żaden sprostá dla tego sámego zbáwienia nie dostępuie: że ma sobie drogę zbáwienia wiecznego: vkazána.

w niebie.: Przetoż żaden nie dostępuie zbáwienia sprostá dla tego sámego: iż sobie drogę zbáwienia wiecznego vkazaną ma.

Potym: Pokázuie sie to y z onych słow Páwłá świętego: Rom. 2. v. 13. gdy pisze: *Nie ći ktorzy sluchaią Zakonu, spráwiedliwymi są przed Bogiem, ále ktorzy Zakon pełnią, vsprawiedliwieni będą.* Co ták explikuię: Słucháć Zakonu/ álbo Słowá Bożego/ gdy bywa opowiádany: nie iest nic inszego: tylko mieć sobie vkazáną drogę zbáwienia wiecznego: Ratia tego tá iest: Ze sámo słowo Boże drogę zbáwienia wiecznego vkázuie: Co sie znáć dawa z onych słow Christusá sámego: Iohan. 5. v. 39. *Bádayćie sie Pism, ábowiem wam w nich zda sie mieć żywot wieczny, á teć są ktore świádczą o mnie.* Lecz iż tu Páwel święty iáśnie zeznawa/ w słowiech pomienionych: że nie ten/ ktory tylko słucha Zakonu/ á nie czyni/ ále ten ktory słucha/ y czyni: vspráwiedliwion bywa przed Bogiem: przez ktore vspráwiedliwienie rozumie sie sámá drogá zbáwienia wiecznego: Przetoż żaden nie dostępuie zbáwienia sprostá dla tego sámego: iże sobie drogę zbáwienia wiecznego vkazáną ma.

Náwet: Pokázuie y to Pismo w tey rzeczy: Iż nie tylko to sprostá nie zbáwia: vkazáną sobie mieć drogę zbáwienia wiecznego: á oną nigdy nie chodźić: Ale y to: vkazáną sobie máiąc / y oną chodźić poczawszy: kresu nie dobiedz/ ále sie ná zad cofnąć/ (co iest rzecz/ od tey pierwszey więtszą) nie zbáwia: ále ráczey potępia. Co sie pokázuie z onych słow Christusá sámego: Matth. 10. v. 22. *Kto wytrwa áż do końcá, ten zbáwion będźie.* Tákże y z onych drugich Piotrá świętego: 2. Epist. 2. v. 21. *Lepiey było spráwiedliwośći drogi nie poznáć, á niżeli ią poznawszy, názad sie wroćić od świętey náuki im podáney.* Poniewaz tedy wiádomość drogi zbáwienney/ y oną począć chodźić/ á nie wytrwáć do końcá: nie zbáwia: iáko te świádectwá pokázuią:

kázuią: Przetoż dálekoo więcey/ sámo tylko vkazánie drogi zbáwienney / á oną nigdy niechodzenie: zbáwiáć nie może.

Czwarta Częsc.

Tá Część to w sobie zámyka: Ze ten tylko zbáwion bywa/ ktory drogę zbáwienia wiecznego sobie vkazáną máiąc/ oną chodźi: iáko to z tychże świádectw może być iáwna/ ktore sie wyższey pomieniły. Bo ieślić ten nie może być zbáwion/ ktory drogę zbáwienia sobie vkazáną máiąc/ oną nie chodźi: Tedyć z przećiwney strony/ ten koniecznie bywa zbáwion / ktory drogę zbáwienia sobie vkazáną máiąc/ oną chodźi/ y przy niey státecznie áż do końcá trwa.

Okazánie: Iż ten tylko zbáwion bywa/ ktory drogę zbáwienia sobie vkazáną máiąc: oną chodźi.

Piąta Część á Ostatnia.

Tá Część to w sobie zámyka: Ze Christus Pan / nie może być dla tego słusznie Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nam drogę zbáwienia wiecznego/ od vmárłych powstawáiąc: vkazał. Co stąd iáwna: że też áni ludźie/ nie mogą być zprostá dla tego zbáwieni: iże im iest drogá zbáwienia wiecznego vkazána. Poniewáż tedy vkazánie komu drogi zbáwienney / sámo przez się nie zbáwia: Przetoż áni Christus, nie może być dla tego Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nam drogę zbáwienia wiecznego vkazał. A toć iest okazánie y vtwierdzenie Sentencjey nászey o tym pomienionym Artykule.

Okazánie: Iż Christus Pan/ zbáwićielem nászym nie może być słusznie dla tego stánowiony/ iże nam drogę zbáwienia wieczne go od vmárłych powstáiąc: vkazał.

Censura Na Zdanie Socinistow.

To zdánie Adwersárskie / ktore twierdźi: iákoby dla tego Christus Zbáwićielem nászym miał być stánowiony: iże nam drogę zbáwienia wiecznego zmartwychwstáiąc/ vkazał: nie może być áni słuszne áni przystoyne.

Zgánienie Sentencjey Adwersárskiey.

Naprzod: Dla tego: Ze Pismo święte/ vkázuie nie ten/ ále inszy prawdźiwszy sposob/ ktorym nas Christus Pan zmartwychwstáiąc: zbáwił: A ten iest nie inszy/ tylko

1\. Pismu świętemu przećiwi sie.

ten: że on zmartwychwstawszy/ te wszytkie dobrodźieystwá/ ná wybráne swoie wylewa/ ktore im śmierćią swoią záslużył: iáko iest/ spráwiedliwość/ Duch święty/ żywot wieczny/ y oná chwałá niebieska: okázuiąc sie przez to Zbáwićielem nietylko przez zásługę/ ále y przez skuteczne wylewánie tychże dobrodźieystw ná wybráne swoie/ ktore záslużył: iáko sie wyższey o tym w vtwierdzániu Sentenciey nászey tráktowáło/ y z Pismá świętego świádectwá zrzetelne o tey rzeczy położyły sie: Przetoż to zdánie Adwersárskie: z tey pierwszey miáry ostáć sie nie może.

2. Christusá Páná/ dosyć vczynienia zá grzechy násze/ przez śmierć iego á ták nas zbáwienia: odsadza.

Powtore: Dla tego: Że to ná to Adwersarze czynią: áby przewiodszy to vpornie: że Christus dla tego iest nászym Zbáwićielem: iże nam zmartwychwstáiąc/ drogę zbáwienia vkazał: zátym y to tym snádniey mogli zámknąć: że przez śmierć swoię/ zá grzechy násze dosyć nie vczynił/ áni nas przez to zbáwił. Ale iáko ná tey poślednieyszey rzeczy bárzo sie mylą: co sie wyższey pokazáło: gdy sie o przyczynách śmierći Christusowey tráktowáło: Ták też zátym y ná tey vprzedzáiącey wielce sie mylą.

3. Temuż Christusowi/ y do tego czásu Zbáwićielem nászym skutecznym być nie dopuszczą.

Potrzećie: Dla tego: Że ieśliby to prawdá miáłá być: że dla tego Christus Zbáwićielem nászym ma być stánowiony: iże nam zmartwychwstáiąc/ drogę zbáwienia wiecznego vkazał: to iest: że my też tákże ku żywotowi nieśmiertelnemu zmartwych wstániemy: Tedyby to záraz zátym musiáło być rzeczono: że ták y do tego czásu/ Christus Pan/ nie iest rzeczą sámą Zbáwićielem nászym skutecznym: iáko y my/ y inszy ktorzy przed námi dawno pomárli: iesżcze rzeczą sámą y skutecznie/ ku żywotowi nieśmiertelnemu: zmartwych niepowstáli. Bo áczći sam Christus Pan dawno zmartwychwstał/ á tym zmartwychwstániem swoim/ tę drogę zbáwienia nam pokazał: że my też zmartwychwstániemy ku żywotowi wiecznemu: wszákże/ iáko nas nie to zprostá zbawia: mieć to

sobie z przykładu zmartwychwstánia Christusowego/ rzeczą pokazáną: że my też zmartwychwstániemy ku żywotowi wiecznemu: Ale to/ gdy rzeczą sámą/ w on dźień ostáteczny zmartwychwstániemy ku żywotowi nieśmiertelnemu: Ták też Christus Pan/ żadnym sposobem/ do tego czásu/ muśi nie być rzeczą sámą y skutecznie Zbáwićielem náſzym: ponieważeśmy my ieszcze nie zmartwychwstáli ku żywotowi wiecznemu: Ieśli to ma być prawda/ że dla tego ma być stánowiony náſzym Zbáwićielem: iże nam zmartwychwstáiąc/ tę drogę zbáwienia wiecznego pokazał: że my też czásu ostátniego ku żywotowi nieśmiertelnemu: zmartwychwstániemy. Lecz iż nam Pismo święte/ nie ná on dźień dopiero / ktory nástąpi po náſzym zmartwychwstániu: Christusá rzeczą sámą Zbáwićielem náſzym pokázuie: ále go nam tákim ieszcze w tym wieku być opowiáda: Przetoż Christus Pan/ nie może być dla tego słusznie Zbáwićielem náſzym stánowiony: iże nam drogę żywotá wiecznego/ zmartwychwstáiąc: vkazał. Albo po prostu mowiąc: Iże nam to vkázał: że my też w dźień on mamy zmartwychwstáć ku żywotowi wiecznemu.

Poczwarte: Dla tego: Ze wielka iest roznicá/ miedzy sámym Actu zmartwychwstániem/á miedzy pokazániem te° zmartwychwstánia: y ták wielka: że nigdy sámo Actu zmartwychwstánie/ zá vkazánie tylko zmartwychwstánia bráne y rozumiáne być nie może: áni vkazánie tylko zmartwychwstánia: zá sámo Actu zmartwychwstánie. A iáko vkazánie tylko zmartwychwstánia / nie może być bráne zá sámo prawdźiwe y istotne zmartwychwstánie: Ták też okazánie zmartwychwstánia: nie może być bráne y rozumiáne zá sámo zbáwienie. Ratia tego tá iest: Ze nie vkazánie zmartwychwstánia / ále sámo Actu zmartwychwstánie: dopiero zá sobą przynieśie wybránym wieczny żywot y zbáwienie: Przetoż áni Christus Pan/ nie 4 Sámo Actu zmartwychwstánie/ z vkazaniem tylko zmartwychwstánia/ mieſza: y w iedno przyoblocży

może

może być dla tego náßym Zbáwićielem stánowiony: iże nam zmartwychwstániem swoim/ náße zmartwychwstánie vkazał: zá ktorym dopiero ma nástąpić wieczny żywot y zbáwienie.

5. Christusowi przez zmartwychwstánie iego: zbáwićielem náßym być nie dopuszczá.

Popiszie: Dla tego: Że sámi Adwersarze niechcą tego przywłaßczyć Christusowi Pánu: áby sie był miał własną swą mocą od zmárłych wzbudźić: ále że go zgołá Oćiec iego niebieski wzbudźił: Abowiem ták o tey rzeczy nápisáli/ w Kátechiżmie swym: fol. 123. przećiwko nam.

Ale oni powiádáią, (to iest my Ewángelicy) *że Pan Iezus śiebie sam od vmárłych wzbudźił*:

Mylą sie ná tym bárzo: gdyż iákoś słyßał, iáwnie y ná niezliczonych mieyscách mowi Pismo święte, że go Bog Abráhámow, Izáákow, y Iákobow, ktory iest Oycem iego, od vmárłych wzbudźił. Co ták prawda iest, że też Pismá Nowego Przymierzá częstokroć, imienia Bożego nie wyrażáiąc, ták go opisuią. Ten ktory wzbudźił Iezusá od vmárłych. To własne Adwersárskie słowá. Skąd ták zámykam: Jeśliby Christus Pan/ miał być stąd słußnie Zbáwićielem náßym stánowiony: iże nam swoim zmartwychwstániem/ náße zmartwychwstánie vkazał: Tedyćby dáleko słußniey/ dla Christusowego zmartwychwstánia/ Bog Oćiec zostáwáć mogł náßym Zbáwićielem/ iáko ten ktory Christusá od vmárłych wzbudźił/ y ták przez to Christusá wzbudzenie od vmárłych: drogę zbáwienia wiecznego nam vkazał/ y żywotá nieśmiertelnego: á Christus śiebie sámego według Adwersárskiego vdawánia: nie wzbudźił. Bo ieśli Adwersarze/ vśiłuią z tego zámykáć o Christuśie Pánie: iákoby on dla tego miał zostáwáć náßym Zbáwićielem: iże nam zmartwychwstániem swym/ pokazał to/ że my też zmartwychwstániemy/ ku żywotowi wiecznemu: Tedyć gdy sie pokazáło/ według zdánia sámych Adwersarzow: Iż iáko Christus nie sam śiebie wzbudźił/ ále go wzbudźił Bog Oćiec niebieski: Ták też nie Christus przez zmartwych-

twych-

twychwstánie swoie/ ále Bog Oćiec iego niebieski/ przez zmartwychwstánie iego: drogę zbáwienia wiecznego nam vkazał: A zátym: nie Christus z Zmartwychwstánia swego/ ma być stánowiony zbáwićielem nászym tym względem: ále Oćiec iego niebieski. Lecz iż stąd/áni sam Bog Oćiec niebieski: zbáwićielem nászym dostátecznie/ y owszem zgołá nie może być stánowiony: iże przez zmartwychwstánie Christusowe/ zmartwychwstánie násze pokazał: Przetoż dáleko więcey/ sam Christus nie może być stąd Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nam przez zmartwychwstánie/drogę żywotá wiecznego vkazał: ktory nie wzbudził od vmárłych śiebie sámego: ále go wzbudźił Oćiec niebieski iego: według vdawánia Adwersárskiego.

Náwet: Y dla tego to zdánie Adwersárskie nie ostoi śię: że nietylko vkazánie zmartwychwstánia: ále áni sámo istotne zmartwychwstánie/simpliciter æternam salutem non præsupponit. Ratia tego tá iest: że nie káżdy ktory zmartwychwstánie: dla tego sámego zprostá iże zmartwychwstał: zbáwion będźie. Gdyż śilá niezbożnych zmartwychwstánie: á przećię dla tego zprostá/ iże zmartwychwstáną: zbáwieni nie będą: Lecz tylko ći zmartwychwstawszy zbáwieni będą: ktorzy ná tym świećie żywiąc: prawdźiwie w Christusá wierzyli. Abowiem ták sam Christus powiedźiał: Ioan. 11. v. 25. *Ia iestem zmartwychwstánie y żywot, kto wierzy w mię, choćby vmárł żyć będźie. A wszelki ktory żywie y wierzy w mię, nie vmrze ná wieki.* Poniewaź tedy sámo istotne zmartwychwstánie/ simpliciter salutem æternam non præsupponit: Tedyć dáleko więcey/ sámo tylko pokazánie zmartwychwstánia/ zbáwienia wiecznego po przodku w sobie zámykáć nie może. A záćię: ponieważ sámo pokazánie zmartwychwstánia: po przodku zbáwienia wiecznego nie może w sobie zámykáć. Tedyć pogotowiu/ ani sam Christus/

6. Sámemu zmartwychwstániu ludźi: *simpliciter*, zbáwienie wieczne przypisuie.

Zbáwićielem náſzym zprostá dla tego ſtánowiony nie może być: iże nam drogę zbáwienia wiecznego / álbo żywotá wiecznego: przez zmartwychwſtánie ſwoie pokazał. A toć ieſt ſłuſzne / nieſłuſzney opiniey Adwerſárſkiey: z Piſmá świętego zgánienie: y obłędliwośći iey okazánie.

OBRONA MIEYSC
PISMA SWIETEGO.

ARchimiſtrz Adwerſárſki / nieſzczęſny Socin / zábiegáiąc temu w ſwoim Servátorze: fol. 33. áby ſie nie zdał bez Piſmá świętego dowodow tego twierdźić: Iż Chriſtus Iezus / Zbáwićielem náſzym / y dla tego ſłuſznie ma być ſtánowiony: iże nam przez zmartwychwſtánie ſwoie / drogę zbáwienia wiecznego vkazał: ku podpárćiu przedśięwźięćia ſwego / rozmáite Ratie przywodźi / y mieyſcá Piſmá świętego niektore. W ktorych ácz ſobie tuſzy / iákoby miał mieć nieiáką błędu ſwego podporę: Wſzákże wnet ſie pokaże zá pomocą Bożą: że też ſáme mieyſcá Piſmá świętego: przedśięwźięćiu iego ráczey ſie przećiwią: niżeliby mu go miáły pomagáć.

PIERWSZA PRZYCZYNA.

Pierwſzą Przyczynę / Socin / przedśięwźięćia ſwego tę kłádźie: W ktorey twierdźi: Iż zmartwychwſtánie náſze / nie ná iednym mieyſcu w Piśmie świętym / zá ſam żywot wieczny / bierze ſie y rozumie. Stąd to chcąc inferowáć: Iż iáko ſámo zmartwychwſtánie náſze / ná wielu mieyſcách w Piśmie świętym / bierze ſie y rozumie zá ſam żywot wieczny: Ták też Chriſtus / dla tego ſłuſznie Zbáwićielem náſzym ma być ſtánowiony: iże nam zmartwychwſtániem ſwoim / tę drogę zbáwienia wiecznego vkazał: że też y my nie mniey iáko y on / zmartwychwſtawſzy: nieśmiertelny żywot dźiedźiczyć będźiemy. Do czego świá-

dectwá Pismá S. przywodźi te: Ioan.6.v.39. gdźie Syn Boży mowi: *Tá iest wola tego ktory mie posłał, iżbym, cokolwiekby on mnie dał, nie strácił tego, ále to wzbudźił w on ostáteczny dźień.* Potym: Luc.20.v.35.36 gdźie tenże Syn Boży mowi: *Synowie wieku tego ożeniáią sie y zá mąż wydawáią: ále ci ktorzy godni będą miani wieku onego, y powstánia od vmárłych, áni zá mąż wydawáią, áni sie ożeniáią, ábowiem więcey vmrzeć nie będą mogli: lecz są rowni Aniołom, y są Synámi Bożymi, gdyż są synámi powstánia.* Potrzecie: Rom.6. v.5. gdźie Apostoł mowi: *Bo ieśliżesmy społu rośli podobieństwem śmierci iego, iście też y podobieństwem zmartwychwstánia iego społu rość będźiemy.* Poczwarte: Philip.3. v.10. gdźie tenże Apostoł mowi o sobie: *Podobnym sstawáiac sie śmierci iego, doświádczáiąc ktorymbym sposobem przyszedł ku wstániu zmartwych.* Popiąte: 1. Cor.6. v.16. gdźie tenże Apostoł mowi: *A Bog y Páná wzbudźił, y nas wzbudźi mocą swoią.* Poszoste: 2. Cor.4. v.14. gdźie tenże Apostoł mowi: *Wiedząc iż ten ktory wzbudźił Páná Iezusá, y nas wzbudźi przez Iezusá, y postáwi z wámi.* Ostátnie: 1. Cor.15. gdźie tenże Apostoł przez cáły Rozdźiał/ powstánie od vmárłych: zá wieczny y szczęśliwy on żywot kładźie.

Ná to odpowiádam.

Prawdá to/ iż ná wielu mieyscách w Pismie świętym/ zmartwych wstánie wybránych/ kładźie sie v rozumie zá sam on żywot wieczny/ iáko y te świádectwá ktore Adwersarz przywodźi/ są dowodem. Ale y to prawdá: że iáko nie vkazánie zmartwychwstánia/ ále sámo skuteczne zmartwychwstánie wybránych/ te świádectwá pomienione/ zá sam żywot wieczny kłádą y rozumieią: Ták też v tego w sobie nie zámykáią naymnieyszym słowkiem/ áby z nich Christus Pan/ Zbáwićielem nászym miał być stánowiony tym względem: iże nam zmartwychwstániem swoim/ drogę żywotá wiecznego vkazał: Przetoż

Okazánie: Iż choć zmartwychwstánie spráwiedliwych Pismo święte/ nie ná iednym mieyscu: zá on sam żywot wieczny: kładźie y rozumie: przez

> cie stad nie idzie: áby Christus dla tego Zbáwićielem nászym miał zostáwáć: iże nam zmartwychwstániem swoim/ nászé zmartwychwstánie/ á ták y droge zbáwienia wiecznego: vkazał.

też z nich Adwersarze/ o tey rzeczy/ nie mogą bráć żadnego dowodu. A zwłasczá gdy kto vważy iż nie o to z Adwersarzmi ná tym mieyscu spor idźie/ ieśli kedy w Piśmie świętym/ zmartwychwstánie spráwiedliwych / zá sam żywot wieczny/ simpliciter bierze sie y rozumie: Ale o to: Jeśli vkazánie zmartwychwstánia/ może sie bráć simpliciter zá sámo zmartwychwstánie spráwiedliwych/ álbo żywot wieczny: A zátym y o to: Jeśli y Christus Pan/ słusznie z tey miáry Zbáwićielem nászym może być stánowiony/ iże nam zmartwychwstániem swoim/ droge żywotá wiecznego/ álbo nászego zmartwychwstánia: pokazał? O ktorey rzeczy Archimistrz Adwersárski/ y iednego świádectwá nie przywodźi/ áni przywieść mogł/ choćby był y naybárźiey chćiał: gdyż o tey rzeczy we wszytkim Piśmie świętym zgołá iest wielkie milczenie. Niedyby tedy kedy Pismo święte/ iáwnie y zrzetelnie/ vkazánie drogi żywotá wiecznego/ przez zmartwychwstánie Christusowe: názywáło sámym żywotem wiecznym álbo zbáwieniem: tedyby też stąd Adwersarze y o sámym Christuśie mogli zámykáć: Iż y Christus/ może być dla tego słusznie Zbáwićielem nászym stánowiony: iże nam drogę żywotá wiecznego zmartwychwstáiąc: vkazał. Ale iże pierwszey rzeczy nigdźie Pismo święte nie czyni: Przetoż y tey wtorey/ Adwersarze z domysłu swego o Christuśie słusznie zámykáć nie mogą. A zwłasczá gdy kto iesczeze vważy: iże wielka iest roznicá/ miedzy sámym Actu zmartwychwstániem: á miedzy vkazániem tego zmartwychwstánia: ták dálece że nigdy iedno zá drugie/ słusznie sie bráć y rozumieć nie może.

DRUGA PRZYCZYNA.

Druga przyczynę/ Socin/ Archimistrz Adwersárski: fol. 34. w Xięgách de Seruatore, tego przedśięwźięćia swego kładźie: miánowićie tę: w ktorey vkázuie: że y

sámo

sámo zmartwychwstánie Christusowe/ w spráwách Apostolskich/ y Listiech ich/ często/ zá sámo wprowádzenie iego do żywotá wiecznego/ y dostąpienia naywyższey władze: kłádźie sie y rozumie: czego przywodźi świádectwem mieysca te: Actor. 2. v. 33. & Cap. 5. v. 31. & Cap. 13. v. 34. Ephes. 1. v. 20. 1. Petr. 1. v. 2. & Cap. 3. v. 22.

Ná to odpowiádam.

Prawdá to/ że w Pismiech Apostolskich/ nie ná iednym mieyscu/ sámo Actu zmartwychwstánie Christusowe/ zá sámo wprowádzenie Christusá do żywota wiecznego/ y wywyższenie ná naywyższy stopień władze: kłádźie sie y rozumie: Ale y to prawdá/ że toż Pismo Apostolskie/ nigdźie sámego tylko vkazánia Christusowego zmartwychwstánia/ zá sámo zmartwychwstánie Christusá/ áni zá wprowádzenie iego do żywotá wiecznego: nie kłádźie/ áni zá prawdźiwe wywyższenie iego ná naywyższą władzą. Czego dowieść Adwersarzom z swoim Socinem potrzebá było. Iáko tedy nie vkazánie zmartwychwstánia Christusowego/ ále sámo Actu zmartwychwstánie/ Pismo ś. zá wprowádzenie tegoż Christusá do żywotá wiecznego/ kłádźie/ y zá wywyższenie ná one władzą naywyższą: Ták też y vkazánie nam zmartwychwstánia nászego przez zmartwychwstánie Christusowe/ zá sámo Actu zmartwychwstánie násze/ kłáść sie y rozumieć nie może: á dáleko mniey zá sam żywot wieczny/ Rzáśie: A iáko vkazánie nam zmartwychwstánia nászego/ nie może sie kłáść/ áni zá sámo Actu zmartwychwstánie/ áni zá sam żywot wieczny: Ták też áni Christus Pan/ nie może być ztąd słusznie Zbáwićielem nászym stánowiony/ iże nam droge żywotá nieśmiertelnego/ zmartwychwstánim swoim vkazał. Nie neguiemy my tedy tego áby w Pismie ś. sámo rzeczywiste zmartwychwstánie/ nie miáło sie rozumieć zá sam żywot wieczny/ tym więcey

Okazánie: Iż choć sámo Actu zmartwychwstánie Christusowe/ nie ná iednym mieyscu/ kłádźie sie zá sámo wprowadzenie Christusá do żywotá wiecznego/ y zá wywyższenie ná naywyższy stopień władze: przecię ztąd to nie idźie: áby on dla tego Zbáwićielem nászym miał zostáwáć: iże nam drogę zbáwienia przez swoie zmartwychwstánie: vkazał.

deni: iż przez nie Christus Pan/ powstał ku żywotowi wiecznemu. Jáko y tego negowáć niechcemy/ że y zmartwychwstánie spráwiedliwych rzeczywiste/ częstokroć się zá sámo wprowádzenie do żywotá wiecznego rozumie/ tym względem: iże przez nie powstáną ku dźiedźiczeniu żywotá wiecznego: gdyż ieślibyśmy chćieli tego zápieráć/ tedybyśmy sie muśieli Pismu świętemu przećiwić. Ale o to tu spor idźie: Jeśli gdźie vkazánie tylko zmartwychwstánia/ ták Christusowego/ iáko y nászego/ w Piśmie świętym/ bierze sie zá sámo istotne/ ták Christusá/ iáko y nas/ zmartwychwstánie: á zátym y zá on żywot wieczny. Czego nam Socin Archimistrz Adwersárski/ y iednego świádectwá nie pokázuie. Bo te świádectwá do ktorych sie vćieka: nie dowodzą tego by namniey: o co spor miedzy námi: ále tylko tego: że sámo Actu zmartwychwstánie Christusowe/ rozumie sie y kłádźie: zá sámo wprowádzenie iego do żywotá wiecznego: o czym zgodá miedzy námi. A przetoż też dla tego/ to przedśięwźięcie iego/ y wszystkich sektarzow iego: zniewáżone zostáwáć muśi.

Trzecia Przyczyna.

Trzećia przyczyna/ Socin/ w Xiegách swych de Seruatore fol. 34. kłádźie: dla ktorey Christusá zbáwićielem nászym z zmartwychwstánia iego/ postánowić vśiłuie: Iże nas Bog przez zmartwychwstánie iego/ w nádźieię żywą odrodźił: ku dźiedźictwu nieskáźitelnemu/ niesplugáwionemu/ y niewiędnieiącemu. Czego przywodźi świádectwem słowá Piotrá ś. 1. Epist. 1. v. 3. ktore sie ták máią: *Błogosłáwiony Bog y Oćiec Páná nászego Iezusá Christusá, ktory według miłośierdźia swego wielkiego, odrodźił nas w nádźieie żywą, przez powstánie Iezusá Christusá od vmárłych, ku dźiedźictwu nieskáźitelnemu, y niesplugáwionemu, y niewiędnieiącemu, záchowánemu w niebiesiech ná was, ktorzy mocą Bożą bywáćie strzeżeni przez wiárę ku zbáwieniu, zgotowánemu obiáwić sie czásu ostátniego.*

Ná to odpowiádam.

Prawdá/ że odrodzenie náſze/ ieſt ſpráwą zbáwienia náſzego. Prawdá y to/ że to odrodzenie wyniknęło nam z zmartwychwſtánia Chriſtuſowego. Prawdá y to: że tego odrodzenia: ieſt nic inſzy cyl: tylko ábyſmy mogli dziedziczyć ono dziedzictwo nieſkáżitelne/ nieſplugáwione/ y niewiędnieiące/ w niebie záchowáne. Ale y to prawdá/ że w tych słowiech Piotr święty/ nie tym ſpoſobem/ Chriſtuſá Páná/ z iego zmartwychwſtánia/ pokázuie náſzym Zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego pokazał: ále dla tego/ iże nas przez zmartwychwſtánie ſwoie/ ku onemu dziedzictwu nieſkáżitelnemu/ y nieſplugáwionemu/ y niewiędnieiącemu/ w niebie nam záchowánemu: odrodził. Gdyż iáwnie tákiego dziedzictwá nam w niebie záchowánego: przyczyną kłádźie náſze przez Chriſtuſá odrodzenie: á odrodzenia náſzego przyczyną kłádźie ſámo Chriſtuſá zmartwychwſtánie. Ktore rzeczy ſą wielce rozne/ od tey: Chriſtuſowi/ vkazáć nam drogę zbáwienia wiecznego/ przez ſwoie zmartwychwſtánie.

Okazánie: Iż choć nas Bog Oćiec/ przez Chriſtuſowe zmartwychwſtánie odrodził: w nádźieię żywą ku dziedzictwu wieku iſtemu: przećię yſtąd nie idźie/ áby Chriſtus dla vkazánia nam drogi zbáwienia/ przez ſwoie zmartwychwſtánie: zbáwićielem náſzym miał zoſtáwáć.

Czwarta Przyczyna.

Iże temu ktoryby wyznawał vſty ſwoimi Páná Jezuſá/ á ſercem ſwoim wierzył: że go Bog od vmárłych wzbudźił: Piſmo święte przywłaſzcza zbáwienie: czego świádectwem Socin w ſwoim Servátorze: fol. 35. przywodźi one słowá Páwłá świętego z liſtu do Rzymian Cap. 10. ℣. 9. gdźie ták nápiſano: *Ieśliby ś wyznał vſty twoimi Páná Iezuſá, y vwierzył w ſercu twoim, że go Bog zmartwych-wzbudził, będźieſz zbáwion.*

Ná to odpowiádam.

Prawdá/ że Páwel święty/ w tych słowiech/ przypiſuie temu zbáwienie/ ktoryby vſty ſwymi Páná Jezuſá wyznawał/ á ſercem wierzył: iż go Bog zmartwychwzbudźił. Ale o tym tu y iednym słowkiem Apoſtoł nie mowi:

Ani czwarta przyczyná/ Adwerſárſkiego przedśięwźięćia nic nie dowodźi

áby

áby Christus Pan/ dla tego Zbáwićielem náßym zostá-wáć miał: iże nam zmartwychwstáiąc drogę zbáwienia vkazał. Przetoż śię y Socin nie mogł tego słusznie domyślać ná te słowá Páwłá świętego.

Piąta Przyczyna.

Piąta przyczynę/ miánowićie tę/ Socin vkázuie w swoim Servátorze: fol. 3?. względem ktorey chce Christusá postánowić Zbáwićielem náßym/ z zmartwychwstánia iego: Iże zmartwychwstánie Christusowe/ wiárę náßę vtwierdza: przywodząc tego świádectwem ony słowá Páwłá ś. ad Timot. Epist. 2. Cap. 2. v. 6. ktore Páweł ś. do Tymoteuszá nápisał tym przedśiewźięćiem/ áby go był w wierze vtwierdźił/ y do wßytkich spraw/ wykonywánia vrzędu Ministrowskiego/ ochotnym vczynił: w ten sposob: *Pámietay, że Iezus Chrystus powstał od vmárłych z naśienia Dawidowego, według Ewángeliey moiey.*

Ná to odpowiádam.

Ani Piąta przyczyná.

Prawdá/ że zmartwychwstánie Christusowe/ vtwierdza wiárę náßę/ o wielu zacnych/ poważnych/ y zbáwiennych rzeczach: iáko śię wyżßey w vtwierdzániu Sentenciey náßey pokazáło: vtwierdza ią y o sámym náßym zmartwychwstániu. Ale y to prawdá: Że pismo święte/ przypisuiąc to sámemu skutecznemu zmartwychwstániu Christusowemu: w tym tego nie zámyka: Aby Christus dla tego Zbáwićielem náßym miał zostáwáć z zmartwychwstánia swego: iże nam drogę zbáwienia wiecznego vkazał. Przetoż śię y Adwersarze tego z tych słow/ y inßych tym podobnych/ ná Christusá Páná/ y z swoim Socinem: nie mogą słusznie domyśláć.

Szosta Przyczyna.

Szosta Przyczynę/ w Servátorze swoim: fol. 35. Socin/ miánowićie tę vkázuie: dla ktorey chce postánowić Christusá Zbáwićielem náßym przez vkazánie nam drogi

zbáwienia z iego zmartwychwstánia: Iże zmártychwstá-
nie Christusowe: iest fundámentem y głową wiáry / y
zbáwienia náſzego: czego tym dowodźi: że y sámi Apo-
stołowie/ po sámym Christuśie / ná to nayosobliwiey byli
postánowieni: áby byli świádkámi zmartwychwstánia
iego.

Ná to odpowiádam.

Prawdá/ że zmártwychwstánie Christusowe/ iest gło-
wą y fundámentem wiáry/ y zbáwienia náſzego: Bo ták
Páwel świety pokázuie: 1. Cor. 15. ℣. 17. 18. Pra-
wdá y to/ że y Apostołowie nayosobliwiey ná to byli po-
stánowieni/ áby byli to iego zmartwychwstánie opowiá-
dáli y świádkámi go byli: Bo im ták sámże Christus
Pan powiedźiał po zmartwychwstániu swoim: Luc.
24. ℣. 48. Ale y to prawdá: że tá rzecz tego w sobie nie
zámyka: áby Christus Pan dla tego miał zostáwáć ná-
ſzym Zbáwićielem: iże nam zmartwychwstáiąc drogę
zbáwienia wiecznego vkazał. Przetoż y stąd nie mogą się
tego Adwersarze słuſznie domyśláć.

Ani Szosta przyczyná.

Siodma Przyczyna.

Siodmą Przyczynę / támże w Servátorze swoim fol.
35. Socin/ miánowićie tę kłádźie: dla ktorey Christusá
Zbáwićielem náſzym/ przez vkazánie nam drogi zbáwie-
nia wiecznego: z iego zmartwychwstánia: postánowić
chce: Iże nas zmartwychwstánie Christusowe od grze-
chow záwśćiąga. Czego świádectwem przywodźi ony
słowá: Actor. 5. ℣. 31. w ktorych nápisano: Iż Bog
Christusá wywyżſzył/ ku dawániu pokuty Izráelowi/ y
odpuſzczeniu grzechow. Tákże y ony drugie: Acto. 3.
przy końcu położone/ ktore ták się máią: *wam napierwey
Bog wzbudziwszy Syná swego Iezusá posłal, ktoryby wam błogo-
sławił, odwrácaiąc káżdego od iego złośći.*

Ná to odpowiádam.

Ani śiodma. Prawdá/ że zmartwychwstánie Chrystusowe/ hámuie nas od grzechow/ przywodząc do pokuty: iáko te sáme świádectwá od Socina przywiedźione/ pokázuią: y inszych więcey: ktore sie wyższey w vtwierdzániu Sentenciey nászey pomieniły: Ale y to prawdá/ że y te słowá/ tego w sobie nie zámykáią: żeby/ Christus/ miał zostáwáć dla tego nászym zbáwićielem: iże nam zmartwychwstáiąc: drogę zbáwienia wiecznego vkazał: iáko Socin twierdźi.

Osma Przyczyna.

Osma Przyczynę/ támże w Servátorze swoim: fol. 36. Socin miánowićie tę kłádźie: dla ktorey Christusá przez vkazánie nam drogi zbáwienia wiecznego/ z iego zmartwychwstánia: zbáwićielem nászym postánowić chce: Iże zmartwychwstánie Christusowe/ przywodźi nas do tego: ábyśmy wiárę nászę y nádźieię pokłádáli w Bogu: ktora wiárá poczytána nam bywa ku spráwiedliwośći. Pierwszey rzeczy dowodząc onymi słowy Piotrá świętego: I. Epist. Cap. I. ℣. 21. gdźie ták Piotr święty mowi: *Ktorzy przezeń wierzyćie Bogu, ktorygo wzbudził zmartwych, y dał mu chwałe, áby wiárá y nádźieiá wászá w Bogu byłá.* A drugiey onymi słowy Páwłá świętego: Rom. 4. ℣. 24. *A nie nápisanoć iest dla niego tylko,* (to iest/ dla Abráhámá) *iż to mu przyczytano iest,* (rozumiey/ ku spráwiedliwośći) *ále też dla nas, ktorym ma być poczytano cobychmy wierzyć mieli w tego, ktory wzbudził Iezusá Páná nászego zmartwych,*

Ná to odpowiádam.

Ani Osma. Prawdá że zmartwychwstánie Christusowe/ przywodźi nas do wiáry y nádźieie w Bogá. Prawdá y to: że tá wiárá/ ktorą kto wierzy w tego Bogá/ ktory zmartwych wzbudźił Christusá: bywa poczytána ku spráwie-

dliwości. Bo to te obie świádectwá/ od Socina przywiedźione: iáwnie pokázuią. Ale y to prawdá: że te świádectwá pomienione/ y iednym słowkiem tego nie pokázuią: Aby Christus Pan/ dla tego miał zostáwáć náßym Zbáwićielem: iże nam drogę zbáwienia wiecznego zmartwychwstáiąc: pokazał. O czym propoſicię swoię Socin záłożył: y tego mu też dowodźić potrzebá.

Dziewiąta Przyczyna.

Dziewiątą przyczynę/ w swoim Servátorze: fol. 37. Socin/ miánowićie tę pokázuie: dla ktorey Christusá Zbáwićielem náßym postánowić chce przez vkazánie nam drogi zbáwienia wiecznego/ z iego zmartwychwstánia: Iże ſie przez zmartwychwstánie Christus okazał możnym Synem Bożym: y iże ten ktory wierzy Jezusá Christusá/ być Synem Bożym/ ma żywot wieczny. Pierwßey rzeczy dowodząc/ z listu do Rzymián: Cap. 1. ℣. 4. á drugiey ex Cap. 20. Ioan. ℣. 31.

Ná to odpowiádam.

Prawdá / że ſie Christus/ przez zmartwychwstánie swoie/ możnym Synem Bożym pokazał: iáko Páwel ś. zeznawa. Prawdá y to: Że iż kto Jezusá Christusá / może wierzyć Synem Bożym: iest to dobrodźieystwo zmartwychwstánia ſámego Christusá: iáko y ſam Socin támże znáć dawa. Prawdá y to: Że ten wßelki będźie miał żywot wieczny/ ktory Jezusá Christusá wierzy być Synem Bożym: iáko Jan ś. w świádectwie od ſámego Sociná pomienionym: vkázuie: Ale y to prawdá: Że Christus Pan/ nie dla tego ſprostá iest náßym Zbáwićielem: iże iest możnym Synem Bożym: ále dla tego: iże będąc możnym y własnym Synem Bożym: zá nas wßytkich pierwey ná śmierć iest wydány: iáko tenże Apostoł zeznawa ad Rom. 8. ℣. 32. A dáleko wiecey nie może ſprostá dla tego zostáwáć náßym Zbáwićielem: iże nam (Ani Dziewiąta.)

zmartwychwstáiąc drogę zbáwienia wiecznego vkazał: czego y te świádectwá od sámego Sociná przywiedźione: naymniey nie dowodzą.

Dziesiąta Przyczyna.

Dziesiątą Przyczynę Socin w swoim Servátorze: fol. 37. miánowićie tę pokázuie: dla ktorey Christusá Zbáwićielem nászym postánowić chce przez vkazánie nam drogi zbáwienia wiecznego/ z iego zmartwychwstánia: Iże przez zmartwychwstánie swoie Christus/ zá Xiążę y Zbáwićielá od Bogá wywyższony iest: czego świádectwem przywodźi ony słowá Apostolskie: Actor. 5. ♞. 31. w ten sposob o Christusie nápisáne: *Tenći iest, ktorego Bog wywyższył práwicą swą, áby był Xiążęćiem y Zbáwićielem, á dał vznánie Izráelowi y odpuszczenie grzechow,*

Ná to odpowiádam.

Ani Dźiesiąta. Prawdá/ że Christus Pan / ná to iest wywyższony od Oycá swego: áby był Xiążęćiem y Zbáwićielem. Prawdá y to/ że wywyższenie Christusowe / od zmartwychwstánia iego początek swoy wźięło / tym względem ktorym względem się był Christus przez śmierć swoię vniżył: iáko Páweł święty: Phil. 2. v. 8. vkázuie. Ale y to prawdá/ że nie dopiero przez zmartwychwstánie zstał się tákim Xiążęćiem y Zbáwićielem: iáko się Socin domyśla: á ty słowá ktore w pośrzodek przywodźi: tego naymniey w sobie nie zámykáią. Bo iesliby ták być miáło/ iáko Socin pochop z tych słow pomienionych chcąc bráć: vdawa: że Christus/ áż dopiero przez zmartwychwstánie swoie/ do tego przyszedł/y tego się dokupił: áby się był zstał Xiążęćiem żywotá y Zbáwićielem: tedyby to zátym musiáło być rzeczono/że przed zmartwychwstániem swoim zgołá nie był tákowym. Czemu iednák przećiwna rzecz/nie ná iednym mieyscu w Piśmie ś. znáyduie się. Iáko Naprzod: w onych słowiech sámego Christusá: Ioan.

18. v. 36.

18. v. 36. ktore powiedział Piłatowi/ ná to iż go pytał: ieśliby był Krolem Zydowskim: *Krolestwo moie nie iest z tego świátá. Bo ieśliby było krolestwo moie z tego świátá, słudzy moi walczyliby żebych nie był Zydom wydan. Aleć teraz Krolestwo moie nie iest stąd.* W ktorych słowiech/ iáko sobie zrzetelnie ieszcze przed śmiercią/ Christus Pan/ krolestwo przyznawa: ták też zrzetelnie z tego/ siebie sámego/ ieszcze przed śmiercią wyznawa Krolem álbo Xiążęciem. A iż wyznawa się nie tákim Krolem álbo Xiążęciem: iáko są krolowie y xiążętá tego świátá: Bo y krolestwo iego/ nie iest tákie/iákie iest krolestwo tego świátá: Przetoż się zátym wyznawa Krolem y Xiążęciem żywotá. A ták nie miał tey potrzeby/ przez śmierć/álbo zmartwychwstánie dopiero ostáwáć się Krolem y Xiążęciem żywotá/ álbo się tego dokupowáć. *Potym:* Przećiwią się temu y one słowá Páwłá ś. 1. Cor. 2. ℣. 8. ták nápisáne o tymże Christusie: *Bo gdyby byli poználi, nie vkrzyżowáliby byli Páná chwały.* Skąd się tákże iáwnie pokázuie/że Christus/ ieszcze przed śmierćią swoią/ był Pánem tey chwały/ ná ktorą iest wywyższony. Bo ieśli ináczey: tedy Zydowie/ nie mogliby go byli vkrzyżowáć/ iáko tákiego/ ktory był Pánem chwały. Záczym mu przez śmierć áni przez zmartwychwstánie nie potrzebá się było tey chwały/ álbo zacnośći dokupowáć: álbo się dopiero tákim w ten czás ostáwáć.

Náwet: Przećiwią się temu y one słowá Piotrá ś. Acto. 3. v. 15. o tymże Christusie do onych Zydow powiedźiáne: *Y zámordowáliśćie sprawcę żywotá, ktorego Bog wzbudził od vmárłych, á mychmyć są świádkámi iego:* Skąd się tákże iáwnie o Christusie pokázuie: Iż on ieszcze przed śmierćią/ Xiążęćiem álbo sprawcą żywotá był: Bo był nie ináksy od Zydow zámordowány/ tylko będąc sprawcą żywotá: iáko Piotr ś. vkázuie. Záczym przez śmierć y zmartwychwstánie/ nie potrzebá się mu było tego doku-

powáć áni tákim dopiero w ten czás ostáwáć. Ale choćby to nie było/ to iest/ choćby te świádectwá pomienione tego nie dowodźiły: że ieszcże przed śmierćią/ nie tylko przed zmartwychwstániem/ Christus Jezus/ był Xiążęćiem żywotá y nászym zbáwićielem: Tedy y w to sámo mieysce wglądáiąc/ do którego śię Socin w swoim przedśiewźięćiu vćieka: nic tákowego káżdy rozsądny nie vpátrzy/ coby miáło być dowodem tego: że Christus dla tego iest nászym Zbáwićielem/ iże nam zmartwychwstáiąc drogę zbáwienia wiecznego vkazał. Bo inszać iest/ Christusowi wywyższonemu być práwicą Bożą/ áby był Xiążęćiem y Zbáwićielem: o czym te słowá od Sociná w pośrzodek przywiedźione / mowią: A insza/ temuż Christusowi/ vkazáć nam drogę zbáwienia wiecznego/ zmartwychwstáiąc: o czym te słowá przedśięwźięte y namnieyszey literki nie kłádą. Gdyż nikt sprostá dla tego/ iże iest Christus wywyższony Xiążęćiem y Zbáwićielem: nie może być zbáwiony: Záczym y sam Christus / dla tego sprostá/nie może zostáwáć nászym Zbáwićielem: iże śię ostał po zmartwychwstániu swoim práwicą Bożą wywyższonym. A dáleko wiecey/nie może dla tego sprostá zostáwáć nászym Zbáwićielem: iże nam zmartwychwstániem swoim drogę zbáwienia wiecznego vkazał. A ták y z tey miáry przedśięwźięćie Adwersárskie vpada.

IEDENASTA PRZYCZYNA.

Iedenastą á ostátnią przyczynę/ Socin/ w Xięgách de Seruatore: fol. 37. miánowićie te pokázuie: dla ktorey Christusá/ Zbáwićielem nászym postánowić chce przez vkazánie nam drogi zbáwienia wiecznego / z iego zmartwychwstánia: Iże pismo święte o nim y to zeznawa: Rom. 4. ℣. 25. że on powstał od vmárłych/ dla vsprawiedliwienia nászego.

Ná to odpowiádam.

Prawdá/ Ze Christus Pan/ powstał od vmárłych dla vspráwiedliwienia náßego: y miedzy inßymi/ mamy y ten niepośledni pożytek zmartwychwstánia iego: vspráwiedliwienie náße. Ale y to prawdá: Ze vspráwiedliwionym być z zmartwychwstánia Christusowego: nie iest to/ co iest/ vkazáne sobie mieć droge zbáwienia wiecznego/ przez zmartwychwstánie Christusowe. Gdyż y sam Socin támże fol. 37. przy końcu kárty expilkuiąc to: coby to było vspráwiedliwionym być: te słowá pisze: *Ale vspráwiedliwionym być coż iest inßego, iedno miánym być przed Bogiem zá spráwiedliwego, y dla tegoż od śmierći wieczney być wybáwionym, á żywotá wiecznego y zbáwienia dostąpić?* A ták iuż vspráwiedliwionym być przez zmartwychwstánie Christusowe/ nie iest/ áni może być to/ y zá to własnośćią słow explikáciey Socinowey: co iest/ mieć sobie vkazáne droge zbáwienia wiecznego/ przez zmartwychwstánie Christusowe. A zátym y to pozostawa: że y sámemu Christusowi/ być Zbáwićielem náßym przez swoie zmartwychwstánie: nie iest/ áni może być to: vkazáć nam droge zbáwienia wiecznego/ przez to swoie zmartwychwstánie. A krotko mowiąc/ y w summe wßytko záwiezuiąc: zstrony wßytkich dobrodźieystw zbáwiennych/ ktore nam z śmierći/ y zmartwychwstánia Christusá Páná wyniknęły: wßedźie á wßedźie to Pismo święte iáwnie y wyráźnie vkázuie: Iż Christus Pan/ nie dla tego względem tych dobrodźieystw/ zostawa Zbáwićielem náßym: iże nam ie przez śmierć swoię/ álbo zmartwychwstánie vkazał: y nas do náśládowánia álbo wykonywánia onych pobudźił: ále dla tego: iże nas przez nie zbáwił. Co y z tych świádectw Pismá świętego/ káżdy pobożny y rozsądny baczyć może: ktore sie wyżßey w vtwierdzániu Sentenciey náßey o tey rzeczy położyły: ná-

Ani Iedenasta.

ły: náwet y z tych/ ktore Socin/ ku podpárćiu swego mniemánia obłedliwego/ w pośrodek przywodźi: o ktorych śie áż do tąd tráktowáło: y przećiwna rzecz z nich mniemániu Adwersárskiemu pokazáłá śie.

Artykuł Siodmy.

O DANIU ZYWOTA WIECZNEGO.

A miánowićie o tym:

Ieśli dla tego słusznie y właśnie Christus Pan, może zostáwáć nászym Zbáwićielem: ize nam ma dáć Zywot Wieczny. Tákze, ieśli tá moc dawánia nam Zywotá Wiecznego: może mu należeć tym względem: ktorym względem iest człowiekiem prawdziwym?

ZDANIE SOCINISTOW.

Socin nieszczęsny/ Archimistrz Adwersárski/ w swoim Servátorze fol. 38. o tey rzeczy nápisał te słowá. *Christus dla tego Zbáwićielem nászym iest y bywa miánowány, iże on nam ma dáć żywot wieczny. Ktorey rzeczy wykonánia władzą ma iáko człowiek, y iáko Pośrzednik.* To własne Socinowe słowá: W ktorych Piaty/ á ostátni zámyka sposob: względem ktorego Christusá chce postánowić nászym Zbáwićielem.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Christus Pan/ iáko nie mogł inácżey nábyć wiecżnego odkupienia/ tylko przez śmierć swoię: ktorą stáwił zapłátą nászego odkupienia: Ták też nie może inszym względem żywotá wiecżnego nam dawáć/ á ták y Zbáwicielem nászym być: tylko tym: iże duszę swoię zapłátą odkupienia zá wielu położył. A záśię: iáko ten Christus Pan/ będąc nászym Zbáwicielem: iest nie tylko sámym z Nátury człowiekiem: ále w przod sámym z Nátury Bogiem: á kiedyby był miał być sámym tylko z Nátury człowiekiem/ á nie być w przod z Nátury Bogiem: tedyby był nie mogł być nászym Zbáwicielem: Ták też nie mogłby nam żywotá wiecżnego dáwáć: ieśliby nie był w przod sámym z Nátury Bogiem: ále tylko z Nátury sámym człowiekiem.

Tá Sentencia nászá Pięć częśći w sobie zámyka.

PIERWSZA CZĘŚĆ.

Tá Część to w sobie zámyka: że Christus Pan/ nie mogł nam inácżey wiecżnego odkupienia nábyć: tylko przez śmierć swoię: y iże tę śmierć zapłátą stáwił nászego odkupienia. Iáko Pismo święte vkázuie w Liśćie do Żydow Cap. 9. ℣. 11. gdźie ták Apostoł pisze: *Ale Christus przystąpiwszy Kapłan dobr przyszłych, przez więtszy y doskonálszy przybytek, nie ręką spráwiony, to iest, nie tego budowánia. Ani przez krew Kozłow y Cielcow, ále przez własną krew swoię, wszedł raz do mieyscá świetego, dostawszy wiecżnego odkupienia.* Ktore słowá iáwnie to w sobie zámykáią: że Christus Iezus Kapłan dobr przyszłych/ iáko y nie przez co inszego wszedł raz do mieyscá świetego/ tylko

Okazánie: Iż Christus nie mogł nam inácżey wiecżnego odkupienia nábyć tylko przez śmierć swoie: y iże tę śmierć zapłátą stáwił nászego odkupienia.

przez własną krew swoię: ták też y wiecznego odkupienia dostał nie przez co inszego tylko przez też własną krew swoię: w ktorey śmierć iego wyraża. Tegoż tenże Apostoł dowodźi niżey / w tymże Rozdźiale: ℣. 28. gdy pisze: *Ták y Christus raz ieśt ofiárowan, áby zgłádźił grzechy wiela ich.* O tymże mowi w Cap. 10. ver. 10. 12. 14. Gdźie ácz ofiárą ciáło Christusowe ná śmierć wydáne náżywa / y to tey ofierze przypisuie / że iest spráwiona zá grzechy / y iże oną ná wieki Christus poświećił tych wszytkich / ktorzy bywáią poświeceni: tedy przećię przez to nie co inszego rozumie: tylko odkupienie násze od grzechow. A zwłaszczá gdy kto uważy: iż ofiárá zá grzechy násze / ktorą iedne Christus Pan spráwił / nie może być oddalona / od nábycia nam odkupienia wiecznego. A iáko Christus Pan / tey ofiáry nie mogł spráwić bez śmierći swoiey: ták też áni wiecznego odkupienia. Gdy iednák to z tych mieysc pokázuie / że Christus / nie mogł nam ináczey nábyć wiecznego odkupienia / tylko przez śmierć swoię: tedy to względem præordinácyey Bożey ma być rozumiano: że ták Bog w rádźie swoiey przedwieczney sporządźił / áby nam był ten Syn iego własny / w wypełnieniu czásu / nie przez inszy sposob wiecznego odkupienia dostał tylko przez śmierć swoię: á zwłaszczá wspomniawszy sobie ná one słowá Piotrá świętego: 1. Epist. Cap. 1. v. 18. 19. 20. gdźie ták pisze: *Wiedząc iż nie káżącymi rzeczámi, srebrem álbo złotem ieśteśćie wybáwieni od proznego obcowánia wászego, ktoreśćie podáne wźięli od oycow. Ale drogą krwią iáko Báránká niepokalánego y niesplugáwionego, to ieśt, Christusá, ktory był przeyrzan przed záłożeniem świátá, y był obiáwion czásow ostátecznych dla was.* Toż śie pokázuie y z onych drugich słow tegoż Piotrá świętego: Actor. 2. ver. 23. gdy mowi o Christuśie Żydom: *Tego gdyśćie zá náznáczoną rádą y opátrznośćią Bożą podánego wźięli rękámi niespráwiedliwemi, zábiliśćie go wbiwszy ná krzyż*

Christus dla czego nam nie mogł ináczey nábyć odkupienia wiecznego: tylko przez śmierć swoię.

krzyż. Ktora śmierć tákowa: Iż Christus Iezus/ stáwił zapłátą nászego odkupienia: to z onych słow iego sámego może być iáwna: Matt. 20. ver. 28. nápisánych: *Iáko Syn człowieczy, nie przyszedł áby mu służono, ále áby vsłużył, y dał duszę swoie odkupienia zapłátą zá wielu.*

Drvga Część.

Tá część to w sobie zámyka: Że Christus / nie może nam inszym względem żywotá wiecznego dáwáć/ y zbáwicielem nászym być: tylko tym: iże duszę swoię dał zapłátą odkupienia zá wielu. Bo to ztąd iáwna: że y sámego wiecznego odkupienia niemogł nam ináczey dostáć/ tylko przelawszy krew swoię: iáko się wyższey pokazáło. Ktore rzeczy ták są miedzy sobą spoione: że ktorym sposobem Christus dostał nam wiecznego odkupienia/ á ták nas zbáwił: tymći też tylko względem/ dawa nam żywot wieczny y zbáwienie: Racia tego ta iest: Że Christus/ ze stáwáć nie może nam ináczey dawcą żywotá wiecznego/ tylko tym względem/ ktorym względem zostawa y sam Zbáwicielem nászym. Iż tedy/ tym względem nayosobliwiey/iest y zostawa nászym zbáwicielem/ iże duszę swoię dał odkupienia zapłátą zá wielu: iáko się tákże wyższey pokazáło: Przetoż też tymże względem zostawa nam dawcą żywotá wiecznego: iże duszę swoię dał odkupienia zapłátą zá wielu. A iákoby był nie mogł zostáwáć Zbáwicielem nászym Christus Pan: ieśliby był duszę swoiey nie dał zapłátą odkupienia zá wielu: Ták też inszym sposobem / nie mogł być/ áni zostáwáć dawcą nam żywotá wiecznego: tylko tym: iże dał duszę swoię zápłátą odkupienia zá wielu.

Okazánie: Iż Christus tym względem żywot wieczny nam dawá/ y zbáwicielem nászym zostawa iże duszę swoię dał zapłatą odkupienia zá wielu.

Trzecia Część.

Tá część to w sobie zámyka: Że Christus Pan/ będąc nászym Zbáwicielem/ iest nie tylko sámym prawdziwym

człowiekiem/ ále wprzod sámym z nátury prawdźiwym Bogiem: Jáko Pismo ś. vkázuie: ktorego świádectwá w Pierwszych Xiegách zrzetelne położyły sie/ y o tym tám tráktowáło sie: czego tu powtárzáć nie potrzebá.

Czwarta Częsc.

Okazánie: Iż Christus nie byłby nászym Zbáwićielem: kiedyby miał być sámym tylko z nátury człowiekiem: á Bogiem z nátury nic.

Tá część to w sobie zámyka: Że Christus Pan/ nie mogłby być nászym Zbáwićielem/ kiedyby miał być sámym tylko z nátury człowiekiem: á nie być wprzod sámym z Nátury Bogiem: Co z tego sámego iawno: że Pismo świete/ tego ktory iest Zbáwićielem nászym/ wprzod sámym z Nátury Bogiem vkázuie: iáko Esa.35.v.4. o tym Zbáwićielu nászym powiedźiano: *Sam Bog przyidźie á zbáwi was.* Czegoby Pismo świete nie czyniło: ieśliby ten Zbáwićielem nászym mogł być/ ktory iest sámym tylko człowiekiem. Przystepuie ieszcze y to do tego: Że ieśliby był mogł być nászym Zbáwićielem ten/ ktory iest sámym tylko z nátury człowiekiem: tedyby nie záwadźało nic: áby był nie mogł być y kto inszy z ludźi/ oprocz Christusá/ tákowym?

Piata Część. A Ostatnia.

Okazánie: Iż Christus bedac sámym tylko z nátury człowiekiem/ á nie bedac z nátury Bogiem: nie mogłby nam żywotá wiecznego dáwáć.

Tá część to w sobie zámyka: Że Christus Pan/ nie mogłby nam żywotá wiecznego dawáć: ieśliby nie był wprzod sámym z Nátury Bogiem/ ale tylko sámym z nátury człowiekiem. Co stąd iáwna: Że y sam nie mogłby być nászym Zbáwićielem/ ieśliby nie był pierwey sámym z Nátury Bogiem/ ále tylko człowiekiem: iáko sie wyższey pokazáło. Jáko tedy Christus Pan/ máiąc być nászym Zbáwićielem/ potrzebował tego/ áby był wprzod sámym z Nátury Bogiem: Ták też máiąc nam być dawcą żywotá wiecznego/ potrzebował tego/ áby był wprzod sámym z Nátury Bogiem/ nie tylko człowiekiem. A iáko sam nie mogłby być Zbáwićielem nászym: ieśliby nie był sámym z Nátury Bogiem: choćby był człowiekiem: Ták

też

też nie mogłby być dawcą nam żywotá: ieśliby nie był wprzod ſámym z Nátury Bogiem: ále tylko człowiekiem. A toć ieſt okazánie Sentenciey náßey y prawdziwośći iey vtwierdzenie.

Censura Na Zdanie Socinistow.

Ná to Zdánie Adwerſárſkie / z dwoiákiey miáry Censurę vczynić potrzebá. Z *Pierwßey* tey: Jle twierdzą: Jákoby Chriſtus dla tego ſłußnie Zbáwićielem náßym miał zoſtáwáć: iże nam ma dáć żywot wieczny. Z *Drugiey* tey: Jle twierdzą: Jákoby tá moc dawánia nam żywotá wiecznego/ miáłá należeć Chriſtuſowi Pánu tym względem: ile ieſt człowiekiem.

Zgánienie Sentenciey Adwerſárſkiey.

Na Pierwsza Rzecz Censura.

Chriſtus Pan ſproſtá nie może dla tego ſłußnie zoſtáwáć Zbáwićielem náßym: iże nam ma dáć żywot wieczny.

W pierwßey rzeczy

Naprzod: Dla tego: Ze twierdząc to Adwerſarze: iż Chriſtus dla tego ſłußnie ma zoſtáwáć Zbáwićielem náßym/ że nam ma dáć żywot wieczny/ dla tego to twierdzą/ áby przewieść mogli iż Chriſtus nie tym względem ieſt náßym Zbáwićielem/ iże zá grzechy náße vmárł/ y przez śmierć ſwoię ſpráwiedliwemu ſądowi Bogá Oycá doſyć vczynił: ále tym: iże nam ma dáć żywot wieczny. Ale iáko ſie ná tey pierwßey rzeczy wielce myłą y zawodzą/ co ſie wyżßey pokazáło: y ieſzcze ſie niżey więcey pokaże: Ták też y ná tey drugiey nie mniey záwodźić ſie muſzą. A ták z tey pierwßey miáry przedśiewźięcie ich vpada.

1. Chriſtuſowi/ Zbáwićielem náßym/ przez śmierć tego ktora dla grzechow náßych vmárł/ y przez nie ſądowi ſpráwiedliwemu Bogá Oyca doſyć vczynił: być nie dopuſzczą.

Powtore: Dla tego: Ze opák rząd rzeczy w tey ſpráwie obrácáią: Abowiem oni dla tego Chriſtuſá chcą poſtánowić náßym Zbáwićielem: iże nam ma dáć żywot wieczny. A Piſmo święte vkázuie: iż Chriſtus nie dla tego zoſtawa Zbáwićielem náßym: że nam ma dáć żywot wieczny: ále dla tego nam ma dáć żywot wieczny: iże ieſt náßym Zbáwićielem: według tych świádectw

2. Opák rząd rzeczy obrácá.

Pismá ś. Matt 1.v.21. *A názowieß imie iego Iezuſem, ábowiem on zbáwi lud ſwoy od grzechow iego.* W ktorych słowiech/ sámá osobá Christusá Páná: názywa ſie Iezusem/ álbo Zbáwićielem: á o tym żadney wzmianki niemáß: áby dla tego miał zostáwáć Zbáwićielem: iże nam ma dáć żywot wieczny. Tákże y v Janá ś. Cap. 10. v. 27. 28. ſamże mowi: *Owce moie ſłucháią głoſu mego, á ia ie znam, y idą zá mną. Iáć im teź wieczny żywot dawam.* W tych słowiech/ tákże śiebie ſámego/ Christus Pan/ Zbáwićielem/ y dawcą żywotá wiecznego pokázuie: á tego y naymnieyßym słowkiem niewspomina/ áby dla tego miał zostáwáć tákowym: iże nam ma dáć żywot wieczny. Inßych świádectw/ nád te/ więcey/ o tey rzeczy przywodźić nie potrzebá: gdyż to ták iásna iest rzecz w Piśmie świętym: że też o tym wiele mowić byłáby niepotrzebna. Iáko tedy Christus Pan / nie mogłby nam żywotá wiecznego dawáć: ieśliby nie był pierwey Zbáwićielem: Ták też koniecznie/nie może zostáwáć dla tego náßym Zbáwićielem: iże nam ma dáć żywot wieczny.

3. Skutek zbáwienia/ zá sam sposob nábytego nam przez Christusá zbáwienia: kłádźie.

Potrzećie: Dla tego to przedćiwśiećie Adwersárſkie nie ostoi ſie: Ze skutek zbáwienia/zá sam sposob nábytego nam przez Christusá zbáwienia: kłádą. Abowiem skutek zbáwienia iest żywot wieczny. Sposob záśię ktorym nam Christus spráwił to zbáwienie: vkázuie Pismo ś: nie inßy: tylko śmierć Christusowe. Abowiem Anioł Iozephowi powiedźiał: Matt.1.v.21. Ze ten Zbáwićiel/ lud swoy miał zbáwić nie od czego inßego: tylko od grzechow. A Páweł święty Hebr 9.v.28. dokłáda sposobu/ ktorym to ten Zbáwićiel wykonał: gdy mowi: *Ták y Christus raz ieſt ofiárowan, áby zgłádźił grzechy wielá ich.* Tego sposobu Adwersarze zániechawßy/ przez ktory nas Christus zbáwił/ á ták y sam ſie zbáwićielem náßym okázał: do skutku zbáwienia/ to iest/ do żywotá wiecznego/ y do tego: iże nam ma być od Christusá dány: vćiekáią

ſie.

ſie. Choćiayże nie ná tym ſtatus Controuerſiey ſpołega/ o ktorey ſpráwá miedzy námi idźie. Bo nie o ſkutki zbáwienia ſpor miedzy námi idźie/ áni o to: ieśli nam Chriſtus ma dáć żywot wieczny: ále idźie nam o ſpoſob/ ktorym nas Chriſtus zbáwił/ á ták y ſam z tego ſpoſobu zbáwićielem náſzym ſłuſznie ma być vznawan. A iuż to wſzyſcy wiedzą: że inſzy ieſt ſpoſob/ zá ktorym ſie co dźieie: á inſza oná rzecż/ ktora ſie zá onym ſpoſobem dźieie. A z tey tedy miáry to przedśięwźięćie Adwerſárſkie: mogłoby być odrzucone: że rzecż tá/ ktorą ná tym mieyſcu podawáią nihil ad quæſtionem pertinet. A owſzem to ieſzcże nád to Adwerſarzom mogłoby być zádano: że oni ták w tey ſpráwie poſtępuiąc/ á inſze odpowiádáiąc/ nie to o co bywáią pytáni: záżywáią w tym Fallaciey, ktorą w ſzkołách zową: ſecundum plures interrogationes: coby nie miáło ſłuſznie należeć Chriſtiánom/ ále tylko Zophiſtom: ktorym nie o prawdę/ ále o wygráną idźie.

Poczwarte: A dla tego to Adwerſarzom nie może być pozwolono: Jákoby dla tego ſłuſznie Chriſtus Zbáwićielem náſzym miał zoſtáwáć: iże nam ma dáć żywot wiecżny: Iże áni ſám Oćiec niebieſki: nie może zoſtáwáć zproſtá tákim ſpoſobem náſzym Zbáwićielem: iże nam ma dáć żywot wiecżny. Abowiem vkázuiąc Piſmo ś. Bogá Oycá być náſzym Zbáwićielem: nie zproſtá go dla tego tákim vkázuie: iże nam ma dáć żywot wiecżny: ále dla tego: iże on świát vmiłował/ á Syná ſwego Jedynorodzonego ná to dał/ áby wſzelki ktoryby weń wierzył/ nie zginął/ ále miał żywot wiecżny: co ſam Syn Boży vkázuie: Ioan.3.v.16. Ponieważ tedy y ſam Bog Oćiec/ nie może zproſtá dla tego zoſtáwáć náſzym Zbáwićielem: iże nam ma dáć żywot wiecżny: Przetoż y Chriſtus Pan/ Zbáwićielem náſzym zoſtáwáć nie może dla tego zproſtá: iże nam ma dáć żywot wiecżny. Bo o rownych rzecżách: rowny ſąd. A záśię: Jáko Bog Oćiec/ dla tego Zbáwi- 4. Z tym ſpoſobem/ktorym y ſam Oćiec niebieſki ieſt náſzym Zbáwićielem: walcży.

ićielem náßym zprostá y prawdźiwie zostawa: iże nas vmiłowáł/ á Syná swego Iedynorodzonego nam dał/ ktoremu nie zfolgował/ ále go zá nas ná śmierć wydał: Rom. 8. ℣. 32. Ták też y sam Christus Pan/ dla tego zprostá Zbáwićielem náßym muśi zostáwáć y prawdźiwie: iże nam iest dány: y zá nas wßystkich ná śmierć wydány.

Popáte: A dla tego to przedśięwźięćie Adwersárskie ostáć śię nie może: Że śmierć Christusowę niſczy/ y niepotrzebną być pokázuie: Ieśli to bowiem ma być prawdá: że Christus nie dla tego Zbáwićielem náßym zostawa: iże iest zá nas wßytkich ná śmierć wydány/ y iże nam to tą śmierćią swoią záſłużył: że iesteśmy zbáwieni: ále miánowićie dla tego/ że nam ma dáć żywot wieczny: tedyć zátym pozostawa nic inßego/tylko to: że iáko dánie żywotá wiecznego nam przez Christusá/ nie iest/ áni może być to sámo/ co iest wydánie zá nas ná śmierć tegoż Christusá: Ták też Christus Pan/ niepotrzebnieby był musiał ták zelżywą śmierćią zá nas vmieráć. A tákby y Bog Oćiec/ w niesłußnośći muśiał być oskarżon: iże niepotrzebnie/ná ták zelżywą śmierć tego Syná swego własnego wydał. Lecż iż to o śmierći Christusowey/ áni o Bogu Oycu/ słußnie nie może być myślono/ nie tylko mowiono: Przetoż Christus/ dla tego Zbáwićielem náßym zostawa: iże iest zá nas ná śmierć wydány/ y iże nam to śmierćią swoią záſłużył. A iż ták/ tedyć iuż nie dla tego zprostá/ iże nam ma dáć żywot wieczny.

5. Smierć Christusowe niſczy: y niepotrzebną pokázuie.

Náwet: A z tąd tá niesłußność álbo nágáná przedśięwźięćia Adwersárskiego/ w tey rzeczy/ ma być wybaczona: Że ieśliby to prawdá miáłá być/iż nie dla tego Christus Pan iest y zostawa náßym Zbáwićielem/ iże nam to śmierćią swoią záſłużył: ále dla tego zprostá: iże nam ma dáć żywot wieczny: Tedyćby ták iescze do tego czásu/ muśiał nie być rzeczą sámą y skutkiem/ náßym Zbáwićie-

6. Christusowi/ y do tego czásu skuteczným zbáwićielem: być nie dopußcza.

lem:

lem: iáko nam ieſzcze rzeczą ſámą y ſkutkiem nie oddał żywotá wiecznego. Bo to ma być áż dniá ſądnego/wedlug onych słow ktore w ten czás do tákowych będą rzeczone: *Podźcieſz błogosławieni Oycá moiego, á oſiądźcie kroleſtwo dziedziczne, wam zgotowáne od záłożenia świátá:* Matt. 25. v. 34. Ale iże przećie Piſmo świete wſzędźie y w teráźnieyſzym czáśie/ Chriſtuſá Zbáwićielem náſzym miánuie y vkázuie: choćiayże nam ieſzcze ſkutkiem ſámym nie oddał żywotá wiecznego: Matt. 1. v 21. Luc. 1. v. 27. & 2. Cap. v. 11. 30. & 9. Cap. v. 56. y indźiey: Przetoż y ſtąd znáć/ że Chriſtus Pan/ nie może zoſtáwáć Zbáwićielem náſzym zproſtá dla tego: iże nam ma dáć żywot wieczny. A toć ieſt ná pierwſzą Rzecz Zdánia Adwerſárſkiego/ ſłuſzna Cenſurá y nágáná.

Na Drugą Rzecz Censura.

Druga rzecz Zdánia Adwerſárſkiego/ to w ſobie zámyka: Jákoby tá moc dawánia nam żywotá wiecznego/ Chriſtuſowi Pánu tym względem miáłá należeć: ile ieſt człowiekiem: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono. — *W drugiey rzeczy zgánienie: ſentenciey Adwerſárſkiey*

Naprzod: Dla tego: Że tego nigdźie Piſmo ś. nie mowi. Bo co niektore świádectwá/ Socin w ſwoim Servatorze: fol. 40. z niego/ ku podpárciu tego ſwego przedśiewźięćia przywodźi: tedy wnetże ſie niżey pokaże/ gdy ſie tym mieyſcom obroná dawáć będźie: iż nie tylko tego w ſobie nie zámykáią: ále ſie też iáwnie tákiemu mniemániu Adwerſárſkiemu przećiwią. A ták tedy y tá druga rzecz/ tego przedśiewźięcia Adwerſárſkiego/ dla tego ie napierwſza nagáne ſobie záſługuie: iże nie ma y iednego dowodu z Piſmá świetego. — *1. W Piśmie ś. żadnego dowodu nie má.*

Powtore: Dla tego: Że to dla tego Adwerſarze twierdzą: iże ſobie Chriſtuſá Páná/ tylko ſámym z Nátury człowiekiem: vprzedli. Bo y my/ kiedybyſmy ták [illegible] re- — *2. W ſłáwny [illegible] Chriſtuśie/ pokáże być*

sámy Adwersarze; okázuie.

probrium sensum, mieli być podáni/ (czego nas Boże vchoway) iáko oni: tedy Christusá/ z iedney miáry tylko człowiekiem sobie vprządszy/ á z drugiey miáry/ z Pismá świetego Zbáwićielem go nászym widząc: tedy álbobyśmy tego záprzeć muśieli: iże nie iest nászym Zbáwićielem/ będąc sámym tylko z Nátury człowiekiem: álbo że nie inszym względem iest nászym Zbáwićielem/ y dawcą żywotá wiecznego: tylko tym względem ile iest człowiekiem. Ale iáko my/ muśielibyśmy sie ná tym wielce záwodźić chcąc to twierdźić: Gdyż Christus Pan/ iest nie tylko prawdźiwym człowiekiem/ ále wprzod prawdźiwym z nátury Bogiem: o czym práwie wszytká Xięgá násza Pierwsza/ y Wtora tráktuie: Ták też Adwersarze/ gdy to teraz twierdzą/ iż Christus Pan nie iest czym inszym z swego przyrodzenia/ tylko człowiekiem: y iże tá moc dánia nam żywotá wiecznego/ należy mu nie inszym względem/ tylko tym/ ile iest z przyrodzenia prawdźiwym człowiekiem: wielce sie ná tym muszą mylić y záwodźić. A ták y dla tey drugiey przyczyny/ to ich przedśięwźięcie vpada.

3. Sposobowi ktorym Bog Oćiec/ dawa nam żywot wieczny: przećiwi sie.

Potrzećie: Dla tego: Ze tego przykład Bogá Oycá ták rozumieć nie dopuszcza. Pewna to bowiem/ że Bog Oćiec/ iest też dawcą żywotá wiecznego. Pewna y to/ że ten Bog Oćiec/ nie może być tym względem dawcą żywotá wiecznego postánowiony áby miał być człowiekiem: gdyż iest Duch: ále tylko tym: iże iest z Nátury Bogiem: á tákim kiedyby nie był/ tedyby zgołá nie mogł być áni dawcą żywotá wiecznego. Poniewaz tedy Bog Oćiec/ nie mogłby być dawcą żywotá wiecznego postánowion/ ieśliby nie był Bogiem z nátury prawdźiwym: Tedyć pewnie y Christus Pan/ nie mogłby być dawcą żywotá wiecznego/ ieśliby nie był Bogiem z nátury prawdźiwym. A záśię iáko Bog Oćiec nie tym względem zostawa dawcą żywotá wiecznego: áby miał być człowie-

kiem:

kiem: ále tym/ ktorym względem iest z nátury Bogiem: Ták też Christus Pan/ nie tym względem zostáwáć muśi żywotá wiecznego dawcą/ ktorym względem iest człowiekiem: ále tym: ktorym względem iest prawdźiwym z nátury Bogiem. Bo y tu o rownych rzeczách/ rowny sąd muśi być czyniony. A ták y z tey trzećiey przyczyny/ przedśięwźięćie Adwersárskie vpada.

4. Dwá rozne dawce żywotá wiecznego: wprowadza: y dwoi sposob rozny dawánia żywotá wiecznego / y dwá żywoty wieczne.

Poczwarte: Dla tego: żeby tym sposobem / muśieli być dwá rozni dawce żywotá wiecznego/ y dwoy sposob rozny dawánia żywotá wiecznego/ y dwoy żywot wieczny. A ieszcze do tego/ ieden doskonálszy/ á drugi mniey doskonáły. Bo ieśli to prawdá/ że Christus Pan/ z przyrodzenia swego/ nie iest czym inszym/ tylko człowiekiem: y iże żywotá wiecznego nie inszym względem iest dawcą: tylko ile iest człowiekiem: Tedyć zátym muśi być rzeczono nie co inszego/ tylko to/ iż iáko y Bog Oćiec nie może być odsądzony tego/ áby nie miał być dawcą żywotá wiecznego: y iáko go nie może inszym względem dáwáć/ tylko tym/ iże iest z nátury prawdźiwym Bogiem: gdyż to o nim nie może być rzeczono áby miał być człowiekiem: á ták y żywot wieczny dáwáć tym względem: Ták też że są dwáy dawce żywotá wiecznego od śiebie rozni: Jeden Bog prawdźiwy z Nátury/ to iest/ Bog Oćiec: A drugi prawdźiwy tylko człowiek z nátury/ iáko o Christuśie Adwersarze rozumieią. A ták iáko dwá rozni dawce żywotá wiecznego: ták też dwá rozne sposoby dawánia żywotá wiecznego: Gdyż to wszyscy wiedzą/ że inszym sposobem Bog z Nátury wszytko czyni/ cokolwiek czyni: á inszym człowiek tylko z nátury. A ták ieszcze będą y dwá rozne żywoty wieczne: według dwu roznych dawcow/ y sposobow dawánia żywotá wiecznego: Jeden/ ktory dáie Bog z Nátury / to iest/ Oćiec niebieski/ á drugi ktory dáie człowiek tylko z nátury/ to iest/ Christus: według tego iákim go tylko Adwersarze sobie finguią. A zátym ieszcze

ſzcze te dwá żywoty wieczne/ będą muśiáły być ieden nád drugi doſkonálſzy: Doſkonálſzy ten ktory Bog z Nátury dawa; to ieſt/ Oćiec. Mniey doſkonáły ten/ ktory człowiek tylko z nátury dawa/ to ieſt/ Chriſtus. Gdyż wſzyſcy iáwnie wyznawáią: że doſkonálſzy ieſt Bog z Nátury/ niżeli ten/ ktory ieſt ſámym tylko człowiekiem z nátury: á zátym: że y doſkonálſzey cauzy muśi być doſkonálſzy effekt. Ale iże to wſzyſtko o Chriſtuśie Pánie nie może być ſłuſznie rzeczono/ áni o tym ſpoſobie/ ktorym on dawcą żywotá wiecznego zoſtawa: Náwet áni o tym ſámym żywoćie wiecznym ktory on dawa: nie może áni to być rzeczono: áby dwáy rozni mieli być dawce żywotá wiecznego/ ábo dwá rozne ſpoſoby dawánia żywotá wiecznego/ ábo dwá rozne żywoty wieczne: Przetoż Chriſtus Pan/ z przyrodzenia ſwego/ nie może być tylko człowiekiem: áni żywotá wiecznego tym względem dawcą/ ile ieſt człowiekiem. A ták y ſtąd mniemánie Adwerſárſkie vpada.

5. Sámá ſie z ſobą nie zgadza.

Náwet: Dla tego: Że ſamże Socin Archimiſtrz Adwerſárſki/ w tym przedśięwźięćiu ieſt przećiwny ſobie. Co czyni w ten czás y z tey miáry/ gdy czyniąc Chriſtuſá Páná/ y ſámym tylko człowiekiem/ y tym względem dawcą żywotá wiecznego: ile ieſt człowiekiem: tego dokłada: że tę władzą dawáć żywot wieczny/ Chriſtus Pan ma/ nie tylko iáko człowiek ále iáko y Pośrednik. Jáwne bowiem ſą iego ſámego ſłowá/ ktore ſie wyżſzey z Xiąg iego de Seruatore: ſol. 38. położyły: gdy piſze: *Chriſtus dla tego Zbáwićielem náſzym ieſt, y bywa miánowány, iże on nam ma dáć żywot wieczny: ktorey rzeczy wykonánia pokázuie ſie władzą mieć, iáko człowiek y Pośrednik.* To włáſne ſłowá Socinowe. Skąd ták zámykam: Pośrednikiem Chriſtuſowi Pánu być/ nie ieſt nic inſzego/ tylko Meſsiaſzem być álbo Zbáwićielem: Ratia tego tá ieſt: Że táż ieſt oſobá Chriſtuſá Pośredniká/ ktora y Meſsiaſzá: y do te-

goż

goż się ściąga przed iego Pośredniczy/ do czego y Mesiáski albo Zbáwicielski. Iż tedy Mesiasz w osobie swoiey/ nie tylko iest człowiekiem/ ále wprzod y sámym Bogiem/ ktory miał przyść á zbáwić nas: Esa.35.v.4. á człowiekiem iże iest/ tego y sámi Adwersarze nie neguią: Przetoż Christus Pośrednik w osobie swoiey/ iest nie tylko człowiekiem/ále wprzod sámym Bogiem. A iż ták: Przetoż y dawcą żywotá wiecznego nie może być stánowiony tylko tym względem: ile iest człowiekiem; ále raczey tym względem/ ile iest z nátury Bogiem. Chybáby to mogli Adwersarze iáwnie z Pismá ś. pokazáć: Iż Christus Pośrednik/ choć się pokázuie z Pismá świętego sámym Bogiem/ ktory miał przyść á zbáwić nas: przećię iednák nic w tey sprawie nie czyni tym względem/ktorym względem iest sámym Bogiem. Czego choćby naybárziey chćieli Adwersarze/ nie pokażą. Z tych tedy pomienionych przyczyn/ to przedsięwzięćie Adwersárskie vpada: iáko tákie/ ktore nigdźie w Piśmie świętym podpory nie ma: y owszem iest Pismu świętemu przećiwne.

OBRONA MIEYSC PISMA SWIETEGO.

SOcin nieszczęsny/ Archimistrz Adwersárski/ zdobywáiąc się ná dowody/ ktorymiby tego mogł podeprzeć: Iż Christus nie inszym względem ma moc dawánia nam żywotá wiecznego/tylko tym ile iest człowiekiem: tedy w swoim Servátorze: fol.40. napierwey się vćieka do onych słow Christusá Páná: ktore mowił: Matt.28. v.18. po swoim zmartwychwstániu: *Dána mi iest wszytká moc ná niebie y ná ziemi.* O ktorych ták pisze: *Pewna iest, że Iezus Christus, iako człowiek ma wszelką władzą ná niebie, y ná ziemi: Abowiem sam mowi po zmartwychwstániu: Dána mi iest wszelka moc ná niebie y ná ziemi. A iż Bogu nic może nic*

 być

być dano: Dla tegoż, iawna ieſt, iż on o ſobie ná tym tám mieyſcu, iáko o człowieku y Pośredniku słowá vczynił. A trochę niżey támże z tego ták zámyka: *Rozumiem tedy, że niemáſz żadnego, ktoryby nie miał bacżyć, iż ten, ktory wſzytkę władzą ma ná niebie y ná ziemi, ile ią ma, tym względem też może żywot wiecżny dáć.* To Socinowe słowá.

Ná to Odpowiádam Swoiáko

Ná pierwſzą rzecż odpowiádam.

Pierwſzą rzecż Socin Archimiſtrz Adwerſárſki/ w tey ſwoiey explikáciey tę zámyka/ w ktorey twierdźi: iákoby Chriſtus Pan/ mowiąc te słowá: *Dána mi ieſt wſzytká moc ná niebie y ná ziemi:* miał ie mowić nie inſzym względem o ſobie/ tylko tym: ile ieſt człowiekiem: Ale to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż Christus wßystkiey władze ná niebie y ná ziemi: nie może mieć/ ile ieſt człowiekiem.

Naprzod: Dla tego: Że tego áni ná tym mieyſcu/ áni ná żadnym inſzym Piſmo świete nie mowi: Przetoż y Adwerſarze z ſwoim Socinem domyśláć śię tego nie mogą.

Powtore: Dla tego: Że tákie rozumienie tych słow o Chriſtuśie/ przychodźi Adwerſarzom ze złego rozumienia o ſámym Chriſtuśie. Bo iż oni tego rozumienia ſą o Chriſtuśie/ że z przyrodzenia ſwego/ nie czym inſzym ieſt/ tylko człowiekiem: Przetoż też wſzytkie mieyſcá Piſmá świętego/ ktore o nim mowią/ y ktore cokolwiek mu przywłaſzczáią: rozumieć muſzą o nim iáko o człowieku. Ale iáko ná tym wielce śię mylą/ áby Chriſtus Pan/ z przyrodzenia ſwego/ nie miał być więcey czym inſzym tylko z nátury człowiekiem: Gdyż ieſt wprzod z nátury Bogiem/ iáko śię doſtátecżnie w Pierwſzych Xięgách pokazáło: Ták też niemniey záwodzą śię ná tym/ iákoby wſzytkie rzecży wobec/ ktore Piſmo święte Chriſtuſowi Pánu przywłaſzcza/ miáło mu ie przywłaſzczáć nie inſzym względem: tylko tym/ ile ieſt z nátury prawdźiwym

dźiwym człowiekiem. Co y o teráznieyszym mieyscu ma być rozumiano: ktore iż sie o Christuśie nie może rozumieć iáko o człowieku/ to z náśláduiących przyczyn káżdemu pobożnemu może być iáwno.

Abowiem *Trzećia* przyczyná tá iest / dla ktorey sie te słowá rozumieć nie mogą o Christuśie iáko o człowieku: Iże tego to sámo słowko mienia władze ná niebie y ná źiemi: nie dopuszcza. Bo mieć wszytkę władzą ná niebie y ná źiemi / żadnym sposobem nie może to ná tego przypádáć: ktory iest sámym tylko z przyrodzenia człowiekiem. *Naprzod* dla tego: Że tego nigdźie Pismo ś. nie vkázuie. *Potym* dla tego: Że mieć wszytkę władzą ná niebie y ná źiemi: iest rzecz nieográniczona: A człowiek wszelki iákikolwiek iest/ z przyrodzenia swego: iest y zostawa ográniczony: záczym y nieográniczoney rzeczy/ iáka iest wszystká władza ná niebie y ná źiemi: nie może nigdy ośięgnąć. Toż y o Christuśie muśi być rozumiano. Bo y ten ile iest człowiekiem/ iáko nie iest nic rozny od inszych ludźi z swego przyrodzenia/ ták tez muśi być ográniczony: záczym y nieográniczoney rzeczy tym względem/ iáka iest wszystká władza ná niebie y ná źiemi: zgolá nie może ośięgnąć. Chybáby Adwersarze ex finito infinitum mogli vczynić/ á ták y naturam rerum interuertere. Czego trudno dokázáć. A iáko tego trudno dokázáć: Ták tez Christus nie mogąc mieć wszystkiey władze ná niebie y ná źiemi: ile iest z przyrodzenia człowiekiem: Nie może tez dawcą być żywotá wiecznego ile iest człowiekiem. A ták y te słowá: *Dána mi iest wszytká władza ná niebie y na źiemi* nie mogą sie o nim rozumieć iáko o człowieku.

Czwarte: Y dla tego to mniemánie Adwersárskie nie ostoi sie: Że tego przykład Bogá Oycá/ o Christuśie ták rozumieć/ iáko chcą Adwersarze/ nie dopuszcza. Abowiem iż Bog Oćiec ma wszytkę władzą ná niebie y ná źiemi/ tego mu żaden nie może słusznie przywłaszczyć iáko

czło-

człowieku: gdyż nie iest człowiekiem: ále muśi mu to nale-
żeć iáko z Nátury Bogu: á tym kiedyby nie był pier-
wey/ żadnym sposobem moc wszytká ná niebie y ná ziemi/
nie mogłáby mu należeć: co v wszystkich iest in confessô.
Poniewaz tedy Bogu Oycu táż wszystká władza ná nie-
bie y ná ziemi/ nie może inszym względem należeć/ tylko
tym/ ile iest prawdziwym z Nátury Bogiem. Przetoż y
Christusowi Pánu/ táż wszystká władza ná niebie y ná
ziemi/ nie może tákże inszym względem należeć: tylko ile
iest z Nátury prawdziwym Bogiem: á tym kiedyby pier-
wey nie był/ żadnym sposobem tá wszystká władza ná nie-
bie y ná ziemi/ nie mogłáby mu należeć: Gdyż y to wszyscy
wiedzą: że iedney y teyże rzeczy/ muśi być iedenże wzgląd
y sposob.

Popiąte: K temu dla tego to mniemánie Adwersárskie nie
ostoi się: Że się temu Ezáiász Prorok święty przeciwi/
ktory vkázuie: Iż Christus Pan/ iescze w ten czás miał
tę władzą: ktorego czásu y sam ten Prorok żył y był. Bo
ták o nim nápisał: Cap. 9. v. 6. *Dźiećię się nam národźiło, á Syn dány nam iest, á Panowánie iego ná rámieniu iego. Y názywáć będą Imię iego, Przedźiwny, Porádny, Bog mocny, Oćiec przyszłego wieku, Xiążę pokoiu.* Ktore słowá/ iż nie o kim
inszym iedno o Christuśie máią być rozumiáne: iáwna
stąd: iż nie kto inszy dźiećiątkiem się nam národźił á Sy-
nem iest nam dány: tylko on sam: iáko y Pismo święte
zeznawa: Luc. 2. v. 11-12. Ioan. 3. v. 16 Iáwna y to z tych
słow Ezáiaszowych: iże ten Pan/ tę władzą ktorą teraz
ma/ miał iescze zá czásow Ezáiaszowych: Bo mu to sam-
że Ezáiasz zrzetelnie w tych słowiech pomienionych przy-
sądza: gdy powiáda: że iescze w ten czás Pánowánie
iego zostáwáło ná rámieniu iego y iże iescze w ten czás był
Bogiem możnym. Iáwna y to/ że tá władza y możność/
Christusowi Pánu/ w ten czás nie mogłá należeć tym
względem: ile iest człowiekiem: Gdyż iescze w ten czás
nie

nie był człowiekiem: ále dopiero potym miał ſie národźić tákim. Nie mogłá mu też w ten czás tá władza należeć iáko Aniołowi: bo tych nigdy nie przyimował: Hebr. 2.v.16. Pozoſtawa tedy to zá tym/ że mu w ten czás tá władza muśiáłá należeć tym względem: ile ieſt z nátury Bogiem. Jákoż y ſam Ezáiaſz ták vkázuie: gdy mu tę możność tym względem/ ile ieſt Bogiem/ przywłaſzcza: názywáiąc go iáwnie Bogiem możnym: á tego nigdźie nie czyni/ áby go miał názywáć możnym człowiekiem: á ták mu y tę możność tym względem przypiſowáć: ile ieſt człowiekiem. A koniecznie tákby był muśiał Prorok Boży powiedźieć: ieśliby to prawdá miáłá być: że tá władza y moc/ Chriſtuſowi Pánu/ należy iáko człowieku: iáko Socin vdawa. A z tego to płynie: Iż ponieważ zá czáſow Ezáiaſzá/ tá władza Chriſtuſowi Pánu/ y moc/ nie inſzym względem należáłá/ tylko tym/ ile ieſt Bogiem: Przetoż mu y teraz y záwſze/ inſzym względem nie może należeć/ tylko tymże względem. Gdyż vnius & eiuſdem rei, záwſze muśi być iedná y táż przyczyná. A choćby też chćieli Adwerſarze/ te słowá Prorockie zgołá wſzytkie/ do czáſu tego reſtringowáć/ ktorego ſie ten Syn nam dány/ Dźiećiątkiem národźił/ vchodząc tego/ áby nie muśieli pierwſzey bytnośći Chriſtuſowi Pánu przyznáć/ niżeli ſie człowiekiem národźił: Czego iednák ſłuſznie czynić nie mogą/ bo ſie temu ſamże Prorok przećiwi/ ktory in præſenti, zoſtáwánie Pánowánia ná ramieniu tego Syná nam dánego/ temuż Synowi przywłaſzcza/ y Bogiem go możnym názywa: á iże tákim potym y od inſzych ludźi miał być názywány/ ále nie dopiero potym zoſtáć ſie tákim rzeczą ſámą: vkázuie: gdyż inſza ieſt rzecz/ być komu czym: á inſza/ być názywánym tákim: Bo ten/ ktory iákim bywa názywány/ potrzebá áby był pierwey ſam w ſobie y v śiebie tákim/ iákim go inſzy potym názywáć máią. A poki nie będźie tákim ſam w ſobie y v śiebie/ po-

ty go y inszy tákim názywáć nie mogą/ iákim ma być od nich názywány: Abowiem non Entis nulla est efficatia: iáko Mądrzy náuczáią. Jáko y Ezáiasz/ trudnoby go był w swoim czásie/ miał názywáć Synem/ Xiążęciem/ Porádnikiem/ Oycem/ y Bogiem możnym: ieśliby był pierwey y przedtym ten Syn/ sam w sobie y v śiebie tákim nie był. Ale wrácáiąc śie do propositu: Dato non concesso, Mowię/ choćby chćieli Adwersarze/ te wszytkie słowá Prorockie do tego czásu restringowáć/ ktorego śie Christus człowiekiem národźił: tedy przećię tey władze/ nie mogą mu inszym względem przypisowáć/ tylko tym/ ktorym względem Ezáiasz Prorok święty przypisał mu ią. A iż śie pokazáło/ że mu ią Ezáiasz/ tym względem przypisał/ ktorym względem iest Bogiem: Bo go zrzetelnie názwał możnym Bogiem: Przetoż y Adwersarze/ nie mogą mu iey nád ten Ezáiaszow przypisowáć inszym sposobem.

Náwet: A ieśliby ieszcze vpornie Adwersarze z swoim Socinem/ tę władzą/ Christusowi Pánu/ iáko człowiekowi przypisowáć chćieli: tedyby ieszcze y to im muśiáło być zádano: Zebrnic nie záwadzáło/ áby táż władza/ y inszym ludźiom/ iáko ludźiom nie miáłá należeć. Ratia tego tá iest: że y Christus ile iest człowiekiem/ nie iest nic rożny od inszych ludźi/ tylko grzech excipuiąc/ ktory do istoty Nátury człowieczey nie należy/ bo iest Accidens. Czego y Apostoł święty poświádcza/ gdy o nim z tey miáry ony słowá pisze: Hebr. 2. ℣. 17. *Skąd miał podobnym być we wszytkim Bráćiey.* Lecz iże tá władza y moc/ ktora Christusowi Pánu należy/ nie może należeć inszym ludźiom/ iáko ludźiom: co stąd iáwna: że tego nigdźie Pismo święte nie vkázuie: Przetoż y Christusowi/ tá władza/ nie może należeć iáko człowieku. A iż mu przećię należy/ á nie może mu należeć iáko człowieku: Przetoż mu należeć muśi iáko Bogu. Gdyż Pismo święte Christusá Pána/ nie tylko czło-

ko człowiekiem vkázuie: ále v Bogiem z nátury. O czym śie w Pierwszych y Wtorych Xięgách/ tráktowáło szyroce y dowodnie. A ták z tych wszytkich pomienionych przyczyn/ to wszytko przedśięwźięćie Adwersárskie vpada/ o tym/ iákoby tá władza wszytká ná niebie y ná źiemi/ Christusowi Pánu miáłá należeć iáko człowieku.

Ná Drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz Socin Archimistrz Adwersárski w tey swoiey explikáciey/ ná te słowá przedśięwźięte Christusá Páná: te zámyka: W ktorey twierdźi: iákoby y dla tego tá władza wszytká ná niebie y ná źiemi: Christusowi Pánu/miáłá należeć iáko człowieku: Iże Bogu nic dano być nie może: A Christus o tey wszytkiey władzy ná niebie y ná źiemie/ to powiáda: że mu iest dána: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że śie temu wyższey przećiwna rzecz kilką pewnych y gruntownych dowodow pokazáłá: Przetoż nád to nie mogą nic inszego Adwersarze wnośić.

Powtore: Dla tego: Że śie temu przećiwi samten sposob/ ktorym tá wszytká władza ná niebie y ná źiemi: Christusowi Pánu od Oycá iego iest dána. Dána mu bowiem iest od Oycá nie zá inszym sposobem: tylko przez przedwieczne iego z tego Oycá vrodzenie. Iáko bowiem przez przedwieczne z tego Oycá vrodzenie: Christus Pan od Oycá swego wźiął Boską náturę: ták też y te rzeczy ktore są essentialia diuinitatis: do ktorych pocztu należy y tá wszystká władza ná niebie y ná źiemi: ktorą sobie Christus Pan w tych słowiech przedśięwźiętych przywłaszcza. Iáko śie y w Wtorych Xięgách / pod Artykułem Szostym iáwnie pokazáło: gdyśmy o onych słowách ták że sámego Christusá Páná ex Cap. 5. Ioan. ℣. 22. wśięty Disputowáli: *Oćiec nikogo nie sądźi, wszytek sąd dał Synowi, aby wszyscy czćili Syná, iáko czczą Oycá.* Czego y

Okazánie: Iż choć Christus powiáda: że mu wszytká władza dánaiest ná niebie y ná źiemi: przećie śie tym nátury Boskiey nie odsadza: áni tego vkázuie/ áby dawcą żywotá wiecznego miał zostáwáć: ile iest człowiekiem.

 Páweł

Páwel święty potwierdza: Hebr. 1. v. 2. gdy mowi y vkazuie: że Christus tym względem/ ktorym względem iest Synem Oycá swego: iest postánowiony od tegoż Oycá dziedzicem wszytkiego. Toż bowiem iest być Christusowi Pánu postánowionym dziedzicem wszytkiego od Oycá: co iest mieć sobie dáną wszytkę władzą ná niebie y ná ziemi: od Oycá. A ták y tu nic Adwersarze nie wskuráią.

Nawet: A ieśliby záśię dla tego tę wszytkę władzą ná niebie y ná ziemi: Adwersarze Christusowi Pánu iáko człowieku chćieli przywłaszczáć: iże ią Christus Pan sobie przywłaszcza in tempore: to iest: po swoim zmartwychwstániu: iáko te słowá iego pokázuią: Tedy y ták nić Adwersarze nie wskuráią:

Naprzod: Dla tego: Że to nie iest ani firma áni sufficiens Ratio: Christusowi dla tego simpliciter co áż po iego zmartwychwstániu przywłaszczáć: iże to Christus o sobie po swoim zmartwychwstániu mowił/ y sobie przywłaszczał. Teżći go Anioł po iego zmartwychstániu Synem człowieczym náżwał/ á ták mu Náturę człowieczą przysądził: Luc. 24. ℣. 7. A przećię to zátym nie idźie/ áby dla tego simpliciter Christus Pan: áż po zmartwychwstániu swoim: człowiekiem miał począć być y Náturę człowieczą mieć.

Potym: Y dla tego: Że choćby śię tego Adwersarzom pozwoliło: że tey władze wszytkiey ná niebie y ná ziemi: dánie: Christus Pan: áż po zmartwychwstániu sobie przywłaszcza: tedy y ták przećię ich mniemánie vpada. Cokolwiek bowiem in tempore dawa śię y przywłaszcza Christusowi Pánu: Boskiego: dawa śię mu nie ile iest Absolutè Bogiem: ále ile iest Pośrzednikiem: to iest: ile iest Bogiem y człowiekiem. Ktora iednák władza wszelka ná niebie y ná ziemi: iáko iest zgołá Boska: ták też áni Christusowi nie mogłáby tym względem należeć:

Iáko to rozumieć: gdy śię co in tempore Christusowi dawa y przywłaszcza Boskie go.

ile iest człowiekiem: ieśliby nie był od wiecżnośći z Nátury Bogiem: iáko śie dostáteczniey obiáśniło y vtwierdźiło w Xięgách Wtorych: pod Artykułem Szostym: gdyśmy ex professo z Adwersarzmi o onych słowách Páwłá świętego: Philip. 2. ℣. 9. controversia wiedli: *Dla tego też Bog náder go wywyższył, y dárował mu Imię:* (álbo iáko inszy przełożyli: *dał mu*) *ktore iest nád wszelkie imię, &c.* Tám pobożnego czytelniká odsyłam. A tu z tych pomienionych dowodow iáwnie to baczyć może: że tá władza wszytká ná niebie y ná źiemi: áni dla tego Christusowi Pánu tym względem należeć może: ile iest człowiekiem: iże mu iest dána.

A co śię tknie Consequenciey, ktorą Adwersarz z tego wywodźi/ zámykáiąc: Iż ten/ ktory wszytkę władzą ma ná niebie y ná źiemi/ ktorym względem ią ma: tym też względem żywot wieczny może dáć: Tedy nie potrzebá ná to odpowiádáć. Bo tá rzecż/ ták śię ma. Ale iednák to stąd może być pro Conclusione inferowano: Iż ponieważ pokazáło śię iáwnie y dostátecznie/ że tá wszytká władza ná niebie y ná źiemi: Christusowi Pánu/ nie inszym względem/ tylko tym ile iest z nátury Bogiem/ należy: Przetoż też y dánie żywotá wiecznego nam/ nie może mu należeć inszym względem/ tylko tym ile iest z nátury Bogiem.

A co śię tknie tákże/ inszych mieśc Pismá świętego/ ktore támże Socin: fol. 40 41. w Xięgách de Seruatore, ku podpárćiu Sentenciey swey przywodźi ex Cap. 17. Ioan. v. 2. Phil. 2. záraz z początku Rozdźiału. Et ex Cap. 3. tegoż listu do Philipencżykow: tedy y te nic tákowego áni przez podobieństwo/ nie tylko iáwnie/ w sobie nie máią/ czymby mogł bespiecżnie y gruntownie Adwersarz dowodźić swego przedśięwźięćia / o tym: Iż Christusowi Pánu/ tá władza dáć nam żywot wieczny/ należy nie inszym względem/ tylko ile człowiekU. Co ká-

Socin Archimistrz Adwersárski: do tákich śie mieysc Pismá ś. rćiecta: ktore naymniey przedśięwźięćiego niedowodzą

by pobożny tym snádniey rozsądźi/ gdy sie tym sámym mieyscom / do ktorych sie Socin w tey spráwie vćieka/ ták iáko brzmią sámy w sobie/ pilnie przypátrzy. Pierwszego bowiem mieyscá z Jana świetego Rozdźiału 17. ℣.2. Tákie są słowá/ ktore sam Syn Boży w modlitwie swoiey do Oycá swego/ mowi o sobie: *Iákoś mu dal władzą wszelkiego ćiálá, áby wszytkim ileś mu ich dał, dałby im żywot wieczny.* W ktorych słowiech iáko káżdy baczy / to sie zámyka: Iż Synowi Bożemu dána iest władza wszelkiego ćiálá od Oycá iego niebieskiego/ á dána mu iest ná to/ áby tym wszytkim dał żywot wieczny: ile mu ich Oćiec niebieski dał. A o tym tu y iednego słowká niemász/ nie tylko iáwnie/ ále áni przez podobieństwo/ ktoreby to pokázowáło: iż tá władza dawánia żywotá wiecznego/ Christusowi Pánu należy iáko człowieku: Co było Socinowi pokázáć potrzebá: poniewasz o to spor idźie. Ale iż tego nie pokázuie/ áni mogł pokázáć choćby był chćiał/ dla tego/ że tego to mieysce w sobie zgołá nie zámyka: Przetoż też dla tego to mieysce nie wspiera nic przedśięwźięćia iego. A ták y odpowiedźi ná to szyrszey nie potrzebá.

Drugiego mieyscá/ z listu do Philipensow: Cap. 2. v. 5. vsque ad 11 tákie są słowá: *Niechay tá chuć bedźie w was, ktora byłá y w Christuśie Iezuśie, ktory bedąc w kształćie Bożym, nie poczytał zá drapiestwo być rownym Bogu. Ale wyniszczył sámego śiebie, wźiąwszy kształt służebniczy, sstawszy sie podobnym ludźiom, y osobą náleźiony iáko człowiek. A sam sie vniżył, sstawszy sie posłusznym áż do śmierći, á śmierći krzyżowey. Dla tego Bog wywyższył go bárzo zacnie, y dał mu imie, ktore iest nád wszelkie imie. Áby w imie Iezusowo wszelkie koláno kłániáło sie, niebieskich y ziemskich, y podziemnych. A iżby wszelki iezyk wyznawał, iż Christus Iezus iest Pánem, ku chwale Bogá Oycá,* W ktorych słowiech tákże/ iáko káżdy baczy/ niemász nic tákowego / czymby Socin Archimistrz

Adwer

Adwersárſki/ mogł iáwnie y pewnie dowodźić przedśięwźięcia ſwego. Bo te ſłowá/ nie tylko iż nie zámykáią tego w ſobie/ áby Chriſtuſowi Pánu/ moc dánia żywotá wiecznego iáko człowiekowi miáłá należeć: ále y o ſámym żywoćie wiecznym/ y o dániu żywotá wiecznego/ niemáß tu y iednego ſłowká. A iż przećię chce Socin ſwego przedśięwźięcia/ z tych ſłow/ tym ſpoſobem dowodźić: Iż iáko Chriſtus/ to ták zacne wywyżßenie/ y Imię nád wßelkie imię názacnieyße/ wźiął od Bogá Oycá zá poſłußeńſtwo iáko człowiek: y iáko mu y to należy/ iáko człowieku/ áby ſie ná Imię iego/ wßelkie koláno niebieſkich/ źiemſkich/ y podźiemnych kłániáło/ y wßelki ięzyk wyznawał go Pánem ku chwale Bogá Oycá: Ták też tá władza dánia nam żywotá wiecznego/ należy mu iáko człowieku: Ratią tego te przynoßąc: żeby to byłá nieprzyſtoyna/ áby temu/ ktory imię ma nád wßelkie imię/ y ktoremu wßytkich/ też niebieſkich koláná ſkłániáć ſie powinny/ śmierć nie miáłá być poſłußna: y áby nie mogł żywotá wiecznego dáć komuby ſie mu podobáło. Tedy y tu znáczny błąd Socinow pokázuie ſie. Bo áczći to prawdá/ że Chriſtus/ ktory ma Imię nád wßelkie imię/ y ktoremu wßytkich niebieſkich/ źiemſkich/ y podźiemnych/ koláná ſkłániáć ſie powinny: ma też władzą y ná ſáme śmierć/ ták/ że mu muśi być poſłußna: może náwet y żywot wieczny dáć komuby chćiał: Wßákże to omylna/ áby był ſobie záſługowáć miał tákową zacność śmierćią ſwoią: álbo áby mu tá zacność ták tym względem ile ieſt człowiekiem miáłá należeć: iáko tym względem ile ieſt człowiekiem vniżył ſie áż do śmierći zelżywey krzyżowey/ y ſtał ſie poſłußnym Bogu Oycu ſwemu: Gdyż tego te przyczyny ták rozumieć nie dopußczáią.

Pierwßa: Że nie miał żadney potrzeby/ dla ktoreyby był miał być nowo ná te zacność tákową wywyżßany: gdyż przed tym był rownym Bogu/ iáko w tymże mieyſcu Apoſtoł

Okazánie: Iż Chriſtus dánia ſobie wßyſtkiey

władze ná niebie/ y ná ziemi: śmierćia swoią nie mogł sie dokupowáć áni zasługowáć.

Apostoł iáwnie vkázuie: á zátym vkázuie y to: że iuż przed tym miał tę zacność tákową: Gdyż przez rowiennictwo Bogu/ to koniecżnie muśi być rozumiano. Iż tedy miał tę zacność przed tym niżeli sie vniżył/ y stał sie postusznym/ to iest rowiennictwá Bogu: przetoż nie potrzebował/ áby był drugi raz zá przyczyną śmierći/ ná tęż zacność miał być wywyższány. Chybáby Adwersarze mogli iáwnie pokázáć z Pismá świętego/ że dwá rázy ná tę y iedneż zacność był wywyższány: czego nie vkáżą: Bo w Piśmie ś. o tym wielkie milczenie.

Druga przyczyná: Że to słowko *Dla tego* Bog *wywyższył go*, ktore tu ná tym mieyscu Apostoł kłádźie tanquam dictionem illatiuam, więcey consequentiam, á niżeli causam pokázuie: ták/ iż by było rozumiano/ że Bog/ nie dla czego inszego ták zacnie Christusá Syná swego wywyższył/ y to ták zacne imię mu dał/ ktore iest nád wszelkie imię/ tylko dla tego: áby ná to imię iego klániáło sie wszelkie koláno/ niebieskich/ ziemskich/ y podziemnych/ y wszelki iezyk áby wyznawał/ że Pánem iest Iezus ku chwale Bogá Oycá: iáko sie szyrzey y dowodnie w Drugich Xięgách/ pod Artykułem szostym/ pokazáło: gdźie sie ex professo o tym mieyscu tráktowáło.

Potrzecie: I tá przyczyná tego mieyscá ták rozumieć nie dopuszcza/ iáko chcą Adwersarze: Iże Pismo święte/ przypisuiąc śmierć Christusowi / nigdźie mu iey nie przypisuie z tey miáry / áby był sobie sámemu miał co przez nię zásługowáć: ále wszędźie mu ią przypisuie z tey miáry/ że ią dla nas podstąpił / y nam przez nię zásłużył: Matt. 20. v. 28. & Cap. 26. v. 28. Marc. 14. v. 24. Luc. 22. v. 20. Rom. 4. ℣. 25. Rom. 8. ℣. 32. 1. Cor. 1. v. 30. 2. Cor. 5. v. 21. y ná inszych niezliczonych mieyscách.

Náwet: I dla tego to mieysce nie może być ták rozumiáne/ iáko chcą Adwersarze: Że to nieprzystoyna iest y

do wyrze-

do wyrzeczenia straszna / chcieć twierdzić / iákoby człowiek mogł sobie zásłużyć część práwie Boską/ álbo y ná stolec Boży być wywyższonym? Bo iż tá część/ ktorą tu Apostoł Christusowi Pánu przywłaszcza / iest część práwie Boska/ ktorey on záprzysiągł nie dawáć inemu/ to sie z onego świádectwá Ezáiaszowego pokázuie: Cap. 45. ℣. 25. gdźie sam Bog przy tey rzeczy ták sie oświádcza: *Przez mie sámego przysiągłem, wynidzie z vst moich słowo spráwiedliwośći, á niewroći sie, iże sie mnie skłániáć będzie wszelkie koláno, y przysięgáć będzie wszelki iezyk.* Kiedyby tedy słusznie mogło to być rzeczono, że człowiek tym względem/ ktorym względem iest człowiekiem / może być prawdziwym z Istoty Bogiem: tedyby też y to słusznie Adwersarze/ o Christuśie iáko człowieku/ mogli mowić: iże tá część ktorą mu tu Apostoł przypisuie/ należy mu iáko człowieku. Ale iż pierwsza rzecz nie może być słusznie mowiona: Przetoż y tá Wtora/ o Christuśie nie może być słusznie mowiona: A zátym y to iescze idźie: Iż iáko tá część/ktorą tu Apostoł opisuie / Christusowi należeć nie może ile iest człowiekiem: Gdyż iest práwie Boska / nie człowiecza: y iáko Christus Pan śmierćią swoią sobie nic nie zásługował: Ták też żywotá wiecznego nie może dawáć ile iest człowiekiem/ ále ile iest Bogiem: ták iáko y tá chwała/ ktorą mu Apostoł przywłaszcza: należy mu ile iest Bogiem. A ták z tych przyczyn / to mieysce Apostolá Páwlá ś przedśięwźięcia Adwersárskiego namniey nie wspira/ y owszem sie mu przećiwi.

Toż y o ostátnim mieyscu mabyć rozumiano/ktore z listu tegoż Apostolá do Philippensow Cap.3.v. 21. Socin w swoim Servátorze:fol.41.ku podpárćiu swego przedśięwźięcia przywodźiw ktorym to tylko Apostoł pokázuie / że Christus Pan/ ma przeistoczyć ćiáło násze podłe / á vczynić ie podobne ćiáłu swemu vwielbionemu/ według tey możnośći/ ktorą sobie może podbić wszystko. A o tym

y słowká nie mowi: ieśli tá władza Christusowi należy/ iáko człowieku: Przetoż y Adwersarze tego śie domyśláć nie mogą. Z tego tedy wszytkiego/ káżde pobożne serce łatwo baczyć może/ co śie o tych Pięći sposobách áż do tąd tráktowáło / wedlug ktorych / Socin Archimistrz Adwersárski/ Christusá Páná / zfingował sobie Zbáwićielem: iż śie ná nich y sam/ y iego wszyscy náśládowcy bárzo záwodzą. Zostawa nam tedy tylko ten ieden sposob/ wedlug ktorego właśnie/ Christus Pan/ iest y bywa miánowány nászym Zbáwićielem : że zá nas vmárł / y przez tę śmierć swoię zbáwienia wiecznego nam nábył. A choć śie iuż y tá rzecz ná iáśnią pokázowáłá / gdy śie o tych zmyślonych sposobiech Zbáwićielá Soćinowego tráktowáło : Iednák/ áby śie ieszcze tym więcey prawdá Sentenciey nászey mogłá pokazáć / o tym/ iż Christus dla tego właśnie iest y zostawa nászym Zbáwićielem/ że zá nas vmárł/ y dosyć vczynił Spráwiedliwośći Bogá Oycá swego : tedy dla tego zdáło śie nam ieszcze w náśláiących Artykulech/ o tey rzeczy w rospráwę z Adwersarzmi wstąpić.

Artykuł Osmy.

O SPRAWIEDLIWOSCI BOZEY.

A miánowićie o tym:

Ieśli spráwiedliwość Boża zá grzechy násze potrzebowáłá dosyćuczynienia. Y ieśli tá Spráwiedliwość, ktora zá grzechy násze potrzebowáłá dosyćuczynienia, Bogu iest wrodzona?

ZDANIE

ZDANIE SOCINISTOW.

SOcin Archimistrz Adwersárski / w swoim Servátorze: fol. 1. o tey rzeczy nápisał te słowá:

A ia rozumiem, y ja prawdziwą Sentencią być mniemam, iż Iezus Christus dla tego iest Zbáwićielem naszym, iże nam drogę zbáwienia wiecznego oznaymił, vtwierdził, y ná swoiey osobie, iáko żywotá przykładem, ták od vmárłych powstawáiac, iáwnie okazał: y żywot wieczny nam ktorzy mu wierzymy da. Ale sprawiedliwośći Bożey przez ktorąbysmy mieli byli być grzesznicy dla grzechow nászych potepieni, áni dosyć vczynił, áni aby było dosyć czynić potrzebá, twierdze.

Potym y sámi Adwersarze / w Kátechizmie swym nápisáli: fol. 272 273 274. 275. gdźie chcąc pokázáć te sposoby ktorymi my dowodzimy tego swego przedśięwźięćia / y wyrozumienia o tym: Iż Christus / zá grzechy nászé Bogu Oycu / y spráwiedliwośći iego dosyć vczynił: tedy to pytánie sobie zádawáią / sámi sobie ná nie odpowiádáiąc.

A czym przedśięwźięćia dowodzą tego swego rozumienia?

Vsiluią go dowieść dwoiákim sposobem. Naprzod Ratią niektorą, á potym Pismy.

Ktora iest Ratia?

Mowią, że w Bogu iest y Miłośierdźie, y Spráwiedliwość przyrodzona. A iáko iest własność Miłośierdzia grzechy odpuśćić, ták też powiádáią własność iest spráwiedliwośći, káżdy grzech kárać. A iż Bog chćiał żeby sie było y Miłośierdziu iego dogodziło, y spráwiedliwośći dosyć sstáło: tedy ten sposob wynálazł, żeby Pan Christus miásto nas ćierpiał, y ták spráwiedliwośći iego dosyć vczynił. Aby sie ták było w człowieczey Náturze Bogu dosyć sstáło, ktora byłá Bogá przestępstwem swym obrázilá.

Iáko ná te Ratią odpowiádasz?

Tá Rátia iáko sie zda być zwierzchu pozorna, ták rzeczą sámą nie

ma nie máß w niey nic prawdziwego, y gruntownego. Bo chociaß my to radzi przyznawamy, y z tego śie iedynie ćießymy, że Pan Bog náß iest dziwnie miłośierny, y spráwiedliwy: iednák niepozwalamy, żeby tákie Miłośierdźie, y táka spráwiedliwość, iaka tu rozumieią Adwersarze náßy miálá być wrodzona Bogu. Bo co śie dotycże Miłośierdźia, iż w Bogu wrodzone nie iest, ták iáko oni rozumieią, z tąd śie pokázuie, żeby Pan Bog nigdy grzechu żadnego skáráć nie mogł: A záśie z drugiey strony, ieśliby táka spráwiedliwość Bogu wrodzona byłá, iáko oni rozumieią, tedyby Pan Bog nigdy żadnego grzechu odpuśćić nie mogł: áleby záwße kárác muśiał. Bo przećiwko temu co w Bogu iest wrodzono, nic czynić Bog nie może. Iako náprzykład, iż Mądrość iest Bogu wrodzona, tedy przećiwko niey nigdy nic czynić nie może: ále cokolwiek iedno spráwuie, wßytko mądrze spráwuie. Lecz iż iáwna iest, że Bog iáko odpuśćza grzechy, ták y karze kiedy chce: przeto śie z tąd pokázuie, że tákie Miłośierdźie, y táka spráwiedliwość, iáka oni rozumieią, w Bogu wrodzone nie iest: ále tylko są skutkámi w ley iego. Do tego tey spráwiedliwośći ktora Adwersarze przećiwko Miłośierdźiu wystáwiáią, ktorą Bog grzechy karze, nigdźiey spráwiedliwośćią nie zowie Pismo świete, ále ráczey Gniewem, y zápalczywośćią Bożą: y owßem w Piśmie świetym spráwiedliwośći Bożey to przyczytano bywa, gdy Pan Bog grzechy odpuśćza. 1. Ioan. 1. v. 9. Rom 3. v. 25. 26.

Coż tedy ty rozumieß o tym?

To, iż Bogu iest wrodzona táka własność, ktora Æquitas & rectitudo. *á po Polsku, słußność y prawość náżwána być może, ktora przećiwko niepráwośći iest wystáwiona: záczym wßytkie spráwy Boże są doskonáłe, prawe, y spráwiedliwe, ták gdy grzechy odpuśćza, iáko też gdy ie karze.* To własne Adwersárskie o tey rzeczy słowá.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Ponieważ Bog Oćiec niebieski/ ná Syná swego włá-

ſnego Páná Jezuſá / chciał nieprawości wſzytkich nas włożyć/y dla złości ludu ſwoiego onego ſkáráć/ grzechem go zá nas vczyniwſzy/ chociayże on grzechu nie vczynił/ ábyſmy ſie my sſtáli ſpráwiedliwością Bożą w nim/ przeklectwem go Zakonnym czyniąc/ áby był tych/ ktorzy byli pod przeklectwem zakonu/ wykupił: nie zfolgował mu choć ieſt Synem iego właſnym/ ále go zá nas wſzytkich ná śmierć wydał/ y zá náznáczoną rádą y opátrznością ſwoią Boſką w ręce nieſpráwiedliwych podał/ áby ſie był sſtał zábitym/ wbitym będąc ná krzyż: Przetoż w tym iáko ſie iego ſpráwiedliwość zámyka/ták też y to / że tá ſpráwiedliwość iego / potrzebowáłá zá grzechy náſze doſyć vczynienia. Gdyż Bog/ iáko záwżdy wſzytko ſpráwiedliwie czyni/ cokolwiek czyni: ták też żadney rzeczy ná proznosć nigdy nie czyni. A iużby mu to muśiáło być żádano/ że Syná ſwego właſnego ná proznośc y nie potrzebnie ná śmierć wydał: ieśliby był przez to nie potrzebował tego / áby ſie było doſyć sſtáło ſpráwiedliwości iego zá grzechy náſze. A iáko w Bogu nie máſz żadnych rzeczy/ ktoreby mu miáły być przylegle iáko niciáki przypadek/ ále mu wſzytkie ſą wrodzone/ ktore ſie iedno przy nim znáyduią: Ták też y tá ſpráwiedliwość/ względem ktorey zá grzechy náſze potrzebował doſyć vczynienia / ieſt mu wrodzona. Ktora záwſze przy nim znáydowáłá ſie/ y ktorey on záwſze od wſzytkich wiecznośći záżywał/ y záżywáć będźie áż ná wſzytkie wieki: ktorey tákowa ieſt doſkonáłość/ że iey áni ſámá śmierć Chriſtuſowá nie odmieniłá/ ále ráczey vtwierdźiłá: nie może iey áni wiárá/ áni pokutá prawdźiwa odmienić: ále ią ráczey w iey właſności vtwierdza.

Tá Sentencia náſzá Trzy części w ſobie zámyka.

PIERWSZA CZĘSC.

Dowody/ ktore pokázuią: iż spráwiedliwość Boża: zá grzechy nasze dosyć vczynienia potrzebowáłá.

TA Część Pięć Dowodow w sobie zámyka/ o tym: Iż spráwiedliwość Boża zá grzechy násze dosyć vczynienia potrzebowáłá.

1. Dowod z słow Ezáiaszowych.

Pierwszy Dowod: Wzięty z słow Ezáiaszá Proroká s. Cap. 53. v. 6. ktore ták są o Chrystusie nápisáne: *Y włożył nań Bog niepráwośći wszytkich nas.* A w wierszu osmym sámego Bogá mowiącego w te słowá wprowadza: *Dla występku ludu mojego skarałem go.* Ktore włożenie niepráwośći nas wszytkich ná Syná Bożego/ y skaránie go dla nich od Bogá Oycá: pewna/ że nie może być inákszé tylko spráwiedliwe: Gdyż ten Bog/ iáko sam iest spráwiedliwy: Psal. 11. ẏ. 7. ták też wszytkie drogi iego y spráwy nie mogą być inákszé/ tylko święte y spráwiedliwe: Czemu y Dawid święty/ Psal. 145. ẏ. 17. zrzetelnie przyznawa/ gdy mowi: *Spráwiedliwy ieſt Pan we wszytkich drogách swoich, á święty we wszytkich spráwách swoich.* A stąd táki dowod płynie: Wszelki ktory ná kogo iáką rzecz spráwiedliwie wkłáda/ y dla niey spráwiedliwie go karze/ dla tego ią spráwiedliwie wkłáda/ y karze dla niey spráwiedliwie: iże tego sámá spráwiedliwość potrzebuie. A ieśliby tego sámá spráwiedliwość nie potrzebowáłá/ tedy y tá sámá rzecz/ ktorą kto ná kogo wkłáda/ bez potrzeby spráwiedliwośći/ y dla niey karze kogo: nie mogłáby być wkłádána spráwiedliwie/ áni dla niey mogłby być ten karány spráwiedliwie/ ná ktorego bywa wkłádána. Ale iż Bog Oćiec niebieski/ ná Syná swego Páná Iezuſá/ spráwiedliwie włożył niepráwośći wszytkich nas/ y dla grzechow ludu swoiego spráwiedliwie go skarał: Przetoż dla tego spráwiedliwie niepráwośći wszytkich nas nań włożył/ y dla grzechow ludu swoiego spráwiedliwie go skarał: iże tego sámá spráwiedliwość iego potrzebowáłá. A iáko záśię ten/ ktory z potrzeby spráwiedliwośći iákie rzeczy ná śię wkłádáne miewa/ y dla nich

karány

karány bywa: dla tego ie ná śie wkłádáne miewa/ y dla nich karány bywa: áby śie przez to spráwiedliwośći oney dosyć stáło/ z ktorey potrzeby tákim rzeczom stawa śie podległy: Ták też Christus/ maiąc z potrzeby spráwiedliwośći Bożey grzechy nássze ná śie włożone/ y dla nich będąc z potrzeby teyże spráwiedliwośći Bożey skarány: dla tego ie ná śie włożone miał/ y dla tego dla nich iest skarány: áby śie było przez to spráwiedliwośći Bożey dosyć stáło.

Drugi dowod tey rzeczy: wźięty z słow onych Páwłá ś. 2. Cor. 5. v. 21. ktore ták są położone: *Abowiem to vczynił, iż ten ktory nie vznał grzechu, stał sie grzechem zá nas, ábysmy sie stáli spráwiedliwośćią Bożą w nim.* W ktorych słowiech Apostoł święty to vkázuie: Iż tę rzecz że śie Christus stał grzechem zá nas/ grzechu nie vczyniwszy/ nie kto inszy vczynił/ tylko Bog Oćiec: y iże nie inszym przedśięwźięćiem/ z sámey spráwy Bogá Oycá/ Christus Pan/ stał śie dla nas grzechem/ tylko tym/ ábyśmy śie my byli stáli spráwiedliwośćią Bożą w nim. A stąd táki dowod do teráźnieyszego násszego przedśięwźięćia płynie: wszelki/ ktory cokolwiek dla spráwiedliwośći czyni/ dla tego to czyni iże tego oná spráwiedliwość/ dla ktorey co czyni/ potrzebuie: y áby śie z tey miáry spráwiedliwośći dosyć stáło/ z ktorey miáry dosyćvczynienienia iákiey rzeczy potrzebuie. Iż tedy Bog Oćiec niebieski/ Syná swego/ ktory grzechu nie vznał/ zá nas grzechem vczynił/ dla swey spráwiedliwośći/ chcąc ábyśmy śie my byli stáli spráwiedliwośćią iego/ w tym Synu iego: Przetoż dla tego to vczynił/ że tá spráwiedliwość iego potrzebowáłá tego/ dla ktorey Syná swego/ choć grzechu nie vznał/ zá nas grzechem vczynił: y áby śie było tey spráwiedliwośći iego z tey miáry dosyć stáło/ z ktorey miáry potrzebowáłá vczynienia grzechem zá nas Syná Bożego. Maior propositio, iáko vczeni mowią/ tego dowodu/ iest ták iáwna y iásna: że tej żadnego inszego więtszego y pewnieyszego

2. Dowod z słow Páwłá świętego.

ſzego dowodu nád śię nie potrzebuie. Minor záśię propositio, grunt ſwoy bierze y ztwierdzenie z tych ſłow przedśięwźiętych Páwłá świętego. W ktorych Páweł święty / to zrzetelnie vkázuie: że Bog Oćiec / dla ſwey ſpráwiedliwośći / y dla dosyćvczynienia tey ſpráwiedliwośći z tey miáry / z ktorey tego potrzebowáłá / Christuſá Syná ſwego / grzechem zá nas vczynił: Abowiem iáwne ſą ſłowá iego / ktore ſie wyżſzey o tey rzeczy położyły: Przetoż też zátym Concluzia nie mogłá inákſzą vrość / tylko táka iáka ſie położyłá.

3. Dowod z drugich ſłow Páwłá świętego.

Trzeći Dowod: wźięty z drugich ſłow tegoż Páwłá ś. nápiſánych w liśćie do Gálatow: Cap. 3. v. 13. w ten ſpoſob: *Christus nas odkupił od przeklectwá zakonu, gdy zá nas ſtał ſie przeklectwem, ábowiem nápiſano ieſt: Przeklęty ktorykolwiek wiſi ná drzewie.* A niżey Cap. 4. v. 4. tego ieſzcze dokłáda: *Gdy przyſzło wypełnienie czáſu, posłał Bog Syná ſwego ſpráwionego z niewiásty, ktory ſie ſtał poddánym Zakonowi, áby wykupił tych ktorzy pod zakonem byli, żebyſmy otrzymáli przyſpoſobienie Synow Bożych.* To ſłowá Apoſtolſkie. Z ktorych táki dowod płynie: Wſzelki / ktory ſie z postánowienia Bożego / przeklectwem Zakonu zá kogo ſtawa: dla tego ſie zakonu ſtawa przeklectwem: iże tego po nim ſpráwiedliwość Boża potrzebuie. Gdyż przeklectwo Zakonu Bożego / ieſt ſkutek ſpráwiedliwośći Bożey / ktory on ná tych włożył / ktorzyby we wſzytkim Zakonowi iego dosyć nie vczynili. A ieśliby tego potym ſpráwiedliwość Boża nie potrzebowáłá / ktory ſie ſtawa przeklectwem Zakonu zá kogo z postánowienia ſámego Bogá: Tedy pewnie nie ſtawałby ſie ni zá kogo Zakonu przeklectwem: Gdyż Bog / nieſpráwiedliwych rzeczy nigdy niechce / áni ich postánowia. Iż tedy Syn Boży Pan Christus / ſtał ſie zá nas przeklectwem Zakonu Bożego / z ſámego postánowienia Bożego / iáko te ſłowá Apoſtolſkie wyświadczáią: Przetoż dla tego ſie

oſta

ostał Zakonu przeklectwem zá nas : iże tego spráwiedliwość Boża potrzebowáłá. A gdy sie ieszcze y to z tychże słow Apostolskich pokázuie / że tym przedsięwzięciem Christus Pan/ z postánowienia Bożego/ ostał sie zá nas Zakonu przeklectwem/ y Zakonowi podległym: áby nas był od przeklectwá Zakonu wykupił/ y przysposobienie Synow Bożych nam spráwił : Tedy przez to iáśnie sie pokázuie/ iż tá spráwiedliwość Boża/ ktora tego potrzebowáłá/ áby sie był zá nas podległych Zakonowi: Christus przeklectwem ostawał/ tym przedsięwzięciem/ áby nas był od przeklectwá tego Zakonu wykupił : potrzebowáłá zá grzechy násze dosyćvczynienia: Bo ieśliby byłá nie potrzebowáłá zá grzechy násze dosyćvczynienia : tedyby sie był nigdy Christus zá nas/ przeklectwem nie ostawał/ ná to/ áby nas był od przeklectwá Zakonu wykupił.

Czwarty Dowod : Znowu wzięty iest z słow tegoż Páwłá ś. nápisánych w liście do Rzymian : Cap. 8. ✝. 32. w ten sposob : *Ktory też własnemu Synowi nie folgował, ále go zá nas wszystkich wydał ná śmierć.* W tych słowiech/ o Bogu Oycu/ Apostoł święty zrzetelnie pisze : że on nie chciał zfolgowáć y własnemu Synowi swemu/ ále go zá nas wszytki/ iáko grzeszne/ ná śmierć wydał : á nie zprostá wydał go ná śmierć iáko zá nas grzeszne/ ále wydał go ná śmierć y dla grzechow naszych : gdyż tego wyższey : Cap.4.✝.25. tegoż listu dotłada. A stąd táki dowod do nászego przedsięwzięcia płynie : Wszelki / ktory dla grzechow ludzkich/y Synowi swemu własnemu nie folguie/ gdy tego spráwiedliwość iego potrzebuie : ále go dla nich ná śmierć wydawa : tego spráwiedliwość dosyćuczynienia zá grzechy ludzkie potrzebuie. Bo ieśliby spráwiedliwość iego dosyć vczynienia zá grzechy ludzkie nie potrzebowáłá: tedyby nigdy Syná swego własnego/ grzechu niewinnego/ná śmierć dla grzechow ludzkich nie

4. Dowod ieszcze z inszych słow Páwłá ś.

wydawał. Iż tedy Bog Oćiec niebieſki/ ieſt táki/ ktory/ gdy tego ſpráwiedliwość iego potrzebowáłá/ Synowi ſwemu włáſnemu nie zfolgował/ ále go zá grzechy ludzkie ná śmierć wydał: Przetoż Bogá Oycá niebieſkiego ſpráwiedliwość/ zá grzechy ludzkie doſyćuczynienia potrzebowáłá. A ieśliby chćieli rzec Adwerſarze/ iż choć Bog Oćiec Syná ſwego włáſnego ná śmierć dla grzechow ludzkich wydał/ przećię iednák tego ſpráwiedliwość iego nie potrzebowáłá: Tedyby im to zátym záraz muśiáło być zádano: iż ſię tym ſpoſobem nieſpráwiedliwośći dopuśćił/ gdy Syná ſwego włáſnego dla grzechow ludzkich ná śmierć wydał: choć tego ſpráwiedliwość iego nie potrzebowáłá. Lecz iż to o Bogu Oycu/ nie może być ſłuſznie rzeczono: Przetoż to o nim ſłuſznie muśi być rzeczono: Iż on dla tego Syná ſwego włáſnego ná śmierć dla grzechow ludzkich wydał: iże tego ſpráwiedliwość ie⁰ potrzebowáłá. A potrzebowáłá tego ſpráwiedliwość iego nie z inſzey miáry/ tylko dla doſyć uczynienia zá grzechy náſze Bo ie'li nie dla doſyćuczynienia zá grzechy náſze: tedyć Chriſtus prożno umárł zá grzechy náſze. A nie wiem/ iákimby był ſpoſobem inſzym miał umieráć dla grzechow náſzych/ ieśli nie umárł dla doſyćuczynienia zá grzechy náſze. Gdyż ten/ ktory dla grzechow cźych zproſtá dla tego umiera/ áby iuż ten/ dla ktorego grzechow umiera/ nie powinien był zá one grzechy ſwoie umieráć: káżdemu iáwna ieſt/ iż doſyć czyni zá grzechy onego śmierćią ſwoią/ dla ktorego grzechow ták umiera. Iákim iże Piſmo święte Chriſtuſá Páná ukázuie/ y to mu iáwnie przywłaſzcza: że on przez śmierć ſwoię/ nie tylko tego zniſzczył/ ktory miał roſkázowánie śmierći to ieſt/ Diabłá: ále też y tych wyzwolił/ ktorzy dla boiáźni śmierći/ przez wſzytek żywot poddáni byli niewoley: á zwłaſzczá gdy kto uważy one słowá ad Hebr. 2. v. 14. 15. w ten ſpoſób nápiſáne: *Iż tedy dźiatki uczeſtniki*

ſą ćiáłá

ſą ćiáłá y krwie, ták też y on ſſtał ſie vczeſtnikiem tychże rzeczy, áby przez śmierć zniſzczył tego, ktory miał roskázowánie śmierći, to ieſt, Diabłá. A iżby wyzwolił tych, ktorzykolwiek dla boiáźni śmierći, przez wſzytek żywot poddáni byli pod niewolą. Przetoż Chriſtus Pan/ ktory dla grzechow náſzych vmárł/ á nas od boiáźni śmierći/ ktoreieſmy podlegli byli dla grzechow náſzych/ śmiercią ſwoią wyſwobodźił: doſyć vczynił tą śmiercią ſwoią zá grzechy náſze.

Piąty á ná ten czás oſtátni tey rzeczy *Dowod* wźięty z onych słow Piotrá świętego: Actor. 2. ℣. 23. ktore ták ſą nápiſáne: *Tego gdyśćie zá náznáczoną rádą y opátrznośćią Bożą podánego, wźięli rękámi nieſpráwiedliwemi, zábiliśćie go wbiwſzy ná krzyż.* Ktore słowá włáśnie ſie rozumieią o Chriſtuśie Pánie: á w nich onym Zydom Piotr święty vkázuie: Iż to nie co inſzego ſpráwiło/ że oni Chriſtuſá Páná/ wźiąwſzy rękámi nieſpráwiedliwemi/ zábili/ y ná krzyż wbili: tylko ſámá náznáczona rádá y opátrzność Boża. A ſtąd táki dowod płynie: Rádá y opátrzność Boża/ ieſt złączona z ſpráwiedliwośćią Bożą: czego žaden pobożny nie záprzy: ták/ iż cokolwiek ſie dźieie z potrzeby náznáczoney rády y opátrznośći Bożey: to też záraz dźieie ſie z potrzeby náznáczoney ſpráwiedliwośći iego. A co ſie dźieie z potrzeby náznáczoney ſpráwiedliwośći Bożey: to ſie dźieie dla doſyć vczynienia oney náznáczoney ſpráwiedliwośći Bożey: z tey miáry: z ktorey miáry rádá y opátrzność Boża/ doſyć vczynienie ſpráwiedliwośći ſwey náznáczyłá. Iż tedy Chriſtus Pan/ z náznáczoney rády y opátrznośći Bożey vmárł/ iáko Piotr ś. zeznawa: Przetoż vmárł dla doſyć vczynienia ſpráwiedliwośći Bożey/ z tey miáry/ z ktorey miáry rádá y opátrzność Boża/ doſyć vczynienie ſpráwiedliwośći ſwoiey náznáczyłá byłá. A iż wyżſzey pokázáło ſie/ że náznáczona rádá y opátrzność Boża/ z tey miáry doſyć vczynienia ſpráwiedliwośći ſwoiey/ przez śmierć Chriſtuſowę / potrzebowáłá: áby ſie iey było zá grzechy náſze doſyć ſtáło: Przetoż Chriſtus ktory był

5. Dowod z słow Piotrá ś.

wbity ná krzyż dla grzechow nászych/ zá náznáczoną rádą y opátrznośćią Bożą: dosyć vczynił spráwiedliwośći Bożey zá grzechy násze. Z tych tedy piąći dowodow/ ták iáwnych/ káżde serce pobożne łátwie bacżyć y vznáć może: Iż spráwiedliwość Boża / zá grzechy násze/ przez śmierć Christusowę/ dosyćvczynienia potrzebowáłá.

Drvga Część.

Okazánie: Iż Bog Oćiec niebieski: muśiał by był ná prożno y nie potrzebnie/ Syná swego własnego ná śmierć wydáć: iesli nie potrzebował/ áby śię było spráwiedliwośći iego/ zá zá grzechy násze/ przez tę śmierć Syná iego dosyć ſtáło.

Tá Część to w sobie zámyka: Że Bog Oćiec niebieski/ muśiałby był ná prożność y niepotrzebnie / Syná swego własnego ná śmierć wydáć: iesliby był niepotrzebował tego/ áby śię było przez tę śmierć Syná iego / spráwiedliwośći iego zá grzechy násze dosyć ſtáło. Co ſtąd iáwna: Że Pismo ś. naprzednieysza przyczynę śmierći Christusowey/ nie insza vkázuie: tylko dosyć vczynienie zá grzechy násze: Co w ten czás czyni / gdy mu położenie dusze zapłátą odkupienia zá wielu / przypisuie: Matth. 20. ℣. 28. A iuż to wszyscy pobożni wiedzą: że Christus Pan / żadney przednieyszey przyczyny nie miał/odkupowáć nas/ dusze swoię pokłádáiąc: tylko grzechy násze: Bo dla tych moc przekléctwá Bożego w Zakonie opisánego/tákże moc śmierći wieczney/ y Szátáná / ktory śmierći miał roſkázowánie/ nád námi zoſtawáłá. Iáko Piotr święty vkázuie I. Epiſt. Cap. I. v. 18. gdy te grzechy násze/ prożnym obcowániem nászym / ktoreśmy byli podáne wźięli od Oycow nászych / názywa / y to zrzetelnie pisze: że ieſteśmy od niego wykupieni / nie rzeczámi iákimi káżącemi śię/ śrebrem/ álbo złotem: ále przedrogą krwią Christusá/ iáko Báránká niepokalánego y nie splugáwionego. A iuż to wszyscy rozsądni snadno rozumieią: Iż ten/ ktory kogo odkupuiąc od czego prawdźiwą zapłátę zań dawa: że zań przez onę zapłátę/ względem tey rzeczy dosyć czyni/ względem ktorey go prawdźiwą zapłátą/ á ieszcze ktemu przedrogą/odkupienie. Iż tedy Christus Pan/odkupuiąc

kupuiąc nas od prożnego obcowánia náßego/ álbo prościey rzekę od grzechow naßych: dał prawdźiwą zapłátą zá nas/ to iest/ krew swoię przedrogą: Przetoż dosyć vczynił zá nas względem tych grzechow/ od ktorych nas prawdźiwą zapłátą/ á ießcze ktemu przedrogą/odkupił. A iáko tu Piotr święty/ nieco inßego naprzednieyßą przyczyną/ przelania krwie Chrystusowey/ przez ktorą iesteśmy odkupieni kłádźie tylko prożne obcowánie/álbo grzechy náße/ á inßych żadnych wiecey przednieyßych przyczyn nie wspomina: Ták też y to zátym záraz vkázuie/ że Bog Oćiec/ musiałby był niepotrzebnie/ Chrystusá Syná swego własnego ná tákową śmierć wydáwáć: ieśli przez nię nie potrzebował zá grzechy náße dosyćvczynienia.

A co się tknie tey przyczyny śmierći Chrystusowey/ dla ktorey Socin/ nayosobliwiey/ y z swoimi náśládowcámi Chrystusowi śmierć przypisuie: áby był przez nię drogę zbáwienia vtwierdźił/ ktorą opowiádał: á zátym/ iáko by iuż był nie mogł dla tego vmieráć/áby był dosyć zá grzechy náße vczynił: Tedy ná to iuż się wyżßey dostátecznie rozpráwá vczyniłá. A tu nád to ießcze to może być położono: Iż iáko inße iest vtwierdzenie drogi zbáwienia przez śmierć Chrystusową/ á inße grzechy náße zá ktore Chrystus vmárł/ y nas od nich krwią swoią przedrogą odkupił: Ták też inßa iest rzecz vmrzeć Chrystusowi dla grzechow náßych/ y nas od nich krwią swoią przedrogą odkupić: á inßa iest/ tąż śmiercią drogę zbáwienia vtwierdźić. A iż inßa iest/ Chrystusowi Pánu/ dla grzechow náßych vmrzeć/ y nas od nich krwią swoią przedrogą odkupić: A inßa drogę zbáwienia przez tęż śmierć vtwierdźić: Przetoż też tá rzecz/ iż Chrystus dla vtwierdzenia drogi zbáwienia vmárł: nie może tego słußnie znośić/ áby był nie miał y dla dosyćvczynienia zá grzechy náße vmieráć. Czemu tu y Piotr święty przeci się/ przez te słowa *Odkupienia od prożnego obcowánia náßego*, przez przedrogą

krew Christusowe/ iáko Báránká niepokalánego y nieosplugáwionego. A owszem/ iáko tu Piotr święty / naprzednieysza przyczyna śmierći Christusowey / grzechy násze/y odkupienie od nich kłádźie: przez co/ iáko sie pokázáło/dosyćvczynienie zánie Christusowi Pánu przypisuie: Ták też pośledniejsza przyczyna śmierći Christusowey/ muśi być vtwierdzenie drogi zbáwienney: á przednieysza dosyćvczynienienie zá grzechy násze. A zwłaszczá gdy kto y to przy tym vważy: że Bog wolą swoie/ ktora iest drogą zbáwienia: mogłby był vtwierdźić przez co inszego/ oprocz wylania krwie Christusowey: iáko ią przedtym vtwierdzał przez krew onych bydląt stározakonnych. Skąd też od Moyżeszá/zrzetelnie/ krwią przymierza onego ktore Bog był postánowił z Izráelitámi/ byłá názywána: Exod. 24. v. 8. A stąd y to ieszcze muśi być rzeczono: Iż iákoby był mogł Bog/ przez co inszego/ Przymierze swoie/ álbo wolą swoie/ á ták droge zbáwienia vtwierdźić: nie przez krew Christusowe: Ták też nie potrzebnie by go był muśiał ná táką śmierć wydáć / ieśli go dla dosyćvczynienia zá grzechy násze ná one nie wydał: ále tylko dla vtwierdzenia woley swoiey/ álbo drogi zbáwienney. Co iż o Bogu Oycu strách myślić / nie tylko chćieć to twierdźić: Przetoż to o nim kożdy bespiecznie może myślić y twierdźić: że on Syná swego własnego naprzedniey dla dosyćvczynienia zá grzechy násze/ ná śmierć táką wydał.

TRZECIA CZĘŚĆ á OSTATNIA.

Dowody o tym: Iż spráwiedliwość Boża/ ktora zá grzechy násze dosyćvczynie-

Tá Część Pięć Dowodow w sobie zámyka/ o tym: że tá spráwiedliwość Boża/ ktora zá grzechy násze dosyćvczynienienia potrzebowáłá: Bogu iest wrodzona.

Pierwszy Dowod wźięty od własnośći Nátury Bożey: o ktorey wszyscy pobożni y práwowierni to wyznawáią: Iż iest Essentia simplicissima, ták bárzo/ iż wszytkie rzeczy/ ktore sie w Bogu znáyduią/ nie mogą mu być przyle-

gle

gle rozgledem tey doſkonáłośći Iſtnośći iego/ iáko niektory przypadek: ále wſzytkie zgołá znáyduią ſie w nim wrodzone. A iż y tá ſpráwiedliwość/ ktora zá grzechy náſze doſyćvczynienia potrzebowáłá/ ieſt w Bogu: bo oprocz niego: nie może być conſiderowána: Przetoż mu ieſt wrodzona. A iużby Bog nie mogł być Eſſentia ſimpliciſsima, ieśliby mu ſpráwiedliwość należac/ nie miáłá być wrodzona / áni z własności Iſtnośći iego: áleby muśiał być coś compoſitum?

nia potrzebowáłá: Bogu ieſt wrodzona.

1. Wziety od własnośći nátury Boſkiey.

Drugi Dowod wźiety od własnośći Accidẽtium. Abowiem Accidentia te rzeczy bywáią názywáne/ ktore álbo rzeczą ſámą/ álbo myſlą/ mogą być odłączone od tey rzeczy/ ktorey ſą przyległe: á ktore nie mogą być áni rzeczą ſámą / áni zmyſłem od iákiey rzeczy odłączone/ będąc iey przyległe: te koniecznie pro Accidentibus nie mogą być rozumiáne/ ále zá rzeczy wrodzone oney ſámey rzeczy/ ktorey ſą przyległe. Spráwiedliwość Boża / iże áni rzeczą ſámą/ áni zmyſłem od Bogá nie może być ſłuſznie odłączona: chybáby kto chćiał Bogá iákimkolwiek ſpoſobem / bez ſpráwiedliwośći / niezbożnie ſtánowić: Przetoż ſpráwiedliwość będąc Bogu przyległa: ieſt mu wrodzona.

2. Wziety od własnośći Accidentium.

Trzeći Dowod: A priuatione: Odeym ſpráwiedliwość Bogu/ á Bog Bogiem nie będźie: ieśli nie będźie ſpráwiedliwy. Bez czego tedy Bog Bogiem być nie może: táć rzecz będąc Bogu przyległa/ koniecznie mu muśi być wrodzona: Ratia tego tá ieſt: Że tylko bez wrodzonych rzeczy: Bog Bogiem być nie może. Iż tedy bez ſpráwiedliwośći / Bog Bogiem być nie może: chybáby go kto chćiał mieć Bogiem nieſpráwiedliwym: co ieſt ſproſne bluźnierſtwo: Przetoż ſpráwiedliwość będąc Bogu przyległa: koniecznie mu ieſt wrodzona.

3. Wziety: A priuatione.

Czwarty Dowod: Od vſtáwiczney przyległośći Bogu/ ſpráwiedliwośći iego. Abowiem nigdy ten czás niebył/

4. Wziety od vſtáwiczney

ktorego

przyległośći Bogu spráwiedliwośći.

ktoregoby oná nie miáłá być przyległa Bogu. Co sie cześcią z iey włásnośći pokázuie: cześcią z skutkow. Z włásnośći: że iest z cáłośći Istnośći Bożey. Iáko tedy nigdy czás táki nie był/ ktoregoby był Bog miał być bez cáłośći Istnośći swoiey: Ták też nigdy táki czás nie mogł być/ ktoregoby był Bog miał być bez spráwiedliwośći swoiey. Z Skutkow: Że iey záwsze Bog zażywał/ y przed stworzeniem świátá/ y po stworzeniu świátá: záżywáć iey będźie y áż ná wieki wieczne.

Przed stworzeniem świátá: Bog spráwiedliwośći swoiey záżywał.

Przed stworzeniem świátá/ Bog spráwiedliwośći swoiey záżywał z Troiákiey miáry. *Naprzod* względem sámego śiebie: Bo ieszcze przed stworzeniem świátá/ y owszem od wszytkich wiecznośći: był sam sobie y w sobie Pánem spráwiedliwym. *Potym* względem stworzenia świátá: że niechćiał pierwey świátá stworzyć/ iedno czásu od śiebie postánowionego: á kiedy czás od niego postánowiony przyszedł: niechćiał go pośledz stworzyć: ále go záraz stworzył: W czym nie co inszego/ tylko spráwiedliwość iego nie wybádána ma być vznawána. Bo mogłby był świátá/ álbo zgołá nigdy nie stworzyć/ kiedyby był chćiał: álbo go prędzey/ álbo pośledz stworzyć/ niżeli go stworzył: á żadenby mu nie mogł ztąd żadney niespráwiedliwośći słusznie zádáwáć: áni bespiecznie mowić: czemu ták vczynił? *Náwet*: Záżywał tey spráwiedliwośći Bog przed stworzeniem świátá: y względem zbáwienia nászego: Bo ieszcze przed stworzeniem świátá choć nas ieszcze nie było/ wybrał nas ku żywotowi wiecznemu: á drugie odrzućił: iáko sie w Trzećich Xięgách/ á w Artykule ostátnim/ dostátecznie z Pismá ś. pokazáło. A vczynił to bárzo spráwiedliwie: y żaden mu ztąd żadney niespráwiedliwośći słusznie zádáwáć nie może: iáko y Páweł ś. vkázuie: Rom. 9. ✝. 14. 15. 16. &c.

1. Względem sámego śiebie.

2. Względem stworzenia świátá.

3. Względem zbáwienia nászego.

W stworzeniu świátá: iáko Bog

W stworzeniu świátá/ okazał w tym Bog spráwiedliwość swoię: że wszytki rzeczy ktore stworzył/ stworzył

bárzo

bárzo dobre: Gen. 1. ℣.31. Choćiayże iedny rzeczy tym/ á drugie czym inszym stworzył. Jedny rzeczy stworzył rozumne/ á drugie bez rozumu. Jedny rzeczy stworzył Duchámi/ á drugie ćiáłem. Jedny rzeczy stworzył/ ktore zgrzeszyć mogły/ iáko człowiek/ y Aniołowie/ á drugie ktore grzechu nigdy nie vznáią. A przećię to wszytko bárzo spráwiedliwie vczynił.

okazał spráwiedliwość swoie.

Po stworzeniu świátá okazał Bog spráwiedliwość swoię/ z Dwoiákiey miáry. *Naprzod* względem rządzenia y záchowywánia wszytkich rzeczy/ záchowuiąc iedne tym/ á drugie inszym sposobem/ tákże y rządząc: á przećię w tym nie co inszego/ tylko wielka iego spráwiedliwość ma być vznawána.

Po stworzeniu świátá/ Bog okazał spráwiedliwość swoię. 1. Względem rządzenia y záchowywánia wszytkich rzeczy.

Potym: Względem karánia grzesznikow: iáko pokarał Anioły vpádłe/ człowieká/ świát pierwszy potopem/ Sodomę y Gomorę ogniem: y inszych niezbożnikow karał záwsze/ y kárác będźie: co sámo iest znákiem y okazániem spráwiedliwośći iego.

2. Względem karánia grzesznikow.

Záżywáć będźie tey spráwiedliwości swoiey po skończeniu świátá/ iáko w inszych rzeczách/ ták osobliwie względem ludźi z dwoiákiey miáry. *Naprzod* względem wybránych swoich: záchowuiąc ie y zátrzymuiąc przy żywoćie wiecznym. *Potym* względem niezbożnikow: zátrzymuiąc ie przy mękách piekielnych wiecznie. A stąd táki dowod do nászego przedśiewźięćia płynie: Rzecz tá/ ktora iest Bogu záwsze skutecznie od wszytkich wiecznośći/ áż ná wszytkie wieki przyległa: nie może być inákszą/ tylko Bogu wrodzona. Ratio te° tá iest: że tylko wrodzone rzeczy/ záwsze muszą być Bogu przyległe. Iż tedy spráwiedliwość/ záwsze iest Bogu y skutecznie od wszytkich wiecznośći/ áż ná wszytkie wieki przyległa: iáko się pokazáło: Przetoż spráwiedliwość Bogu iest wrodzona.

Po skończeniu świátá/ względem ludźi/ Bog spráwiedliwośći będźie záżywáć. 1. Záchowuiąc wybráne swoie/ przy żywoćie wiecznym. 2. Zátrzymuiąc niezbożniki: przy mękách piekielnych wiecznie.

Piąty á ná ten czás ostátni tey rzeczy *Dowod*: od doskonáłośći sámey spráwiedliwośći Bożey. Bo spráwiedli-

5. Wzięty: od doskonáłości spráwiedliwości Bożey.

Spráwiedliwość Boża/ ná dwie rzeczy wzglad ma.

wości Bożey iest táka doskonáłość: że iey nigdy áni wiárá/ áni pokutá prawdziwa odmienić nie może: Nie mogłá iey nawet odmienić áni sámá śmierć okrutna Christusowá: ále ia ráczey w tey iey doskonáłości ztwierdziłá. Jáwna to bowiem: Iż nie tylko spráwiedliwość Boża/ ále y spráwiedliwość zwierzchności świetckiey/ ktora ludzi záchodzi: záwsze ná te dwie rzeczy wzglad ma: Ná posłuszeństwo człowiecze/ y ná nieposłuszeństwo. Ná posłuszeństwo z tey miáry: áby nie karáć tego ktory rzeczom rosłaz inym dogadza. Ná nieposłuszeństwo záś z tey miáry/ áby karáć tego/ ktory rzeczom roskazánym nie dogadza. Co y sam Bog obiáśnił/ gdy podawszy Zakon swoy święty/ w ktorym są roskazánia iego wyrázone/ á chcąc aby mu ludzie posłuszni byli: záraz y to o tych ktorzyby ie czynili/ powiedział: Leuit. 18. ℣. 5. Eze. 20. ℣. 11. *Człowiek ktoryby czynił te rzeczy żyć będzie w nich*: A ktorzyby w tych wszytkich rzeczách nie zostawáli/ przeklectwem zágroził: gdy rzekł: *Przeklety wszelki, ktoryby nie zostawał w tych wszytkich rzeczách, ktore są nápisáne w Kięgách Zakonu.* Galat. 3. v. 10. Gdy tedy spráwiedliwość Boża/ posłusznego Zakonowi nie karze: ále mu żywot obiecuie: tedy przez to iey doskonáłość nie odmienia sie/ ále ráczey vtwierdza: Ratia tego tá iest: Ze nie tylko ná nieposłuszeństwo/ále y ná posłuszeństwo człowiecze ten wzglad ma: áby człowieká posłusznego nie karáć: á nieposłusznego karáć. Tákże/ gdy sie pokucie/ álbo wierze prawdziwey/ żywot wieczny przypisuie: Ezech 18. ℣. 23. Ioan. 3. v. 36. tedy przez to iey właśność áni doskonáłość nie odmienia sie/ ále ráczey vtwierdza: Ratia tego: że spráwiedliwość Boża/ ma wzglad nie tylko ná niepokute/ y niedowiárstwo człowieká grzesznego: ále y ná pokute/ y wiáre: Ná niepokute z tey miáry y niedowiárstwo: Aby ten ktory zá grzechy swoie nie pokutuie/ y w niedowiárstwie leży/ vmárł/ á żywotá nie oglądał.

Spráwiedliwość Boża/ gdy posłusznego człowieká Zakonowi Bożemu nie karze: doskonáłość iey dla tego nie odmienia sie.

Ná

Ná pokutę y wiárę z tey miáry: Aby ten ktory śię przez prawdźiwą pokutę od grzechow swoich do Bogá náwraca/ y ktory w Syná Bożego wierzy: miał żywot wieczny. Jáko tego ná oboie te strone te świádectwá pomienione dokłádáią. Bo v Ezechielá ták sam Bog powiedźiał: o pokutuiącym álbo niepokutuiącym człowieku: *Izális moiey w oley iest śmierć niezbożnego, mowi Pan Bog, á nie áby śie náwroćił od drog swoich, á żyw został? A ieśli śie od wroći sprawiedliwy od spráwiedliwośći swoiey, á będźie czynił nieprawość, wedlug wszytkich obrzydłośći ktore czynić zwykł niezbożnik: izális żyć będźie?* V Janá świetego záśie/ sam Syn Boży ták mowi o wierzącym álbo niedowiárku: *Kto wierzy w Syná, ma żywot wieczny, á kto iest niedowiárkiem Synowi, nie oglada żywotá, ále gniew Boży zostawa nád nim.* Toż y o sámey śmierći Christusá Páná/ ma być rozumiano: przez ktorą y śmierć wieczna/ y ten ktory iey miał rozkázowánie/ iest zepsowána: 1. Cor. 15. ✠. 54. Hebr. 2. ✠. 14. że áni przez te spráwiedliwośći Bożey własność y doskonáłość nie odmieniłá śie. Bo y w tey spráwie/ ná dwie rzeczy spráwiedliwość Boża wzgląd miáłá: ná dosyćvczynienie zá grzechy násze/ y ná nie dosyćvczynienie. Ná dosyćvczynienie z tey miáry: áby byli ći w śmierći wieczney nie zostawáli/ zá ktorychby grzechy Christus dosyćvczynił. Ná nie dosyćvczynienie z tey miáry: áby byli ći zostáli w śmierći wieczney/ zá ktorychby grzechy dosyć nievczyniono/ iesliby niedosyćvczyniono. Co y te świádectwá pomienione pokázuią. Bo iż zá grzechy násze Syn Boży dosyćvczynił/ przetoż śmierć wieczna wzwyćięstwie zniszczáłá: á záraz y ten stał śie zepsowány/ ktory miał roskázowánie álbo pánowánie nád nią. A zwłasszczá gdy kto vważy/ że Syn Boży/ nie sobie/ ále nam śmierć wieczną/ y Diabłá zwyćiężył: iáko áni dla swoich grzechow/ ále dla nászych vmierał: áni dla swey spráwiedliwośći/ ále dla nászey od v-

W śmierći Christusowey: spráwiedliwość Boża: ná dwie rzeczy wzgląd miáłá.

mártwych powſtał Rom 4 ✠. 25. Tá tedy rzecz/ ktora w Bogu znáyduie ſię nieodmiennie: muśi być Bogu wrodzona: Rana tego tá ieſt. Iż żadna inßa rzecz Bogu nie może należeć nieodmiennie/ tylko tá ktora mu ieſt wrodzona: co apud omnes eſt in Conf. ſſo. Iż tedy ſpráwiedliwość w Bogu znáyduie ſię nieodmiennie: Bo tey áni wiárá/ áni pokutá/ áni śmierć Chriſtuſowá/ áni żadna inßa rzecz odmienić nie może: iáko ſię pokazáło: Przetoż ſpráwiedliwość ieſt Bogu wrodzona. Z tych tedy przyczyn/ Sentencia náßá zoſtáwáć muśi prawdźiwa y gruntowna: ták o tym: Iż ſpráwiedliwość Boża zá grzechy náße doſyćvczynienia potrzebowálá: iáko y o tym: Iż tá ſpráwiedliwość Boża: Bogu ieſt wrodzona.

Censura Na Zdanie Socinistow.

Zgánienie Sentencyey Adwerſárſkiey.

Z dwoiákiey miáry/ ná to zdánie Adwerſárſkie/ Cenſurę vczynić potrzebá. Z pierwßey tey: Ile twierdźić śmieią: iákoby ſpráwiedliwość Boża/ nie miálá byłá potrzebowáć zá grzechy náße doſyćvczynienia. Z drugiey tey: ile tákże twierdźić śmieią/ iákoby tá ſpráwiedliwość/ ktora ieſt Bogu przylegla: Bogu nie miálá być wrodzona.

Na Pierwszą Rzecz Censura.

W pierwßey rzeczy.

Aby ſpráwiedliwość Boża/ zá grzechy náße/ nie miálá byłá doſyćvczynienia potrzebowáć/ przez śmierć Chriſtuſowę: to Adwerſarzom nie może być pozwolone.

1. Piſmu ſię ś. przećiwi.

Naprzod: Dla tego: Że ſię temu wyżßey przećiwna rzecz z Piſmá świętego pokazáłá: Przetoż tu nád to Adwerſarze nie mogą wnośić co inßego.

2. Chriſtuſowi Pánu/ śmierć zá grzechy náße/ dla doſyćvczynie-

Powtore: Dla tego: Że to dla tego Adwerſarze czynią: Aby záprzawßy wprzod tego/ że zgolá ſpráwiedliwość Boża zá grzechy náße doſyćvczynienia nie potrzebowálá: zátym tym łátwiey y tego záprzeć mogli: Iż áni Chriſtus/ nie miał potrzeby zá grzechy náße/ dla do-

ſycvczynienia ſpráwiedliwośći Bożey / vmieráć / áni zá nie v nárł / áni doſyć vczynił. Ale iáko ná vprzedzáiącey rzeczy bárzo ſie myla y záwodzą: co ſie iuż pokazáło: Ták też y ná tey náśláduiącey niemniey záwodźić ſie muſzą: Co ſie też iuż poniekąd pokazáło / á wnetże niżey w náśláduiącym Artykule / ieſzcze ſie więcey y doſtátecżniey pokaże. nia ſpráwiedliwośći Bożey: odeymuie.

3. Bogá w nieſpráwiedliwośći oſkarżą.

Potrzećie: Dla tego: Że tá opinia Adwerſárſka Bogá w nieſpráwiedliwośći oſkarża / ktory Syná ſwego włáſnego / dla grzechow ludu ſwego ſkarał / y ná śmierć wydał: choć ſpráwiedliwość iego / zá grzechy ludu iego / doſyćvczynienia nie potrzebowáłá. Lecż iż tego o Bogu twierdźić / áni ſámá ſłuſzność / áni Piſmo święte nie pozwala: Rom. 9. v. 14. Przetoż ſpráwiedliwość Boża / zá grzechy ludu iego: doſyćvczynienia potrzebowáłá.

4. Smierć Chriſtuſowe wyćieńczą / y zniewazą.

Poczwarte: Dla tego: Że śmierć Chriſtuſowę wyćieńcza: Abowiem wyżſzey w vtwierdzániu Sentenciey náſzey pokazáło ſie: Iż śmierći Chriſtuſowey naprzednieyſzą przyczyną były grzechy náſze / y doſyćvczynienie zá nie ſpráwiedliwośći Bożey. Negowáć tedy tey naprzednieyſzey przyczyny śmierći Chriſtuſowey / ktorą mu Piſmo ś. przywłaſzcza: nie ieſt nic inſzego iedno niſzczyć śmierć Chriſtuſowę y wyćieńczáć. Wyćieńczáć záśie śmierć Chriſtuſowę przećiwko Piſmu świętemu / ieſt rzecż nieſłuſzna: Co iż Adwerſarze w tym ſwoim zdániu czynią: Przetoż ſie nieſłuſzney rzeczy dopuſzczáią. A ták y dla tey czwartey przyczyny / to ich zdánie / iáko ieſt nieſłuſzne / ták też zniewazone zoſtáwáć muśi.

5. Z przyrodzeniem ſpráwiedliwośći walczą.

Popiąte: Dla tego: Że z przyrodzeniem ſpráwiedliwośći walczy: Co tym ſpoſobem dekláruie: że ſie wyżſzey pokazáło: Iż ſpráwiedliwość nigdy nic z właſnośći y doſkonáłośći práwá ſwego vpuśćić nie może: ále iáko záwſze wzgląd ma ná poſłuſzeńſtwo y nie poſłuſzeńſtwo: ták też nie może tylko poſłuſznym folgowáć / á niepoſłu-

ßnych záwße káráć. Ieśli to tedy prawdá ma być / iż spráwiedliwość Boża / zá grzechy náße / żadnego dosyć vczynienia nie potrzebowáłá: tedyć zátym o niey muśi być nie co inßego rzeczono / tylko to / że śie iey przyrodzenie odmieniło: Bo przyrodzenie spráwiedliwośći to być pokazáło śie: záwße nieposłußeństwo káráć / á gdźie spráwiedliwość nieposłußeństwá nie karze / tám iey iuż przyrodzenie koniecznie odmieniáć śie muśi / ták bárzo / że też iuż y sámá niespráwiedliwośćią bedźie muśiáłá zostáwáć. Zápieráć tedy tego / że spráwiedliwość Boża / gdyśmy byli grzeßnymi / żadnego dosyć vczynienia zá grzechy náße / przez karánie / nie potrzebowáłá: nie iest nic inßego: tylko własność wrodzoną spráwiedliwośći odmieniáć / przećiwko spráwie Bożey / ktory w tym / względem grzechow náßych y nieposłußeństwá: spráwiedliwość vgruntował y vprzywileiował: iáko śie wyżßey z Ezáiaßá pokazáło: Iż on dla złośći álbo występku ludu swego / Syná swego skarał: á ták przez to karánie zá grzechy ludu swego: dosyć vczynienia spráwiedliwośći swoiey potrzebował. Odmieniáć záśie własność wrodzoną iákiey rzeczy / przećiwko spráwie sámego Bogá: nie iest nic inßego / tylko śie wielkiey niesłußnośći / iż nie rzekę niezbożnośći ważyć. Co iż náßy Adwersarze w ten czás czynią / gdy własność wrodzoną spráwiedliwośći Bożey / przećiwko sámey spráwie Bożey v postánowieniu / z tey miáry iáko śie pokazáło / odmieniáią: Przetoż śie y ták wielkiey niesłußnośći ważą. A ták dla tey Piątey przyczyny / to ich przedśięwźięćie muśi vpádáć.

6. Ludźi z grzechow wymawia.

Szoste: Dla tego: Że z grzechow ludźi wymawiáią / y iákoby ludźie grzechow nie mieli to pokázuią. Bo ieślić spráwiedliwość Bożá / zgołá żadnego / áni żadnym sposobem / dosyć vczynienia zá grzechy náße nie potrzebowáłá: tedyć to zátym iść muśi: iż dla tego tylko tego dosyć vczynienia żadnego nie potrzebowáłá: że też żadne grze-

chy przy

chy przy nas nie znáydowáły ſie: Ratia tego tá ieſt: Ze tam tylko ſpráwiedliwość żadnego doſyćuczynienia zá grzechy nie potrzebuie/ gdźie niemáß żadnego grzechu álbo przeſtępſtwá: á gdźie ieſt grzech y przeſtępſtwo: tám koniecżnie ſpráwiedliwość tego potrzebuie/ áby ſie iey doſyć ſtáło zá on grzech y przeſtępſtwo. Lecż iż to o ludźiach nie może być rzecżono/ áby grzechow ſobie przyległych nie mieli mieć: gdyż ſie y Pismo święte temu ßyroce przećiwi: Rom. 3. v. 11. Przetoż to muśi być rzecżono: Iż iáko ludźiom grzechy ſą y były przyległe: ták też ſpráwiedliwość Boża doſyćuczynienia zá nie potrzebowáłá. A zátym y to przećiwko Adwerſárzom muśi być rzecżono: Iż om nie przyznawáiąc ludźiom grzechow/ z tey miáry/ iże nie przyznawáią/ áby byłá zá nie ſpráwiedliwość Boża / doſyćuczynienia potrzebowáć miáłá: dopußczáią ſie y w tym nieſłußności wielkiey/ przećiwko Pismu ś. walczącey.

Náwet: Y dla tego to zdánie Adwerſárſkie nie oſtoi ſie: że ludźi ná grzechy y rozpuſtę rozwiezuie. Bo ieśli to ma być prawdá/ że ſpráwiedliwość Boża/ nigdy żadnego doſyćuczynienia zá grzechy ludzkie niewyćiąga: tedy ludźie beſpiecżnie grzeßyć mogą bez boiáźni pomſty. Ale iż ludźie nie mogą grzeßyć bez boiáźni pomſty: Bo Bog obiecał ſie mśćić ludzkich nieprawośći: Exod. 20. v. 5. Przetoż ſpráwiedliwość Boża/ zá grzechy ludzkie/ doſyćuczynienie wyćiąga. A Adwerſárſka Sentencia y z tey miáry zoſtawa nieſłußna/ że ludźi ná grzechy rozpáſuie/ twierdząc: że ſpráwiedliwość Boża/ żadnego doſyćuczynienia zá grzechy ludzkie nie wyćiąga. 7. Ludźi/ ná grzechy/ y rozpuſtę: rozwiezuie.

NA DRUGĄ RZECZ CENSURA.

Aby ſpráwiedliwość Boża/ Bogu nie miáłá być wrodzona: to Adwerſárzom nie może być pozwolono. W Drugiey rzecży: zgánienie ſentenciey Adwerſárſkiey.

Naprzod: Dla tego: Ze to dla tego Adwerſárze czynią/ áby záprzawßy wprzod tego/ że ſpráwiedliwość 1.

Bogu/

Sprawiedliwośći Bożey/ potrzebę dosyćuczynienia zá grzechy násze: odeymuie.

Bogu/ nie iest rzecz wrodzona: zátym tym łátwiey y tego záprzeć mogli: że tá sprawiedliwość/ bez náruszenia nátury swoiey/ dosyćuczynienia zá grzechy násze nie potrzebowáłá: A ták áni Christus/ tey sprawiedliwośći Bożey/ zá grzechy násze dosyć czynić/ nie miał potrzeby. Ale iáko ná oprzedzáiącey rzeczy wielce się záwodzą/ to iest/ ná tey: iákoby sprawiedliwość Boża/ Bogu nie miáłá być wrodzona: co się wyższey pokazáło: Ták też y ná tey náśláduiącey nie mniey się záwodźić muszą: co się tákże wyższey pokazáło.

2. Z własnośćią Nátury Boskiey walczy.

Powtore: Dla tego: Że to tákowe Adwersárskie o sprawiedliwośći Bożey rozumienie: z własnośćią nátury Boskiey walczy o ktorey wyższey w utwierdzániu Sentenciey nászey to się pomieniło: iż iest Essentia simplicissima: Co y wszyscy práwowierni wyznawáią. Simplicissimum zásię to się rozumie/ co nullam mixtionem siue compositionem admittit. A iużby koniecznie nátura Boska/ muśiáłá nie być Essentia simplicissima, ále mixta y composita, ieśliby to miáłá być prawdá/ iż tá sprawiedliwość/ ktora iest Bogu przyległa/ temuż Bogu nie iest wrodzona. Ponieważ tedy tá Sentencia Adwersárska/ Własnośći nátury Boskiey przećiwi się/ y owszem one niszczy/ nie pozwaláiąc/ áby sprawiedliwość Bogu miáłá być wrodzona: Przetoż zniewazona zostawáć muśi.

3. Náturę Boską: sámę w sobie/ niesprawiedliwą czyni.

Potrzećie: Dla tego: Że też náturę Boską/ nie tylko w iey własnośći niszczy: ále też sámę w sobie niesprawiedliwą czyni. Bo ieśli to prawdá/ że sprawiedliwość tá ktora Bogu należy/ nie iest Bogu wrodzona/ to iest/ nie iest rzeczą z nátury álbo Istnośći iego/ ále coś inszego oprocz nátury iego: tedyć zátym pozostawa nie co inszego/ tylko to/ że sámá w sobie náturá Boska zostawa bez sprawiedliwośći/ á ták y niesprawiedliwa. Ale iż to iest náder rzecz niezbożna y niesprawiedliwa/ chćieć ták o

Bogu

Bogu/ y o náturze iego/ nietylko twierdźić/ ále y myślić: Przetoż spráwiedliwość ktora Bogu należy/ iest Bogu wrodzona.

Náwet: K dla tego tá Sentencia Adwersárska ostáć śie nie może : że Bogá odmienności podległym czyni. Bo ieśli to ma być prawdá/ że spráwiedliwość tá/ ktora iest Bogu przyległa/ nie iest Bogu wrodzona : tedyć to zá tym idźie : że może być odmienna. Bo te tylko rzeczy mogą być odmienne/ ktore nie są wrodzone/ gdyż mogą być y niebyć præter subiecti corruptionem. A ieśli spráwiedliwość Boża/ może być odmienna / tedyć y sam Bog względem teyże spráwiedliwości : muśi być odmienny. Ale iż áni sam Bog iest odmienny : Malach. 3. ℣. 6. áni spráwiedliwość iego może być odmienna : iáko śie wyższey pokazáło : Przetoż spráwiedliwość tá/ ktora iest Bogu przyległa : iest Bogu wrodzona. A toć iest słuszne zgánienie/ niesłuszney Sentenciey Adwersárskiey. 4. Bogá odmienności podległym czyni.

OBRONA MIEYSC PISMA SWIETEGO.

Jákaby odpowiedź/ Adwersarze/ ná to zdánie násze o spráwiedliwości Bożey przynośili/ tego powtárzáć nie potrzebá : gdyż śie iuż wyższey tá explikácia z Kátechizmu ich/ táka iáka iest sámá w sobie od słowá do słowá położylá : Tu tylko ná to odpowiedźi nászey/ y rozpráwy z nimi w tey mierze potrzebá : Przetoż ná nię:

Odpowiádam Siedmioráko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

Pierwszą rzecz Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią : w ktorey twierdzą / iákoby miłośier-

dzie y sprawiedliwość nie miały być rzeczy Bogu wrodzone: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowicie

Dla przyczyn/ ktore sie wyższey ták w vtwierdzániu sentenciey nászey/ iáko też w dawániu Censury ná to zdánie Adwersárskie/ położyły: ktorych tu powtárzáć nie potrzebá. A choć sie tám o miłosierdziu nic nie tráktowáło: iednák/ iáko o spráwiedliwości pokazáło sie pewnymi dowody/ iż iest Bogu wrodzona: ták też y o miłosierdziu Bożym toż ma być rozumiano. Bo y to/ ieśliby Bogu wrodzone nie było/ tedyby nie tylko z włásnością Istności Boskiey walczyć musiało/ ktora iest simplicissima, czyniąc ią mixtam & compositam: ále też sáme w sobie náturę Boską bez miłosierdzia czynić: A ták y Bogá nie miłosiernym pokázowáć. Co nie iest nic inszego/ iedno z słusznością/ y ze wszytkim Pismem ś. walczyć: ktore nam szyroce Bogá miłosiernym pokázuie.

Miłosierdzie Boże/ tymże práwem Bogu iest wrodzone: ktorym y spráwiedliwość iego.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Druga rzecz/ Adwersarze w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tey miánowicie przyczyny/ Miłosierdzie/ y sprawiedliwość/ nie mogły być rzeczy Bogu wrodzone: Iż ieśliby miłosierdzie Bogu miáło wrodzone być/ tedyby nigdy Bog żadnego grzechu kárać nie mogł: Tákże spráwiedliwość: ieśliby Bogu wrodzona miáłá być: tedyby Pan Bog nigdy żadnego grzechu odpuścić nie mogł: Ale y to Adwersarzom ták zprostá iáko chcą mieć/ nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż choć Bog grzechy karze y odpuszcza: przecie zátym

Naprzod: Dla tego: Że sie temu słowá sámych Adwersarzow przećiwią: Bo w tey explikáciey/ Adwersarze te rzeczy Bogu názywáią y vkázuią wrodzonymi/ przećiwko ktorym Bog nigdy nic czynić nie może.

A iż y przećiwko miłośierdźiu/ y spráwiedliwości / nigdy nic Bog nie czyni: Ratia tego tá iest: że nigdy nic nie czyni okrutnie/ áni niespráwiedliwie: Przetoż miłośierdźie / y spráwiedliwość są rzeczy Bogu wrodzone.

Powtore: Dla tego: Że sie temu ten przykład przećiwi/ ktory o madrośći Bożey / Adwersarze przywodzą: Bo ieślić dla tego Madrość Boża zostáwáć muśi Bogu wrodzona/ iże Bog nigdy nic przećiwko niey nic czyni/ iáko sámi Adwersarze zeznawáią: á przećiwko madrośći co czynić/ nie iest nic inszego/ iedno nie madrze co czynić / co ná Bogá nie przypada: Tedyć y miłośierdźie Boże/ gdy nic przećiwko niemu Bog nie czyni okrutnego/ y spráwiedliwość Boża / gdy nigdy nic przećiwko niey Bog nie czyni niespráwiedliwe⁰: Bogu muszą być rzeczy wrodzone. Vprzedzáiąca rzecz iest prawdźiwa: iáko y sámi Adwersarze zeznawáią: Przetoż y násláduiąca muśi być prawdźiwa. A ieśli kiedy Bog co czyni okrutnego/ álbo niespráwiedliwego: niechay Adwersarze mogąli/ álbo śmieiąli/ pokażą: Ale iż nie pokażą: wrodzone tedy to są rzeczy Bogu.

Potrzećie: Dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: że sie wielce ná tym mylą/ áby sie miłośierdźie Boże/ opponowáć miáło álbo przećiwne być iego spráwiedliwośći// álbo spráwiedliwość miłośierdźiu. Gdyż to káżdy/ ktory iedno ma Sensum communem, látwo rozumieć może: Iż iáko ná sprzećiwieństwie spráwiedliwośći, stáwia sie niespráwiedliwość: A ná sprzećiwieństwie miłośierdźiu/ nie miłośierdźie: Ták też spráwiedliwość/ nie mogąc być słusznie nie miłośierdźiem názwána/ á miłośierdźie niespráwiedliwośćią: żadnym sposobem miłośierdźie spráwiedliwośći nie może być przećiwne/ áni spráwiedliwość przećiwna miłośierdźiu. A ieśli ináczey: Tedyćby álbo miłośierdźie muśiáło záśiádáć

nie idźie: áby miłośierdźie/ y spráwiedliwość nie miáły mu być rzeczy wrodzone: álbo áby sie sámy sobie wzaiem miáły opponowáć y przećiwić.

Ná sprzećiwieństwie spráwiedliwośći: stáwia sie niespráwiedliwość: A ná sprzećiwieństwie miłośierdźiu: Nie miłośierdźie.

mieyſce nieſpráwiedliwośći/ opponuiąc ſie y przećiwnym ſtáwiąc ſpráwiedliwośći: Albo ſpráwiedliwość muśiáłáby záśiádáć mieyſce okrućieńſtwá/ opponuiąc ſie tákże y przećiwną ſtáwiąc miłośierdźiu: Ratia tego tá ieſt: że ſie pokazáło/ iż ſpráwiedliwośći/ nie może ſie co inſzego ná sprzećiwieńſtwie ſtáwić/ tylko nieſpráwiedliwość: Jeśliż tedy miłośierdźie/ ſtáwi ſie ná ſprzećiwieńſtwie ſpráwiedliwośći: Tedyć muśi być nieſpráwiedliwośćią: álbo znowu y ſámá ſpráwiedliwość/ muśi być nieſpráwiedliwośćią/ ieśliby mieyſce záśiádáć miáłá okrućieńſtwá/ opponuiąc ſie tákże y przećiwną ſtáwiąc Miłośierdźiu. Gdyż to wſzyſcy wiedzą/ że iáko niemiłośierdźie zoſtáwáć muśi okrućieńſtwem/ták też y nieſpráwiedliwośćią: Co onego ſługi złośliwego y niemiłośiernego przykład pokázuie: Matt: 18. v. 28. Ale ieśliſz to ſłuſznie o Miłośierdźiu nie może być rzeczono/ áby miáło być nieſpráwiedliwośćią/ áni o ſpráwiedliwośći tákże: Przetoż Miłośierdźie Spráwiedliwośći Bożey ſie nie opponuie: áni ſpráwiedliwość Boża/ ſtáwią ſie ná ſprzećiwieńſtwie Miłośierdźiu iego. A ſtąd to idźie: Iż iáko Miłośierdźie/ ktore grzechy odpuſzcza/ ſpráwiedliwośći/ ktora grzechy karze/ álbo poſłuſzeńſtwo nágradza: nie záſadza ſie ná ſprzećiwieńſtwie: Ták też Bog/ przez Miłośierdźie ſwoie grzechy odpuſzczáiąc/ á przez Spráwiedliwość ie karząc/ álbo poſłuſzeńſtwo nágrádzáiąc: nic przećiwko Miłośierdźiu ſwemu/ áni przećiwko Spráwiedliwośći nie czyni. A iż Bog przez to nic przećiwnego miłośierdźiu nie czyni/ że grzechy według ſpráwiedliwośći ſwey karze: Nie czyni nic przećiwnego áni ſpráwiedliwośći/ że grzechy według miłośierdźia ſwego odpuſzcza: Przetoż też ſpráwiedliwość iego/nie może ſłuſznie dla tego przeſtáwáć być wrodzoną rzeczą iemu: iże przez miłośierdźie ſwoie grzechy odpuſzcza: áni miłośierdźie może ſłuſznie przeſtáwáć być

rzeczą wrodzoną iemu/ dla tego: iże on przez spráwiedliwość swoię grzechy karze.

Poczwarte: Dla tego: Że rozność powinności/ ták Miłośierdźia Bożego/ iáko y Spráwiedliwośći iego/ te° Adwersarzom co chcą nie pozwala. Spráwiedliwośći bowiem tá iest powinność/ pátrzyć nie ná odpuszczenie grzechu/ále ná dosyćuczynienie zá grzech/bądź przez posłuszeństwo/ bądź przez karánie. Miłośierdźia záśię tá iest powinność/ pátrzyć nie ná dosyćuczynienie zá grzech/ ále ná dobrowolne odpuszczenie grzechu/zá śrzodkię wiáry y pokuty prawdźiwey. Gdy tedy Bog karze grzech/tedy nic ná przećiwko miłośierdźiu nie czyni: Tákże gdy grzech odpuszcza: tedy nic náprzećiwko spráwiedliwośći nie czyni: Racia tego tá iest: Że grzech odpuszczáć/ własna iest powinność miłośierdźia iego: Zá grzech záśię dosyćuczynienie wyćiągáć przez karánie/ álbo posłuszeństwo żywotem wiecznym nágradząć: własna iest powinność prawiedliwośći iego. Kiedyby tedy miłośierdźie Boże/ wdźieráło się w powinnośći spráwiedliwośći iego: grzech karząc/ álbo zá posłuszeństwo nágrodę żywotá oddawáiąc: Albo kiedyby spráwiedliwość Boża/ wdźierálá się w powinnośći miłośierdźia/ grzech dobrowolnie odpuszczáiąc/ tylko zá śrzodkiem pokuty y wiáry: Tedyby koniecznie te rzeczy muśiáły się sobie wzáiem przećiwić: á ták áni być wrodzone Bogu. Ale iż się sobie nie przećiwią/ bo káżda przy swoiey powinnośći y w swoich terminiech zostawa: á iedná drugiey w powinnośći nie wdawa się áni wdźiera: iáko się pokazáło: Przetoż Spráwiedliwość chcć zá grzech karánie wyćiąga/ álbo posłuszeństwo żywotem nágradza: y Miłośierdźie tákże/ choć grzech odpuszcza/ zá śrzodkiem pokuty y wiáry: są y muszą być rzeczy Bogu wrodzone.

Powinność spráwiedliwośći: ktora iest: Powinność miłośierdźia.

Miłośierdźie Boże: nie wdźiera się w powinność spráwiedliwośći iego: áni è contra.

Popiąte: A dla tego to przedśięwźięćie Adwersárskie nie ostoi się: Że się temu sámo Pismo święte przećiwi:

Miłośierdźie Boże/ y spráwiedliwość/ w iedney Actiey mogą z sobą pospołu stać: bez zniszczenia swe goż y bez sprzećiwiánia się sobie

ktore nie tylko áby Miłośierdźie Boże / y Spráwiedliwość iego/ miáło vkázowáć sobie iáko rzeczy przećiwne: ále rácżey to o nich vkázuie/ że y w iedneyże Actiey álbo spráwie Bożey/ mogą pospołu z sobą ostáć / iedná drugiey nie niszcząc/ ani iedná z drugą walcząc. Jáko wybránie ku żywotowi wiecznemu od Bogá/ y odrzucenie inszych ludźi tegoż czásu od niego/ są rzeczy z iedneyże Actiey Bożey pochodzące / iedná zámykáiąc w sobie miłośierdźie iego/ to iest wybránie niektorych z ludźi ku żywotowi wiecznemu: iáko Apostoł Páweł święty vkázuie: Rom. 9. ✠. 15. Druga záśie zámykáiąc w sobie gniew y spráwiedliwość iego/ to iest/odrzucenie: iáko támże Apostoł 6. ✠. 22 vkázuie. Tákże zátopienie Pháráoná w głębokośći Morskiey/ y z woyskiem iego/ á wybáwienie Izráelá z rąk iego: Exod. 14. byłá Boża iedná Actia: á przećie w niey pospołu stánąć mogło miłośierdźie y spráwiedliwość iego: Miłośierdźie przećiwko Izráelitom / ktorzy przez tę Actią z rąk Pháráonowych są wybáwieni: Spráwiedliwość przećiwko Pháráonowi y woysku iego ktorego przez tęż Actią y z woyskiem iego w głębokośći morskiey zátopił. Toż się pokazáło y w śmierći Christusowey: Miłośierdźie/ że go Bog postał ná zbáwienie násze: Ioan. 3. v. 16. Spráwiedliwość / że go ná śmierć wydał dla grzechow nászych: Rom. 4. ✠. 25. & Cap 8 v. 32. A to byłá iedná Boża Actia. Ponieważ tedy spráwiedliwość Boża y miłośierdźie / mogą z sobą stáć w iedney y teyże Actiey, bez náruszenia y vszczyrbku swego: Przetoż sobie nie mogą być przećiwne: Bo ieśliby sobie były przećiwne/ tedy w iedney y teyże Bożey Actiey, pospospołu z sobą nie mogłyby stáć/ bez zniszczenia swego: Gdyż to wszyscy mądrzy wiedzą: że contraria nic inszego nie są/ tylko duæ qualitates inter se oppositæ, quarum vna pellit alteram. A iż miłośierdźie Boże/ y spráwiedliwość/ nie są sobie przećiwne/ nie tylko w ten

ko w ten czás/ gdy ſie z oſobná y poiedynkiem coſideruią/ ále y w ten czás gdy ſie do iedney y teyże Actiey zbiegáią: Przetoż też muſzą być Bogu wrodzone. Ratia tego tá ieſt: że y ſámi Adwerſarze/ w tey ſwoiey explikáciey vczą nas tego: Iż te tylko rzeczy wrodzonymi Bogu máią być vznawáne/ ktore áni ſie ſobie przećiwią/ áni im Bog nigdy nic nie czyni przećiwnego.

Poſzóſte: Nola tego to przed ſiewſiecie Adwerſárſkie nie oſtoi ſie: że ſie temu y ſámá włáſność ſpráwiedliwośći Bożey przećiwi: Bo ſpráwiedliwośći włáſność káráć/ álbo nie káráć/ kárác grzech/ nie kárác poſłuſzeńſtwá/ ále go żywotem dárowáć. A przećię choc karze/ y nie karze/ nie ieſt/ áni może być ſobie ſtánowiona przećiwna: Ratia tego tá ieſt: że iey włáſność do tych dwu rzeczy oſobliwie ſie śćiąga/ to ieſt/ do nie karánia poſłuſzeńſtwá á do karánia grzechu. Jeśliż tedy ſpráwiedliwość Boża / ſámá z ſobą w te czáſy nie zoſtawa niezgodna/ áni ſobie przećiwna/ gdy nie karze poſłuſzeńſtwa/ á karze grzech: Tedyć pogotowiu z miłośierdźiem złączona / á miłośierdźie z nią/ przećiwna miłośierdźiu być nie może/ gdy grzechy karze/ á nágradza poſłuſzeńſtwo: áni miłośierdźie onej/ gdy grzechy dármo zá środkiem wiáry y pokuty/ odpuſzcza. A ponieważ y z tey miáry te rzeczy nie ſą ſobie przećiwne: Przetoż ſą Bogu wrodzone.

Poſiodme: Dla tego: Że ieśliby to prawdá miáłá być/ iż ſpráwiedliwość y miłośierdźie / nie ſą rzeczy Bogu wrodzone/ ále ſą tylko ſtutkámi woley iego / iáko Adwerſarze vdawáią: Tedyć muſzą być duæ qualitates inter ſe diuiſæ. A gdy y to ieſzcze o nich Adwerſarze twierdzą: że te rzeczy ſą ſobie przećiwne: tedyć ſą tákie duæ qualitates te rzeczy/ ktore w Bogu mieyſcá álbo obie/ álbo iedná z nich nie máią: Gdyż de Contrarijs to vczeni vkázuią: że duæ qualitates inter ſe oppoſitæ, iáko vna ſemper pellit alteram, ták też obiedwie rázem oſtáć ſie nie

Włáſność ſpráwiedliwośći: ktora ieſt.

Miłośierdźie Boże/ y ſpráwiedliwość/ Adwerſarze: nieczą: gdy ie ſobie przećiwnymi rzeczámi ſtánowią.

nie mogą in eodem ſubiecto. Iáko ciepło y zimno / iże ſą duæ qualitates inter ſe oppoſitæ: Przetoż nigdy obie rázem y weſpoł nie mogą zoſtáwáć in eodẽ ſubiecto, ták bárzo: że gdy kedy ieſt ciepło/ tám zimno záraz y weſpoł być nie może/ & è cõtra. względẽ náſzeº rozumienia y ſpoſobu mowienia de qualitatibus inter ſe oppoſitis. Ale iże przecię/ y miłośierdźie/ y ſpráwiedliwość mieyſce w Bogu máią obie weſpoł/ czego nikt pobożny nie záprzy/ y Piſmo święte vkázuie/ gdy Bogá y miłośiernym/ y ſpráwiedliwym záraz názywa: Przetoż miłośierdźie y ſpráwiedliwość/ iáko nie ſą duæ qualitates inter ſe oppoſitæ, bo ſimul obie w Bogu mieyſce máią/ tanquam in eodem ſubiecto: Ták też muſzą być Bogu wrodzone.

Choć rozne ſą/ miłośierdźia Bożego/ y ſpráwiedliwośći effecta: przećię ſie dla tego wrodzenia Bogu: nie odſądzáią.

POOſme: Dla tego: Że ieśliby dla tego miłośierdźie y ſpráwiedliwość Bogu nie miáły być wrodzone/ iże ſie rozne in diuerſis ſubiectis, ták miłośierdźia/ iáko y ſpráwiedliwośći pokázuią effecta: to ieſt/ że ſpráwiedliwość grzech karze/ á miłośierdźie odpuſzcza: tedyćby tymże práwem/ y ćiepłość słońcá tego ſtworzonego/ (iż od mnieyſzych rzeczy przykład weźmę do więtſzych) muśiáłá nie być słońcu wrodzona/ dla tego: że in diuerſis ſubiectis, rozne czyni effecta: Bo to wſzyſcy y z ſámey experienciey wiedzą y widzą: że słońce ćiepłośćią y gorącośćią ſwoią/ roſtapia woſk: á tąż ćiepłośćią twárdźi błoto/ y inſze rzeczy temu podobne. Ale ieśliż dla tego gorącość y ćiepłość słoneczna/ nie może być ſłuſznie odſądzona tego/ áby nie miáłá być słońcu wrodzona: iże ták in diuerſis ſubiectis rozne ſtutki wykonywa: Czego żaden rozſądny nie záprzy: Przetoż dáleko więcey miłośierdźie Boże y ſpráwiedliwość/ nie mogą być tego odſądzone/ áby nie miáły być dla tego Bogu wrodzone: iże in diuerſis ſubiectis okázuią rozne ſwoie ſtutki: Gdyż y mądrzy tego de cauſa naturali náucząią: że naturalis cauſa vno & eodem modo agit, etamſi in diuerſis ſubiectis videntur diſsimiles effectus.

Ná

Ná trzecią rzecz odpowiádam.

Trzecią rzecz Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tą zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y dla tey drugiey przyczyny/ Miłosierdzie y spráwiedliwość/ Bogu niemiáły być wrodzone: iże Bog grzech y odpuszcza kiedy chce/ y karze kiedy chce: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że to nie iest sufficiens causa, od sądząć chcieć dla tego Miłosierdzie Boże y spráwiedliwość wrodzenia Bogu/ iże nie záwsze ták to / iáko y owá własności swoie odpráwuie/ przeciwko rzeczom stworzonym: Bo tym sposobem/ y wszelki człowiek/ ktorego iest własność mowić/ musiałby nátury człowieczey być odsądzony: iże nie záwsze mowi: Gdyż y Vczeni tego náuczáią: że cui adimitur proprium, eidem adimitur eius species. Ale ieśliż dla tego człowiek słusznie y zprostá Nátury człowieczey nie może być odsądzony: iże nie záwsze swey własności/ to iest/ mowy záżywa: gdyż mu to należy nie tylko Actu, ále y potentia: Przetoż y Miłosierdzie Boże/ y Spráwiedliwość/ nie może być dla tego słusznie y zprostá Nátury swoiey odsądzone/ iże nie záwsze własności swoiey záżywa / przeciwko rzeczom stworzonym. Nátura záśię Miłosierdzia y Spráwiedliwości Bożey rozumie się tu nie insza: tylko wrodzenia Bogu: iáko y własność miłosierdzia/ grzech odpuszczáć / á spráwiedliwości/ grzech karáć.

Okazánie: Iż choć Bog grzech odpuszcza kiedy chce: y karze kiedy chce: przecie się y dla tego miłosierdzie/ y spráwiedliwość: nie odsadza: wrodzenia Bogu.

Powtore: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że się ná tym wielce mylą / áby Bog nie miał záwsze záżywáć własności álbo miłosierdzia swego/ álbo spráwiedliwości swoiey nád Narodem ludzkim. Albo áby grzechu pokutuiącemu nie miał záwsze odpuszczáć/ ále kiedy chce: Albo áby grzechu niepokutuiacego nie miał záwsze karáć/ ále kiedy chce. Bo iáko żadnego dniá nie

Bog záwsze záżywa własności Miłosierdzia swego/ y spráwiedliwości: nad narodem ludzkim.

máß y czáſu/ ktoregoby po wßytkim świećie / ktory człowiek nie miał zá grzech ſwoy pokutowáć / álbo też drugi bez pokuty grzeßyć: ták też nie máß żadnego dnia y czáſu/ ktoregoby Bog Miłośierdźia ſwego odpuſzczáiąc grzech pokutuiącemu/ nie miał záżywáć/ álbo Spráwiedliwośći ſwoiey kárząc grzech niepokutuiącego. Y dla tegoż y ſam Chriſtus Pan: Luc. 6. v. 36. roſkázuie nam być miłośiernymi/ iáko y Oćiec náß niebieſki miłośierny ieſt/ mowiąc: *A ták bądźćie miłośierni, iáko y Oćiec wáß miłośierny ieſt*: dáiąc przez to znáć: Iż iáko my záwße mamy náśládowáć przykłádu miłośierdźia tego Oycá náßego niebieſkiego: ták też że ten Oćiec náß ieſt záwße miłośierny. Bo ieśliby nie záwße był miłośierny/ tedybyśmy my nie mogli być przykłádem iego obowiązáni do tego/ ábyśmy záwße náśládowáli miłośierdźia iego. A iáko nam záwße ſkutecznie potrzebá náśládowáć przykłádu miłośierdźia tego Oycá náßego: ták też pewnie y ten ſam Oćiec niebieſki záwße ieſt ſkutecznie miłośierny. A iż nayoſobliwiey Piſmo święte z tey miáry miłośierdźie iego zálecá/ że on przez nie człowieku pokutuiącemu záwße grzechy odpuſzczá: Pſal. 51. y ná káżdy dźień. Ezech 33. v. 12. Przetoż záwße y ná káżdy dźień grzech odpuſzczáiąc Miłośierdźia záżywa. Toż y o Spráwiedliwośći iego / względem ktorey grzechy karze/ Dawid święty vkázuie: Pſal. 7. v. 12. gdy mowi ty słowá: *Bog ieſt Sędźia ſpráwiedliwy, y Bog gniewáiący ſie niezbożnemu ná káżdy dźień.* Ponieważ tedy Bog záwße y ná káżdy dźień/ z tey miáry/ iáko ſie pokazáło/ Miłośierdźia ſwego/ y Spráwiedliwośći nád Narodem ludzkim záżywa/ y ná káżdy dźień/ y czás grzech pokutuiącego odpuſzczá/ á niepokutuiącego karze: Przetoż Miłośierdźie y Spráwiedliwość ſą Bogu wrodzone: Ratia tego tá ieſt: Że y ſámi Adwerſarze/ z tey miáry/ Miłośierdźia y Spráwiedliwośći niechcą mieć Bogu wrodzonymi: iż Bog nie záwße grzech odpuſzczá/ ále kiedy chce: y

nie záwsze grzech karze/ ále kiedy chce. Iż tedy pokazáło sie/ że Bog záwsze pokutuiącemu grzech odpuszcza/ á niepokutuiącemu gniewa sie y karze go: Przetoż też y sámi Adwersarze/muszą to zátym zeznáwáć: Że Miłosierdźie y Spráwiedliwość są Bogu wrodzone: ponieważ ich záwsze záżywa.

Náwet: A ieśliby to tym względem Adwersarze chćieli rozumieć/y odsądzáć Miłosierdźie y Spráwiedliwość wrodzenia Bogu: iże nie káżdemu człowieku in genere Bog grzech odpuszcza/ y nie káżdego człowieká grzech in genere karze: tedy y ztąd miłosierdźia y spráwiedliwośći nie mogą słusznie odsądzáć wrodzenia Bogu. Abowiem Bog / máiąc grzech ktoremu człowieku odpuśćić: tedy nie pátrzy zprostá ná sam człowieczy grzech: ále pátrzy y ná pokutę człowieczą zá on grzech / iáko ná środek własny/ zá ktorym on chce y postánowił człowieku grzech odpuszczáć/y żywot dárowáć. Co sie pokázuie z onych słow iego sámego: Ezech. 18. v.21. gdy mowi: *A ieśliby niezbożnik czynił pokutę, od wszytkich grzechow swoich ktore czynił, á strzegłby wszytkich roskazań moich, y czyniłby Sąd y Spráwiedliwość: żywotem żyć bedzie, á nie vmrze. wszytkich niepráwośći iego ktore czynił, nie bedę pámiętáć: W spráwiedliwośći swey ktorą czynił, żyć bedzie. Izaliż woley moiey iest śmierć niezbożnego, mowi Pan Bog, á nie áby sie náwroćił od drog swoich, á żył?* Tákże máiąc tenże Bog karáć grzech ktorego człowieká: Tedy nie pátrzy zprostá tylko ná sam grzech/ále pátrzy y ná niepokutę człowieczą zá on grzech/ zá ktorą chce y postánowił człowieká grzesznego śmierćią karáć. Co sie tákże pokázuie z dálszych słow iego v Ezechielá: Cap. 18. v. 24. wyrzeczonych w ten sposob: *A ieśliby sie odwroćił spráwiedliwy od spráwiedliwośći swoiey, á czyniłby niepráwość według wszytkich obrzydliwośći ktore czynić zwykł niezbożnik, izaliż żyć bedzie? Wszytkich spráwiedliwośći iego ktore czynił pámiętáć nie bedą, w przestępstwie kto-*

Bog/ choć nie káżdego człowieká grzech odpuszcza: álbo karze: przećie iednák y dla tego miłosierdźie / y spráwiedliwość iego: nie mogą sie odsądzáć iemu wrodzenia.

rym przestąpil, y w grzechu swoim w ktorym zgrzeszył, w tych vmrze. Kiedyby tedy wszyscy ludźie zá grzechy swoie/ ták, iáko chce Pan Bog/ in genere; pokutowáli: tedyby też záwsze wszystkim ten Pan grzechy odpuszczał in genere: Ratia tego tá iest: Że chce y obiecał/ káżdemu pokutuiącemu grzechy odpuszczáć: iáko sie pokazáło. A záśie: Kiedyby wszyscy ludźie grzesząc/ zá grzechy swoie nie pokutowáli: tedyby też wszystkich ten Pan dla ich grzechow karáć muśiał: Ratia tego tá iest: Że chce y obiecał/ niezbożniká nienáwracáiącego sie śmierćią káráć: iáko sie tákże pokazáło. Ale iż nie wszyscy ludźie pokutuią zá grzechy/ y nie wszyscy niepokutuią: Przetoż też nie może wszystkim grzechow odpuszczáć/ áni wszytkich dla grzechow śmierćią karáć. Przećiwko ktoremu postánowieniu nie może Bog nic czynić: chybáby sobie miał być przećiwnym. Kiedyby tedy tákiego postánowienia od sámego Bogá vczynionego nie było/ że on tylko tym chce y obiecał grzech odpuszczáć/ ktorzyby sie náwracáli: á tych obiecał y postánowił śmierćią karáć/ ktorzyby sie od grzechow nie náwracáli: tedyby też stąd Adwersarze słusznie to o miłośierdźiu iego y spráwiedliwośći mogli zámykáć: Iż mu nie są wrodzone: dla tego: że áni wszystkim ludźiom wobec grzechy odpuszcza/ áni wszystkich wobec dla grzechow śmierćią karze. Ale iż tákie iest od niego sámego vczynione postánowienie/ áby tylko ći odpuszczenia grzechow od niego dostępowáli/ ktorzy sie od drog swoich złośliwych náwracáią/ á spráwiedliwość czynią: tákże áby tylko ći śmierćią od niego byli karáni/ ktorzy sie od spráwiedliwośći odwracáią/ á niezbożność czynią: Przetoż też stąd Adwersarze/ o Miłośierdźiu y Spráwiedliwośći iego/ nie mogą tego słusznie zámykáć: áby Bogu nie miáły być wrodzone dla tego: iże nie wszystkim ludźiom wobec grzechy odpuszcza: áni wszystkich wobec dla grzechow karze.

Ná czwartą

Ná czwartą rzecz odpowiadam.

Czwartą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby Miłośierdźie Boże y Spráwiedliwość/ miáły być tylko skutkámi woley Bożey: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze śię temu wszytki wyższe dowody przećiwią/ ktorymi śię dowodnie pokazáło: Ze Miłośierdźie y Spráwiedliwość są Bogu wrodzone: Przetoż nád to co inszego tylko gołymi słowy Adwersarze wnośić nie mogą.

Okazánie: Iż Miłośierdźie y Spráwiedliwość nie mogą być stánowione skutkámi woley Bożey.

Powtore: Dla tego: Ze śię temu oprocz tego co śię powiedźiáło/ osobnym ieszcze sposobem Pismo święte przećiwi: ktore spráwiedliwość y miłośierdźie/ non tanquam effectum, sed tanquam causam efficientem kłádźie y vkázuie. Co czyni w ten czás/ gdy miłośierdźie kłádźie przyczyną odpuszczenia grzechu człowieczego / iáko śię z przykłádu y Psal. 51. Dawidowego pokázuie. Spráwiedliwość tákże kłádźie przyczyną karánia grzechu człowieczego: iáko śię to z słow tegoż Dawidá wyższey pomienionych: Psalm. 7. v. 12. pokázuie. Gdźie náźwawszy pierwey Dawid święty Bogá Sędźią spráwiedliwym/ á ták mu spráwiedliwość przywłaszczywszy / záraz tego o nim tym względem dołożył: że śię on gniewa niezbożnemu ná káżdy dźień: y ieśliby śię nie náwroćił / miecz swoy náostrzy / łuk swoy wyćiągnął y przygotował go: Iáko tedy causa efficiens, nie może śię nigdy kłáść pro ipso effectu: Chybáby chćieli álbo mogli Adwersarze ordinem rerum intervertere: co vczynić trudno: Ták też Miłośierdźie Boże/ ktore iest causa efficiens odpuszczenia człowieczego grzechu: Ani Spráwiedliwość iego/ ktora iest tákże causa efficiens karánia grzechu: nie mogą być zá skutki woley Bożey poczytáne: Ale zgołá zá rzeczy Bogu wrodzone: iáko śię pokázáło.

Miłośierdźie Boże y Spráwiedliwość: wielorako śie w Piśmie świetym konsideruie.

Náwet: Y dla tego: Ze Miłośierdźie Boże / y Spráwiedliwość: w Piśmie świetym Troiáko śie bierze y konsideruie. Miłośierdźie Boże *Naprzod*: znáczy vim miserendi: ktorą Bog iest skłonny: ku rátowániu człowieká nędznego. A Spráwiedliwość *Naprzod*: znáczy vim puniendi: człowieká grzesznego. *Potym* Miłośierdźie Boże / y Spráwiedliwość: znáczy Actum Misericordiæ Dei, & Iustitiæ: podług ktorego Bog łáskę swoie / álbo gniew: wykonywa y okázuie. *Náwet*: Miłośierdźie Boże / y Spráwiedliwość: w Piśmie świetym: znáczy ipsa effecta: ták Miłośierdźia / iáko y Spráwiedliwośći Bożey: ktore zá okazániem álbo Miłośierdźia iego / álbo Spráwiedliwośći nástepuią. Ktore wszytki Trzy rzeczy: z onych słow Páwłá świetego: Rom.9. dosyć iáśnie pokázuią śie. Naprzod z wierszá 15. gdźie sámego Bogá do Moyżeszá mowiącego w te słowá: wprowadza: *Zmiłuie śie nád kim śie zmiłuie: á zluiuie śie nád kim śie zluiuie.* A potym z słow ✠. 18. gdźie ták Apostoł ś. o tey spráwie Miłośierdźia Bożego / y Spráwiedliwośći zámyka: *A ták nád kim chce, zmiłuie śie: á kogo chce: zátwardza.* Choćby śie tedy Adwersarzom pozwoliło: że Miłośierdźie Boże / y Spráwiedliwość: bierze śie też w Piśmie ś. zá sáme skutki woley iego: tedy y ták nic nie wskuráią. Gdyż iáko Pismo świete vkázuie: że Miłośierdźie Boże: naprzedniey znáczy táką moc Bożą: ktorą Bog iest skłonny do dawánia rátunku człowiekowi nędznemu: A Spráwiedliwość Boża: znáczy moc iego: ktorą on iest skłonny do karánia grzesznego: Ták też zátym koniecznie: to Miłośierdźie Boże tákowe: y tá spráwiedliwość iego tákowa: zostáwáć muszą iemu wrodzone. Iáko bowiem tá moc Miłośierdźia Bożego: ktorą on iest skłonny do rátowánia nędznego: iest w sámym Roku: Bo oprocz Nátury iego Boskiey: nie może być konsiderowana: y moc Spráwiedliwośći iego: ktorą

on iest

on iest skłonny do karánia grzesznego: iest w nim: Bo także oprocz Nátury iego Boskiey: nie może być konsiderowána: Ták też koniecznie: to Miłosierdźie Boże tákowe: y tá Spráwiedliwość iego tákowa: są mu zgołá wrodzone. Wszelka bowiem rzecz: ktora oprocz sámey Istoty Nátury Boskiey: nie może być konsiderowána: rzecz sámá woła y vkázuie: że musi być z sámey istoty Nátury Boskiey. A ták y Bogu wrodzona.

Ná piąta rzecz odpowiádam.

Piąta rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey/ tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby tá spráwiedliwość/ ktora Bog grzechy karze/ nigdźie się w Piśmie świętym spráwiedliwośćią nie miáłá názywáć: ále ráczey gniewem y zápálczywośćią Bożą: A zátym iákoby y dla tego Spráwiedliwość tá ktora grzechy karze / nie miáłá być Bogu wrodzona: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że się temu Pismo ś. przećiwi: ktore y z tey miáry Bogá spráwiedliwym Sędźią názywa/ gdy się ná niezbożniká gniewa/ y gotuie się go karáć: Psal. 7. v. 12. Ponieważ tedy y sam Bog / w te czásy okázuie się Sędźia spráwiedliwym / gdy się ná niezbożniká gniewa/ y karáć go postánawia: Przetoż y sam gniew iego/ y owszem y to karánie/ ktorym niezbożniká karáć chce/ y częstokroć ieśliby się nie náwroćił/ karze: Spráwiedliwośćią iego zostáwáć muśi: Bo ieśliby ten gniew / y to karánie nie miáło zostáwáć spráwiedliwośćią iego/ ktorym się on ná niezbożniká gniewa y kárze go: Tedyby áni sam Bog nie mogł zostáwáć w ten czás y z tey miáry Sędźią spráwiedliwym. Gdyż wiádoma iest wszystkim vczonym oná Regułká De Coniugatis, ktorey záżywáią: Że cui tribuitur concretum; in eodem rem esse necesse est, quæ effertur voce abstracti. Iáko y to świádectwo pomienio-

Okazánie: Iż y w ten czas Bog spráwiedliwym zostawa/ gdy się ná niezbożniká gniewa/ y karáć się go gotuie: á zatym y takie karanie iego/ y gniew zostawa spráwiedliwośćią: iemu wrodzona.

Regułká de Coniugatis.

Dici de aliquo requirit ineſſe.

pomienione Pſálmu Dawidowego pokázuie : Názywa ſie w nim Bog z tey miáry Sędzią ſpráwiedliwym/ iże ſie ná niezbożnego ná káżdy dzień gniewa/ y karáć go chce/ ieśliby ſie nie náwroćił : Ergò w Bogu ieſt ſpráwiedliwość/ ktora ſie ná niezbożnego gniewa/ y karáć go chce/ ieśliby ſie nie náwroćił : Bo tákie zámknienie o tey rzeczy muśi być czynione według práwá Coniugatorum. A ieśliż to w Bogu ſpráwiedliwośćią ma być vznawano/ gdy ſie ná niezbożnego gniewa/ y káráć go chce ieśliby ſie nie náwroćił : Tedyć pogotowiu / y ſámo karánie człowieká niezbożnego á nie náwrácáiącego ſie : ſpráwiedliwośćią Bożą ma być vznawano : Bo co ieſt ná początku karánia człowieká niezbożnego ſpráwiedliwośćią : toć y w ſámym ſkutecznym poſtępku karánia muśi być ſpráwiedliwośćią : á początek karánia człowieká niezbożnego/ płynie z gniewu Bogá Sędziego ſpráwiedliwego / y z przygotowánia ſie do pomſty / ieśliby ſie nie náwroćił. Zgadza ſie w tym z Dawidem y Páwel ś. ktory y te rzecz/ że Bog niektorych odrzućił / nád co karánia nie máß wietßego/ iáwnie w tytuł y nazwiſko ſpráwiedliwośći

Item, Rom. 1. v. 32. Rom. 3. v. 5 2. Theſſ 1. v. 6

Bożey przyobłoczy : Rom. 9. v. 14. gdy o tey rzeczy te słowá mowi : *Coż tedy rzeczemy? Izaliß ieſt nieſpráwiedliwość v Bogá? Nie day tego Boże.* Poniewaz tedy y to karánie/ ktorym Bog niezbożniki karze : ták iáwnie : w Piśmie ś. nazywa ſie ſpráwiedliwośćią : Przetoż iáko w ten czás/ niechcą tego pozwolić Adwerſarze/ áby tá rzecz ktora grzechy karze / miáłá być ſpráwiedliwośćią y Bogu wrodzona : gdy tego neguią / że iey nigdźie Piſmo ś. ſpráwiedliwośćią nie názywa : Ták záśie w ten czás rádźi nie rádźi/ muſzą to przyznáć / że tá rzecz ktora grzechy karze/ ieſt Bogu wrodzona : gdy ſie pokazáło/ że ſie w Piśmie ś. zrzetelnie ſpráwiedliwośćią názywa.

Náwet : A choćby y ten gniew / ktorym Bog grzeßniki karze/ w Piśmie świętym/ niebył názywány ták iáśnie

ſpráwie-

spráwiedliwośćią / iáko się pokazáło : tedy ábyśmy go przećię spráwiedliwośćią rozumieli/sámáby to słusność ná nas wyćiągáć miáłá : Bo Generalis sententia Pismá świętego tá iest : że ten Pan/ spráwiedliwy iest we wszytkich drogách swoich/ á święty we wszytkich spráwách swoich : Psal. 145. v. 17. A zátym y to stąd w osobnośći o tey rzeczy zámykáć/ ktorą grzechy karze : że też iest spráwiedliwa y spráwiedliwośćią : poniewaz iest iedná z poczętu wszytkich drog spráwiedliwych iego/ y z świętych spraw iego. A stąd znowu o tey spráwiedliwośći iego grzech karzącey zámykáć : że mu iest wrodzona : poniewaz iest spráwiedliwa/ á ták y spráwiedliwośćią.

Bog iest spráwiedliwy we wszytkich drogách swoich: á święty we wszytkich spráwách swoich.

Ná Szostą rzecz odpowiádam.

Szosta rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey/ tę zámykáią : w ktorey twierdzą : iákoby y dla tego / żadna spráwiedliwość grzechy karząca/ Bogu nie miáłá być wrodzona : iże w Pismie świętym/ spráwiedliwośći Bożey to przyczytano bywa/ gdy Pan Bog grzechy odpuszcza : świádectwem tey rzeczy przywodząc słowá one : 1. Ioan. 1. ꝟ. 9. It. Rom. 3. ꝟ. 25. 26. Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie.

Dla tego : Ze Pismo święte dwoiáką spráwiedliwość vkázuie : Jedne Zakonu / drugą Ewángeliey : Galat. 3. v. 11. 12. Spráwiedliwość zakonu tá iest / gdy kto czyniąc te wszytkie rzeczy ktore są nápisáne w zakonie/ przez to żywotá dostępuie. Spráwiedliwość záśię Ewángeliey tá iest/ gdy pokutuiącemu z wiáry w Christusá Bog grzechy odpuszcza. O iákiey te obie mieyscá/ ktore Adwersarze przywodzą : mowią : Co káżdy rozsądny obaczy/ gdy te mieyscá będą tym sposobem położone/ iáko są nápisáne : Abowiem pierwszego mieyscá z listu Janá świętego słowá ták się máią : *Ieślibyśmy*

Spráwiedliwość dwoiáka: Zakonu y Ewángeliey.

Spráwiedliwość Ewángeliey tá iest: mieć sobie grzechy odpuszczone zá śrzodkiem

pokuty/ y wiary w Christusá.
Jáko spráwiedliwość Zakonu tá iest: dostápić żywotá: zá wykonániem wszytkich rzeczy nápisánych w Zakonie Bożym.
Adwersarze y tu Sophistią/ y Fallaciá nárabiáią.

wyználi grzechy násze, wierny iest y spráwiedliwy, żeby nam odpuścił grzechy násze, y oczyścił nas od wszelkiey nieprawośći. Drugiego záśię mieyscá z listu do Rzymian słowá ták sie máią: *Ktorego postánowił Bog vbłagániem przez wiáre we krwi iego, ku okazániu spráwiedliwośći swoiey dla odpuszczenia przeszłych występkow: z ćierpliwośći Bożey, áby sie okazáłá spráwiedliwość czásu tego, áby on był spráwiedliwy, y vspráwiedliwiáiacy tego, ktory iest z wiáry Iezusowey.* To ták położywszy / moglibyśmy zátym Adwersarzom zadáć: że y tu Sophistią nárabiáią/ á miánowićie ową/ ktorą w szkołách zową Fallaciam Divisionis. Bo Disputuiac o spráwiedliwośći Bożey / membra malè distingvunt: vdáwáiąc: iákoby te tylko spráwiedliwośćią Bożą miáło być názywano: gdy Bog człowieká przez wiárę we krwi Christusowey vspráwiedliwia / álbo gdy temu grzechy odpuszcza ktory ie wyznawa / y oczyśćia go od wszelkiey nieprawośći. Ná czym sie bárzo myla. Bo oprocz tey spráwiedliwośći insza teższe nád tę spráwiedliwość Pismo świete vkázuie/ to iest / spráwiedliwość Zakonu/ ktora sie w tym zámyka/ iáko sie wyższey pokazáło: czynić wszytko co Bog w zakonie roskázuie/ á przez to żyć. Co y sam Páweł świety zrzetelnie vkázuie: á tenże rozdźiał spráwiedliwośći záchowywa/ gdy one słowá mowi: Philip. 3. v. 9. *A iżebym był nálezion w nim, iáko nie máiacy spráwiedliwośći moiey ktoraby byłá z zakonu, ále tę ktora iest przez wiárę Christusowe, to iest spráwiedliwość ktora iest z Bogá przez wiárę.* Tey spráwiedliwośći Zakonu/ iáko sobie y Apostoł Páweł świety nie przyznawa / choć spráwiedliwość zakonu vznawa: Ták też my o tey miánowićie z Adwersarzmi Disputuiemy. A iż iey żaden nie mogł mieć z zakonu/ dla tego/ że też żaden we wszytkim Zakonowi dosyć czynić nie mogł: Rom. 3 v. 21. Tedy stąd zámykamy że też stąd nád námi wszytkimi przekleństwo Boże/ przestępcom zakonu od niego sámeno

O ktorey my spráwiedliwośći z Adwersarzmi Disputuiemy.

opowie-

opowiedziáne: Deut. 22. ✠. 26. Galat. 3. v. 10. wisiáło: od ktorego nie moglismy ináczey być wyswobodzeni/ iedno áż nas Christus od niego odkupił/ nie inszym sposobem/ tylko ostáwszy się zá nas przeklęctwem gdy był ná krzyżu záwieszony: á ták dosyćuczyniwszy spráwiedliwości Bożey: iáko támże w liście do Gálatow: Cap. 3. ✠. 13. Páweł święty vkázuie. Poniewaź tedy te mieyscá Pismá świętego od Adwersarzow ad Instantiam przywiedzione/ nie o tey spráwiedliwości mowią/ ktora iest z zakonu/ á o ktorey my Disputuiemy: ále o tey ktora iest Ewángeliey: Przetoż też stąd nie mogą mieć słusznego dowodu/ áby tá spráwiedliwość/ ktora iest zakonu/ grzechu nie miáłá káráć/ álbo dosyćuczynienia zań nie potrzebowáć/ álbo náwet Bogu wrodzona nie być.

Powtore: A dla tego: Że y to sámo mieysce z listu do Rzymian Cap. 3. v. 25. od Adwersarzow przywiedzione przećiwi się temu: Abowiem gdy pisze Apostoł święty o Bogu Oycu te słowá: że on Christusá postánowił vblagániem przez wiárę we krwi iego/ á to ieszcze ku okazániu spráwiedliwości swoiey/ dla odpusczenia przeszłych wystepkow: Tedy tym sámym iáśnie vkázuie/ że Bog záwsze nam był gniewliwy/ á ináczey niechćiał nam być vblagány/ tylko we krwi Christusowey. Gdźie tedy iest gniew/ ktory we krwi Christusowey bywa blagány/ ku okazániu spráwiedliwości Bożey: Tám koniecznie/ y karánie zá grzechy być muśi/ y dosyćuczynienie spráwiedliwości Bożey. A ták y to mieysce od sámych Adwersarzow ku zepsowániu sentenciey nászey przywiedzione/ iáśnie to vkázuie: Iż spráwiedliwość Boża/ dosyćuczynienia zá grzechy násze/ przez karánie Christusowi zádáne/ potrzebowáłá: dla odpusczenia przeszłych grzechow nászych. A ták y wrodzona iest Bogu: poniewaź nic z práwá swego áni własności vpuszczáć nie może.

Słowá Páwłá ś. do ktorych sie Adwersarze w swoim przedsięwzięciu ná tym mieyscu vćiekáią: sámym Adwersarzom wádzą.

Ná Siodma rzecz odpowiádam.

Siodmą rzecz/ á ostátnią/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby w Bogu nie miálo być żadney wrodzoney spráwiedliwośći grzechy karzącey: ále że mu tylko táka iest własność wrodzona / ktora Æquitas & rectitudo, á po Polsku/ słuszność y práwość názwána być może/ ktora przećiwko niepráwośći iest wystáwiona: y zá ktorą wszytkie spráwy Boże są doskonáłe/ práwe/ y spráwiedliwe/ ták gdy grzechy odpuszczą/ iáko też gdy ie karzę: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie.

Okazánie: Iż Æquitas & rectitudo/ ktora ná przećiwko niepráwośći iest wystáwioná: y ktorą Adwersarze Bogu przypisuią: dowodźi tego: że Bogu iest táka spráwiedliwość wrodzona: ktora náprzećiwko grzechom iest wystáwiona. Æquitatis & rectitudinis:

Dla tego: Że te sáme ich słowá/ iáwnie sie temu przedśięwźięćiu ich przećiwią. Gdy bowiem piszą w tey swoiey explikáciey te słowá: Iż w Bogu iest tákowa rzecz wrodzona / ktorą Æquitatem & rectitudinem, álbo słusznośćią y práwośćią zowią / y ktora ná przećiwko niepráwośći iest wystáwiona: tedy zátym nie co inszego znáć dawáią/tylko to/ że Bogu iest táka spráwiedliwość wrodzona/ ktora ná przećiwko grzechom iest wystáwiona: Ratia tego tá iest: że nie tylko sámi Adwersarze to o tey słusznośći y práwośći zeznawáią: że zá nią wszytkie spráwy Boże są doskonáłe/ práwe/ y spráwiedliwe/ ták gdy grzechy odpuszczą/iáko też gdy ie kárzę: Ale też y stąd może to być iáwna: że Æquitas & rectitudo sunt species Iusticiæ. Iż tedy te species Iusticiæ są Bogu wrodzone/ iáko sámi Adwersarze zeznawáią/ ktore przećiwko niepráwośći są wystáwione/y karzą ią: Przetoż iest y sámá spráwiedliwość táka Bogu wrodzona / ktora náprzećiwko niepráwośći iest wystáwiona / y karze ią: Ratia znowu te° tá iest: że owá/ to iest spráwiedliwość/ iest Genus, á tá/ to iest/ Æquitas & rectitudo iest species, ktora sie sub suo genere, to iest/ pod spráwiedliwośćią zámyka: á

przećiw

przećiw y sámá iest spráwiedliwośćią: Jáko tedy y mądrzy tego náuczáią: że posita specie, necesse est poni genus. Albo: Cui species tribuitur, eidem & genus tribui necesse est: Ták też z przećiwney strony/ to sie ztąd rozumieć dawa: żeby y tá sámá Æquitas & rectitudo, Bogu muśiáłá nie być wrodzona/ áni należeć/ ktora ná przećiwko nieprawośći iest wystáwiona/ y karze ią: iáko spráwiedliwośći species: ieśliby mu sámá táka spráwiedliwość nie miáłá należeć y być wrodzona/ ktora náprzećiwko nieprawośći iest wystáwioná/ y karze ią: iáko Æquitatis & rectitudinis genus. Bo ieśliże w te czásy/ muśi być iákiey rzeczy komu przywłaszczone Genus: gdy mu przywłaszczána bywa oneyże rzeczy Species: Tedyć z przećiwney strony / nie może być w te czásy komu przywłaszczána iákiey rzeczy species: gdyby mu nie miáło być przywłaszczáne záraz oneyże rzeczy Genus: Jáko gdy kto człowieku przywłaszczy tę specię, ktora iest iego własna/ to iest/ że iest człowiekię: tedy záraz mu y Genus muśi przywłaszczáć/ to iest/ że iest Animal álbo zwierzęćiem. A kto człowieku niechce tey powszechnośći przywłaszczáć/ áby był zwierzęćiem: ten mu muśi záraz y tę osobność odiąć/ áby nie był człowiekiem: choćiayże to prawdá/ że nie káżde zwierzę iest człowiekiem / iáko káżdy człowiek iest zwierzęćiem: y káżda Æquitas & rectitudo Bogu wrodzona: iest spráwiedliwośćią: y káżda spráwiedliwość ktora iest Bogu wrodzona/ á ná przećiwko nieprawośći wystáwiona: iest Æquitas & rectitudo. Z tego tedy wszytkiego/ co sie o tym Artykule spráwiedliwośći Bożey áż do tąd tráktowáło: káżde pobożne serce dostátecznie wybaczyć może: Iż spráwiedliwość Boża zá grzechy násze dosyćuczynienia potrzebowáłá/ y iże iest Bogu wrodzona. Adwersárská záśię sentencia/ ktora sie temu przećiwi/ choć sie rozmáitych Racyi y mieysc Pismá ś. chwyta: nigdźiey iednák plácu słusznego nie ma/ áni przystoyney obrony.

Spráwiedliwość: iest Genus.

Komu sie przywłaszcza iákiey rzeczy Species: temu sie przywłaszczáć muśi oneyże rzeczy Genus.

Artykuł Dziewiąty.

O DOSYCVCZYNIENIU SPRAWIEDLIWOSCI BOZEY.

A miánowićie o tym.

Ieśli Chriſtus Pan, zá grzechy náſze, ſpráwiedlIwośći Bożey dośyćvczynił?

ZDANIE SOCINISTOW.

Socin Archimiſtrz Adwerſárſki/ w ſwoim Servátorze fol. 1. nápiſał o tey rzeczy te słowá.

A ia rozumiem, y zá prawdziwą Sentencią być mniemam, iż Iezus Chriſtus dla tego ieſt náſzym zbawićielem że nam droge zbáwienia wiecznego oznáymił, vtwierdził, y ná ſwoiey oſobie iáko żywotá przykładem, ták od vmárłych powſtawáiąc, iáwnie okazał, y żywot wieczny nam ktorzy mu wierzymy da. Ale ſpráwiedliwośći Bożey, przez ktorąbyſmy mieli byli być grzeſznicy potępieni, zá grzechy náſze áni dośyćvczynił, áni áby było trzebá dośyć czynić, twierdzę. To właſne Socinowe słowá.

Do tegoż ſie przyznawáią y inſzy wſzyſcy Adwerſarze náſzy/ iáko właśni vczniowie tego nieſzczeſne° Sociná / gdy tákie słowá w Kátechiźmie ſwym o tey rzeczy: fol. 268. 269. nápiſáli:

Izaliſz niemáſz inſzey ieſzcze przyczyny, dla ktorey Pan Iezus vmárł?

Niemáſz żadney inſzey. Choćiaż teraz w Chrześćiáńſtwie po naywiętſzey częśći rozumieią że Chriſtus Pan nam przez śmierć ſwoię zbáwienie wieczne záſłużył, y zá grzechy náſze

zupełnie dosyćuczynił: ktore rozumienie iest omylne, y błędu pełne, y szkodliwe. To własne Adwersárskie słowá.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

POniewaz Pismo święte świádczy/ iż Christus Pan/ zá nas/ y zá grzechy násze vmárł/ nas odkupił/ siebie sámego dał/ y dusze swoie/ odkupienia zapłáta zá wielu: Do tego: Ze iest Pośrzednikiem nászym/ że nas poiednał z Bogiem/ y iest vbłagániem zá grzechy násze: Náwet że go w tym one ofiáry stárego Testámentu figurowáły/ á miánowicie on Káplan naywyższy/ ktory przez ofiáry grzechy ludzkie gładził/ y zá ludem sie modlił: Przetoż z tego wszytkiego o Christusie nie co inszego ma być zámykano/ tylko to: że on zá grzechy násze spráwiedliwości Bożey dosyć czynił.

Tá Sentencia nászá Pięć Dowodow w sobie zámyka.

Ktore wszytki pokázuią to iáwnie y gruntownie: Iż Christus Pan/ zá grzechy násze spráwiedliwości Bożey dosyćuczynił.

Pierwszy Dowod.

Wźięty z tych świádectw Pismá świętego/ ktore to wyznáwáią: Iż Christus Pan zá nas y zá grzechy násze vmárł.

Pierwszy Dowod: ktory to okázuie że Christus Pan/ zá grzechy násze: spráwiedliwości Bożey dosyćuczynił.

Pierwsze: Esa. 53. ℣. 5. *A on zrániony iest dla nieprawości nászych, stárty iest dla występkow nászych:*

Drugie Heb. 2. v. 9. *Ale Iezusá onego widzimy chwałą y czcią vkoronowánego, ktory sie był máło niższym sstał od Aniołow dla vćierpienia śmierći, áby był z dobrodzieystwá Bożego zá wszytkich śmierći skosztował.*

Trzećie: Ioan. 10. v. 15. *Ia dusze moie kłádę zá owieczki.*

Czwarte:

Cżwarte: Ioan. 17. v. 19. *Za nich poświącam sámego śiebie, áby y oni byli poświeconymi przez prawdę.*

Piąte: Ioan. 6. ℣. 51. *A chleb ktory ia dam, ćiáło moie iest, ktore ia dam zá żywot świátá.*

Szoste: Rom. 4. v. 25. *Ktory wydány iest dla występkow nászych.*

Siodme: 1. Cor. 15. v. 3. *Podałem wam napierwey, com też wziął, iż Christus vmárł zá grzechy násze, według Pismá.*

Osme: 1. Petr. 3. v. 18. *Abowiem y Christus raz vmárł zá grzechy násze, spráwiedliwy zá niespráwiedliwe, áby nas przywiodł do Bogá.*

Dziewiąte: 2. Cor. 5. v. 14. *Abowiem miłość Christusowá ćiśnie nas, rozumieiąc to, że ieśli ieden zá wszytkich vmárł, tedyć wszyscy vmárłymi byli: á zá wszytkić vmárł Christus, áby ktorzy żywą, iuż nie sobie żyli, ále temu ktory zá nich vmárł y powstał.*

Dziesiąte: Galat. 3. v. 13. *Christus nas odkupił od przeklectwá zakonu, gdy sie za nas stał przeklectwem.*

Te wszytkie pomienione świádectwá/ y inszych tym podobnych więcey: iáko tego iáwnie dowodzą: Iż Christus zá nas/ y zá grzechy násze vmárł: ták też y tego nie mniey: że przez to zá grzechy násze spráwiedliwośći Bożey dosyć vczynił. Wszelki bowiem/ ktory zá kogo/ y dla czyich grzechow zrániony bywa/ stárty/ y ćierpi: náostátek y vmiera: á zwłaszczá gdy tego Sąd Boży y spráwiedliwość potrzebuie: nie może być ináczey o nim z tey miáry zámykano y rozumiano/ tylko ták: że on zá tego/ y zá grzechy iego/ Sądowi Bożemu y spráwiedliwośći iego dosyć czyni: zá ktorego/ y dla ktorego grzechow/ zrániony bywa/ćierpi y vmiera zpotrzeby sądu Bożego y spráwiedliwośći. Ale iż Christus Pan/ iáko Pismo ś. zeznawa/ zá nas/ y dla nászych grzechow zrániony iest/ ćierpiał y vmárł z potrzeby sądu Bożego y spráwiedliwośći: Bo ieśliby był tego nie potrzebował Sąd Boży y spráwiedliwość

wiedliwość iego/ tedyby go był koniecznie Bog ná táką mękę/zránienie/y śmierć/ dlá grzechow nászych nie podawał: Esai.53.v.8. áni dla nich karał: Przetoż Christus Pan/ zá nas y dla grzechow nászych/ Sądowi Bożemu y spráwiedliwości iego dosyć czynił. To pierwszy tey rzeczy Dowod w Sentenciey nászey zámkniony.

Drugi Dowod.

Wźięty z tych świádectw / ktore to o Christuśie Pánie wyznawáią: Iż on nas odkupił wydániem śiebie sámego zá nas/ położeniem duszę swoiey / y krwią przedroga. Drugi Dowod.

Pierwsze 1.Tim.2. ℣.6. *Ktory śiebie sámego dał odkupienia zapłátą zá wszytkie.*

Drugie: Matth.20. ℣.28. *Syn człowieczy nie przyszedł áby mu służono, ále áby on vsłużył, y dał duszę swoie zapłátą odkupienia zá wielu.*

Trzećie: Coloss. 1. v. 13. 14. *Ktory nas wyrwał z mocy ćiemnośći, y przeniosł nas do Krolestwá Syná swego vmiłowánego, w ktorym mamy odkupienie przez krew iego, to iest, odpuszczenie grzechow.*

Czwarte: Hebr.9.v.12. gdźie o Christuśie nápisano: *Przez własną krew wszedł raz do mieyscá świętego, dostawszy wiecznego odkupienia.*

Piąte: Actor 20.℣.28. gdźie nápisano: Iż Bog własną krwią Kośćiołá nábył.

Szoste: 1. Pet. 1. v. 18. *Wiedząc że nie káżącemi rzeczámi śrebrem álbo złotem odkupieni iesteśćie od prożnego obcowánia wászego, ále przedrogą krwią iáko Báránká nieszplugawionego y niepokalanego Christusá.*

Siodme: Galat.3.℣.13. *Christus nas odkupił od przeklectwá Zakonu, gdy sie zá nas stał zakonu przeklectwem.*

Osme: Apoc. 5. ℣. 9. Christusowi odkupieńcy iego mowią: *Godźieneś wźiąć Xięgi, y otworzyć pieczęći ich, ábowiem zábity iesteś, y odkupiłeś nas Bogu przez krew twoię.*

Te wszytkie pomienione świádectwá, iáko tákże iáśnie tego dowodzą: Iż nas Christus Pan/ przez sie sámego/ y przez położenie duszę swoiey zá wielu/ y przez przedrogą krew swoię odkupił: Ták też w tym nie co inszego wyrażáią: tylko dosyć vczynienie iego spráwiedliwości Bożey zá grzechy násze. Wszelki bowiem ktory kogo właśnie y prawdziwie odkupuie, prawdziwą zapłátę zań oddawáiąc/gdy tego spráwá Boża potrzebuie: koniecznie zá onego dosyć czyni/ ktorego tákim sposobem przez dánie prawdziwey zapłáty/ktorey spráwá Boża potrzebuie: właśnie y prawdziwie odkupuie. Ale iż Christus Iezus prawdziwie nas odkupił y właśnie / prawdziwą zapłáte oddawáiąc zá nas/ y duszę swoię / y krew swoię przedrogą: iáko sie zrzetelne świádectwá pokazáły. Przetoż Christus Iezus zá nas dosyć vczynił. Bo iż spráwá Boża tego potrzebowáłá / áby nas był tákim sposobem Christus odkupił: to stąd iáwna: że Pismo ś. zrzetelnie to Bogu Oycu przypisuie: Iż go on sam zá nas/ y dla grzechow nászych wydał. Rom. 4. v.25. 2.Cor.5. v.21.

Trzeći Dowod.

Trzeći Dowod.

Wźięty z tych mieysc Pismá świętego/ktore Christusá Pośrednikiem nászym vkázuią y zrzetelnie miánuią. A iesżcze nie tákim Pośrednikiem / ktoryby był iednym z liczby pospolitych Pośrednikow: ále tákim / ktory rozrożnione strony y miedzy sobą nieprzyiaźliwe/ w nowe przyiáźni y miłośći Przymierze/ przywroćił / y toż łáski przymierze śmierćią swoią vtwierdźił: ktory śiebie sámego zá nas odkupienia zapłátą wydał: Náostátek y a vblagániu gniewu Bożego ták nas vpewnił / że iuż dla tego/ z dufnośćią możemy mieć wolny przystęp do Thronu łáski iego. O *Pierwszey* rzeczy świádczą ony słowá Apostolskie: Hebr. 8.v.6. nápisáne o Christuśie: *Ale teraz nász Kápłan, dostał tym zacnieyszego posługowánia, im iest Po-*

Christus iáki pośrednik.

średnikiem

śrzednikiem lepszego Przymierza, ktore w lepszych obietnicach iest vtwierdzone. Przez ktore zacnieysze przymierze / rozumie nie insze / tylko ono ktore było od sámego Bogá przez Jeremiaszá obiecáne : Cap. 31. v. 31. Bo sie do tego sámże Apostoł záraz zá tymi pierwszymi słowy / támże ℣. 8. iáwnie referuie. A iż sie to przez to zacnieysze Przymierze rozumie / tedyć sie nie ináksze Przymierze rozumie / tylko Przymierze łáski álbo Ewángeliey. O ktorym Przymierzu iże powiáda / że iest w lepszych obietnicách vtwierdzone : tedy przez te obietnice nie insze máią być rozumiáne : tylko *Naprzod :* Miłościwie niepráwości nászych odpusczenie / á złości nászych zápámiętánie. Abowiem ták Bog przez Jeremiaszá ℣. 34. w mieyscu wyższey pomienionym mowi : *Abowiem będę Miłościw niepráwośći ich, á grzechu ich nie będę pámiętał więcey. Potym :* Doskonáłe wszystkich oświecenie znáiomością sámego Bogá prawdziwą : Abowiem támże v. 33. tego dołożono : *Dam Zakon moy do wnętrzności ich, á ná sercu ich nápiszę go, á będę im Bogiem, á oni mi będą ludem. Y nie będzie więcey vczył mąż bliźniego swego, y mąż brátá swego, mowiąc : Poznayćie Páná, ábowiem mię wszyscy poznáią, od naymnieyszego ich áż do nawiętszego, mowi Pan. Nástátek :* rozumie sie przez te lepsze obietnice Nowego Przymierza : odnowienie woley serdeczney / do okázowánia wdzięczności zá dobrodzieystwá zbáwienia : iáko támże záraz Apostoł ś. to świádectwo Jeremiaszá Proroká świętego : ℣. 10. 11. 12. explikuie. Tego tedy y tákowego Przymierza / Christus gdy sie stał Pośrednikiem : Tedy zátym to Zámknienie idzie : Iż iáko to Przymierze / miedzy inszymi rzeczámi / zámyka w sobie obietnicę miłościwego nam grzechow od Bogá odpusczenia : co wiersz 12. Apostolskiego Pismá Listu do Żydow pokázuie : Ták też Christus będąc Pośrednikiem tákiego Przymierza / ktore miedzy inszymi w ták dobrey obietnicy było vtwierdzone / y skutek tey obietnicy iuż vczyniwszy

Obietnice nowego przymierza.
1. Miłościwe niepráwości nászych odpuszczenie y zápámiętánie.
2. Doskonáłe wszystkich znáiomością Bogá oświecenie.
3. Woley serdeczney odnowienie.

niewszy: nie inákszym stąd Pośrednikiem ma być vznawány/ tylko tákim/ ktory iáko sie pomieniło/ strony miedzy sobą rozróżnione y w wielkiey nieprzyiáźni będące/ w Nowe przyiáźni y łáski Przymierze przywrocił. Bo gdźieć iest odpuszczenie grzechu / y zápámiętánie onego wieczne/ ktorym był Bog obrážony y rozgniewány: támći koniecznie náleść pewáć muśi Nowe przyiáźni y łáski Przymierza: á gdźie tego nie mász/ tám y nowey łáski trudno sie spodźiewáć poki to trwa. Czemu nic nie záwadza co Socin w Xięgách swych De Servat. fol 49. przećiwiąc sie temu pisze. Bo gdy niechce tego pozwolić / áby stąd / iż Christus názwány iest Nowego y zacnieyszego Przymierza Pośrednikiem: miáło sie zámykáć iákie Bogá nam vbłagánie: Tedy to iuż tym sámym vpada / gdy kto pobożnie vważy ktore są tego zacnieyszego Przymierza/ ktorego sie został Christus Pośrednikiem/ zacnieysze obietnice: ktore sie iuż wyższey wyráźiły. A nayosobliwiey iednák miedzy inszymi/ tá iedná obietnicá wyrážona w Nowym Przymierzu ma być vważona / w ktorey sam Bog obiecuie: że sie miał stáć Miłośćiwym niepráwośći ludu swoiego y grzechu iego nie pámiętáć więcey. Autor zásie Listu do Żydow: Cap.8.v.6.7 8. vkázuie: Iż sie to nie przez kogo inszego/ tylko przez Christusá wykonáło ktorego Pośrednikiem tego nowego Przymierza kłádźie.

O Drugiey zásie rzeczy świádczą ony słowá tegoż Apostolá listu do Żydow: Cap. 9. v. 15. w ten sposob o Christuśie nápisáne: *A przetoż dla tego iest Nowego Przymierza Pośrednikiem, áby przez śmierć, ná odkupienie onych wystepkow ktore były pod pierwszym Testamentem, ći ktorzy są wezwáni wźieli obietnice wiecznego dźiedźictwá. Abowiem gdźie Testáment iest, támżeć muśi być śmierć tego ktory Testament czyni.* Z tych słow káżdy pobożny łácno baczy: Iż iáko w nich Apostoł o Christuśie Pánie to iáśnie vkázuie: że on ofiárowániem śiebie sámego / álbo śmierćią swoią /

spráwił

spráwił nam grzechow onych odkupienie ktore były pod pierwszym Testámentem/ y ziednał nam dziedzictwo wieczne/ álbo wzięcie obietnice iego: Ták też y przyczyny záraz dokłada: Dla czego mu ták potrzebá było vczynić: Że nie dla czego inszego/ tylko dla tego/ że tym sposobem potrzebá było vtwierdźić Przymierze Boże/ ktorego on Pośrednikiem iest postánowiony. A dla tegoż v. 16. Apostoł zámyká/mowiąc: *Abowiem gdźie Testament iest, támże musi być śmierć tego, ktory Testament czyni.* Iáwna tedy z tego/ że potrzebá tego było/ áby byłá przystąpiłá śmierć tego Pośrednika nászego/ ná to/ áby było przez nię ostáło sie vtwierdzone Przymierze Nowe. A stąd y to iáwna: że Christus iáko Pośrzednik śmiercią swoią/ nábył nam y odkupienia/to iest/odpuszczenia wystepkow/ iáko sie Apostoł explikuie: y żywotá wiecznego.

O Trzećiey rzeczy świádczą one słowá: 1. Tim. 2. v. 5. 6 gdźie ták Apostoł o tym Pośredniku nászym pisze: *Ieden bowiem Bog, ieden też Pośrednik Bogá y ludźi, człowiek Iezus Christus, ktory siebie sámego dał odkupienia záplátą zá wszytkich.* W ktorych słowiech/ iáko zrzetelnie Apostoł miánuie Christusá Páná Pośrednikiem: ták też y to niewmniey zrzetelnie wyznawa: że on sobie sámego dał odkupienia záplátą zá wszytkich.

Ostátniey rzeczy dowodzą one słowá: Hebr. 4. v. 14. 15. 16. *Máiąc tedy Biskupá wielkiego, ktory przeniknął niebá, Iezusá Syná Bożego, trzymaymy to wyznánie. Abowiem nie mamy Kápláná, ktoryby nie mogł czuć z námi krewkośći nászych, ále kuszonego we wszytkich rzeczach tákież, oprocz grzechu. Przystąpmyż tedy z dufnośćią ku stolicy chwały, ábyśmy dostąpili Miłośierdźia, y łáskę nálezli ku pomocy czásu potrzebnego.* Te słowá to iáśnie pokázuią: że my wolny przystęp mamy do Bogá spráwiony/ nie przez kogo inszego/ tylko przez tego Kápłáná nászego wielkiego Iezusá Christusá. A iż mu z tey miáry to ziednánie wolnego przystępu do Bo-

Przez kogo my mamy wolny przystęp do Bogá: y zá iáka przyczyną.

pu do Bogá przypiśuie/ ile iest Kápłanem: tedy to czyni Apostoł/ máiąc wzgląd ná ofiárę iego/ ktorą on śiebie sámego Bogu ofiárował/ y ten wolny przystęp do Thronu łáski iego ziednał y záslużył: z przećiwney strony dáiąc znáć: Iż gdźieby byłá zásługá y przyczyná tego Pośrzedniká nászego w to nie wkroczyłá: Tedybysmy y my nie śmieli przed oblicżność Bogá Oycá iego przychodźić/ będąc grzesznikámi/ á zátym y nieprzyiaćiołmi iego. Czego y ná inszym mieyscu Apostoł powtarza/ miánowićie: Rom. 5. ✝. 10. w ten sposob: *Bo iesli będąc nieprzyiaćiołmi, iesteśmy ziednáni z Bogiem przez śmierć Syná iego, dáleko więcey będąc ziednánymi, będziemy przez żywot iego záchowáni.* Te rzeczy/ ták z Pismá świętego położywszy/ ktore sie śćiągáią do iásnego okazánia/ iákiego z Christusá Pośrzedniká mamy: Tedy iuż zátym z nich do nászego przedśięwźięćia/ nie ináksze tylko tákie zámknienie płynie: Iż wszelki ten/ ktory iest tákim pośrzedniciem y iednaczem Bogá y ludźi/ że też rozrożnione miedzy sobą strony y niezgodne/ á miánowićie Bogá y ludźi/ z obu stron/ w nowe Przymierze łáski y przyiáźni/ przywodźi włáśnie y prawdźiwie/ y ono Przymierze śmierćią swoią vtwierdza/ y śiebie sámego zá wszytkie ludźi zapłátą odkupienia dawa/ ták dálece/ że my o vbłagániu gniewu Bożego przezeń vpewnieni będąc: możemy śmiele y z dufnośćią/ do stolice łáski Bożey przystępowáć: o tym z tey miáry/ rozumiano nie co inszego muśi być y zámykano/ tylko to: że on zá nas y zá grzechy násze dosyćvczynił: Rácia tego tá iest/ że ieśliby áni zá nas/ áni zá grzechy násze Bogu dosyć nie vczynił: tedybysmy nie mogli mieć wolnego przystępu do Bogá/ áni do stolice łáski iego. Bo kędy iest grzech/ tám y nieprzyiaźń koniecżnie być muśi miedzy Bogiem/ á grzeszącymi ludźmi: iáko Apostoł: Rom. 5. ✝. 10. vkázuie: á gdźie iest nieprzyiaźń miedzy Bogiem á ludźmi/ tám trudny przystęp ludźiom do Bogá/ pokiby

poiedná-

poiednánie nie nástąpiło: iáko támże: Rom. 5. ỽ. 10. Apostoł vkázuie. Iż tedy Christus Jezus iest tákim Pośrednikiem y Jednaczem/ Bogá y ludźi/ ktory Bogá y ludźi/ iáko strony miedzy sobą rozrożnione y nieprzyiáżne/ w nowe łáski y miłośći przymierze przywroćił/ y toż przymierze śmierćią swoią vtwierdźił: śiebie sámego zapłátą odkupienia zá wszytkie ludźi wydał/ gniew Bogá Oycá nam vbłagał/ y o vbłagániu iego nas vpewnił/ ták dálece: że nam iuż y wolny przystęp do stolice łáski iego ziednał y zásłużył iáko śie te wszytkie rzeczy o nim z Pismá ś. pokazáły: Przetoż Christus Jezus/ zá nas/ y zá grzechy násze, Bogu Oycu dosyćvczynił.

Czwarty Dowod.

Czwarty Dowod

Wźięty z tych świádectw Pismá świetego/ ktore Christusá Páná/ vkázuią być tákim/ ktory nas z Bogiem Oycem poiednał/ y przez ktorego nas też sobie Bog Oćiec przeiednał: á poiednał nie ináczey/ tylko postánowiwszy tego syná swego/ vbłagániem przez wiárę w krwi iego: záczym/ iáko zá pewną nagrodą/ wszytká nieprzyiaźń miedzy námi á Bogiem vstáłá. *O Pierwszey* rzeczy świádczą one słowá Páwłá świetego: Rom. 5. ỽ. 10. *Bo ieśliże będąc nieprzyiaćiołmi, zesteśmy ziednáni z Bogiem przez śmierć Syná iego, dáleko więcey będąc ziednáni, będziemy przez żywot iego záchowáni,* Z ktorych słow pokázuie śie: że to poiednánie ktore iest przez Christusá spráwione/ nie tylko nas/ ále y Bogá záchodźi. Abowiem zrzetelnie Apostoł mowi: że my iesteśmy Bogu przeiednáni: á ták przyiaćiołmi zstáliśmy śie iemu.

O Drugiey rzeczy świádczą ony słowá tegoż Apostołá: 2. Cor. 5. v. 18. 19. *A wszystki rzeczy są z Bogá, ktory nas sobie poiednał przez Iezusá Christusá, y dał nam posługowánie ziednánia. Abowiem Bog był w Christusie świát sobie iednáiąc, nie przyczytáiąc im grzechow ich, y położył w nas mowę te*

ziednánia. W tych słowiech/ Apostoł świety / o Bogu Oycu zrzetelnie świádczy/ że nas sobie poiednał/ iáko ten ktory iest Principalis causa efficiens nászego poiednánia: do czego nieco inszego przywiodło go / tylko Miłośierdźie iego/ że on/ choćiay od Narodu ludzkiego obrażony y rozgniewány/ przećię iednák dobrowolnie się o to poiednánie stára: ták przez Christusá Syná swoiego / iáko przez spolną przyczynę efficientem poiednánia: iáko też y przezsługi swoie: nie tylko odpusczenie grzechow ofiáruiąc/ ále też y do wiáry / przez ktorąbyśmy odpusczenie grzechow/ ktore nam ofiáruie/ przyimowáć mogli: nas ponukáiąc: y owszem ią w nas iáko dar naykosztownieyszy wlewáiąc. A dla tegoż tych wszytkich rzeczy Apostoł zrzetelnie dokłada: ℣. 19. 20. *Abowiem Bog był w Christusie świat sobie iednáiąc, nie poczytáiąc im grzechow ich, y położył w nas mowę tę ziednánia. A ták w imię Christusowe iesteśmy posłami, iákoby Bog was prosił przez nas: Prośimy tedy dla Christusá, abyśćie sie poiednáli z Bogiem.*

Principalis causa efficiens nászego poiednánia z Bogiem: sam Bog Oćiec z miłośierdźia swego.

O Trzećiey rzeczy świádczą ony słowá Páwłá świetego: Rom. 3 v. 24. 25. *Abowiem wszyscy zgrzeszyli, y niedostawa im chwały Bożey, ále vspráwiedliwieni są dármo, to iest, z łáski iego, przez odkupienie spráwione przez Iezusá Christusá. Ktorego Bog postánowił áby był vbłagániem przez wiárę, wylawszy krew iego ku okazániu spráwiedliwośći swoiey, dla odpusczenia grzechow przeszłych.* Ty słowá zrzetelnie vkázuią: Iż nas Bog Oćiec niebieski / przez Syná swego nie ináczey sobie poiednał/ tylko postánowiwszy go vbłagániem we krwi iego. A nam do tego/ ábyśmy sie tego vbłagánia iego vczęśnikámi stáli nie czego inszego potrzebá naprzedniey/ tylko wiáry: y dla tegoż dokłada: *Aby był vbłagániem przez wiárę wylawszy krew iego.*

O Czwartey rzeczy świádczą słowá ony: Ephes. 2. v. 16. *Aby też poiednał z Bogiem obie w iednym ćiele przez krzyż, zburzywszy nieprzyiaźń przezeń.* Abowiem to poiednánie

ktore

ktore sie przez Christusá ostáło: ściąga sie napierwey immediatè do sámego Bogá: iáko sie wyższey pokazáło: y znowu tego ony słowá Apostolskie dowodzą: Rom. 5. v. 1. gdźie Apostoł pisze: że my będąc przez wiárę vspráwiedliwieni/ pokoy ku Bogu mamy/ przez Páná nászego Jezusá Christusá. A potym toż poiednánie / przez krew krzyżá Christusowego: ściąga sie y do ludźi / y Aniołow: ile ći przez to poiednánie w iedne zgode z ludźmi y towárzystwo są przywiedźieni. Sciąga sie náwet do Zydow y Pogánow osobnie: ile ći przez nie w iedno ćiáło Kośćiołá Bożego są złączeni: ktorych obudwu rzeczy dowodźi Apostoł onymi słowy: Coloss. 1. v. 19. 20. *Abowiem vpodobáło sie Oycu, áby wszytká doskonáłość mieszkáłá w nim, Y przezeń áby sobie poiednał wszytki rzeczy, vspokoiwszy przez krew krzyżá iego ty rzeczy ktore były ná ziemi y ná niebie. A ták was ktorzyśćie niekiedy byli oddaleni y nieprzyiaćiele, vmyslem ktory sie báwił złymi vczynkámi, teraz záiste poiednał w ćiele swoim własnym przez śmierć, áby stáwił was święte, y nienágánione, y niewinne przed oblicznośćią swoią.* Ty wszytki świádectwá to okázuią: że Christus zniosł wszytkę nieprzyiaźń: nie tylko miedzy Anioły y ludźmi: ále nayprzedniey miedzy Bogiem y ludźmi: A zniosł nie inácżey/ tylko krew swoię krzyżową / zá wszytki nieprzyiáźni miedzy Bogiem á nami: zapłátą stáwiąc / y przez ćiáło krzyżá swoiego one niszcżąc y burząc. Záczym iuż tákie zámknienie do nászey spráwy y vtwierdzenia Sentencizey płynie: Ze wszelki ten/ ktory tákim nászym iest Jednacżem/że przezeń Bogu iesteśmy przeiednáni/ álbo że Bog sam przezeń nas sobie poiednał/ tym względem / ktorym względem samże Bog postánowił go vbłagániem przez wiárę we krwi iego / y ktory przez krew swoię/iáko przez pewną zapłátę wszytkie zniesł nieprzyiáźni miedzy Bogiem á námi/ ták/że iuż pokoy mamy ku Bogu przez wiárę weń: o tym nie może być co inszego z tey miáry twierdzono/

Poiednánie ktore sie ostáło przez Christusá: ściąga sie.
1. Do Bogá.
2. Do ludźi y Aniołow.
3. Do Zydow/ y Pogánow.

Christus zniosł wszytkę nieprzyiaźń przez krew swoię: nayosobliwiey miedzy Bogiem á ludźmi.

dzono/ tylko to/ że zá nas Bogu dosyć vczynił. Bo ieśliby nie miał Bogu dosyć vczynić zá nas / będąc od sámego Bogá vbłagániem przez krew swoię postánowiony / ná zniesienie wszytkich nieprzyiáźni/ktore miedzy námi/á Bogiem/ dla grzechow nászych zászły były : tedyby był nie mogł koniecznie znieść wszytkich nieprzyiáźni miedzy Bogiem á námi. Iż tedy tylko sam Christus Iezus iest Iednaczem tákowym/ że przezeń / y my Bogu iesteśmy przeiednáni/ y Bog nas sobie poiednał/ postánowiwszy go vbłagániem przez wiárę we krwi iego/ dla odpuszczenia przeszłych grzechow: Rom. 3. ꝟ. 25. ktore miedzy námi á Bogiem nieprzyiáźni czyniły/ y wszytkę nieprzyiaźń tákową miedzy sobą á námi zniozszy przez krzyż iego / y pokoy ku sobie przez wiárę weń spráwiwszy : iáko sie zrzetelne tego wszytkiego świádectwá z Pismá świętego położyły: Przetoż Christus Iezus zá nas Bogu dosyć vczynił.

Piąty Dowod.

Piąty Dowod.

Wźięty z tych świádectw Pismá świętego/ ktore to pokázuią : Iż one ofiáry stárego Testámentu Christusá Páná w tym figurowáły: miánowićie iednák on Kápłan naywyższy/ ktory typice lud od grzechow oczyśćiał/ y zań sie modlił : Leuit. 16. Nie táki to iednák Kápłan Christus Iezus/choć był od onego Kápłaná stározakonnego Adumbrowány/ ktoryby był miał potrzebę pierwey zá śie ofiárowáć/á potym zá grzechy násze : álbo żeby mu było potrzebá często tę ofiárę powtarzáć : Czemu on Kápłan naywyższy stározakonny muśiał być podległy : Ale táki / ktory śiebie sámego ofiárą Bogu / grzechy násze gládząca y czyszcząca ofiárował / y ktory sie zá námi przyczynił/y ieszcze swoim obyczáiem przyczynia.

Christus/ iáki iest Kápłan.

O Pierwszey rzeczy świádczą one słowá: Hebr. 7. ꝟ. 26. 27. O Christuśie Pánie nápisáne : *Táki bowiem godził sie nam Kápłan, święty, niewinny, niepokaláný, odłączony od grzesznikow,*

ſtkow, y ktory ſie ſtał wyżſzy nád niebioſá. Ktoryby nie po trzebował ná káżdy dźień, iáko oni Kápłani, pierwey zá grzechy własne, zábitych ofiar ſpráwowáć, potym zá ludzkie: bo to vczynił raz, gdy ſámego śiebie ofiárował. Abowiemći Zakon poſtanawia Kápłany ludźi mdłe, Ale słowo przyśięgi po Zakonie, Syná ktory ieſt ná wieki poświęcony.

O Drugiey tákże rzeczy/ świádczą nie tylko te słowá pomienione z liſtu do Zydow: Ale pokázuie ſie to nawet y ſtąd: że on ieſt / on Báránek Boży/ ktory głádźi grzech świátá: Ioan. 1. ℣. 29. y ktory nas krwią ſwoią przedrogą odkupił od prożnego obcowánia náſzego: 1. Petr 1. ℣. 19. Apoc. 5. v. 9. y ktorego krew oczyśćia nas od wſzelkiego grzechu 1. Ioan. 1. ℣. 7. y ktory ſpráwiwſzy oczyśćienie grzechow náſzych przez śię ſámego: vśiadł ná práwicy Máieſtatu naywyżſzego: Hebr. 1. ℣. 3 y ktory choćiayże tylko iedyną ofiárę ćiáłá ſwoiego ná krzyżu wykonał: Hebr. 10. ℣. 10. 12. przećię iednák tą iedyną ofiarą poświęćił ná wieki tych ktorzy bywáią poświęceni: Támże v. 14. Bo choćiayże raz tylko y pewnego czáſu ná krzyżu wiśiał / y ták męki iego czáſem były ográniczone: Wſzákże iednák względem ſkutku ográniczone być nie mogą/ ále wyſtarczáiące y wyrownywáiące tym mękom wiecznym/ ktore nas dla grzechow náſzych czekáły/ á ktore Chriſtus zá nas zápłácił. Ktorą moc y ſkutek/ te rázy iego tákowe/ nie ſtąd inąd biorą: tylko Naprzod z powagi y zacności oſoby iego: Bo Bog właſną krwią kośćioła nábył: Actor. 20. ℣. 28. Pan chwały vkrzyżowány: 1. Cor. 2. ℣. 8. Spráwcá żywotá zámordowány: Act. 3. v. 15. Słowo ono ćiáłem ſie ſtáło/ ktore było ná początku v Bogá/ y ktore też ſámo było Bogiem: Ioan. 1. ℣. 1. 14. Syn Boży właſny zá nas wſzytkie ná śmierć wydány: Rom. 8. ℣. 32 W podobieńſtwie grzeſznego ćiáłá poſłány/ á to dla grzechu/ áby był potępił grzech w ćiele: Rom. 8. ℣. 3. Máią Potym tákową moc y ſkutek tákowe rázy

Rázy Chriſtuſowe/ ſtąd powagę ſwoię máią.

we rázy Chriſtuſá Páná/ z ćieſzkośći tych mąk y zelżywo- śći/ ktore nie tylko ná ćiele/ ále y ná duszy wytrzymawał: Bo ćierpiał ná duszy swey śmiertk: Matth: 26. v. 38. Cierpiał ná ćiele swym bole práwie piekielne / ktore Dawid świety: Psal. 22. opiſuie. A Ezáiaſz Cap. 53. Cierpiał męki ze wſzech nazelżywſzą: bo nád záwieſzenie ná krzyżu/ nie było nic zelżywſzego/ według dekretu ſámego Bogá: Galat. 3. v. 13. Deut. 21. v. 23.

Tenże zá dni obcowánia swego w ćiele ná tym świećie/ modlił ſie zá swoimi wiernymi/ y do Oycá swego przyczyniał: Ioan. 17. A teraz ſie pewnym swoim ſpoſobem przyczynia/ vśiadszy po práwicy Máieſtatu iego: Rom. 8. v 34. Hebr. 2. v. 17. Hebr. 7. v. 24. 25. gdźie ták o nim nápiſano: *Ale ten iż ná wieki trwa, wieczne ma Káplánſtwo. ſkąd y záchowáć może doſtátecznie ty, ktorzy przezeń przyſtepuią do Bogá, záwſze żywiąc, áby ſie przyczyniał zá nimi.* Ták tedy te wſzytkie rzeczy o Chriſtuśie Pánie/ Káplanie náſzym naywyższym y wiecznym z Piſmá ś. pokazawszy: Tedy iuż zátym do vtwierdzenia Sentenciey náſzey táki Dowod y Zámknienie płynie: Iż ten / ktory będąc Káplanem naywyższym / (ktorego on Káplan naywyższy Stározakonny wyrażał/ y pod figurą do niego vkázuiąc/ grzechy ludu/ onymi ofiárámi gládźił / y oczyśćiał/ y zań ſie modlił:) śiebie ſámego Bogu ofiárą grzechy náſze gládząca zá nas wydał/ y zá námi ſie przyczyniał/ y ieſzcze swoim obyczáiem do Bogá Oycá przyczynia: o tym z tey miáry/ nie może być inaczey zámykano/ tylko ták: że on táką ofiárą/ zá grzechy náſze Bogu Oycu doſyćvczynił: Bo iesliby nie doſyć vczynił: tedyby to nigdy tákowey ofierze ie° nie mogło być przywłaſzczono: że przez nię grzechy náſze zgládźił y wyczyśćił. Iż tedy tákim ieſt Káplanem Chriſtus Iezus/ ktory śiebie ſámego Bogu/ ofiárą grzechy náſze gládząca y oczyśćiaiąca ofiárował/ y ktory nas zgołá przez tę ofiárę od grzechow naſzych oczy-

śćił:

ścił: iáko śie o tym zrzetelne świádectwá położyły: Przetoż Christus Jezus/ zá grzechy náſze Bogu Oycu dosyć vczynił. A toć iest vtwierdzenie Sentenciey náſzey/ o dosyć vczynieniu Christusá Páná/ zá grzechy náſze: Spráwiedliwośći Bożey.

Censura Na Zdanie Socinistow.

To Zdánie Adwersárſkie/ w ktorym twierdzą: iákoby Christus Pan/ spráwiedliwośći Bożey/ zá grzechy náſze/ nie miał dosyć vczynić: nie może być słuſzne áni prawdziwe. Zgánienie Sentenciey Adwersárſkiey.

Naprzod: Dla tego: Że śie temu Pismo święte przećiwi: ktorego śie świádectwá zrzetelne wyżſzey o tym położyły/ Iż Christus Pan/ zá grzechy náſze spráwiedliwośći Bożey dosyć vczynił. Nád ktore Adwersárze co inſzego słuſznie wnośić nie mogą. 1. Pismu śie ś. przećiwi.

Powtore: Dla tego: Że Christusowi Pánu/ Zbáwićielem náſzym być nie dopuſzczą. Bo ieśli to prawdá/ że vmieráiąc/ zá grzechy náſze spráwiedliwośći Bożey dosyć nie vczynił: tedyć to zátym idźie/ że nas nie zbáwił/ á ták y sam nie iest náſzym Zbáwićielem. Gdyż Pismo święte vkázuie: iż tym sposobem naywłaśniey Christus Pan nas zbáwił/ że zá nas ná krzyżu vmárł/ y ták spráwiedliwośći Bożey dosyć zá grzechy náſze vczynił: iáko śie áż do tąd pokázáło. Abowiem co śie tknie tych sposobow/ według ktorych Adwersarze Christusá Zbáwićielem chcą sobie stánowić: tedy te/ iáko śie wyżſzey porządnie z Pismá ś. zgániły: ták też y to pokazáło śie: iż według nich Christus Pan/ właśnie Zbáwićielem náſzym nie może być stánowiony: y owſzem y to pokazáło śie/ że y to tákowe mniemánie Adwersárſkie/ wielkie Absurda zá sobą z tey miáry poćiąga. 2. Christusowi Pánu Zbáwićielem náſzym być nie dopuſzczą.

Potrzećie: Dla tego: Że ludźi w rospácz przywodźi. Bo ieśli to prawdá/ że Christus zá grzechy náſze sprá- 3. Ludźi w rospácz przywodźi.

 wiedliwo-

wiedliwości Bożey dosyć nie vczynił / dla odpuszczenia onych : nie mogą też áni sámi ludźie zá nie dosyć czynić/ á ták áni sámi przez śię odpuszczenie onych sobie spráwić : tedy zátym pozostawa nie co inszego/ tylko rospácz o zbáwieniu. Bo gdźieć kto odpuszczenia grzechow nie dostępuie/ trudno ma dostąpić y zbáwienia. Co y Dawid ś. vkázuie : Psal. 39. v. 14. gdy śię Bogu modli / áby mu pierwey grzechy iego odpuśćił/ niżeliby był ztąd odszedł/ dla tego áby był ochłodzon. Do tego/ że y to Pismo święte vkázuie: Iż káżdy człowiek/ przez śię sámego nie może być zbáwion/ ále tylko przez Christusá : zwłasczá wspomniawszy sobie ná ony słowá Piotrá świętego : Actor. 4. v. 12. ktore o Christuśie z tey miáry powiedźiał ; *Ten-ći iest on Kámień odrzucony od was buduiących, ktory się stał głową węgłową, y nie masz w kim inszym zbawienia. Ani iest insze imię dáne pod niebem ludźiom. przez ktoreby potrzebá nam być zbáwionymi.* Christus Pan záśię / iż iest nászym Zbáwićielem ; tedy nie inszym sposobem / tylko tym : Iż go sam Oćiec postánowił vbłagániem/przez wiárę / w wylaniu krwie iego/ dla odpuszczenia przeszłych grzechow : Rom. 3. ℣. 25. ktore vbłagánie/ iáko nie może być zprostá názwáne woley Bożey oznaymieniem / y vtwierdzeniem : Gdyż y o tym ktory Bogá błaga nie może być to zprostá rzeczono/áby tym sámym miał wolą Bożą oznáymowáć y vtwierdzáć : iże Bogá błaga : Ták też Christus będąc vbłagániem Bogá/od sámego Bogá postánowiony w wylaniu krwie swoiey / dla odpuszczenia przeszłych grzechow : muśiał przez to dosyć vczynić gniewowi Bogá Oycá/ we krwi swoiey / dla odpuszczenia przeszłych grzechow: á ták y Zbáwićielem nászym zostáć: Poniewasz tám tylko błagánia potrzebá dla odpuszczenia grzechow; gdźie iest gniew dla grzechow. A ktory gniew błaga iákim sposobem dla odpuszczenia grzechow ? Tym że sposobem/ ktorym błaga gniew dla odpuszczenia grzechow/

chow/ dosyć czyni gniewowi onego/ ktorego błaga. A ten zásię/ ktory nam gniew Boży ták błaga pewnym iákim sposobem/ że też vbłagawszy go/ odpuszczenie grzechow nászych/ nam przez to iedna: z tey miáry/ nie może być o nim ináczey zámykano: tylko że sie przez to Zbáwićielem nászym stáwi y okázuie: ponieważ pokazáło sie wyższey z przykłádu Dawidowego/ że zbáwienie człowiecze/ nayprzedniey w odpuszczeniu grzechow zámyka sie: á zátym dopiero oná ochłodá wieczna nástepuie. A tákimći Zbáwićielem iest sam tylko Christus Jezus. Jeśliż tedy nas ten Christus Jezus przez dosyć vczynienie gniewowi Bogá Oycá/ w wylaniu krwie swoiey: nie zbáwił: tedyć zgołá nie iest nászym Zbáwićielem: Ratia tego tá iest: Że go Pismo ś. tylko tákim sposobem vkázuie nászym Zbáwićielem: iż on gniew Bogá Oycá/ dla odpuszczenia przeszłych grzechow nászych/ w wylaniu krwie swoiey błagał: á ták y spráwiedliwośći iego dosyć czynił/ y vczynił. Gdyż gniewáć sie Bogu ná nas dla grzechow/ zá sámę iego spráwiedliwość: ma być poczytano: iáko sie też wyższey pokazáło. A ieśli z Christusá nie mamy mieć Zbáwićielá: tedyć zátym pozostawa nam nic co inszego/ tylko rospácz y zwątpienie o zbáwieniu; Ratia znowu tego tá iest: że áni sámi w sobie/ áni w kim inszym/ oprocz Christusá/ my nie możemy mieć zbáwienia. Gdźie tedy nie mász Zbáwićielá/ támći muśi być rospácz y zwątpienie o zbáwieniu/ w tych/ ktorzy go potrzebuią. Iż tedy tá Sentencia Adwersárska/ Zbáwićielá narodu ludzkiego gubi y do szczedu niszczy/ gdy nie pozwala Christusowi Pánu być Zbáwićielem nászym/ z tey miáry/ z ktorey go tákim Pismo święte naywłaśniey stánowi/ to iest/ gdy mu nie dopuszcza zostáwáć Zbáwićielem nászym przez dosyć vczynienie w wylaniu krwie iego/ gniewowi Bogá Oycá/ dla odpuszczenia grzechow nászych: Przetoż też táż Sentencia Adwersárska / rospácz y zwątpienie o zbáwieniu

przyno-

przynośi. A toć iest włáſny Sentenciey Adwerſárſkiey owoc.

OBRONA MIEYSC PISMA SWIETEGO.

Pierwſze mieyſcá Piſmá ś. obrony potrzebuią: miánowićie te: ktore to zeznawáią: Iż Chriſtus Pan, zá nas, y zá grzechy náſze ćierpiał y vmárł: ktore wyżſzey w utwierdzániu Sentenciey náſzey położyły ſie.

Ná te mieyſcá Adwerſarze w Kátechiżmie ſwym: fol. 276. 277. ogulem táką explikácią nápiſáli:

A iáko ná te mieyſcá odpowiádaſz?

Co ſie dotycże tego że Chriſtus zá nas vmárł, to niedowodźi doſyćvczynienia. Abowiem świádczy Piſmo święte że też y my powinniſmy zá bráćią duſze kłáść; y Páwel święty świádczy o ſobie, mowiąc, Teraz weſele ſie w vćiskách moich zá was, y wypełniam oſtátki vćiskow Chriſtuſowych zá ćiáło iego, ktore ieſt Zbor: gdyż pewna ieſt rzecz, że áni wierni zá bráćią ſwą doſyć komu czynią, áni Páwel święty zá Zbor doſyć czynił.

A iákoż to rozumieć że Pan Iezus zá nas vmárł?

Ták, że to słowko zá nas, nie znáczy Miáſto nas, ále Dla nas: *iáko też Apoſtoł wyráźliwie mowi,* 1. Cor. 8. v. 11. *Co też z podobney mowy możeſz obaczyć, gdźie Piſmo mowi, iż zá grzechy náſze vmárł, co znáczyć nie może, Miáſto grzechow náſzych vmarł, ále dla náſzych grzechow; iáko wyráźliwie* Rom 4. ✝. 25. *czytamy. A iż Chriſtus dla nas vmárł, to ſie ták rozumie, iż dla tego vmárł, ábyſmy my zbáwienie wieczne, ktore on nam z niebá przyniosł, yprzyieli, y onego doſtąpili: co iákim ſie ſpoſobem dźieie, otrymeſ wyżſzey iuż słyſzał.* To właſne Adwerſárſkie słowá.

Ná to Odpowiádam Sześciorako.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą rzecz Adwersárze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby stąd / że Christus zá nas vmárł: nie miáło śie dowodźić dosyćvczynienie: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowicie

Dla tego: że śie temu przećiwna rzecz/ z Pismá świętego/ wyższey w vtwierdzániu Sentenciey nászey pokazáłá.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego Christusá Páná zá nas vmárćie/ nie miáło dowodźić żadnego dosyćvczynienia zá nas: iże áni to / że my powinnismy kłáść dusze swą zá Bráćią: nie dowodźi dosyćvczynienia komu zá Bráćią/ áni to że Páwel ś. wypełniał ostátki vćisków Christusowych/ zá ćiáło iego/ ktore iest Zbor: nie dowodźi nikomu żadnego dosyćvczynienia przez Páwłá świętego: zá Zbor: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze przykład biorą bárzo á Dissimili. Bo żaden tego pobożny nie záprzy/ áby nie miáłá być inákszá y rozna śmierć Christusowá zá nas/ od tey ktorą my mamy vmieráć zá bráćią: tákże y od vćisków Páwłá świętego/ ktore ćierpiał zá Zbor Christusow. A poniewaz ták: Przetoż/ choć śmierć nászá zá bráćią/ nie dowodźi nikomu dosyćvczynienia zá Bráćią/ áni vćiski Páwłá świętego/ zá Christusow Zbor/ nie dowodzą nikomu dosyćvczynienia zá Christusow Zbor: nie idźie to

Okazánie: Iż choć położenie dusze nászey zá Bráćią/ y vćiski Páwłowe zá Zbor: niedowodzą dosyć vczynienia komu zá Bráćią: albo zá

Zbor Christusow/ prze ćie iednák dla tego/ śmierć Christusowá zá nas/ álbo sam Christus przez śmierć swoie zá nas: nie odsadza sie dosyćvczynienia zá nas.

zátym/ áby dla tego y śmierć Christusowá zá nas/ nie miáłá dowodźić żadnego nikomu dosyćvczynienia zá nas: iże áni śmierć nászá zá bráćią/ nie dowodźi żadnego dosyćvczynienia komu zá bráćią: y iże y vćiski Páwłá świetego/ ktore on ćierpiał zá Zbor Christusow/ nie dowodzą żadnego nikomu dosyćvczynienia zá Zbor Christusow.

Powtore: Dla tego: Ze Argumentum à Minori ad Maius ducũt negatiuè: gdźie nikt nigdy nic nie może zámykáć słusznie áni przystoynie. Jáwna to bowiem iest rzecz/ że mnieysza iest śmierć nászá zá Bráćią/ y vćiski Páwłá świetego zá Zbor Christusow: á więtsza iest śmierć Christusowá zá nas. Czego y sámi Adwersarze/ by naybárźiey chćieli/ słusznie záprzeć nie mogą. Gdy tedy Adwersarze stosuią śmierć Christusowę zá nas/ z śmierćią nászą zá bráćią/ y z vćiskámi Páwłá świetego zá Zbor: tedy stosuią iáko rzecz więtszą z mnieyszą. A gdy y to stąd zámykáią: że ták śmierć Christusowá zá nas/ nie może dowodźić żadnego dosyćvczynienia nikomu zá nas: iáko áni śmierć nászá zá Bráćią/ nie dowodźi żadnego dosyćvczynia nikomu zá Bráćią/ áni vćiski Páwłowe zá Zbor/ nie dowodzą nikomu żadnego dosyćvczynienia zá Zbor: tedy Argument prowádzą à Minori ad Maius negatiuè: iáko sie rzekło: záczym też nie mogą nic słusznie stąd do przedśięwźięćia swego zámykáć. Gdyż to wszyscy Mądrzy wiedzą/ y tego vczą: że dowody/ ktore bywáią w iákiey rzeczy bráne od rzeczy mnieyszey/ á stosowáne do więtszey: iesli máią co ważyć y słuszne być: tedy nie negatiuè, ále affirmatiuè máią być bráne y przywodzone. A gdźie kto inácżey czyni: nic słusznego/ choćby chćiał záwieráć nie może. Przetoż y to przedśięwźięćie Adwersárskie/ z tey drugiey przyczyny koniecznie vpada.

Potrzećie: Dla tego: Ze opák tych słow Jana świetego rząd obracáią. Abowiem kto sie przypátrzy tym sá

mym słowom Jana świętego/ dobrze : łácno doznáte-
go/ że w nich Jan święty/ ráczey nas/ do przykłádu
Christusowego referuie : niżeli Christusá do przykłádu
nászego : Ták bowiem : 1. Epist. Cap. 3. v. 16. pisze :
*W tymeśmy poználi miłość, iż on duszę swą zá nas położył, A
ták mamy zá bráćią duszę kłáść.* A koniecznie Jan święty/
nie mógłby nas był referowáć do przykłádu Christusowe-
go/ ieśliby to prawdá miáłá być/ że táka iest śmierć Chri-
stusowá zá nas/ iáka nászá zá bráćią : y iże ták nie dowo-
dźi żadnego dosyćvczynienia nikomu zá nas : iáko áni ná-
szá nie dowodźi nikomu żadnego dosyć vczynienia zá Brá-
ćią : Bo by był Christusá Páná ráczey do przykłádu ná-
szego referowáć muśiał/ niżeli nas do przykłádu iego :
Przetoż y ták przedśięwźięćie Adwersárskie vpada.

Poczwarte : Dla tego : Że sie temu sámo przedśię-
wźięćie Janá świętego przećiwi : Abowiem w tych sło-
wiech Jan święty/ nie to zprostá przedśięwźiął/ áby był
śmierć Christusowę zá nas/ z śmiercią nászą zá Bráćią
złosował : ále áby nas był miłośći prawdźiwey ku Brá-
ćiey/ od przykłádu miłośći Christusowey ku nam : náu-
czył. Vcząc nas/ ábyśmy my vśilowáli ták szczyrą mi-
łość Bráćiey nászey pokázowáć : iák szczyra nam też sá-
mym od Christusá iest pokazána. A iż nam ták szczyra
miłość iest od Christusá pokazána/ że też y duszę swoiey dla
nas położyć nielitował gdy tego byłá potrzebá : Przetoż
y my/ ták szczyrze Bráćią swoie mamy miłowáć/ ábyśmy
też dla nich y duszę swoiey nie litowáli pokłádáć/ gdyby
tego potrzebá byłá. Poniewaz tedy w tych słowiech Jan
święty nie to czyni/ áby był miał śmierć Christusowę zá
nas/ z śmiercią nászą zá Bráćią złosowáć/ ále nas tylko
w nich przykłádu miłośći nászey ku Bráćiey/ od przykłá-
du miłośći Christusowey ku nam : vczy : Przetoż y ták nie
mogą nic z nich Adwersarze do przedśięwźięćia swego
zámykáć

Náwet: R dla tego: Że to nie iest sufficiens Ratio, śmierć Christusowę zá nas/ chćieć odsądzáć dla tego dosyćuczynienia zá nas: iże nas y do pokłádánia duszę nászey zá Bráćią/ tąż śmierćią swoią obowiązał: Gdyż y to wszyscy mądrzy y pobożni wiedzą: że iáko vnius causæ possunt esse plures fines: ták też że finis alicuius causæ minus principalis, sed subordinatus, non tollit simpliciter per se finem principalem eiusdem causæ, cuius est subordinatus finis: Jáko náprzykład: Iż y dla tego Christus zá nas vmárł/ áby nas też był tąż śmierćią/ do tego obowiązał/ żebyśmy byli y my powinni zá bráćią swoię dusze pokłádáć: tedy to nie iest cyl śmierći iego naprzednieyszy/ ále mniey przedni/ ktory inszym iest subordinowány y pod inemi sie zámyka: Bo są insze cyle przednicysze śmierći Christusowey: miánowićie iednák ten sam iest naprzednieyszy/ áby był Bogá przez nię Christus Pan vbłagał: Rom. 3. ℣. 25. Jeśliby to tedy miáłá być prawdá/ że ten cyl śmierći Christusowey inszym subordinowány/ to iest/ obowiązánie nas do pokłádánia dusze nászey zá Bráćią/ śmierćią iego: znośi zprostá sam przez się insze przednieysze cyle teyże śmierći Christusowey: tedyćby iuż Pismo święte inszych cylow więcey oprocz tego iednego/ nie mogło wspomináć y vkázowáć teyże śmierći Christusowey: miánowićie iednák tego naprzednieyszego: iże Christus we krwi swoiey gniew Boży vbłagał/ dla odpuszczenia przeszłych grzechow. Lecz iż to przećię Pismo święte czyni: Przetoż tym iáśnie dáie znáć: że ten ieden cyl pomieniony śmierći Christusowey/ mniey przedni y inszym subordinowány: nie może znośić sam przez się zprostá/ tych wszytkich cylow przednieyszych teyże śmierći Christusowey: áni tego naprzednieyszego/ że Christus we krwi swoiey gniew Boży vbłagał/ dla odpuszczenia przeszłych grzechow: co iest dosyćuczynić sprawiedliwośći Bożey zá grzechy násze: iáko sie wyższey pokazáło:

kazáło: A ták áni Adwersarze/ nie mogą z tego cylu śmierći Christusowey mniey przedniego/ słusznie bráć dowodu/ do odsądzenia śmierći Christusowey dosyćvczynienia Bogu zá nas: iáko cylu śmierći iego naprzedniey-szego.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią/ w ktorey twierdzą: iákoby to/ gdy Pismo święte mowi: Iż Christus vmárł zá nas/ to słowko *Zá nas*, nie miáło znáczyć *Miásto nas*, ále *Dla nas*: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że to tym przedsięwźięćiem Adwersarze czynią: áby záprzawszy tego: Iż Christus nie vmárł zá nas/ to iest/ Miásto nas: tym látwiey y tego záprzeć mogli co sie ztąd zámyka/ to iest/ że przez śmierć nie vczynił dosyć zá nas: poniewaz nie vmárł zá nas: álbo miásto nas. Ale iáko ná tey náśláduiącey rzeczy bárzo sie záwodzą: co sie áż dotąd pokazáło/ y niżey ieszcze więcey pokaże: ták też y ná tey vprzedzáiącey koniecznie sie záwodźić muszą: ktora iest tá: że Christus nie vmárł zá nas/ áni miásto nas: ále tylko dla nas.

Okazánie: Iż to że Christus vmárł zá nas: znáczy że vmárł miásto nas: nie dla nas.

Powtore: A dla tego: że tego tę Consequentia, ktorą ztąd Pismo ś. czyni: Iż Christus vmárł zá nas/ ták rozumieć iáko chcą Adwersarze/ nie dopuszcza: Abowiem Pismo święte vkázuie: Iż poniewaz Christus zá nas vmárł/ tedy dla tego zá nas vmárł/ ábysmy my więcey nie vmieráli/ ále żyć mogli wiecznie Bogu. Co sie pokázuie *Naprzod* z onych słow iego sámego: Ioan. 6. ℣. 5. *A chleb ktory ia dam, ćiáło moie iest, ktore ia dam zá żywot swiátá.* Iáwnie vkázuiąc: Iż on dla tego zá nas vmárł/ ábysmy my żyli/ ktorzysmy wiecznie vmrzeć byli powinni: Bo mowi wyráźliwie o ćiele swoim: *ktore ia dam zá żywot swiátá.* *Potym* pokázuie sie to y z onych słow Piotrá świętego: 1. Epist. Cap. 3. ℣. 18. *Abowiem y Christus*

raz vmárł zá grzechy nássze, spráwiedliwy zá niespráwiedliwe, áby nas przywiodł do Bogá. Náostátek y z onych słow Páwłá świętego: 2. Cor. 5. ℣. 14. gdy ták pisse: *Abowiem miłość Christusowá ćiśnie nas, rozumieiąc to, że ieśli ieden zá wsszytkich vmárł, tedyć wsszyscy vmárłymi byli, á zá wsszytkić vmárł Christus, áby ktorzy żywą, iuż nie sobie żyli, ále temu ktory zá nich vmárł y powstał.* Ktore wsszytkie świádectwá iáwnie to pokázuią: że Christus Pan/ ták zá nas vmárł/ ktorzyśmy byli vmárłymi: ábyśmy my iuż więcey nie vmieráli: ále ábyśmy iemu sámemu żyli/ iáko temu ktory zá nas vmárł y powstał: y áby nas był żywych przywiodł ku Bogu. A ztąd tákie zámknienie płynie: Wsszelki ten/ ktory ták zá tego vmiera/ ktory był vmárł/ áby on więcey áni vmierał/ áni w śmierći zostawał/ ále áby żyć mogł wiecznie: o tym ztąd nie może być ináczey zámykano/ tylko ták: Iż on miásto tego/ álbo ná mieyscu tego vmiera: ktorego śmierćią swoią/ od tego áby nie vmierał y w śmierći nie zostawał/ y owssem áby żyć mogł wiecznie: wybáwia: Bo ieśliby nie vmierał ná mieyscu iego/ áni miásto niego: tedyby mu tego nie mogł spráwić/ áby on nie vmierał/ będąc powinien vmrzeć/ y owssem będąc iuż vmárłym: ále iáko ow/ ták y ten powinienby był przećie z osobná zá śie vmrzeć. Iż tedy tákiiest Christus/ ktory ták zá nas vmárł/ ábyśmy my więcey áni vmieráli/ áni byli vmárłymi: ále ábyśmy żyć mogli Bogu/ y iemu sámemu wiecznie: Przetoż Christus/ vmársszy zá nas/ vmárł miásto nas/ y ná mieyscu nas. A ták y ztąd domysł Adwersárski vpada.

Potrzećie: Y dla tego: Że tego ten sposob ktorym nássze grzechy ná Christusá są włożone/ ták rozumieć nie dopusszczá. Bo to pewna/ że Christus/ nie mogł inssym sposobem zá nas vmrzeć/ z przyczyny grzechow nasszych: tylko tym sposobem/ ktorym grzechy nássze nań były włożone/ álbo ktorym on sam zá nas grzechem był vczyniony. Lecz

iż nie inſzym ſpoſobem grzechy náſze były nań włożone / y on ſam grzechem zá nas vczyniony / tylko tym / że grzechy náſze miáſto nas nań były włożone / y on ſam grzechem zá nas vczyniony: iáko Piſmo ś. vkázuie: Esai. 53. v. 6. 2. Cor. 5. ℣. 21. Bo v Ezáiaſzá zrzetelnie o nim nápiſano: *Y wrzućił Pan nań nieprawośći wſzytkich nas:* Co nie może znáczyć dla nas / álbo z okkáſiey nas / ále miáſto nas / álbo ná mieyſcu nas. Bo ten / ná ktorego czyie nieprawośći wkłádáne bywáią: ták / áby iuż ten żadnego ćiężaru onych ná ſobie nie ponośił / ktorego nieprawośći nań bywáią wkłádáne: zgołá ná mieyſcu tego nieprawośći ná ſię bierze / ktorego nieprawośći nań bywáią wkłádáne. Y dla tegoż y ſam Prorok tym więcey to obiáśniáiąc / á nie chcąc żadnego mieyſcá mniemániu Adwerſárſkiemu pozoſtáwić; tedy ℣. 4. tego dokłada: *Prawdziwie niedołężnośći náſze on nośił.* Iákoż ie nośił? Nośił ie nie ták / áby były miáły ná nas więcey zoſtáwáć / ále nośił ie ták ná ſobie: że ſtąd pokoy y vzdrowienie náſze wypłynęło. Y dla tegoż záraz támże Prorok święty dokłada v. 5. *A on zrániony ieſt dla nieprawośći náſzych, kárność pokoiu náſzego nád nim, á śinyáłośćiámi iego my vzdrowieni ieſteſmy.* Co ſię záśie tknie słow Páwłá świętego / w ktorych vkázuie / że ſię Chriſtus zá nas grzechem ſtał vczyniony / tedy ták ſię y te máią: *Tego ktory nie vznał grzechu, zá nas vczynił grzechem, ábyſmy ſię ſtáli ſpráwiedliwośćią Bożą w nim.* Ktore słowá tákże nie mogą dowodźić tego / áby Chriſtus miał vmrzeć dla nas / álbo z okkáſiey nas: ále że vmárł miáſto nas / álbo ná mieyſcu nas. A zwłaſzczá gdy kto vważy: że ták ſię zá nas Chriſtus ſtał grzechem / álbo miedzy grzeſzne był poczytány: ábyſmy my iuż więcey grzeſznikámi nie byli / ále ſpráwiedliwośćią Bożą w nim: iáko Apoſtoł w tychże słowiech dokłada. A iuż to wiedzą wſzyſcy rozſądni: Iż ten / ktory ſię ták zá grzeſznego grzechem ſtawa / álbo ktory ták miedzy grzeſzniki / zá grzeſzniki

ßniki poczytány bywa/ że oni/ zá ktore ſie grzechem ſtá-
wa/ y zá ktorych miedzy grzeßniki poczytány bywa/ prze-
ſtawáią być grzechem/y miedzy grzeßniki poczytáni/á po-
czynáią być y zgołá ſie ſtawáią ſpráwiedliwośćią Bożą
w tymże ktory ſie ták zá nie grzechem ſtawa / y miedzy
grzeßniki poczytány bywa : o tym z tey miáry inácżey nie
może być rozumiano/tylko ták/ że ſie ná mieyſcu tych grze-
chem ſtawa/ y miedzy grzeßniki poczytány bywa: zá kto-
re ſie grzechem ſtawa. y zá ktore miedzy grzeßniki poczy-
tány bywa. Ale iż táki ieſt ſam Chriſtus Jezus/ ktory ſie
ták zá grzeßne/grzechem ſtał/ y miedzy grzeßniki poczy-
tány był : áby iuż byli oni więcey grzechem nie zoſtawáli/
áni miedzy grzeßniki poczytáni: ále áby ſie ſtáli ſpráwie-
dliwośćią Bożą w nim : Przetoż Chriſtus Jezus / ná
mieyſcu grzeßnych/ grzechem ſie ſtał/ y miedzy grzeßniki
poczytány był. A iż nie mogł ſie inácżey grzechem ſtá-
wáć ná mieyſcu grzeßnych/ y miedzy grzeßniki / ná miey-
ſcu grzeßnikow poczytány być/ tylko przez mękę ſwoię:
Bo to Piſmo Nowego Teſtámentu/ zrzetelnie do czáſu
tego/ktorego był Chriſtus ná krzyżu záwießony. Marc.
15. ỽ.28. ſtoſuie: Przetoż też vmárł ná mieyſcu grzeßni-
kow/ ſtawáiąc ſie ná mieyſcu ich grzechem / y miedzy
grzeßniki poczytány będąc.

Adwerſarze w wykłádániu Piſmá o śmierći Chriſtuſowey zá nas: gorßymi ſą nád onego Káiphaßá.

Pocżwarte : Y dla tego to Adwerſarzom nie może być
pozwolono : Że ſie w tákim wykłádániu Piſmá / gorßy-
mi nád onego Káiphaßá Biſkupá Żydowſkiego/okázuią:
ktory rádźił/ że potrzebá tego było / áby był ieden vmárł
zá wßytek lud/dla tego/áby był wßytek národ nie zginął.
Ktore ſłowá nie były áni proſte / áni z domyſłu włáſne-
go tego Káiphaßá pochodzące/ ále były Prorockie: Abo-
wiem ták Jan święty : Cap. II. v. 19. tę rzecż opiſuie :
*Ieden tedy z nich Cáiphas imieniem, gdy był Kápłanem nay-
wyżßym Roku onego, rzekł im : Wy nic nie wiećie, áni vważa-
ćie, iż pożytecżno wam, áby ieden vmárł człowiek zá lud, á nie*

wßytekby

wßytekby narod zginął. A toć mowił nie od siebie sámego, ále gdy był Kápłanem naywyższym Roku onego, Prorokował że Iezus miał vmrzeć zá narod: á nie tylko zá narod, ále áby Syny Boże ktorzy byli rozproßeni zgromádził w iedno. Ktorych słow Káiphaßowych co się tknie: tedy Prorokuiąc w nich o Christuśie/ że miał vmrzeć ieden zá wßytek lud/ ná to áby był wßytek narod nie zginął: zgołá iáwnie w nich Prorokował o tym: Duchem Prorockim będąc nátchniony: Iż sam ieden Christus Jezus/ miał vmrzeć ná mieyscu wßystkiego ludu: Ratia tego tá iest: Że ten/ ktory ták zá lud vmiera/ áby on wßytek lud zá ktory vmiera/ nie zginął/ y ktory zginąćby był wßytek powinien/ ieśliby był ieden zá wßytek nie vmárł: ináczey o nim nie może być zámykano/ tylko ták/ że on ná mieyscu ludu onego vmiera/ zá ktory wßytek vmiera: áby też wßytek nie vmárł/ y ktory wßytek zginąćby był powinien/ ieśliby był ieden zá wßytek nie vmárł. Iż tedy ieden Christus/ ták vmárł zá wßytek lud/ áby był wßytek lud nie zginął/ ktory był zginąć powinien/ ieśliby był zań ieden Christus nie vmárł: Przetoż Christus ieden/ ná mieyscu wßytkiego ludu vmárł. Czego iż Christusowi Socinistæ przyznáwáć nie chcą: Przetoż się z tey miáry w wykłádániu Pismá nád Káiphaßá gorßymi okázuią. Abowiem choćci to Káiphaß mowiąc/ rozumiał o wybáwieniu wßystkiego ludu od zginienia doczesnego/ przez śmierć iednego: Wßákże Duch świety/ ktory w ten czás rządził iezyk iego/ gdy to o Christuśie Prorokował: stosuie to do wybáwienia od zginienia wiecznego y Duchownego. A iáko Káiphaß mowiąc te słowá o wybáwieniu wßytkiego ludu od zginienia doczesnego przez śmierć iednego/ rozumiał táką śmierć tego iednego/ gdyby był ten ieden ná mieyscu wßytkich vmárł: Ták też Duch świety ktory w ten czás Káiphaßow iezyk rządził stosuiąc te słowá Káiphaßowe do vmárcia iednego Jezusá zá wßytek lud: w tymże

ie wyrozumieniu zostáwił/ to iest: że ieden Jezus/ iáko ieden człowiek/ o ktorym Káiphasz prorokował: ná mieyscu wszytkiego ludu vmárł/ álbo vmrzeć miał.

Vmrzeć Christusowi zá nas/ y vmrzeć dla nas: niemász żadney słuszney dyferencjey.

Popiąte: Y dla tego sie Adwersarze przy tym swoim przedśięwźięćiu nie ostoią: Że Pismo święte żadney Differenciey nie czyni/ miedzy tym/ vmrzeć Christusowi Pánu *zá nas*, á miedzy tym: vmrzeć temuż Christusowi *Dla nas*: Co nam przez to znáć dawa: Iż co ná iednym mieyscu mowi/ że Christus vmárł *dla nas*, to ná drugim mieyscu mowi indifferenter & indiscriminatim: vmárł *zá nas*: dáiąc znáć/ że to iest iedná rzecz: vmrzeć Christusowi *zá nas*, y *Dla nas*: Chybáby Adwersarze dwá rozne sposoby śmierći Christusowey/ mogli vkazáć: Ieden ktorym vmárł *zá nas*, drugi ktorym vmárł *Dla nas*: á zátym y toby mogli bespiecznie zámykáć: że iest roznicá miedzy vmárćiem Christusá *zá nas*, á miedzy vmárćiem *Dla nas*. Ale iże tey pierwszey rzeczy Adwersarze pokázáć nie mogą: bo Pismo święte tylko ieden sposob śmierći Christusowey miánuie/ ktory iest ten/ że vmárł *zá nas*, álbo *Dla nas*: Przetoż sie y przy tey drugiey nie ostoią/ to iest/ przy tey/ áby miáłá być iáka roznicá/ vmrzeć Christusowi *zá nas*, y vmrzeć *Dla nas*. A zwłaszczá że sie temu y sam nieszczęsny Socin/ Archimistrz Adwersárski/ w swoim Serwátorze: fol. 110. iáwnie przećiwi: gdźie ex professo o tych słowkách *zá*, y *Dla*, controvertuiąc: ták miedzy inszymi słowy pisze:

Słowá Socinowe.

Ale iednak, choćiayże o tey rzeczy wnetże szyrzey rospráwe czynić potrzebá będźie, teraz napierwey to obaczyć potrzebá, że słowká Hebreyskie y Greckie ktore ná tákowych mieyscách dobrzy tłumácze przełożyli zá, mogły też być przełożone Dla; y prawdźiwie miedzy tymi dwiemá præpositiami, co sie tych mieysc tknie, nie mász żadney roznice: Chyba że słowko Dla, wyznáczáć może przyczynę nie tylko finalem, *ále y* efficientem: *á słowko zá záwsze znáczy* finalem. To Socinowe

słowá.

słowá. Poniewaz tedy miedzy temi słowki vmrzeć Christusowi *zá nas*, y *Dla nas*, nie máß żadney słußney differentiey, iáko y Pismo świete/ y Socin Archimistrz Adwersárski vkázuie: Przetoż tez Adwersarze/ nie máią żadney słußney przyczyny/ z tych słowek/ktore dowodzą iż Christus vmárł zá nas/ odsądzáć Christusá tego: że nie vmárł miásto nas/ dla tego/ iże inße mieyscá Pismá świetego o nim mowią: że vmárł *Dla nas*.

Náostátek A iesliby iáka differentia, miedzy tymi słowki vmárćiá Christusá *zá nas*, y *Dla nas*, miáłá być vznawána: tedyby musiáłá być nie inßa vznawána: tylko tá ktora sie w rzeczy sámey zámyka: A zámyka sie w rzeczy sámey differentia nie inßa/ tylko tá: że ony wyrażáią w sobie & causam finalem, & efficientem śmierći Christusowey: iáko y sam Archimistrz Adwersárski Socin/ w swoim Servátorze/ w słowiech wyżßey pomienionych, vznawa. Ale finalem causam śmierći Christusowey/ zámykáią ty słowá w sobie nie táką: iáką tenże Socin támże de Seruat. fol. III. vkázuie: to iest/ że Christus dla tego vmárł/ ábyśmy my wybáwienie od grzechow z ßczyrey łáskáwośći Bożey nam ofiárowáne/ y vználi/ y rzeczą sámą onego dostąpili: Do czego sie y inßy Adwersarze náßy znáią/ w słowiech tych Kátechizmu swego przy końcu/ fol. 278. o ktorych teraz kontrouersią wiedźiemy. Ale causam talem finalem, ty słowá w sobie zámykáią: ktora dosyć vczynienia zá grzechy náße dowodźi. Bo vmrzeć Christusowi zá náße grzechy/ álbo dla náßych grzechow/ tym wzgledem/ żeby te krwią iego były zgłádzone: nie iest nic inßego/ tylko vmrzeć dla dosyć vczynienia zá grzechy á zwłaßczá gdy kto vważy: iż ten sposob do zgłádzenia grzechow náßych był postánowiony: áby były przez krew Christusowe ostáły sie zgłádzone: á iesliby były nie były tym sposobem zgłádzone: tedy zgołá nie ostályby sie były zgłádzone. Kto tedy tákim sposobem ludzkie grzechy

Iáka differentia yo zwala sie/ miedzy vmárćiem Christusá zá nas/ y miedzy vmárćiem: dla nas

Iáka finalis causa śmierći Christusowey: wyraża sie przez ty słowá vmárćia zá nas/ y vmárćia Dla nas.

głádźi/ ktory sam własnie iest do tego postánowiony y wynáleźiony: á oprocz ktorego sposobu/ nie mogłyby być zgłádzone: ten zgołá dosyć czyni przez on sposob zá grzechy ludzkie. Lecz iż sam tylko Christus Jezus / tákim sposobem ludzkie grzechy zgłádził / ktory sam tylko własnie od Bogá do tego był postánowiony y wynáleźiony/ to iest/ przez śmierć swoię/ y wylanie krwie swoiey: oprocz ktorego sposobu nie mogły być ináczey grzechy násze zgłádzo dzone y odpuszczone: iáko Páwel święty vkázuie: Rom. 3. v. 25. że go Bog postánowił vblagániem/ przez wiárę/ w wylaniu krwie iego/ dla odpuszczenia przeszłych grzechow. A Jan święty mowi: I. Epist. Cap. I. v. 7. Że krew Christusowá oczyśćia nas od wszelkiego grzechu: Dáiąc znáć, że Bog/ niechćiał ináczey nam vblagány być/ y grzechow nászych oczyśćić y odpuśćić: tylko przez sposob wylania krwie Christusowey: ktora gdyby sie byłá nie ostáłá wylana/ tedyby y grzechy násze nie mogły były być odpuszczone. Ná co Apostoł pilny wzgląd máiąc: przetoż o tey rzeczy ony słowá nápisał: Hebr. 9. v. 22. 23. *Bez rozlania krwie nie sstawa sie odpuszczenie. A ták potrzebá było, áby ksztalty onych rzeczy ktore są ná niebie, tymi rzeczámi były oczyśćione, á sámy rzeczy niebieskie lepszymi ofiárámi niźli ty.* Przetoż Christus przez śmierć swoię/ dosyć vczynił zá grzechy násze. A ták y tym względem vmárł dla grzechow nászych: áby był dosyć vczynił zá grzechy násze. Myli sie tedy Socin / y z swoimi násládowcámi ná tym cylu/ dla ktorego powiáda potrzebá było vmrzeć Christusowi: Gdyż wybáwienie od grzechow/ ktore nam iest z szczyrey łáski Bożey ofiárowáne: własny iest skutek dosyć vczynienia zá grzechy násze we krwi iego. Bo ieśliby on był krwie swoiey nie przelał/ grzechy násze przeszłe/ niemogłyby nam były być odpuszczone/ áni oczyśćione: iáko sie wyższey pokazáło: á zátym niemogłoby było nástąpić áni násze od grzechow wybáwienie: Bo kędy nie mász grzechow

chow odpuſzczenia y oczyścienia: tám y wybáwienie od grzechow koniecznie być nie może. O czym wnetże niżey wiecey.

Co ſie záśie tknie tego/ iż też słowká *zá*, y *Dla*, wyznáczáią nie tylko Cauſam finalem: ále y Efficientem: Tedy trzebá wiedźieć: Iż wyznáczáią táką przyczynę wykonywáiącą śmierći Chriſtuſowey: ktora ieſt Imputatiua. Bo vmrzeć zá kogo/ ktory był vmrzeć powinien/ ták/żeby iuż on ſam nie powinien był vmrzeć dla tego: iż kto inſzy zań vmárł: nie ieſt nic inſzego tylko przywłaſzczoną ſobie mieć álbo przyczytáną śmierć onego: ktory zań vmárł dla tego: áby on nie vmierał. Ták iże zá nas Chriſtus vmárł/ ábyſmy my nie vmieráli/ ktorzyſmy vmrzeć byli powinni: iáko ſie wyżſzey o tey rzeczy świádectwá położyły: Przetoż to nie ieſt nic inſzego: tylko że nam przywłaſzczona y przyczytána bywa śmierć iego. To tedy ieſt włáśnie cauſa efficiens śmierći iego zá nas: że on tą śmiercią ſwoią zá nas/ ſpráwił to: áby tá śmierć iego byłá śmiercią náſzą/ nam przywłaſzczona y przyczytána będąc. Co znáć y z tych pożytkow/ ktore z śmierći iego y z zmartwychwſtánia wynikneły: że choć ie ſam Chriſtus ſpráwił y wykonał: iednák ich Piſmo święte zrzetelnie nam przywłaſzcza. Wyniknęło z wylania krwie iego/ przeſzłych grzechow odpuſzczenie y onych oczyścienie: Rom. 3. ℣. 25. I. Ioan. I. v. 7. Te rzeczy nam naſługuią: iáko támże záraz Piſmo święte vkázuie. Wyniknęło z Zmartwychwſtánia iego vſpráwiedliwienie: To też włáśnie nam náſługuie: Rom. 4. ℣. 25. O czym będźie wiecey w náśláduiącym Artykule. Poniewaź tedy te słowká/ vmrzeć Chriſtuſowi *Zá nas*, y *Dla nas*, talem cauſam finalem & efficientem śmierći iego vkázuią: że przez śmierć iego zá grzechy náſze doſyć ſie ſtáło: y iże nam tá śmierć iego zá nas podięta/ przyczytána bywa weſpoł z tymi pożytkámi ktore z niey zbáwienne wyniknęły: iáko ſie pokazáło: Przetoż też nie máią Adwerſarze

Też słowká Zá/ y Dla: iáká cauſę efficientem wyznáczáią.

żadney słuszney przyczyny odsądzáć stąd śmierć Christusowe dosyć vczynienia zá grzechy násze. Dosyć tedy vczynił Christus Pan przez śmierć swoie zá grzechy násze: dla tego że vmárł *zá nas*, y *Dla nas*: iáko Pismo S. świádczy.

Ná czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby ono mieysce Páwłá świętego: 1. Cor. 8. v. 11. nápisáne/ miáło dowodzić ich przedsięwzięcia o tym: Iż Christus nie *Miasto nas* vmárł/ ále *Dla nas*. Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie.

Słowá Páwłá S. Adwersarzom sie przećiwią: choć sie do nich vćiekáią.

Dla tego: Że sie temu sámże Páweł święty w tychże słowiech przećiwi: Co káżdy wnetże obaczy/ gdy te słowá iego ták położone będą: iáko są sámy w sobie: Ták tedy mowi Apostoł: *Y przez twą wiádomość zginie brát mdłym dla ktorego Christus vmárł?* Nápominàiąc/ żeby sie nikt nie ważył zgárszáć mdleyszego Brátá/ zá ktorego Christus vmárł. A zákázuie go gorszyć miánowićie dla tego: áby nie zginął. Kto tedy ták vmiera dla kogo/ áby ten zá ktorego vmiera nie zginął/ będąc zginąć powinien: y ktory koniecznieby był zginął/ ieśliby był ten/ ktory dla niego vmárł/ dla niego nie vmárł: ten ná mieyscu tego vmiera/ dla ktorego ták vmiera/ áby ten nie zginął/ zginąć będąc powinien.

Iáko Christus dla mdleyszego Brátá vmárł.

Lecz iż tylko sam Christus Jezus/ iáko dla inszych/ ták y dla mdleyszego Brátá nászego ták vmárł/ áby był nie zginął/ zginąć będąc powinien: á ieśliby był on dla niego nie vmárł: tedy koniecznieby był zginął: Co sie pokázuie ex Anthitesi: gdy Apostoł tegoż mdleyszego Brátá zákázuie gubić miánowićie dla tego: iże Christus dla niego vmárł: Przetoż Christus Jezus/ y ná mieyscu mdleyszego Brátá nászego vmárł. A ták y stąd widzieć mogą Adwersarze: że to/ iż Apostoł o tym mdleyszym Brácie mowi: że dla niego Christus vmárł:

inászé.

ſnáſzego przećię rozumienia mieć nie może: tylko iże ná mieyſcu iego vmárł. A záłym nie mogą też mieć żadnego prætextu, chćieć ſtąd odſądzáć Chriſtuſá Páná doſyćvczynienia zá nas przez śmierć iego.

Ná piątą rzecz odpowiádam.

Piątą rzecz Adwerſarze/ w tey ſwoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y dla tego z tych słow/ ktore mowią iż Chriſtus vmárł *Zá nas, y Dla nas*: nie miáło to być o Chriſtuśie zámykano: że on vmárł *Miáſto nas*, álbo *ná mieyſcu nas*: iże y ſtąd/ gdy Piſmo o nim mowi: że vmárł *zá grzechy náſze*: nie może to być o nim zámykano: áby miał vmrzeć *Miáſto* grzechow náſzych: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie.

Dla tego: Że Piſmo święte/ o Chriſtuśie nie zproſtá mowi: *Vmárł zá grzechy*: ále dokłada: *zá grzechy náſz.*: Co ták wiele waży/ iáko gdyby było po proſtu rzeczono: *Vmárł zá nas grzeſzne.* Jákoż iż ſie to ták rozumieć ma/ ſámo Piſmo explikuie: á miánowićie Pietr ś. I. Epiſt. Cap. 3. v. 18. gdźie powiedźiawſzy wprzod: że Chriſtus vmárł zá grzechy náſze: záráz vkázuie: iáko ſie to rozumieć ma/ gdy dokłada: *Spráwiedliwy zá nieſpráwiedliwe, áby nas przywiodł do Bogá.* Poniewaź tedy vmrzeć Chriſtuſowi zá grzechy náſze, toż ieſt/ z wykłádu ſámego Piſmá świętego: co ieſt vmrzeć zá nas nieſpráwiedliwe álbo grzeſzne: A vmrzeć záśię zá nas nieſpráwiedliwe álbo grzeſzne/ toż ieſt: co vmrzeć Miáſto nas nieſpráwiedliwych álbo grzeſznych: iáko ſie wyżſzey pokazáło: Przetoż też y ſtąd Adwerſarze/ nie mogą mieć żadnego dowodu/ odſądzáć Chriſtuſá vmárćia zá nas/ á ták y doſyćvczynienia zá nas: dla tego: iże Piſmo o nim mowiąc że vmárł zá grzechy náſze: tego ſtąd nie zámyka: áby miał vmrzeć ná mieyſcu grzechow náſzych: gdyż ſie to rozumie: że vmárł ná mieyſcu nas grzeſznych: iáko ſie pokazáło.

Okazánie: Iż choć Chriſtus vmieráiąc zá grzechy/ nie vmárł miáſto grzechow: iednák y to/ nie znośi vmárćia iego miáſto nas/ z tych świádectw ktore twierdzą: że vmárł zá nas/ y dla nas.

A co

A co Socin nieszczesny/ Archimistrz Adwersárski/ przy inszych przyczynách/ ktoremi to przewieść vsiłuie: iż Christus *Miásto nas* nic vmierał/ áni dosyć czynił: á w ktorych Adwersarze násláduiąc go/ in medium one/ iáko sie o nich tráktuie: przynoszą: y te iesżcze iedne w swoim Servátorze: fol. 113. przydawa: w ktorey vkázáć vsiłuie: iákoby y dla tego Christus Miásto nas nie miał vmrzeć: iże ći zá ktore vmárł: przećię teyże śmierći są podlegli: czego dowodźi onymi słowy listu do Zydow: cap. 2. gdźie v.17. názwawszy Apostoł Christusá miłośiernym y wiernym Biskupem/ w tych rzeczách/ ktore sie miáły dźiać v Bogá ku vbłagániu grzechow ludzkich: ✝. 18. záraz tego o nim dołożył: *Abowiem z tego co ćierpiał, gdy był kuszon, może y te ktorzy bywáią kuszeni podpomoc*: Tedy y to nic przedśięwźięćia Adwersárskiego nie rátuie.

Smierć tá ktora Christus zá nas podstąpił/ y z nas znioſł/ byłá śmierć wieczna. A ták iey ći iuż więcey nie mogą być podległymi zá ktore Christus vmárł/ y z ktorych ią znioſł y Christus/ z tego vmárćia swego zá nas/ nie może być odsądzány vmárćia Miásto nas/ dla te-

Naprzod dla tego: Ze śmierć tá/ ktorą Christus zá nas podstąpił/ y z nas znioſł: byłá wieczna: ktorey my dla grzechow naprzedniey byliśmy podległymi. O ktorey one słowá Apostolskie naprzedniey máią być rozumiáne: 1. Cor. 15. ✝. 54. *Smierć iest pożárta w zwyćięstwie. Gdźieś iest zwyćięstwo twe o śmierći? gdźieś iest bodziec twoy o grobie? A bodziec śmierći iestći grzech, á moc grzechu Zakon.* Co o doczesney śmierći rozumiano nie może być: Bo tá áż czásu przyśćia Christusowego ná sąd/ dopiero gruntownie ma być zniszczona: iáko támże Apostoł vkázuie: ✝. 26. gdy mowi: *A ostátni nieprzyiaćiel, śmierć będźie zniszczona.* Vkázuie tedy to mieysce Pismá świętego/ to: Iż przez śmierć Christusową: śmierć wieczna iest zniszczona. Vkázuie y to: że ći ktorzy są wybránymi iego: więcey iey iuż nie podlegli/ miánowićie dla tego: że iuż w zwyćięstwie śmierći Christusowey zniszczáłá: y iże czás ten przyidźie: kiedy iey dla tego wybráni iego vragáć będą. A stąd to sie zámyka: Ponieważ wybráni Páńscy/ śmierći wieczney/ ktorą Christus zá nich naprzedniey

miał

miał zwyćiężyć/ y zwyćiężył: iuż nie są więcey podlegli: Przetoż iuż zátym Adwersarze ná tym śię mylą: gdy z swoim Socinem twierdźić śmieią: iákoby ći zá ktorych Christus vmárł: teyże śmierći ktorą Christus zá nich vmárł: przećie mieli być podlegli. A iáko záśię z tego/ chcą to Adwersárze o Christuśie zámykáć: że on miásto wybránych swoich nie vmárł: gdyby Pismo święte pokázowáło: że wybráni iego/ przećię teyże śmierći są podlegli: ktorą Christus zá nich vmárł: Ták záśię z przećiwney strony rádźi nie rádźi/ muszą to w ten czás y z swoim Socinem twierdźić: że Christus miásto wybránych swoich vmárł: gdy śię z Pismá świętego pokazáło: że wybráni iego/ śmierći wieczney ktorą Christus naprzedniey zá nie vmárł: nie są iuż więcey podlegli: Ponieważ ią Christus śmierćią swoią z nich zniosł y zwyćiężył. Abowiem choćći śmierć tá/ ktorą Christus dla swych wiernych podstąpił/ sámego Christusá wiecznie w sobie nie mogłá zátrzymáć: Actor. 2. v. 24. Wszákże iednák wiecznym mękom wieczney śmierći/ dostátecznie wyrownáć mogłá: ktore nas czekáły: częśćią dla zacności osoby iego sámey/ częśćią też dla wielkośći mąk tych/ ktore nań były bárzo wielkie zwálone: iáko śię wyższey pokazáło.

go: dźeći zá ktore on vmárł/ teyże śmierći są podlegli: iáko Socin twierdźi: gdyż iey nie są podlegli.

A choć nic tym względem/ ktorym względem iest z Nátury Bogiem/ y Synem Bożym włásnym: nie ćierpiał: Wszákże iednák/ y w ten czás przećię nie przestał być Bogiem tákim/ y Synem Bożym włásnym: y nie proznował y w ten czás tym względem/ ile iest z nátury Bogiem: Ale gdy ćiáło iego naświętsze / one rázy ćięzkie y okrutne ná sobie wytrzymywáło: tedy on tym względem/ ile iest z Nátury Bogiem: iednał y dawał powagę onym rázom: áby śię były ostáły dostáteczną zapłátą/ y ofiárą zá grzechy násze. A dla tegoć Pismo święte mowi: Iż Bog włásną krwią kośćiołá nábył. Pan chwały był vkrzyżowány. Syn Boży włásny ná śmierć zá nas wszy-

Christus: ile iest z nátury Bogiem: nic nie vćierpiał. Christus względem nátury Boskiey/ co w te czásy czynił: gdy ćiáło iego ćierpiáło: álbo gdy ćiáłem ćierpiał.

śki wydány: iáko śie te świádectwá wyżßey położyły.

Potym: A ieśli záśie idźie Adwersarzom o śmierć doczesną/ ktorey do tąd wybráni Páńscy podlegli być muszą: Tedy y o tey trzebá to wiedźieć: Iż choć ći áż czásu sądnego dniá koniec swoy weźmie: Wßákże iednák y tá śmierćią Christusową iest ták z hołdowána: że iuż wybránym iego/ nie iest własnie śmierćią: ále ráczey snem: 1. Tess. 4. v. 13. y owßem iest im zyskiem/ prowádząc ich do złożenia z śiebie podłośći tego ćiáłá źiemskiego: Phil.. 1. ✠. 21. 1. Cor. 15. ✠. 42. 43. 44. y owßem prowádząc ich do onego żywotá wiecznego: Ioan. 11. ✠. 25. Poniewaź tedy y śmierć tá doczesna/ ták iest śmierćią Christusową zhołdowána: że iuż wybránym iego nie ták własnie iest śmierćią: iáko im wiecey do tych rzeczy pomienionych musi vsługowáć: Przetoż też y tá w rzeczy sámey/ przez śmierć Christusowe/ iest znieśiona. A ták y śmierći doczesney/ iáko śmierći: iuż wiecey wybráni iego nie są podlegli. A stąd znowu to śie zámyka: Iż ponieważ y śmierć doczesną/ w rzeczy sámey/ Christus zá wybráne swoie zwyćiężył śmierćią swoią: Przetoż iuż y śmierći doczesney / nie ták iáko śmierći / ále iáko snowi y prześćiu do żywotá wiecznego: wybráni iego są podlegli. A ták y stąd pokázuie śie to: że Christus zá wybráne swoie álbo miásto wybránych swoich vmárł: poniewaź śmierćią swoią: śmierć wieczną y doczesną z nich zniosł: áby im iuż wiecey nie pánowáłá.

Śmierć doczesna kiedy koniec swoy weźmie.

Śmierć doczesna/ iáko iest wybránym przez śmierć Christusowe zhołdowána.

Ná Szostą rzecz odpowiádam.

Szosta rzecż/ á ostátnia Adwersárze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby to/ iż Christus zá nas vmárł/ nic inácżey miáło być rozumiano/ tylko ták: że on dla tego vmárł/ ábyśmy my zbáwienie wieczne ktore on nam z niebá przyniosł/ y przyjęli/ y onego dostąpili: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że śie wyżßey przećiwna rzecż temu

Okazánie: Iż Christu-

temu z Piſmá ś. pokazáłá: nád ktorą nic inßego Adwerſarze ſłußnie wnośić nie mogą.

Powtore: Dla tego: Ze tego y z ſwoim Socinem/ żadnym świádectwem Piſmá ś. nie dowodzą: áni choćby chćieli/ dowieść mogą.

Potrzećie: Dla tego: Ze to ſą rzeczy od śiebie dáleko rożne: Vmrzeć Chriſtuſowi zá nas: á vmrzeć dla tego: ábyſmy my zbáwienie wieczne/ ktore on nam z niebá przyniosł/ y przyieli/ y onego dostąpili. Jáko tedy vmrzeć Chriſtuſowi zá nas/ rozna ieſt rzecz od tey vmrzeć temuż Chriſtuſowi dla tego: ábyſmy my zbáwienie wieczne y przyieli y onego dostąpili/ ktore on nam przyniosł z niebá: Ták też zátym żadnym ſpoſobem/to/ że vmárł Chriſtus zá nas: nie może ſie ták rozumieć: że vmárł dla tego/ ábyſmy my zbáwienie wieczne ktore on nam z niebá przyniosł/ y przyieli/ y onego dostąpili. A ták y ſtąd przedśięwźięcie Adwerſárſkie vpadá.

Sow i vmrzeć zá nas/ nie może znáczyć tego: co ieſt vmrzeć dla tego: ábyſmy my zbáwienie wieczne/ktore on nam z niebá przyniosł/ y przyieli/ y onego dostąpili.

Poczwarte: Dla tego: Ze ſie wyżßey y to pokazáło: Iż przyięćie y dostąpienie zbáwienia/ ktore nam Chriſtus z niebá przyniosł: ieſt własny ſkutek odpußczenia grzechow nászych: á odpußczenie grzechow nászych: ieſt własny ſkutek doſyćuczynienia Chriſtuſowego zá grzechy nász: Doſyćuczynienie záśie zá grzechy nászе: ieſt własny ſkutek śmierći Chriſtuſowey zá nas: Przetoż y ták vmrzeć Chriſtuſowi zá nas: nie ieſt/ áni może być to: vmrzeć Chriſtuſowi dla tego: ábyſmy zbáwienie wieczne ktore on nam z niebá przyniosł/ y przyieli/ y onego dostąpili.

Náwet: A dla tego: Ze ieśliby to prawdá miáłá być: iż vmrzeć Chriſtuſowi zá nas/ nie ieſt nic inßego tylko vmrzeć dla tego: ábyſmy my zbáwienie wieczne/ ktore on nam z niebá przyniosł/ y przyieli y onego dostąpili: tedyby zátym muśiáło być rzeczono nic inßego/ tylko to: że przyiąć nam zbáwienie wieczne y onego dostąpić/ ktore nam Chriſtus przyniosł: nie ieſt tákże nic inßego: tylko

to: vmrzeć Christusowi zá nas. A tákby iuż koniecznie być muśiáło. Bo ieśli to prawdá/ że vmrzeć Christusowi zá nas/ iest to/ vmrzeć dla tego/ ábyśmy my zbáwienie wieczne ktore on nam przyniosł/ y przyięli/ y onego dostąpili: tedyć wzaiemnym sposobem/ y sámo przyięcie y dostąpienie zbáwienia/ ktore nam Christus przyniosł: muśi być vmárćiem Christusá zá nas. Ale ieśliż dostąpienie y przyięcie zbáwienia/ ktore nam Christus przyniosł: nie może sie słusznie rozumieć áni názywáć vmárćiem Christusá zá nas: Przetoż znowu wzaiemnym sposobem: áni sámo vmárćie Christusá zá nas: nie może sie tákże słusznie tym rozumieć/ co iest vmrzeć dla tego Christusowi zá nas/ ábyśmy my zbáwienie wieczne/ ktore on nam z niebá przyniosł/ y przyięli y onego dostąpili. Tymi tedy wszytkimi przyczynámi przyćiśnieni będąc Adwersarze/ muszą rádzi nie rádzi/ zániechawszy swego mniemánia: z Pismem ś. rozumieć: że vmrzeć Christusowi zá nas/ nie iest nic inszego: tylko vmrzeć *Miásto* nas/ álbo *ná Mieyscu nas*: á ták dla dosyćuczynienia zá nas.

DRVGIE MIEYSCA PISMA S. obrony potrzebuią: Miánowićie te: ktore to zeznawáią: Iż nas Pan Iezus odkupił: ktore tákże wyższey wutwierdzániu Sentenciey nászey położyły sie:

Ná te Mieyscá/ Adwersarze w Kátechiźmie swym: fol. 278. 279. 280. táką explikácią nápisáli:

A ná to że nas Pan Iezus odkupił, iáko odpowiádasz?

Esa. 29. 22. *To słowko odkupić, kiedy sie mowi o Pánu Christusie, iż nie*
Psal. 31. 6. *dowodzi żadnego dosyć vczynienia, z tąd iáwna iest, że sie też o*
Act. 7. 35. *sámym Bogu y w stárym Przymierzu y w Nowym toż mowi, że*
Tit. 2. 14. *wykupił lud swoy z Egyptu, że vczynił okup ludowi swemu; Potym, że iest nápisano, że Bog odkupił Abráhámá, y Dawidá:*

iże Moyżesz był odkupićielem: iżesmy są odkupieni od náßych nieprawośći, ábo od prożnego obcowánia náßego, ábo od przekleństwá Zakonnego. A pewna iest rzecz, że Bog nikomu nigdy niżakogo dosyć nie vczynił áni też nieprawośći dosyć nievczyniono. 1. Petr. 1. 18. Gal. 3. 13.

A iáko to rozumieß że nas Pan Iezus Christus odkupił, ábo też duße swoie dał okupem?

Słowo to Wykupienia znáczy po prostu wybáwienie. A o śmierći Páná Christusowey dla tego sie mowi, że nas przez nie wybáwił, żesmy zá przystąpieniem śmierći iego dostąpili wybáwienia, y od sámych grzechow, to iest, ábyśmy wiecey nie grzeßyli, y od karánia zá grzechy, to iest, ábyśmy vßedßy wiecżney śmierći ná wieki żyli.

A czemu to náße wybáwienie przez to słowo odkupienia wyrážone bywa?

Dla tego, iż bárzo wielkie iest podobieństwo miedzy nim, á miedzy własnym odkupieniem. Bo iáko w odkupieniu własnym naprzod muśi być więzień: potym y ten, ktory więźniá w więzieniu ma: ktemu y ten ktory odkupuie; á náwet okup, ábo zapłátá: ták w tym náßym wybáwieniu, iest naprzod człowiek więzień: iest potym grzech, diabeł, świát, y śmierć, v ktorych iest w więzieniu: Iest do tego Bog ábo Christus ktory wykupuie: iest náostátek y okup, ábo zapłátá sam Christus Pan, ábo ráczey żywot iego, od Bogá Oycá, y od sámego Christusa wydány. Tylko, w tym iest rożnicá, iż w tym náßym wybáwieniu tego nie máß, żeby kto brał ten okup, ábo zapłátę; co sie koniecznie, y záwżdy ználeść muśi w odkupieniu własnym.

Czemu ráczey Duch świety vżywa tego słowá figurálnego, niż własnego?

Dla tego, iż sie przez to słowo figurálne ábo nie własne lepiey wyráża, y miłość, y pracá, ktorą Bog y Christus Pan w wybáwieniu náßym wyświádczył: gdyż wybáwienie częstokroć może być bez miłośći; ále odkupienie, zwłaßczá ták wielkie, nigdy. To własne Adwersárskie słowá.

Ná to Odpowiádam Siedmioráko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PJerwszą rzecz/ Adwersarze / w tey swoiey explikáciey/ te zámykáią : w ktorey twierdzą : iákoby to : Iż nas Christus Pan odkupił : nie miáło dowodźić żadnego dosyć vczynienia iego zá nas : Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż odkupienie nas przez Christusá: dowodźi dosyć vczynienia zá nas przez tegoż Christusá.

Naprzod: Dla tego : Że śie temu przećiwi / to sámo słowko odkupienia/ ktore Pismo ś. z tey miáry Christusowi/ y względem nas: przywłaszcza. Bo gdźie iest wykupienie kogo skąd/ támći muśi być y dosyć vczynienie zá tego ktorego skąd kto wykupuie : A gdźie nie mász dosyć vczynienia zá tego/ ktorego skąd kto wykupuie: támći nie może być y wykupienie. Chybáby Adwersarze mogli z Pismá świętego pokazáć : Że to słowko wykupienia/ Christusowi Pánu względem nas przystosowáne : czcze nazwisko bez sámey rzeczy nośi ? Ale iż tego Adwersarze z Pismá świętego nie pokażą: bo śie temu sámo Pismo ś. przećiwi : iáko śie wnetże niżey pokaże : Przetoż to sámo słowko wykupienia/ Christusowi Pánu/ względem nas przystosowáne: dowodźi iego zá nas dosyć vczynienia.

Powtore : A dla tego to Adwersarzom/ co mowią/ nie może być pozwolono : Że śie temu przećiwi prawdźiwe dánie zapłáty zá nas ktore Christus odkupił. Abowiem Pismo święte zrzetelnie świádczy : że Christus Pan odkupiąc nas z wiecznego potępienia : dał prawdźiwą zapłáte zá nas : Dał śiebie sámego : Hebr. 9. ℣. 14. Dał duszę swoię: Matt. 20. v. 28. Dał krew swoię : Coloss. 1. ℣. 13. iáko śie tych mieysc wyższey w vtwierdzániu Senteciey nászey słowá położyły. Gdźie tedy iest dánie prawdźiwey

Zapłátá odkupu zá nas ktora?

wdźiwey zapłáty zá kogo/gdy bywa odkupowány: támći muśi być dosyć vczynienie zá tego / ktory bywa przez ono prawdźiwe dánie zapłáty odkupowány. Lecz iż Christus dał prawdźiwą zapłátę zá nas/ odkupuiąc nas. Przetoż zá nas dosyć vczynił/ odkupuiąc nas.

Potrzećie: N dla tego to Adwersarzom co twierdźić śmieią: nie może być pozwolono: Ze sie temu wźięćie tey zapłáty przećiwi/ ktorą Christus stáwił okupem zá nas. Ktora zapłátá/ dána iest od Christusá Páná / y przyięta nie od Diabłá/ álbo grzechu/ álbo śmierći: względem ktorych byliśmy w niewoley: ále dána iest Bogu / y przyięta od Bogá/ ktory miał práwo ná nas potępienia / y spráwiedliwym Sądem swym / mocy Szátáńskiey nas oddánia: dla grzechu / ktorego sie człowiek przećiwko Máiestatowi iego dopuśćił: Dla tegoż Pismo mowi o nim: że on sámego śiebie ofiárował niesplugáwionym/ nikomu inszemu: tylko Bogu: Hebr. 9. ℣. 14. Ephes. 5. v. 2. Apoc. 5. v. 9. Gdźie tedy w odkupieniu znáyduie sie nie tylko prawdźiwe dánie zapłáty zá tego / ktory bywa odkupowan: ále też y wźięćie oney od tego / ktory w niewolą wieźniá podał: tám koniecznie muśi być dosyć vczynienie zá tego / ktory bywa wykupowány. Lecz iż w tym odkupieniu/ ktore sie zá nas stało przez Christusá / znáyduie sie y prawdźiwey zapłáty dánie zá nas ktorych on odkupił/ y przyięćie oney od Bogá/ ktory nas był w niewolą podał: iáko wyższey przypomnione świádectwá pokázuią: Przetoż w tym odkupieniu / ktore sie zá nas przez Christusá stáło/ koniecznie iest dosyć vczynienie zá nas/ ktorzyśmy wykupieni.

Komu dána iest od Christusá zapłátá zá nas/ przez ktorą odkupił nas: y kto ią wźiął:

Náwet: N dla tego sie to przedśięwźięćie Adwersárskie nie ostoi: Ze sie temu sam skutek tego wykupienia/ ktore nam iest przez Christusá spráwione: przećiwi. Skutek bowiem wykupienia kogo z iákiey niewoley: v iedzą wszyscy: iż iest nie inszy: tylko wybáwienie: Ten iż też

wyniknął

Skutek wykupienia nászego przez Christusá: ktory z

wyniknął ná nas z tego odkupienia/ ktore Christus spráwił: Pismo święte vkázuie: Luc. 1. v. 67. gdźie Zácháriasz o tym wyznawa. Tákże y Coloss. 1. v. 13. gdźie Apostoł o Bogu Oycu mowi: *Ktory wybáwił nas z mocy ćiemnośći, y wprowádźił do Krolestwá Syná swego vmiłowánego, w ktorym mamy odkupienie przez krew iego, to iest, odpuszczenie grzechow.* Gdźie tedy odkupienia prawdźiwy skutek nástępuie/ to iest wybáwienie: tám musi być dosyć vczynienie zá tego/ ktory przez ono odkupienie wybawiány bywa. Lecz iż zá tym odkupieniem/ ktorym nas Christus odkupił/ nástąpił prawdźiwy skutek wykupienia/ to iest/ wybáwienie: iáko się pokazáło: Przetoż w tymże odkupieniu/ ktorym nas Christus odkupił/ musi być dosyć vczynienie zá nas / ktorzy przez to odkupienie wybáwieni iesteśmy. A toć są cztyry dowody/ ktore pokázuią iáwnie y zrzetelnie: iż to odkupienie / ktorym my iesteśmy przez Christusá odkupieni: práwie dobrze dowodźi zá nas dosyć vczynienia.

Ná Drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tą zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego to odkupienie/ ktore nam iest przez Christusá spráwione/ nie miáło dowodźić dosyć vczynienia zá nas: iże y ono wykupienie od sámego Bogá ludu Izráelskiego z Egyptu/ álbo vczynienie okupu temuż ludowi od niego: áni odkupienie Abráhámá/ y Dawidá/ tákże od niego: áni to że był Moyżesz odkupićielem: áni to że my iesteśmy odkupieni od nászych niepráwośći álbo od prożnego obcowánia nászego/ álbo náwet od przeklectwá Zakonnego: nie dowodźi żadnego dosyć vczynienia: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż choć wykupienie

Naprzod: Dla tego: Że to insze iest wykupienie/ o ktorym te przykłády od Adwersarzow ad Instantiam przywiedźione mowią: A insze y dáleko nie rowne iest to wy-

kupienie ktore śię przez Christusá ſtáło. Bo támto wy- kupienie było doczesne/ z niewoley y okrućieństwá ćielesne- go: iákie było onych Izráelitow z Egyptu od Bogá przez Moyżeszá/ álbo Abráhámá/ álbo Dáwidá. A to ktore śię ſtáło przez Christusá/ ieſt Duchowne y wieczne: iáko też y ten ktoremuśmy byli w niewolą podáni/ ieſt nieprzy- iaćiel Duchowny / to ieſt/ Diabeł / y oná moc ćiemnośći: iáko Páweł ś. vkázuie: Actor. 26. v. 18. gdźie o ſobie po- wiáda: że go Christus poſłał do ludu Izráelſkiego/ dla tego: áby był otworzył oczy ich/ á iżby śię byli náwroćili z ćiemnośći do świátłośći / á z mocy Szátáńſkiey do Bo- gá. Potym tenże o Bogu Oycu: Coloſſ. 1. ℣. 13. mowi: Iż nas wybáwił z mocy ćiemnośći/ á wprowádźił nas do kroleſtwá Syná ſwego vmiłowánego. Náwet: 2 Tim. 2. ℣. 26. gdźie z ćichośćią roſkázuie te náuczáć / kto- rzy śię ſprzećiwiáią / miánowićie dla tego: ázaby im kie- dy Bog dał vpámiętánie ku poznániu prawdy. Y dokłá- da: Aby wybáwieni bedąc z śidłá Czártowſkiego/ w kto- rym ſą poimáni: obaczyli śię ku czynieniu woley iego. Po- niewaz tedy to wykupienie/ ktore ieſt przez Christusá ſprá- wione/ dáleko ieſt rożne/ od tego wykupienia / o ktorym Adwerſarze te przykłády z Piſmá świętego przywodzą: Przetoż też nie może być ſłuſznie tego odſądzáne/ áby w ſo- bie doſyć vczynienia nie miáło zámykáć/ áni go dowodźić: miánowićie dla tego: iż go y to odkupienie nie dowodźi/ o ktorym Adwerſarze przykłády przywodzą: Bo à Mi- nori ad Maius negatiuè non valet conſequentia, áni in ſimilibus, cum collatio fit earum rerum quæ diſsimiles ſunt. A choćby też ono odkupienie/ ktorego Adwerſarze o ludu Izráelſkim/ Abráhámie / y Dáwidźie przykłády przywodzą: miáło nieiákie z tym odkupieniem przez Chri- ſtuſá ſpráwionym podobieńſtwo: Tedy y w ten czás przećie Adwerſarze ſłuſznie tego o tym odkupieniu przez Christusá ſpráwionym nie mogliby zámykáć: jákoby dla

ono Izráe- litow/ y Dá- widá/ y to że był Moy- żeſz odkupi- ćielem: y/ że my ieſteſmy odkupieni od niepra- wośći/ od przeklectwá zakonnego: nie dowo- dźi: nikomu żadnego do- ſyć vczynie- nia: Chri- ſtus iednák z odkupie- nia ſwego ktorym nas odkupił: nie może być dla tego od- ſądzány zá nas doſyć vczynienia.

tego niemiáło dowodźić żadnego dosyć vczynienia zá nas: iże y tám to wykupienie ludu Izráelskiego / Abráhámá / y Dawidá / nie dowodźi żadnego dosyć vczynienia komu od Bogá: álbo zá lud Izráelski / álbo zá Abráhámá y Dawidá: Gdyż y Mądrzy tego náuczáią: że in similibus w te czásy naprzystoynieysza bywa czyniona consequẽtia: gdy bywa czynione znoszenie tákich częśći álbo rzeczy ktore sie z sobą zgadzáią: miánowićie iednák tákich: cum collatio specierum refertur ad genus, vel ad alias communes qualitates, non ad specificas differentias. A koniecznie specifica differentia tego odkupienia Christusowego muśi sie w tym zámykáć: względem ktorey to odkupienie iego do onego odkupienia ludu Izráelskiego z Egyptu / álbo Abráhámá y Dawidá przystosowáne nie może być: iże on z Duchowney y wieczney wykupił nas niewoley: y iże przez to wykupienie nas dosyć vczynił Bogu zá nas: ponieważ sie mu ofiárował zá nas niepokaláonym / ofiárą dobrey woniey: á tám to wykupienie ludu Izráelskiego z Egyptu / y Abráhámá / y Dawidá: było wykupienie doczesne y ćielesne: ktore żadnego dosyć vczynienia w sobie nie zámykáło komu od Bogá / zá lud Izráelski / álbo zá Abráhámá / y Dawidá.

Specifica differentia odkupienia Christusowego: w czym sie zámyka.

Powtore: Y dla tego to Adwersárzom nie może być pozwolono: Aby dla tego odkupienie Christusowe nam spráwione / miáło być odsądzáne dosyć vczynienia zá nas: iże y ono Izráelitow z Egyptu / álbo Abráhámá / y Dawidá: nie dowodźi żadnego dosyć vczynienia. Bo co sie tknie onego odkupienia / o ktorym te przykłády Adwersárze przywodzą: tedy było to tám odkupienie nie włásne / ále *Metháphoricżne*, y przez podobieństwo tylko wykupieniem názwáne: Ale to ktore iest spráwione przez Christusá / iest włásne / y nie przez podobieństwo tákim názwáne / ále prawdźiwe. Iż ono wykupienie Izráelitow z Egyptu / tákże Abráhámá / y Dawidá / było nie włásne / ále

Methá-

Metháphoriczne/ y przez podobieństwo tákim názwáne: to stąd iáwna: że sámi Adwersarze tego nas vczą: Iż gdźie odkupienie iákie nie zámyka w sobie wyráźnie iáwney zapłáty: tám pewnie muśi być *Metháphoriczne* odkupienie. Abowiem ták Socin Archimistrz Adwersárski w swoim Servátorze: fol. 70. o tym słowku odkupienia nápisał/ vkázuiąc: kiedy odkupienie własnym odkupieniem ma być vznawáne. Odkupienie onoo Izráelitow / Abrahámá/ y Dawidá: było Metháphoriczne.

Własne tedy tego słowká znáczenie rozumiem, gdy prawdziwa zapłátá przystepuie. A prawdziwą zapłátą názywam nie tylko pieniądze, ále cokolwiek bywa dawano, áby sie dosyć sstáło temu, ktory więźniá zátrzymawa. To Socinowe słowá. W tym odkupieniu Izráelitow z Egyptu / y Abráhámá/ y Dawidá: iż sie żadna prawdźiwa zapłátá nie zámyka/ ktorąby Bog zá nie dał/ tym od ktorych ie wykupił: iáko y sámi Adwersarze w tey explikáciey swoiey zeznawáią: Przetoż nie było odkupieniem własnym. A iż przećię odkupieniem było názwáne: tedyć nie właśnie: ále przez podobieństwo: á ták Methaphoricè: iáko sie pomieniło. Iż to wykupienie nas przez Christusá iest własne y prawdźiwe/ áni przez podobieństwo tákim názwáne: to stąd iáwna: iż nas tego y sámi Adwersarze/ z swoim Socinem/ w słowiech iego wyższey pomienionych: vczą: Iż to tylko odkupienie prawdźiwym odkupieniem/ y własnym ma być vznawáne: w ktorym przystepuie prawdźiwe dánie zapłáty temu/ ktory więźniá w więźieniu ma. W tym odkupieniu ktore nam iest przez Christusá spráwione: iż sie zámyka prawdźiwey zapłáty dánie Bogu / ktory nas w więźieniu miał v Szátáná y mocy ćiemnośći: iáko sie wyższey z iásnych świádectw Pismá świetego pokazáło: Przetoż to odkupienie nam przez Christusá spráwione: iest własne. A iż własne: Przetoż tego o nim Adwersarze nie mogą zámykáć: áby nie miáło dowodźić żadnego dosyć vczynienia zá nas / dla tego: iże y ono wykupienie Odkupienie przez Christusá/ iest własne y prawdźiwe y dla czegoż

Jzráelitow z Egyptu/ álbo Abráhámá / y Dawidá : nie dowodźi żadnego dosyć vczynienia. Gdyż śie pokazáło/ że to tám wykupienie było nie własne/ ále *Metháphoriczne*/ y przez podobieństwo tylko tákim názwáneá to przez Chri stusá spráwione/ iest własne y prawdźiwe : iáko śie pokazáło.

Potrzecie : A ieśliby przećie Adwersarze/ ták nie własne chćieli to mieć nas przez Christusá odkupienie : iáko nie własne było y ono ludu Jzráelskiego z Egyptu / álbo Abráhámá/ y Dawidá : tedyćby to zátym iść muśiáło : żeby stąd y sámá śmierć Christusowi Pánu/ muśiáłá być nie właśnie przyczytána : Ratia tego tá iest : że w Piśmie świetym/ śmierć Christusowá / zapłátą álbo nagrodą odkupienia bywa názywána : Matth. 20. v. 28. Jeśliż tedy to odkupienie Christusowe ma zostáwáć nie własne/ ále ták Metháphoriczne/ iáko było y ono ludu Jzráelskiego z Egyptu/ y Abráhámá/ y Dawidá : tedyć dla tego muśi zostáwáć tákowey iże y sámá zapłátá śmierći Christusowey/ iest nie własna/ ále Metháphoriczna : Ratia tego tá iest : że y ono odkupienie Jzráelitow z Egyptu/ tákże Abráhámá/ y Dawidá : dla tego było nie własne y Metháphoriczne : iże żadna prawdźiwa zapłátá/ nikomu od Bogá zá nie nie byłá dána : iáko y sámi Adwersarze zeznawáią. A ieśliż tá zapłátá śmierći Christusowey/ przez ktorą iesteśmy odkupieni/ ma zostáwáć nie własna ále Metháphoriczna : iáko koniecznie chcą przewieść z tych przykłádow Adwersarze/ ktore in medium o wykupieniu Jzráelitow z Egyptu/ Abráhámá/ y Dawidá przywodzą : tedyć y sámá śmierć Christusowá muśi być nie własna / ále Metháphoriczna : y tylko przez podobieństwo śmierćią názwána : Ratia znowu tego tá iest : że sámá śmierć Christusowá/ od sámego Christusá zrzetelnie zapłátą odkupienia nászego bywa názywána : iáko śie wyższey świádectwo iego sámego ex Cap. 20. Matth. v. 28. po-

Odkupienie Christusowe/ ieśliby miało być nie własne: tedyćby nie własna muśiáłá być y śmierć iego ktorą zapłáta stáwił tego odkupienia.

℣. 28. pomieniło. Ale iże chcieć śmierć Christusową Methaphoriczną czynić/ nie iest nic inszego/ tylko ze wszytkim Pismem walczyć: ktore śmierć iego zá nas nie Methaphoriczną/ ále własną y prawdziwą vkázuie: Przetoż y to odkupienie násze przezeń/ ták iest własne y prawdziwe: iák własna y prawdziwa iest y sámá śmierć iego/ ktorą zapłátą álbo nagrodą odkupienia wydał.

Náwet: A iesliby y sámá śmierć Christusowá/ v Adwersarzow miáłá przecię zostáwáć Methaphoriczna/ ktorą dał zapłátą álbo nagrodą odkupienia zá wielu: (iákoż koniecznie Methaphoriczną musi v nich zostáwáć śmierć Christusowá/ przez ktorą nas odkupił: ieśli y sámo odkupienie przezeń spráwione/ nie iest własne/ ále Methaphoriczne) tedyć y sámo zbáwienie násze / ktore z odkupienia nas śmiercią Christusową / wypłynęło: musi być nie własne áni prawdziwe/ ále Methaphoriczne/ y przez podobieństwo tylko zbáwieniem názwáne: Ratia tego tá iest: że gdźie Methaphoriczna okupu zapłátá/ tám y odkupiciel Methaphoriczny/ á gdźie Methaphoriczny odkupiciel: tám y Methaphoriczne wybáwienie. Bo áby śmierć Christusowá/ zgołá nie miáłá być zapłátą nászego odkupienia: tego Adwersarze by naybárziey chcieli záprzeć nie mogą: gdyż to w głos Pismo święte obwoływa: Matt. 20. ℣. 28. Coloss. 1. ℣. 14. 1. Tim. 2. ℣. 6. &c. Obaczże tu serce pobożne/ iákiego się zbáwienia po Methaphoricznym odkupicielu Christusie/ masz spodźiewáć?

Zbáwienie násze Methaphoriczne: ieśli Christus Methaphoriczny odkupiciel/ ktory nas przez to odkupienie zbáwił.

A ieśli záśię/ Adwersarze będą chcieli rzec: Iż to wybáwienie/ ktore się stáło przez odkupicielá Christusá/ nie iest Methaphoriczne/ ále własne y prawdziwe: iákoż potrzebá áby to wierzyli y wyznawáli: ieśli chcą y siebie/ y tych ktorzy ich náśláduią/ do rospáczy y zwątpienia o zbáwieniu nie przywodźić: Tedyć im zá tym y to potrzebá wierzyć y wyznáwáć: że y sam Christus Jezus/ nie iest

Methápháricżny/ ále włásny y prawdźiwy odkupićiel. A zátym ieszcże y to potrzebá im wierzyć y wyznáwáć: że y tá zapłátá/ ktorą wydał nagrodą tego wykupienia zá wielu/ nie iest Metháphoricżna/ ále własna y prawdźiwa: poniewaź iest nie co inszego/ tylko sam Jezus Christus ná śmierć wydány: według świádectw wyższey pomienionych. Bo choćby Adwersarze wgłos przed wszytkim świátem wyznawáli: że to wybáwienie/ ktore wyniknęło z odkupienia nam przez Christusá spráwionego: nie iest Metháphoricżne: ále własne/ istotne y prawdźiwe: á ieśli tey zápłáty ktorą Christus stáwił nagrodą nászego odkupienia: nie będą chćieli vznáwáć zapłátą własną/ istotną y prawdźiwą: Tedy zátym/ y poty poki tego mniemánia będą: y sam Christus muśi v nich zostáwáć odkupićielem nie prawdźiwym/ ále Metháphoricżnym: y sámo wybáwienie/ ktore wyniknęło z tego wykupienia: muśi zostáwáć nieprawdźiwe/ ále Metháphoricżne: y sámá nádźieiá o zbáwieniu/ muśi v nich pozostáwáć nie prawdźiwa/ ále Metháphoricżna: á zátym y niebo będźie tákież muśiáło być dla nich nie prawdźiwe/ ále Metháphoricżne: poniewaź te rzecży ták są miedzy sobą złącżone/ iáko sie pokazáło: że iáka iest tá sámá zapłátá/ przez ktorą nas Christus odkupił: tákić muśi być y sam Christus odkupićiel/ tákie muśi być y sámo odkupienie: táki muśi być y skutek tego odkupienia.

Nádźieiá o zbáwieniu/ v Adwersarzow Metháphoricżna/ z Metháphoricżnego Christusá odkupićielá: y niebo Adwersarzow czeka Metháphoricżne.

A ieśli rzeką Adwersarze: Iż wybáwienie może być bez dánia zpłáty prawdźiwey: iáko Izráelitowie byli przez ono wykupienie z Egyptu/ wybáwieni/ y Abráhám/ y Dawid: choć zá nie żadna zapłátá prawdźiwa nikomu nie byłá dána: Tedy tego Adwersarzom pozwalamy w wykupieniu tákim/ z ktorego docżesne wybáwienie płynie/ y ktore iest Metháphoricżne: iákie było Izráelitow/ y Abráhámá/ y Dawidá/ o ktorych mowimy: co sie y stąd pokázuie: Że choćiayże Pismo święte/ nie wspomina

Wybáwienie docżesne może być bez dánia zapłáty: ále wiecżne nie.

tám

tám żadney zapłáty/ á przećię to odkupieniem názywa/ y skutecżne ztąd nástąpiło/ Izráelitom/ y tym dwiemá/ Abráhámowi/ y Dawidowi/ wybáwienie. Ale co się tknie wybáwienia tego/ ktorym my iesteśmy przez Christusá wybáwieni/ będąc przezeń odkupieni: tedy to zgołá bez zapłáty wyniknąć nie mogło: Co ztąd znáć: że sámę śmierć y krew Christusá Páná/ Pismo świete/ ták zrzetelnie y ná wielu mieyscách/ kłádźie/ miánuie/ y vkázuie zapłátą tego odkupienia/ z ktorego wiecżne nászé wybáwienie wyniknęło. Ieśliby tedy ták w tym wykupieniu przez Christusá spráwionym/ mogło było wyniknąć wiecżne nászé wybáwienie/ bez dánia wszelkiey zapłáty: iáko mogło wyniknąć wybáwienie docżesne Izráelitom/ Abráhámowi/ y Dawidowi bez wszelkiey zapłáty dánia/ z onego ich wykupienia od Bogá: Tedyćby ták Pismu ś. nie potrzebá było y tu zapłáty śmierći Christusowey wzmianki cżynić w tym nászym odkupieniu/ iáko iey żadney nie cżyni w onym odkupieniu Izráelitow z Egyptu od Bogá/ y Abráhámá/ y Dawidá. Ale iż iey ták cżęsto y wielą sposobow wzmiánkę cżyni w tym nászym przez Christusá spráwionym odkupieniu: Przetoż tym dáie znáć iáwnie: Iż to dla tego cżyni: że to bez włásney zapłáty y nagrody nie mogło być odpráwione.

Przystępuie ieszcże y to do tego: że ono wykupienie Izráelitow/ y Abráhámá/ y Dawidá: nie ták własnie odkupieniem było názwáne: własniey wybáwieniem: ponieważ żadna prawdźiwa zapłátá zá nie nikomu dána nie byłá: iáko y Adwersarze zeznawáią. A to záśię wykupienie nászé przez Christusá/ nie ták własnie wybáwieniem bywa názywáne: własniey y więcey wykupieniem: ponieważ w nim prawdźiwa zapłátá zá nas Bogu przystąpiłá: Przetoż też skutek wybáwienia/ nie mogł ná nas rychley przyść: iedno áż tá zapłátá przystąpiłá. Wykupienie/ w ktorym żadna prawdziwa zapłátá nie przystępuie własniey wybáwieniem/ niżeli wykupieniem názywa się.

A co się tknie niepráwośći nászych/ álbo prożnego obcowánia Niepráwośći násze/ y

cowánia náſzego/ od ktorych ieſteſmy odkupieni przez Chriſtuſá: 1. Petr. 1. ℣. 18. & Cap. 3. ℣. 18. Tedy y te nie mogą doſyćvczynienia iego zá nas znieść przez odkupienie/ tym względem: iże to nie może być rzeczono/ áby przez to odkupienie Chriſtuſowe/ nieprawośći miáło być doſyćvczyniono/ álbo zápłácono. Gdyż nieprawośći náſze ſą przyczyną/ dla ktorych my podániſmy byli do niewoley. Iáko tedy gdy kto więźniá odkupuie z iákiey niewoley/ dawáiąc zań prawdźiwą zápłátę: tedy nie przyczynie ktora go wpráwiłá do niewoley dawa zapłátę/ y doſyć czyni: ále temu ktory go dla oney podał do niewoley: Ták też Chriſtus Pan/ odkupuiąc nas od nieprawośći náſzych/ dla ktorych podániſmy byli do niewoley: nie nieprawośćiom náſzym/ iáko przyczynie/ ktora nas wpráwiłá do niewoley/ powinien był zapłátę czynić: ále temu ktory nas dla tey przyczyny podał do niewoley: A ten nie inſzy ma tu być rozumiány/ tylko ſam Bog/ ktory miał ná nas to práwo podáć nas dla nieprawośći náſzych w opánowánie y moc ſzátánowi. Ponieważ tedy nie nieprawośćiom náſzym/ powinien był zá nas Chriſtus płáćić/ odkupuiąc nas od nich/ iáko od przyczyny dla ktorey byliſmy w niewoley: ále Bogu/ ktory nas dla nieprawośći podał do niewoley: Przetoż też nieprawośći náſze/ od ktorych ieſteſmy odkupieni/ nie mogą ſłuſznie odſądzáć doſyć vczynienia zá nas odkupienia Chriſtuſowego/ dla tego: iż im żadney zapłáty nie vczyniono.

Od prożnego obcowánia przez Chriſtuſá odkupienie: choć im przez odkupienie Chriſtuſowe nie zápłácono/ áni doſyć czyniono: iednák nie odſądzáią Chriſtuſá doſyć vczynienia zá nas/ przez odkupienie/ obacz dla czego.

A co ſie mowi o nieprawośćiách náſzych/ od ktorych ieſteſmy odkupieni: Też muśi być rzeczono y o przekleńctwie zakonnym/ od ktorego tákże przez Chriſtuſá ieſteſmy odkupieni. Abowiem przekleńctwo zakonne/ było tą ſámą niewolą pod ktorą my byliſmy poddáni od Bogá/ dla tego: żeſmy we wſzytkim nie czynili doſyć Zakonowi iego: Deut. 27. v. 26. Galat. 3. v. 10. Tego záśie przeklectwá ſkutek pokazał ſie nie inſzy/ tylko podánie

Przeklectwo zakonne/ było náſzą niewolą: z ktorey nas Chriſtus od

nas

nas Szátánowi y mocy ciemności/ ſkąd nas Christus wykupił. Ponieważ tedy to przekleńctwo Zakonne ta ſáma niewola ma być rozumiáne / pod ktorą my byliſmy poddáni ſpráwiedliwym Sądem Bożym / y ktore podánie nas w moc ciemnościom y Szátánowi z ſobą przywiodło : Przetoż też Christus temu Zakonnemu przekleńctwu / áni mogł/ áni powinien był doſyć cżynić : ále ráczey ſámemu Bogu/ ktory nas przekleńctwem/ dla nieposłuſzeńſtwá Zakonowi ſwemu/ iáko Sędźia ſpráwiedliwy : był obwinił. A ponieważ ták : Tedyć iáko Christus nie powinien był przekleńctwu Zakonnemu zá nas płáćić/ odkupuiąc nas od niego : ále Bogu ſámemu/ ktory był ná nas włożył to przekleńctwo dla rzecży wyżſzey pomienioney : Ták też to odkupienie iego / nie może być ſłuſznie od Adwerſarzow odſądzone doſyćucżynienia iego zá nas/dla tego: iże przekleńctwu Zakonnemu/od ktorego ieſteſmy odkupieni: żadney nagrody od Christuſá nie ucżyniono. Chybáby chćieli rzec Adwerſarze/ álbo y probabiliter mogli pokázáć : Iż gdy kto więźniá wykupuie z iákiey niewoley : powinien zań płáćić ſámey oney w ktorey ieſt niewoley: nie temu ktory go podał do oney niewoley: cżego iednák iże nie pokażą : bo temu y ſam rozum przyrodzony y experientia reklámuie : Przetoż iáko y to ſámo ieſzcże to więcey obiáśnia y pokázuie : że Christus nie powinien był zá nas płáćić przekleńctwu Zakonnemu odkupuiąc nas od niego : iáko od tey rzecży w ktorey będąc/ byliſmy w niewoley : Ták też nie może być doſyćucżynienia zá nas przez odkupienie ſtąd odſądzan : iże nie dał zá nas żadney temu przekleńctwu zapłáty.

O Dawidzie, ktorego też Adwerſarze w ſwoiey explikácyey wſpomináią / że był od Bogá odkupiony : krotko z Adwerſarzmi w rozpráwę wſtępuię : Miánowićie iednák z tey miáry / że Socin Archimiſtrz Adwerſárſki/ z ktorego oni te wſzytkie Racie przywodzą/ o ktorych contrawerſuiemy : z przykłádu Dawidowego/ ktory był od

kupił: á ſtąd też tego przekleńctwá podánie nas Szátánowi w moc

Bogá odkupiony: chce y o Christuśie zámykáć: iż tákże od Bogá był odkupiony: Dla tey przyczyny: że Dawid ponośił ná sobie osobę y figurę Christusá Páná: A zátym y to vśiluie stąd inferowáć: Iż iáko y sam Christus/ choć był od Bogá odkupiony: przećię iednák nic nikomu zań/ odkupuiąc go/ Bog nie zápłáćił: Ták też y nas/ choć Christus odkupił: przećię iednák nic nikomu zá nas nie zápłáćił áni dosyć vczynił. Abowiem ták o tey rzeczy Socin w swoim Servátorze: fol. 71. nápisał: toż świádectwo o Dawidźie przywodząc: Psal: 31. v. 6. o odkupieniu iego od Bogá/ ktore y Adwersarze w tey swoiey explikáciey przywodzą/ o ktorą tá z nimi controversia toczy się: *A Dawid gdy się w rychle spodziewał być wybáwionym od Bogá z rąk nieprzyiaćioł swoich, mowi: w ręce twoie poruczam Duchá mego, odkupiłeś mię Iehowo Boże prawdziwy. Ktore słowá gdy iáwna iest że też y o Christuśie od niezbożnikow ná krzyżu záwieszonym pod figurą rzeczone były: pokázuie się że też y on od Bogá, gdy go od vmárłych wzbudźił, był wykupiony. Ale coś wżdy zá zapłáte Bog zá Christusá komu zápłáćił od śmierći wybáwiáiąc go?* To Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Prawdá: Że Dawid ponośił ná sobie figurę Christusá Páná. Prawdá y to: że był wykupiony z rąk nieprzyiaćioł swoich od Bogá: iáko sámże ná się w tym pomienionym Psálmie zeznawa. Ale áby stąd o Christuśie zámykano miáło być: iż też nie mniey y sam od Bogá był odkupiony/ iáko y on nas odkupił: tylko dla tego: że też y Dawid/ ktory go figurował/ był od Bogá odkupiony/ tego Adwersarzom dla tych przyczyn pozwolić nie możemy.

Okazánie: Iż choć Dawid ponośił ná sobie

Naprzod dla tego: Że nigdźie tego o nim Pismo ták stárego Testámentu/ iáko y Nowego nie mowi ták iáwnie

Powtore: Dla tego: Że sam Christus Pan/ tylko z tey

miáry

miáry stosuie do siebie te słowá Dawidowe: Luc 23. v. 46. Iż iáko Dawid widząc się być postánowionym w niebespieczeństwie od nieprzyiaciół swoich: poruczał Duchá swego do ręku Bogu. Ták też y Christus/ gdy był ná krzyżu od nieprzyiaciół swoich záwieszony. Nie mogą tedy y Adwersarze: słusznie z inszey miáry stosowáć tych słow Dawidowych do Christusá Páná: tylko z tey/ z ktorey ie y sam Christus do siebie stosuie.

Osobe Christusá Páná/ y był odkupiony: iednák stąd nie płynie/ áby był y sam Christus miał potrzebowáć iákiego odkupienia á zátym y to stąd nie płynie/ iákoby się stąd Christus miał odsądzáć zá nas dosyć uczynienia: przez odkupienie.

Potrzecie: Dla tego: Ze ieśli o to Adwersarzom idzie: Iż niezbożnicy/ urągáiąc mu/ gdy był ná krzyżu záwieszony: też wybáwienie iego od Bogá wspomináią: *Dufał w Bogu, niech go y teraz wybawi, ieśli się w nim kocha, boć powiedział iestem synem Bożym:* Matt. 27. v. 43. Tedy y tu nic Adwersarze z swoim Socinem nie wskuráią: Miánowićie dla tego: Ze to mowili nieprzyiaciele Christusowi/ ktorzy nie wierzyli temu/ áby był Christus Pan/ miał być Synem Bożym: y nie ználi go: á zátym że nie mogł y siebie sámego wybáwić/ ieśliby go był Bog nie wybáwił: iáko znowu Łukasz święty: cap. 23. v. 35. tákowe ich słowá wspomina. Ráczey tedy ná on czás oni nieprzyiaciele Żydowscy Christusá Páná/ figurowáli w tym dzisieysze Socinisty tákże nieprzyiacioły iego: iż temu nie wierzyli áby był Christus miał być Synem Bożym/ y siebie sámego moc wybáwić: iáko y dzisieysi Socinistowie. *Potym:* A dla tego tu Adwersarze nic nie wskuráią: że tákie słowá mowiąc ná on czás o Christusie oni Żydowie: tedy nie ták ie mowili: áby byli mieli chcieć pewnie twierdzić: iż Christusá od nich ná krzyżu záwieszonego: pewnie Bog miał wybáwić: ále mowili ie o tym wątpiąc/ żeby go był Bog miał wybáwić: co się z sámey własności tych słow ich/ ktore się wyższey pomieniły/ pokázuie: *Dufał w Bogu, niech go y teraz wybáwi, ieśli się w nim kocha.* A drudzy sámemu Christusowi mowili: *Ieśliżeś ty iest krol Żydowski. wybawże się sam:* Luc. 23. v. 37. Tákże y on ie-

Nieprzyiaciele Christusá Páná/ ktorzy go ná krzyżu pośmiewáli: w czym figurowáli dzisieysze Socinisty.

den Lotr/ ktory podle niego ná krzyżu wiśiał: *Ieśliżeś ty ieśt on Christus, wybaw y sámego śiebie, y nas*: támże v. 39. Dziwna tedy rzecż/ iáko Adwersarze/ z słow głownych nieprzyiaćioł Christusowych/ śmieią prawdy o Christuśie dowodźić: miánowićie iednák rzecży tákiey: o ktorey oni sámi Zydowie wątpili/ y Christusowi iey nie przyznawáli?

Chrystus/ względem śiebie/ ćierpiąc ná krzyżu y wiśząc: nie ćierpiał żadne° z niewolenia.

Poczwarte: A dla tego tego Adwersarzom pozwolić nie możemy: áby był y Christus Pan miał potrzebowáć od Bogá iákiego wykupienia/ álbo wybáwienia: Iże Christus/ ile względem śiebie/ choć był zá nas ofiárowány ná krzyżu nie ćierpiał żádnego zniewolenia: gdyż sie sam dobrowolnie ofiárował: iáko Ezáiasz Prorok święty: cap. 53. v. 7. powiáda. Gdźie tedy niemász żadney niewoley: tám też nie potrzebá żadnego okupu álbo od niewoley wybáwienia. Lecż iż Christusowi Pánu/ nie było w ten czás żadney niewoley/ ile względem osoby iego/ gdy był zá nas ofiárowány: bo o nim Ezáiasz zeznawa: że sie ofiárował iż sam chćiáł: Przetoż Christus Pan/ nie potrzebował żadnego wybáwienia od niewoley/ áni okupu/ w ten czás gdy był zá nas ofiárowány. Myla sie tedy y z tey miáry Adwersarze ná tym: áby odkupienie Dawidá od Bogá/ miáło dowodźić odkupienia Christusá Páná tákże od Bogá.

Christusowi względem tey niewoley/ ktora dla nas ćierpiał: nie wykupienia iákiego byłá potrzebá ále sie wdánia w te niewolą.

Popiąte: A dla tego: Ze ieśli Christus względem nas iáką niewolą ćierpiał: tedy pismo święte vkázuie: Iż nie wybáwionym od niey być/ ále sie w nię wdáć potrzebá mu było: A ieśli kto/ tedy Páweł święty to pokázuie w liśćie do Philipensow: cap. 2. v. 6. 7. 8. gdy pisze o nim: *ktory będąc w kształćie Bożym, nie poczytał zá drapiestwo rownym być Bogu. Ale wyniszczył sámego śiebie, wziąwszy kształt sługebnicży, zstawszy sie podobnym ludźiom, y osobą náleźiony iáko człowiek. A sam sie vniżył zstawszy sie posłusznym áż do śmierći, á śmierći krzyżowey.* Poniewasz tedy Christus

Pan/

Pan/ z tey niewoley/ w ktorą sie zá nas wdał/ potrzebował nie wyzwolenia/ ále sie w nię wdánia: Przetoż też Adwersarze y z tey miáry nie mogą tego o nim z przykłádu Dawidowego zámykáć: áby był miał potrzebowáć od Bogá iákiego z tey niewoley wykupienia.

Poſsośle: A dla tego: Że toż Pismo święte vkázuie: Iż nietylko áby był Christus miał być wybáwiony od tey niewoley/ w ktorą sie był zá nas wdał: ále ią raczey wyćierpiał: y niemogł prędzey od niey być wyzwolony: tylko gdy ią wyćierpiał. Chybáby chćieli Adwersarze rzec/ że niedoskonále to wszystko wyćierpiał/ co miał ćierpieć w sprawie nászego zbáwienia: czemu sie iednák Apostoł święty przećiwi: Hebr. 12. v. 4. gdy pisze: *Oglądayćie ſie ná Iezuſá Hetmáná, y tego ktory dokonał wiáry, ktory wyſtáwiwſzy weſele, wytrzymał krzyż, y wzgárdziwſzy ſromotę, y vſiadł ná práwicy ſtolice Bożey.* Ponieważ tedy Christus Pan/ od tey niewoley w ktorą sie zá nas wdał/ niemogł być prędzey wyzwolony/ iedno áż kiedy wszystkę wyćierpiał: Przetoż też nie potrzebował żadnego od niey od Bogá wykupienia.

Christus tę niewolą w ktorą sie wdał/ ráczey zá nas wyćierpiał: niżeli áby był miał być od niey przez odkupienie iákie wybáwiony.

Náwet: Dla tego: Że on od żadnych nieprzyiaćioł nie był zwyćiężony: ále ráczey wszyscy nieprzyiaćiele iego od niego byli zwyćiężeni: Zwyćiężył Diablá/ iáko tego ktory miał roskázowánie śmierći: Hebr. 2. v. 14. Matt. 4. v. 11. Zwyćiężył y śmierć/ ktora go w sobie zátrzymáć nie mogłá. Actor. 2. v. 23. 1. Cor. 15. v. 54. A co sie tknie nieprzyiaćioł Żydow: tedy y ći pierwey od niego byli zwyćiężeni/ niżeli sie im dał dobrowolnie poimáć: Ioan. 18. v. 6. A do końcá mogłby ie był zwyćiężyć/ gdyby był chćiał: Bo Piotrowi powiedźiał: Matt. 26. v. 53. *A zá mniemaſz ábym niemogł teraz proſić Oyca mego, ktoryby mi ſtáwił więcey niż dwánaśćie woysk Aniołow.* Ten tedy ktory ták wszystki swoie nieprzyiaćioły zwyćięża/ że też ráczey oni od niego/ niżeli on od nich znieiwolony bywa: o

Christus nigdy od żadnych nieprzyiaćioł nie był zwyćiężony: zá czym też od żadnego nieprzyiaćielá/ nie potrzebował żadnego przez odkupienie wybáwienia.

tym nie może słusznie być mowiono: áby miał potrzebowáć iákiego od nieprzyiaćioł swych wyzwolenia. Chybáby kto chćiał opák bieg rzeczy obroćić/ á twierdźić: Iż niezwyćiężony od zwyćiężce zniewolony bywa: ále zwyćiężcá od zwyciężonego. Czego iednák iże żaden przystoynie twierdźić nie może: Przetoż y Christus/ nie potrzebował żadnego od nieprzyiaćioł swych wyzwolenia. A ták nie potrzebował y żadnego od Bogá/ przykłádem Dawidowym: odkupienia. Baczyć tedy może y stąd każde serce pobożne: iáko Adwersarze w swoim opácznym o Christusie przedśięwźięćiu/ nie mogą ták prędko postąpić y iednego kroku: iák prędko ich ná káżdym plácu znáczny szwánk nie z iedney miáry/ y posząkowánie w błędźie potyka. Iáko tedy żadnym sposobem/ nie mogą tego dowieść Adwersarze ná Christusá: áby był też y sam/ będąc nászym odkupićielem/od Bogá miał potrzebowáć odkupienia: Ták też zátym żadnego stąd dowodu nie mogą mieć odsądzáć odkupienie násze/ przez Christusá Páná: zá nas dosyć vczynienia.

Wspomináią Adwersarze/ w tey że swoiey explikácicy y Moyżeszá/ przez ktorego lud Izráelski z Egyptu był wybáwiony: s strony ktorego potrzebá też krotką rospráwę z Adwersarzmi vczynić: Miánowićie dla tego/ iż nietylko oni sámi/ ále przed nimi ich Archimistrz Socin/ ták sie do Moyżeszá z tey miáry wiążą: iákoby iuż koniecznie mieli tę rzecz wygráną y pozwoloną: Iż iákim sposobem był wykupićielem Moyżesz Izráelitow/ tákim y Christus wykupićielem koniecznie zostáwáć muśi. A iáko Moyżesz Izráelity wykupiwszy z Egyptu/ nikomu zá nie nic nie zápłáćił/ á przedśię był ich wykupićielem: Ták też Christus wykupiwszy nas: nikomu nic nie zápłáćił zá nas: á przedśię iest y zostawa nászym odkupićielem.

Ná to odpowiádam.

Prawdá: że Moyżesz od Bogá Kśiążęćiem álbo wodzem y odkupićielem był Izráelitom postány: Bo ták zeznawa spraw Apostolskich: cap. 7. ℣. 35. Ale y to prawdá: że ták daleki iest Moyżesz odkupićiel / od odkupićielá Christusá Páná / iák dáleka iest figurá álbo ćień tylko rzeczy/ od sámey istotney rzeczy. Bo iż Moyżesz był typus Christusá/ y zbáwienia przezeń wykonánego: to y sam Socin lib. de Seruat. fol. 71. iáwnie zeznawa: gdy ták pisze: *Abowiem Moyżesz, y wybáwienie przezeń od Bogá wykonáne, iż Christusá, y zbáwienia przezeń nábytego był wizerunkiem: żadnego niemász ktoryby nie miał wiedźieć.* Y támże szyroce collatią Moyżeszá z Christusem czyni. Nie myli sie tedy Adwersarz ná tym: iż Moyżesz był typus Christusá Páná/ y ono wybáwienie Izráelitow przezeń/ było figurą wybáwienia nászego przez Christusá Páná. Ale ná tym sie myli/ y wielce myli: áby Christus miał być rowny Moyżeszowi w wykupieniu nas. A myli sie *Naprzod* dla tego: Że tám to wykupienie Izráelitow przez Moyżeszá: było tylko prostym z niewoley doczesney wywiedźieniem: czego y sámi Adwersarze nie záprzą: A to ktore sie przez Christusá stáło: iest duchowne: iáko sie y z sámey Socinowey collatiey pokázuie / ktorą czyni Moyżeszá z Christusem/ y wybáwienia Izráelitow przez Moyżeszá / z wybáwieniem álbo odkupieniem nászym przez Christusá: lib. de Seruat. fol. 71. Poniewasz tedy inákszé to iest odkupienie / ktore sie stáło przez Christusá: á inákszé to / ktore sie było stáło przez Moyżeszá Izráelitow z Egyptu: Przetoż inákszym odkupićielem muśi zostáwáć y sam Christus Jezus/ á inákszym był on Moyżesz.

Moyżesz odkupićiel/ dáleki od Odkupićielá nászego Christusá: iáko ćień rzeczy / od sámey istotney rzeczy.

Wykupienie Moyżeszowe: iákie było: A iákie Christusowe.

Potym: Y dla tego: Że sie to odkupienie przez Christusá spráwione / nie zgodźi y trwáłośćią z onym przez Moyżeszá Izráelitow: Bo támto było doczesne: A to przez Christusá spráwione iest wieczne: iáko Pismo święte ze-

te zeznawa: Hebr. 9. v. 12. gdźie o nim zrzetelnie Apoſtoł powiada: *Ale przez własną krew ſwoię, wſzedł raz do mieyſcá świętego, doſtawſzy wiecznego odkupienia.* Czego o onym odkupieniu przez Moyżeſzá wykonánym nigdźie nie rzeczono.

Iáko Moyżeß ſpráwił odkupienie onym Izráelitom; á iáko nam Chriſtus.

Potrzećie: Dla tego: Ze ſie to nie zgodźi y z ſpoſobem tym ktorym przez Moyżeßá ono wykupienie było wykonáne. Bo Moyżeß ſpráwił wykupienie onemu ludowi Izráelſkiemu przez opowiedzenie woley Bożey ták ſámym Izráelitom: iáko y Pháráonowi/ przed ktorym ią y cudámi vtwierdźił: Exod. 3. & cap. 4. á potym Bog tego wykupienia dokonał przez przeprowádzenie Izráelitow przez morze / á zátopienie w nim Pháráoná z woyſkiem iego: y przez ſkuteczne wprowádzenie onych do źiemie obiecáney: śmierći w ſobie áni krwie Moyżeßowey nie zámykálo: ktoraby byłá zapłátą onego wykupienia Izráelitow miáłá być ſtáwioná. To záśie ktore nam ſpráwił Chriſtus wykupienie/ bez śmierći iego y krwie rozlánia/ ktorą zapłátą ſtáwił tego odkupienia/ nie mogło być wykonáne: iáko ſie wyżßey pokazáło.

Poczwarte: Támto wykupienie ćień tylko w ſobie zámykáło przyßłego odkupienia: A to przez Chriſtuſá wykonáne: ſam obraz y iſtotę rzeczy. A iáko Zakon/ ćień tylko miał dobr przyßłych: Ták też nie ſámo iſtotne odkupienie / ále ćień tylko iſtotnego odkupienia/ ktory ſie z onego wykupienia Egiptſkiego pokázował.

Odkupienie przez Moyżeßá / ktorych záchodźiło.

Náwet: Támto wykupienie przez Moyżeßá/ tylko ieden narod Izráelſki ná on czás záchodźiło: Bo ći tylko tym wykupieniem byli wybáwieni: A to przez Chriſtuſá ſpráwione/ záchodźi wßyſtek świát: choćiayże to prawdá że nayſkuteczniey tylko wierne: Ioan. 3. v. 16. Ponieważ tedy ták wielą ſtopniow/ (iż inßych zámilczę) Moyżeß odkupićiel Izráelitow / od Chriſtuſá/ odkupićielá náßego ieſt rozgrániczony: y to odkupienie ktore ſie

nam

nam ostáło przez Christusá: Przetoż też zátym y sam Christus muśi być ináksżym odkupićielem vznawány od Moyżeszá: y ináksżego á doskonálszego odkupienia. A iáko inákszy odkupićiel Christus niżeli Moyżesz/ y wykupienie to ktore sie zstáło wykonáne przez Christusá/ niżeli ono ktore sie ostáło przez Moyżeszá: Ták też żadnym sposobem/ ono odkupienie spráwione Izráelitom przez Moyżeszá: nie może odsądźić odkupienia tego ktore sie ostáło przez Christusá/ dosyć vczynienia zá nas: poniewaž nie iest tákie/ áni było: iákie iest to spráwione przez Christusá. A ták y stąd káżde serce pobożne łácno baczyć może: że w przykłádźie Moyżeszowym/ y w przykłádźie przezeń odkupienia Izráelitow/ nie máią Adwersarze przedśięwźięćia swego námniey podpory: ták dálece: że choć ono wykupienie Izráelitow Moyżeszowe: nie zámykáło w sobie żadnego zá Izráelity od Moyżeszá dosyć vczynienia: to iednák przez Christusá spráwione/ nie może być dla tego słusznie dosyć vczynienia odsądzáne.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećia rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby to wykupienie ktore sie ostáło przez Christusá: po prostu miáło znáczyć wybáwienie: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że to ná to Adwersarze czynią/ áby odkupienie przez Christusá spráwione/ odsądźili dosyć uczynienia. Bo ieslic to ma być prawdá/ że odkupienie przez Christusá spráwione/ nie iest nic inszego/ tylko po prostu násze wybáwienie: Tedyć iáko wybáwienie násze/ nie iest áni może być názywáne słusznie dosyć vczynieniem komu zá nas: gdyż iest y zostáwáć muśi tylko sámym wybáwieniem nas: Ták też to wykupienie/ przez Christusá spráwione/ żadnym sposobem nie może zámykáć

Okazánie: Iż to wykupienie ktore sie ostálo przez Christusá: nie może po prostu znaczyć wybawienia.

w sobie dosyć vczynienia zá nas: ieśli iest tylko wybáwieniem nas. Ale iż to odkupienie przez Christusá spráwione / zámyka w sobie dosyć vczynienie zá nas: iáko sie wyższey pewnymi dowody pokazáło: Przetoż to wykupienie przez Christusá spráwione: nie może być po prostu nászym wybáwieniem.

Odkupienie przez Christusá / iest przyczyna wybáwienia nászego.

Powtore: Dla tego: Ze Pismo świete odkupienie przez Christusá / kłádźie przyczyną wybáwienia nászego: Bo przez nie iesteśmy od nieprawości nászych wykupieni / iáko od przyczyny dla ktorey byliśmy podáni do niewoley: odkupił nas od przeklectwá Zakonu iáko od sámey niewoley: á zátym y od mocy ćiemnośći / álbo mocy szátáńskiey: iáko sie wyższey o tym zrzetelne świádectwá położyły. Iáko tedy causa muśi być rozeznána á suo effectu: Ták też wykupienie przez Christusá / muśi być rozeznáne od wybáwienia. A iáko effectus, nie może być słusznie pro ipsa causa rozumiány / áni sáma káuza ktora go spłodźiłá názywány: Ták też wybáwienie przez Christusá spráwione: zá sámo odkupienie iego nie może być rozumiáne áni miánowáne. Chybáby mogli Adwersarze ex effectu, efficientem causam vczynić: á ták y Bieg przyrodzony rzeczy odmienić: czego trudno dokázáć.

Ná czwarta rzecz odpowiádam.

Czwarta rzecz / Adwersarze / w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby przez to iż nas Christus odkupił / miáło być nie co inszego rozumiano: tylko to że nas Christus przez śmierć swoię wybáwił / żeśmy zá przystąpieniem śmierći iego dostąpili wybáwienia / y od sámych grzechow / to iest / ábyśmy wiecey nie grzeszyli / y od karánia zá grzechy / to iest / ábyśmy vszedszy wieczney śmierći ná wieki żyli. A po prostu mowiąc: Odkupienie nas przez Christusá: iáko wprzod nie czym inszym Adwersarze názywáią: tylko nas od sámych grzechow /

chow/ y od karánia zá grzechy/ wybáwieniem: ták też nas od grzechow wstrzymawániem sie / y żyćiem wiecznym: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że odkupić nas ták Christusowi od grzechow y od karánia zá grzechy/ ábyſmy my wiecey nie grzeſzyli/ y wiecznie żyli: ieſt własny cyl náſzego przezeń odkupienia: ále nie przyczyná wykonywáiąca / álbo iáko vczeni mowią: Causa efficiens, náſzego odkupienia: o ktorey tu naywiecey ſpráwá idźie: Gdyż to wſzyscy rozſądni wiedzą: że vsus alicuius rei, est finis eiusdem rei: czym iże nie ieſt y wstrzymawánie ſie od grzechow/ do ktorego obowiązáni ieſteſmy odkupieniem śmierći Christusowey: y ná wieki życie: dla ktorego odkupienie śmierćią Christusową ſtáło ſie: Przetoż z tąd iáwna: iż te rzeczy tákowe ſą fines odkupienia śmierći Christusowey: nie causa efficiens náſzego przez Christusá wykupienia. Jáko tedy finis alicuius rei, distinguitur à causa efficiente quæ parit illum finem: Ták też koniecznie wstrzymawánie ſie náſze od grzechow / do ktorego odkupieniem śmierći Christusowey obowiązáni ieſteſmy/ y żyćie náſze ná wieki vſzedſzy śmierći wieczney: ktore z odkupienia Christusowego wyniknęło: nie może być áni zoſtáwáć odkupieniem śmierći Christusowey. Jnſza tedy ieſt rzecz ſámo odkupienie śmierći Christusowey: inſza te rzeczy/ dla ktorych to odkupienie było náſádzone: Jáko y zapłátá/ ktorą kto więźniá z niewoley wykupuie/ inſza ieſt: á inſza oná rzecz/ dla ktorey go z niewoley wykupuie.

Okazánie: Iż odkupienie nas od grzechow/ y od karánia zá grzechy/ ábyſmy wiecey nie grzeſzyli/ále wiecznie żyli: nie ieſt przyczyná odkupienia náſzego: ále cyl/ dla ktorego ieſteſmy odkupieni.

Powtore: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Iże Piſmo święte przyczynę odkupienia náſzego pokłada we krwi Christusowey: Coloss. 1. ℣. 14. 1. Petr. 1. ℣. 18. Apoc. 5. v. 19. y indźiey. Jáko tedy náſze wstrzymawánie ſie od grzechow/ do ktorego odkupieniem Christusowym ieſteſmy obowiązáni: y żyćie ná wieki/ ktore nam odkupienie Christusowe ſpłodźiło: nie ieſt

Przyczyná wykonywáiąca odkupienia náſzego: zámyká ſie we krwi Christusowey.

krwią Christusową / áni śmiercią: Ták też nie iest áni być może sámymi wykupieniem Christusowym. A ták y z tey miáry niesłusznie odkupienie Christusowe / od Adwersarzow / wstrzymawániem nas od grzechow / y żyćiem ná wieki: bywa názywáne.

Adwersarze odkupienie przez Christusá spráwione: czynią nie doskonáłe.

Potrzećie: Y dla tego tego Adwersarzom pozwolić nie możemy: że ieślibyśmy im tego pozwolili: tedybyśmy im záraz y tego pozwolić muśieli: że to odkupienie przez Christusá spráwione iest nie doskonáłe: Bo ieśli to prawdá ma być / iáko Adwersarze vdawáią: że to odkupienie nam przez Christusá spráwione / nie iest nic inszego / tylko ábyśmy my więcey nie grzeszyli: álbo po prostu mowiąc: ábyśmy śie więcey w grzechy niewdawáli / ále od nich wstrzymawáli: tákże ábyśmy vszedszy wieczney śmierći / wiecznie żyli: tedyć zátym pozostawa nic inszego / tylko to: Iż iáko my w tym wieku / ták doskonále od grzechow wstrzymawáć śie nie możemy / ábyśmy zgołá żadnym sposobem więcey nie grzeszyli: y iáko ieszcze y do tego czásu rzeczą sámą do onego żywotá wiecznego nie iesteśmy wprowádzeni: ták też y do tego czásu Christus nie iest nászym doskonáłym odkupićielem: á zátym y to odkupienie / ktore przezeń iest spráwione / iest niedoskonáłe. Ale iż nam nigdźie Pismo święte Christusá nie vkázuie odkupićielem niedoskonáłym / ále wszędźie doskonáłym: tákże y tego odkupienia / ktore przezeń iest spráwione: Przetoż to odkupienie / nam przez Christusá spráwione / nie może być tym: co iest: ábyśmy my więcey nie grzeszyli / y wiecznie żyli.

Christus bez nas / nie mogł wykonáć nászego odkupienia według Adwersarzow.

Nástátek: Y dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że ieśliby to prawdá miáłá być: Iż odkupienie nam przez Christusá spráwione nie iest nic inszego / tylko pohámowánie śie násze od grzechow / á żyćie wieczne: tedyćby ieszcze zátym znowu y to iść muśiáło: że ták by był Christus bez nas nie mogł wykonáć tego odkupienia:

nia: iáko bez nas nie może być wykonáne hámowánie śie náſze od grzechow/ á żyćie wieczne/álbo weśćie do żywotá wiecznego. Ale iż bez nas/ odkupienie náſze Christus mogł wykonáć: bo ie wykonał przez śie sámego: 1. Tim. 2. v. 6. Hebr. 9. v. 14. Przetoż odkupienie spráwione nam przez Christusá: nie ieſt to: co ieſt/ pohamowánie śie naſze od grzechow: y żyćie ná wieki.

Ná piątą rzecz odpowiádam.

Piątą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego to wybáwienie náſze przez Christusá/ przez to słowko *odkupienia*, miáło śie wyrażáć: Iże bárzo wielkie ieſt podobieńſtwo miedzy wybáwieniem/ á miedzy włásnym odkupieniem: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie

Dla tego: Że śie wyżſzey pokazáło: Iż to sam rzeczy miedzy sobą w tey spráwie rozeznáne: Wybáwienie náſze/y odkupienie spráwione: Bo odkupienie było przyczyną wybáwienia/ iáko skutku ktory z tey kauzy wyniknął: Przetoż y tu o tym odkupieniu Adwersarze nie mogą tego twierdźić: áby miáło álbo po proſtu znáczyć wybáwienie: álbo áby dla tego wybáwienie/ w tytuł y názwiſko odkupienia miáło śie przyobleczyć: iże ieſt wielkie miedzy wybáwieniem/ á wykupieniem włásnym podobieńſtwo.

Ná Szoſtą rzecz odpowiádam.

Szoſtą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego to odkupienie przez Christusá spráwione/ w rzeczy sámey nie miáło zostáwáć odkupieniem/ ále po proſtu wybáwieniem: iże żadnego nie było/ ktoby był w tym odkupieniu wźiął zapłátę y okup: czego w włásnym odkupieniu záwſze

Okazánie: Iż odkupienie przez Christusá/ nie może śie dla tego po proſtu wybáwieniem rozumieć: iże wielkie ieſt podobieńſtwo/ miedzy wybáwieniem: á włásnym odkupieniem.

wßystkiego potrzebá: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie

Dla tego: Ze sie tákże wyżßey pokazáło: Iż iáko tego odkupienia/ Christus Pan/ śiebie sámego/ y krew swoię naświętßą stáwił zapłátą: ták też sam Bog okazał sie tákowym/ ktory ten okup y zapłátę od niego przyiął: poniewaz iemu sámemu śiebie sámego zá nas ofiárował. Poniewaz tedy w tym odkupieniu przez Christusá spráwionym dána/ y wźięta iest zapłátá prawdźiwa: Przetoż też nie máią Adwersarze słußney przyczyny/odsadzáć to odkupienie własnego odkupienia: á przybieráć ie w názwisko prostego wybáwienia.

Ná Siodmą rzecż odpowiádam.

Siodmą rzecż/ á ostátnią/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego Duch świety/ w spráwie wybáwienia náßego/miał vżywáć tego słowká figuralnego odkupienia: Iż sie przez to słowko niewłasne/ lepiey wyraża/ y miłość/ y praca/ ktorą Bog/ y Christus Pan/ w wybáwieniu náßym wyświadczył: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze sie ná tym bárzo záwodzą Adwersarze: áby to odkupienie/ miáło znáczyć wybáwienie: gdyż iest przyczyną wybáwienia: iáko sie wyżßey nie raz pokazáło.

Powtore: Dla tego: Ze sie y ná tym nie mniey mylą Adwersarze: áby to słowko wykupienia/ ktore Pismo święte Christusowi Pánu dawa: miáło być słowko nie własne/ ále figurálne: gdy sie wyżßey tákże nie raz pokazáło: Iż to iest wykupienie własne y prawdźiwe/w ktorym dánie y wźięćie zapłáty przystawiło: Przetoż y sámo náżwisko odkupienia: muśi być własne: á ták nie figurálne.

Náwet: Reda tego: Ze sámi Adwersarze/ w teyże swoiey explikáciey tho piszą: Iż wybáwienie częstokroć może być bez miłości: á odkupienie nigdy. A iż y to odkupienie przez Christusá spráwione / żadnym sposobem oprocz miłości iego nie może być konsiderowáne: iáko y Pismo świete/ y Adwersarze zeznawáią: Przetoż też to odkupienie przez Christusá spráwione / nie może być wybáwieniem: poniewaz nigdy tákiey kondiciey ná sobie nie ponośi/ áni ponośić może/ áby miáło być vważáne bez miłości: iáko wybáwienie/ choć będźie wybáwieniem / częstokroć może być bez miłości: podług sámych Adwersarzow wyznawánia. A iż ták: Tedyć zátym ieszcze pozostawa nie co inszego/ tylko to/ że iáko odkupienie przez Christusá/żadnym sposobem nie może tákiey kondiciey ponośić ná sobie / áby kiedy mogło być konsiderowáne y w rzeczy sámey zostáwáć bez miłości: Ták też żadnym sposobem Duch świety/ nie mogł go przybieráć w nazwisko wybáwienia: ktore tákiey iest kondiciey podległe: że częstokroć może być bez miłości: áni nazwiská wybáwienia/ w názwisko tákiego odkupienia nie mogł Duch świety przybieráć/ ktore nigdy żadnym sposobem nie może zostáwáć bez miłości. Baczyć tedy łácno z tego wszytkiego káżde serce pobożne może/ co śie áż do tąd o tym odkupieniu nam przez Christusá spráwionym tráktowáło: iż go żadnym sposobem słusznie y przystoynie/ Adwersarze/ dosyć vczynienia zá nas odsądzáć nie mogą / áni Metáphoricznym vczynić/ áni w nazwisko prostego wybáwienia przyoblec: Przetoż Senténciey Ewángelickiey / o wykupieniu przez Christusá spráwionym / pilnie śie trzymay: á Adwersárskiey wystrzegay śie: iáko tákiey / ktora ćie z włásnego / istotnego / y skutecznego odkupienia/ przez Christusá Zbáwiciela twoiego/ zdźiera: á ták y z wiecznego zbáwienia.

Odkupienie przez Christusá/ bez miłośći iego nie może być konsiderowáne: przetoż też po prostu/ nie może zostáwáć wybáwieniem.

TRZECIE

TRZECIE MIEYSCA PISMA S. obrony potrzebuią: Miánowićie te, ktore to zeznawáią o Christuśie Pánie, iż iest Pośrednikiem miedzy ludzmi á Bogiem, y Pośrednikiem Nowego Przymierza.

Ná te mieyscá / Adwersarze w Kátechizmie swym: fol. 281. 282. táką explikácią nápisáli

A coż ná to odpowiádasz że Christus iest Pośrednikiem miedzy Bogiem, y ludźmi, ábo Nowego Przymierza?

Y stąd nie pokázuie sie, żeby Christus dosyć miał vczynić zá grzechy násze: gdyż sie też czyta o Moyżeszu, że był Pośrednikiem (rozumiey miedzy Bogiem, y ludem Izráelskim, y stárego Przymierza) á przedśie pewna iest rzecz, że Pánu Bogu ni zá kogo dosyć nie vczynił.

Dla czegoż tedy Pan Iezus, ták iest názwany?

Dla tego, iż nowe y wieczne Przymierze z narodem ludzkim stánowił, y wszytke wolą Bożą, przez ktorą do Bogá przystep mamy, ludziom obiáwił. To własne Adwersárskie słowá.

Ná to Odpowiádam Troiáko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą rzecz / Adwersarze / w tey swoiey explikáciey / te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby to: Iż Christus Pan iest Pośrednikiem / miedzy Bogiem y ludźmi / y Nowego Przymierza: nie miáło dowodźić żadnego dosyć vczynienia iego zá grzechy násze: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowicie

Dla tego: Ze sie temu wyższey przećiwna rzecz / w vtwierdzániu Sentenciey nászey / z iásnych świádectw Pismá S.

ſmá ś. pokazáłá: z ktorych żadnym ſpoſobem o tym Pośredniku náſzym Chriſtuśie Jezuśie / nie może być inácżey zámykano / tylko ták: że on zá nas doſyć vczynił Bogu. Nád ktorą rzecż / tu ná ten czás Adwerſarzom więcey odpowiádáć nie potrzebá.

Ná Drugą rzecż odpowiádam.

Drugą rzecż / Adwerſarze / w tey ſwoiey explikáciey / te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego Pośrednictwo Chriſtuſowe żadnego doſyć vczynienia zá nas dowodźić nie miáło: iże y Moyżeſzowe tákże Pośrednictwo miedzy Bogiem á Izráelity: żadnego doſyć vczynienia zá Izráelity: nie dowodźi: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie

Dla tego: Że à Minori ad Maius ducunt Argumentum negatiuè: gdźie nigdy nikt nic ſłuſznego áni przyſtoynie zámykáć nie może. Co y ſtąd znáć: Że choćiayże to Piſmo ś. wiedźiáło / iż Pośrednictwo Moyżeſzowe miedzy Bogiem á Izráelitámi / żadnego doſyć vczynienia komu od Moyżeſzá zá Izráelitámi / nie dowodźiło / áni w ſobie zámykáło: A wżdy przećie / nie máiąc żadnego względu ná to: Pośrednictwu Chriſtuſowemu przypiſuie to y przywłaſzcza: co czyni w ten czás / gdy śmierći iego odkupienie od wyſtępkow ktore były pod pierwſzym Teſtámentem: Hebr. 9. v. 15. przypiſuie. Bo on ná tę śmierć śiebie ſámego wydawáiąc wydał ſie zapłátą odkupienia zá wſzytkich: iáko znowu Páwel święty: 1. Tim. 2. v. 5. 6. o tym Pośredniku wſpomina.

Okazánie: Iż choć Pośrednictwo Moyżeſzowe / nie dowodźiło żadnego doſyć vczynienia: Chriſtuſowe iednák Pośrednictwo / dla tego nie odſądza ſie tego: áby tákże nie miáło dowodźić żadnego doſyć vczynienia.

Ná Trzećią rzecż odpowiádam.

Trzećią rzecż / á oſtátnią / Adwerſarze / w tey ſwoiey explikáciey / te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby ten Vrząd Pośredniczy Chriſtuſá Páná / w tym tylko miał ſie zámykáć: Iż on Nowe Przymierze z Narodem ludzkim ſtá-

kim stánowił/ y wszytkę wolą Bożą ludźiom obiáwił: A- le y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze to nie iest zupełne wszytkich części Pośrednictwá Christusowego położenie: Przymierze nowe stánowić/ y wolą Bożą ludźiom obiáwiáć: Gdyż iest insza przednieysza część tego Pośrednictwá: to iest/ dánie zapláty odkupienia zá wszytkich przez wydánie sámego Christusá ná śmierć: iáko vkázuie Páweł święty: 1. Tim. 2. ℣. 5. 6. gdy o nim pisze: *Ieden bowiem Bog, ieden też Pośrednik Bogá y ludźi człowiek Iezus Christus, ktory śiebie sámego wydał odkupienia zapłatą zá wszytkich.* Iż tedy stánowienie Nowego przymierza/ y obiáwiánia woley Bożey ludźiom: nie może być słusznie názywáne wydániem Christusá Pośredniká Bogá y ludźi/ ná śmierć/ zapłátą odkupienia zá wszytkich: Przetoż stąd znáć/ iż gdy y tę rzecz nayprzednieysz Pismo święte temu Pośrednikowi nászemu przywłaszcza: że nie tylko w stánowieniu Nowego Przymierza/ y obiáwieniu wszytkiey woley Bożey ludźiom: vrząd iego Pośrednicży zámyka się.

Okazánie: Iż Pośrednictwo Christusowe: nie może się tylko w tym zámykáć: Iż on Nowe Przymierze z narodem ludzkim stánowił / y wszytkę wolą Bożą ludźiom obiáwił.

Náwet: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Ze ieślibyśmy im tego mieli pozwolić/ iż tylko w stánowieniu Nowego Przymierza vrząd Pośrednicży Christusá Páná zámyka się y w oznaymieniu wszytkiey woley Bożey ludźiom: tedybyśmy zgołá wszytkiego vrzędu Pośrednicżego muśieli Christusá Páná odsądźić: Bo iáko naprzednieysza częśćią tego Pośrednictwá iego / Pismo święte kłádźie nie co inszego/ tylko wydánie iego sámego zapłátą odkupienia zá wszytkich: Ták też/ ktoby mu odiał tę nayprzednieyszą część Pośrednictwá iego: wszytkiego zgołá vrzędu Pośrednicżego/ odsądźiłby go zá tym muśiał: Gdyż y vczeni tego de Parte, & Toto náucżáią: że Destructa vna principali parte, totum destruitur. Iáko záśię: Posito toto, necesse est poni omnes principa- les partes

Adwersarze Christusá Páná/ zgołá we wszytkim vrzędu Pośrednicżego odsądzáią: obacz iáko.

les partes. Lecz iż żadnym sposobem Christus nie może być odsądzony vrzędu Pośredni. żego: bo się temu Pismo święte ná wielu mieyscách przeciwi/ ktorego się świádectwá wyższey położyły: Przetoż go też Adwersarze nie mogą odsądzáć dosyć vczynienia zá nas: Gdyż to iest naprzednieysza część Pośrednictwá iego/ ktora się w tym wyraża: że on sámego śiebie wydał odkupienia zapłátą zá wszytkich.

CZWARTE MIEYSCA PISMA świętego obrony potrzebuią, Miánowićie te: ktore to o Christuśie zeznawáią: że nas z Bogiem poiednał.

Ná te mieyscá Adwersarze w swoim Kátechiźmie: fol. 282. táką explikácią nápisáli:

A ná to że nas poiednał z Bogiem, co odpowiedasz?

Naprzod to, że Pismo nigdźiey tego nie mowi, żeby Christus nam Bogá przeiednał ále tylko, że my przez Christusá, ábo przez śmierć iego iesteśmy przeiednáni, abo Bogu przeiednáni: Przetoż też ztąd nic nie może się záwrzeć: iáko to baczyć możesz ze wszytkich mieysc ktore o tym przeiednániu świádczą. Potym iż się to w Piśmie ś. náyduie, Iż nas Pan Bog sobie przeiednał. 2. Cor. 5. v. 18. Coloss 1. v. 20 21.

Coż się tedy przez to poiednánie rozumie?

Iż Christus nam, ktorzyśmy dla grzechow nászych byli nieprzyiaćioły Bożymi, y od niego oddaleni, drogę vkazał, iáko się do Bogá náwrocić, y ták z nim się poiednác mamy: To własne Adwersárskie słowá.

Ná to odpowiádam Troiáko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą rzecz Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby Pismo ś. nigdźiey tego nie miáło mowić: Iże nam Christus przeiednał

iednał Bogá: Ale to Adwerſarzom nie może być pozwo-
lono.

Naprzod: Dla tego: Ze ſie temu przećiwi to práwo/
dla ktorego my z Bogiem powinniſmy ſie byli iednáć. A
práwo nie inße/ tylko to/ że tego ſam Bog po nas
potrzebował/ ábyſmy ſie mu byli przez Chriſtuſá oſtáli
przeiednánymi: Co Páwel święty wyrażá/ gdy one ſło-
wá piße: Rom. 5. v. 10. *Abowiem ieśli gdyſmy nieprzy-
iaćiołmi byli, ſtáliſmy ſie przeiednáni Bogu przez śmierć Syná
iego, dáleko wiecey będąc ziednáni, będziemy záchowáni przez
żywot iego.* W ktorych słowiech/ iáko to zrzetelnie Apo-
ſtoł mowi: żeſmy ſie oſtáli przeiednánymi Bogu/ przez
śmierć Syná iego: ták też tymże ſámym iáśnie vkázuie:
że my względem tego práwá powinniſmy ſie byli oſtáć
przeiednánymi Bogu: iże tego ſam Bog po nas potrze-
bował: Bo ieśliby był tego po nas nie potrzebował: á
cożby mu było potym wyćiągáć to ná nas/ ábyſmy ſie mu
byli oſtáli przeiednánymi przez śmierć Syná iego? Chy-
bábykto chćiał rzec/ że nas nie potrzebnie/ Syn Boży
przez śmierć ſwoie przeiednał Bogu? Czego iże żaden
ſłußnie rzec nie może. Przetoż ſtąd tákie zámknienie prze-
ćiwko mniemániu Adwerſárſkiemu płynie: Ten ktory po
nas przeiednánia/ przez śmierć Syná ſwoiego potrzebo-
wał/ te°też koniecznie Chriſtus iednał przez śmierć ſwoie:
Lecz iż on Bog/ przeiednánia po nas potrzebował przez
śmierć Syná ſwego Chriſtuſá Páná: iáko Páwel świe-
ty w pomienionych ſłowiech vkázuie: Przetoż też Chri-
ſtus onego Bogá przez śmierć ſwoie iednał. Chybáby
Adwerſarze mogli tego łácnie z Piſmá świętego ná
Chriſtuſá dowieść: Iż on kogo inßego przez śmierć ſwo-
ie iednał/ nie Bogá onego/ ktorego był iednáć powinien?
Czego iże nie dowiodą: bo ſie temu Páwel święty prze-
ćiwi/ ktory powiáda: że my przez śmierć Chriſtuſowę/
oſtáliſmy ſie przeiednáni nie komu inßemu: tylko Bogu:

Okazánie: iż nam Christus przeiednał Bogá: czego Adwerſarze neguią.

Bog ſam tego po nas potrzebował/ ábyſmy ſie mu byli oſtáli przeiednánymi.

Przetoż

Przetoż iáko Christus przez śmierć swoię/ onego Bogá iednał: Ták też przeiednawszy go/ przeiednał go nie sobie/ ále nam: ponieważ Pismo święte zeznawa: że nie śiebie z nim/ ále nas z Bogiem przez śmierć swoię poiednał. A toć iest pierwszy Dowod/ ktory pokázuie: Iż sie wielce ná tym Adwersarze záwodzą: gdy twierdźić śmieią: iákoby nigdźie Pismo ś. o Christuśie Pánie nie miáło mowić: że nam Bogá przeiednał.

Powtore: Y dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że sie temu przećiwi stan nász/ w iákimesmy w ten czás byli/ gdyśmy sie zstáli Bogu przez śmierć Syná iego przeiednánymi: A byliśmy w ten czás nie w inákszym stanie: tylko w stanie nieprzyiaćioł Bożych: Co nie mniey/ iáko y pierwsza rzecz w słowiech wyższey pomienionych Apostoł Páweł święty ukázuie/ gdy mowi: *Abowiem iesli gdyśmy nieprzyiaćiołmi byli, zstáliśmy sie przeiednánymi przez śmierć Syná iego. &c.* Ktore nieprzyiaćielstwo/ nie tákie ma być rozumiáne/ w ktorymby sie tylko násza nieprzyiaźń przećiwko Bogu zámykáłá: ále tákie/ w ktorym sie y nieprzyiaźń Boża przećiwko nam zámykáłá: ponieważ ten od nas grzechámi nászymi był obrážony: y z tey miáry też przeiednánia nászego z sobą potrzebował. Ani tego Adwersarze słusznie twierdźić mogą/ áby Bog temu nie miał sie zstáwáć nieprzyiaćielem/ ktory sie też iemu zstawa nieprzyiaćielem: á ten sie mu zstawa nieprzyiaćielem/ ktory przećiwko niemu grzeszy/ bo on tego nie rad widźi/ y zágubić go postánowił/ ieśliby sie mu nie zstał przeiednánym: iáko Dawid święty ukázuie Psal 5. v. 5. gdy mowi do Bogá: *Abowiem Bog niechcący niepráwośći iesteś, nie będźie mieszkał wedle ćiebie złośliwy. Nie zstoią sie głupi przed oczymá twoimi: maß w nienawiśći wszytkie czyniące niepráwość, zátráćiß mowiące kłamstwo: męzem krwáwym y zdrádliwym brzydźi sie Pan.* W tych słowiech/ Dawid święty ukázuie: Iż iáko ten káżdy

W stanie nieprzyiaćioł Bożych mysmy w ten czás byli: gdyśmy sie zstáli Bogu przeiednáni przez śmierć Syná iego.

W nieprzyiaćielstwie/ ktore miedzy námi/ á Bogiem záchodźiło: nie tylko nieprzyiáźni nász przećiwko Bogu/ ále y nieprzyiaźń Boża przećiwko nam zámykáłá sie.

ostawa śie nieprzyiaćielem Bogu / ktory czyni niepráwość: Ták też y sam Bog káždemu tákie^v ostawa śie nieprzyiaćielem: bo śie nim brzydźi/ y ma go w nienawiśći. Iż tedy táki stan nász Apostoł ś. vkázuie/ w ten czás/ nizeliśmy śie ostáli przez śmierć Christusowę przeiednáni Bogu: wzgledem ktorego byliśmy nieprzyiaćiolmi Bogu: Przetož y Bog/ w tenže czás był nam nieprzyiaćielem. A stąd táki dowod przedśięwźięćiu Adwersárskiemu przećiwny: płynie: Ten ktory od nas był obrážony: tego nam też przez śmierć Christusowę iednáć było potrzebá: Ratia tego tá iest: Ze záwsze stroná obrážona/ potrzebá áby byłá iednána od tey strony/od ktorey śie ostáłá obrážona: czego nie tylko Pismo święte/ ále y práwo pospolite vczy. Lecz iż Bog od nas był obrážony: Ratia tego tá iest: žeśmy my byli dáli przyczynę obrázy y gniewu Bogu/ grzechámi nászymi: á Bog nam nie dał žadney przyczyny nieprzyiáźni przećiwko sobie: Przetož nam też Bogá przez śmierć Christusowę: iednáć było potrzebá. A ták y ten drugi dowod pokázuie to: że nam Christus Bogá przeiednał: poniewaž przez śmierć iego/myśmy Bogá przeiednáli/ ktorzyśmy go byli obráźili y rozgniewáli.

Sposob iednánia nas z Bogiem przez Christusá.

Potrzećie: Przećiwi śie temu mniemániu Adwersárskiemu: y sposob iednánia nászego z Bogiem: ktory w tym Pismo święte zámyka: że Christus Pan/ z strony nászey stánąwszy/ ktorzyśmy byli powinni iednáć Bogá: przez śmierć swoię nas iemu przeiednał. Co w tym Páwel święty wyraža/ gdy mowi w świádectwie wyžszey pomienionym: *Zstáliśmy śie przeiednánymi Bogu. przez śmierć Syná iego.* Tymi słowy iáwnie vkázuiąc: Iż iáko my nie sámi przez śię ostáliśmy śie przeiednánymi Bogu / ktorzyśmy Bogá iednáć byli powinni: ále przez śmierć Syná iego Christusá Páná: Ták też w tym iáwnie y to zámyka: Iż Christus Pan/ z strony nászey postáwiwszy śie/ ktorzyśmy iednáć byli powinni Bogá: przez śmierć swoię

przeiednał

przeiednał nas Bogu. A stąd táki dowod płynie: Wszelki ten/ ktory sie iednaczem od tego stáwia do Bogá/ ktory był powinien iednáć Bogá: koniecznie onemu iedna Bogá/ od ktorego sie iednaczem stáwia do Bogá: o czym wiele mowić nie potrzebá: Bo tego y sam rozum pospolity/ y experientia wielu ludzi vczy. Lecz iż Christus/ z strony nászey stánąwszy/ ktorzyśmy byli powinni iednáć Bogá/ od nas ostał sie iednaczem do Bogá: Bo Pismo święte mowi: Iż my ostáliśmy sie Bogu przeiednánymi przez śmierć iego: Przetoż Christus przeiednał nam Bogá. A ták y stąd domysł Adwersárski vpada/ o tym: iákoby nigdzie Pismo święte nie miáło mowić: Iż nam Christus przeiednał Bogá.

Poczwarte: A stąd to mniemánie Adwersárskie vpada: Że sie temu sámá własność iednánia przećiwi: Własność bowiem iednánia tá iest: że iednánie nie tylko tę stronę ktora iednáć powinna/ ále y tę ktora przeiednawána bywa: záchodzi. Tę stronę ktora iednáć powinna/ iednánie właśnie z tey miáry záchodzi: iże byłá przyczyną obrázy. Stronę záśię tę ktora bywa przeiednawána: iednánie właśnie z tey miáry záchodzi: iże iey byłá dána przyczyná/ ktora sie od drugiey strony ostáłá obrážona. Ktora własność/ iż sie y w tym przeiednániu nászym Bogu przez śmierć Christusowę/ zámyka: Pismo święte vkázuie: gdy nie tylko nas wspomina ktorzyśmy przyczynę dáli obrázy: ále wspomina w tym przeiednániu y Bogá/ ktory był obrážony. Abowiem mowi iáwnie: *Zstáliśmy sie przeiednáni Bogu przez śmierć Syná iego.* Poniewaž tedy to poiednánie nas z Bogiem przez śmierć Christusowę/ záchodzi nie tylko nas ktorzyśmy dáli obrázy przyczynę/ ále záchodzi y Bogá / ktoremu byłá od nas dána obrázy przyczyná: Przetoż Christus przez śmierć swoię/ przeiednawszy nas Bogu: przeiednał nam y Bogá. A ták y względem własnośći tego iednánia / mniemánie Adwersárskie vpada.

Własność iednánia.

Náwet:

Doskonáłość iednánia w czym sie zámyka.

Náwet: R stad: Ze sie temu doskonáłość iednánia sprzećiwia: Doskonáłe przeiednánie tám zwykło bywáć/ gdźie táki środek przystapi/ przez ktory y tá strona ktora obráźiłá/ drugiey stronie obrázoney dosyć vczyni/ y one vkontentuie: y stroná obrázona/ dosyć vczynienie y vkontentowánie przez on środek wźiawszy/od tey strony ktora obráźiłá/ná tym cále przestánie: y dla tego wszytke offense/ gniew/ y karánie/stronie przewinioney odpuśći. Czego y sámá experientia vczy. A gdźie áni dosyć vczynienia nie mász zá offense/ áni cáłego odpuszczenia offensy/ y tego co zá obrázą rośćie: tám niemász cáłego przeiednánia/ y owszem żadnego. Ieśliż tedy w tym przeiednániu Bogu przez śmierć Christusowę/nie zámyka sie poiednánie nam Bogá/ ktorzysmy go byli obráźili y rozgniewáli: áni dosyć vczynienie iemu zá nas z tey miáry/ iáko obrázonemu: ále zámyka sie nas tylko przeiednánie Bogu/ktorym Bog nie był nic winien: tedy zá tym muśi pozostáwáć nie co inszego/ tylko to: że w tym poiednániu: niemász doskonáłego poiednánia: poniewaz nie zámyka sie w nim żadne obrázoney stronie/ to iest/ Bogu/ od nas dosyć vczynienie: iáko Adwersarze vdawáią: y czego koniecznie w doskonáłym stron poiednániu potrzebá: iáko sie pokazáło. Lecz iż nigdźie Pismo świete tego nie vkázuie/ áby to nas przeiednánie Bogu/miáło być niedoskonáłe/ktore sie sstáło przez śmierć Christusowe sprawione: y owszem sie temu znácznie przećiwi: gdy mu wzgledem tego przeiednánia nas Bogu/śmierć przypisuie: á zátym zámyka iáwnie: żesmy sie zstáli przeiednáni Bogu/ przez te śmierć Syná iego: Przetoż w tym przeiednániu nas Bogu / przez śmierć Christusowe: zámyka sie nam przeiednánie Bogá/ ktorzysmy go byli obráźili y rozgniewáli.

Adwersarze nas z Bogiem poiednánie: znoszą.

A nád to wszytko: R dla tego to Adwersarzom / co twierdzą nie może być pozwolono: Zebysmy tym sposobem muśieli być odsądzeni z Bogiem poiednánia. Bo ie-

śli to prawdá/ że nam Christus Bogá przez śmierć swoie nie iednał/ iáko vdawáią Adwersarze: tedyć znowu zá tym muśi być nie co inszego zámykano/ tylko to/ że my zgołá nie iesteśmy z Bogiem poiednáni. Bo iáko Adwersarze/ żadnym sposobem nie mogą tego záprzeć: ábyśmy byli nie mieli mieć winy ná sobie/ gdyśmy potrzebowáli z Bogiem poiednánia: gdyż nas dla tego nieprzyiaćiołmi pod ten czás Páwel święty názywa: Ták też żadnym sposobem tego záprzeć nie mogą: áby nam było nie miáło być potrzebá pod tenże czás z Bogiem poiednánia. Jeśliż nam tedy Christus Bogá nie iednał/ przez śmierć swoię: z ktorym nam przewinionym poiednánia było potrzebá: tedy zgołá y do tego czásu nie mamy z Bogiem poiednánia: á ták iészcze iesteśmy nieprzyiaćiołmi iego/ y trwamy w gniewie iego. Lecż iże Pismo święte temu śie przećiwi: gdy nas teraz przeiednánymi z Bogiem przez śmierć Christusowę/ iáwnie obwoływa: Co czyni Páwel ś. w liśćie do Rzymian Cap. 5. ℣. 10. Przetoż nam Christus Bogá przez śmierć swoię iednał. Z tych tedy sześći dowodow/ káżde serce pobożne iuż iáwnie baczyć może: że śie wielce mylą ná tym Adwersarze: iákoby nigdźie Pismo święte tego nie miáło mowić o Christuśie Pánu: Że nam Bogá iednał: gdyż śie przećiwna rzecż z tegoż Pismá ś. pokazáłá. A nie mniey záwodzą śie y ná tym Adwersarze/ co stąd záwrzeć vśiłuią: iákoby dla tego żadne dosyć vczynienie Bogu zá nas/ z tego poiednánia nas Bogu przez śmierć Christusowę: nie miáło być dowodzone: iże nigdźie Pismo święte tego o nim nie mowi: áby nam miał przeiednáć Bogá: Ale iáko temu ich mniemániu przećiwna rzecz pokazáłá śie: Ták też y to ná swym plácu zostawa: że stąd: iże nam Christus Bogá przez śmierć swoie przeiednał: płynie mocny dowod dosyć vczynienia iego zá nas temuż Bogu/ przez śmierć iego. Gdyż to wszyscy rozsadni y pobożni łácno wiedzą: Iż ten/ ktory nas/

tákim sposobem iedna Bogu/ oprocz ktorego/ áni my mogliśmy ináczey być Bogu przeiednáni: áni Bog nie chćiał/ ábyśmy sie mu ostawáli przeiednáni: ten koniecznie przez on sposob zá nas dosyć czyni Bogu. Bo ieśliby nie dosyć czynił/ poiednánie tákby koniecznie miedzy námi á Bogiem/ nie mogło doyść: iáko Bog koniecznie niechćiał/ ábyśmy sie mu inszym sposobem ostawáli przeiednánymi. Lecz iż nas Christus Pan tákim sposobem przeiednał Bogu/ oprocz ktorego y my nie mogliśmy być ináczey przeiednáni Bogu: y Bog niechćiał/ ábyśmy sie mu byli ináczey ostawáli przeiednánymi: Bo nas przeiednał Bogu przez śmierć swoie: ktora włásnym sposobem od sámego Bogá/ przeiednánia nas temuż Bogu/ byłá postánowiona: Przetoż Christus Pan/ ktory nas tákim sposobem przeiednał Bogu: dosyć vczynił zá nas Bogu.

Obroná tego mieyscá Páwłá ś. Rom. 5. v. 10. przećiwko wykretowi Socinowemu.

Temu Mieyscu Páwłá świetego/ z listu do Rzymian: Cap. 5. ℣. 10. z ktorego sie osobliwie tych sześć dowodow przywiodło/ o tym/ że nam Christus iednał Bogá: nic nie záwadza domysł Sociná Archimistrzá Adwersárskiego/ ktorym/ lib. de Seruat. fol. 53. to mieysce Apostolskie znieważyć vsiluie: Powiádáiąc: iákoby dla tego *Naprzod* to mieysce nie miáło tego dowodźić: że nam Christus iednał Bogá/ y zá nas iemu przez to iednánie dosyć czynił: iże w tych słowiech o miłości Apostoł przećiwko nam Bożey/ y nádźieiey gruntowney/ ktorąbyśmy ná nim w pośrod swoich nądz spolegáć mogli/ y byli powinni: iáwnie rzecz prowádźi. *Potym* y dla tego: że położywszy to wprzod Apostoł/ iże my gdyśmy nieprzyiaćiołmi byli/ ostáliśmy sie przeiednánymi Bogu przez śmierć Syná iego: zátym przydawa: *Dáleko więcey przeiednánymi bedąc záchowáni bedźiemy przez żywot iego.* Ktore rzeczy Adwersarzow nic wspieráć nie mogą: áni prawdźiwośći sentenciey nászey wátlić. Bo áczći to prawdá/ że przed temi słowy wierszá dźieśiątego/ w wierszu osmym/

Apostoł

Apostoł o miłości Bożey przećiwko nam mowi: wszákże y to niemniey prawdá: że tym nie znośi tego/ áby Christus Pan/ nie miał zá nas dosyć cżynić Bogu: y owszem to iáwnie wyraża. Gdyż powiedźiawszy to wprzod w wierszu osmym: *Záleca Bog miłość swoie przećiwko nam.* Záraz w tymże wierszu przydawa w cżym tá miłość Boża iest nam okazána: gdy mowi: *Ze gdyśmy ieszcze byli grzesznikámi, Christus zá nas vmárł.* Mowi tedy ná tym mieyscu Apostoł/ o miłośći Bożey przećiwko nam: Ale tę miłość Bożą w tym zámyka/ że on/ ktory nas był dla grzechow nászych wiecznie mogł zátráćić/ ták śie nád námi zmiłował/ choć grzesznikámi/ że Syná swego nam ná to dał/ áby był zá nas vmárł/ á ták dosyć vcżynił zá nas iemu: ponieważ wyższey pokazáło śie: Iż vmrzeć Christusowi Pánu zá nas grzeszne/ nie iest nic inszego: tylko dosyć vcżynić przez śmierć zá nas. Tákże áczći y to prawdá: że ieśli w ten cżás gdyśmy byli nieprzyiaćiołmi/ zstáliśmy śie przeiednáni Bogu przez śmierć Syná iego: Tedy dáleko więcey teraz iuż będąc przeiednáni/ będźiemy záchowáni przez żywot tegoż Syná iego: Wszákże y to prawdá: że to nie ná to wyrzecżono od Apostołá ś. áby był miał chćieć przez to/ odsądzáć Syná Bożego/ álbo poiednánia nam Bogá przez śmierć iego: álbo dosyć vcżynienia zá nas: gdyż śie temu przećiwna rzecż z tychże sámych słow Apostolskich pokazáłá. Ale ná to to od Apostolá przydano: áby był tym więcey wspárł nádźieię nászę o zbáwieniu: á vkazał: że ieśli w ten cżás/ gdyśmy ieszcże byli w nieprzyiáźni z Bogiem: przećięśmy przyszli do łáski iego/ będąc przeiednáni z nim przez śmierć Syná iego: Tedyć dáleko więcey teraz mamy być pewni łáski iego: gdy iuż nie zostawamy nieprzyiaćiołmi iego/ ále iemu przeiednánymi. Tákże ieśli Christus mogł nas przez śmierć swoię przeiednáć Bogu/ y ták zbáwić: gdźie śie niepodobna rozumowi nászemu zdáłá/ áby to był miał

śmierćią swoią wykonáć: Tedyć iuż teraz dáleko więcey o tym vpewnieni iesteśmy: że iáko Christus w śmierći nie został/ ále żywie: ták też nas przez ten żywot swoy do końcá záchowywáć będźie. Nie to tedy czyni Apostoł w tych ostátnich słowiech/co chcą álbo vdawáć śmieią Adwersarze: ále czyni insze trzy rzeczy: *Naprzod*: Że stan nász/ ktoryśmy wiedli przed przeiednániem Bogá przez śmierć Christusowę/ z tym stanem ktory nástąpił po przeiednániu nas Bogu przez śmierć Christusowę: stosuie. *Potym*: Rzecz mniey rozumowi nászemu podobną z podobnieyszą. *Náostátek*: Stosuie czás śmierći Christusowey/przez ktorą nas przeiednał Bogu: z czásem żywotá iego ktory nástąpił po tey śmierći. A to wszystko czyni z tey miáry y tym przedśięwźięćiem iáko sie pomieniło. A o tym tu y naymnieyszym podobieństwem nie pokázuie: áby to był miał ná to nasádźić: żeby był odsądźił Christusá Páná dosyć vczynienia zá nas: álbo poiednánia nam Bogá przez śmierć Syná iego: Przetoż y Adwersarze słusznie sie tego domyślać nie mogą ná ty słowá Apostolskie: o czym sie sámemu Apostołowi nie śniło.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz Adwersarze w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y dla tego poiednánie nas z Bogiem: przez śmierć Christusowę/ nie miáło dowodźić żadnego dosyć vczynienia iego zá nas: iże
2. Cor. 5. 18. Coloss. 1. 20. 21. sie to w Piśmie świętym náyduie: że nas Bog sobie przeiednał: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż choć sie to znáyduie w Piśmie ś. że nas Bog sobie przeiednał: iednák

Naprzod: Dla tego: Że sie temu Cyl/ dla ktorego te słowá od sámego Apostołá są násádzone/ przećiwi: A násádzone są od niego nie dla inszego cylu/ tylko dla tego: áby był vkazał dobroć Bogá primam causam efficientem tego poiednánia. Ktory będąc od nas obrázony/ przećię iednák z dobroći swoiey/ gdyśmy my ták wiele śił

nie

nie mieli y vmiejętności/ iákoby go było rozgniewánego przeiednáć / sam śię w to wdał/ y stáránie vczynił/ sam sposob wynálazł/ zá ktorymbyśmy mogli byli przyść do poiednánia z nim. Y dla tegoż ty słowá Apostoł ták pi⸗ sze: 2. Cor. 5. v. 18. do ktorych śię Adwersarze vćiekáią: *A wszytki rzeczy są z Bogá, ktory nas sobie przeiednał przez Iezusá Chrystusá.* Poniewáż tedy tylko tym przedśię⸗ wźięćiem te słowá Apostolskie / do ktorych śię Adwer⸗ sarze vćiekáią / są nápisáne: Przetoż też Adwersarze te⸗ go z nich domyśláć śię nie mogą: áby Christusá przeiedo⸗ nánia nam Bogá miáły odsądzáć: á zátym y dosyć vczy⸗ nienia.

nie idźie zá tym: áby śię dla tego miáło zno⸗ śić dosyć v⸗ czynienie Christuso⸗ we z tego: że nas przeie⸗ dnał Bogu przez śmierć swoię.

Powtore: Dla tego: Że też sáme słowá Apostolskie / od tego poiednánia / ktorym nas sobie Bog poiednał: Christusá Páná nie excluduią: ále go y owszem środkiem stáwią tego poiednánia. Abowiem iásne są słowá Apo⸗ stolskie / ktory powiedźiawszy że nas Bog sobie przeie⸗ dnał: záraz tego dołożył: że nie przez kogo inszego: tylko przez Jezusá Christusá. Poniewáż tedy sámy ty słowá Apostolskie vkázuią to: Że Bog nas nie ináczey sobie po⸗ iednał/ tylko przez Jezusá Christusá: Przetoż iáko Chri⸗ stus nie ináczey nas przeiednał Bogu / tylko dosyć vczyni⸗ wszy zá nas: co śię wyższey pokazáło: Ták też Bog nie⸗ ináczey nas sobie przeiednał przez Jezusá Christusá / tylko dosyć vczyniwszy sobie zá nas przez Jezusá Christusá. Bo ieśliby był nie vczynił sobie dosyć przez Jezusá Christusá: ktorego ná to poiednánie nas sobie dał: Tedyćby nas był sobie przezeń nie poiednał. Ták iáko y my/ ieślibyśmy by⸗ li nie vczynili dosyć Bogu przez tegoż Jezusá Christusá / ktorego nam ná to dał / ábyśmy śię mu byli stáli przezeń poiednáni: Tedy żadnym sposobem nie moglibyśmy śię mu byli stáć przeiednáni. A ták y ztąd pokázuie śię: Że y tym względem / iż nas sobie Bog przez Christusá poie⸗ dnał: Christus Pan dosyć vczynienia Bogu zá nas/ ni może być odsądzony.

Christus Jezus/ iest środkiem poiednánia/ przez ktore⸗ go nas sobie Bog poie⸗ dnał.

Potrzećie: R dla tego: Ze Pismo święte vkázuiąc: że nas Bog sobie przez Jezusá Christusá poiednał: dokłada y tego sposobu/ ktorym to poiednánie nas sobie Bog przez Christusá/ wykonał: A vkázuie że nie inszym sposobem/ tylko przez krew tegoż Jezusá Christusá krzyżową: Abowiem ták w liśćie do Kolossan nápisano: Cap. I. v. 19. 20. 21. 22. *Abowiem w nim sie vpodobáło Oycu, áby wszytká zupełność przemieszkiwáłá. Iżeby przezeń przeiednał sobie wszytko, vspokoiáiąc przez krew krzyżá iego, ták te co ná ziemi: ták te ktore ná niebie. A ták was niekiedy oddalonych, y nieprzyiaćioły, vmyslem ktory sie báwił złymi vczynkámi, teraz záiste poiednał. w ćiele onym ćiáłá swego przez śmierć, áby was stáwił świetymi, y nienágánionymi, y niewinnymi przed sobą.* W tych słowiech/ iáko sámę krew krzyżową Christusową/ Páwel święty vkázuie własnym sposobem/ ktorym nas sobie Bog poiednał przez Christusá/ y stáwił nas przed sobą świętymi/ niewinnymi/ y nienágánionymi: Ták też záraz dosyć vczynienia Christusowego przez tęż krew krzyżową/ temuż Bogu/ dowodźi. Gdyż to wszyscy pobożni y rozsądni wiedzą: Iż gdźie kto kogo skim/ przez táki sposob iedna/ ktory włáśnie do tey rzeczy był obrány y náznáczony: ten w onym iednániu względem tákiego sposobu temu dosyć czyni/ ktory sobie táki sposob do poiednánia skim obrał był y náznáczył. Bog iż nas tákim sposobem poiednał sobie przez Jezusá Christusá/ iáki sam do tego poiednánia obrał był y náznáczył: A obrał był sobie nie inákszy y náznáczył/ tylko krew krzyżową Jezusá Christusá: y przez tę/ rzeczy będące y ná niebie/ y ná ziemi: vspokoił: iáko Páwel święty w świádectwie pomienionym wyższey vkázuie: Przetoż Christus Jezus/ przez ktorego nas sobie Bog poiednał/ względem tákiego sposobu/ iákowy był sam do tego obrał sobie y náznáczył: temuż Bogu dosyć vczynił. A ták y stąd domysł Adwersárski vpada.

Poczwarte:

Poczwarte: Z ſtąd: Że ſie temu ten ſkutek/ ktory wynikńął z tego poiednánia/ ktorym nas ſobie Bog przez Chriſtuſá poiednał/ ſprzećiwia: ktory ſkutek/ Apoſtoł w nieprzyczytániu grzechow od Bogá temu świátu/ ktory ſobie/ będąc w Chriſtuśie/ iednał: zámyka. Abowiem ták zrzetelnie mowi támże: 2. Cor. 5. ℣. 19. *Abowiem Bog był w Chriſtuśie świát ſobie iednáiąc: nie poczytáiąc im grzechow ich.* W ktorym tedy iednániu/ ſkutek táki nāſtępuie/ dla ktorego właśnie iednánia było potrzebá: tám muśi być záraz y doſyć vczynienie/ ktorym ſie tá ſtroná kontentuie/ przećiwko ktorey grzech był popełniony: y ktora to w ſwey mocy miáłá grzechu nie przyczytáć tey ſtronie zá środkiem poiednánia: ktora ſie go byłá dopuśćiłá. Lecz iż w tym poiednániu/ ktorym nas ſobie Bog poiednał przez Chriſtuſá / znáyduie ſie táki ſkutek/ dla ktorego tego poiednánia trzebá było/ to ieſt/ nie przyczytánie grzechow od Bogá temu świátu ktory ſie ich był przećiwko niemu dopuśćił: Przetoż w tymże poiednániu przez Chriſtuſá muśi być záraz y doſyć vczynienie. A ták y ſtąd mniemánie Adwerſárſkie vpada.

Skutek przeiednánia nas Bogu / przez Chriſtuſá.

Popiąte: Z ſtąd: Że w tymże mieyſcu Apoſtoł Páweł ś. iáko inſze Apoſtoły / ták y śiebie tego poiednánia wykonywánia/ ktore Bog ſpráwił przez Chriſtuſá / odſądza: á tylko położenie w ſobie tey mowy poiednánia/ iáko y w inſzych ſobie podobnych vznawa: Abowiem powiedźiawſzy v. 19. te ſłowá: *Bog był w Chriſtuśie świát ſobie iednáiąc, nie poczytáiąc im grzechow ich.* Záraz tego w tymże wierſzu dołożył: *Y położył w nas te mowę poiednánia.* Jáwnie vkázuiąc / że w Apoſtołách tylko mowá/ (to ieſt/ opowiádánie) tego poiednánia/ byłá położona: á nie ſámo poiednánie. Jeśliby tedy to poiednánie nas/ ſpráwione od Bogá przez Chriſtuſá: nie miáło zámykáć w ſobie żadnego doſyć vczynienia temuż Bogu/ ktory nas ſobie poiednał przez Chriſtuſá: ále tylko vkázánie drogi/

iákoſmy

iákosmy sie do Bogá náwroćić mieli/ y z nim poiednáć/ iáko Adwersarze przy końcu tey swoiey explikáciey vkázuią: tedyćby y Apostołowie/ nie mogli sie byli słusznie sámego tego istotnego poiednánia odsądząć: á przysądząć sobie tylko położenia w sobie mowy tego poiednánia: á zwłaszczá gdy kto przy tym záraz vważy: iż oni droge vkázowáli tákże iákoby sie do Bogá náwroćić / y z nim poiednáć: W czym sie y tu Apostoł deklaruie / gdy ✝. 20. zrzetelnie przydawa: *A ták imieniem Chrystusowym poslámi będąc, iákoby was Bog przez nas prośil y prośimy imieniem Christusowym, przeiednayćie sie Bogu.* Lecz iż sie przećię sámi Apostołowie odsądzáią wykonywánia tego sámego poiednánia/ vkázuiąc że w nich tylko mowá byłá położona tego poiednánia: á w Christuśie sámo poiednánie/ w ktorym Bog będąc świát sobie iednał: Przetoż poiednánie nas sprawione od Bogá przez Christusá/ zámyka w sobie dosyć vczynienie temuż Bogu/ przez Christusá.

Náwet: A stąd przedśięwźięćie Adwersárskie vpada: że toż przeiednánie/ ktorym nas sobie Bog przeiednał przez Christusá / Páwel święty zrzetelnie názywa nas przeiednániem Bogu: gdy ✝. 20. listu wtorego do Koryntow Cap. 5. pisze: *A ták imieniem Christusowym iesteśmy posłámi, iákoby Bog was prośił przez nas. Prośimy imieniem Christusowym, przeiednayćie sie Bogu.* Zrzetelnie w tych słowiech vkázuiąc: Iż to że nas sobie Bog przez Christusá przeiednał: nie iest nic inszego/ tylko to: że my Bogu przez Christusá iesteśmy przeiednáni: A dla tegoż przeiednánia mowá/ w Apostołách byłá położona. Ponieważ tedy to poiednánie/ ktorym nas sobie Bog poiednał przez Christusá: zámyka w sobie nie co inszego/ tylko nas przeiednánie Bogu: iáko samże Apostoł vkázuie: Przetoż iáko sie wyższey pokazáło/ iż poiednánie nas Bogu przez śmierć Christusowę/ nie może być odsądzone iego

zá nas dosyć vczynienia: gdyż nie może być odsądzone áni Bogá nam przez tę śmierć iednánia: Ták też y to poiednánie/ ktorym nas sobie Bog przez Christusá przeiednał: gdy w sobie zámyka nie co inszego tylko nas Bogu przez tegoż Christusá poiednánie: nie może być żadnym sposobem odsądzáne/ temuż Bogu/ zá nas/ przez śmierć Christusowę dosyć vczynienie. Baczyć tedy y stąd káżdy pobożny łácno może / że to co w Piśmie ś. nápisano: Iż nas Bog sobie przez Christusá poiednał: naymniey nie odsądza Christusá przez to poiednánie/ zá nas Bogu dosyć vczynienia: ále y owszem to iescze tym więcey stwierdza y gruntuie: iáko się dowodnie z tychże sámych mieysc/ do ktorych się Adwersarze vćiekáią: pokazáło.

Temu Mieyscu 2 do Koryntow cap. 5. v. 18. 19. 20. o ktorym się áż do tąd tráktowáło/ y przećiwna rzecz z niego mniemániu Adwersárskiemu pokázáła się: Nic nie záwadza to/ co Socin Archimistrz Adwersárski o nim w swoim Seruátorze fol. 55. & 57. nápisał: vsiłuiąc ie zniewożyć/ y do opiniey swoiey obłędliwey náciągnąć. Bo co napierwey tym vsiłuie sentencia násze burzyć: Iż w tym mieyscu zrzecżnie bywa mowiono; że nas Bog sobie przeiednał: Tedy to tym sámym vpada: że się wyższey pokazáło: Iż to nie tym przedsięwzięciem Apostoł przywodzi: áby był miał chćieć Syná Bożego odsądzáć dosyć vczynienia zá nas/ przez ktorego nas sobie Bog poiednał: Ale tym: áby był vkazał Bogá dobrotliwego być primam causam efficientem nászego z nim poiednánia/ choć był od nas obráżony. á to z tey przyczyny: że widział/ iżesmy my sámi z śiebie tego sposobu mieć nie mogli: ktorym się nam potrzebá było iemu przeiednánymi stáwić. Iáko tedy przyczyná wykonywáiąca y naprzednieysza iákiey rzeczy/ nie znosi skutku onęyże rzeczy: ále go y owszem stánowi: Ták też áni Bog Oćiec/ nie znosi dosyć vczynienia zá nas Christusowego/ dla tego:

Obroná mieysca Páwłá ś. 2. Cor. 5. v. 18. 19. 20. przećiwko potwarzy Socinowey.

że się

że ſie okazał z dobroći ſwoiey naprzednieyſza wykonywáiąca przyczyna náſzego z ſobą przez Chriſtuſá poiednánia: Boiż vprzedzáiąca rzecż ieſt prawdziwa/ iáko wſzyſcy mądrzy y vczeni wiedzą: Przetoż y náſláduiąca koniecżnie muśi być prawdziwa.

Potym: A tym Socin/ Sentencią náſzę z tych słow/ burzyć vśiłuie: Iże w nich dołożono: *Bog był w Chriſtuśie świát ſobie iednáiąc, nie przycżytáiąc im grzechow ich.* Tedy y to nic Adwerſarzom rátowáć nie może: y owſzem ſie im znácżnie przećiwi: Gdyż y to wſzyſcy mądrzy y bácżni wiedzą: że effectus non tollit cauſam, y owſzem ią vkázuie. Abowiem położywſzy ſkutek iákiey rzecży: koniecżnie muśiáłá być przyczyná/ ktora onego ſkutku byłá powodem. Nie pocżytánie grzechow te^v^ świátu/ ktory ſobie Bog iednał będąc w Chriſtuśie: iż ieſt ſkutkiem tego poiednánia ktore ſie ſtáło przez Chriſtuſá: iáko zrzetelnie Apoſtoł vkázuie/ gdy piſze: że nas Bog ſobie przeiednał w Chriſtuśie: y iże ten Bog był w Chriſtuśie świát ſobie iednáiąc/ á nie pocżytáiąc im grzechow ich: Przetoż też to nie pocżytánie grzechow/ ktore z tego poiednánia przez Chriſtuſá wyniknęło: znośić nie może doſyć vcżynienia Chriſtuſowego zá nas przez to poiednánie: ále go y owſzem vkázuie/ iáko rzecż táką/ ktora nam ſpłodźiłá ták wielki ſkutek.

Náoſtátek: A tym tego Socin znieważyć nie może: że támże o Apoſtołách dołożono: Iż im było dáne posługowánie poiednánia: zwłaſzcżá że ták nápiſano: ℣. 18. *Y dał nam posługowánie przeiednánia.* Gdyż coby to było/ iż Apoſtołowie też przeiednániem vſługowáli: ſamże ſie Apoſtoł záraz niżey ℣. 19. explikuie: gdy mowi: *Y położył w nas mowę tę poiednánia.* Vſługowáli tedy y Apoſtołowie przeiednániem/ ále nie inácżey tylko ták: że tego przeiednánia mowá byłá w nich położona. Przycżym y to potrzebá vważyć/ co Apoſtoł mowi: że Apoſtołowie tylko

vſługo-

vsługowáli przeiednániem : ále nie dawáli ludźiom przeiednánia. O Christuśie záśię mowi ináczey/ gdy vkázuie: że on nie ták tym przeiednániem száfował : áby był tylko zprostá miał nim vsługowáć : ále go zgołá wylał ná ludźi przez śmierć swoię : y przetoż explicitè o nim mowi : ℣. 18. *Wszytki rzeczy są z Bogá, ktory nas sobie przeiednał przez Iezusá Christusá.* Y znowu v. 19. *Abowiem Bog był w Christuśie świát sobie iednáiąc.* Náwet y to tu potrzebá vważyć : że ieśli tym sposobem Apostołowie służyli tym przeiednániem/ ktorym y Christus : Tedy koniecznie y to zátym iść muśi : że y sam Oćiec niebieski/ tákiemuż sposobowi w tym przeiednániu będźie muśiał być podległy ktory nas sobie przeiednał przez Christusá. Lecz iż nie tym sposobem/ Oćiec niebieski sobie nas przeiednał : ktorym sposobem Apostołowie vsługowáli tym przeiednániem : bo on nas sobie przeiednał przez śmierć krzyżową Christusową : iáko Pismo świętę vkázuie : Ephes. 2. v. 16. Coloss. 1. v. 20. czego o Apostolech nigdźie nie rzeczono : Przetoż y Christus nie tym sposobem przeiednał nas z Bogiem/ ktorym sposobem tymże przeiednániem Apostołowie vsługowáli. A ták y ten domysł Socinow/ Adwersarzow nic rátowáć nie może : áni nászey Sentencyey zászkodźić.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ á ostátnią/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią : w ktorey twierdzą: iákoby przez to przeiednánie przez Christusá spráwione/ miáło sie rozumieć nie co inszego/ tylko to : Iż nam Christus/ ktorzyśmy dla grzechow nászych byli nieprzyiaćioły Bożymi/ y od niego oddaleni/ drogę vkazał : iáko sie do Bogá nawroćić/ y ták z nim poiednáć mamy : Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod : Dla tego : że nigdźie Pismo święte vkázánia drogi

Okazánie:

Iż to przeiednánie przez Chriſtuſá ſpráwione: niemoże być to: co ieſt Chriſtuſowi drogę nam vkázáć iákobyſmy ſię mieli do Bogá náwroćić / y z nim poiednáć.

drogi náwrocenia ſię do Bogá / nie názywa tym poiednániem przez Chriſtuſá ſpráwionym: Ani z przeciwney ſtrony poiednánia przez Chriſtuſá ſpráwionego: nie názywa vkázániem drogi náwrocenia ſię do Bogá: ále wßędźie poiednánie poiednániem názywáią vkázánie też drogi náwrocenia ſię do Bogá: vkázániem. A ponieważ ták: Przetoż y Adwerſarze / tego poiednánia przez Chriſtuſá ſpráwionego: nie mogą názywáć drogi vkázániem náwrocenia ſię do Bogá.

Powtore: Y dla tego: Że toż Piſmo święte / tego poiednánia przez Chriſtuſá ſpráwionego: nie vkázánie nam drogi náwrocenia ſię do Bogá / włáſnym ſpoſobem vkázuie: ále ſámę śmierć Chriſtuſowę / przez ktorą ſię ſtáło to poiednánie ſpráwione / y wykonane: iáko ſię wyżßey z liſtu do Rzymian: cap. 5. ver. 10. pokazáło. Ktora śmierć Chriſtuſowá / iáko ſię zproſtá nie może názywáć tey drogi vkázániem / ktorą ſię nam náwrácáć potrzebá do Bogá: Ták też áni tym przeiednániem / ktore ſię przez śmierć Chriſtuſowę ſtáło.

Potrzećie: Dla tego: Że záwße inßy muśi być ſpoſob / przez ktory iáka rzecż bywa wykonywána: á inßa oná ſámá rzecż ktora przez on ſpoſob bywa wykonywána. Ták iáko y śmierć Chriſtuſowá inßa ieſt / ktora poiednánie wykonáłá: á inße to poiednánie ktore ſię przez nię wykonáne ſtáło. Iáko tedy záwße inßy ieſt ſpoſob przez ktory ſię co dźieie: á inßa rzecż ſámá ktora ſię zá onym ſpoſobem dźieie: Ták też żadnym ſpoſobem vkázánie nam drogi przez Chriſtuſá / iákobyſmy ſię do Bogá náwroćić mieli / y z nim poiednáć / nie ieſt / áni może być tym poiednániem / ktorym nas Chriſtus Bogu przez śmierć ſwoię poiednał: gdyż ieſt tylko ſpoſobem vkázánym / iákobyſmy ſię z Bogiem mieli poiednáć: iáko ſámi Adwerſarze vkázuią. A ták y z tey miáry / Adwerſarze to ſámo poiednánie / przez Chriſtuſá ſpráwione: nie ſłußnie w nazwiſko vkázánia

nam

nam drogi náwrocenia śie do Bogá/ y z nim poiednánia przyobłożą.

Pocżwarte: Dla tego: Ze nam w tey kontrowersiey/ z Adwersarzmi nie o to idźie/ ieśli nam Christus drogę náwrocenia śie do Bogá/ y z nim poiednánia vkazał: ále o to spor; ieśli nas skutecżnie Bogu Christus przeiednał: álbo Bog sobie przez Christusá: y iákim sposobem. Adwersarze iákoby tego nierozumieiąc/ nic o sámym skutecżnym przeiednániu nie piszą/ przez Christusá spráwionym: ále tylko o sposobie ktorym my mamy dostępowáć tego poiednánia. á ten vkázuią nie inszy: tylko náwrocenie śie do Bogá: Toż náwrocenie y sámym poiednániem nas z Bogiem názywáć vśiłuią: y sámym sposobem nászego z nim poiednánia. Co iednák czynią y przećiwko porządkowi rzeczy/ y przećiwko Pismu świętemu: Przećiwko porządkowi rzeczy: że śie wyższey pokazáło: że insza iest rzecz sámá / á inszy sposob rzeczy zá ktorym śie dźieie. Ták też insze iest nas z Bogiem poiednánie / á inszy sposob nászego z nim poiednánia. Przećiwko Pismu czynią: bo to/ nie náwrocenie śie násze do Bogá názywa poiednániem/ áni go náwroceniu przypisuie: ále sámemu Christusowi y śmierći iego: iáko śie wyższey tákże z Pismá ś. pokazáło. A ták y ztąd mniemánie Adwersárskie vpada: że o insze spor idźie/ á o inszym oni mowią: A iesżcże mowią y przećiwko porządkowi rzeczy/ y przećiwko własnośći/ y przećiwko Pismu świętemu.

Piąte: Dla tego: Ze ieśliby przećię to poiednánie nas Bogu przez śmierć Christusowę/ nie miáło w sobie zámykáć sámego istotnego y skutecżnego nas przeiednánia Bogu przez śmierć Christusowę: ále tylko sposob / ktorym my do poiednánia z Bogiem mamy przystępowáć: tedyby to zátym iść muśiáło: Iż iáko śmierć Christusowá/ przez ktorą iesteśmy przeiednáni Bogu / nie zámyka w sobie sámego istotnego y skutecżnego nas przeiednánia

Adwersarze nie o tym mowią o czym spor.

Adwersarze śmierć Christusowę/ chcąc mieć tylko sposobem nam vkazánym/ iáko my mamy przystępowáć do poiednánia z Bogiem: ták imże sposobem śmierći krzyżowey/ ktory y Christus podstąpił: każą wszytkim vmieráć: ktorzyby chćieli mieć poiednánie z Bogiem.

Bogu: ále tylko zámyka w sobie vkazány sposob/ iáko my z Bogiem mamy śie iednáć: iáko Adwersárze w tey swoiey explikáciey twierdzą: Ták też my máiąc sobie ten sposob iednánia śie z Bogiem/ przez Christusá/ nie w czym inszym vkazány/ tylko w śmierći Christusowey/ przez ktorą ostálismy śie przeiednáni Bogu: iáko Pismo święte świádczy: muśielibysmy tákże y tákowąż śmierćią vmieráć/ dochodząc tego z Bogiem poiednánia: iákową y sam Christus vmárł; vkázuiąc nam przez nię sposob ktorym my do poiednánia z Bogiem mamy przychodźić: Ratia tego tá iest: Ze my inszym sposobem nie możemy áni śie nam godźi dochodźić z Bogiem poiednánia: tylko tym/ ktory nam Christus vkazał. Ieśliż tedy y sámá śmierć Christusowá/ przez ktorą nas przeiednał Bogu/ nie zámyka w sobie sámego istotnego y skutecznego poiednánia: tedyć muśi być tylko vkazániem nam drogi z Bogiem poiednánia: Bo áby śmierć Christusowá nie miáłá nic náleżeć do tego poiednánia; tego Adwersarze by naybárziey chćieli záprzeć nie mogą: gdyż śie temu Pismo święte przećiwi/ ktore miánowićie śmierći Christusowey przypisuie nas Bogu przeiednánie: á nád to żadney inszey rzeczy więcey tego nie przypisuie: ktora śmierć / iż nie zámyka w sobie sámego skutecznego nas Bogu przeiednánia / według Adwersarzow: tedyć muśi zámykáć w sobie tylko sposob vkazány nam nászego z Bogiem poiednánia: (tákże według Adwersarzow) gdy iey Pismo ś. przypisuie nas z Bogiem poiednánie. A ieśliż śmierć Christusowá/ zámyka w sobie tylko sposob nam vkazány / przez ktory mamy dochodźić z Bogiem iednánia. Tákże ieśli my tylko według tego sposobu od Christusá nam vkazánego/ powinnismy dochodźić z Bogiem iednánia: Tedyć zátym pozostawa nie co inszego/ tylko to: że nam tákże y tákowąż śmierćią potrzebá vmieráć/ iákową y sam Christus vmárł/ dochodząc tego z Bogiem poiednánia. Bo śie

pokazáło:

pokazáło : iż nam według inszego sposobu nie godzi się dochodźić z Bogiem iednánia / tylko według tego ktory nam Christus vkazał. A iż nam go vkazał w śmierći swoiey: iáko y sámi Adwersarze nie neguią : Przetoż y nam według tákowey że śmierći potrzebá dochodźić z Bogiem poiednánia. Záczym przyszłoby do tego/żebyśmy się wszyscy/ przykłádem Christusowym / muśieli dáć ná krzyżu wieśić : ktorzybyśmy chćieli z Bogiem poiednánia dochodźić ✣ Ale ieśliż y sámi Adwersarze/iáko tusze/ná táki sposob iednánia się z Bogiem nie pozwolą / nie pozwolą y inszy wszyscy ná tákiego Iednaczá Christusá : gdyż nas y Pismo ś. tego nigdźie nie vczy : ábyśmy byli powinni przykłádem Christusowym/dla poiednánia z Bogiem/ śmierćią krzyżową vmieráć: ábowiem to on sam raz tylko zá nas vczynił/ábyśmy się my byli stáli przez tę śmierć iego Bogu przeiednánymi: Przetoż śmierć Christusowá/ zámyka w sobie sámo istotne y skuteczne nas z Bogiem poiednánie : A ták nie sposob tylko/ nam vkazány: iákobyśmy mieli dochodźić z Bogiem tego poiednánia.

Possoste : Dla tego to mniemánie Adwersárskie nie stoi się : Żeby tym sposobem/ muśieli być w vsługowániu tym poiednániem/ y sámi Apostołowie/ Christusowi Pánu rownymi: iáko ći: ktorzy też nic inszego nie czynili/ tylko drogę vkázowáli ludźiom / iáko się náwrácáć mieli do Bogá/ y z nim dostępowáć poiednánia : co sámi ná śię zeznawáią / nie tylko ná inszych wielu Pismá świętego mieyscách : ále y 2. Cor. 5. ℣. 20. Lecz iż się wyższey pokazáło/ że w vsługowániu tym przeiednániem / nie mogą być rowni Christusowi Pánu Apostołowie : Przetoż to poiednánie przez Christusá spráwione : nie może zámykáć w sobie tylko vkazánia drogi náwrocenia do Bogá y z nim poiednánia. Ale ták iáko zprostá y absolutè poiednániem bywa w Piśmie świętym názywáne : ták też sámym skutecznym y istotnym poiednániem zostáwáć muśi: nie vkazániem drogi do poiednánia.

W vsługowániu poiednánia/ Adwersarze Apostoły Christusowi Pánu: czynią rownymi.

Ná-

Adwerſarze nas przez Chriſtuſá z Bogiem poiednánie: y do tego czáſu czynia niedoſkonále: obacz iáko.

Náoſtátek : A dla tego: Że ieśliby ſie ták tá rzecz rozumieć miáłá/ z ſtrony tego przez Chriſtuſá ſpráwionego przeiednánia/ iáko Adwerſarze twierdzą y vdawáią: tedyby to ießcze zátym iść muśiáło : Iż tákby y do tego czáſu muśiáło zoſtáwáć niedoſkonále to nas z Bogiem przez Chriſtuſá ſpráwione poiednánie : iáko áni my wßyſcy/ áni káżdy z oſobna/ w tym wieku/ niedoſkonále ſie náwracamy do Bogá : y byſmy naybárziey chćieli/ w tym wieku nie możemy ſie ták doſkonále do Bogá náwroćić : iákobyſmy iuż nigdy nic woley iego świętey przećiwnego nie czynili. Lecz iż przećie przećiwney rzeczy Piſmo święte vczy/ gdy wßędzie to poiednánie przez Chriſtuſá wykonáne/ doſkonáłym obwoływa : y czás przeßły tey doſkonáłośći iego wßędzie náznácza : iáko ſie z tych ſámych mieyſc pokázuie ktore o tym mowią: á o ktorych ſie áż do tąd tráktowáło : Przetoż to przeiednánie przez Chriſtuſá ſpráwione/ nie może w ſobie zámykáć drogi tylko vkázáney do poiednánia z Bogiem/ przez náwrocenie náſze do Bogá. A ták tedy z tego wßelkiego / co ſie o tym przeiednániu z Bogiem przez Chriſtuſá nam ſpráwionym áż do tąd tráktowáło/ iuż káżde ſerce pobożne łácno baczyć może : Iż tymi świádectwy Piſmá świętego/ ktore mowią o przeiednániu nas Bogá przez śmierć Chriſtuſowę : álbo że nas Bog ſobie przeiednał przez Chriſtuſá : Sentencia náßá zoſtawa mocnie y dobrze vtwierdzona : o doſyć vczynieniu zá nas Páná Chriſtuſowym. Gdyż iáko ty mieyſcá to pokázuią/ że nam Chriſtus Bogá przez śmierć ſwoię iednáł : ták też zátym záraz y tego dowodzą : że przez tęż śmierć/ temu Bogu zá nas doſyć czynił/ ktorego nam iednał/ y przeiednał. Abowiem iáko od ſámego Bogá / włáſnym ſpoſobem przeiednánia onego nam/ ſámá śmierć Chriſtuſowá byłá wyſtáwiona y náznáczona : Ták też Chriſtus Pan/ przeiednawßy go nam wedlug tego ſpoſobu/ ktory był on ſam obrał ſobie y poſtánowił do tego

przeie-

przeiednánia/ według tegoż sposobu śmierci swoiey dosyć mu zá nas vczynił. Adwersárska záśię Sentencia / choć śie iáko naybárziey może temu sprzećiwia / y rozmáitych Ratiy chwyta : przećię iednák nic pewnego in contrarium przywieść nie może : y owszem dźiwne sprosności zá sobą pociąga/ ná ktore trudno y sámi Adwersarze pozwolą : iáko śie pokazáło : Przetoż serce pobożne / Sentenciey Ewángelickiey mocno śie trzymay/ á tey ktora iest Adwersárska wystrzegay śie iáko naybárziey : chceszli vyść znácznego błędu / złączonego z szkodą wiecznego zbáwienia.

PIATE MIEYSCA PISMA S. obrony potrzebuią : Miánowićie te, ktore to o Christuśie zeznawáią : że nam Bogá przez krew swoię vbłagał.

Ná te Mieyscá Adwersarze w Kátechiźmie swym: fol. 284. 285. táka explikácia nápisáli.

A ná to że Pan Iezus iest nazwány vbłagániem co powiádasz?

Ze też áni stąd żadne dosyć vczynienie dowiedzione być nie może. Naprzod z tąd iáwna iest, że sam Bog Páná Christusá vbłagániem postánowił, iáko Apostoł iáwnie mowi. Potym y ztąd, że też ono wieko nád skrzynią Bożą názwáne iest vbłagániem, ábo vbłagálnią, choćiaż názbyt iáwna iest rzecz, że ono Panu Bogu ni zá kogo dosyć nie czyniło. A nąostátek, dáleko insza iest rzecz, kogo Błagáć, á niżeli dosyć czynić : gdyż ten, ktorego błagáią, może práwá swego wiele vstąpić, a ten ktoremu śie dosyć dźieie, nic go nie vstępuie. Rom.3.v.25. Hebr.9.v.5. Exod 25. v. 22.

A iáko tedy to rozumiesz?

Ták, iż śie nam Bog przez Christusá bárzo vbłagánym y łáskáwym okazał, y wszytko co chćiał, ábychmy wiedźieli, przezeń obiáwił á zwłaszcza w tym, kiedy Syná swego dla nas wydał ná śmierć; dla czego Apostoł ná mieyscu wyższey przytoczonym

przydawa one słowa, we krwi iego. To własne Adwersárskie słowá.

Ná to Odpowiádam SześciorákO.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikaciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby stąd: Iż Christus Pan/ vbłagániem w Pismie świętym názywány bywa: żadne iego dosyć vczynienie dowiedźione być nie mogło: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż stąd/ że sie Christus vbłagániem w Pismie ś. názywa dosyć vczynienie iego zá nas práwie dobrze sie dowodźi.

Naprzod: Dla tego: Że Pismo święte / obwoływáiąc Christusá Páná vbłagániem: vkázuie: że to iego vbłagánie nie ináczey wykonáło sie/ tylko przez krew iego: Abowiem ták Apostoł pisze w mieyscu pomienionym listu do Rzymian Cap. 3. v. 25. do ktorego sie Adwersarze vćiekáią: *Ktorego postánowił Bog, áby był vbłagániem przez wiáre w wylaniu krwie iego.* A stąd táki dowod do vtwierdzenia Sentenciey nászey płynie: Ten ktory według tego sposobu vbłagániem Bogu Oycu stáwi sie/ od kogo: według ktorego sposobu/ sámże Bog Oćiec postánowił go vbłagániem do tego / od ktorego sie mu stáwi vbłagániem: koniecznie przez on sposob/ od tego dosyć czyni Bogu/ od ktorego sie stáwi vbłagániem do Bogá: Bo ieśliby mu nie czynił dosyć od tego / zá ktorego sie vbłagániem przez on sposob stáwi do niego: tedy tákby go koniecznie nie mogł vbłágáć: iáko koniecznie inszym sposobem Bog Oćiec niechćiał być vbłagány onemu / od ktorego sie kto stáwił do niego vbłagániem: Ná co dowodow nie potrzebá: Bo tego nie tylko rozum pospolity / ále y sámá experientia vczy. Lecz iż Christus Pan / tákim sposobem

bem stáwił sie od nas vbłagániem do Bogá Oycá / według ktorego sposobu / sámże Bog Oćiec postánowił go od nas do siebie vbłagániem / y oprocz ktorego sposobu niechćiał nam być vbłagánym : á postánowił go vbłagániem śiebie od nas nie według inszego sposobu, tylko przez krew iego : iáko zrzetelnie Apostoł dokłada : Przetoż przez tenże sposob Christus Pan / koniecznie zá nas Bogu Oycu dosyć vczynił. A toć iest pierwszy dowod / zá ktorym domysł Adwersárski przećiwny Sentencyey nászey : vpada.

Drugi iest ten : Że tenże Apostoł vkázuie : Iż Bog Oćiec postánowiwszy Christusá Páná / vbłagániem we krwi iego: nie kogo inszego postánowił go vbłagániem / tylko śiebie. Iáko tedy Bog Oćiec / postánowiáiąc Christusá vbłagániem we krwi iego / postánowił go vbłagániem nie kogo inszego, tylko śiebie, ktory nam był rozgniewány : Ták też z tegoż sámego iáwnie sie pokázuie : iż on przez to vbłagánie potrzebował od Christusá dosyć vczynienia. Bo ieśliby go był nie potrzebował : A cożby mu było potym postánowiáć go od nas śiebie vbłagániem ? A ták y stąd domysł Adwersárski vpada.

Potrzećie : Y stąd : Że tenże Apostoł zrzetelnie vkázuie : Iż chcąc postánowić Bog Oćiec Christusá Páná vbłagániem śiebie we krwi iego / y owszem go tákim postánowiwszy: nie dla czego inszego chćiał go postánowić tákim vbłagániem : tylko dla okazánia spráwiedliwośći swoiey. Abowiem powiedźiawszy wprzod Apostoł ℣. 25. o Synu Bożym / że go Bog postánowił vbłagániem przez wiárę w wylaney krwi iego : záraz tego w tymże wierszu dołożył : *Ku okazániu spráwiedliwośći swoiey.* Cokolwiek tedy czyni Bog dla okazánia spráwiedliwośći swoiey : czyni koniecznie dla dosyć vczynienia teyże spráwiedliwośći swoiey : Bo ieśliby byłá w tym dosyć vczynienia spráwiedliwość iego nie potrzebowáłá / żeby był

postánowił vbłagániem Syná swego w wylaney krwi iego: tedyby był pewnie nigdy go vbłagániem nie postánawiał w wylaney krwi iego / ku okazániu spráwiedliwośći swoiey. Lecz iż go przećie postánowił vbłagániem w wylaniu krwie iego / ku okazániu spráwiedliwośći swoiey: Przetoż Syn Boży / postánowiony bedąc vbłagániem w wylaney krwi swoiey / dla okazánia spráwiedliwośći Bożey: dosyć vczynił spráwiedliwośći Bożey. A toć iest trzeći dowod przećiwiáiący sie mniemániu Adwersárskiemu: á nászę Sentencią vtwierdzáiący.

Czwarty, á ostátni ná ten czás / iest ten: że tenże Apostoł / w dálszym postępku słow swych tego dokłada: Iż Christusowi Pánu potrzebá było postánowionym być vbłagániem w wylaney krwi iego: iáko dla okazánia spráwiedliwośći Bożey: ták też zátym dla odpuszczenia przeszłych nászych grzechow. Abowiem powiedziawszy ℣. 25. wszytki vprzedzáiące o Christuśie słowá: *Ktorego Bog postánowił vbłagániem przez wiárę, w wylaniu krwie iego, ku okazániu spráwiedliwośći swoiey.* Zárąz tego ná końcu w tymże wierszu dokłada: *Dla odpuszczenia przeszłych występkow.* Iáko tedy przeszłe násze grzechy / nie mogły nam ináczey być odpuszczone / tylko áby był stał sie postánowiony vbłagániem / w wylaniu krwie swoiey od Bogá / Christus Pan / dla odpuszczenia onych: Ták też stąd dosyć vczynienie Christusowe zá grzechy násze / iáwnie sie pokázuie. Bo ieśli Bog niechćiał ináczey przeszłych grzechow nam odpuśćić: tylko áżby sie byłá stáłá wylana krew Christusowá / á on przez to wylanie krwie Christusowey vbłagány: Tedyć stąd iáwnie y mocnie ten dowod płynie: Iż dla odpuszczenia przeszłych grzechow nászych / Christus Pan / Bogu Oycu / przez krew swoię wylaną dosyć vczynił. A ták z tych czterech przyczyn / káżde serce pobożne snádnie baczyć może: że Adwersarze wielce sie ná tym záwodzą / iákoby stąd iż Christus iest vbłagániem

postáno-

postánowiony: żadne iego dosyć vczynienie nie mogło być dowodzone.

Ná Drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tą zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tey pierwszey przyczyny/ to vbłagánie Christusá Páná/ nie miáło dowodźić żadnego dosyć vczynienia: iże sam Bog Páná Christusá vbłagániem postánowił: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że sie temu wyższey przećiwna rzecz pokazáłá: Przetoż nád to Adwersarze nic inszego słusznie wnośić nie mogą.

Powtore: Dla tego: Że przyczyná naprzednieysza/ nie może znośić/ skutku drugiey przyczyny/ ále go ráczey stánowi: iáko sie tákże wyższey pokazáło. Bog Oćiec/ ktory Páná Christusá vbłagániem postánowił: iż iest przyczyną pierwszą śiebie nam przez Christusá vbłagánia: Przetoż nie może słusznie znośić przez vbłagánie Christusowe/ zá nas dosyć vczynienia.

Potrzećie: Dla tego: Że Apostoł Páweł ś. vkázuie: Iż tym vbłagániem Bogá/ postánowiona iest nie rzecz iáka ktoraby oprocz Christusá miáłá być considerowána: ále sam Christus: Bo o tym zrzetelnie sámym Apostoł pisze: *Ktorego postánowił Bog vbłagániem przez wiárę, w wylaniu krwie iego.* A tego nie mowi: áby tym vbłagániem miáłá być postánowiona iáka insza rzecz oprocz Christusá. Kiedyby był tedy Bog nie potrzebował przez Christusá zá nas dosyć vczynienia: tedyby był nigdy sámże od nas do śiebie Christusá nie postánawiał vbłagániem. Bo Bog iáko nigdy nic nádáremno nie postánawia: Ták też wszytko cokolwiek postánawia/ dla tego postánawia/ áby sie mu dźiało dosyć w oney rzeczy ktorą postánawia. Iż tedy y Christusá Páná/ sam Bog vbłagániem od nas do śiebie

Okazánie: Iż choć sam Bog Oćiec/ Christusá vbłagániem postánowił: przećie stąd Christus Pan/ nie odsadza sie dosyć vczynienia zá nas przez to vbłagánie.

poſtánowił: Przetoż dla tego go vblagániem od nas do siebie poſtánowił/ áby ſie mu od nas przez to vblagánie dosyć działo.

Náſtátek: Dla tego: Że ieślibyſmy tego Adwerſarzom mieli pozwolić: że Chriſtus Pan/ przez to vblagánie/ ktorym ſie ſtáwił od nas do Bogá/ dla tego ma być odſadzány zá nas dosyć vczynienia: iże go ſam Oćiec vblagániem poſtánowił: iáko prima cauſa efficiens tego vblagánia: Tedyć tymże práwem/ tenże Syn Boży/ muſiałby być y ſámego wiecznego nas zbáwienia odſadzony: gdyż go ſam Bog Oćiec zbáwićielem náſzym dał y poſtánowił: Ioan. 3. v. 16. Ale ieśliż przećię nigdźie dla tego/ w Piśmie świetym/ Chriſtus Pan/ nie bywa odſadzány ſprawy wiecznego náſzego zbáwienia/ iże go Bog Oćiec niebieſki zbáwićielem náſzym ſam dał y poſtánowił: Przetoż tymże práwem/ nie może być áni dosyć vczynienia zá nas przez to vblagánie dla tego odſadzány: iże go ſam Bog Oćiec poſtánowił vblagániem. A tak y ná tym mieyſcu z tych czterech przyczyn przedśiewźięćie Adwerſárſkie vpada/ o tym: iákoby dla tego w tym vblagániu/ ktorym ieſt poſtánowiony Chriſtus Pan/ dosyć vczynienie temuż Bogu nie miáło ſie zámykáć: iże go ſam Bog Oćiec vblagániem poſtánowił.

Ná Trzecia rzecz odpowiádam.

Trzećia rzecz/ Adwerſarze/ w tey ſwoiey explikáciey/ te zámykáia: w ktorey twierdzą: iákoby y dla tey drugiey przyczyny Chriſtuſowe vblagánie nie miálo dowodźić żadnego dosyć vczynienia: Iże tez y ono wieko nád ſkrzynią Bożą/ názwáne bedąc vblagániem álbo vblagálnią: żadnego przećię Bogu/ ni zá kogo nie dowodźiło dosyć vczynienia: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż choć ono wieko nád

Naprzod: Dla tego: Że to ták ważny Argument: iáko kiedyby kto chćiał rzec: Baculus ſtat in angulo, ergo

pluet:

pluet: Bo iáko to nie może być gruntownym dowodem: áby dla tego powinien deszcz iść/ że kiy stoi w kącie: Ták też y to nie może być gruntownym dowodem/ áby dla te- go vbłagánie Christusowe żadnego dosyć vczynienia nie było powinno dowodźić/ iże áni ono wieko nád skrzynią Bożą/ názwáne będąc vbłagálnią: żadnego dosyć vczy- nienia Bogu w sobie ni zá kogo nie zámykáło. Nie mogą tedy Adwersarze w swoim przedśiewźięćiu żadney słu- szney consequenciey czynić/ czyniąc znoszenie álbo stosowá- nie rzeczy niepodobnych y nierownych: iákie iest ono wie- ko nád skrzynią Bożą/ wystáwione przećiwko Christuso- wi: y vbłagánie onego wieká wystáwione przećiwko v- błagániu Christusowemu.

Powtore: Y dla tego: Że nie tylko w ten czás/ nie mo- że iść słusznie od iedney rzeczy/ o drugiey zámknienie: gdy bywa rzeczy niepodobnych y nierownych czynione stoso- wánie: Ale y w ten czás/ gdy kto prowádźi przykład od rzeczy mnieyszey do więtszey negativè: Co gdy y ná tym mieyscu czynią Adwersarze/ przykład y dowod prowá- dząc od rzeczy mnieyszey/ to iest/ od onego wieká nád skrzynią Bożą/ á stosuiąc go do rzeczy więtszey/ to iest/ do Christusá/ negativè: Gdy zámykáią: iż iáko ono wie- ko v skrzynie Bożey/ vbłagálnią názwáne/ nie zámykáło w sobie żadnego dosyć vczynienia: Ták też y Christus vbłagániem názwány/ nie może w sobie zámykáć żadne- go dosyć vczynienia: Przetoż ich tákowe zámykánie y dla tego nic nie waży: iáko y náuczeni o dowodźiech ktore bywáią przywodzone à Minori ad Majus, negativè: są- dźić y rozumieć náuczáią.

Potrzećie: Przystępuie y to do tego: Że y sámi Adwer- sarze/ y Pismo święte zeznawa: Iż ono wieko nád skrzy- nią Bożą/ nie vbłagániem/ ále vbłagálnią było názwa- ne: Abowiem ták nápisano o tym w tymże mieyscu: Exod. 25. ℣. 20. 21. do ktorego śię Adwersarze vćiekáią:

skrzynia Bo- żá/ vbłagál- nią będąc názwáne/ ni- żádnego ni- komu nie do- wodźiło ża- dnego dosyć vczynienia: iednák nie idźie zá tym: áby dla te- go y vbłagá- nie Christu- sowe/ nie miáło dowo- dźić żadne- go dosyć v- czynienia.

Y włożyß vbłagálni á ná skrzynie zwierzchu, á w skrzyni położyß świádectwo, ktore dam tobie. Y bede śie tám ziawiáć tobie, y mowić z tobą z vbłagálniey miedzy dwiemá Cherubinámi ktorzy bedą ná skrzyni świádectwá, wßytko co roskaże przez ćie do Synow Izráelowych. Do tegoż śie przyłącza y Apostoł ś. vbłagálnią tákże/ nie vbłagániem/ ono wieko v ſkrzynie Bożey názywáiąc: Hebr. 9. v. 5. A iuż to wßyſcy rozsądni łátwie rozumieć mogą: Iż vbłagálnia/ nie może być ſámym vbłagániem: ále záwße inßa muśi być vbłagálnia: á inße vbłagánie ſámo. Iáko tedy ono wieko nád ſkrzynią nie było ſámym vbłagániem/ ále tylko vbłagálnią. Tákże iáko Christus Pan/ nie ieſt vbłagálnią/ ále ſámym vbłagániem: Ták też ono wieko názwáne vbłagálnią: vbłagánia Christuſowego/ nie może odsądzáć dosyć vczynienia: Bo iesliby to chćieli słußnie Adwerſarze przewieść: Iż ták vbłagánie Christuſowe/ nie zámyka w ſobie żadnego Bogu zá nas dosyć vczynienia: iáko áni ono wieko v ſkrzynie Bożey/ názwáne vbłagálnia/ nie zámykáło w ſobie żadnego zá kogo/ Bogu dosyć vczynienia: Tedyby im tego pierwey potrzebá z Piſmá ś. dowieść: Iż ták zproſtá y rzeczą ſámą ono wieko vbłagániem zoſtawáło: iáko zproſtá y rzeczą ſámą Piſmo Nowego Teſtámentu/ Christuſá Páná vbłagániem názywa: y owſzem iáko rzeczą ſámą y zproſtá Christus Iezus ieſt y zoſtawa vbłagániem: Tożby dopiero zátym/ iáko o rzeczách rownych mogli beſpiecznie zámykáć: Iż iáko ono wieko v ſkrzynie Bożey/ bedąc rownie/ zproſtá/ y rzeczą ſámą vbłagániem: iáko y Christus Pan: á nie dowodźiło przećie żadnego Bogu ni zá kogo dosyć vczynienia: Ták też y Christus/ tákimże ſpoſobem bedąc vbłagániem/ nie może dowodźić żadnego Bogu zá nas dosyć vczynienia. Ale iż tego z Piſmá świetego Adwerſarze dowieść nie mogą: áby ták ono wieko zproſtá y rzeczą

ſámą

sáma miáło było zostáwáć sámym vbłagániem/iáko zprostá Christus Pan/ według świádectwá Nowego Testámentu: iest y zostawa rzecżą sámą/ sámym vbłagániem: Gdyż sie temu sámo Pismo święte iáwnie przećiwi: ono wieko vbłagálnią/ nie vbłagániem/ iáko sie pokazáło názywáiąc: á Christusá sámego zprostá vbłagániem: Przetoż też zátym o vbłagániu Christusowym/ nie mogą tego zámykáć/ áby ták nie miáło dowodźić żadnego Bogu zá nas dosyć vczynienia: iáko áni ono wieko v skrzynie Bożey/ nie dowodźiło żadnego Bogu zá kogo dosyć vczynienia.

Náwet: Rzecz dla tego: Że sie wielce ná tym mylą Adwersarze/ áby ono wieko v skrzynie Bożey/ nie miáło było żadnym sposobem błagáć Bogá y dosyć mu czynić: ktore było figurą Christusá. Bo iáko ono wieko v skrzynie Przymierza Bożego/vbłagálnią będąc názwáne/żadnym sposobem nie mogło ná sobie tylko cżczego nazwiská/ y tytułu ponośić: gdyż Bog/ nie zwykł rzecżom od śiebie postánowionym/ á pogotowiu ták wielkiey/ iákie było ono wieko/ cżczych y prożnych nazwisk dáwáć: Ták też y ono wieko/vbłagálnią od niego sámego będąc názwáne: muśiáło go iákimkolwiek sposobem błagáć. Bo sie pokazáło/ że cżczego tytułu y nazwiská nie mogło ná sobie ponośić. Jákoż to sámo/ że Bog był obiecał Moyżeszowi ziáwiáć sie przy oney vbłagálniey/y mowić znim z oney vbłagálnie miedzy dwiemá Cherubinámi: nie zá co inszego/ tylko zá znák łáski y vbłágánia iego ma być brano. Bo iákoby był w ten czás tego nie czynił/ gdyby był nie był vbłagány: Ták záśie iż to czynił: z tego sámego vbłagánie iego ma być vznawáne. Błágáć tedy muśiáło y ono wieko iákimkolwiek sposobem Bogá/ vbłagálnią będąc názwáne od niego sámego. A iż go pewnym swoim sposobem błagáło: Przetoż tymże pewnym swoim sposobem muśiáło mu y dosyć czynić z tey miáry/ z ktorey miáry/ álbo

bo ktorym względem błagáło go. Bo ieśliby mu było nie miáło dosyć czynić pewnym swoim sposobem: koniecznieby go też było nie mogło błagáćtá ták áni vbłagálnią słusznie názwáne być. A iuż to pewna/ iż iáko ono wieko typus było Christusá Páná/ vbłagániem od Bogá postánowionego: czego y sámi Adwersarze nie záprzą: Ták też typicè musiáło błagáć Bogá/ y dosyć czynić Bogu/ będąc vbłagálnią názwáne. A iż typicè: tedyć nie inszym względem tylko względem Christusá/ ktorego typus było. Ponieważ tedy ono wieko vbłagálnią názwáne: typico modo, to iest/ względem Christusá/ ktorego konterfetem było/ błagáło Bogá/ á zátym y dosyć mu czyniło: Przetoż dáleko więcey Christus Pan/ iáko rzecz sámá/ ktorą ono wieko konterfetowáło/ vbłagániem będąc postánowiony od Bogá/ błaga nam Bogá: á zátym y dosyć mu czyni. Bo táka idźie w dowodźiech/ ktore bywáią bráne od mnieyszey rzeczy/ á stosowáne do więtszey/ consequentia, álbo porządne y słuszne zámykánie: że ieśli iáka rzecz/ iákimkolwiek sposobem/ tám się znáyduie/ gdźie się mniey zdálá znáydowáć: Tedyć dáleko więcey tám muśi się znáydowáć: gdźie się więcey zdálá znáydowáć álbo ználeść. Błagánie Bogá/ á zátym y dosyć czynienie Bogu/ iż się znáydowáło przy onym wieku skrzynie Bożey/ tym sposobem iáko się pokazáło: ktore Christusá wyrazáło y konterfetowáło: będąc vbłagálnią názwáne: gdźie się mniey zdáło znáydowáć: Przetoż dáleko więcey błagánie Bogá/ á zátym y Bogu dosyć vczynienie przy Christuśie muśi się znáydowáć: ktorego ono wieko wyrazáło: ponieważ się więcey przy nim tá rzecz muśi znáydowáć. Ná co y sam Socin Archimistrz Adwersárski lib. de Servat. fol. 123. piszący de Figura & Figurato, pozwala. Vkázuiąc/ że záwsze y figura muśi w sobie zámykáć obraz nieiáki figuratæ rei: y sámá res figurata záwsze ćiáłem muśi zostáwáć/ á figurá ćieniem: ále przećię tákim ćieniem/ ktory w sobie podobieństwo nieiákie tey rzeczy ktorą figuruie zámyka.

Ono wieko nád skrzynią Bożą/ iáko błagáło Bogá/ y dosyć mu czyniło.

Ná czwartą

Ná czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz/ Adwersarze / w tey swoiey explikáciey tę zámykáią : w ktorey twierdzą : iákoby y dla tego to vbłagánie/ ktorym Christus iest postánowiony / dosyć vczynienia nie miáło dowodźić: Iże te rzeczy miedzy sobą są rozgrániczone: Błágáć kogo/ y dosyć mu czynić : y iże ten/ ktorego błagáią/może práwá swego wiele vstąpić : ten záśię ktoremu sie dosyć dźieie/ nic go nie vstępuie: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że sie ná tym wielce mylą / áby y vbłagánie/nie miáło być poczytáne zá dosyć vczynienie: álbo dosyć vczynienia w sobie nie zámykáć : Gdyż y ten/ktory kogo od kogo błaga/onym sámym sposobem błagánia/ dosyć mu czyni : Bo ieśliby mu nie dosyć czynił/ trudnoby go miał vbłagáć temu od ktorego błaga go. Abowiem pospolićie tylko ten vbłagánym sie przez kogo inszę stáwia : ktoremu iákimkolwiek sposobem dosyć sie dźieie. A iż ták : Przetoż y to vbłagánie/ktorym sie ostał sam Christus postánowiony od nas do Bogá : dosyć vczynienia nie może być odsądzone.

Kto sie vbłagánym komu pospolićie: zowie.

Powtore: A dla tego : Że sámo Pismo ś. zrzetelnie zeznawa: Iż to vbłagánie Christusowe/ nie może być odsądzone dosyć vczynienia. Bo gdy środkiem álbo przyczyną tego vbłagánia iego/kłádźie Pismo święte krew iego wylaną : vkázuiąc: że on postánowiony iest vbłagániem od Bogá przez wiárę/ nie ináczey tylko w wylaniu krwie swoiey : tedy tym sámym iáwnie dosyć vczynienie iego w tym vbłagániu wyraża: iáko sie wyższey pokazáło. A ták y stąd káżdy pobożny baczy : Iż vbłagánie/ktorym Christus iest postánowiony : zámyka w sobie dosyć vczynienie : ponieważ zámyka w sobie przyczynę / przez ktorą przyszło do wykonánia tego vbłagánia / to iest / wylanie krwie Christusá Páná.

Potrzećie: A dla tego : Że tego przedśięwźięćia swe-

go/Adwersarze/żadnym świádectwem Pismá świetego nie dowodzą: Ale tylko zprostá mowią w tey explikáciey swoiey: *Gdyż ten ktorego błagáią, może wiele z práwá swego vstąpić, á ten ktoremu sie dosyć dźieie, nic go nie vstępuie.* Przetoż y stąd przedśiewźięćie Adwersárskie vpada: Iże tego żadnym świádectwem Pismá świetego nie dowodzą.

Dosyć vczynienie/ z vbłagániem pospołu stać może: y ten ktoremu sie dosyć dźieie: zá vbłagánego: vchodźi.

Náostátek: A dla tego: Że sie y ná tym wielce Adwersarze mylą: áby dosyć vczynienie z vbłagániem pospołu stać nie miáło: álbo áby y ten/ zá vbłagánego nie miał vchodźić/ ktoremu sie dosyć dźieie. Bo y w tym vbłagániu/ o ktorym Disputuiemy/ pospołu ználazło sie y vbłagánie y dosyć vczynienie. Vbłagánie Bogá przez krew Christusowe: dosyć vczynienie tákże przez tęż krew Christusowe: bo go przez nie Christus vbłagał: będąc od niego sámego vbłagániem postánowiony w wylaniu krwie swoiey. W tymże vbłagániu vszedł zá vbłagánego/ y owszem ostał sie vbłagánym prawdźiwie Bog Oćiec/ choćiayże sie mu dosyć ostáło/ y choćiayże wiele z práwá swego vstąpił/ gdy mogąc nas zátráćić: samże Syná swego vbłagániem postánowił w wylaney krwi iego: Bo dla tego Pismo świete Christusá Páná zowie vbłagániem w wylaniu krwie iego: A vbłagániem pewnie nie kogo inszego/ tylko Bogá/ ktorego iáko obráżonego błágáć było potrzebá: A ieśliby go był nie vbłagał: koniecżnie áni sam nie mogłby był skutecżnie zostáwáć vbłagániem postánowiony we krwi swoiey: Nie wspomnię y pospolitey experientiey/ ktora vkázuie: że vbłagánie z dosyć vczynieniem pospołu może stać/ iáko causa cum effectu. A ten vbłagánym ktoremu sie dosyć dźieie: Gdyż ludźie obráżeni/ pospolićie przez dosyć vczynienie zwykli bywáć błagáni. A ták y stąd przedśiewźięćie Adwersárskie vpada: Gdyż sie pokázuie / iż vbłagánie pospołu z dosyć vczynieniem ostáć sie może: czego oni neguią: y dla tego vbłagánie/ ktorym iest Christus w wylaney krwi swoiey postáno-

ſtánowiony/ dosyć vczynienia odſądźić vśiluią.

Ná piątą rzecz odpowiadam.

Piątą rzecz / Adwerſárze / w tey ſwoiey explikáciey te zámykáią : w ktorey twierdzą iż iákoby to vbłagánie / ktorym ieſt Chriſtus poſtánowiony: miáło ſie nie inácżey rozumieć/ tylko ták: Ze ſie nam Bog przez Chriſtuſá bárzo vbłagánym y łáſkáwym okazał / y przezeń nam wſzytko obiáwił/ co chćiał ábyſmy wiedźieli: Ale y to Adwerſárzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego : Ze tego Adwerſarze nicżym nie dowodzą: áni choćby chćieli dowieść kiedy ſłuſznie z Piſmá świętego mogą : Przetoż z tey pierwſzey przycżyny ten ich domyſł muśi vpadáć/y zniewazony zoſtáwáć.

Powtore: Dla tego : Ze toż vbłagánie / nigdźie w Piśmie świętym nie bywa názywáne ſámym tylko okazániem nam przez Chriſtuſá/ Bogá bárzo vbłagánym y łáſkáwym : áni obiáwieniem tych rzecży / ktore chćiał Bog ábyſmy wiedźieli : ále go wſzędźie zproſtá názywa ſámym iſtotnym vbłagániem : Przetoż go y Adwerſarze/ſámym tylko okazániem Bogá nam bárzo vbłagánego / názywáć nie mogą.

Potrzecie: Dla tego: Ze Piſmo święte świádcży: Iż ſam Chriſtus ieſt tym vbłagániem poſtánowiony : A ty słowá Adwerſárſkie/ vkázuią to : Iż nie Chriſtus / ále Bog Oćiec/ tákim ma być rozumiány/ iáko ten : ktory ſie nam przez Chriſtuſá okazał bárzo vbłagánym y łáſkáwym : Przetoż y ſtąd ten ich domyſł vpadáć muśi : poniewaz opák rząd rzecży obraca.

Pocżwarte : Dla tego : Ze toż Piſmo święte/ w wylániu krwie Chriſtuſowey/ to vbłagánie zámyka : nie w vkazániu iákim nam Bogá bárzo vbłagánego y łáſkáwego.

Náwet : Dla tego : Ze okazánie nam Bogá vbłagánego y łáſkáwego: ieſt ſkutkiem vbłagánia : nie ſámym vbłagániem. Bo pierwey ći kogo / iáko y Bogá / potrzebá

Okazánie : Iż to/ że Chriſtus ieſt vbłagániem poſtánowiony: nie może ſie ták rozumieć/ iáko gdyby było nápiſano: że ſie nam Bog przez Chriſtuſá bárzo vbłagánym y łáſkáwym okazał/ y przezeń nam wſzytko obiáwił/ co chćiał ábyſmy wiedźieli.

bláğáć było: niżeli śię ſtał okazány nam vbłagánym y łáſkáwym: ták iáko záwſze naturæ ordine cauſa effectū muśi vprzedzáć. A ták y ſtąd vpadáć muśi Adwerſárſkie przedśięwźięćie: że w tych ſłowiech ſwych/ Effectum pro cauſa efficiente kłádą: czego bieg przyrodzenia nie pozwala: áni Piſmo święte.

Ná Szoſtą rzecz odpowiádam.

Szoſtą rzecż/ á oſtátnią/ Adwerſarze/ w tey ſwoiey explikáciey/ tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby Bog miánowićie w tym/ przez Chriſtuſá/ bárzo vbłagánym y łáſkáwym nam śię okazał/ y wſzytko co chćiał/ ábyſmy wiedźieli/ przezeń obiáwił: iże tego Syná ſwego dla nas ná śmierć wydał: y iákoby dla teyże ſámey przyczyny/ Apoſtoł w mieyſcu pomienionym miał to przydáwáć: że Chriſtus Pan ieſt poſtánowiony vbłagániem od niego: we krwi ſwoiey: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż to/ że Chriſtus ieſt poſtánowiony vbłagániem od Oycá ſwego/ we krwi ſwoiey: nie może śię ták rozumieć: że Bog/ miánowićie w tym/ bárzo łáſkáwym y vbłagánym śię nam okazał/ y wſzytko co chćiał ábyſmy wie. dźieli/ prze.

Naprzod: Dla tego: że śmierć Chriſtuſowá/ ráczey byłá ſámá przez śię okazániem gniewu Bożego y ſpráwiedliwośći iego: niżeli okazániem tego iáko bárzo on nam był vbłagány. Bo włożona byłá ná Chriſtuſá dla grzechow náſzych: Rom.4.℣.25. A iż dla grzechow náſzych/ tedy włożona byłá nań karániem zá grzechy náſze: Bo ſam Bog przez Ezáiaſzá: Cap.53.℣.8. powiedźiał: *Dla wyſtepku ludu moiego skarałem go.* A znowu ℣.5. Prorok o ráźiech iego ktore wytrzymawał ná ſobie/ mowi: *Karánie pokoiu náſzego nád nim. á śmiáłośćią iego vzdrowieni ieſteſmy.* Ná toż wzgląd máiąc ſamże Apoſtoł: tedy to iáwnie w tych ſłowiech zeznawa liſtu do Rzymian: Cap.3. ℣.25. Że poſtánowienie Chriſtuſá vbłagániem w wylaniu krwie iego/ było okazániem nie czego inſzego/ tylko ſpráwiedliwośći Bożey: Abowiem ták piſze: *Ktorego Bog poſtánowił, áby był vbłagániem przez wiárę wylawſzy krew iego, ku okazániu ſpráwiedliwośći ſwoiey.* To ſłowá Apoſtolſkie.

ſtolſkie. Gniew tedy zá grzechy náſze/ Boży/ y ſpráwiedliwość Boża/ śmierć Chriſtuſowá ſámá przez ſię okázowáłá. A iż gniew y ſpráwiedliwość Boża: Tedyć nie to/ iáko bárzo nam Bog był vbłagány y łáſkáwy: iáko Adwerſarze przećiwko Piſmu świętemu twierdźić śmieią: Dla czego też ná pierwſzym mieyſcu ten ich domyſł vpada. | zeń obiáwił iże tego Syná ſwego ná śmierć wydał.

Powtore: Dla tego: Ze ſie temu ſam porządek tych słow Apoſtolſkich przećiwi: Bo Adwerſarze powiádáią/ iż śmierć Chriſtuſowá/ álbo wylanie krwie iego/ byłá nam okazániem tego/ iáko bárzo vbłagánym y łáſkáwym nam był Bog: A Apoſtoł święty zproſtá piſze y vkázuie: Iż ſam Chriſtus vbłagániem ieſt poſtánowiony w wylaniu krwie ſwoiey: á tego y naymnieyſzym podobieńſtwem nie piſze: Ze krew Chriſtuſowá/ byłá wylana dla okazánia vbłagánia. A iuż to wſzyſcy wiedzą: Iż inſza to ieſt/ vbłagánie okázáć: A inſza ſámym vbłagániem komu być: iákim ſámego Chriſtuſá Apoſtoł zowie: gdy piſze: *Ktorego Bog poſtánowił, áby był vbłagániem przez wiárę, wylawſzy krew iego.* A ták y dla tego/ ná wtorym mieyſcu/ domyſł Adwerſárſki znieważony zoſtawa: Iż ſie temu ſam porządek y właſność słow Apoſtolſkich przećiwi.

Náwet: A choćby y to Adwerſarzom pozwolono było: Iż nam pierwey Bog był vbłagány y Miłośćiwy: niżeli ſie krew Chriſtuſowá ſtáłá wylana/ w ktorey on od niego ſámego vbłagániem był poſtánowiony: Tedy y ták nic Adwerſarze nie wſkuráią: Bo by to nie ináczey muśiáło być rozumiano/ tylko ták/ iáko y ſam Chriſtus pierwey był zábity od początku świátá/ niżeli ſie ſtał w wypełnieniu czáſu zábity. A był nie ináczey od początku świátá zábity/ tylko ták/ że był ná to od początku świátá przeznáczony/ że miał być zábity: iáko tych obu rzeczy Piſmo ś. iáwnie dowodźi: Pierwſzey Ian święty: Apoc. 13. ℣. 8.

Dru-

Drugiey Piotr święty: 1. Epist. Cap. 1. ℣.20. Ponieważ tedy tákim sposobem Christus Pan/ stał się pierwey zábity od początku świátá: (ktory vbłagániem w wylaniu krwie swoiey/ iest postánowiony) niżeli się rzeczą sámą stał zábity: Przetoż y sam Oćiec niebieski/ od początku świátá/ muśiał nam być nie ináczey vbłagány/ tylko ták/ że ten Syn iego/ w wypełnieniu czásu/ miał być zábity/ ktory iest od niego sámego w wylaniu krwie swoiey vbłagániem postánowiony: Ratia tego tá iest: Że Bog Oćiec/ nie mogł się inszym sposobem od początku świátá/ vbłagánym okázowáć w wydániu ná śmierć Syná swego: tylko tákim sposobem/ iákim go y w te czásy Syn iego przez śmierć swoie błagał. A iż go Syn iego/ od początku świátá/ błagał nie inszym sposobem/ tylko tym/ że iesscze od początku świátá względem przeznáczenia był zábity/ á dopiero w wypełnieniu czásu rzeczą sámą miał być zábity: Przetoż tymże sposobem/ od początku świátá/ Bog Oćiec/ przez śmierć Syná swego/ muśiał być vbłagány: iże Syn iego/ w wypełnieniu czásu rzeczą sámą miał być zábity. Co iednák nie znośi Christusowego dosyć vczynienia Bogu Oycu/ przez vbłagánie: Bo iáko pewnym sposobem/ od początku świátá Christus był zábity/ á ták Bogá błagał: Ták też tymże pewnym sposobem od początku świátá/ przez to vbłagánie Bogu Oycu dosyć czynił. Baczyć tedy y stąd káżde serce pobożne łatwie może: Iż to/ że Christus Pan/ od nas do Bogá Oycá/ w wylaniu krwie swoiey/ vbłagániem iest postánowiony: práwie dobrze dowodźi iego zá nas Bogu Oycu dosyć vczynienia. Ktorey rzeczy choć rozmáićie Adwersarze zábiegáią y przećiwią się: przećię iednák nic słusznego in contrarium przywieść nie mogą: y owszem to cokolwiek w pośrodek przynoszą: im sámym więcey się przećiwi/ á nászę Sentencyą vtwierdza.

Bog Oćiec niebieski/ iáko od początku świátá był nam vbłagány.

Christus/ iesscze od początku świátá/ pewnym sposobem/ Bogu Oycu dosyć czynił.

SZOSTA

SZOSTE MIEYSCA PISMA S. obrony potrzebuią, Miánowićie te: ktore to o Christuśie Pánie vkázuią: Iż go ony ofiáry Stározakonne figurowały: Nayosobliwiey iednák on Kápłan Naywyższy, ktory przez ofiáry grzechy ludzkie zgładzał: y zá ludem sie modlił.

Ná te Mieysca Adwersarze/ w Kátechiźmie swym: fol. 286. 287. 288. táką explikácią nápisáli:

A co ná te mieyscá odpowiádasz, w ktorych sie mowi, że ofiáry Stárego Testámentu śmierć Páná Christusowę figurowáły?

Naprzod trzebá wiedźieć, że nie sáme ofiáry Stárego Testámentu śmierć iego figurowáły, ále tylko zábićie bydlećiá onego, ktore raz do roku zábiiáne bywáło, y z ktorego krwią do mieyscá naświetszego on naprzednieyszy Ofiárownik wchodźił, śmierć Páńską figurowáło, ktore iáko nie było sámą ofiárą, ále tylko nieiákim do niey przygotowániem y oney początkiem, á ofiárá sámá dopiero rzeczą sámą odpráwowána byłá, kiedy on naprzednieyszy ofiárownik z oną krwią bydlęcą wchodźił do mieyscá naświetszego, ták też sámá śmierć Páná Christusowá nie byłá sámą ofiárą iego, ále tylko nieiákim do niey przygotowániem y oney początkiem, á sámá ofiárá Páná Christusowá dopiero rzeczą sámą odpráwowána byłá, kiedy Pan Christus wszedł do sámego niebá. O czym niżey ná swym mieyscu vsłyszysz. Do tego, choćiaby one ofiary Stárego Testamentu śmierć Páná Christusowę figurowáły, tedy przedśie z tego nie idźie, żeby śmierć Páńska miáłá Bogu dosyć czynić zá grzechy násze. Gdyż tego Pismo święte nigdy nie świádczy, żeby one ofiáry miáły tę moc aby zá grzechy ludzkie dosyć czyniły. A wżdy potrzebá, aby miedzy figurą, á miedzy tym co figurowano było, było nieiákie podobieństwo.

A coż rozumieß o onych Ofiárách Stárego Testámentu?

To osobliwie, iż przez nie grzechy ludu Bożego, bywáły oczyśćione, to iest, z láski Bożey y dekretu iego, zá przystąpieniem onych ofiar odpuszczone bywáły. To włásne Adwersárskie słowá.

Ná to odpowiádam Siedmioráko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikácyi tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby zábiiánie onych bydląt Stározakonnych/ ktore śmierć Christusowę figurowáły: tákże y onego bydlęćiá ktore raz do roku zábiiane bywáło/ y z ktorego krwią do mieysca nawiętszego/ on nayprzednieyszy Ofiárownik wchodźił: miáło było być odłączone od sámey ofiáry/ ták dálece/ że nie było ofiárą: ále tylko do niey przygotowániem: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż zábiiánie onych bydląt Stározakonnych/ ktore śmierć Christusowę figurowáły/ tákże y onego bydlęćiá/ ktore raz do roku zábiiáne bywáło/ y z ktorego krwią do mieyscá naświętszego/

Naprzod: Dla tego: Że tego żadnym świádectwem Pismá świętego nie dowodzą: áni choćby chćieli dowieść mogą.

Powtore: Dla tego: Że niesłusznie zábićie onego bydlęćiá stározakonnego/ ktore raz do roku zábiiáne bywáło/ y z ktorego krwią do mieyscá naświętszego on naprzednieyszy ofiárownik wchodźił: od sámey ofiáry onego bydlęćiá odłączáią. Bo iáko ono bydlę nie mogło być inácżey ofiárowáne/ álbo krew iego do mieyscá naświętszego przez naprzednieyszego ofiárowniká wnoszona: tylko áż pierwey było zábite: Ták też ofiárowánie onego bydlęćiá/ nie mogło być odłączone od zábićia iego. Gdyż to wszyscy rozsądni záwsze wiedzą: Iż tá rzecz/ bez ktorey co czym być nie może/ álbo sámá przednicy muśi

być táką: álbo nie słusznie od oney rzeczy bywa odłączána/ ktorey dawa być czym. Iż tedy zábicie onego bydlęciá/ dawáło być ofiárą onemu bydlęciu: Przetoż álbo przedniey sámo było ofiárą/ álbo nie słusznie od ofiáry onegoż bydlęciá bywa odłączáne. Co iż Adwersarze czynią: Przetoż się w tym niesłuszności dopuszczáią. on naprzedniey szy ofiárownik wchodził: nie było odłączone od sámey ofiáry. y owszem było ofiárą.

Potrzecie: Dla tego: Że sámiż w teyże explikáciey swoiey zeznawáią: że ono zábiiánie bydlęciá onego/ było nie tylko nieiákim do ofiáry przygotowániem/ óle było y sámym początkiem oney ofiáry. Iáko tedy y sam początek ofiáry/ iest ofiárą/ choćiayże ieszcze nie iest dokończeniem ofiáry: Ták też ono zábiiánie bydlęciá onego raz w rok: musiáło być ofiárą: poniewaź było początkiem oney ofiáry: iáko sámi Adwersarze zeznawáią. A ták y stąd przedsięwzięcie Adwersárskie vpada.

Náostatek: R dla tego: Że to widzimy z iásnych słow Zakonu Bożego: Iż nie tylko w ten czás/ ony bydlętá ktore dla ofiar zábiiano/ ofiárą były názywáne/ gdy to z ich krwią w przybytku/y owszem zá sámą zasłoną (gdźie było miesce naświetsze: Hebr. 9. v. 3.) czyniono było/ co był Bog roskazał czynić: ále y w ten czás poki iesżcze nie były zábite/ tylko dla tego iż iuż miáły być zábite/ofiárą zá grzech zrzetelnie bywáią názywáne. Abowiem ták o onym koźle/ ktorego zá grzech Bog kazał ofiárowáć: Levit. 16. v. 15. iáwnie nápisano co sam Bog roskazał: *Nád to zárzeże kozłá ofiárę zá grzech ludu, y wnieśie krew iego zá zasłonę: y vczyni ze krwią iego iáko vczynił ze krwią ćielcową, kropiąc nią nád vbłagálnią y przed vbłagálnią. Y oczyśći świątynię od nieczystośći synow Izráelowych, y od nieprawośći ich, y wszytkich ich grzechow: ták też vczyni przybytkowi zgromádzenia, ktory mieszka z nimi w pośrodku nieczystośći ich.* W ktorych słowiech/ iáwnie on koźieł ofiárą zá grzech iest názwány/ pierwey iesżcze nižli był zábity: Abowiem mowi Bog do Moyżeszá: *Zábije nád to kozłá ofiárę zá grzech ludu. &c.*

ludu. &c. Toż śie pokázuie y z drugiego świádectwá / támże Levit. 17. ℣. 5. gdźie ony bydletá/ ktore synowie Izráelowi powinni byli v drzwi przybytkowych ná ofiárę Bogu zábiiáć/ á to iesżcże ofiárą spokoynych rzecży Iehowie/ pierwey iesżcże niżeli były zábite/ y owszem niżeli były przywiedźione ná zábićie do drzwi przybytkowych/ ofiárámi były od sámego Bogá názywáne: Abowiem ták znowu nápisano: *Aby przywodźili synowie Izráelowi ofiáry swoie* (NOTA) *ktore zábiiáć máią po polu, áby przywodźili ony Iehowie do drzwi przybytku zgromádzenia do kápłaná á niechay ofiáruią one ofiáry z pokoynych Iehowie.* Z tych tedy świádectw/ pokázuie śie to: że niesłusznie Adwersarze/ zábiiánie onych bydląt stározakonnych ná ofiárę/ od sámey ofiáry odłącżáią: ktore nie tylko w ten czás gdy były zábiiáne ále iesżcże y pierwey nim były zábite/ tylko máiąc być zábite/ od sámego Bogá/ ofiárámi iáwnie były názywáne.

Ná drugą rzecż odpowiádam.

Drugą rzecż/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby nie sáme one ofiáry stárego Testámentu/ śmierć Páná Christusowę figurowáły: ále tylko zábićie bydlęćiá onego/ ktore raz do roku zábiiáne bywáło/ y z ktorego krwią do mieysca nawięcey świętszego naprzednieyszy ofiárownik wchodźił: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż sáme one ofiáry Stárego Testámentu śmierć Páná Christusowę figurowáły: nie sámo tylko zabiiánie

Naprzod: Dla tego: Ze tákże tego żadnym świádectwem Pismá świętego nie dowodzą: tylko z domysłu swego to piszą / czego im do ich przedśięwźięćia potrzebá: Przetoż y ten domysł ich z tey pierwszey miáry vpada: że go z Pismá ś. nie dowodzą.

Powtore: Dla tego: Że to dla tego Adwersarze czynią: Aby tym sposobem śmierć Christusowę odsadźili ofiáry: iáko y zábićie onego bydlęćiá odsadzáią ofiáry. Ale iż śie to z Pismá świętego pokazáło: że zábićie onego

bydlęćiá/

bydlęćiá/ iáko y inszych ktore były zábiiáne ná ofiáre/ nie mogło być odsadzone ofiáry: Bo y przed zábićiem ony bydlętá/ od sámego Bogá ofiárą były názywáne: Przetoż dáleko więcey śmierć Christusowá/ nie może być odsadzona ofiáry. onych bydląt ná ofiáre.

Nawet: A dla tego: Że sámo Pismo święte/ śmierć Christusowę zrzetelnie názywa ofiárą: álbo sámego Christusá ktory się przez śmierć ofiárował. *Naprzod* Ezáiasz: Cap. 53. v. 3. gdy o nim zprostá pisze/ iáko Wulgatá ma: *Ofiárowány iest ábowiem sam chćiał.* Co do śmierći iego stosuie: ábowiem to záraz w náśláduiących słowiech znáć dawa/ gdy mowi: *A nie otworzył vst swoich, iáko owcá ná zabićie będzie prowádzony, y iáko báránek przed strzygącym się zámilknie, y nie otworzy vst swoich.* A ieśli się to stáby zda dowod Adwersarzom z Wulgaty/ gdyż insze przekłády ináczey máią: Atoż mamy dowod Nowego Testámentu Pismá/ ktory toż wyznawa: miánowićie: Ephes. 5. v. 2. gdźie Páwel święty ták o tym pisze: *A obcuyćie z miłośćią, iáko y Christus vmiłował nas, y wydał sámego siebie zá nas ofiárą, y ná zábićie Bogu ku wonnośći dobrego zapáchu.* Ktore wydánie Christusá zá nas ofiárą: Pismo święte y ná inszych mieyscách/ nie do czego inszego/ tylko do śmierći Christusowey przywiązuie: iáko Rom. 4. v. 25. Rom. 8. v. 32. to słowko *wydał*, ktorego y ná tym mieyscu w liśćie do Ephezow Apostoł záżywa/ gdy o ofierze Christuśie/ ktorą śiebie sámego wydał zá nas/ mowi: zrzetelnie do śmierći Christusowey stosuiąc: iáko káżdy pobożny y rozsądny wnetże obaczy: skoro w te námienione mieyscá weyźrzy. Ponieważ tedy sámo Pismo święte/ ták zrzetelnie śmierć Christusowę názywa ofiárą: Przetoż iey sámo zábićie onego bydlęćiá nie mogło odsądzáć tego: áby nie miáłá być ofiárą. A owszem to stąd pokázuie się: że ponieważ śmierć Christusowę/ Pismo święte ták zrzetelnie názywa ofiárą/ ktorą zábićie

onego bydlęćiá figurowáło: Tedyć y sámo zábićie onego bydlęćiá/ muśiáło być ofiárą. Gdyż miedzy Figurą/ á miedzy tym co figurowano bywa/ potrzebá áby było nieiákie podobieństwo: iáko sámi Adwersarze w teyże swoiey explikáciey náuczáią. A záśię: Jáko y sámá śmierć Christusowá iest ofiárą/ y ono zábićie bydlęćiá figuruiąc śmierć Christusowę było ofiárą: Ták też stąd káżdemu to może być iáwna/ że sáme ofiáry stárego Testámentu/ śmierć Christusowę figurowáły: ponieważ ią figurowáło zábićie onego rocznego bydlęćiá/ ktore było ofiárą: iáko sie pokazáło. Czego y sámi Adwersarze w dálszym postępku tey swoiey explikáciey pozwaláią: bo też by naybárziey chćieli/ negowáć tego dla przyczyn wyższey pomienionych: nie mogą: co czynią gdy te słowá miánowićie piszą: *Do tego choćiaby one ofiáry stárego Testámentu, śmierć Páná Christusowę figurowáły*: &c. Z tych tedy wszytkich przyczyn y to mniemánie Adwersárskie vpada.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey/ tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby sámá śmierć Páná Christusowá/ nie miáłá być sámą ofiárą iego: ále tylko do niey nieiákim przygotowániem y oney początkiem: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż sámá śmierć Páná Christusowá/ byłá ofiárą iego: nie początkiem ofiáry áni do niey tylko przygotowániem.

Naprzod: Dla tego: Że tego Adwersarze/ iáko y inszych vprzedzáiących rzeczy/ żadnym świádectwem Pismá świętego nie dowodzą: áni choćby chćieli dowieść mogą: bo o tym w Piśmie ś. wielkie iest milczenie.

Powtore: Dla tego: Że sie temu Pismo święte przećiwi: ktore Christusowę śmierć/ nie przygotowániem do ofiáry/ áni początkiem ofiáry/ ále sámą zprostá ofiárą názywa: iáko sie wyższey świádectwá tego iáwne z niego położyły.

Náwet: Dla tego: Że choćby y to Adwersarzom pozwolono

tom.

zwolono było: Iż zábicie Christusowe/ było początkiem ofiáry iego: (choć nigdźie Pismo święte/ śmierći Christusowey/ początkiem tylko ofiáry nie názywa) tedy y ták przećię śmierć Christusowá/ nie mogłáby być ofiáry odsadzona/ będąc początkiem ofiáry: Bo początek ofiáry/ iest ofiárą: iáko śię tákże o zábiiániu onego bydlęćiá/ ktore Christusá figurowáło: pokazáło.

Ná Czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby sámá ofiárá Páná Christusowá/ dopiro w ten czás rzeczą sámą miáłá śię odpráwowáć/ gdy Pan Christus wszedł do sámego niebá: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że tákże tego Pismem świętym nie dowodzą: áni kiedy słusznie dowieść mogą.

Powtore: Dla tego: Że śię wyższey pokazáło: Iż Pismo ś. sámę śmierć Christusowę zrzetelnie ofiárą názywa: álbo sámego Christusá ktory śię przez śmierć ofiárował. Ktorą śmierć/ iáko ná źiemi ná krzyżu wisząc odpráwił/ nie w niebie: Ták też y sámę ofiárę w tenże czás ná źiemi odpráwił nie w niebie.

Okazanie: Iż sámá ofiárá Páná Christusowá/ nie mogłá śię dopiero w ten czás rzeczą sámą odpráwowáć: gdy Pan Christus wszedł do sámego niebá.

Potrzećie: Dla tego: Że toż Pismo ś. zeznawa: że to/ iż Christus Pan/ zmartwychwstawszy wstąpił do niebá/ nie ná to vczyniono: áby śię tám był dopiero w ten czás rzeczą sámą ofiárowáć miał: ále ná to: áby więcey nie vmieráiąc: żył Bogu: Bo ták Páweł ś. zeznawa: Rom. 6. ✝. 9. 10. gdy ták pisze: *Wiedząc że Christus powstawszy zmartwych, iuż dáley nie vmiera, á śmierć nád nim dáley nie pánuie. Bo iż vmárł, grzechowi raz vmárł. A iż żywie, żywie Bogu.* Te słowá Apostoł w ten czás nápisał / gdy iuż był Pan Christus wstąpił do niebá: A przećię żadney ofiáry iego w niebie nie wspomina/ áni vkázuie.

Dla czego Christus wstąpił do niebá.

Poczwarte:

Poczwarte: Dla tego to mniemánie Adwersárskie nie ostoi śie: Ze áni to nic Adwersarzow nie wspiera: Iż krew onego bydlęciá rocznego, ktore figurowáło Christusá/ wnieśiona będąc od naprzednieyszego Ofiárowniká do mieyscá naświetszego: tám swoiey ofiáry dokończenie bráłá: Gdyż figurá/ potrzebá áby nie we wszystkich zgodłá stopniách podobna byłá y iednáka/ z rzeczą tą ktorą figuruie: ále tylko áby nie iákie podobieństwo w sobie záwiekáłá tey rzeczy ktorą figuruie: iáko y sámi Adwersarze w teyże explikáciey swoiey náuczáią. A ieśli inácżey: Tedyćby figurá/ muśiáłá być we wszystkim rowna tey rzeczy ktorą figuruie: á ták y nie byłáby figurą. Co śię y w tey spráwie ofiáry Christusowey pokázuie/ przystosowáney do krwie onego bydlęciá rocznego/ktora ofiáry Christusowey figurą byłá. Krew onego bydlęciá zábitego/nie żywa/áni z sámym żywym bydlęciem (bo ie pierwey zábić było potrzebá) do mieyscá naświetszego przez Kápłaná wnoszona była: y tám dopiero dokończenie ofiárowánia y ofiáry bráłá. Ieśliby tedy y Christus Pan/ powinien był sáme ofiáre swoię rzeczą sámą dopiero w ten czás odpráwowáć/ gdy wszedł do niebá/ y dokończenie w niebie teyże ofierze czynić: dla tego: że y krew onego bydlęciá/ ktora go figurowáłá/ dopiero w ten czás rzeczą sámą/ y ofiárą sámą/byłá ofiárowána/ gdy byłá wnieśioná przez naywyższego Ofiárowniká do mieyscá nayświetszego/ ktore odpowiáda niebu/ do ktorego Christus wszedł: Tedy potrzebá było/ áby był álbo sam Christus ze krwią swoią nie żywy wszedł do niebá: álbo áby byłá osobno krew iego nie żywa/ iáko nie żywego y zábitego do niebá wnieśiona: y tám áby byłá rzeczą sámą ofiárowána Lecz iż nie vmárły Christus wszedł do niebá/ ále żywy/y nie z vmárłą krwią/ ále z żywą: Przetoż nie tylko stąd pokázuie śię/ że figurá/rzeczy tey ktorą figuruie/ nie może być we wszem podobna áni rowna. Ale y to/ że Christus/ sámey

sámey ofiáry swoiey/rzeczą sámą nie mogł dopiero odpráwowáć w niebie. Gdyż y vmárłym y zábitym będąc/ powinien był tę ofiárę odpráwowáć / kiedy mogł tę krew wylać: Ták iáko y ono bydlę/ktore Christuſá figurowáło/ zábite będąc y nie żywe/y krew wylawszy / ná ofiárę roczną obracáne bywáło. A iż wszedszy do niebá Christus Pan/ nie mogł wniść zábitym áni vmárłym/ áni tám krwie wylewáć: Przetoż ſie też w niebie nie mogł rzeczą sámą ofiárowáć.

Popiąte: Y dla tego to Adwerſarzom nie może być pozwolono: Że ieśliby ták miáło być/ iáko oni vdawáią: że Christuſowá ofiárá dopiero rzeczą sámą w niebie / gdy wszedł do niego/ byłá odpráwowána: tedyćby zátym y to iść muśiáło: że tym ſpoſobem Christus dwá rázy śiebie ofiárowáł: Raz ná źiemi gdy vmárł: Drugi raz żywy/gdy zmartwych wſtawszy do niebá wszedł. Bo iż śmierć Christuſowá nie może być odſądzona ofiáry: to ſie wyższey z sámych świádectw Pismá świętego pokazáło. Lecz iże Pismo święte vkázuie/ że ſie Christus nie dwá rázy/ ále tylko raz ofiárowáł: á to iescze ten raz niekiedy inedy/ tylko kiedy był ná źiemi: Hebr.7. ✝.27. & Cap. 9.✝.25. 26. gdźie ták Apoſtoł pisze: *A nie żeby często ofiárowáł sámego śiebie, iáko Káplan wchodźi do mieyscá świętego káżdy rok ze krwią cudzą. Boćby był muśiał często ćierpieć od záłożenia świátá. Ale teraz ći ſie raz ná dokończeniu wiekow okazał, ku zgłádzeniu grzechu, przez ofiárowánie sámego śiebie.* Przetoż Christuſowá ofiárá/ nie mogłá ſie dopiero rzeczą sámą odpráwowáć: gdy on wszedł do niebá.

Christus dwá rázy ſie ofiárował: względem Adwerſarzow.

Poszoſte: Y dla tego: Że ſamże Autor liſtu do Żydow zrzetelnie to pokázuie: Iż nie wnoszenie krwie onych źwierząt zábitych/ do mieyscá naświętszego / przez naywyższego Ofiárownika/ figurowáło weśćie Christuſowe do niebá/przez własną krew iego: ále sámo ono wchodzenie Ofiárownika naywyższego ze krwią / do mieyscá

naświęt-

Co było figurą weśćia Christusowego do niebá w odpráwowániu onych ofiar zakonnych.

naświętszego raz w rok: było figurą weśćia Christusowego do niebá. Abowiem ták Cap. 9. v. 7. o onym nayowyższym Ofiárowniku/y mieyscu naświętszym do ktorego raz w rok ze krwią wchodźił/ napierwey nápisano: *Ale do wtorego,* (to iest przybytku) *raz ná káżdy rok sam Káplan naywyższy* (rozumiey/wchodźił) *nie bez krwie, ktorą ofiáruie zá śię y zá obłędliwośći ludu.* O Christuśie Pánie záśię wnetże potym: ✝. 11. dołożono: *Ale Christus, przyszedszy Káplan dobr przyszłych, przez więtszy y doskonálszy przybytek, nie ręką spráwiony, to iest nie tego budowánia. Ani przez krew kozłow y ćielcow, ále przez włásną krew swoię, wszedł raz do mieyscá świętego, dostawszy wiecznego odkupienia.* Ponieważ tedy nie wnoszenie krwie onego bydlęćiá/ktora Christusową krew figurowáłá/ do mieyscá naświętszego/ przez naywyższego ofiárowniká/ weśćie Christusowe do niebá figurowáło/ przez włásną krew: ále sámo wchodzenie ofiárowniká do mieyscá naświętszego ze krwią onego bydlęćiá zábitego: Przetoż iáko insza iest rzecz/ weśćie Ofiárowniká naywyższego ze krwią do mieyscá naświętszego / ktore weśćie Christusowe do niebá figurowáło: á insza byłá sámá oney krwie ofiárá: Ták też Christus Pan/ żadnym sposobem ofiáry swoiey/ dopiero w ten czás/ rzeczą sámą nie mogł odpráwowáć gdy wszedł do niebá: Ponieważ nie sámá oney krwie ofiárá / wnieśiona do mieyscá naświętszego/weśćie iego do niebá figurowáłá: ále sámo wchodzenie ze krwią Ofiárowniká naywyższego/ do onego mieyscá naświętszego. A ták y stąd Adwersárski domysł vpada.

Nástátek: A iesliby to y stąd Adwersarze chćieli o Christuśie zámykáć: że y po wstąpieniu swoim do niebá Christus Pan/ Káplanem álbo Ofiárownikiem bywa názywány/ y tákim zostawa áż ná wieki: iáko w liśćie do Zydow: Cap. 7. ✝. 17. 21. Apostoł vkázuie: A Káplan záśię wszelki/ná to bywa Káplanem stánowiony/ áby ofiárował

ſiárował dáry y ofiáry: iáko támże Apoſtoł do Hebr. Cap. 8. ℣. 3. wſpomina: Tedy y to nic Adwerſarzow rátowáć nie może. Bo iáko káżdemu Ofiárownikowi po-trzebá tego było/ áby był miał co ofiárowáć: Ták też y Chriſtus Káplanem będąc wiecznym według porządku Melchiſedekowego poſtánowion: miał co ofiárowáć. Bo ofiárował śiebie sámego raz/ przez Duchá ſwego wiecznego nienágánionym Bogu: Hebr. 9. ℣. 12. 14. A iż y do tego czáſu w niebie będąc/ Káplanem álbo Ofiá-rownikiem przećię názywány bywa/ y tákim wiecznie zo-ſtawá: tedy to nie dla tego/ áby miał co y w niebie ofiá-rowáć do tego czáſu/ gdyżby był muśiał y do tego czáſu/ y záraz wſtąpiwſzy do niebá/ y owſzem czeſto ćierpieć: iáko támże do Hebreow: Cap. 9. v. 25. 26. Apoſtoł vkázuie: Ale dla tego/ iże ſkutek iedyney ofiáry iego y raz wykoná-ney trwa ná wieki: iáko támże do Hebreow tenże święty Autor: Cap. 10. v. 12. dokłada: To Naprzod piſząc o nim: *Ale ten ſpráwiwſzy iedne ofiárę zá grzechy, wiecznie śiedźi ná práwicy Bożey.* A potym ℣. 4. zámyka: *Iedyną ofiárą poświećił ná wieki te ktorzy bywáią poświeceni.* Z tych tedy wſzytkich przyczyn/ ten domyſł Adwerſárſki vpádáć muśi/ o tym: iákoby Pan Chriſtus sámę ofiárę ſwoię/ dopiero w ten czás rzeczą sámą miał odpráwowáć: gdy wſzedł do niebá.

Dla czego y teraz Chriſtus/ w niebie będąc/ Káplanem/ y Ofiárownikiem ſię názywa.

Ná Piątą rzecz odpowiádam.

Piątą rzecz/ Adwerſarze/ w tey ſwoiey explikáciey tą zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego śmierć Chriſtuſowá/ ktorą ony ofiáry Stárego Teſtámentu fi-gurowáły: nie miáłá doſyć czynić Bogu zá grzechy náſze: iże áni ony ofiáry nie miáły tey mocy áby były zá grzechy ludzkie doſyć czyniły: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że á Minori ad Maius ducunt Argu-

Okazánie: Iż y ofiará Chriſtuſo-

wá/ zá grzechy ludzkie dosyć vczyniłá/ dosyć czyniły zá grzechy Synow Izráelowych: y one ofiáry ŏa konne.

Argumentum negatiuè: gdźie żadna słuszna consequentia iść nie może: według porządnego o rzeczách Disputowánia/ y według náuki ludźi mądrych.

Powtore: Dla tego: Że śie ná tym wielce mylą Adwersarze/ áby były ony ofiáry zá grzechy nie miáły dosyć czynić. Abowiem wyższey ex Cap. 16. Leuit. ℣. 15. o onym Koźle iáwnie śie pokazáło: Iż krew iego oczyśćiáłá Syny Izráelowe od nieprawośći y wszytkich grzechow: W czym dosyć czynienie zá grzechy onych ofiar iáwnie śie wyraża. Bo ieśliby były ony ofiáry zá grzechy nie miáły dosyć czynić: Tedy trudnoby były miáły Syny Izráelowe od nieprawośći y grzechow wszytkich oczyśćiáć. Ale iż oczyśćiáły: iáko Pismo ś. zrzetelnie o krwi onego Kozłá/ zeznawa: Przetoż y dosyć czyniły zá grzechy. A ták y stąd domysł Adwersárski vpada. Bo zátym táki dowod o śmierći Christusowey płynie: Iż ieśli ony ofiáry Starozakonne/ ktore śmierć Christusową figurowáły/ dosyć czyniły zá grzechy Synow Izráelowych/ bo ich oczyśćiáły od nieprawośći wszytkich y grzechow: Tedyć dáleko więcey śmierć Christusowá dosyć czyni zá grzechy: iáko tá/ ktorą one ofiáry Zakonne zá grzechy dosyć czyniące/ figurowáły. Bo à Minori ad Maius, według porządnego biegu Disputowánia: árgumentá bywáią prowádzone affirmatiuè. A iáko Figuratum więtsza iest rzecz/ niżeli figura: Ták też y to co śie nieiákim sposobem znayduie w figurze: dáleko więcey y właśniey muśi śie znaydowáć in figurato. Iż tedy nieiákim sposobem dosyć czynienie zá grzechy znaydowáło śie w onych stározakonnych ofiárach: ktore śmierć Christusową figurowáły: Przetoż dáleko więcey/ znaydowáć śie muśi dosyć czynienie zá grzechy/ w sámey śmierći Christusowey.

Nárstátek: A ieśli o to Adwersarzom idźie: Iże one ofiáry stározakonne/ mocy sámy z śiebie do dosyć czynienia zá grzechy nie miáły: tedy y to nic Adwersarzow

wspieráć

wspieráć nie może. Bo choć tey mocy nie miáły sámy z śiebie / dosyć czyniły iednák zá grzechy ony ktore oczyśćiáły/ względem mocy tego ná ktorego pátrzyły y do ktorego vkázowáły. A iż pátrzyły ná Christusá/ y do Christusowey śmierći vkázowáły/ iáko do tey ktorą figurowáły: Przetoż też względem mocy śmierći Christusowey/ zá grzechy dosyć czyniły. Bo iż ony ofiáry zá grzechy dosyć czyniły: to sie wyższey pokazáło. Iż tákże tey mocy dosyć czynienia zá ony grzechy z śiebie nie miáły: to nie tylko my zeznawamy/ ále y Adwersarze. Ponieważ tedy ony ofiáry zá grzechy dosyć czyniły: Tákże/ ponieważ tey mocy dosyć czynienia zá grzechy z śiebie nie miáły: Przetoż zátym pozostawa nie co inszego/ tylko to: że dosyć czyniąc zá grzechy: muśiáły dosyć czynić zá nie/ względem śmierći Christusowey/ ktorą figurowáły: A ták y tu przedśięwźięćie Adwersárskie nie ostoi się.

Ofiáry zakonne/ względem czyiey mocy grzechy ludźkie oczyśćiáły.

Ná Szostą rzecz odpowiádam.

Szostą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: Iż miedzy figurą/ á miedzy tym co figurowano bywa: potrzebá áby było nieiákie podobieństwo. Tedy ná to y my pozwalamy: Ale pokazálismy iuż/ że miedzy onymi figurámi stározakonnymi/ ktore śmierć Christusową figurowáły/ á miedzy sámą śmierćią Christusową / dosyć czynienia zá grzechy było nieiákie podobieństwo: wszákże iednák w śmierći Christusowey rzeczą sámą: á w onych ofiárách nie właśnie: ále y te do śmierći Christusowey/ ktorą figurowáły: vkázowáły.

Ná Siodmą rzecz odpowiádam.

Siodmą rzecz/ á ostátnią/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby to iż przez ony ofiáry/ grzechy ludu Bożego bywáły oczyśćione: nie ináczey miáło być rozumiano/ tylko ták: że z łáski

Bożey y iego dekretu/ zá przystąpieniem onych ofiar: bywáły odpuszczone: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze tákże tego/ iáko y wielu inszych rzeczy/ żadnymi świádectwem Pismá świętego nie dowodzą.

Ofiáry Zakonne/ choć z łáski Bożey grzechy oczyściáły: iednák względem Christusowey śmierći/ do ktorey vkázowáły.

Náwet: Dla tego: Ze się wyższey pokazáło: Iż choć one ofiáry/ z łáski Bożey grzechy oczyściáły: iednák przećię nie inszym względem/ tylko względem śmierći Christusowey/ ktorą figuruiąc do niey vkázowáły: Dla czego też z tey miáry ná wielu mieyscách Pismo Nowego Testámentu świádczy o krwi iego/ że oná od wszytkich grzechow nas oczyśćia: iáko się o tym zrzetelnie świádectwá w vtwierdzániu sentenciey nászey/ ná sámym końcu położyły. Baczyć tedy káżde serce pobożne dostáteczne może/ z tego wszytkiego/ co się o tym Artykule dosyć vczynienia przez śmierć Christusowę/ spráwiedliwośći Bożey/ zá grzechy násze/ ták szyroce y dowodnie tráktowáło: Iż żadney słuszney Adwersarze nie máią przyczyny/ ktoraby Sentencią nászę miáłá zniewążyć: álbo ich przedśiewźięćie przećiwiące się temu/ gruntownym y pewnym okázáć: przetoż się tego ich przedśięwźięćia wystrzegay: iáko błędu wielkiego y nieznośnego.

Artykuł Dźieśiąty.

O POZYTKU Z WYZNAWANIA DOSYC VCZYNIENIA.

A miánowićie o tym:

Iáki

Iáki pożytek wierzyćy wyznáwáć, Iż Christus Pan, przez śmierć swoię dosyć vczynił zá nas spráwiedliwośći Bożey: A iáka zásię szkodá negowáć tego?

ZDANIE SOCINISTOW.

Iż to iest własność ludźi záwiedźionych/ złą rzecz/ názywáć dobrą/ á dobrą złą/ ćiemność świátłośćią/ á świátłość ćiemnośćią/ gorzkie słodkim/ á słodkie gorzkim: iáko Ezáiasz: Cap. 5. ✠. 20. pisze: Przetoż y nászy Adwersarze/ będąc wielce záwiedźionymi y schorzáłymi ná sumnieniu/ ták sobie postępuią. A co schorzáłemu ná ćiele zwykło sie przydáwáć człowiekowi: że sie mu wszytkie rzeczy by naylepsze y naysłodsze/ zwykły złymi zdáć/ gorzkimi/ y owszem sámą trućizną: Toż sie y Adwersarzom nászym/ bárzo schorzáłym ná sumnieniu/ ná wierze prawdźiwey/ y wyznániu przydáło: Że iáko wszytko nabożeństwo prawdźiwych chwálcow Bożych: zda sie im złe/ ćiemnośćią/ gorzkie/ y obłędliwe: Ták też w osobnośći y tá sámá iedná rzecz w nabożeństwie chwalcow Bożych: Wierzyć y wyznáwáć: Iż Christus Pan/ przez śmierć swoie spráwiedliwośći Bożey zá nas dosyć vczynił: zda sie im bárzo złą/ gorzką/ ćiemnośćią/ y owszem nieznośnym błędem: náwet y trućizną dusze ludzkie zábiiáiącą: Przetoż też zdánie swoie o tey rzeczy podawáiąc/ ráczey ná to sie vdáli/ áby iey pokázowáli nie pożytki: niżeli pożytki: gdy ták w Káthechiżmie swym: fol. 268. nápisáli.

Izali niemász inszey ieszcze przyczyny, dla ktorey Pan Iezus vmárł?

Niemász żadney inszey. *Choćiaż teraz w Chrześćiáńs[...] wie to*

naywiętszey częśći rozumieią, że Christus Pan nam przez śmierć swoie zbáwienie wieczne zásłużył, y zá grzechy násze zupełnie dosyć vczynił : ktore rozumienie iest omylne, y błędu pełne, y szkodliwe.

A to iáko?

Co sie dotycze omylnośći, y obłędliwośći, ztąd sie to pokázuie, iż nie tylko nic o tym w Piśmie ś. niemász, ále sie też y Pismu ś. y rozumowi zdrowemu to sprzećiwia.

Pokaż mi to porządkiem?

Iż tego w Piśmie świętym wyráźliwie niemász, ztąd iáwna iest, że ći ktorzy tákie rozumienie forytuią, nigdy iásnych słow Pismá świętego nie przynoszą, ku dowiedzieniu iego : ále tylko niektore consequentie álbo wywody czynią, zktorych tego dowieść vsiłuią ; ktore iáko nie máią być odrzucáne kiedy sie z słowá Bożego koniecznie záwieráią, ták záśie żadney wagi nie máią, kiedy sie iemu przećiwią.

A iáko sie to rozumienie sprzećiwia Pismu świętemu?

Ták, iż Pismá święte wszędzie wyráźliwie świádczą, że Pan
2 Cor.5.v.19 *Bog záwsze, á naywięcey pod Nowym Przymierzem ludziom*
Rom 3.v.24 *grzechy ich dármo, y z łáski odpuszcza ; á temu niemász nic prze-*
25. *ćiwnieyszego, iáko dosyć vczynienie. Bo komukolwiek sie dosyć*
Ephes.2 v.8. *dzieie, bądź od sámego winowáyce, bądź od kogo inego miásto*
Matth 18.v. *niego, o tym sie żadnym sposobem mowić nie może, żeby miał wi-*
23.&c. *nowaycy swemu dármo, y z łáski odpuśćić.*

Pokaż mi też iáko sie rozumowi sprzećiwia?

To sie ztąd pokázuie, żeby zátym musiáło to iść, Iż Christus
Rom.6.v.23 *Iezus wieczną śmierćią vmárł, iesliby zá grzechy násze miał dosyć vczynić Pánu Bogu : gdyż v wszytkich iáwna iest, że karánie, ktore ludzie grzechámi swemi zásłużyli byli, iest smierć wieczna. Potym, szłoby zátym, żebyśmy byli więcey powinni Christusowi Pánu, niżli Bogu Oycu iego ; boby nam Christus tym dosyć vczynieniem swoim był wielką łáskę pokazał, á Oćiec wziąwszy od niego zapłátę, żadney.*

Pokaż mi też iáko to rozumienie iest szkodliwe?

Ták, iż ludziom przyczynę dáie do wßelákiey rozpustnośći, ábo przynamniey do lenistwá w pobożnym żywoćie. A Pismo świádczy, że miedzy inßymi y ten iest Cyl y koniec śmierći Páńskiey, ábyśmy byli wykupieni od wßelkiey nieprawośći, y wyrwáni z teráznieyßego wieku złego, y wykupieni z prożnego obcowánia od Oycow podánego, y oczyśćieni w sumnieniách náßych od martwych vczynkow, ku służbie Bogu żywiącemu. To własne Adwersárskie słowá.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Wyznawáć / Iż Christus Pan dosyć vczynił zá nas przez śmierć swoię spráwiedliwośći Bożey / iest pożytek táki: że sie tá rzecz z Pismem świętym / y zdrowym rozumem zgadza: Náwet y ludziom przyczynę dáie do wßelkiey skromnośći y czułośći w pobożnym żywoćie.

Tá Sentencia iáko Trzy częśći w sobie zámyka: ták też y Troiáki pożytek wystáwiony przećiwko Zdániu Adwersárskiemu.

PIERWSZA CZĘSĆ Y POZYTEK.

TA Część to w sobie zámyka: że Sentencia náßá / o dosyć vczynieniu spráwiedliwośći Bożey zá nas / przez śmierć Christusowę: z Pismem świętym sie zgadza. Bo to stąd iáwna: że toż Pismo święte nie z iedney miáry to świádczy: iáko sie w vprzedzáiącym Artykule / te wßytkie świádectwá z niego położyły y pokazáły: Przetoż Sentencia náßá / ten pierwßy pożytek z sobą przynośi wßytkim ktorzy sie iey trzymáią: Iż im w tey mierze / nie dopußcza nic wierzyć y wyznawáć / coby było Pismu ś. przećiwnego: ále to tylko co sie z Pismem świętym z káżdey miáry zgadza.

Okazánie: Iż Sentencia náßá z Pismem sie świętym zgadza.

DRUGA

DRVGA Część y Pożytek.

Zgadza się y z rozumem zdrowym.

Tá Część to w sobie zámyka: Że tá Sentencia nászá zgadza sie z rozumem zdrowym: Bo to stąd iáwna: Że zdrowszego rozumu niemász / nád ten sam ktory sie we wszytkim z Pismem świętym zgadza: Czego y dowodźić nie potrzebá: Bo to v wszystkich práwowiernych iest in Confesso. Iż tedy tá Sentencia nászá / o dosyć vczynieniu zá nas spráwiedliwośći Bożey / przez śmierć Christusowę / zgadza sie z Pismem ś. iáko sie áż do tąd pokázowáło dowodnie y dostátecznie: Przetoż tá Sentencia nászá zgadza sie z rozumem zdrowym. A ták y ten drugi pożytek z sobą przynośi tym wszystkim ktorzy sie iey trzymáią: że im nie dopuszcza nic zdrożnego y przećiwnego zdrowemu rozumowi w tey mierze wierzyć y wyznawáć.

Trzecia Część y Pożytek.

Ludźiom przyczynę dawa do wszelkiey skromnośći y czułośći w pobożnym żywoćie.

Tá Część to w sobie zámyka: Że Sentencia nászá ludźiom przyczynę dáie do wszelkiey skromnośći y czułośći w pobożnym żywoćie: Bo to stąd iáwna: że oná iest tá / ktora vkázuiąc: Iż grzech nász srodze był skarány w ćiele Christusowym: Esa. 53. ℣. 5. Rom. 8. v. 3. przestrogę dáie nam ábysmy rospustnie ná świećie nie żyli: Bo ieśli Bog Synowi swemu własnemu nie zfolgował / choć grzechu niewinnemu / ále go zá nas wszystkich ktorzysmy grzeszni ná śmierć wydał: Rom. 8. ℣. 32. 2. Cor. 5. ℣. 21. Tedyć dáleko wiecey nam nie zfolguie / ieślibysmy chćieli swowolnie y rospustnie żyć: Hebr. 10. ℣. 26. 27. 28. Ták że gdy y to tá Sentencia nászá w sobie zámyka / że ći zá ktore Christus vmárł / żywąc / nie sobie powinni żyć / ále temu ktory zá nich vmárł / y powstał: iáko sie w vtwierdzániu wyższego Artykułu / z słow Páwłá świętego: 2. Cor. 5. ℣. 14. pokázáło: Przetoż oná iest y táka / ktora tym / zá ktore Christus vmárł / y ták zá nie dosyć vczynił / czułośći y pochopu w pobożnym żywoćie dodawa. A ták y ten trzeći pożytek z sobą przynośi / tym wszystkim ktorzy sie iey trzymáią / że ie odwodźi od rospustnego żyćia ná świećie /

pochopu

pochopu do pobożnego życia y czułości dodawáiąc. A toć iest Sentenciey nászey y prawdziwości iey okazánie.

Censura Na Zdanie Socinistow.

To zdánie Adwersárskie / ktore to twierdzi: iákoby Christus Pan / przez śmierć swoię / zá nas / spráwiedliwości Bożey / áni potrzebował dosyć czynić / áni dosyć vczynił: nie może być áni słuszne áni prawdziwe / dla tego: że nam tę Troiáką szkodę przynośi / y wielki zbáwienia niepożytek. Zgánienie Sentenciey Adwersárskiey.

Pierwsza Niesłuszność y Szkoda.

Że sie przećiwi Pismu świętemu: ktore dosyć vczynienie Christusowe zá nas / spráwiedliwości Bożey / iáwnie y wielą sposobow vkázuie y obwoływa: Co czyni nayosobliwiey w ten czas / gdy mu to przysądza: Iż on vmárł zá nas / y zá grzechy násze / że nas odkupił / śiebie sámego y duszę swoię dawszy zapłátą odkupienia zá wielu / że iest Pośrednikiem nászym / ktory nas z Bogiem poiednał / y vbłagániem w wylaniu krwie swoiey dla odpusczenia przeszłych nászych grzechow od niego iest postánowion: iáko sie tych wszytkich rzeczy świádectwá w vprzedzáiącym Artykule położyły: y z nich iáwnie y gruntownie to sie pokazáło: czego Adwersarze nevuią: Ponieważ tedy to zdánie Adwersárskie vprzećiwi sie Pismu świetemu: Przetoż tę pierwszą niesłuszność y szkodę tym wszytkim przynośi / ktorzy sie go trzymáią: że ie vkázuie y czyni ludźmi niesłusznych rzeczy y przećiwiáiących sie Pismu ś. náśláduiącymi. 1. Pismu ś. sie przećiwi.

Druga Szkoda y Niesłuszność.

Że to zdánie Adwersárskie nie zgadza sie z rozumem zdrowym wszystkich ludźi pobożnych: Bo iáko wyższey w vtwierdzániu Sentenciey nászey / ten rozum / zdrowym rozumem sie pokazał / ktory sie we wszystkim z Pismem świętym zgadza: Ták koniecznie to zdánie Adwersárskie / ktore sie z Pismem świętym nie zgadza / ále sie mu 2. Z rozumem zdrowym / wszytkich ludźi pobożnych: nie zgadza sie.

 we wszy-

we wßytkim sprzećiwia / iáko sie pokazáło : muśi zostá-wáć tákim/ktore sie z rozumem zdrowym / wßystkich ludźi pobożnych nie zgadza. Poniewaz tedy to Zdánie Adwersárskie/ nie zgadza sie y z rozumem zdrowym wßytkich ludźi pobożnych: Przetoż też tę wtorą ßkodę y niesłußność zá sobą przynośi tym wßystkim ktorzy sie go trzymáią : że mußą zostáwáć ludźmi przećiwiącemi sie zdrowemu rozumowi wßytkich ludźi pobożnych.

TRZECIA SZKODA Y NIESŁVSZNOŚĆ.

3. Przyczynę ludźiom dáie do wßelkiey rospustnośći/ y leniſtwá w pobożnym żywoćie.

Że to Zdánie Adwersárskie/ przyczynę ludźiom dáie do wßelkiey rospustnośći/ y lenistwá w pobożnym żywoćie: Bo gdy neguią tego / áby byłá miáłá spráwiedliwość Boża potrzebowáć zá grzechy náße dosyć vczynienia: Tákże/ gdy y tego Chrystusowi Pánu nie pozwaláią/ áby był miał tey spráwiedliwośći Bożey/ zá nas przez śmierć swoię dosyć vczynić : z przećiwney strony twierdząc / iż Pan Bog niebieski/ iáko záwße / ták nayprzedniey pod Nowym Przymierzem/ grzechy ludźiom dármo y z łáski odpußcza / bez wßelákiego względu ná nagrodę y dosyć vczynienie zá nie : Tedy tym sámym nic inßego nie czynią/ tylko to/ że ludźi ná grzechy rospásuią/ y niechętnymi do náśládowánia pobożnego żywotá czynią. Bo káżdy vsłyßawßy to / y vwierzywßy temu/ że przed Bogiem / grzech człowieczy iest ták łágodny/ y máłey ceny / że też záwße zwykł go Bog odpußczáć dármo bez wßelákiego względu ná dosyć vczynienie zań : Tedy bárzo prędko y snádniuchno ná grzechy może sie rospáśáć/ niechęć do pobożnego żyćia przedśięwźiąwßy. A dla tegoż pismo ś. zábiegáiąc temu : tedy choćiayże tego vczy / że łáská Boża nas vspráwiedliwia / w czym sie odpußczenie grzechow zámyka : Wßákże iednák do tego przyłącza odkupienie Chrystusowe/ przyłącza y vblagánie iego przez wiárę w wylaney krwi iego dla odpußczenia przeßłych grzechow: iáko sie to z onego mieyscá Apostolskiego/ iż inßych zámilcze/ listu

cżą/ listu do Rzymian Cap. 3. v. 24. 25. pokázuie: gdźie ták Apostoł święty pisze: *Ale vspráwiedliwieni bywáią dármo, to iest, łáską iego, przez odkupienie vczynione przez Iezusá Christusá, ktorego Bog postánowił vbłagániem w wylániu krwie iego, ku okazániu spráwiedliwośći swoiey, dla odpuszczenia przeszłych grzechow.* Poniewaź tedy to Zdánie Adwersárskie/ iest tákowe/ktore miłośierdźie tylko Boże ludźiom grzechy odpuszczáiące vkázuiąc/ á spráwiedliwośći iego grzech karzącey zámilczywáiąc/ y oną niszcząc./ ludźiom do wszelákiey rospustnośći y lenistwá w żywoćie pobożnym przyczyną dáie: Przetoż też tę Trzećią Szkodę y niesłuszność tym wszystkim z sobą przynośi/ ktorzy śię iey trzymáią/ że muszą być ludźmi ná wszeláką rospustność rospásánymi/y w żywoćie prawdźiwie pobożnym leniwymi. A toć iest słuszne/ niesłuszney Sentenciey Adwersárskiey zgánienie.

OBRONA OD POMOWY ADWERSARSKIEY NA SENTENCIĄ NASZĘ WŁOŻONEY.

DO tey Sentenciey nászey/ ktora wierzy y wyznawa/ że Christus Pan/ przez śmierć swoię spráwiedliwośći Bożey/ zá nas dosyć vczynił: czworáką winę y nágánę Adwersarze vpátruią.

PIERWSZA NAGANA.

W ktorey Adwersarze pokázuią/ iákoby oná miáłá być tákowa/ ktora to twierdząc o Christuśie/ że przez śmierć swoię/ zá grzechy násze/ spráwiedliwośći Bożey dosyć vczynił: twierdźi iáko rzecz tákową/ ktorey wyráźliwie w Piśmie świętym nie mász: czego tym dowodzą: *Iż* (práwi) *ći ktorzy tákie rozumienie forytuią, nigdy iásnych słow Pismá świetego nie przynoszą, ku dowiedzieniu iego:* (to iest/ rozumienia tego) *ále tylko nieiákie consequentie álbo wy-*

wody czynią, z ktorych tego dowieść vśiłuią; ktore iáko nie máią być odrzucáne kiedy sie z słową Bożego koniecznie záwieráią, ták záśie wagi żadney nie máią, kiedy sie iemu przećiwią. To słowá Adwersárskie.

Ná to odpowiádam.

Okazánie: Iż Sentencia nászá/ nie iest tá/ ktoraby to miáłá twierdźić/ czego w Pismie wyráźliwie nie mász.

Jeśli słusznie/ te pomowy Adwersarze ná Sentencią násze wewloczą/ áby to miáłá twierdźić/ czego w Pismie ś. wyráźliwie nie mász: Czytelnik pobożny / czytáiąc pilnie y vważáiąc / wyższe Artykuły rospráwy nászey o tey rzeczy z Adwersarzmi; niechay rozsądza. Co gdy vczyni/ tedy rychley to znaydźie / że Zdánie Adwersárskie sámo / ktore sie temu przećiwi / co Sentencia nászá w sobie záwyká: te nagáne sobie zasługuie: Bo nie tylko w tey iedney rospráwie/ ále we wszystkiey swey opiniey / twierdźi y mowi tákie rzeczy ktorych w Pismie świetym wyráźliwie nie mász/ y owszem zgołá żadnym sposobem. Czego nie tylko te wszytkie Xiegi Rospráwy nászey z nimi iásnym káżdemu rozsądnemu á dostátecznym mogą być świádectwem: ále y te sáme słowá / ktorymi ná tym teráźnieyszym mieyscu Sentencią násze vdáć vśiłuią Adwersarze: iákoby oná miáłá być tá/ ktora to twierdźi / czego wyráźliwie w Pismie świetym nie mász. Bo gdy *consequentie* wspomináią/ á o nich to powiádáią: że nie máią być odrzucáne kiedy sie z słowá Bożego koniecznie záwieráią: Tedy tym sámym/ sámi ná śię zeznawáią/ że oni są tymi/ ktorzy ráczey swego przedśiewźiećia y opiniey tylko nieiákimi *consequentiámi* dowodzą. Gdyż nam nigdy nie byliby ták życzliwymi/ áby to ráczey ku ochronieniu Sentenciey nászey/ niżeli swoiey/ mieli wspomináć.

Druga Nagana.

W ktorey Adwersarze pokázuią: iákoby Sentencia nászá miáłá być tá/ ktora sie sprzećiwia Pismu świetemu. Czego tym dowodzą: *Ze* (práwi) *Pismá świete,*

wszedzie

wszedzie wyráźliwie świádczą, że Pan Bog záwsze, á naywięcey pod Nowym Przymierzem, ludziom grzechy dármo y z łáski odpuszcza: czemu nic przećiwnieyszego iáko dosyć vczynienie &c.

Ná to odpowiádam.

Jeśli Sentencia nászá zprzećiwia sie Pismu świętemu: niechay y to rozsądza káżdy pobożny: przypátruiąc sie iák wielą dowodow iásnych y potężnych Pismá świętego/ tá Sentencia nászá iest vgruntowána. Ktorey trudnoby ták wiele świádectw Pismá świętego miáło dowodźić/ ieśliby oná miáłá być tákowa/ ktora sie Pismu świętemu przećiwi. Gdyż nic nigdy Pismo święte/ sobie przećiwnego nie zwykło twierdźić áni dowodźić: Chybáby kto chćiał rzec/ że sam Duch święty z sobą iest niezgodny y sobie przećiwny: od ktorego Pismo święte/ swoie naprzednieysze poyśćie ma/ iáko od tego/ ktorym nádchnieni będąc święći ludźie Boży/ mowili te rzeczy/ ktore nam ná Piśmie zostáwili. Rowsem wyższey pokázáło sie to/ że sámá ráczey Sentencia Adwersárska te nágány sobie zásługuie: Bo oná iest tá/ ktora sie ex Diametro Pismu świętemu przećiwi/ y ktora/ nie z czego więcey iest vlatána/ tylko ex meris absurdissimis absurdis. Abowiem ledwo krok ieden/ w káżdey rzeczy może postąpić: á iuż sie zá nim niezliczona liczbá Absurdorum wlecze: Co sie ná káżdym mieyscu według swego porządku pokázuie.

Okazánie: Iż sie Sentencia nászá Pismu ś. nie sprzećiwia.

A co sie tknie przyczyny/ dla ktorey Adwersarze/ Sentencią nászę/ chcą vczynić przećiwiącą sie Pismu świętemu: że oná w sobie dosyć vczynienie Bogu zá grzechy ludzkie/ przez śmierć Christusową zámyka: A Pismo ś. wszedźie wyráźliwie świádczy/ że Bog záwsze z łáski y dármo grzechy ludzkie odpuszcza/ naywięcey iednák pod Nowym przymierzem: Tedy y ná to iuż sie wyższey odpowiedźiáło: á pokazáło sie przy położeniu Trzećiey szkody y niesłuszności/ ktorą Sentencia Adwersárska zá sobą poćią-

bą poćiąga: Iż choćiayże Pismo święte świádczy/ że nam Bog dármo y z łáski grzechy odpuszcza/ gdy nas dármo y z łáski vspráwiedliwia: Wszákże iednák nie excluduie od tego odkupienia y vbłagánia Christusowego w wylaniu krwie iego: co pokázuią y te sáme mieyscá do ktorych śie Adwersarze vćiekáią: 2. Cor. 5. ℣. 19. Rom. 3. v. 24. 25. Do Ephezow záśię: Cap. 2. v. 8. Łáskę ktorą zbáwieni iesteśmy przez wiárę/ nie dosyć vczynieniu Christusowemu/ iáko chcą Adwersarze/ Apostoł święty opponuie: ále vczynkom nászym włásnym/ ktore tego iáśnie odsądzą áby nas miáły zbáwiáć. Abowiem powiedźiawszy ℣. 8. te słowá do ktorych śie Adwersarze vćiekáią: *Łáską zbawieni iesteście przez wiárę: á to nie z Was, dar Boży iest.* Záraz ℣. 9. dołożył: *Nie z vczynkow áby się kto nie chlubił.* A dosyć vczynienia Christusowego támże niżey v. 16. dowodźi: gdy o nim pisze: że obudwu w iednym ćiele/ (to iest/ Zydy/ y Pogány) przeiednał Bogu przez krzyż/ zágubiwszy nieprzyiáźni przezeń. Czegoby był nigdy Apostoł święty nie czynił: ieśliby był wiedźiał: Iż łáská tá ktorą zbáwieni iesteśmy/ sprzećiwia śie dosyć vczynieniu Christusowemu.

V Máthеuszá świętego záśię: Cap. 18. ℣. 23. choćiayże śie pokázuie z podobieństwá o onym słudze/ ktoremu był Pan iego wielki dług odpuśćił/ gdy go o to prośił: iednák przećię támże od zbáwienia człowieczego Christus Pan nie excluduie śie/ y owszem tákim sam śie w głos obwoływa támże ℣. 11. gdy mowi: *Abowiem przyszedł Syn człowieczy áby zbáwił co zginęło.* A iż nas zbáwił nie ináczey tylko przez śmierć swoię: iáko sámże v tegoż Máthеuszá świętego: Cap. 20. v. 28. vkázuie: Przetoż y ták dosyć vczynienia zá nas nie może być odsądzány/ dla tego: iże onemu słudze dług wielki był odpuszczony.

Do tego, Kto śie iescze więcey będźie chćiał przypátrzyć mieyscom Pismá świętego/ ktore tego vczą/ iż my z łáski

iesteśmy

iesteśmy zbáwieni/ y grzechy ſą nam odpuſzczone: Tedy wſzedźie znaydźie to/ iż to względem nas/ nie względem Chriſtuſá bywa mowiono: ktory nas zbáwił: Bo my niczym niemogliśmy ſobie tego záſłużyć/ ábyśmy ſie byli ſtáli zbáwieni. y dla tegoż Bog/ ktory ieſt Bogáty w miłośierdźiu zbáwił nas z łáſki/ gdy vmiłowawſzy nas dał Syná ſwego Jedynoprodzonego ná to/ ábyśmy my weń wierząc/ zbáwieni byli: Ioan. 3. v. 16. Ale gdy ſtoſuie to zbáwienie náſze/ y odpuſzczenie grzechow do Chriſtuſá: tedy wſzedźie przyſądza mu śmierć y krew wylaną / ktorą dał zapłátą náſzego zbáwienia/ y grzechow odpuſzczenia: Matt. 20. v. 28. Rom. 3. v. 24. 25. Z czego ſámego pokázuie ſie/ iż zbáwienie náſze/ y grzechow odpuſzczenie/ Chriſtuſowi Pánu/ ktory nas zbáwił/ y grzechow odpuſzczenie ſpráwił/ przyſzło nie dármo/ ále zá zapłáte krwáwą. Mogą tedy obiedwie te rzeczy poſpołu z ſobą ſtać tanquam disparata, że pewnym względem nie ieſteśmy zbáwieni dármo/ ále zá zapłátą: y záśie pewnym względem zbáwieni ieſteśmy dármo/ y grzechy ſą nam z łáſki odpuſzczone. Dármo względem nas/ ktorzyśmy tego niczym nie mogli záſłużyć y zápłáćić: áni Bogu Oycu/ áby nas był vmiłowáł/ y Syná ſwego Jedynoprodzonego ná zbáwienie náſze dał. Ani Synowi Bożemu/ ktory z wielkiey miłośći ku nam/ położył duſze ſwoie zá nas zapłátą odkupienia. Nie dármo względem Syná Bożego / bo on muśiał vmrzeć y krew ſwoie naświętſzą wylać: á ták nas zbáwić/ y od grzechow vwolnić: iáko ſie wyżſzey tego iáwne świádectwá położyły. A ieśliby to miáły być rzeczy tákie ktore ſie ſobie wzaiem przećiwią/ iáko śmieią vdáwáć Adwerſarze: Tedyby nigdy Piſmo ś. wſpomináiąc zbáwienie náſze dármo y z łáſki/ á przytym y grzechow odpuſzczenie: zaś wyżey w teyże ſpráwie / śmierći y wylaniu krwie Chriſtuſowey/ tego nie przyſądzáło. Lecz iż przećie przyſądza: iáko ſie pokázáło: Przytem tym dáie znáć

Zbáwienie náſze z łáſki/ względem nas/ nie względem Chriſtuſá táklm ſie názywa.

ie znáć

ie znáć: iż zbáwienie nas z láſki: y odpuſzczenie grzechow náſzych z láſki: nie zprzećiwia ſie doſyć vczynieniu Chriſtuſowemu zá grzechy náſze. A nie ſą to Contraria tákie rzeczy/ ále iáko ſie pomieniło Disparata, ktore diuerso respectu ſimul ſtare poſſunt. Kiedyby tedy wſzelákim ſpoſobem Sentencia náſzá/ niſzczyłá láſkę Bożą/ y Chriſtuſowę/ ktorą zbáwieni ieſteſmy: wyſtáwuiąc doſyć vczynienie Chriſtuſowe: tedyby ſłuſznie mogłá ſobie záſługowáć od Adwerſarzow tę nagánę: że ſie zprzećiwia Piſmu świętemu. Ale iż nie niſzczy láſki Bożey/ y owſzem ią tym więcey ſtánowi/ gdy vkázuie/ iż Bog z tey láſki Chriſtuſá włáſnego Syná ſwego ná śmierć dla nas/ áby nas był zbáwił/ wydał: á ták áby ſie mu doſyć ſtáło: Przetoż nie może ſłuſznie tey nagány ſobie od Adwerſarzow záſługowáć: áby miáłá być tákową ktora ſie zprzećiwia Piſmu świętemu.

Trzecia Nagana.

W ktorey vkázuią Adwerſarze: iákoby Sentencia náſzá miáłá być tá/ ktora ſie rozumowi zprzećiwia: czego tym dowodzą: Iżby to/ práwi/ zátym iść muśiáło: że Chriſtus wieczną śmierćią vmárł/ ieśliby zá grzechy náſze doſyć miał vczynić Pánu Bogu/ á to dla tego: iż to v wſzytkich ieſt iáwna/ że karánie/ ktore ludźie grzechámi ſwemi záſłużyli byli/ ieſt śmierć wieczna. Potym y dla tego: żebyſmy tym ſpoſobem/ więcey muśieli być powinni Chriſtuſowi Pánu/ niżeli Bogu Oycu iego/ iáko temu/ ktoryby nam był tym doſyć vczynieniem ſwoim wielką láſkę pokazał/ á Oćiec wźiąwſzy od niego zapłátę żadney.

Ná to odpowiádam.

Vkazanie: Iż ſie Sentencia náſzá zgadza z rozumem.

Naprzod: Ieśli przez ten rozum/ Adwerſarze táki rozumieią/ ktory ſie zgadza we wſzytkim z Piſmem świętym: Tedy pokazáło ſie wyżſzey: Iż iáko Sentencia náſzá zgadza ſie we wſzytkim z Piſmem świętym: Ták też

zgadza

zgadza sie z rozumem/ á nie zprostá z rozumem/ ále z rozumem zdrowym. Jeśli záśie Adwersarze/ przez ten rozum/ rozumieią táki rozum/ iáki oni sámi máią o tey rzeczy: Tedy Deklaruiemy sie im/ że my tákiemu ich rozumowi sprzećiwiamy sie: á sprzećiwiamy sie dla tego: że sie nie zgadza z Pismem świętym: iáko sie áż dotąd pokázowáło: dla czego też tákiego rozumu ich/ zá zdrowy rozum nie mamy: ále zá skáżony.

pobożnych ludzi; nie przećiwi.

Potym: Co sie tknie pierwszey przyczyny/ dla ktorey chcą Adwersarze vczynić tę Sentencią nászę przećiwiącą sie rozumowi: iákoby dla tego/ Christus nie miał dosyć vczynić zá grzechy násze Bogu/ iże karánie/ ktore byli ludźie grzechámi swymi zásłużyli/ iest śmierć wieczna: á Christus Pan nie śmiercią wieczną/ ále doczesną vmárł: Tedy y tu nic Adwersarze nie wskuráią: Ani dla tego słusznie tym Sentenciey nászey obwinić mogą/ iákoby oná miáłá być tá/ ktora sie rozumowi zdrowemu sprzećiwia.

Naprzod: Dla tego: Że y grzech Adámow/ choć nie był wieczny/ ále doczesny/ y krocey w swoim vczynku trwáiący niżeli męká y śmierć Christusowá: á wżdy przećię wieczną śmierć zásłużył/ iáko y sámi Adwersarze zeznawáią: gdy ná tym mieyscu twierdzą: że karánie/ ktore ludźie grzechámi swymi zásłużyli byli/ iest śmierć wieczna. Jeśliby to tedy prawdá miáłá być/ iż dla tego Christus Pan/ Bogu Oycu zá grzechy násze/ przez śmierć swoię/ nie mogł dosyć vczynić: iże nie wieczną ále doczesną śmiercią vmárł: Tedyby zátym muśiáło to być rzeczono: że ważnieyszy był on grzech doczesny Adámow/ niżeli śmierć doczesna Christusowá/ ktora byłá znákiem łáski iego przećiwko nam: Ioan. 15. ℣. 13. y ktora náprzećiwko niepostuszeństwu Adámowemu nagrodą iest wystáwiona: Rom. 5. ℣. 19. Ale iże to być nie może/ áby grzech Adámow doczesny/ miał być ważnieyszy niżeli

Przyczyny/ ktore to pokázuią: że choć śmierć Christusowá/ krotkim czásem byłá ogránicżona: á przećię wieczney męce álbo śmierći wyrownáłá: zá czym dosyć vczynienia zá grzechy násze Bogu/ przez śmierć/ Christus

 śmierć

Pan: nie może być odsądzány: áni Sentencia náßá dla tego przeciwiáiąca śie rozumowi/ nie może zostáwáć: iże tez twierdzi.

śmierć doczesna Christusowá/ ktora iest znákiem łáski/ y owßem łaską/ y ktora nagrodą grzechu okazálá śie: Gdyż támże do Rzymian: Cap. 5. ℣. 15. łáskę większey wagi/ ktora náprzećiwko grzechowi iest wystáwiona/ á ktora iest iednego człowieká Christusá Jezusá: Apostoł święty być vkázuie/ gdy piße: *A wßákoż dar nie iest iáko przestępstwo, ábowiem iesli przestępstwem iednego wiele ich pomárło, dáleko więcey ná wiele ich opłynęłá łáská Boża, y dar z łáski ktora iest iednego człowieká Christusá Iezusá.* Przetoż Christus Pan/ Bogu Oycu dosyć vczynił przez śmierć doczesną/ zá grzechy náße: choćiayże nie vmárł śmierćią wieczną.

Powtore: Y dla tego to Adwersarzow nie może rátowáć: Że ieśliby to prawdá miáłá być/ że śmierć Christusowá dla tego nie mogłá wyrownáć śmierći wieczney: iże byłá doczesna: tedyćby byłá nie mogłá wyrownáć áni zbáwieniu wiecznemu álbo odkupieniu: Ratia tego tá iest: że rzecz tá/ ktora będąc doczesna/ nie może raz y iedney rzeczy wieczney wyrownáć: záwße nie może wyrownáć y drugiey rzeczy wieczney. Lecz iż przećię śmierć Christusowá doczesna/ wyrownáłá odkupieniu wiecznemu: Ratia tego tá iest: że Apostoł święty/ w liśćie do Zydow: Cap. 9. ℣. 12. krwi Christusowey/ przez ktorą on wßedł do mieyscá świetego/ zrzetelnie przypisuie nábyćie wiecznego odkupienia: Przetoż y śmierći wieczney/ śmierć Christusowá doczesna mogłá wyrownáć. Nie wspominam tu tego/ skąd te rázy Christusowe męki doczesney/ y owßem y sámá męká doczesna iego/ powagę swoię bráły/ że mogły wieczney męce wyrownáć: gdyż śie to w wyżßym Artykule pokazáło.

Tymże sposobem co śie drugiey przyczyny dotyka/ dla ktorey tákże chcą Adwersarze/ tę Sentencią náßę przećiwiącą śie rozumowi vczynić: y w ktorey to Adwersarze zámykáią: Jákoby Sentencia náßá miáłá tego vczyć: Iż bysmy więcey powinni być muśieli Christusowi Pánu/

ktory

ktory nam dosyćuczynieniem swoym/ wielką łáskę swą pokazał: niżeli Bogu Oycu/ ktory od niego zapłátę wźiął: Tedy y tu nic Adwersarze nie wskuráią: Bo to iest głos ich włásny/ nie głos Pismá świętego / áni głos wybránych Páńskich. Gdyż iáko to wiedzą wybráni Páńscy: Ze Bog Oćiec/okazał śię pierwszą przyczyną w porządku nászego zbáwienia / Syná swego Jedynourodzonego ná świát posyłáiąc/y onemu nie folguiąc/ále go zá nas wszytki ná śmierć wydawáiąc: Ták też y to záraz wiedzą/ że mu zá to ták wiele powinni, iáko y sámemu Christusowi Pánu: przez ktorego nas ten Oćiec niebieski chćiał zbáwić. A dla tegoż też stąd nayprzedniey go błogosłáwią y wysławiáią: Ephes. 1. ✠. 3 1. Petr. 1. ✠. 3. y do oddawánia dźiękow nápomináią śię: Coloss. 1. v. 12. nie mniey iáko y Christusá dla nas zábitego: Apoc. 5. ✠. 9. 10. 11. 12. 13. 14. sámi to tedy tylko Adwersarze czynić mogą/ iáko ći ktorzy rozumieią więcey śię być powinnymi Bogu Oycu/ niżeli Christusowi Pánu: ále wybráni Páńscy / zá swoie odkupienie / ták wiele chwalą Bogá Oycá/ y dźiękuią mu: iáko y Christusá Páná: co śię z tych wyższych świádectw pokazáło.

Wybráni / ták wiele powinni zá swoie zbáwienie Bogu Oycu: iáko y Christusowi Pánu.

CZWARTA NAGANA.

W ktorey Adwersarze twierdzą: iákoby Sentencia nászá miáłá być tákowa/ ktora ludźiom przyczynę dawa do wszelákiey rospustnośći / y lenistwá w pobożnym żywoćie: á zátym iákoby miáłá być szkodliwa.

Ná to odpowiádam.

Niedyby nászá Sentencia / kedy iáwnie to w sobie zámykáłá: Ze tym/ zá ktore Christus vmárł/ y dosyć vczynił/ nie potrzebá więcey pobożnie żyć / y od grzechow śię wstrzymawáć: tedyby w ten czás słusznie y bespiecznie tę nagánę Adwersarze mogli iey zádawáć. Lecz iż tego nigdźie w Sentenciey nászey Adwersarze y naymniey-

Okazánie: Iż Sentencia nászá / nie dawa przyczyny ludźiom do rozpusty/ áni lenistwá do żywotá pobożnego.

 szym

ſzym ſłowkiem nie posłáługią ná wieki: ráczey przećiwną rzecz: Przetoż nam też ſłuſznie nie mogą tego zádawáć. Y owſzem wyżſzey pokazáło ſię: że tego ſámá Adwerſár-ſka Sentencia bliżſza/ iáko tá/ ktora grzechy ludzkie wy-ćieńcza/ y máley ceny przed Bogiem vkázuie. Baczyć te-dy káżdy pobożny może: że y tu nie mogą nic ſłuſznego áni prawdźiwego Adwerſarze/ przećiwko Sentenciey ná-ſzey w pośrzodek przynieść.

Artykuł Iedenaſty.

O PRZYWLASZCZANIU DOSYC VCZYNIENIA.

A miánowićie o tym.

Ieśli to doſyć vczynienie Chriſtuſowe Spráwiedliwośći Bożey, bywa nam przywłaſzczáne?

ZDANIE SOCINISTOW.

TEn Artykuł/ nie mniey iáko y inſze/ do vćiechy ſumnie-nia/ y vpewnienia o zbáwieniu/ ſercu pobożnemu wielce ieſt potrzebny. Bo choćby był ták doſkonále Chriſtus Pan/ przez śmierć ſwoię/ ſpráwiedliwośći Bogá Oycá ſwego zá grzechy náſze doſyć vczynił: iák doſkonále vczy-nił: Ieśliby nam to doſyć vczynienie iego/ ku ſpráwiedli-wośći nie miáło być przywłaſzczone: ále ſkutek iego tylko ná ſámey oſobie Chriſtuſowey zoſtawáć: Tedyby nam był Chriſtus muśiał być máło pożyteczny: y zbáwienie náſze koniecznieby muśiáło ſzwánkowáć. Y przetoż wi-dząc to Szátan/ tedy iáko ná ſámo doſyć vczynienie Chri-ſtuſowe/ przez naczynie ſwoie nieſzczeſnego Socina Wło-

chá/

chá/ bespiecznie sie rzucił: Ták też y ná ten terásnieyszy Artykuł: niechcąc pozwolić tego/áby to dosyć vczynienie Christusowe spráwiedliwości Bożey/miáło nam być przywłaszczone y przyczytywáne. A ieśli skąd / tedy z Xiąg tego nieszczesnego Sociná/ może to być wybaczono: ktore nápisał de Servat. fol. 316. Abowiem ták o tym támże nápisał z Kovetem Disputuiąc:

Zadnym sposobem, iáko rzecz dobrze powiedziána, ostáć sie to nie może, co twierdzi Kowet, to iest, że dosyć vczynienie Christusowe bywa nam przywłaszczáne. To Socinowe słowá.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

POnieważ Pismo święte świádczy/że Christus vmárł nie zá sie/ ále zá nas/ źinákymi rázámi swoimi iednał zdrowie nie sobie/ ále nam. Grzechem sie stawał nie zá sie/ ále zá nas. Krew swoie wylewał dla odpuszczenia grzechow/nie swoich/ ále nászych. Stał sie spráwiedliwością od Bogá nie sobie/ále nam. Przez posłuszeństwo swoie/ nie siebie / ále spráwiedliwych wielu postánowił. Stał sie podległym Zakonowi/nie dla siebie/ále dla nas: áby nas był podległych Zakonowi wykupił / y przysposobienie Synow nam spráwił. Przez własną krew swoie / wszedł raz do mieyscá naświętszego / dostawszy wiecznego odkupienia nie sobie/ále nam: Przetoż stąd nie wątpliwie sie pokázuie: że iego dosyć vczynienie nam sie przywłaszcza.

Tá Sentencia nászá iáko Osm

części w sobie zámyka: ták też y ośm Dowodow / ktore to jáwnie pokázuia y gruntownie: Iż dosyć vczynienie Christusowe bywa nam przywłaszczone.

PIERWSZA CZĘSC Y DOWOD.

1. Dowod. Tá Część to w sobie zámyka: Że Christus Pan vmárł nie zá śię ále zá nas: O czym iż sie wyższey zrzetelne świádectwá położyłyź przetoż tu tylko dwoie kłádę: Pierwsze Rom.8. ℣.32. *Ktory własnemu Synowi swemu nie sfolgował, ále go zá nas wszytkich ná śmierć wydał.* Toż ad Hebr. 2. ℣.9. nápisano. A ztąd to sie zámyka: Ponieważ sámá śmierć Christusowá bywa nam przywłaszczána / ktora dosyć vczynienie Christusowe zá nas Bogu/w sobie zámyka: Bo Pismo święte świádczy/ że on nie zá śię / ále zá nas vmierał. A o tym iż tá śmierć iego zámyka w sobie dosyć vczynienie zá nas/ w wyższych Artykułech pokazáło sie: Przetoż nam y dosyć vczynienie Christusowe/ ktore w sobie śmierć iego zámyka / bywa przywłaszczáne. Gdyż iáko on nie inszym względem zá nas vmárł/ tylko áby był Bogu dosyć vczynił zá nas: Ták też gdy nam tá śmierć iego/ ktora byłá dosyć vczynieniem zá nas przywłaszczána bywa: koniecznie záraz przywłaszcza sie nam y sámo dosyć vczynienie iego.

DRUGA CZĘŚĆ Y DOWOD.

2. Dowod. Tá Część to w sobie zámyka: Że Christus Pan/ śiniálymi rázámi swoimi/iednał zdrowie nie sobie/ále nam: Bo to ztąd iáwna: że ták Ezáiasz Prorok święty: cap. 53. ℣. 5. zeznawa: gdy mowi: *A śiniálość iego zdrowiem nam byłá.* Przez ktore zdrowie/ iáko sie miánowićie rozumie duszne zdrowie: Ták też ztąd táki dowod do vtwierdzenia Sentenciey nászey płynie: Siniále rázy Christusowe/zámykáia w sobie dosyć vczynienie Bogu: Ratia tego tá iest: Że sámemu Bogu vpodobáło sie nań dotrzeć y chorym go vczynić: Esai. 53. v.10. Lecz iż te śiniále rázy Christusowe nam sie przywłaszczáią: Ratia tego tá iest: Bo sie nam ich przywłaszcza skutek/to iest/ zdrowie: Przetoż sie nam przywłaszcza y sámo dosyć vczynienie Christusowe. Bo ieśliż sie nam przywłaszcza skutek tego dosyć vczynienia: tedyć sie nam przywłaszczáć muśi y sámo dosyć

mo dosyć vczynienie. A ieśliby sie nam nie miało przywłaszczáć sámo dosyć vczynienie Christusowe: Tedyćby sie nam musiał nie przywłaszczáć y sam skutek tego dosyć vczynienia Christusowego przez rázy śiniáłe/ to iest/ zdrowie dusz nászych.

TRZECIA CZĘŚĆ Y DOWOD.

Tá Część to w sobie zámyka: Że Christus Pan/ zstał sie grzechem nie zá śie/ ále zá nas. Bo to stąd iáwna: że y to Pismo świete zeznawa: 2. Cor. 5. v. 21. gdźie ták o Christuśie Apostoł świety pisze: *Abowiem vczynił, áby ten ktory nie vznał grzechu, zá nas zstał sie grzechem, ábyśmy sie my zstáli spráwiedliwośćią Bożą w nim.* A stąd táki dowod płynie: W Christusowym zstániu sie zá nas grzechem/ zámyka sie dosyć vczynienie: Bo ieśliby sie nie miáło zámykáć: Bog Oćiec/ Christusá/ nigdyby był zá nas nie czynił grzechem. Lecz iż zstánie sie zá nas grzechem Christusowe/ bywa nam przywłaszczáne: Bo zrzetelnie Apostoł mowi: Iż on grzechu nie vznawszy/ Bog Oćiec vczynił/ áby sie zá nas zstał grzechem: Przetoż nam y sámo dosyć vczynienie Christusowe bywa przywłaszczone. Co znáć y z tego skutku/ dla ktorego Christus Pan/ grzechu nie znáiąc/ zstał sie zá nas grzechem. A zstał sie grzechem nie dla inszego skutku / tylko dla tego: ábyśmy sie byli zstáli spráwiedliwośćią Bożą w nim: iáko zrzetelnie Apostoł vkázuie. A iáko nie inszym sposobem Christus Pan zá nas zstał sie grzechem/ grzechu sam nie vznawszy/ tylko tym: iż mu były/ grzechy násze przywłaszczone/ y náń włożone: iáko Ezáiasz: cap. 53. v.6. vkázuie: Ták też nie inszym sposobem/ my zstáliśmy sie spráwiedliwośćią Bożą w nim/ tylko tym: że nam iest spráwiedliwość iego/ ktorey nam nábył/ zstawáiąc sie zá nas grzechem/ przywłaszczona/ y ná nas włożona. 3. Dowod.

CZWARTA CZĘŚĆ Y DOWOD.

Tá Część to w sobie zámyka: Że Christus Pan/ wylał 4. Dowod.

krew swoie/ dla odpuszczenia grzechow nie swoich/ ále nászych: Bo to stąd iáwna/ że y to Pismo święte zeznawa: Naprzod w liście do Rzymian: cap. 3. v. 25. gdy pisze Apostoł: *Ktorego postánowił Bog, áby był vbłagániem przez wiárę, wylawszy krew iego, ku okazániu spráwiedliwośći swoiey, dla odpuszczenia przeszłych grzechow.* Potym tenże mowi: Ephes. 1. v. 7. tákże o Christusie: *W ktorym mamy odkupienie przez krew iego, to iest, odpuszczenie grzechow z bogátey łáski iego.* Toż sam Syn Boży mowi: Matth. 26. v. 28. o krwi swoiey: *Ktora zá wielu wylewa się ná odpuszczenie grzechow.* A stąd táki Dowod pokázuie się: Christus Pan/ przez wylaną krew swoię/ dosyć zá nas vczynił Bogu. Okazánie tego to iest: Iż nam przez iey wylanie odpuszczenie grzechow nászych spráwił. A ieśliby był krwie swoiey nie wylał/ gdy tego po nim Bog Oćiec potrzebował/ ktory go też sam ná śmierć wydał: tedyby nam był nie mogł spráwić grzechow odpuszczenia. Lecz iż wylanie krwie Christusowey bywa nam przywłaszczáne: Naprzod względem słow sámego Christusá iásnych/ ktory powiedźiáł: Iż krew swoię zá wielu wylewał. Potym względem skutku/ ktory z wylaney krwie iego wyniknął/ to iest/ odpuszczenie grzechow nászych: Przetoż nam dosyć vczynienie Christusowe przywłaszcza się.

5. Dowod.

PIĄTA CZĘŚĆ Y DOWOD.

Tá Część to w sobie zámyka: Że się Pan Christus stał spráwiedliwośćią od Bogá/ nie sobie/ ále nam: Bo to stąd iáwna: że ták Páweł ś. vkázuie: 1. Cor. 1. v. 30. gdy o Christusie Pánie zrzetelnie pisze: *Ktory się nam stał od Bogá Mądrośćią, y Spráwiedliwośćią, y poświęceniem, y odkupieniem.* A stąd táki Dowod płynie: Stáć się Christusowi Pánu nam spráwiedliwośćią/ mądrośćią/ poświęceniem/ y odkupieniem: gdy był ná to od Bogá postánowiony: nie iest nic inszego/ tylko dosyć vczynić Bogu: Rácia tego tá iest: Że wszelki ktory ná co postánowiány bywa od

wa od Bogá/ á dosyć czyni temu ná co bywa postánowiány od niego/ dosyć czyni y sámemu Bogu: Tákże y Christus/ będąc ná to postánowiony od Bogá/ áby sie był ostał spráwiedliwością nászą/ y mądrością/ y poświeceniem/ y odkupieniem: nie tylko dosyć vczynił temu ná co był postánowiony od Bogá/ ále dosyć vczynił y sámemu Bogu/ od ktorego ná to był postánowiony/ w czym mu dosyć vczynił. Lecz iż nam bywa przywłaszczáne to ostánie sie Christusowe/ mądrością/ spráwiedliwością/ poświeceniem/ y odkupieniem/ od Bogá: Bo zrzetelnie Apostoł świádczy: Iż sie nie komu inszemu tákim ostał od Bogá/ tylko nam: Przetoż nam bywa przywłaszczáne y dosyć vczynienie Christusowe.

Szosta Część y Dowod.

6. Dowod.

Tá część to w sobie zámyka: Ze Christus Pan/ przez posłuszeństwo swoie/ nie siebie/ ále spráwiedliwych wielu postánowił: Bo to stąd iáwna: Ze y to Pismo święte vkázuie. Miánowicie Páweł ś. w liście do Rzymian: Cap. 5. ℣. 19. gdy ták pisze: *Abowiem iáko przez nieposłuszeństwo iednego człowieká, postánowiono iest grzesznikow wiele: ták przez posłuszeństwo iednego: spráwiedliwych będzie postánowiono wiele.* Co o posłuszeństwie Christusowym mowi: Bo tám tego iáko wtorego Adámá/ z onym pierwszym Adámem stosuie: y nieposłuszeństwo onego pierwszego Adámá/ posłuszeństwu Christusá Páná/ ná zprzećiwieństwie kłádzie. A stąd táki dowod pokázuie sie: W posłuszeństwie Christusowym/ ktorym sie ostał posłusznym Bogu: Phil. 2. ℣. 8. zámyka sie dosyć vczynienie temuż Bogu: Bo ieśliby posłuszeństwo Christusowe/ nie zámykáło w sobie dosyć vczynienia Bogu: Tedyby nie mogło być áni posłuszeństwem Bogu: Gdyż kto sie ostawa/ w tym posłusznym Bogu/ w czym chce Bog áby mu był posłusznym: ten tym względem/ iże sie ostawa w tey rzeczy posłusznym Bogu/ w ktorey chce

Bog áby mu był posłusznym: dosyć czyni Bogu. A ieśliby mu nie był posłusznym: koniecznie ániby mu dosyć czynił. Iáko on pierwszy Adam/ iże nie był w tym posłusznym Bogu/ w czym mu sobie roskazał był Bog być posłusznym: Przetoż też ták nie vczynił dosyć Bogu: ále sie mu ráczey przewinił. A kiedyby sie mu był sstał posłusznym/ w tym w czym mu roskazał był sobie być posłusznym: Tedyby był tymże względem y dosyć vczynił Bogu. Tákże y Christus/ ten wtory Adam z niebá: iże sie sstał Bogu w tym posłusznym/ w czym chćiał Bog/ áby mu był posłusznym. A chćiał Bog/ áby sie mu był nie w czym inszym sstawał posłusznym/ tylko w podstępowániu śmierći hániebney krzyżowey: iáko támże w liśćie do Philipensow: Cap. 2. ℣. 8. Apostoł dokłada: Przetoż też tym względem dosyć vczynił Bogu. Ktore posłuszeństwo Christusowe/ iże nam zrzetelnie Apostoł święty przywłaszcza: bo nam przywłaszcza skutek posłuszeństwá tego/ to iest/ postánowienie przez to posłuszeństwo spráwiedliwych wielu: Przetoż nam przywłaszcza y dosyć vczynienie Christusowe.

7. Dowod. SIODMA CZĘSC Y DOWOD.

Tá część to w sobie zámyka: Ze Christus Pan/ sstał sie podległym Zakonowi/ nie dla śiebie/ ále dla nas: áby nas był podległych Zakonowi wykupił/ y przysposobienie nam synow spráwił: Bo to stąd iáwna: że y to Pismo święte vkázuie: Miánowićie Páweł święty w liśćie do Gálátow: Cap. 4. ℣. 4. 5. gdy ták pisze: *Ale gdy przyszło wypełnienie czásu, posłał Bog Syná swoiego, ktory sie sstał z niewiásty, ktory sie sstał podległym Zakonowi. Aby tych ktorzy zakonowi byli podlegli, odkupił, ábyśmy przysposobienie synow wzięli.* A stąd táki dowod płynie: W tym iż sie Christus sstawał podległym Zakonowi/ zámyka sie dosyć vczynienie Christusowe temuż Zakonowi. Gdyż on nie ná to sstawał sie podległym Zakonowi áby był miał gwałćić Zá-

ćić Zakon: ále ná to: áby byl pelnik Zakon/ y dosyć czynil Zakonowi: iáko sie y sam wyświádcza: Matt. 5. ✠. 17. gdy mowi: *Nie rozumieyćie ábym przyszedl rozwiezowáć zakon, álbo Proroki, nie przyszedlem ábym rozwiezowal, ále ábym wypelnial.* Ktore dosyć vczynienie Christusowe Zakonowi/ iż nam bywa przywlaszczáne: Naprzod z tey miáry: że zrzetelnie Apostol pisze: Iż on dla nas/ ktorzysmy byli Zakonowi podlegli/ zostal sie Zakonowi podlegly. Potym wzgledem skutku/ ktory stad/ iż sie Christus zá nas podleglych Zakonowi/ zostal podleglym Zakonowi: dwo iáki wyniknol: Pierwszy: Abysmy sie byli zostáli odkupieni przez to podleżenie iego Zakonowi/ iáko ći ktorzysmy byli podlegli Zakonowi: Drugi: Abysmy byli wzieli przyspośobienie synow: Przetoż nam dosyć vczynienie Christusowe przywlaszczáne bywa.

OSMA CZĘSC Y DOWOD.

Tá część to w sobie zámyka: Że Christus Pan/ przez wlasną krew swoię/ wszedl raz do mieyscá naświetszego/ dostawszy wiecznego odkupienia nie sobie/ ále nam: Bo to stąd iáwna: że ták Pismo święte vkázuie w liśćie do Zydow: Cap. 9. v. 12. gdźie ták o Christuśie nápisano: *Ani przez krew kozlow y ćielcow, ále przez wlásną krew wszedl raz do mieyscá świetego, dostawszy wiecznego odkupienia.* A stąd táki dowod plynie: Komu sie przywlaszcza wieczne odkupienie/ nábyte przez Christusá/ iáko wlásny skutek wylaney krwie Christusowey/ przez ktorą wszedl raz do mieyscá naświetszego: Temu sie przywlaszcza y sámo dosyć vczynienie Christusowe: Ratia tego tá iest: Że wylanie krwie Christusowey: przez ktore dostal wiecznego odkupienia/ zámyka w sobie dosyć vczynienie: Co stąd znáć/ że przez to wylanie krwie swoiey/ dostal wiecznego odkupienia/ będąc ná to postánowiony. A iuż to wszyscy wiedzą: Iż ten/ ktory ná co iákim sposobem náznáczány bywa od Bogá/ gdy temu dosyć czyni/ y tákim 8. Dowod.

sposobem/ iáko od Bogá náznáczono: dosyć czyni nie tylko oney sámey rzeczy/ do ktorey wykonánia był náznáczony: ále dosyć czyni tym przedniey samemu Bogu/ od ktorego do wykonánia oney rzeczy pewnym sposobem był náznáczony. Tákże y Christus/ iż dostał wiecznego odkupienia przez krew swoie/ iáko był ná to od Bogá/ y w tákim sposobie náznáczony: Przetoż dosyć vczynił Bogu. Iż tedy wszytkim wierzącym przywłaszcza sie to wieczne odkupienie/ ktorego Christus dostał y nábył przez własną krew swoię: iáko Páweł święty vkázuie: Rom. 3. v. 24. 25. Przetoż tymże wszytkim wierzącym/ przywłaszcza sie dosyć vczynienie Christusowe. A toć iest okazánie Sentenciey nászey y prawdźiwośći iey.

Censura Na Zdanie Socinistow.

Zgánienie Sentenciey Adwersárskiey.

To zdánie Socinowe/ y wszytkich náśládowcow iego/ ktore to w sobie zámyka: że dosyć vczynienie Christusowe nam sie nie przywłaszcza; nie może być áni słuszne áni prawdźiwe..

1. Christusá śmierći zá nas odsadza.

Naprzod: Dla tego: Ze Christusá odsadza śmierći zá nas. Bo ieśli to prawdá/ że dosyć vczynienie Christusowe/ ktore śmierć iego w sobie zámyka/ nie może nam być przywłaszczáne: Tedyć nam áni sámá śmierć Christusowá/ ktorą podiął zá nas/ nie może być przywłaszczána: á ták y to zátym záraz muśi być mowiono: że Christus nie vmierał zá nas. Gdyż to wszyscy rozsądni wiedźieć mogą: Iż komu nie należy skutek iákiey przyczyny: temu nie może należeć áni sámá przyczyná onego skutku. Ieśliż tedy dosyć vczynienie Christusowe nam nie należy/ áni bywa przywłaszczone/ ktore wyniknęło z śmierći iego/ iáko własny skutek z swoiey przyczyny: Tedyć nam nie może należeć y sámá śmierć Christusowá/ áni być przywłaszczána: iáko własna dosyć vczynienia przyczyná. Lecż iż nam przećie należy śmierć Christusowá / y bywa przywłaszczána:

ßczána: Bo o niey Pismo święte zrzetelnie świádczy/ że ią Christus podiął zá nas/ gdy o nim mowi: Ze *vmárł zá nas*: Przetoż nam należy y sámo dosyć vczynienie Christusowe: iáko własny skutek śmierci iego. Czego iednák iże Socin z swoimi náśládowcámi neguie: Przetoż on iest ten/ ktory Christusá przećiwko wszystkiemu Pismu ś. odsądza śmierci zá nas. A ták tę pierwszą niesłusznośc to zdánie iego zá sobą poćiąga.

Powtore: Y dla tego to Zdánie iego zostawa niesłuszne: Ze tegoż Christusá/ ostánia sie zá nas grzechem odsądza. Bo ieśli to prawdá/ że nam nie może być przywłaszczáne dosyć vczynienie Chrystusowe: Tedyć nam nie może być przywłaszczáne y sámo ostánie sie Christusá zá nas grzechem/ ktore w sobie dosyć vczynienie Christusowe/ iáko sie wyższey pokazáło/ zámyka. Lecz iż nam przećie należy y przywłaszcza sie Christusowe ostánie sie zá nas grzechem: iáko sie tákże wyższey pokazáło: Przetoż sie nam przywłaszcza y sámo dosyć vczynienie Christusowe. A Adwersárska Sentencia przećiwiąc sie temu/ ná drugim mieyscu tey niesłuszności sie dopuszcza: że Christusá ostánia sie zá nas grzechem odsądza: tákże przećiwko Pismu świętemu. 2. Christusá ostánia sie zá nas grzechem: odsądza.

Potrzećie: Dla tego: Ze tegoż Christusá odsądza ostánia sie nam od Bogá spráwiedliwośćią/ poświęceniem/ mądrośćią/ y odkupieniem. Bo ieśli dosyć vczynienie Christusowe/ nie bywa nam przywłaszczáne: Tedyć y ostánie sie nam od Bogá mądrośćią/ spráwiedliwośćią/ poświęceniem/ y odkupieniem/ Christusá Páná: ktore dosyć vczynienie Bogu w sobie zámyka: iáko sie wyższey pokazáło: nie może nam być przywłaszczáne. Lecz iż sie nam przećie przywłaszcza/ to ostánie sie Christusá Páná/ od Bogá mądrośćią/ spráwiedliwośćią poświęceniem/ y odkupieniem: iáko sie tákże wyższey ex Cor. Epi. Cap. I. ℣. 30. pokazáło: Przetoż y dosyć vczynienie Christusowe 3. Y ostánia sie nam od Bogá spráwiedliwośćią/ ⁊c.

stusowe

stusowe bywa nam przywłaszczáne. A ták Adwersarze ná trzećim mieyscu tey niesłuszności sie dopuszczáią: że Christusá/ odsadzáią stánia sie nam od Bogá mądrośćią/ spráwiedliwośćią/ poświeceniem/ y odkupieniem: niechcąc pozwolić: áby nam dosyć vczynienie iego miáło być przywlaszczáne.

4. Wszytki wybráne odsádza zdrowia ná duszy/przez śiniále rázy Christusowe.

Poczwarte: Y dla tego to Zdánie Adwersárskie nie może być słuszne: Ze wszystkie wybráne Christusowe odsądza vzdrowienia ná duszy przez śiniále rázy Christusowe/ Bo ieśli to prawdá: że sie nam nie przywłaszcza dosyć vczynienie Christusowe: tedyć sie nam nie może przywłaszczáć áni vzdrowienie ná duszy przez śiniále rázy Christusowe. Gdyż sie wyższey pokazáło/ że sáme śiniále rázy Christusowe/ zámykáią w sobie dosyć vczynienie/ y owszem sámy są dosyć vczynieniem. Lecz iże wszyscy wybráni/ nie mogą być odsądzeni vzdrowienia ná duszy przez śiniále rázy Christusowe: Bo im to zrzetelnie Pismo ś. przysądza: iáko sie wyższey z świádectwá Ezáiaszowego pokazálo: Przetoż nie mogą być odsądzeni y sámego dosyć vczynienia Christusowego/ przez śiniále rázy iego. A iż sie temu Socin przećiwi: Przetoż odsadza wszystkie wybráne vzdrowienia ná duszy/ przez śiniále rázy Christusowe. A ták y stąd czwartey niesłuszności sie dopuszcza.

5. Y odpusczenia grzechow.

Popiąte: Dla tego: Ze wszystkie wybráne odpuszczenia grzechow odsądza. Bo ieśli to prawdá/ że dosyć vczynienie Christusowe nie przywłaszcza sie nam: tedyć nam y odpuszczenie grzechow nie może być przywłaszczone: Ratia tego tá iest: Ze dosyć vczynienie Christusowe ku temu cylowi było násádzone/ áby sie nam było przez nie stálo grzechow odpuszczenie spráwione: iáko Páwel ś. vkázuie: Rom. 3. v. 25. Lecz iże przećie wszystkim wybránym grzechow odpuszczenie bywa przywłaszczáne: iáko támże Apostol w liśćie do Rzymian Cap. 3. v. 25. vkázuie: Przetoż im bywa przywłaszczáne y dosyć vczynienie

nie

nie Christusowe. A ták Adwersarze/ ná piątym mieyscu tey sie niesłusznośći dopuszczáią: że wszytki wybráne odsadzáią odpuszczenia grzechow: niechcąc pozwolić tego: áby im dosyć vczynienie Christusowe miáło być przywłaszczáne.

Poszóste: Y dla tego to Zdánie Adwersárskie muśi zostáwáć niesłuszne: Że wszytki wybráne postánowienia spráwiedliwymi przez posłuszeństwo Christusowe odsadza. Bo ieśli to prawdá: Że dosyć vczynienie Christusowe/ nie przywłaszcza sie nam: Tedyć y postánowienie nas spráwiedliwymi/ przez posłuszeństwo Christusowe/ muśi sie nam nie przywłaszczáć: w ktorym/ gdy sie nim ostał Christus Pan posłusznym Bogu/ dosyć vczynienie Bogu zámyká sie: iáko sie wyższey pokazáło. Lecz iż przećie wszytkim wybránym przywłaszcza sie ostánie sie spráwiedliwymi przez posłuszeństwo Christusowe: iáko sie tákże wyższey pokazáło: Przetoż im przywłaszcza sie y sámo dosyć vczynienie Christusowe. A ták Adwersarze ná Szostym mieyscu/ neguiąc tego/ tey niesłusznośći sie dopuszczáią: że wszytki wybráne odsadzáią ostánia sie spráwiedliwymi przez posłuszeństwo Christusowe.

6. Y postánowienia spráwiedliwymi/ przez posłuszeństwo Christusowe.

Po siodme: Dla tego: Że wszytki wybráne/ktorzy byli podlegli Zakonowi/ wykupienia/ y przywśiećia przysposobienia Synow odsadza. Bo ieśli to prawdá/ że wszytkim wybránym/ nie przywłaszcza sie dosyć vczynienie Christusowe: Tedyć im nie może być przywłaszczáne y wykupienie od podległośći Zakonowi/ áni przywśiećie przysposobienia Synow/ nábyte przez to/ iż sie Christus ostał podległym Zakonowi. Lecz iż przećie wszytkim wybránym przywłaszcza sie wykupienie od podległośći Zakonowi/ y przywśiećie przysposobienia Synow/ nábyte przez to/ iż sie Christus ostał podległym Zakonowi: iáko sie tákże wyższey pokazáło: Przetoż im przywłaszcza sie y dosyć vczynienie Christusowe. A ták Adwersarze/ ná

7. Y wykupienia z podległośći Zakonowi/ á przywśiećia przysposobienia Synow.

Siodmym mieyscu/ neguiąc tego/tey niesłusznośći śie dopusczáią: że wszytki wybráne/ odsądzáią wykupienia od podległośći Zakonowi / y przywzięćia przyspośobienia Synow.

8. N odkupienia wiecznego/á ták y zbáwienia.

Náwet: N dla tego to Zdánie Adwersárskie nie może być słuszne: Że też wszytki wybráne / odsądza odkupienia wiecznego/á ták y zbáwienia wiecznego. Bo ieśli to prawdá / że nam nie bywá przywłaszczone dosyć vczynienie Christusowe: Tedyć nam nie może śie przywłaszczáć y sámo wieczne odkupienie/ ktore z wylania krwie Christusowey wyniknęło. Lecz iż śie nam przećię przywłaszcza to wieczne odkupienie: iáko śie wyższey z listu do Zydow pokazáło: Przetoż śie nam przywłaszcza y sámo dosyć vczynienie Christusowe. A ták y tu Adwersarze neguiąc tego/tey niesłusznośći śie dopusczáią: że wszytki wybráne odsądzáią wiecznego wykupienia y zbáwienia / nábytego przez wylanie krwie Christusowey: ktorey wylanie zámyka w sobie dosyć vczynienie: iáko śie y to wyższey pokazáło. A toć iest słuszne niesłuszney opiniey Adwersárskiey zgánienie.

OBRONA MIEYSC
PISMA SWIETEGO.

SOcin nieszczęsny Archimistrz Adwersárski / widząc że mu Pismá nie ostawa/ ktorymby mogł Sentencyą nászę o przywłaszczániu dosyć vczynienia Christusowego/ burzyć / á swoię gruntowáć: vśiluie to odprawić tylko simplici negatione. Ten w tym porządek lib. de Servat. záchowuiąc: *Naprzod* Exáminuie to sámo słowko Przywłaszczánia/ rozmáite significatie iego pokázuiąc/ y dowiáduiąc śie: w iákim znáczeniu bywa od nas bráne/ gdy o przywłaszczániu dosyć vczynienia Christusowego mowimy: co czyni fol. 316. *Potym* ná niektore mieyscá Pismá świętego/ ktorymi śie gruntuie Sentencia nászá/

odpowiá-

odpowiáda: ále więcey wykrętem / niżeli solidis rationibus: co czyni fol. 336. 337. 338. 339. etc. *Náostátku* vkázuiąc: Że ci ktorzy máią dziedziczyć żywot wieczny/ potrzebá áby byli rzeczą sámą y prawdźiwie pobożnymi: nie przez przywłaszczánie: co czyni: fol. 360.

Pierwsza rzecz ták záczyna Adwersarz/ w mieyscu pomienionym:

Nie przywłaszczáią sie nam te rzeczy, (iáko pospolićie to słowko Przywłaszczánia od samych Theologow bywa bráne) ktore prawdziwie mamy, chybá ku inszemu końcu, niżeli ábysmy ie mieli: álbo zá iáką inszą rzecz przywłaszczáią sie. Iesli iuż prawdziwie zá nas dosyć vczyniono, coż potrzebá, y owszem iáko to może być, aby sie nam to dosyć vczynienie przywłaszczáło: Chybáby ku inszemu końcu to sie działo, niżeli áby zá nas dosyć było vczyniono: álbo áby nam to zá iaką inszą rzecz było przywłaszczáno? To własne Socinowe słowá: Ktorych Summá tá być może:

Te rzeczy nie mogą sie nam przywłaszczáć/ ktore iuż prawdźiwie mamy: Ratia tego tá iest: Że przywłaszczánie pospolićie bywa tych rzeczy ktorych ieszcze nie mamy: á ieśli ie iuż mamy prawdźiwie/ nie mogą nam być przywłaszczáne.

Iż tedy dosyć vczynienie Christusowe pierwey mamy / niżeli nam bywa przywłaszczáne: Ratia tego tá iest: Bo iuż Christus zá nas prawdźiwie dosyć vczynił: Przetoż dosyć vczynienie Christusowe / nie może nam być przywłaszczáne.

Ná to Odpowiádam Troiáko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą te rzecz Socin Archimistrz Adwersárski/ w tych słowiech swoich zámyka: w ktorey twierdźi że pierwey prawdźiwie od Christusá/ zá nas dosyć vczyniono

niono/ niżeli to iego dosyć vczynienie ostáło sie nam przywłaszczone.

Ná to odpowiádam.

Okazánie: Iż choć pierwey zá nas od Christusá dosyć vczyniono: niżeli sie nam to iego dosyć vczynienie ostáło przywłaszczone: iednák nie może to znośić przywłaszczánia nam iego dosyć vczynienia.

Zeznawamy/ że pierwey prawdźiwie od Christusá zá nas dosyć vczyniono/ niżeli to iego dosyć vczynienie ostáło sie nam przywłaszczone. Bo iesliby było nie miáło być pierwey od niego zá nas dosyć vczyniono: iákożby nam to dosyć vczynienie iego miáło być przywłaszczáne? Wszákże y to zátym mowimy: że choćiażesmy dosyć vczynienie Christusowe pierwey mieli w sámym Christusie/ niżeli sie nam ostáło przywłaszczone: Iednák przećie nie o tym spráwá idźie ná tym mieyscu z Adwersarzmi: Jesli to dosyć vczynienie Christusowe pierwey rzeczą sámą było/ niżeli sie nam ostáło przywłaszczone: Ale o to: Jesli sie nam przywłaszcza to dosyć vczynienie Christusowe? Czego Adwersarze prostymi słowy neguią: á mysmy przećiwną rzecz z Pismá ś. wiela dowodow wyższey pokazáli. Náwet y te sprosnośći/ ktore sámá opinia Adwersárska neguiac tego/ zá soba pociaga: Przetoż y tu nád to co inszego Socin/ z swoimi náśládowcámi wnośić nie może.

Ná Drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz/ Socin Archimistrz Adwersárski/ w tych słowiech pomienionych/ te zámyka: w ktorey pokázuie: że te rzeczy/ ktore kto pierwey ma/ nie mogą sie przywłaszczáć: Ale to Adwersarzom nie może być ták zprostá/ iáko chcą mieć/ pozwolono.

Okazánie: Iż my dosyć vczynienie Christusowe/ pierwey niżeli sie nam ostáło przywłasz.

Naprzod: Dla tego: Że my to dosyć vczynienie Christusowe/ pierwey niżeli sie nam ostáło przywłaszczone/ mielismy nie w sobie/ ále w inszym/ to iest/ w Christusie/ tanquam in causa efficiente. Ktore áby nam też było mogło rzeczą sámą y skutkiem należeć/ y w nas zostáwáć: zgołá potrzebá tego było áby sie nam było ostáło przywłaszczo-

własczone. Kiedyby tedy mogli to pokázáć Adwersarze z Pismá świetego / że to dosyć vczynienie Christusowe pierwey w nas było / niżeli sie nam ostáło przywłasczone: tedyby też to stąd z swoim Socinem słusznie mogli zámykáć: że to dosyć vczynienie Christusowe / nie mogło nam być przywłasczone: Ratia tego tá iest: żesmy ie iuż w sobie pierwey mieli: á te rzeczy / ktore iuż kto rzeczą sámą ma / przywłasczáć sie mu iuż więcey nie mogą ku temu końcu álbo cylowi / áby ie miał. Ale iżesmy my to dosyć vczynienie Christusowe / przed tym / tylko w sámym Christusie mieli / niżeli nam było przywłasczone: Przetoż ábyśmy ie byli mogli mieć skutkiem y w sobie: potrzebá było: áby sie nam było ostáło przywłasczone.

czone / wie- lismy w Christusie: dla tegoż nam też mogło być przywłasczone.

Powtore: Y dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że sie temu przykład w Piśmie świętym wystáwiony / á miánowicie Abráhámá: przeciwi: ktory choćiayże miał pierwey gotową one spráwiedliwość v Bogá / ktora mu byłá przywłasczona: á przećie mu byłá przywłasczona / gdy Bogu vwierzył: iáko Apostoł pisze: Rom. 4. ℣. 3. *Vwierzył Abráham Bogu, á poczytano mu zá spráwiedliwość.* Ktora spráwiedliwość / trudnoby byłá miáłá być Abráhámowi przyczytána od Bogá / ktore mu Abráhám vwierzył: iesliby iey był pierwey Abráhám niemiał gotowey v Bogá. Bo choćiayże te spráwiedliwość Apostoł przyczyta Abráhámowey wierze: Przećie iednák trzebá wiedźieć: że wiárá / gdy bywa komu przyczytána zá spráwiedliwość / dla tego zá spráwiedliwość bywa przyczytána: iże áni sámá wiárá przez śie iest spráwiedliwośćią: áni sámá przez śie spráwiedliwośći w sobie nie zámyka. Bo iesliby wiárá / álbo sámá przez śie spráwiedliwośćią byłá / álbo one sámá w sobie y przez śie zámykáłá: A cożby po tym było / żeby byłá temu ktory ią iuż ma / zá spráwiedliwość przyczytawáná? Oczym y sam

Przykład Abrahámow / przećiwny przedśięwźięćiu Adwersarskiemu.

Socin piſze: fol. 320. lib. de Seruat. práwie w pośrod-ku kárty. Iż tedy wiárá Abráhámowá/ poczytána byłá sámemu Abráhámowi ku ſpráwiedliwośći: A tá wiárá/ áni ſámá przez śię nie mogłá być ſpráwiedliwośćią/ áni ſpráwiedliwośći ſámá przez śię w ſobie zámykáć: Prze-toż tá ſpráwiedliwość ktora byłá przyczytána Abráhá-mowi zá vwierzeniem Bogu: muśiáłá mieć mieyſce pier-wey v Bogá/ niżeli ſie mu oſtáłá przyczytána. Bo to pewna/ że tá ſpráwiedliwość/ ktora ſie oſtáłá Abráhá-mowi przyczytána: niemogłá mieć mieyſcá v kogo inſzego pierwey: niżeli ſie Abráhámowi oſtáłá przyczytána: tylko v Bogá: ktoremu gdy Abráhám vwierzył: dopiero zá tym tá ſpráwiedliwość byłá mu przyczytána. Ieśliż tedy przećię Abráhámowi/ tá ſpráwiedliwość mogłá być przyczytána/ ktora pierwey miał v Bogá gotową: niże-li ſie mu oſtáłá przyczytána: Coż záwadza/ żeby y nam doſyć vczynienie Chriſtuſowe nie miáło być przyczytáne/ choćieſmy ie pierwey mieli v Chriſtuſá gotowe: niżeli ſie nam oſtáło przyczytáne?

Náwet: A dla tego to Adwerſarzom nie może być po-zwolono: áby ſie nam dla tego doſyć vczynienie Chriſtu-ſowe przywłaſzczáć nie miáło: iżeſmy ie pierwey mieli v Chriſtuſá gotowe: że to ieſt insufficiens cauſarum enu-meratio: Bo nie doſyć ieſt ná tym do przywłaſzczánia doſyć vczynienia Chriſtuſowego: áby to doſyć vczynienie pierwey rzeczą ſámą było/ niżeli ſie nam oſtánie przywłaſz-czone: ále y tego potrzebá/ áby środkiem do tego przyſtą-piłá wiárá: Iáko nie doſyć było ná tym/ iż oná ſpráwiedli-wość ktora byłá przywłaſzczona Abráhámowi/ pierwey byłá v Bogá/ niżeli ſie mu oſtáłá przywłaſzczona: ále po-trzebá było/ áby byłá y wiárá Abráhámowá środkiem do tego przyſtąpiłá. A dla tego też Piſmo ś. dopiero po-tym czáśie przywłaſzczenie tey ſpráwiedliwośći przypi-

Czego po-trzebá/ áby ſie komu przywła-ſzczáć mo-gło: doſyć vczynienie Chriſtuſo-we.

ſuie

ſuie Abráhámowi/ gdy vwierzył Bogu. Bo tym porządkiem mowi o nim Apoſtoł: *Vwierzył Abráhám Bogu, á poczytano mu záſpráwiedliwość.* A poki nie vwierzył: poty tá ſpráwiedliwość ktora iuż byłá v Bogá gotowa / Abráhámowi nie mogłá być przyczytána. Toż rownie y z ſtrony przywłaſzczánia nam dosyć vczynienia Chriſtuſowego wiedźieć y vważyć potrzebá: że y to / choć ieſt dawno przez Chriſtuſá zgotowáne/ y ku temu náſádzone / áby nam było przywłaſzczone: iednák przećię / y wſzytkim wobec/ y káżdemu zoſobná/ nie może być pierwey przywłaſzczone: tylko áż kiedy wiárá/ álbo wſzytkich wobec/ álbo káżdego człowieká z oſobná: środkiem przyſtąpi. Co y Apoſtoł święty vkázuie w liśćie do Rzymian: Cap. 3. ℣. 24. 25. Iáko tedy Abráhám / nie może być odſądzony przywłaſzczenia ſobie ſpráwiedliwośći / zproſtá dla tego: iże tá ſpráwiedliwość pierwey byłá gotowa v Bogá/ niżeli mu byłá przywłaſzczona: ále záraz mu byłá przyczytána ſkoro vwierzył Bogu: Ták też y wſzyſcy wybráni Páńſcy/ nie mogą być zproſtá dla tego odſądzeni przywłaſzczánia ſobie dosyć vczynienia Chriſtuſowego: iże to dosyć vczynienie Chriſtuſowe pierwey ieſt gotowe/ y máią go v Chriſtuſá: niżeli im bywa przywłaſzczone: Bo tákże záraz bywa im przywłaſzczone/ ſkoro vwierzą w tego / ktory vſpráwiedliwia nieſpráwiedliwego: Rom. 4. ℣. 5.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ á oſtátnią/ Socin Archimiſtrz Adwerſárſki/ w słowiech wyżſzey pomienionych/ tę zámyka/ w ktorey vkázuie: Że te rzeczy/ ktore iuż prawdźiwie mamy/ gdy nam bywáią przywłaſzczáne: potrzebá áby nam álbo ku inſzemu celowi były przywłaſzczáne / niżeli ábyſmy ie mieli: álbo zá iáką inſzą rzecz: A ná przykład ſtoſuie to do dosyć vczynienia Chriſtuſowego / ktore iż ſie nam przywłaſzcza/ potrzebá/ powiáda/ áby ſie nam przywłaſzczáło

ſzczáło álbo ku inſzemu cylowi/ niżeli żebyſmy ie mieli: álbo zá iáko inſza rzecz: Ale y to Adwerſárzom nie może być ták zproſtá/ iáko chcą mieć pozwolono.

Bo áczći to prawdá/ że cauſa inſtituitur propter aliquem finem. Tákże y doſyć vczynienie Chriſtuſowe/ ſtáło ſie dla pewnych przyczyn: miánowićie iednák dla tych/ ktore ſie wyżſzey pomieniły: to ieſt/ dla vzdrowienia nas ná duſzy: Eſa.53.v.5. dla tego ábyſmy ſie ſtáli ſpráwiedliwośćią Bożą w Chriſtuśie: 2. Cor.5.v.21. dla odpuſzczenia grzechow przeſzłych: Rom.3.v.25. dla wykupienia z podległośći Zakonowi/ tych/ ktorzy mu byli podlegli: y dla przywźięćia przyſpoſobienia Synow: Galat. 4.v.4.5. Náwet dla nábyćia wiecznego odkupienia y zbáwienia: Hebr. 9. v. 12. y ieśli ieſzcze wiecey nád to przyczyn może być vpátrzono: Wſzákże gdy doſyć vczynienie Chriſtuſowe bywa nam przywłaſzczáne: tedy bywa nam przywłaſzczáne nayoſobliwiey względem tych ſkutkow ktore ſie pomieniły: y dla ktorych też nayoſobliwiey/ ile względem nas y ſámo doſyć vczynienie Chriſtuſowe/ ſtáło ſie. A iż nayoſobliwiey względem tych ſkutkow przywłaſzcza ſie nam doſyć vczynienie Chriſtuſowe: Tedyć iuż nie zproſtá/ ile ieſt doſyć vczynieniem ſámo w ſobie. Bo ieśliby nam ták zproſtá/ to doſyć vczynienie Chriſtuſowe miáło być przywłaſzczáne: iáko zproſtá ieſt ſámo w ſobie y zoſtawa doſyć vczynieniem: tedyć doſyć vczynienie ſámo w ſobie muśiáłoby zoſtáwáć doſyć vczynieniem: á ná nasby żaden ſtąd pożytek nie ſpłynął. Gdyż cauſa quæ inſtituitur propter aliquem finem: manet in ſe cauſa. Choćiayże o doſyć vczynieniu Chriſtuſowym poniekąd może to być rzeczono/ że nie tylko ieſt kauza względem niżſzych rzeczy ktore pod ſobą zámyka/ á ktore ſie wyżſzey pomieniły: ále też y Effectem względem wyżſzey rzeczy/ to ieſt/ śmierći Chriſtuſowey/ przez ktorą to doſyć vczynienie ſtáło ſie. Abowiem śmierć Chriſtuſowá/ ſplo

Ktorym względem doſyć vczynienie Chriſtuſowe: przywłaſzcza ſie nam.

Doſyć vczynienie Chriſtuſowe ieſt kauzą/ y effectem: ále obacz iáko.

wá/ spłodźiłá nam dosyć vczynienie: iáko ſie wyżſzey pokazáło: A dosyć vczynienia cyl álbo ſkutek ná nas ſie ściągnoł. A koniecznie trudnoby ſie był ná nas ſkutek tego dosyć vczynienia Chriſtuſowego/ ściągnąć miał: ieśliby ſie nam było pierwey ſámo dosyć vczynienie Chriſtuſowe przywłaſzczone nie ostáło: przez ktore długi náſze/ ktore ſą grzechy náſze/ były zápłácone: poniewasz były ná Chriſtuſá wſzytkich nas od Bogá te długi zwálone: Eſa. 53. ẏ.6. Jáko tedy kiedy kto cudzy dług płáci ſwym własnym/ tym przedśięwźięciem/ áby ten ostał ſie wolny od onego długu/ zá ktorego płáci/ tedy ow zá ktorego płáci/ nie może ſobie ſłuſznie v pewnie przywłaſzczáć vwolnienia od onego długu/ iedno ážby pierwey ſámo dosyć vczynienie/ ktore inſzy záń czyni/ płácąc dług iego komu: iemu ſámemu było przywłaſzczone: czego y ſámá experientia y práwo poſpolite vczy: Ták też nam/ nie mogłyby te pożytki być przywłaſzczone/ ktore z dosyć vczynienia Chriſtuſowego zá nas Bogu/ wynikněły: y vwolnienia od grzechow/ iáko od własnych długow ktorymichmy ſie byli Bogu przewinili: ieśliby nam pierwey ſámo dosyć vczynienie Chriſtuſowe nie było przywłaſzczone. A ták iuż zá tym wſzytká ſubtylność Włoſká Socinowá vpádłá: o tym: iákoby nam dosyć vczynienie Chriſtuſowe/ nie miáło być przywłaſzczáne. Ná czym y z ſwoimi náśládowcámi/ ná ten czás/ ile z ſtrony tey pierwſzey rzeczy/ niechay ma dosyć: Gdyż ſie pokazáło: że iáko nayoſobliwiey względem ſkutkow dosyć vczynienie Chriſtuſowe bywa nam przywłaſzczáne: ták też y ná to/ ábyſmy te ſkutki dosyć vczynienia Chriſtuſowego rzeczą ſámą mieli: przywłaſzczą ſie nam y zá inſzą rzecz to ieſt/ zá vzdrowienie duſze/ zá ſpráwiedliwość/ zá odpuſzczenie grzechow przeſzłych/ zá wykupienie z podległośći Zakonowi/ zá przywźięćie przyſpoſobienia Synow: Námet y zá ſámo wieczne odkupienie y zbáwienie: iáko ſie wyżſzey te ſkutki dosyć vczynienia

Skutki dosyć vczynienia Chriſtuſowego/ nie mogłyby ſie nam przywłaſzczáć: ieśliby ſie nam pierwey ſámo iego dosyć vczynienie nieprzywłaſzczało.

Dosyć vczynienie Chriſtuſowe/ iáko ſie nam nayoſobliwiey względem ſkutkow przywłaſzcza: ták też y dla

tego: ábyśmy te ſkutki doſyćvczynienia tego rzeczą ſamą mieli.

czynienia Chryſtuſowego z Piſmá ś. pokazáły. A prze-ćie doſyć vczynienie Chriſtuſowe zoſtawa ſámo w ſobie doſyćuczynieniem/ choć ſie nam zá te rzeczy pomienione przywłaſzcza. Jáko y wiárá Abráhámowá zoſtawáłá ſámá w ſobie wiárą/ choć Abráhámowi zá ſpráwiedliwość byłá poczytána. Iż tedy ſam Adwerſarz tym rzeczom pozwala práwá przywłaſzczánia/ ktore zá inſze rzeczy bywáią przywłaſzczáne: Przetoż y ſámemu doſyć vczynieniu Chriſtuſowemu/ muśi pozwolić nam przywłaſzczánia: ponieważ pokazáło ſie/ iż bywa nam przyczytáne y zá inſze rzeczy/ to ieſt/ zá przeiednánie y vblagánie Bogá/ zá ſpráwiedliwość/ grzechow odpuſzczenie/ przywźięćie przyſpoſobienia Synow/ zá wieczne odkupienie y zbáwienie.

Zá tym iuż náſtepuie ſámych mieyſc Piſmá świetego obroná.

PIerwſzego/ ktore ieſt wźiete ex I. Cor. I. ℣. 30. gdźie ták o Chriſtuśie nápiſano:

Ktory ſie nam ſtał mądrośćią od Bogá, y ſpráwiedliwośćią, y poświeceniem, y odkupieniem.

Ná to mieyſce Socin Archimiſtrz Adwerſárſki lib. de Seruat. fol. 337. 338. dwoiáko odpowiáda.

Naprzod przyganiáiąc interpretáciey/ álbo rozumieniu náſzemu o tym mieyſcu. Potym ſwoię interpretácią obtruduiąc.

Pierwſzą rzecz ták wypráwuie: *wierzyćie tedy, że ſtąd iże Páweł powiedźiał, że Chriſtus ſtał ſie nam ſpráwiedliwośćią, ma być rozumiano, że Chriſtus zá nas był ſpráwiedliwym: á ták że iego ſpráwiedliwość nam nieſpráwiedliwym bywa przywłaſzczána. Przetoż tymże ſpoſobem, iże rzekł, że Chriſtus ſtał ſie nam mądrośćią; potrzebá będźie rozumieć, że Chriſtus ſtał ſie zá nas mądrym: á ták iego mądrość nam głupim bywa przy-*

właszczána. A coż o odkupieniu rzeczemy? Izaliż nie tymże sposobem musi być vznawano, że Christus zá nas był odkupiony? á ták iego odkupienie nam więźniom bywa przywłaszczane? To własne Socinowe słowá o pierwszey rzeczy.

Ná to odpowiádam.

Prawdá / że Christus ostał sie nam od Bogá / iáko Mądrością / poświęceniem / y odkupieniem: ták też y spráwiedliwością. Prawdá y to / iż przez to rozumienie sie przywłaszczenie nam spráwiedliwości Christusowey / gdy Apostoł święty zrzetelnie mowi: Iż Christus ostał sie nam od Bogá spráwiedliwością. Ale to omylna / áby sie to ták rozumieć miáło: Iż Christus ostał sie Mądrym / spráwiedliwym / poświęconym / y odkupionym: iáko Socin wywraca: á Apostoł sie temu przeciwi. Bo inszać iest być Christusowi Mądrym / spráwiedliwym / poświęconym / y odkupionym: A insza temuż Christusowi ostáć sie nam od Bogá Mądrością / spráwiedliwością / poświęceniem / y odkupieniem: Gdyż to poślednieysze iest Abstractum: á owo pierwsze Concretum. A iuż to wszyscy uczeni wiedzą: że insze záwsze musi być Concretum, á insze Abstractum. Kiedyby tedy Pismo święte o Christusie mowiło in Cõcreto, że sie nam ostał od Bogá Mądrym / spráwiedliwym / poświęconym / y odkupionym: tedyby był miał Socin słuszną przyczynę / nászemu rozumieniu tego mieyscá / o przywłaszczániu nam spráwiedliwości Christusowey / ktora sie nam ostał od Bogá: vrągáć? Ale iż Pismo mowi in Abstracto, że Christus ostał sie nam Mądrością / spráwiedliwością / poświęceniem / y odkupieniem: y my tákże w tey spráwie / o ktorą spor idzie / mowimy? Przetoż też nie może mieć żadney słuszney przyczyny Socin / rozumieniu nászemu tego mieyscá / o przywłaszczániu nam spráwiedliwości Christusowey: vrągáć. A iż nie może: dobrze tedy iest ná-

Socin słowá Apostol skie wywraca.

ſze rozumienie tego mieyſcá/ ktore ieſt to: Ze Chriſtus nie inſzym względem tákim názywa ſię/ ktory ſię nam oſtał ſpráwiedliwośćią od Bogá/ tylko tym: że ſpráwiedliwość iego nam przywłaſzcza ſię.

Druga záśie rzecz/ obtruduiąc ſwoy wykład/ Socin ták wypráwuie:

Niechayże tedy pewna to będźie, że ſię wrocę do słow Páwłowych: Iż ſtáć ſię Chriſtuſowi nam ſpráwiedliwośćią od Bogá, nic inſzego nie ieſt, iedno że my z opátrznośći Bożey przez Chriſtuſá tegoſmy doſtąpili, ábyſmy byli ſpráwiedliwemi przed ſámym Bogiem; nie ináczey iedno iáko ſtáć ſię temuż Chriſtuſowi nam od tegoż Bogá mądrośćią, poświęceniem, y odkupieniem, nie co inſzego znáczy, iedno żeſmy my z opátrznośći Bożey, przez Chriſtuſá tego doſtąpili, ábyſmy byli mądrymi, świętymi, y odkupionymi przed ſámym Bogiem. Ták áby w náſzey ſpráwiedliwośći wſzelka o nas ſámych chwałá excludowálá ſię; nie dla tego zápráwdę, żebyſmy prawdźiwie ſpráwiedliwymi nie mieli być, (choćbyś ſpráwiedliwość chćiał rozumieć, álbo zá niewinność y ſzczyrość żywotá, álbo zá vwolnienie od winy grzechow) ále iże z łáskáwośći Bożey tegoſmy doſtąpili, ábyſmy byli ſpráwiedliwymi. Iáko też y w naſzey mądrośći, świątobliwośći, y odkupieniu tożprzechwalánie excluduie ſię; nie dla tego, żebyſmy prawdźiwie mądrymi, świętymi, y odkupionymi nie mieli byc, ále iże, że tákimi ieſteſmy, to z dobroći Bożey przytráfiło ſię.

To włáſne Socinowe słowá/ ktorymi wykład czyni/ temu mieyſcu Páwłá ś. przedśięwźiętemu.

Ná to odpowiádam.

O trzy rzeczy nam tu idźie z tych słow Adwerſárſkich. *O Pierwſzą:* Ieśliże to/ że Apoſtoł mowi: Iż ſię nam oſtał Chriſtus od Bogá ſpráwiedliwośćią / ták ma być rozumiano: żeſmy my z opátrznośći Bożey przez Chriſtuſá tego doſtąpili/ ábyſmy byli ſpráwiedliwymi przed ſámym Bogiem? Ná co z Adwerſarzmi zgodá.

O Druga: Jeśliże ztąd/ że się nam ostał Christus spráwiedliwośćią od Bogá: my iesteśmy prawdźiwie spráwiedliwymi? Y w tym z Adwersarzmi zgodá: byśmy iedno sámi sobie do tey spráwiedliwośći wstrętu nie czynili.

O Trzećia: W ktorey się zámyka sposob: Jákim sposobem my przez Christusá z opátrznośći Bożey/ spráwiedliwymi przed sámym Bogiem iesteśmy? Ná czym status Controuersiæ. My pokázuiemy/ y iuż wyższey dostátecznie y z tego mieysca/ y inszych wielu pokazáliśmy: że nie ináczey przed sámym Bogiem spráwiedliwymi przez Christusá zostawamy/ tylko ták: że się nam spráwiedliwość Christusowá przywłaszcza. Abowiem o sámym Christusie spráwiedliwym/ á nie o żadney inszey rzeczy ktoraby extra Christum miáłá być Considerowána/ Apostoł zrzetelnie mowi: Iż się on nam od Bogá sámego ostał spráwiedliwośćią. Adwersarz záśie Socin vkázuie/ że Christus nie ináczey ostał się nam od Bogá spráwiedliwośćią/ tylko ták/ że my przez Christusá spráwiedliwie żywiemy/ iáko y to/ że się nam Christus ostał poświeceniem: nie o inszym sposobie ma być rozumiano/ tylko o tym: że ći ktorzy Christusowi wierzą/świętobliwie żywą. Abowiem ták sámże o tym sposobie pisze: lib. de Seruat. fol. 337. przy końcu: *Izaliż wy sámi, że Christus ostał się nam poświeceniem, tego ták nie wykladáćie, że ztąd, tych, ktorzy Christusowi wierzą, świętobliwie żyć colligujećie: á tego nie zámykaćie, żeby im poświecenie álbo świątobliwość Christusowa przywłaszczáć się miáłá? ktoraż tedy przyczyná iest, czemubyśćie chćieli, iż to że się nam Christus spráwiedliwośćią ostał, nie ma się znáczyć, że my przez Christusá spráwiedliwie żywiemy: ále że iego spráwiedliwość nam bywa przywłaszczána?* To Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Naprzód: per Distinctionem: Insza rzecz bowiem

Okazánie: Iż to że sie nam Christus stał spráwiedliwośćią od Bogá/ nie może sie tȳ rozumieć: co iest nam przez Christusá spráwiedliwie żyć.

iest Chrystusowi stáć sie nam od Bogá spráwiedliwośćią: A insza nam przez Christusá spráwiedliwie żyć: Iáko inszy iest sam Christus ktory sie nam stał spráwiedliwośćią od Bogá: A inszy my ktorzy przez Christusá spráwiedliwie żywiemy. A ieśliby ták miáło być iáko Adwersarz vdawa: że toż iest Christusowi stáć sie nam spráwiedliwośćią od Bogá: co y nam żyć spráwiedliwie przez Christusá: Tedyćby ták sam Christus musiał názywáć sie spráwiedliwym żyćiem: iáko sam zrzetelnie bywa názywany spráwiedliwośćią/ ktorą sie nam stał od Bogá: Albo y spráwiedliwe żyćie násze tym Christusem/ ktory sie nam spráwiedliwośćią stał od Bogá. Ale iże nigdźie Christus nie názywa sie spráwiedliwym żyćiem/ ktorym my przezeń żywiemy: Przetoż też insza to muśi być/ spráwiedliwie nam żyć przez Christusá: A insza sámemu Christusowi stáć sie nam spráwiedliwośćią od Bogá. Iáko y to insza: świątobliwie nam żyć: A insza Christusowi sámemu stáć sie nam poświeceniem od Bogá. Bo nam świątobliwie żyć nie iest nic inszego/ tylko według przepisu Christusowego żyć: Christusowi Pánu záśie stáć sie nam poświeceniem od Bogá/ nie iest nic inszego/ iedno odrodźić nas ku świątobliwośći: gdyż inszy świątobliwie żyć nie może/ tylko odrodzony.

Co iest nam świątobliwie żyć. Co iest Christusowi stáć sie nam od Bogá poświeceniem.

Powtore: odpowiádam Ab Inconuenienti. Bo ieśliby tym sposobem te słowá Apostolskie miáły być rozumiáne/ iáko ie Socin Archimitrz Adwersárski/ o spráwiedliwym żyćiu naszym przez Christusá/ wykłada: Tedyby to zátym muśiáło być mowiono: Iż my rácżey tym spráwiedliwym żyćiem nászym/ stawáćbyśmy sie muśieli Christusowi spráwiedliwośćią: niżeli áby sie nam był miał Christus stáć od Bogá spráwiedliwośćią. Bo iáko tym względem/ Socin chce vczynić Christusá nam spráwiedliwośćią: iże my przezeń spráwiedliwie żywiemy: á ieślibyśmy spráwiedliwie nie żyli: Christus nie

bysby

byłby nam sprawiedliwośćią: Ták też sprawiedliwie żywąc przez Christusá: zostawamy sie sámemu Christusowi sprawiedliwośćią. Co twierdźić/ ile na tym mieyscu/ nie iest nic inszego/ tylko opákowáć porządek słow Apostolskich: ktory nie o nas pisze/ ábysmy sie Christusowi zostáwáć mieli sprawiedliwośćią: ále o Christuśie: że on został sie nam sprawiedliwośćią. Poniewaz tedy ták od powiádáiąc Socin ná to mieysce: raczey z mozgu szaleie/ niżeli odpowiáda: rzeczy rozdźielone y rozeznáne w iedne gmatwáiąc y porządek słow Apostolskich wywracáiąc: Przetoż też tákowa iego odpowiedź v pobożnych y rozsądnych/ słusznego mieyscá nie ma: y owszem iest nieprzystoyna.

Socin z mozgu száleie: obacz dla czego.

Porzećie: Odpowiádam ná to/ Ab explicatione: Bo ieśli ieszcze ná tym Adwersarzom máło/ co sie iuż powiedźiáło: Podźmyż do tych rzeczy wszystkich/ ktorymi sie nam Christus został od Bogá. Powiáda napierwey Apostoł: że sie nam Christus został mądrośćią od Bogá. Pytaymy Adwersarzow/ co to iest/ iż sie nam Christus został mądrośćią od Bogá? Radźi nie radźi muszą powiedźieć/ że to dla tego Apostoł mowi: Iż sie nam mądrość przywłaszcza Christusowa? Bo iákimkolwiek sposobem będą chćieli Adwersarze vkázowáć: Iż nam tá mądrość Christusowá należy/ ktorą my zostawamy mądrymi: żadnym sposobem tego nie vydą: áby stąd ták nie miáło sie zámykáć: Iż iáko tá mądrość/ iest nie czyiá insza/ tylko Christusowá: ták też że sie nam koniecznie przywłaszcza: Bo ieśli sie nam nie przywłaszcza: pytam iákoż sie nam został Christus mądrośćią od Bogá: álbo iáko my tą mądrośćią zostáwáć mamy mądrymi? Toż o poświeceniu/ y odkupieniu/ktorym sie nam nie mniey iáko y mądrośćia Christus został od Bogá: muśi być zámykano. Jeśli sie nam bo-

Co iest Christusowi zstáć sie nam od Bogá Mądrośćią.

wiem poświęcenie y odkupienie Chrystusowe nie przywłaszcza: pytam: iákoż sie nam Christus ostał tym poświęceniem y odkupieniem: álbo y my iákoż sie mamy ostáć przez to poświęcenie y odkupienie/ poświęconymi y odkupionymi? Iż tedy te insze rzeczy ktore w tymże mieyscu Apostoł kłádźie/ ináczey nam nie mogą należeć/ ieśli ich vcześnikámi mamy być prawdźiwie: tylko przez przywłaszczenie: Tedyć y tá iedná miedzy niemi/ to iest/ spráwiedliwość/ ktorą sie nam tákże ostał Christus od Bogá/ nie ináczey nam muśi należeć/ ieśli iey tákże mamy być prawdźiwie vcześnikámi: tylko przez przywłaszczenie. A ták iuż wszystek domysł Socińśki y wykręt ná to Apostolskie mieysce vpada: y znieważony zostawa.

DRVGIE MIEYSCE PISMA S. obrony potrzebuie: wzięte z listu do Rzymian Cap. 5. ℣. 12. y násláduiących wierszow.

Contenta Cap. 5. ad Rom. v. 12. &c.

W Tym mieyscu/ począwszy od wierszá 12. áż do końcá tego Rozdźiału: Apostoł Páweł święty nayosobliwiey Trzy rzeczy czyni.

1\. Że sie nam grzech Adámow przywłaszcza.

Pierwszą: W ktorey pokázuie: Iż grzech Adámow nam bywa przyczytány: Abowiem ták záraz ℣. 12. mowi: *Dla tegoż iáko przez iednego człowieká grzech przyszedł ná świát, á przez grzech śmierć, y ták ná wszytki ludźi śmierć przeszłá, ponieważ wszyscy zgrzeszyli.* Z ktorych słow káżdy baczy: że grzech Adámow/ ktorego tu iednym człowiekiem názywa: wszytkiemu narodowi ludzkiemu przywłaszcza sie. Abowiem zrzetelnie vkázuie: Iż skoro ieden/ álbo pierwszy człowiek zgrzeszył/ záraz on grzech/ nie został ná sámym iednym: ále przyszedł ná świát/ to iest/ ná ludźi: bo ći tu máią być rozumiáni. A ták przyszedł ten grzech iednego człowieká ná świát, że też záraz zgrzeszyli wszyscy

ludźie

ludźie/ choć ießcże ich nie było ná świećie/ ále dopiero po⸗
tym z tego iednego cżłowieká mnożyć ſie mieli. Bo ták tu
Apoſtoł te rzecży ſtoſuie: że vkázuie: Iż ktorego cżáſu
pierwßy cżłowiek zgrzeßył/ á zá grzechem śmierć przy⸗
wiodł ná ſię: tegoż cżáſu záraz y ná inße wßytki ludźi
śmierć przeßłá: wßákże iednák grzech śmierć vprzedźił.
Bo ieśliby był záraz w tenże cżás y ná inße wßytki grzech
ſie nie zlał: tedyby ſie byłá ná nie w tenże cżás záraz nie
mogłá zlać y winá álbo karánie grzechu/ to ieſt/ śmierć.
Ale iże ſie záraz w ten cżás zlało ná wßytki to karánie.
Bo zrzetelnie Apoſtoł vkázuie: Iż ſkoro ieden cżłowiek
grzech ná świát wprowádźił/ á zá grzechem śmierć: Ták
też záraz śmierć ná wßytki ludźi przeßłá: Przetoż w ten
cżás záraz/ zlał ſie y ná inße wßytki grzech. A dla tegoż
też Apoſtoł tego dokłada ná końcu tego wierßá dwuna⸗
ſtego: *Poniewaź wßyſcy zgrzeßyli.* Zgrzeßyć záśię w ten
cżás wßytkim/ poki ich ießcże nie było: y ták oſtáć ſie
śmierći podległym tymże wßytkim: nie ieſt nic inßego:
tylko ſkáżonymi oſtáć ſie y zepſowánymi względem przy⸗
rodzenia: y mieć ſobie on ſam grzech Adámow przywłá⸗
ßcżony. Bo iáko ná pocżątku ſtworzenia ſwego/ Adam
wźiął był koſztowne dáry y kleynoty od Bogá/ nie tylko
dla śiebie/ ále y dla nas potomſtwá ſwego: ták záśię
gdy przez grzech odpadł od Bogá/ nie tylko ſobie Nátu⸗
rę ſwoię tym względem zepſował/ ále zepſował w ſobie
y Náturę náßę: poniewaź z teyże Nátury iego zepſowá⸗
ney mieliśmy ſie rodźić iáko włáśni iego potomkowie.
Bo ſam oddaliwßy ſie od podobieńſtwá Bożego: naśie⸗
nia ſwego nie mogł iuż inákßego z śiebie podáwáć: tylko
podobne ſobie. A dla tegoż o nim nápiſano: Gen. 5. ✝.
3. w te ſłowá: *Zył tedy Adam trzydźieśći y ſto lat, y ſpłodźił
ná podobieńſtwo ſwoie, ná obraz ſwoy Syná, y názwał imię iego
Seth.* Zgrzeßyliśmy tedy nie inácżey w ten cżás záraz kiedy
Adam zgrzeßył: tylko iżeśmy w tenże cżás záraz zepſowá⸗

Kiedy Adam vmárł/ tegoż cżáſu y wßyſcy ludźie: vmárli.

Iáko wßyſcy zgrzeßyli w ten cżás/ kiedy Adam zgrzeßył.

niem byli nápoieni: á ſtądże y nieſpráwiedliwymi zoſtá-liſmy y przewrotnymi. Tegoż potwierdza Apoſtol: ℣. 14. gdy nas przećię grzeſznymi czyni/ choćieſmy ná podobieńſtwo przeſtępſtwá Adámowego nie zgrzeſzyli. Tegoż potwierdza ℣. 15. gdy powiáda: że onego iednego wyſtępkiem wiele ich pomárlo. Tegoż potwierdza v. 16. gdy powiáda: że winá z iedney obrázy weſzłá ku potępieniu. Tegoż potwierdza ℣. 17. gdy powiáda: że przez iedne obrázę śmierć krolowáłá przez iednego. Tegoż potwierdza ℣. 18. gdy powiáda: że przez iedne obrázę winá przyſzłá ná wſzytki ludźi ku potępieniu. Tego potwierdza ℣. 19. gdy mowi: Iż przez iednego człowieká nieposłuszeńſtwo/ grzeſznikow poſtánowiono ieſt wiele.

2. Niektore rzeczy wzáiem ſobie opponuie. Druga rzecz Apoſtoł w tym mieyſcu przedśięwźiętym czyni: w ktorey pokázuie/ pewne niektorych rzeczy ſtoſowánie álbo oppoſitią: *Naprzod*: opponuie Adámá Chriſtuſowi/ ktory był Chriſtuſá wizerunkiem: co czyni Apoſtol v. 14. gdy mowi: *A śmierć krolowálá od Adámá áż do Moyżeſzá, tez y ná tych ktorzy nie zgrzeſzyli ná podobieńſtwo przeſtępſtwá Adámowego, ktory ieſt kſztaltem onego ktory miał przyść.*

1. Adámá Chriſtuſowi.

2. Láſkę Chriſtuſowę/ przewinieniu Adámowemu. *Potym* opponuie láſkę Chriſtuſowę/ przewinieniu Adámowemu: co czyni Apoſtol ℣. 15. gdy mowi: *Ale nie iáko obrázá, ták y dar. Abowiem ieſli iednego przeſtępſtwem wiele ich pomárlo, dáleko więcey láska Boża y dar przez láſkę, ktora ieſt iednego człowieká Chryſtuſá Iezuſá, ná wielu ſplynęlá.* Tegoż potwierdza ℣. 16. gdy mowi: że przewinienie z iedney obrázy przyſzło ku potępieniu: á dar z wielu wyſtępkow ku vſpráwiedliwieniu. Tegoż potwierdza ℣. 18. gdy mowi: *Abowiem iáko przez iedne obrázę winá przyſzlá ná wſzytki ludźi ku potępieniu: ták tez przez iednego vſpráwiedliwienie, dobrodźieyſtwo oplynęło ná wſzytki ludźi ku vſpráwiedliwieniu żywotá.* Z ktorych wſzytkich ſłow káżde serce pobożne łácwo baczyć może: że w nich láſkę y dobrodźieyſtwo

stwo Chrystusowe/ náprzećiwko przewinieniu Adámowemu Apostoł wystáwuie.

Potrzećie: opponuie posłuszeństwo Christusowe/ nieposłuszeństwu Adámowemu: co czyni Apostoł ỷ. 19. gdy mowi: *Abowiem iáko przez iednego człowieká nieposłuszeństwo, grzesznikow postánowiono wiele: ták przez posłuszeństwo iednego spráwiedliwych postánowiono będzie wiele.*

Poczwarte: Opponuie spráwiedliwość Christusowę/ potępieniu przez Adámá wprowádzonemu: co czyni Apostoł ỷ.18. gdy mowi: *A ták iáko przez iedne obráze przewinienie przyszło ná wszytkie ludzi ku potępieniu: ták przez iednego vspráwiedliwienie dobrodzieystwo spłynęło ná wszytkie ludzie ku vspráwiedliwieniu żywotá.*

Náostátek: Opponuie Apostoł śmierć przez przestępstwo Adámowe/ ná wszystkich wprowádzoną: Żywotowi wiecznemu przez Christusá nábytemu: co czyni Apostoł v. 17. gdy mowi: *Abowiem ieśli przez iedne obráże śmierć krolowáłá przez iednego: dáleko więcey ći ktorzy opływáiącą láskę y dar spráwiedliwośći biorą, krolowáć będą w żywoćie przez iednego Iezusá Christusá.* Tegoż potwierdza v. 21. gdy mowi: *Aby iáko krolował grzech ku śmierći, ták też łásk á aby krolowáłá przez spráwiedliwość ku żywotowi wiecznemu, przez Iezusá Christusá Páná nászego.*

Trzećią á ostátnią rzecz Apostoł w tym mieyscu pomienionym czyni/ w ktorey láskę przez Christusá nábytą/ doskonálszą y obfitszą nád te wszystkie rzeczy vkázuie/ ktore Adam ná Narod ludzki wprowádził: to iest/ nád grzech/ y nád śmierć: co czyni Apostoł v. 20. gdy mowi: *Zakon tedy k temu przystąpił, áby obfitowálo przestępstwo, ále gdzie się rozmnożył grzech, tám łaská obfitowáłá.* Tegoż potwierdza v. 15.16.17. Co káżdy pobożny łácno obaczy/ skoro w sáme słowá tych pomienionych wierszow weyźrzy. To summá y istotá tych wszytkich rzeczy/ o ktorych Apostoł święty rzecz prowádzi w tym mieyscu pomienionym/ od

3. Spráwiedliwość Christusowe/ potepieniu przez Adámá wprowádzonemu.

4. Śmierć przez przestępstwo Adámowe / ná wszytkich wprowádzona: Żywotowi wiecznemu przez Christusá nábytemu.

3. Łáske przez Christusá nábyta/ doskonálsza y obfitsza / nád te wszytki rzeczy vkázuie: ktore Adam ná Narod ludzki wprowádził.

 wierszá

wierszá 12. począwszy/ áż do końcá rozdźiału. Te tedy wszystkie rzeczy pomienione / iáko są náder iásne w tych słowiech Apostolskich/ták też bárzo dobrze do vtwierdzenia sentenciey nászey przywodzone bywáią: o tỹ. Iż grzech Adámow przywłaszczány bywa nam wszytkim/ choćiesmy ná podobieństwo Adámowe nie zgrzeszyli. *Potym* o tym: Ze łáská Christusowá winę grzechu Adámowego płáćiłá. *Potrzećie* o tym. Ze sie nam tá łáská Christusowá / ktora płáćiłá winę grzechu Adámowego/ przywłaszcza. *Násládek* o tym: Ze obfitsza nagrodá Christusowá y wietsza/niżeli było przestępstwo Adámowe: w czym sie iego doskonáłe dosyćvczynienie zá grzechy zámyka.

Teraz iuż słuchaymy / iáko sie nam Socin z tego mieyscá wypráwuie.

Iż nie co inszego/ Apostoł ná pierwszym mieyscu/ w tych słowiech przedśięwźiętych opisuie: tylko grzech Adámow/ názywáiąc go winą/obrázą/y przestępstwem: á zátym opisuie karánie zá grzech/ to iest śmierć: vkázuiąc: że iáko grzech Adámow przywłaszcza sie nam potomstwu iego: ták też y karánie záraz/ to iest/ śmierć. A do tego/ iż widźiał Adwersarz/ że pozwoliwszy przywłaszczánia nam grzechu Adámowego/iáko rzeczy vprzedzáiącey: záraz muśiałby pozwolić przywłaszczánia nam/ posłuszeństwá y spráwiedliwośći Christusowey/ iáko rzeczy násláduiącey: Przetoż też naypierwey y nayobszyrniey rzućił sie ná ten grzech Adámow/ y ná śmierć/ ktora zá tym grzechem przyszłá: tákże ná przywłaszczánie nam tego grzechu: rozmáite wykręty wynayduiąc/ áby iedno mogł temu co te słowá Apostolskie w sobie zámykáią: spełznąć.

Naprzod: neguiąc tego/ áby przestępstwo Adámowe y niepesłuszeństwo/ miáło sie wszytkim ludźiom przywłaszczáć:

ſczáć : Co czyni w ten czás/ gdy te słowá piſze : lib. de Seruat. fol. 340.

Aleć falſzywa to rzecz ieſt, áby przeſtępſtwo Adámowe y nieposłuſzeńſtwo ludziom było przywłaſzczáne, y nigdzie tego nie nápiſano. To własne słowá Socinowe.

Ná to odpowiádam.

Myli ſię ná tym y wielce myli Adwerſarz; áby ſię przeſtępſtwo y nieposłuſzeńſtwo Adámowe / nie miáło ludziom przywłaſzczáć : álbo áby nigdzie o tym nie miáło być nápiſano. Abowiem w tychże słowiech / o ktorych controwertuiemy/ ſam Apoſtoł nie z iedney to miáry vkázuie/ y temu ſię przećiwi.

Naprzod gdy vkázuie : Ná kogo ten grzech ieſt wprowádzony/ o ktorym záraz ℣. 12. mowi. A vkázuie iż wprowádzony ieſt nie ná kogo inſzego/ tylko ná świát. Przez ktory świát / nie co inſzego/ tylko ludźi nayoſobliwiey rozumie: bo ſię ták ſamże záraz Apoſtoł explikuie/ gdy ten świát/ ná ktory grzech wprowádzony przez iednego człowieká/ ludźmi názywa/ ná ktore wſzytki śmierć przeſzłá/ ktora ieſt przez grzech iednego człowieká : ná świát wprowádzona. A ſtąd tákie zámknienie płynie : Wſzelki ten/ ná ktorego grzech przychodźi/ álbo bywa wprowadzány : dla tego nań przychodźi : iże ſię mu przywłaſzcza : Bo ieśliby ſię mu nie przywłaſzczał : tedyby nie mogł nań przychodźić. Iż tedy ná wſzytki ludźi grzech przyſzedł : iáko Apoſtoł ná tym mieyſcu zeznawa: Przetoż dla tego grzech ná wſzytki ludźi przyſzedł : iże ſię wſzytkim ludźiom przywłaſzcza.

Okazánie: Iż ſię nam przeſtępſtwo Adámowe przywłaſzcza: Czego Socin neguie.

Powtore: przećiwi ſię temu Apoſtoł/ gdy vkázuie: Czyi grzech przyſzedł ná wſzytki ludźi? A vkázuie że nie czyi inſzy/ tylko Adámow : Bo przez tego iednego człowieká/ ktory grzech wprowádźił ná świát/ rzecz pewna/ że nie inſzego człowieká Apoſtoł rozumie/ tylko miánowićie A-

dámá. Adam záśie nie mogł cżyiego inſzego grzechu ná świát wprowádźić/ tylko ſwoy. Gdyż napierwſzy miedzy ludźmi był grzech Adámow: iáko y ſam Adam napierwſzym cżłowiekiem był ſtworzony od Bogá. A ſtąd tákie zámknienie płynie: Wſzelki ten/ ná ktorego cżyi grzech przychodźi/ dla tego nań przychodźi: iże ſie mu przywłaſzcża: Bo ieśli ſie mu nie przywłaſzcża: Tedyć nie przychodźi. Iż tedy ná wſzytki ludźi grzech Adámow przyſzedł: Ratia tego tá ieſt: że ſam Apoſtoł zeznawa: Iż Adam nie cżyi inſzy grzech ná świát wprowádźił/ tylko ſwoy: Przetoż wſzytkim ludźiom grzech Adámow przywłaſzcża ſie. To iuż mamy drugi dowod tey rzecży: Iż iáko Adam grzech ſwoy wprowádźił ná świát: Ták też że ten grzech iego wſzytkim ludźiom przywłaſzcża ſie.

Potrzećie przećiwi ſie temu Apoſtoł: gdy vkázuie: Jáki grzech wprowádzony ieſt przez tego iednego cżłowieká ná świát? Rzecż to bowiem pewna ieſt/ że nie inákſzy: tylko on iedzenia owocu zákazánego: Ratia tego tá ieſt: że Apoſtoł pokázuie o tym iednym cżłowieku/ przez ktorego Adámá rozumie: Iż on ſwoy grzech/ nie cżyi inſzy ná świát wprowádźił. A iż grzech Adámow włáſny/ był nie inſzy/ tylko iedzenia z owocu zákazánego: Przetoż ná świát Adam wprowádźił tenże. A zwłaſzcżá gdy kto y to przytym vważy: Iż iáko Apoſtoł ná tym mieyſcu tylko iednego tego cżłowieká wzmiánkę cżyni/ ktory grzech ná świát wprowádźił: Ták też pewnie y ieden grzech rozumie/ ktorym y ſam on cżłowiek ieden zgrzeſzył/ y ná świát go wprowádźił: Bo dwu grzechow naymniey nie wſpomina od śiebie rożnych: Iednego ktorymby on ieden cżłowiek zgrzeſzył: A drugiego ktorym on nie zgrzeſzywſzy/ tylko go ná świát wprowádźił. A ſtąd tákie zámknienie płynie: Wſzelki/ ktory tegoż y iednego grzechu oſtawa ſie winnym/ ktorego ſie y ſam Adam oſtał winnym: dla tego ſie go winnym oſtawa: iże ſie mu on

grzech

grzech Adámow przywłaszcza. Bo grzechu cudzego/ ile iest cudzym/ trudno się kto winnym ma stáwáć: ieśliby się mu on grzech cudzy/ ile iest cudzy: nie przywłaszczał. Iż tedy wszyscy ludźie/ stáli się winnymi iednego y tegoż grzechu/ ktorym y sam Adam zgrzeszył: Ratia tego tá iest: że Apostoł vkázuie: że Adam/ swoy grzech włásny y tenże/ á nie czyi inszy ná świát wprowádźił: Przetoż wszytkim ludźiom Adámow grzech przywłaszcza się. To Trzeći dowod przećiwko mniemániu Adwersárskiemu.

Poczwarte: przećiwi się temu Apostoł: gdy vkázuie: kiedy ten grzech przez iednego człowieká/ ná świát iest wprowádzony? Rzecz bowiem pewna/ że nie inszego czásu iest wprowádzony/ tylko tego sámego czásu záraz kiedy Adam zgrzeszył. Chybáby mogli Adwersarze pokazáć: Że grzech Adámow nie záraz się okazał grzechem/ ále się táił. Czego pokazáć nie można: Gdyżby ták musiał być ten czás/ ktorego grzech Adámow nie był grzechem: á zátym y to musiáłoby zostáwáć: że grzech Adámow nigdy nie był grzechem: gdyż rzecz tá/ ktora ná swoim początku nie iest grzechem: záwsze y áż do końcá nie iest grzechem. Vkázuie tedy Apostoł/ że skoro Adam zgrzeszył/ záraz grzech przywiodł ná świát/ to iest/ ná wszytki ludźi: bo się tu ći przez ten świát rozumieią: iáko się pokazáło. A ztąd tákie zámknienie płynie: Wszelki/ ná ktorego się záraz w ten czás grzech zwalił/ ktorego Adam zgrzeszył/ y tenże grzech/ ktorym sam Adam zgrzeszył: nie mogł ináczey w ten czás zgrzeszyć: tylko iże się mu on grzech Adámow záraz w tenże czás przywłaszczył: Bo iáko żaden z ludźi więcey iesz cze w ten czás nie był/ kiedy Adam y z Iewą zgrzeszyli: ále dopiero potym z Adámá y Iewy inszy rodźić się mieli y mnożyć: ták też w ten czás kiedy Adam zgrzeszył: niemogł ináczey nań on grzech Adámow przyść: tylko że się mu ostał przywłaszczony. Iż tedy ná wszytki ludźi/ záraz w ten czás/ grzech Adámow zwalił się: kto-

rego

rego ſam Adam zgrzeſzył: y tenże grzech/ ktorym ſam Adam zgrzeſzył: Bo powiáda Apoſtoł: Iż przez iednego człowieká grzech wſzedł ná świát: A wſzedł ten grzech nie inſzego czáſu ná świát przez tego iednego człowieká: tylko tego ſámego: kiedy ten ſam ieden człowiek zgrzeſzył: iáko ſie pokazáło: Przetoż też w tenże czás nie mogli ináczey wſzyſcy ludźie zgrzeſzyć/ tylko iże ſie im on grzech Adámow záraz w tenże czás przywłaſzczył. A toć ieſt czwarty dowod wyſádzony przećiwko mniemániu Adwerſárſkiemu: wźięty od czáſu/ ktorego grzech przez tego iednego człowieká ná świát ieſt wprowádzony.

Popiąte: przećiwi ſie temu Apoſtoł: gdy vkázuie: Iáko ten ſwoy grzech Adam ná wſzytki wprowádźił: záraz w ten czás ſkoro ſam zgrzeſzył: Rzecz to bowiem pewna/ że go nie mogł Actualiter wprowádźić/ iáko go ná śię Actualiter wprowádźił. A Actus był nie inſzy ktorym Adam/ grzech ná śię wprowádźił: tylko wźięćie owocu y iedzenie z drzewá zákazánego. Iákim ſpoſobem nie mogł ná inſze wprowádźić tegoż ſámego grzechu: Ratia tego tá ieſt: Że ieſzcze ći inſzy wſzyſcy/ ná ktorych ten grzech ſwoy Adam wprowádźił ſámi Actu nie byli: áni ipſo Actu w tenże czás z onego owocu zákazánego weſpoł z Adámem iedli: iáko Apoſtoł vkázuie: gdy v. 14. mowi: że táż śmierć/ ktora poczęłá od Adámá krolowáć/ też ná te przeſzłá/ ktorzy ná podobieńſtwo przeſtępſtwá Adámowego nie zgrzeſzyli: Aprzećię zeznawa mowiąc to: że choćiayże inſzy wſzyſcy ná podobieńſtwo álbo ná kſztałt przeſtępſtwá Adámowego nie zgrzeſzyli: bo nie zgrzeſzyli w ten czás ták Actualiter: iáko Adam: zoſtáli przećię tegoż grzechu winnymi: Ratia znowu tego tá ieſt: Bo táż śmierć nád nimi krolowáłá: ktorą y Adam dla grzechu ſwego był pokarány. Iákoż tedy w ten czás zgrzeſzyli: ponieważ ták Actualiter nie zgrzeſzyli/ áni zgrzeſzyć mogli: iáko ſam Adam Actualiter zgrzeſzył? Zgrzeſzyli

pewnie

pewnie nie ináczey tylko per naturam. Bo ieśli per naturã w ten czás nie zgrzeszyli: nie mogli też zgrzeszyć Actualiter w ten czás: bo ich ieszcze nie było/ iáko się pokazáło: Tedyć zátym pozostawa nie co inszego/ tylko to: áby było o tych wszytkich ludziách mowiono: Iż zgołá ni iákim sposobem grzechu Adámowego winnymi się niestáli: áni żadney szkody stąd odnieśli: A ták źle Apostoł mowi: Iż przez iednego człowieká grzech wprowádzon ná świát/ á zá grzechem śmierć. Zle mowi: Iż tá śmierć ktora vrosłá z tego grzechu ktory ieden człowiek ná świát wprowádził/ ná wszystki ludzi przeszłá/ y iże w ten czás wszyscy zgrzeszyli/ skoro ten grzech przez iednego ná świát był wprowádzon? Czego o Apostole ś. nie godzi się myślić/ nie tylko chcieć zápewne twierdzić. W náturze tedy swoiey/ Adam wszystki ludzi onym grzechem swoim vczynkowym záráził/ zepsował/ y grzesznymi vczynił. A toć to iest/ ná co Apostoł nárzeka: Rom. 7. ✱. 15. 16. 17. y áż do końcá Rozdziału. A toć to iest/ dla czego nas tenże Apostoł z przyrodzenia synámi gniewu zowie: Ephes. 2. ✱. 3. A stąd tákie zámknienie płynie: Ponieważ ná wszystki ludzi grzech Adámow przez przyrodzenie iest wprowádzony: Przetoż się wszystkim ludziom grzech Adámow przywłaszcza. A toć iest Piąty Dowod náprzećiwko mniemániu Adwersárskiemu.

Náwet przećiwi się Apostoł temu mniemániu Adwersárskiemu y z tey miáry/ gdy vkázuie: dla czego grzech Adámow ná wszytki ludzi przez przyrodzenie iest wprowádzony? Wprowádzony iest bowiem nie dla czego inszego/ tylko dla tych dwu przyczyn. *Naprzod*:Ze się z Adámá porodzili. *Potym* że zgrzeszyli. Bo ieśliby się byli wszyscy ludźie z Adámá nie porodzili: tedy tákby był nie mogł grzech iego przez przyrodzenie być ná nie wprowádzony: iáko y sámi nie mogliby byli być tegoż przyrodzenia ktorego Adam: ieśliby się byli z niego nie porodzili. A záś

Grzech Adámow/ dla czego ná wszytki ludzi wprowádzony.

trudnoby śie byli przez przyrodzenie wszyscy ludźie grzechu Adámowego winnymi mieli ostáć: iesliby byli y sámi w tenże czás nie zgrzeszyli/ y tymże grzechem/ kiedy/ y ktorym grzechem zgrzeszył Adam. Bo Bog/ iáko iest spráwiedliwy: ták też grzechu Adámowego/ nigdyby synow Adámowych winnymi nie czynił: iesliby iákimkolwiek sposobem sámi synowie Adámowi grzechu Oycá swego winnymi nie byli. A dla tegoż też Apostoł powiedźiawszy: Iż przez iednego człowieká ná świát przyszedł grzech/ á przez grzech śmierć / y ták ná wszytkich śmierc przyszłá: zaraz tego dołożył: *Poniewaž wßyscy zgrzeßyli.* A iż pokázáło śie wyższey/ że Actualiter w ten czás nie mogli zgrzeszyć/ kiedy Adam Actualiter zgrzeszył/ ále zgrzeszyli per Naturam, álbo w przyrodzeniu: ktoresmy grzechem zepsowáne w Adámie/ z Adámá przyięli: Przetoż to przyrodzenie tákowe/ iest grzechem: y w względem tego przyrodzenia záraz w te czásy zgrzeszyliśmy/ kiedy zgrzeszył Adam. Co y Páweł święty vkázuie/ gdy Rom. 7. ℣. 18. mowi: *Znam ia že nie mießka we mnie, to iest, w ćiele moim, dobre, bo chcenie mi przylegle iest, ále ábym to wykonał co iest dobrego, nie znayduię.* A znowu ℣. 22. 23. *Obwesela mie zakon Božy według wewnętrznego człowieká. Ale widzę inßy zakon w członkách moich ktory śie sprzećiwia zakonowi vmysłu mojego, y zniewala mie zakonowi grzechu, ktory iest w członkách moich.* W ktorych słowiech zrzetelnie vkázuie: że w ćiele nászym nie przemieszkiwa to co iest dobrego/ ále przemieszkiwa ráczey w członkách tego ćiáłá Zakon táki/ ktory śie sprzećiwia Zakonowi vmysłu nászego/ y ktory nas Zakonowi grzechu zniewala. A iż to wszytko do przyrodzenia Apostoł referuie bo to referuie do ćiáłá nászego y członkow: á iż że referuie to do ćiáłá y członkow nie zwierzchownie/ ále wewnętrznie/ mowiąc: *Znam ia, že nie przemießkiwa we mnie, to iest, w ćiele moim, dobre &c. widzę ia zakon inßy w członkách moich &c.* Przetoż to przyrodzenie ktore iest tákowe/ iest grzechem.

chem. Bo iesliby iesscze tá rzecz/ ktora w nas/ to iest w ciele nászym przemiesszkiwa/ á nie iest dobra/ y ten Zakon ktory przemiesszkiwa w członkách nászych/ á sprzećiwia sie Zakonowi vmysłu nászego/ y ktory nas niewolnikámi czyni Zakonowi grzechu/ nie miał być sam przez się grzechem: Tedyć iuż nie wiem coby miáło być názywano grzechem? Iż tedy iest grzechem to przyrodzenie w nas tákowe: Przetoż też względem tákiego przyrodzenia tenże Apostoł/ názywa v nas/ y siebie sámego, synámi gniewu: Ephes. 2. ✻. 3. A koniecznie względem tego przyrodzenia nie moglibysmy zostáwáć synámi gniewu/ iesliby to sámo przyrodzenie tákowe nie miáło być w nas grzechem: Gdyż gdźie niemász grzechu: tám y gniew Boży nie pánuie. Iáko tedy przyrodzenie Adámowe grzechem zepsowáne: y owszem ktore sámo było grzechem/ grzechem będąc zepsowáne: nam sie przywłaszcza: Ták też y grzech Adámow záraz sie nam przywłaszczáć musi. A ták z tych dowodow káżde pobożne serce / iuż baczyć tá twie może: Iż sie Socin Archimistrz Adwersárski wielce ná tym myli: iákoby sie grzech Adámow ludźiom nie miał przywłaszczáć: y iákoby nigdźie o tym nie miáło być nápisano: y niesłusznie tym / ktorzy to przywłaszczánie grzechu Adámowego vznawáią z kłamstwo zádawa.

Powtore: Wyprawuie sie nam Socin z tego miejscá Apostolskiego tym sposobem/ gdy smie twierdźić: Iż to co tu Apostoł mowi o wprowádzeniu grzechu ná swiát przez iednego człowieká: nie o inákszym grzechu rozumieć sie ma / tylko o vczynkowym: Ratia tą tego osobliwie podpieráiąc/ ktorą bierze z dálszych słow tegoż Apostołá/ á miánowićie z wierszá 13. gdźie Apostoł mowi: *Abowiem áże do zakonu grzech był ná swiećie: á grzech nie bywa przyczytány gdy niemász zakonu żadnego.* A stąd tákie zámknienie czyni: lib. de Seruat. fol. 340. *Zakon nie náprzećiwko grzechowi* Originis (*iáko zową*) *ále przeciwko vczyn-*

kowym grzechom był podány : A iáwna ieſt, iż Apoſtoł tego dowodźi, że ten grzech był ná świećie, przećiwko ktoremu potym zakon Moyżeſsow podány był, &c.

Ná to odpowiádam.

Pozwalamy ná to/ że tu Apoſtoł mowi nayprzedniey de Actuali peccato : Bo mowi o grzechu Adámowym/ ktory był vczynkowy. Pozwalamy że mowi y o grzechách inſzych ludźi vczynkowych : A miánowićie w tych ſámych słowiech wierſzá 13. ktore Adwerſarz ad Inſtantiam przywodźi. Ale iednák co ſie tknie grzechu Naprzod Adámowego : Tedy ten tu dwoiákim względem Apoſtoł ku vważeniu podawa/ y ſam go conſideruie. *Naprzodź* ſtoſuiąc go do oſoby ſámego Adámá. *Potym* ſtoſuiąc tenże grzech Adámow do nas potomſtwá iego. Gdy ſtoſuie ten grzech Adámow do ſámego Adámá/ tedy ſtoſuie go iáko grzech vczynkowy : Bo go názywa przeſtępſtwem ℣. 14. y żadney wątpliwośći o tym nie máſz. Ale gdy ſtoſuie ten grzech do nas potomſtwá Adámowego: tedy go ſtoſuie iáko grzech przez tego iednego człowieká ná nas wprowádzony: Bo mowi: Iż grzech przez iednego człowieká ná świát wprowádzony. Pozwalamy tedy ná ſpoſob rozny/ ktorym álbo Adam zſtał ſie grzechem ſwoim obwiniony/ álbo też y my tymże grzechem Adámowym zſtáliſmy ſie obwinieni. Ale ná rozność grzechu nie pozwalamy. Czemu? Dla tego: Że Apoſtoł zrzetelnie świádczy: Iż przez iednego człowieká/ to ieſt/ Adámá/ grzech ná świát wprowádzony. A pokazáło ſie : Iż iáko Adam w ten czás/ gdy naypierwey grzech wprowádźił ná świát/ nie miał dwu grzechow od śiebie roznych: ále tylko ieden on vczynkowy ktory nań przypadł z iedzenia owocu zákazánego : Ták też nie mogł inſzego ná świát wprowadzáć/ to ieſt/ ná nas potomſtwo ſwoie : tylko tenże. Ieden tedy grzech y ná Adámá y ná nas

Grzech Adámow dwoiáko ſie conſideruie.

Grzech Adámow przyſtoſowány do ſámego Adámá: ieſt grzech vczynkowy. A ten że przyſtoſowány do nas : ieſt grzech/ przez Adámá ná nas wprowádzony.

naypierwey

naypierwey przypadł: iáko y iedná śmierć zá tym grzechem. Ale inszym sposobem przypadł ná Adámá/ á inszym ná nas: iáko sie pokazáło.

A co sie tknie potym inszych wszytkich grzechow/ ktore w ludźiach zá tym nástąpiły: tedy te iákiekolwiek są: wszystkie z tego pierwszego grzechu Adámowego/ pochop swoy/ przyczynę y początek wźięły. Co y stąd znáć: że pomieniwszy Apostoł tylko ieden grzech v. 12. ktory przez iednego człowieká ná świát był wprowádzony: Záraz tego ỳ. 13. o tymże grzechu dołożył: Iż sie mnożył álbo trwał ná świećie áż do Zakonu. A trwał pewnie nie ináczey do Zakonu: tylko ták: że tenże grzech ludźie vczynkámi zátrzymawáli y pomnażáli: iáko sie też záraz potym w Káimie gdy zábił brátá pokazáło: Gen. 4. v. 8. y ták z postępkiem czásu y inszy przez rożne vczynki/ ten grzech mnożyli y vtwierdzáli. Nie ma tedy y tu żadnego Adwersarz dowodu ná to/ áby grzech Adámow nie miał sie nam przywłaszczáć: Bo w tych słowiech ktore ad Instantiam przywodźi: choć Apostoł y inszych ludźi grzechy vczynkowe wyraża: Wszákże iednák grzech Adámow y naypierwszym kłádźie/ y studnicą inszych wszystkich grzechow w ludźiach. A co sie tknie potrzećie/ tych sámych słow Apostolskich wierszá trzynástego: tedy te raczey ná to Apostoł násádźił/ áby był zábieżał mniemániu ludzkiemu o grzechu: ieśli był przed Zakonem? poniewaz ieszcze Zakonu nie było: gdyż sie zdáło/ iákoby tám w ten czás grzech mieysca nie miał mieć/ álbo grzechem nie być: gdźie żadnego Zakonu nie mász: A niżeli żeby był przez nie przywłaszczánia grzechu Adámowego ludźi miał odsądźáć.

Nástáwek: A ieśliby te słowá Apostolskie zprosta o vczynkowych tylko grzechách kázdego człowieká z osobná miáły być rozumiáne: á o grzechu Adámowym tylko ztey miáry: ile tylko sámemu Adámowi należał: Tedyćby to

Grzechy wszytkie insze ludzkie/ z pierwszego grzechu Adámowego/ pochop swoy/ y przyczynę y początek wźięły.

zá tym iść muśiáło: że grzech Adámow do nas nie należał. A ieśli nie należał: Czemuż go ná nas Adam wprowádźił? Czemuż wprowádźił zá tym grzechem swoim toż karánie śmierći/ ktore y ná śie przywiodł? Gdyż komu nie należy táż winá: temu nie może należeć toż karánie. Chybáby v Adwersarzow Bog był niespráwiedliwym? Bo tu Apostoł pierwey czyni wzmiánkę śmierći/ ktora przez grzech iednego człowieká ná wszystki ludźi przeszłá: niżeli vczynkowych grzechow. O pierwszey bowiem mowi v. 12. á o drugiey/ iáko śie sámemu Socinowi zda: v. 13. A zrzetelnie mowi v. 12. Że śmierć tá ná ludźi wszystki byłá wprowádzona/ choć iesz że vczynkiem nie zgrzeszyli byli. A iuż to wszyscy wiedzą: że winá potrzebá áby vprzedzáłá karánie: iáko y Adam pierwey zgrzeszył/ dopiero zá tym pádło nań karánie to iest/ śmierć. Jeśli to tedy o grzechách vczynkowych ma być rozumiano káżdego człowieká zosobná/ co tu Apostoł mowi: Pytam iáko pierwey ludźie wszyscy mogli mieć ná śie śmierć przez Adámá wprowádzoną: poki nie zgrzeszyli? Poniewaź tedy ná wszystki ludźi pierwey przypádło karánie/ to iest/ śmierć/ niżeli nástąpiły grzechy vczynkowe tychże wszystkich ludźi: Tákże poniewaź karánie według biegu swego y porządku/ nie może vprzedzáć winy: ále winá záwsze zwykłá vprzedzáć wszelkie karánie: Przetoż też y wszyscy ludźie pierwey muśieli mieć ná sobie winę/ niżeli nástąpiło ná wszytki śmierći karánie. A iż nie mogli mieć winy vczynkowey/ bo tá dopiero potym nástąpiłá/ iáko Apostoł vkázuie: y Socinowi śie podoba: Przetoż muśieli mieć winę kogo inszego. A iż nie mogli mieć winy kogo inszego/ tylko winę Adámowę: bo też tylko tego sámego pierwszego człowieká przed sobą mieli: Przetoż winá Adámowá ná wszytki ludźi przypádłá. A ták y zá tą winą przypádło ná nie karánie śmierći/ pierwey/ niżeli też sámi grzeszyć poczęli. A ták y tu Socin nie ma nic coby

Senten-

Sentencia iego mogło wspieráć/ o tym: Iż grzech Adámow nie przywłaszcza sie wszytkim ludźiom.

Trzećim sposobem wypráwuie sie nam Socin z tego mieysca Apostolskiego/ gdy vkazáć vśiluie: iákoby te słowá v.12. Apostoł pisząc/ miał mieć nie inszy vmysł/ tylko áby był vkazał: Iż iáko przez Adámá vczynkowy y prawdźiwy grzech ná świát wszedł: ták też że przez Adámá grzeszenia pocżątek ná świećie iest vczyniony. Abowiem ták o tey rzeczy pisze libr. de Seru. fol. 348. *Vmysł tedy Apostolski, iż sie do rzeczy wroćimy, w pierwszey częśći słow tych iest, że, iáko przez Adámá vczynkowy y prawdźiwy grzech ná świát wszedł, (to iest od niego pocżątek grzeszenia ná świećie stał sie.) ábowiem pod nazwiskiem Adámá, w tey y w podobnych tey disputáciách Ewe y Adámá wespoł, ktore zá iedne tylko osobe bierze, Pismo rozumie.) á przez grzech śmierć, skąd sie stáło że ná wszytki ludźi śmierć przeszłá, ile, álbo dla tego iże wszyscy zgrzeszyli; Ták przez Christusá &c.*

Ná to odpowiádam.

Prawdá/ że ná tym mieyscu/ ten vmysł był Apostołá świetego y przedśięwźięćie/ áby był vkazał: Iż ludźie naypierwey od Adámá grzeszyć poczęli: Bo też sam Adam z ludźi naypierwszy/ naypierwey zgrzeszył. Ale to nieprawdá/ áby był sámże Apostoł te słowá swoie miał chćieć ták rozumieć: iákoby Adam ták sam napierwey miał zgrzeszyć/ że z nim záraz y inszy wszyscy nie zgrzeszyli: ále dopiero potym po nim z postępkiem czásu/ swoimi sposoby y rożnymi rzeczámi grzeszyć mieli: iáko sie Socin domyśla: á Apostołowi ś. o tym sie nie śniło: y owszem przećiwna rzecz w tychże sámych słowiech twierdźi. *Naprzod*: gdy mowi: Że ten ieden człowiek grzech ná świát wprowádźił: á tego nie mowi: áby tylko możność álbo pocżątek do grzeszenia. Bo pocżątek y możność do grzeszenia/ gdy kto te rzeczy sámy przez śie consy-

Socin ná Páwłá ś. te- go sie domyślá/ o czym sie Páwłowi świetemu nie śniło. [illegible]

deráć

śywszy sam: tym grzechem swoim tylko pocżatku álbo możnośći do grzeszenia: ná insze ludźi: nie mogł wprowádźić.

derowáć będźie: nie są grzechem: Gdyż to oboie miał przed tym y sam Adam/ miał y pocżątek/ miał y możność do grzeszenia: á przećię nigdźie Pismo tego pocżątku iego y możnośći/ grzechem nie názywa: dopiero mu w ten cżás grzech przypisuie/ gdy rzecżą sámą z owocu zákazánego vkuśił: co y stąd znáć: że mu Bog nie dla możnośći do grzeszenia/ áni dla pocżątku ktory miał przed zgrzeszeniem/ śmierćią groźił/ ále dla vkuszenia z owocu zákazánego: Gen. 2. v. 17. Gdy tedy y tu Apostoł to mowi: że przez iednego człowieká grzech iest wprowádzony ná świát: Tedy nie rozumie tego ták: iákoby tylko od Adámá ludźie wźiąć mieli możność y pocżątek do osobnego nápotym grzeszenia: á nie rozumie tego ták dla tego: Iże áni w sámym Adámie będąc tákowa możność do zgrzeszenia/ y pocżątek przed zgrzeszeniem: nigdźie grzechem w Piśmie ś. nie bywa názywaná: Zá cżym pogotowiu y w inszych wszystkich te obiedwie rzecży/ grzechem nie mogą być názywáne. A tu mowi Apostoł o wprowádzeniu skutecżnego grzechu ná świát przez tego iednego człowieká. *Przećiwi* sie temu mniemániu Adwersárskiemu/ y tym Apostoł ś. że explicitè mowi: Iż kiedy wprowádzony został sie grzech ná świát przez tego iednego człowieká/á przez grzech śmierć/y kiedy tá śmierć ná wszystki ludźi przeszłá: tedy też záraz wszyscy ludźie zgrzeszyli: A tego nie mowi:że potentia: áni tego że potym zgrzeszyć mieli: ále y absolutè mowi: *Poniewaj wszyscy zgrzeszyli.* Mowi y w przeszłym cżáśie: *Ponieważ wszyscy zgrzeszyli*: á tego nie mowi: że dopiero w przyszły cżás po Adámie grzeszyć mieli. Zgrzeszył tedy ták napierwey Adam/ y wszyscy ludźie od Adámá ták grzeszyć pocżęli: że też záraz w tenże cżás zgrzeszyli/kiedy y sam Adam zgrzeszył: y tymże grzechem/ ktorym y sam Adam zgrzeszył. Choćiayże inszym sposobem Adam/ á inszym sposobem inszy wszyscy: ále tymże grzechem ták ći wszyscy/ iáko y on sam: co śię wyższey pokazáło.

kazało. A ták y tu nie ma żadney Adwersarz mniemá-nia swego obrony.

Czwartym sposobem wypráwuie się nam z tego mieysca Apostolskiego Socin/ gdy twierdźi: Iákoby wszelka winá/ nie z przywłaszczánia iákiego/ ále z sámego podawá-nia rodzáiu albo propágowánia z płynąć miáłá: Co czyni lib. de Seruat. fol. 355. gdy ták przy końcu kárty pisze: *Mylą się tedy rządnie, ktorzy mniemáią, iż grzech on początko-wy (ieśli się go iedno grzechem godzi názywáć) w przywła-szczániu nieiákim, z tey strony, ktora się do winy ściąga, zámyka się; gdyż wszelka winá z sámego propágowánia rodzáiu płynie.* To własne Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Socin śiłá mowi/ á śiłá też Pismem świętym choć wielkich rzeczy nie dowodźi. Co czyni y ná tym mieyscu/ twierdząc że wszelka winá z podawánia rodzáiu/ nie z przywłaszczánia iákiego płynie: Wielką rzecz mowi/ ále iey Pismem świętym áni wprzod/ áni wpozad nie dowo-dźi. A przecie to wszystko v Adwersarzow tákiey ceny/ iá-ko sáme wyroki Boże. Naywięcey/ widzę/ mierźi grzech Adwersarzá początkowy/ y przywłaszczánie tego grze-chu: bo tego pozwoliwszy iáko vprzedzáiącey rzeczy: zá-raz by musiał pozwolić y przywłaszczánia spráwiedliwo-śći Christusowey/ iáko rzeczy náśláduiącey. Ktory do-mysł iego/ mogłby ták prędko od nas być znieważony: iáko go Socin żadnym świádectwem Pismá świętego nie dowodźi. Wszákże ábyśmy się nie zdáli Adwersarzom w czym nie dosyć czynić: tedy y o tey rzeczy krotko znimi w rozpráwę wstąpimy: á pokaże się to: że w tych słowiech mowi to Adwersarz co się sámemu iego przed-śięwźięciu przećiwi/ á násze Sentencią tym więcey grun-tuie. Mowi tedy: Iż wszelka winá/ nie z przywłaszczá-nia iákiego/ ále z sámego podawánia rodzáiu płynie:

Socin to mowi/co sie iemu sáme-mu przećiwi

Tu ia pytam Adwersarzew: kiedy tá winá z sámego przyrodzenia podawánia napierwey płynąć poczęłá? Każdy námędrszy musi zeznáć: że od Adámá. Bo iáko od Adámá y przez Adámá napierwey sámo przyrodzenie człowiecze płynąć poczęło: y drugim wszytkim podawáć sie: Ták też koniecznie y tá winá/ ktora z sámego podawánia przyrodzenia płynie/ od Adámá naypierwey płynąć poczęłá: poniewaz sam Socin zeznawa: Iż winá z sámego podawánia przyrodzenia płynie. Podawánie záćie przyrodzenia człowieczego: iże naypierwey płynie od Adámá/ iáko sie pokazáło: Przetoż y podánie winy przez przyrodzenie/ płynie naypierwey od Adámá. Pytamże ia znowu: czyiá to winá byłá/ ktora naypierwey od Adámá płynąć poczęłá przez podawánie przyrodzenia? Pewnie że nie czyiá inszá tylko sámego Adámá: iáko y to przyrodzenie ludzkie/ ktore naypierwey Adam inszym ludźiom począł podáwáć: było nie czyie insze tylko Adámowe: bo o nim sámym Pismo święte to świádczy: Iż po grzechu syny począł z śiebie płodźić/ nie ná podobieństwo Boże: iáko sam był stworzony ná podobieństwo y wyobráženie Boże: ále ná podobieństwo swoie. A do tego/ że y w tych słowiech o ktore Controversia/ Apostoł święty iáwnie to vkázuie: Iż tá winá/ ktora z sámego podawánia przyrodzenia płynie/ iáko Socin mowi: nie skąd inąd płynie: tylko z oney iedney obrázy: Abowiem zrzetelnie mowi: v. 16. áffirmuiąc: *Abowiem winá záprawde z iedney obrázy weszłá ku potępieniu.* Przez ktorą iedne obráze/ pewnie one iedne Adámowe obráze rozumie: á o teyże á to zrzetelnie powiádá: Iż przez nie weszłá winá ku potępieniu. Winá to tedy byłá Adámowá/ ktora przez podánie przyrodzenia naypierwey ná ludźi płynąć poczęłá. A iż to tego winá naypierwey ná ludźi płynąć poczęłá przez podawánie przyrodzenia: Pytamże ia potrzećie: Iákoby tá winá Adámowá/ przez

poda-

podawánie rodzáiu ná wszytki ludźi płynąć mogłá: ieśliby sie im nie przywłaszczáłá? Gdyż ná kogo czyiá winá iákim sposobem spływa: temuć sie przywłaszcza: Bo ieśli sie nie przywłaszcza: Toć nie spływa. Iż tedy ná wszytki ludźi winá Adámowá spływa przez podawánie przyrodzenia: iáko sie pokazało/ y sam Socin poniekąd zezwala: Przetoż też tá winá Adámowá przez podawánie przyrodzenia/ wszytkim ludźiom przywłaszczáć sie muśi. Do tego gdy kto y to przytym vważy: że nie są to áni przećiwne rzeczy sobie/ áni od śiebie rożne: Płynąć winie Adámowey ná wszytki ludźi przez podawánie przyrodzenia: A przywłaszczáć sie teyże winie Adámowey wszytkim ludźiom przez podawánie przyrodzenia: iáko áni podawánie przyrodzenia: od podawánia rodzáiu: Bo iáko/ kiedy komu podawa sie rodzay człowieczy/ podawa sie mu záraz y przyrodzenie człowiecze: Ták też kiedy sie komu przywłaszcza winá Adámowá przez podawánie przyrodzenia: spływa nań táż winá Adámowá przez tenże sposob podawánia przyrodzenia Adámowego. A gdy spływa winá przez podawánie przyrodzenia: tedy sie też záraz przywłaszcza. Iáko tedy spadánie ná nas winy Adámowey przez podawánie rodzáiu: toż iest co y przywłaszczánie nam winy Adámowey przez przyrodzenie: Ták też gdy Socin Archimistrz Adwersárski pozwala tego: iż winá wszelka / miánowićie iednák winá Adámowá/ iáko Apostoł vkázuie/ná nas przez podawánie rodzáiu śćieka: pozwala záraz zá tym y tego co my twierdźimy: że winá Adámowá przez przyrodzenie przywłaszcza sie nam. A gdy záśie pozwoliwszy iż winá wszelka/ osobliwie iednák Adámowá / przez podawánie rodzáiu ná nas śćieka: neguie tego: że nie przez przywłaszczánie iákowe: tedy nie tylko sie sam nie rozumie co mowi: ále też y sam sobie w tym iest przećiwny/ ktory co raz twierdźi/ tego záraz neguie.

Wina Adámowá/ ktora ná nas śćieka przez podawánie rodzáiu: dla ktorych przyczyn grzechem zostawa.

Táż winá Adámowá/ ktora ná nas śćieka przez podawánie rodzáiu: áby nie miáłá być grzechem: tego słusznie Adwersarz negowáć nie może: *Naprzod* dla tego: że y w sámym Adámie táż winá byłá grzechem: bo z obrázy byłá splodzona: iáko Apostoł vkázuie gdy mowi ✠. 16. *Abowiem winá záprawdę z iedney obrázy weszłá.* A iuż to wszyscy rozsądni y pobożni wiedzą: że wszelka rzecż ktora sie z grzechu rodźi: grzechem iest: Bo grzech/ nie może nic inszego z śiebie rodźić tylko grzech. *Potym* y dla tego: Że ná tym mieyscu Apostoł tego o tey winie dokłada/ ktora wyniknęłá z iedney obrázy/ y ná nas sie zlałá przez podawánie rodzáiu/ iáko Socin mowi: że nie zprostá weszłá z iedney obrázy/ ále powiáda: że weszłá z iedney obrázy ku potępieniu: ✠. 16. A iuż y to wszyscy rozsądni y pobożni wiedzą: że rzecż tá ktora násługuie ku potępieniu: miáłá być grzechem: gdyż grzech tylko násługuie ku potępieniu.

Przyczyná/ dla ktorey winá Adámowá/ ktora ná nas śćieka przez podawánie rodzáiu/ y ktora iest grzechem: słusznie bywa názywána początkowym grzechem.

Nie może áni tego słusznie Adwersarz negowáć: Aby tá winá Adámowá/ ktora śćieka ná nas przez podawánie rodzáiu/ y ktora iest grzechem iáko sie pokazáło: nie miáłá być słusznie názywána początkowym grzechem. Bo ieśliż ná nas wszytkich / z oney iedney obrázy przyszłá ku potępieniu: iáko Apostoł mowi: ✠. 18. y przez onego sie iednego poczęłá: iáko Apostoł v. 17. vkázuie: Tedyć tu iuż káżdy pobożny y rozsądny łátwie vznáć może: że táż winá dobrze bywa názywána grzechem początkowym: ponieważ od Adámá naypierwszy swoy początek y pośćie bierze: á ná nas wszytkie śćieka przez podawánie rodzáiu. A ták y tu Adwersarze nie máią nic / coby Sentencią nászę miáło znośić.

Piątym sposobem wypráwuie sie nam Socin z tego mieyscá Apostolskiego/ gdy twierdźi: Iż przyrodzona násza skázá/ nie wyniknęłá skaránia wystepku Adámowego: co czyni w ten czás/ gdy te słowá: lib. de Seruat.

fol.

fol.355. piſze: *Ale daleko ćieżey vpadáią, ktorzy, z tey ſtrony, ktora ſie do skáży ściąga, twierdzą, iż to, z károania ſámego wyſtepku Adámowego wyplynelo.* To własne Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Iáko ná vprzedzáiących wſzytkich rzeczách/ Nieſzczęſny Socin ſam ſie wielce myli y ſzwánkuie: Ták niemniey y ná tey terázniejſzey: Gdy śmie twierdźić: Iż ſkáżá tá/ ktora ná przyrodzenie náſze pádłá: nie wyniknęłá z pokaránia ſámego wyſtępku Adámowego. Pytam ia Sociná / álbo niech mi náśládowcy iego zań odpowiedzą: Co to ieſt/ gdy Apoſtoł mowi w słowiech przedéięwźiętych: ✠. 15. że onego iednego wyſtępkiem wiele ich pomárło? Albo y to co mowi ✠. 18. że przez iedne obrázę/ winá przyſzłá ná wſzytki ludźi ku potępieniu? Czyliż vmrzeć wielom wyſtępkiem onego iednego: nie ieſt to: co ieſt wyniknąć przyrodzoney ſkáźie náſzey z pokaránia wyſtępku onego człowieká iednego? Albo: czyliż śmierć/ ktora wielu pozábiiáłá wyſtępkiem onego iednego: nie ieſt ſkázą przyrodzoną/ álbo y przyrodzenia náſzego? Albo y to: Izaliż nie ieſt ſkázą przyrodzoną: że przez iedne obrázę winá przyſzłá ná wſzytki ludźi ku potępieniu: Czyliż potępienie nie ieſt ſkázą? Niechay odpowiedzą Adwerſarze proſzę/ ále nie po Socińſku/ bez dowodu Piſmá świętego. Lecz iż ná to trudno odpowiedźieć z Piſmá świętego: ponieważ ſámo Piſmo święte przećiwną rzecz mowi: iáko ſie pokazáło: Przetoż my nie wątpliwie z tymże Piſmem świętym zámykamy: Iż ſkázá náſzá przyrodzona/ wyniknęłá z pokaránia wyſtępku Adámowego: ponieważ tego iednego wyſtępkiem wiele ich pomárło: ponieważ przez tego iedne obrázę: winá przyſzłá ná wſzytki ludźi ku potępieniu. A ſtąd znowu y to muśimy zámykáć: Iż ponieważ iednego Adámá wyſtępkiem/ wiele nas pomárło: Przetoż ſie nam przywłaſzczá wyſtępek Adámow: Bo ieśliby ſie nam nie

Okazánie: Iż tá ſkázá/ ktora ná przyrodzenie náſze pádłá: wyniknęłá z pokaránia wyſtępku Adámowego.

przywłaszczał: tedyćby nas nigdy wielu vmárłymi ten występek iednego/ nie czynił. Nieważny tedy zostawa y ten domysł Socinow dla tego: że sie tym pomienionym y ták iásnym słowom Apostolskim sprzećiwia.

Szpetnym ieszcze sposobem wypráwuie sie nam Socin z tego mieyscá Apostolskiego/ gdy śmie twierdźić o tymże występku Adámowym/ że nie miał tey mocy zepsowáć y sámego Adámá. Co czyni w ten czás/ gdy te słowá lib. de Seruat. fol. 356. pisze: *Ktora bowiem moc może mieć ieden występek do zepsowánia człowieczey woley, álbo też do przymuszánia onego áby iáki inszy występek popełnił. á zwłaszczá ieśliby vczuwał, że mu záraz ieden występek popełniony, bárzo ćięszkie karánie odniosł: y to v śiebie zá doświádczoną rzecz miał? Co śie záprawdę Adámowi występuiącemu przydało; ktory záraz skoro występek popełnił, vczuł, że dla oney sámey przyczyny, iże zgrzeszył, z onego Boskiego ogrodá, w ktorym był posádzony, był wyrzucony, y ná vstáwiczne nędze y prace bárzo ćięszkie był skazány.* To Socinowe słowá. A ná brzegu przećiwko tym słowom nápisał: *Występek Adámow, nie miał mocy zepsowáć sámego Adámá.*

Ná to odpowiádam.

Okazánie: Iż grzech Adámow/ miał moc zepsowáć sámego Adámá.

A tu sen swoy y mniemánie Socin powiáda: nie wyroki Boże: Przetoż też szwankowáć muśi. Powiáda że grzech ieden Adámow/ nie miał mocy zepsowáć y sámego Adámá: y zda sie mu to niepodobna. Pytam ia Adwersarzow/ ieśli śmierć ktora zá grzechem ná Adámá przypádłá/ miáłá moc zepsowánia Adámá? Nie mogą rzec ináczey. Bo ieśliby tego śmierć nie mogłá: Czemuż mu oną Bog dla grzechu groźił/ ieszcze przed grzechem: Czemuż mu po grzechu powiedźiał: że sie w proch miał obroćić z ktorego był wźięty? Pytam náostátek: Czemuż mogł Adam tym występkiem swoim wszystkie insze ludźi pokáźić y popsowáć? Bo ich iednym występkiem

wielu pozábijał/ y vmárłymi poczynił: iáko Apostoł mowi v. 15. słow tych o ktore controversiá. Czemuż mogł przez one iedne obráże winę wprowádźić ná wszystki ludźi ku potępieniu: iáko támże Apostoł vkázuie v. 18. Skąd zá moc grzechu Adámowego tákowa/ że ten występek iego mogł wielu zábić/ y wszystki ludźi potępić/ á ták skáżić: á sámego Adámá tenże występek iego/nie miał tey mocy skáźić? Niechay odpowiedzą proszę Adwersarze/zá swoiego Archimistrzá Sociná: ále nie bez Pismá/ ták iáko sam ten Archimistrz ich bespiecznie czyni. Alec trudno przećiwko ośćieniowi wierzgáć. Ták też trudno przećiwko tey prawdźie co przećiwnego/ á prawdźiwie/ mogą Adwersarze odpowiedźieć.

Siodmym sposobem wypráwuie się nam Socin z tego mieyscá Apostolskiego/gdy twierdźi: Iż tá przyrodzona nászá skázá nie z iednego onego/ iednego człowieká występku/ná nas propágowána ostáłá się:ále continuatis actibus, habitus comparatus, teraz tego/potym inszego występku/ ktory náturę násze kázac/ dopiero potym to skáżenie przez podawánie rodzáiu/ ná nas śćiągnęło się. Co czyni Adwersarz w ten czás/ gdy pisze te słowá: lib. de Seruat. fol. 356. 357. *Skáżá tedy tá nászá, y sklonność do grzesenia, (ktora iáka y iák wielka iest, y owszem iesli tez wszytkich iest spolna (gdyż áby miáłá być rownie spolna nie dosyć iáwna, skąd tez, pokázuie się iż z iednego onego Adámowego wystepku nie wypłynęłá) niemász tu o tym mieyscá disputowáć) nie z iednego onego wystepku ná nas rośćiągnęłá się, ále continuiącymi vczynkámi* habitus *álbo zwyczay teraz tego, teraz onego grzechu iest spráwiony; ktory psuiąc násze przyrodzenie, potym to zepsowánie, przez podawánie rodzáiu ná nas się śćiągnęło.* To własne Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Y tu mowi Socin chudźiná coby rad widźiał. Ale mu

Okazánie: Iż ſkáżá náſzá/ y ſkłonnośc do grzeſzenia: rozćiagnełá ſie ná nas/z wyſtepku onego iednego Adámowego.

tego Piſmo świete nie poświádcza: A przetoż też żadnego świádectwá o tym z niego nie przywodźi. A nie przywodźi dla tego: Iż widźiał/ że ráczey Piſmo ś. temu ſie przećiwi: niżeli áby mu tego miáło pomágáć. Bo gdy Piſmo ś. świádczy/ że onego iednego wyſtepkiem/ wiele ich pomárło: Rom. 5. v. 15. tákże gdy y to mowi: że przez iedne obráze winá przyſzłá ná wſzyſtki ludźi ku potepieniu: támże v. 18. Nád to gdy mowi y to: że przez nieposłuſzeńſtwo iednego człowieká/ grzeſznikow wiele poſtánowiono: támże v. 19. Tedy mowi nie co inſzego tylko to/ że ſkáżá náſzá/ y ſkłonność do grzeſzenia/ rośćiagnełá ſie ná nas z wyſtepku onego iednego. Czego iże Socin Archimiſtrz Adwerſárſki neguie: Przetoż ſie tym ſámym przećiwi tym słowom pomienionym Páwłá ś.

Oſmym ſpoſobem wypráwuie ſie nam Socin z tego mieyſcá Apoſtolſkiego/ gdy twierdźi: że choćby był Adam nie zgrzeſzył: mybyſmy przećie mogli byli grzeſzyć/ y náturá náſzá mogłáby ſie byłá ſkáźić. Co czyni w ten czás/ gdy te słowá: lib. de Seruat. fol. 357. piſze: *Ani choćby był Adam nie zgrzeſzył, dla tego my zoſtálibyſmy od grzechow wolnymi, álbo nie moglibyſmy byli przypáść ná te skáże przyrodzenia; byſmy iedno byli mieli wolną wolą do złego, táko on miał. Abowiem tymże ſpoſobem, ktorym on, choćiayże rekámi ſámego Bogá był vkſztaltowány, y żadna zgolá zmázą skáżonego przyrodzenia nie bedąc záráżony, zgrzeſzył ćieſzko; y my podobnie, choć od niego naynie winnieyſzego bedąc splodzeni, y ieſzcze áni z naymnieyſzey miáry nie zepſowáni, moglibyſmy byli przećie grzeſzyć, y bárzo ćieſzko, y czeſto: y ták przyrodzenie náſze pomáluczku káźić, y ono skáżone do potomkow podawáć.* To własne Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Twierdźi Adwerſarz/ że choćby był Adam nie zgrzeſzył/ mybyſmy przećie mogli byli grzeſzyć/ y Náturá náſzá mogłá

ßá mogłáby ſie byłá ſkáźić. My ná to nie pozwalamy: y ſam Adwerſarz by naybárźiey chćiał przy tym ſie nie oſtoi.

Naprzód: Dla tego: Że tego żadnym świádectwem Piſmá ś. nie dowodźi: áni choćby był chćiał dowieść mogł: bo o tym w Piśmie ś. wielkie ieſt milczenie.

Okazánie: Iż ieśliby był Adam nie zgrzeßył: y my nie mogliby ſmy byli grzeßyć: áni ſie náße przyrodzenie káźić.

Powtóre: Dla tego: Że ſamże Apoſtoł ś. w tych słowiech o ktorych kontrowertuiemy/ przećiwi ſie temu: Co czyni z tey miáry/ gdy vkázuie: Iż my po grzechu Adámowym muśieliſmy ſie tákimi oſtáć/ iákim ſie oſtał y ſam Adam záraz po ſwoim grzechu. Bo zrzetelnie piße: Iż iáko Adam po ſwoim przeſtepſtwie oſtał ſie grzeßnym y śmierći poddánym: Ták też y my záraz w ten czás oſtáliſmy ſie grzeßnymi y śmierći wßyſcy poddánymi: Abowiem zrzetelnie mowi: ℣. 12. *Przez iednego człowieká grzech przyſzedł ná świát, á przez grzech śmierć, á ták śmierć ná wßytki ludźi przeßłá, poniewaź wßyſcy zgrzeßyli.* Iáko tedy po zgrzeßeniu Adámowym/ záraz wßyſcy muśieliſmy zoſtáć tákimi/ iákim zoſtał ſam Adam: Ták też koniecznie/ ieśliby był Adam nie zgrzeßył: muśielibiſmy byli zoſtáwáć tákimi/ iákimby on był ſam zoſtał. A iżby on ſam był zoſtawał nie grzeßnym y nie ſkáżonym: Przetoż y my zoſtawálibyſmy byli nie grzeßnymi y nie ſkáżonymi.

Potrzećie: Kto przyſtepuie do tego: Że Adam y Oſobá iego/ nie ma być konſiderowány pod on czás iáko priwátny y oſobny człowiek: ále iáko początek wßytkiego narodu ludzkiego/ z ktorego inßy wßyſcy ludźie rodźić ſie y mnożyć mieli. A ſtąd y to muśi być zámykano: Że iákimby był zoſtawał ſam początek wßytkiego rodzáiu ludzkiego/ to ieſt/ Adam/ gdyby był nie zgrzeßył: Tákimby był muśiał zoſtáwáć y ſam wßytek ludzki Narod: Ratia tego tá ieſt: Że wßelka rzecz ſámá w ſobie inákßa być nie może: tylko táka: iáka iey dawa być iey Principium. Omne enim ſemen quale ipſum eſt, tales gignit fructus. Iż tedy Początek wßytkiego rodzáiu ludzkiego/ to ieſt/

Káżda rzecz táka zoſtawa: iáka iey dawa być iey principium.

um, álbo początek.

Adam/ zostawałby był nie grzesznym / y nie skáżonym w swoim przyrodzeniu / ieśliby był przykazánia Bożego nie przestąpił: Przetoż tákowymże zostawałby był y wszytek ludzki narod.

Poczwarte: Przystępuie y do tego: Ze iáwna iest wszytkim oná Physicorum regułká: Omne simile, generat sibi simile in Natura & Specie. Jáko tedy kiedyby był sam Adam został nie grzesznym / spráwiedliwym y nie skáżonym: Tedy y inszy wszyscy w Náturze y osobnośći swoiey tákimi rodźićby się byli z niego muśieli. Bo się pokazáło: Iż podobna rzecz / rodźi sobie podobną w przyrodzeniu y osobnośći / álbo iáko Dialectici mowią in Specie: Ták też gdy sam Adam został grzesznym/niespráwiedliwym y skáżonym w przyrodzeniu swoim/ktory miał insze wszytki ludźi rodźić y mnożyć z śiebie: Tedy y inszy wszyscy w Náturze swoiey y osobnośći/nie inákszymi z niego rodźić się y mnożyć muśieli: tylko grzesznymi/ niespráwiedliwymi/y skáżonymi w przyrodzeniu swoim. A dla tegoż/ iáko insze wszytki rzeczy/ ktore były od Bogá stworzone/ á osobliwie źwierzętá/ záraz podobne sobie w Náturze/ osobnośći / y w iákośćiách z śiebie rodźić y wydawáć poczęły: Ták też y o Adámie Pismo święte dołożyło zrzetelnie/ że on wygnány z Ráiu będąc / á Syny z śiebie płodząc/płodźił ie ná podobieństwo swoie: Gen.5. ✠.3.

Christus to w nas náprawia: co Adam vtráćił.

Náostátek: Pokázuie się to y stąd: Że Christus Pan/ nie co inszego w nas náprawia: tylko to co przez Adámá było vtrácono. A iż przez Adámá nie co inszego było vtrácono: tylko Naturæ integritas ac rectitudo. Przetoż też tę Christus w nas náprawia. A stądżeć ad Coloss.1. ✠.21.22. nápisano: *A ták was ktorzyśćie niekiedy byli oddaleni, y nieprzyiaćiele vmysłem ktory się báwił złymi vczynkámi, teraz záiste poiednał w ćiele swoim włásnym przez śmierć, áby stáwił was święte y nienágánione, y niewinne przed obliczności swoią.* Tákże y do Ephezow: Cap.2. ✠. 10. *A*

bowiem

bowiem iesteśmy spráwą iego, stworzeni w Christusie Iezusie ku vczynkom dobrym, ktore przed tym Bog nágotował, ábyśmy w nich chodzili. A stądżeć też y Piotr ś. Actor. 3. v. 21. o Christusie Pánie zrzetelnie powiáda: że mu potrzebá być w niebie/ áż do náprawienia wszech rzeczy / ktore opowiedział Bog od wieku/ przez vstá wszech swych świętych Prorokow. Poniewaź tedy Christus Pan / náprawuie w nas Nátury nászey cáłość y práwość: bo w nas náprawuie świątobliwość y niewinność/ y w nim stworzeni iesteśmy ku vczynkom dobrym znowu/ ábyśmy w nich chodźili: bez czego Náturá nászá nie może być áni práwa áni cála: Przetoż stąd znáć/ że w nas pierwey tá Nátury nászey cáłość y práwość pokáźiłá sie byłá. Bo ieśliby sie byłá tey Nátury nászey cáłość y práwość nie pokáźiłá: Tedyćby iey było nie potrzebá Christusowi náprawowáć. Pokáźić sie záśie tá cáłość y práwość Nátury nászey w nas nie mogłáby byłá: ieślibyśmy iey byli pierwey nie wźieli: Gdyż trudno to káźić sie ma w nas/ czegośmy nigdy áni mieli/ áni wźieli. A iż tá Náturá nászá w swoiey cáłośći y práwośći: poczęłá sie káźić nie od kogo innszego/ tylko od Adámá: Przetoż ieśliby był Adam cáłośći y práwośći tey Nátury nászey nie skáźił: Nátury nászey práwość y cáłość koniecznieby sie byłá nie káźiłá. A ták iuż z tych pomienionych przyczyn/ káżde pobożne serce łatwie baczyć może: Iż iáko ná innszych wszytkich vprzedzáiących rzeczách/ Socin sie wielce myli: Ták też y ná tey iedney/ gdy śmie bespiecznie twierdźić: Iż choćby był Adam nie zgrzeszył / mybyśmy byli mogli przećię grzeszyć/ y Náturá nászá mogłáby sie byłá skáźić: Czemu sie przećiwna rzecz z Pismá świętego pokazáłá.

Dźiewiątym sposobem wypráwuie sie nam Socin z tego mieyscá Apostolskiego/ gdy przewieść vśiłuie: iákoby w tych słowiech Apostolskich v. 14. *Abowiem śmierć krolowáłá od Adámá áż do Moyżeszá, też y ná te ktorzy nie zgrze-*

ßyli ná podobieństwo przestępstwá Adámowego, ktory iest kształtem przyszłego : Ty słowá : *Ná podobieństwo przestępstwá Adámowego*, miáły sie śćiągáć nie do bliższego słowá : *zgrzeßyli*, ále do dálszego : *krolowáłá*. O czym pisze lib. de Servat. fol. 350. w ten sposob : *W tym tedy wykłádzie moim, iáko ich niemálo przedemną vczynilo, słowá one, Ná podobieństwo przestępstwá Adámowego, nie do bliższego słowá, zgrzeßyli, ále do dalszego, krolowáłá, co práwie dobrze ostáć sie może, tym rádniey referuie : dla tey osobliwie przyczyny, że tym sposobem dáleko y wyráźnieysze y doskonálsze iest to Chrystusá z Adámem stosowánie ; iáko potym iáśniey pokaże sie.* To własne Socinowe słowá : y o tymże tám w tenże sens więcey przywodźi.

Ná to odpowiádam.

Te słowá pomienione Apostolskie/ nie mogą sie ták skłádáć y stosowáć : iáko Socin chce y pokázuie.

Okazánie: Iż słowá Páwłá ś. Rom. 5. v. 14. nie mogą sie ták stosowáć y skłádáć: iáko Socin chce

Naprzod : Dla tego : Że sie temu wszyscy inszy interpretes przećiwią : ktorzy te słowá Apostolskie ták stosuią y skłádáią : iáko są od sámego Apostołá nápisáne : Przetoż tu sámo stosowánie Socinowe tych słow Apostolskich/ inszym wszystkim pobożnym/ vczonym/ y niepodeyrzánym wykłádáczom przećiwne : nie może nic ważyć. Gdyż y particulare non derogat vniuersali.

Powtore : Dla tego : Że sie temu sámo przedśięwźięćie Apostolskie przećiwi : Bo iż wyższey v. 13. powiedźiał to Apostoł/ że tym grzech nie był przyczytány/ ktorzy Zakonu nie mieli : gdyż zrzetelnie mowi : *A grzech nie bywa przyczytány, gdy żadnego Zakonu nie máß.* A nie mieli Zakonu ći/ o ktorych tu mowi/ tym względem : iże nie mieli ták iáwnym sposobem obiáwioney sobie woley Bożey : iáko byłá Adámowi obiáwiona : gdy mu iáwnie Bog zákazał dotykáć sie owocu wiádomośći dobrego y złego : Przetoż potáiemnie Apostoł zábiega temu/ á pokázuie : że tá rozność miedzy Adámem y potomstwem iego/ nie czyni te-

go/

go/ áby potomstwo Adámowe od potępienia miáło być wolne. Czemu? Dla tego/ iáko sie sámże Apostoł explikuie: v. 14. że choćiayże inszy wszyscy ná podobieństwo przestępstwá Adámowego nie zgrzeszyli: iednák przećię śmierć od Adámá áże do Moyżeszá krolowáłá/ też y nád tymi ktorzy nie zgrzeszyli ná podobieństwo przestępstwá Adámowego. A zátym y to vkázuie: że im grzech przećie był przyczytány/ choćiayże ná podobieństwo przestępstwá Adámowego nie zgrzeszyli: ponieważ od Adámá áż do Moyżeszá/ śmierć krolowáłá. A krolowáć trudnoby byłá mogłá śmierć od Adámá áż do Moyżeszá/ nád tymi ktorzy ná podobieństwo przestępstwá Adámowego nie zgrzeszyli: ieśliby też byli ći sámi począwszy od Adámá áż do Moyżeszá nie zgrzeszyli: Iáko y nád sámym Adámem/ śmierć ináczey krolowáć nie mogłá/ tylko iże zgrzeszył: Gen. 2. ỷ. 17. Ponieważ tedy to przedśięwźięćie było tych słow Apostolskich ỷ. 14. A to przedśięwźięćie przećiwi sie temu stosowániu tychże słow Adwersárskiemu: Przetoż to stosowánie tych słow Adwersárskie/ zostáwáć muśi y dla tey drugiey przyczyny nieważne: że sie mu sámo przedśięwźięćie Apostolskie sprzećiwia.

Potrzećie: Y dla tego tákie stosowánie tych słow Apostolskich nie ostoi sie/ iákie Socin vkázuie: Że sens y własne wyrozumienie tych słow Apostolskich gubi. Bo ieśli nie ták máią być te słowá kłádźione/ iáko ich sam Apostoł sporządźił: ále ták iáko Socin vkázuie: to iest: żeby ták było czytano: *Ná podobieństwo przestępstwá Adámowego krolowáłá śmierć od Adámá áż do Moyżeszá.* Tedyć to zá tym poydźie: że śmierć podobna iest przestępstwu Adámowemu. Bo ták te słowá składánia v stosowánia Adwersárskiego/ muszą być rozumiáne. Gdyż tá rzecz/ ktora ná podobieństwo iákiey inszey rzeczy kroluie: muśi być koniecznie podobna oney rzeczy ná ktorey podobieństwo kroluie. Bo ieśli iey nie iest podobna: iákoż ná podobieństwo iey

 kroluie?

kroluie? Ieśliż tedy te słowá Apostolskie ták máią być sktá daneiże śmierć od Adámá áż do Moyżeszá ná podobieństwo przestepstwá Adámowego krolowáłá: iáko Socin vkázuie: Tedyć koniecznie ináczey te słowá niebedą mogły być rozumiáne/ tylko ták: że śmierć ktora krolowáłá od Adámá áż do Moyżeszá ná podobieństwo przestepstwá Adámowego: iest podobna przestepstwu Adámowemu. Co iednák iest omylna. Gdyż ták przestepstwo Adámowe/ od tey śmierći/ ktora krolowáłá od Adámá áż do Moyżeszá: muśi być rozne y rozgrániczone: iáko rozgrániczona iest przyczyná karánia od sámego karánia: Bo grzech iest przyczyną śmierći/iáko karánia: á śmierć sámá pokarániem grzechu. A ták y tu ten domysł Adwersárski vpada: poniewaz przećiwne rozumienie/ á z rzeczą sámą niezgodne/ zá sobą poćiąga.

Poczwarte: A dla tego: Że tu samże Apostoł to podobieństwo/ ktorego wzmiánkę czyni/ nie do śmierći stosuie/ ktora krolowáłá od Adámá áż do Moyżeszá: ále do tych ludźi nád ktorymi krolowáłá śmierć od Adámá áż do Moyżeszá: chybáby ludźie v Adwersarzow byli śmierćią? Táki bowiem porządek Apostoł w tych słowiech zostáwił: *A śmierć krolowáłá od Adámá áż do Moyżeszá, też nád tymi ktorzy nie zgrzeszyli ná podobieństwo przestepstwá Adámowego.* Iáko tedy ludźie nie mogą być tą śmierćią ktora od Adámá krolowáłá áż do Moyżeszá: Ták też gdy to podobieństwo Apostoł ná tym mieyscu do ludźi stosuie tych / nád ktorymi śmierć krolowáłá od Adámá áż do Moyżeszá/ iáko nád tákimi ktorzy ná podobieństwo przestepstwá Adámowego nie zgrzeszyli: Socin tego niepodobieństwá przestepstwá Adámowego/żadną miárą do śmierći ktora krolowáłá od Adámá áż do Moyżeszá/słusznie stosowáć nie może.

Popiąte: Przypátrzmy sie/ iáką tu mowę Apostoł o tym podobieństwie záchował: A widźimy że ią záchował

nie iáko orationem affirmatiuam, ále iáko negatiuam. Bo nie twierdźi tego/ że ći/ nád ktorymi śmierć od Adámá áż do Moyżeszá krolowáłá/ ná podobieństwo przestępstwá Adámowego zgrzeszyli: Ale ráczey neguie tego/ y mowi: że ná podobieństwo przestępstwá Adámowego ći nie zgrzeszyli/ nád ktorymi śmierć od Adámá áż do Moyżeszá krolowáłá: gdyż ták nápisano: *A śmierć krolowáłá od Adámá áż do Moyżeszá, też nád tymi ktorzy ná podobieństwo przestępstwá Adámowego nie zgrzeszyli.* A to záśię skłádánie Socinowe tych słow Apostolskich/ kto weyźrzy: znaydźie że w nim Oratio plane est affirmatiua: Bo gdy te słowá ták skłáda Socin: *Ná podobieństwo przestępstwá Adámowego, krolowáłá śmierć od Adámá áż do Moyżeszá.* Atoż nie widźi: że w nich oratio affirmatiua o tym iest záchowána: Iż ná podobieństwo przestępstwá Adámowego/ śmierć od Adámá áż do Moyżeszá krolowáłá: Iż tedy w tym stosowániu o tym podobieństwie/ Socin wnośi orationem affirmatiuam: á sam Apostoł położył negatiuã, neguiąc tego o tych nád ktorymi śmierć krolowáłá od Adámá áż do Moyżeszá/ áby byli mieli zgrzeszyć ná podobieństwo przestępstwá Adámowego: Przetoż y dla tego ten skład tych słow Apostolskich y stosowánie/ iáki Socin in medium przynośi: ostáć się nie może: ponieważ śię przećiwi sposobowi/ ktorym sam Apostoł o rzeczy sámey przedśięwźiętey mowi.

Náostátek: Y dla tego: Że tym tákim stosowániem tych słow Apostolskich/ Socin chce nam wprowádźić iákieś ludźi/ ktorzy od Adámá áż do Moyżeszá nie zgrzeszyli. Bo ieśli to podobieństwo przestępstwá Adámowego/ nie do tych ludźi śćiągáć śię ma/ ktore w tymże mieyscu Apostoł miánuie: ále do tey śmierći ktora od Adámá áż do Moyżeszá krolowáłá/ iáko Socin przewieść usiluie: Tedyć zá tym te słowá wszytkie Apostolskie/ ták będą muśiáły być kłádźione: *Ná podobieństwo przestępstwá*

Socin/ swoim wykłádániem tych słow Apostolskich przedśięwźiętych/ omylnym: wprowádza iákieś ludźi/ ktorzy od Adámá áż

do Moyżeszá: nie zgrzeszyli.

Adámowego krolowálá śmierć od Adámá áż do Moyżeszá, też nád tymi ktorzy nie zgrzeszyli. Niechayże nam prosze miánuią Adwersarze / ktorzy to są ludźie / ktorzy od Adámá áż do Moyżeszá nie zgrzeszyli? A czemu krolowálá nád nimi śmierć od Adámá áż do Moyżeszá/ poniewaz nie zgrzeszyli? Kedy to podźieią/ co wyższey tenże Apostoł v.12. mowi: *Dla tego iáko przez iednego człowieká grzech przyszedł ná świát, á przez grzech śmierć, y ták ná wszytki ludźi śmierć przeszła, poniewaz (NOTA) wszycy zgrzeszyli?* Kedy podźieią przykład Káimow / ktory napierwszy zgrzeszył od Adámá poczynáiąc/ bedąc pierworodnym synem Adámowym? Ekąd sie wziął gniew do sercá iego przećiwko Brátu? Gdyż sámo weyzrzenie Boże ná Ablá y ná ofiáre Ablowe: álbo też nie weyzrzenie ná sámego Káimá/ y ná ofiáre iego: nie mogło przez śie spráwić gniewu w sercu Káimowym: á pogotowiu áni zaboystwá: Gen.4. v.5.8. Kedy podźieią one ktore potopem zágubiono: Gen.6.v.5 wktorych wielka złość byłá? Kedy podźieią Chámá przekletego: Gen.9.v.25. iż inszych zámilcze/ ktorzy sie grzeszącymi od Adámá áż do Moyżeszá pokazáli? Jeśli nam pokażą Adwersarze iednego álbo niektorych w tym tám czáśie názwanych spráwiedliwymi: to iescze nie wszyscy spráwiedliwi poczawszy od Adámá áż do Moyżeszá: A tu powszechnie Apostoł mowi o onych wszytkich ludźiach ktorzy byli od Adámá áż do Moyżeszá/ że śmierć nád nimi krolowálá/ choćiayże ná podobieństwo przestepstwá Adámowego nie zgrzeszyli: á in specie nic tu nie mowi. A ieśliby te słowá Apostolskie ták sie skłádáć miáły/ iáko Socin vkázuie: to iest/ ták/ że ná podobieństwo przestepstwá Adámowego krolowálá śmierć od Adámá áż do Moyżeszá/ też nád tymi ktorzy nie zgrzeszyli: Tedyby ták powszechnie Socinowi o tych wszystkich ludźiách/ ktorzy byli od Adámá áż do Moyżeszá/ potrzebá pokazáć y zámykáć: że wszyscy nie zgrzeszyli od Adámá áż do Moyżeszá/

iáko

iáko powszechnie sam Apostoł te słowá swoie kłádźie o tych tám wszytkich ludźiach/ ktorzy byli od Adámá áż do Moyżeszá/ y nád ktorymi y śmierć krolowáłá od Adámá áż do Moyżeszá. Ale iże tego o onych wszystkich ludźiach/ ktorzy byli od Adámá áż do Moyżeszá/ Socin nie może powszechnie zámykáć/ áni z Pismá ś. pokazáć: áby byli zgołá wszyscy á wszyscy nie mieli grzesztyć/ gdyż śię przećiwna rzecz w Náimie/ pierwszym świećie potopem pokaránym/ o Chámie przeklętym/ przydam y o Sodomczykách: pokázuie: Przetoż ten wykład tákowy/ y składánie tych słow Apostolskie/ ktory Socin wnośi y ták śie ostáć nie może: poniewaź tego pokazáć nie może Socin / áby byli vniuersaliter zgołá oni wszyscy nie mieli grzesztyć/ ktorzy od Adámá áż do Moyżeszá byli/ y nád ktorymi też od Adámá áż do Moyżeszá śmierć krolowáłá: A tu Apostoł zgołá powszechną mowę o onych wszytkich kłádźie/ ktorzy byli w onym czáśie od Adámá áż do Moyżeszá: *Ale krolowáłá śmierć od Adámá áże do Moyżeszá, też nád tymi ktorzy nie zgrzeszyli ná podobieństwo przestępstwá Adámowego, ktory iest kształtem przyszłego*: á tego nie mowi/ że nád niektorymi tylko tá śmierć krolowáłá. A tym tedy domysłem/ więcey śię Adwersarz wikle/ niżeli śię z rzeczy wypráwuie. A y o tych ktorzy w onym czáśie od Adámá áż do Moyżeszá dosyć w niewielkiey liczbie/miánuią śię spráwiedliwymi/ nowa byłáby Quæstia: Ieśli ták doskonále byli spráwiedliwymi: że zgołá żaden grzech nie był im przyległy: y skąd tá spráwiedliwość ich pochodźiłá? Gdyż o tych tám wszystkich/ nád ktorymi od Adámá áż do Moyżeszá śmierć krolowáłá/ wprowádzona będąc przez grzech iednego Adámá: Apostoł święty zrzetelnie y powszechnie zámyka: Iż iáko ná wszystki przez on grzech śmierć byłá wprowádzona: ták też wszyscy w onże czás grzesznymi byli: Rom. 5. ✝. 12. gdy pisze: *Przez iednego człowieká grzech wszedł na świát, á przez grzech śmierć, á ták śmierć ná*

 wszytki

wſzytki ludzi przeſzłá, poniewaz wßyſcy zgrzeßyli. A v Jobá świętego: Cap.15.℣.14. powßechnie nápiſano: że człowiek/ ktory ſie rodzi z niewiásty/ nie może być ták czyſty/ áby miał być vſpráwiedliwiony. A znowu Apoſtoł ś. Rom.3.v.20. powßechnie mowi: że z vczynkow Zakonnych/nie może być vſpráwiedliwione żadne ciáło. A teżći pewnie ſą vczynki Zakonne/ ktore y oni czynić byli powinni ktorzy byli od Adámá áż do Moyżeßá: poniewaz dla tego potym Bog Zakon przez Moyżeßá podał/ áby był pokazał/iákich y przedtym/y potym/vczynkow po ludziách potrzebował. A nád to wßytko: Ze Piſmo ś. tym tám ludziom/ ktorzy od Adámá áże do Moyżeßá żyli/ y ktorzy ſpráwiedliwymi byli/ ſpráwiedliwość nie względem vczynkow/ ále względem wiáry przypiſuie: iáko o Ablu: Hebr.11.v.4. ktory był ſpráwiedliwy. O Enochu/ ktory ſie podobał Bogu: támże v.5. o Noem: támże v.7. o Abráhámie: Rom. 4. v.3. nápiſano. Toż y o inßych wßyſtkich tym podobnych pod onże czás/ ma być rozumiano. Zá tymi tedy przyczynámi/ vpadáią y inße wßytkie Socinowe Ratie, dla ktorych/iáko ſie támże ſpráwuie: lib. de Seruat. fol.350. tákie ſkłádánie álbo conſtructią ná te słowá Apoſtolſkie wnoſi: o iákim ſie áż do tąd diſputowáło. A zá tym wßytkim/ co ſie o grzechu Adámowym/ ktory wprowádził ná świát/ y o śmierći wprowádzoney zá tymże grzechem/ ták ßyroce y z Piſmá świętego dowodnie tráktowáło: iuż káżde ſerce pobożne łácwie baczyć może: Iż nie ma Socin nic ták pewnego/coby ſie álbo ná plácu mogło oſtáć/ álbo Sentencią náße o tym zniewáżyć: Iż ſie nam grzech Adámow przywłaßcza. Ráczey ſam Socin/ przećiwiąc ſie temu/ wpráwuie ſie w dziwne Abſurda, z ktorych go ná wieki/ náśládowcy iego/ á przytym y ſámych śiebie/ nic wywikłą: á zwłaßczá / poki przy ták obłędliwey opiniey y ćießkim záwiedzieniu: zoſtáwáć będą chćieli.

TE-

TERAZ iuż postąpmy do DRVGIEY części Controuersiey / ktorą / niemniey iáko y pierwszą / Socin in medium wnośi / z tychże słow Apostolskich Listu do Rzymian: Cap. 5. Miánowićie o przywłászczániu nam spráwiedliwośći Christusowey. Apostoł twierdźi: Iż sie nam spráwiedliwość Christusowá przywłaszcza: iáko sie wyższey ex ✝. 16. 17. 18. 19. tegoż mieyscá pokázáło. Socin záśię tego z tych słow / iáko naybárźiey może neguie. Miánowićie iednák tym porządkiem.

Naprzod: Fráſuie sie / vkázuiąc: że ieślibyśmy chćieli te słowá Apostolskie / ad Actualem propagationem, álbo grzechu Adámowego / álbo posłuszeństwá Christusowego / referowáć: że nigdy tych słow ✝. 14. *Ale krolowáłá śmierć od Adámá áż do Moyzeszá, też nád tymi ktorzy nie zgrzeszyli*: &c. wyrozumienia niedostąpimy. Co czyni w ten czás gdy pisze te słowá: lib. de Seruat. fol. 341. *A ktorzy do vczynkowego grzechu, y posłuszeństwá, podawánia, to stosowánie, álbo tylko, álbo nayosobliwiey należeć twierdzą, nigdy tych słow wyrozumienia nie dostąpią, Ale krolowáłá śmierć od Adámá &c. W ktorych* (*iesli sie do przedśięwźięćia Apostolskiego, iáko potrzebá iest, stosowáć máią.*) *iáwna iest, iż osobliwie o tych bywa mowiono, ktorzy od vczynkowych grzechow wolnymi byli; od tych mowię, vczynkowych grzechow, ktorym z dekretu przećiwko Adámowi wydánego, iż śmierć należáłá, godźiłoby sie zámykáć; iáko potym obaczymy.* To włásne Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Nie potrzebny sobie fráſunek nieszczęsny Socin zádał / z strony nas / iákobyśmy własnego wyrozumienia tych słow Apostolskich v. 14. nigdy nie mogli dostąpić / dla tego: ieślibyśmy to stosowánie grzechu Adámowego / z posłuszeństwem Christusowym: o przywłaszczániu nam álbo grzechu Adámowego / álbo posłuszeństwá Christusowego / Nie potrzebny fráſunek Sociniow.

ſcwego/ chćieli rozumieć. Zal mi Socina: bo mniemam że od tego fráſunku ták prędko vmárł: nie mogąc ſam zrozumieć tych ſłow Apoſtolſkich: bo ie wzgorę nogámi wywroćił: iáko ſie pokazáło. Prawdá tedy/ że ieślibyſmy po Socińſku te słowá wykłádáć chćieli: to ieſt/ ták iáko on ich ſtoſuie: *Ná podobieńſtwo przeſtępſtwá Adámowego krolowáłá śmierć od Adámá áż do Moyżeſzá, też nád tymi ktorzy nie zgrzeſzyli:* tedybyſmy nigdy włáſnego y prawdziwego wyrozumienia tych słow nie doſtąpili. Nowſzem tebyſmy ſtąd z Socinem zámykáć muśieli: Iż iáko od Adámá áż do Moyżeſzá byli ludźie tákowi/ ktorzy nie grzeſzyli/ á przećię nád nimi śmierć od Adámá áż do Moyżeſzá krolowáłá: Ták też żadnym ſpoſobem: ieden on grzech vczynkowy Adámow: nie przywłaſzcza ſie ludźiom: Bo ieśliby ſie przywłaſzczał/ tedyby wſzyſcy muśieli grzeſzyć/ iáko ſie też wſzyſcy z niego zrodźili: Ale iż nie wſzyſcy grzeſzą: Bo od Adámá áż do Moyżeſzá byli ludźie tákowi/ ktorzy nie zgrzeſzli: Przećię żadnym ſpoſobem grzech on ieden vczynkowy Adámow nie przywłaſzcza ſie ludźiom. A dopiero zátym muśielibyſmy y to z Socinem zámykáć: Iż iáko grzech vczynkowy Adámow nie przywłaſzcza ſie ludźiom: Ták też áni poſłuſzeńſtwo vczynkowe Chriſtuſowe/ nie może ſie przywłáſzczáć ludźiom. Tákbyſmy mowię/ muśieli błąkáć/ ieślibyſmy te słowá Apoſtolſkie ℣. 14. po Socińſku chćieli ſkłádáć y wykłádáć. Ale kiedy ie ták po Apoſtolſku położymy: *Ale krolowáłá śmierć od Adámá áż do Moyżeſzá, też nád tymi ktorzy nie zgrzeſzyli ná podobieńſtwo przeſtępſtwá Adámowego, ktory ieſt kſztáłtem przyſzłego:* Tedy bárzo śnádniuchny/ włáſny á prawdziwy Sens tych słow/ ſámże Apoſtol do ręku nam podawa: ktory ſie y ſkłádániu y wykłádániu Socińſkiemu/ ná głowę przećiwi. Nie mowi tu bowiem Apoſtol święty zproſtá tego: że ći nád ktorymi też śmierć krolowáłá/ od Adámá áż do Moyżeſzá: zgołá

Wyrozumienie tych słow Apoſtolſkich/ o ktore ſie Socin fráſuie.

nie

nie zgrzeszyli: ále dokłada: że nie zgrzeszyli ná podobieństwo przestępstwá Adámowego: Zátym dáiąc znáć: że inszym koniecznie sposobem zgrzeszyli: ponieważ nie zgrzeszyli ná podobieństwo przestępstwá Adámowego. A nie zgrzeszyli ná podobieństwo przestępstwá Adámowego oni ná ktorych sámże ieden Adam grzech wprowádził/ dla tego: Iże nie zgrzeszyli ták Actualiter onymże grzechem Adámowym/ iáko sam Adam Actualiter, tymże grzechem ktory ná insze wprowádził: zgrzeszył: ále zgrzeszyli/ in Natura tymże grzechem Adámowym/ ktory Adam ná nie wprowádził: iáko się też wyższey pokazáło. To tedy iest prosty y własny Sens tych słow Apostolskich. A stąd tákie zámknienie do przedsięwzięcia nászego płynie: Iż iáko przecię pewnym swoim sposobem/ grzech vczynkowy Adámow/ ná wszytki ludźi spada y przywłaszcza się im/ będąc ná nie przez sámego iednego Adámá wprowádzony: choćiayże inszy wszyscy ludźie ná podobieństwo przestępstwá Adámowego nie zgrzeszyli: Ták też pewnym swoim sposobem vczynkowe posłuszeństwo Christusowe/ ktore iest wystáwione náprzećiwko nieposłuszeństwu Adámowemu/ ludźiom przywłaszczáć się muśi. A toć iest odpráwá słuszna dána Socinowi ná pierwszą rzecz/ z strony przywłaszczánia nam posłuszeństwá Christusowego.

Potym: Postępuie sobie w tym przedsięwzięciu Socin y tym sposobem: Gdy nam znowu zadawa: Że ieślibyśmy też ná tym mieyscu inszych ludźi insze vczynkowe grzechy rozumieć chćieli: á nie sam tylko ieden Adámow vczynkowy występek: tedy żadnym sposobem/ nie będziemy mogli wyłożyć słow ktore niżey ták często Apostoł powtarza: *Iednego wystepkiem*, álbo *przez iednego wystepek*, álbo *nieposłuszeństwo*. Co czyni Socin w ten czás/ gdy ty słowá: lib. de Servat. fol. 341. pisze: *Nád to, żadnym sposobem nie będą mogli wykłádáć tych słow ták częstokroć od*

Apostołá niżey powtorzonych, Iednego wystepkiem, álbo przez iednego wystepek, álbo nieposłuszeństwo z ktorych iáwna iest, że tám Páwel considerwie ieden on Adámow wystepek, á nie vczynkowe ludźi grzechy, iáko przyczyne sámych ludźi smierći y potepienia. To własne Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Socinowe zápamietánie.

Dziwna iáko sie tu słábey okázuie Socin pámięci/ ktory ná teyże kártie: 341. pokázuiąc: że tu Apostoł mowi nie tylko o sámym iednym vczynkowym Adámowym grzechu/ ále y o inszych grzechach vczynkowych inszych ludźi: y tego miánowićie temi słowy v. 13. dowodząc: *Abowiem áże do zakonu grzech był ná swiećie, &c.* Znowu iákoby sie zápomniawszy/ ná tym mieyscu twierdźi to: że tu w tych słowiech Apostoł święty konsideruie sam tylko ieden grzech vczynkowy Adámow: á przy tym nie konsideruie inszych grzechow vczynkowych/ inszych ludźi. Táki zwykło temu bywáć/ ktory z prawdą walczy/ częstokroć sie nie czuie y nie pámięta co mowi. Rádźi tedy my ná to przypadamy: Iż tu Apostoł ś. nayosobliwiey konsideruie sam on ieden grzech vczynkowy Adámow. Ale ták go iednák konsideruie/ że vkázuie: Iż onym grzechem iednym/ nie tylko sam Adam stał sie grzesznym: ále y inszy wszyscy stáli sie nim obwinieni. Bo vkázuie Apostoł: Iż tenże grzech ná świát od Adámá był wprowádzony: gdyż iáko iesscze w ten czás inszego grzechu nie było / tylko on ieden Adámow/ o ludzkich/ grzechách mowiąc: Ták też Adam nie mogł inszego ná świát wprowádzáć. Vkázuie/ że zá tym grzechem śmierć przyszłá/ y ná wszystki ludźi przeszłá: y iże zá wprowádzeniem tego grzechu/ nie tylko wszyscy pomárli/ ále y zgrzeszyli: ℣.12. Vkázuie że tego iednego wystepkiem wiele ich pomárło: ℣.15. Vkázuie że z iedney onego iednego obrázy/winá przyszłá ku potepieniu: ℣.16.18. Vkázuie że przez iedne obrázę/śmierć krolowáłá przez iednego: ℣.17. Vkázuie náostátek/ że

ten ieden

ten ieden człowiek ſwoim nieposłuſzeńſtwem grzeſznikow poſtánowił wiele: v. 19. Coż tu rzecze drużyná Socinowá? Jákoż tu tego będą śmieli zaprzeć: że onym iednym vczynkowym Adámowym grzechem / y inſzy wſzyſcy ludźie nie oſtáli ſie obwinieni záraz w ten czás/ kiedy ſam Adam zgrzeſzył/ y kiedy ten grzech ná świát wprowádźił? Bo tu nie ná ten czás Apoſtoł wzgląd miał/ ktorego te słowá piſał: ále ná on czás napierwſzy/ ktorego Adam w Ráiu zgrzeſzył/ y ktorego ieſzcze oprocz Adámá y Ewy więcey ludźi ná świećie nie było. A iuż y w te czáſy ten grzech ná nie był wprowádzony. Już ich w te czáſy wielu tego iednego nieposłuſzeńſtwo grzeſznikámi poſtánowiło. Już ich w te czáſy tego iednego przeſtępſtwo wielu pozábiiáło y vmárłymi poczyniło: choć mu vczynkiem ſámym grzechu onego iego włáſnego nie pomogli: choć nie mieli ieſzcze w ten czás y ſwych włáſnych grzechow: iáko też áni ſámi ieſzcze w ten czás/ kiedy Adam zgrzeſzył/ áni żyli/ áni rzeczą ſámą byli? Rádźi nie rádźi muſzą tu tego Adwerſarze pozwolić/ że on grzech Adámow napierwſzy zlał ſie ná wſzyſtki ludźi przez to przyrodzenie/ ktore z Adámá rodząc ſie przyimowáli: ponieważ ták wielą ſpoſobow nas wſzyſtkich Apoſtoł onym ſámym iednym grzechem Adámowym obwinia: ponieważ my wſzyſcy onym ſámym vczynkiem nie mogliſmy go ná ſię deriwowáć áni wprowádźić / ktorym vczynkiem tenże grzech ſam Adam ná ſię przywiodł: bo z nim w ten czás/ áni potym Actu ipſo z onego owocu zákazánego nie iedliſmy/ kiedy on iadł. A zátym y to będą muſieli Adwerſarze zeznáć: Iż on grzech ieden Adámow przez przyrodzenie ná nas zlawſzy ſie/ y nas obwiniwſzy/ potym z poſtępkiem czáſu żyćia káżdego człowieká ná świećie: ſpráwił w nas wiele vczynkowych grzechow. R z tądżeć v. 16. Apoſtoł nápiſał: *A nie iáko przez iednego ktory zgrzeſzył, ták dar, ſąd bowiem z iednego ku potępieniu, ále dar z wielu wy-*

ſtępkow

ſtepkow ku vſprawledliwieniu. Iż tedy Apoſtoł Páwel ś. nie máiąc żadnego wzgledu ná oſobne náſze vczynkowe grzechy/ naywiecey nas y nie iednym ſpoſobem/ onym ſámym; iednym vczynkowym Adámowym grzechem obwinia/ grzeſznymi czyni/ potepionymi y pomárłymi: A nie mogł nas inácżey obwinionymi y grzeſznymi tym iednym grzechem czynić/iáko áni potepionymi y vmárłymi: tylko wzgledem przyrodzenia z Adámá przywźietego / ktore pierwey Adam w ſobie vczynkowym onȳ grzechem ſwoim popſowawſzy/ śmierći poddáne y potepieniu vczyniwſzy: potym nam tákowez/rodząc nas y płodząc z śiebie/podał: Przetoż kázdy ſtąd pobożny y rozſądny bacżyć może: Iż ſie nam tym ſpoſobem grzech on ieden vczynkowy Adámow przywłaſzczył. A iáko tym pewnym ſwoim ſpoſobem grzech ten ieden vczynkowy Adámow przywłaſzcża ſie nam: Ták też y poſłuſzeńſtwo Chriſtuſowe pewnym ſwoim ſpoſobem przywłaſzcżáć ſie nam muśi. A zwłaſzcżá iż toż o poſłuſzeńſtwie vczynkowym tego iednego Apoſtoł święty: v.19. iáwnie zámyka: że przez nie poſtánowiono bedźie ſpráwiedliwych wiele. A ták y ták drugie zdánie Socińſkie vpada.

Potrzećie: poſtepuie ſobie Socin w tym przedśiewźięćiu/ tym ſpoſobem: gdy vkázuie: Iż tu Apoſtoł nie inákſze ſtoſowánie czyni grzechu Adámowego/ z poſłuſzeńſtwem Chriſtuſowym: tylko ták: że vkázuie: Iż iáko od Adámá ſtał ſie ná świećie pocżątek grzeſzenia: Ták też od Chriſtuſá ſtał ſie pocżątek ná świećie tákim ſpoſobem poſłuſzeńſtwá woley Bożey oddawánia/ ktorym ſpoſobem teraz poſłuſznymi nam być roſkazáno. Co czyni w ten czás gdy te ſłowá piſze: lib. de Seruat. fol. 348. *Smysl tedy Apoſtolski, że ſie do rzeczy wrocimy, w pierwſzey cżeśći slow tych ten ieſt, że, iáko przez Adámá vczynkowy y prawdziwy grzech wſzedl ná świát, (to ieſt, od niego pocżątek grzeſzenia ná świećie ſtal ſie (ábowiem pod nazwiskiem Adámá,*

w tey

w tey y podobnych Disputáciach. Ewę y Adámá Pismo wespoł rozumie, ktore żáiedne tylko osobe bierze) á przez grzech śmierć, skąd sie stáło, że ná wszytki ludzi śmierć przeszłá, ile, álbo dla tego że wszyscy zgrzeszyli; Ták przez Christusá vczynkowe y prawdziwe posłuszeństwo ná świát weszło, (to iest, od niego posłuszeństwá woli y Bożey oddawánia tym sposobem, ktorym tego czásu roskazano, stał sie ná świećie początek.) á przez posłuszeństwo żywot; skąd sie stáło, że ná wszytki ludzi żywot przeszedł, ile posłuszni byli, álbo dla tego że wszyscy, ktorzy od sámego Christusá sie zrodzeni, posłuszni byli, &c. To Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Zda sie Socin mądrze mowić: Ale y tu prostotą prawdy w chytrości swoiey od Christusá będzie poimány.

Naprzod gdy mu to zádano będźie: że tego co mowi: żadnym świádectwem Pismá świetego nie dowodźi. Powiáda że to iest smysł Apostolski: á Apostołowi o tym smyśle nigdy sie nie śniło: áni żaden z pobożnych y dosyć wielkimi dáry Duchá Bożego obdárzonych Mężow / áni przed Socinem / áni po Socinie / tego smysłu Apostolskiego / nie widźiał áni rozumiał. Nie smysł to tedy Apostolski / ále domysł Sociński / ktorego sie on w te czásy domyślił / kiedy sie naywietszym y nasubtelnieyszym zwodźićielem wielu niewinnych serc y cnotliwych: pokázáć postánowił; y z mozgiem swym wichrowátym v tych popisáć: ktorzy łáskotliwe vszy máią.

Potym gdy mu y to zádano będźie: Że tu nic Apostoł nie mowi o początku do grzeszenia / áni o początku do posłuszeństwá: ále mowi o sámym grzechu / y o sámym posłuszeństwie: iáko káżdy pobożny obaczy / skoro te wszytkie słowá Apostolskie od wierszá 12. áż do końcá Rozdźiału przeczyta. Przetoż y Adwersarz tego sie domyśláć nie może.

Potrzećie: Gdy mu y to zádano będźie: że tu posłuszeństwo

Okazánie: Iż iáko on grzech Adámow / ktorym wszyscy ludźie zgrzeszyli / y dla niego pomárli: nie może sie rozumieć przyczyna począctku inszych ludźi w osobności vczynkámi grzeszenia: Ták áni posłuszeństwo Christusowe / przez ktore sprawiedliwych vczyni postánowio

no nie może śie rozumieć: o początku posłuszeństwá nászego Bogu.

ſtwo Chriſtuſowe/ Apoſtoł świety nie z tey miáry ſtoſuie do nas/ áby miáło być początkiem posłuszeńſtwá nászego Bogu: ále z tey: że przez to posłuszeńſtwo Chriſtuſá iednego: ſpráwiedliwych wiele ma być poſtánowiono: ℣. 19.

Poczwarte: Gdy mu y to zádano będzie: że nigdźie w Piśmie świetym/ posłuszeńſtwo Chriſtuſowe: nie názywa ſie początkiem posłuszeńſtwá nászego?

Popiąte: Gdy mu y to zádano będzie: Że Apoſtoł świety/ posłuszeńſtwo Chriſtuſowe ták konſideruie: ile ieſt y zoſtawa posłuszeńſtwem ſámego Chriſtuſá iednego; v. 19. nie ileby z nászym posłuszeńſtwem miáło być złączone. A iużby koniecznie z nászym posłuszeńſtwem muśiáło być złączone: ieśliby to prawdá że ieſt początkiem posłuszeńſtwá nászego Bogu: Gdyż początek posłuszeńſtwá nászego Bogu/ nie może być odłączony od posłuszeńſtwá nászego Bogu: iáko áni początek iákiey rzeczy: nie może być odłączony od oney ſámey rzeczy/ ktorey ieſt początkiem?

Poſzóſte: Gdy mu y to zádano będzie: że pierwey śiłá ludźi znáydowáło ſie posłusznych Bogu: niżeli ſie ſtał Chriſtus posłuszny Bogu áż do śmierći krzyżowey: Phil. 2. v. 8. Był mu posłuszny Abráhám: Gen. 23. ℣. 3. iż inszych przed Abráhámem/ y po Abráhámie zámilczę. Przetoż posłuszeńſtwo Chriſtuſowe áż do śmierći krzyżowey: nie mogło być początkiem posłuszeńſtwá ludzkiego Bogu/ tym względem iáko Socin rozumie: A zwłaszczá gdy y to kto przytym vważy: że posłuszeńſtwo Bogu tych ktorzy ſą pod Nowym Teſtámentem/ z posłuszeńſtwem onych ktorzy byli pod Stárym Teſtámentem/ nie ieſt dwoie: ále iedno. Bo iáko my pod Nowym Teſtámentem powinniſmy posłuszni być Bogu: Ták y oni pod Stárym powinni byli posłusznymi być Bogu. A iáko onych posłuszeńſtwo Bogu/ ktorzy byli pod Stárym Teſtámentem

stámentem/ nie mogło zostáwáć rozdwoione áni sobie przeciwne: choćiayże częstokroć od rożnych osob/ y wzgledem rożnych rzeczy domagano śie go: Gdyż wszyscy posłuszny mi byli iednemu Bogu/ choćiayże w rożnych rzeczach y sposobiech: Ták też posłuszeństwo Bogu tych ktorzy są pod Nowym Testámentem: nie może zostáwáć rozdwoionym áni sobie przećiwnym/ posłuszeństwem onych ktorzy byli pod Stárym Testámentem posłusznymi Bogu: choćiayże ták tym/ iáko y onym/ rożne rzeczy y sposoby do posłuszeństwá wystáwione: mogłyby być pokazáne. Z tych tedy przyczyn káżde serce pobożne baczyć iuż może/ iáko y tu choć śie sobie Socin zda náder mądry: w głupstwie od prostoty y szczyrośći náuki Christusowey muśi być odsądzony. Poniewaž tedy ten domysł Adwersárski/ iáki śie pomienił z słow iego sámego/ przed tymi przyczynámi/ ktore śie mu przećiwne wystáwiły/ ostáć śie nie może áni viść zá prawdźiwy: Przetoż zátym nászá Sentencia zostawa nieporuszona/ o tym: Iż to posłuszeństwo Christusowe/ przez ktore spráwiedliwych ma być postánowiono wiele: przywłaszcza śie nam. A przywłaszcza śie nam nie z inszey miáry/ tylko z tey: áby iáko przez nieposłuszeństwo iednego onego pierwszego Adámá/ grzesznikow wiele iest postánowiono: Ták áby przez posłuszeństwo iednego wtorego Adámá Christusá Páná: spráwiedliwych wiele postánowiono być mogło: Abowiem ták Apostoł nápisał ℣. 19. *Abowiem iáko przez nieposłuszeństwo iednego człowieká, grzesznikow postánowiono wiele: Ták przez posłuszeństwo iednego, spráwiedliwych będźie postánowiono wiele.*

Náostátek: Postepuie sobie Socin tym sposobem w tym przedśiewźięćiu: z strony przywłaszczánia nam posłuszeństwá Christusowego/ álbo spráwiedliwośći: gdy pokázuie: iákoby to miáłá być rzecz nieprzystoyna/ temuż Christusowi/ męki/ ktoreśmy ćierpieć mieli: zá nas zápłá-

ćić á przywłaſzczáć ſie nam poſłuſzeńſtwu y niewinnośći tegoż Chriſtuſá. Co czyni w ten czás/ gdy te słowá: lib. de Seruat fol. 367. piſze.

Trzećia część tegoż wymawiánia tá może być, ktorą rzeczą sámą drugą pierwſzey vczynilismy, choćiayże inſzymi słowy ma być wykładána; to ieſt, iżebyśmy wierzyli, że gdy Chriſtus zá grzechy náſze zupełnie Bogu śmierćią ſwoią dosyć vczynił, nam iego ſpráwiedliwość bywa przyczytána. ktora część w tym wymawiániu, nie też záprawdę ſprosność zámyka, ktorą w oney zámykálá; ále iednák y tu tákże bárzo nieprzyſtoyna ma być vznawána. Co bowiem ſpolnego ma, wierzyć że kto męki, ktorem ia płáćić był powinien, zá mnie zápłáćił, z tym, że iego dobroć y niewinność przywłaſzcza ſie mi? álbo co zá moc tá wiárá może mieć do doſtąpienia tego poczytánia? To Socinowe słowá.

Ná to odpowiádam.

Dudek/ iż iego ſámego gniazdo ſmrodliwe: rozumie że tákie ſą y inſzych ptakow gniazdá. Tákże y Socin Archimiſtrz Adwerſárſki: Iż widźiał/ że wſzytká iego opinia naywięcey z ſprosnych á brzydkich błędow y nieprzyſtoynośći ieſt vłatána: Przetoż rozumie: że tákoważ ieſt y Ewángelicka religia. A dla tegoż nam tu/ z ſtrony tego przywłaſzczánia nam poſłuſzeńſtwá Chriſtuſowego chce iákąś Absurditatem, álbo ſprosność y nieprzyſtoyność zádáć: Twierdząc iákoby to miálá być rzecz ſprosna/ Chriſtuſowi zá nas dosyć vczynić: á tegoż dobroći y niewinnośći nam ſie przywłaſzczáć? Ale iesli tá rzecz ták bárzo nieprzyſtoyna ma być v Adwerſarzá: niechayże w teyże nieprzyſtoynośći v niego zoſtawa Cauſa cum effectu. Zápłacenie długu zá kogo/ z przywłaſzczániem ſkutku temu zá ktorego dług zápłácono. Náwet niechayże w teyże nieprzyſtoynośći v niego zoſtawa: Poſłuſzeńſtwo Chriſtuſowe/ z tą rzeczą/ że ſie przez nie ſpráwiedliwych wiele poſtánawia. Gdyż y to zda ſie nieprzyſtoyna/ oſtawáć ſie

Okazánie: Iż to/ nie ieſt rzecz nie przyſtoyna: Chriſtuſowi zá nas dosyć vczynić: á tegoż dobroći y niewinno-

wáć ſie ſpráwiedliwym komu poſłuſzeńſtwem inego; á ieſz cże ostawáć ſie wielom ſpráwiedliwymi poſłuſzeńſtwem inego? Abowiem doſyć vczynienie Chriſtuſowe zá nas / ieſt cauſa efficiens ſpráwiedliwośći : przywłaſzczánie nam záśie ſpráwiedliwośći Chriſtuſowey / ieſt ſkutkiem tego doſyć vczynienia zá nas Chriſtuſowego : iáko ſie wyżſzey pokazáło. Jáko tedy żadney nieprzyſtoynośći w tym nie máſz / gdy kto zá kogo dług płácąc / y ták zań doſyć czyniąc / ſkutek tego doſyć vczynienia y długu zápłácenia / onemu / zá ktorego dług zápłáćił przywłaſzcza : Ták dáleko wiecey w tym żadney nieprzyſtoynośći nie máſz : Iż Chriſtus Pan / zá nas grzechy náſze zápłáćiwſzy / ćierpiąc dla nich / y ták zá nas doſyć vczyniwſzy : przywłaſzcza nam ſkutek ſwego tego doſyć vczynienia / to ieſt ſpráwiedliwość. Co y ſam Apoſtoł Rom. 5. ℣. 19. vkázuie : Gdy poſłuſzeńſtwo Chriſtuſowe áż do śmierći krzyżowey / przez ktore zá nas doſyć vczynił / iáko ſie wyżſzey pokazáło : kędźie tanquam cauſam efficientem tego / że przez nie ſpráwiedliwych wiele ma być poſtánowiono : Wielom przywłaſzczáiąc vſpráwiedliwienie / iáko ſkutek tego Chriſtuſowego poſłuſzeńſtwá. Czegoby był nigdy Apoſtoł święty nie czynił / by był wiedźiał : że to ieſt rzecz nieprzyſtoyna / Chriſtuſowi zá nas doſyć vczynić : á tegoż ſpráwiedliwośći nam ſie przywłaſzczáć. Ráczey tedy ſam Socin / dopuſzcza ſie wielkiey niesłuſznośći / iże tego neguie : niżeli áby ſie przy Sentenciey náſzey iáka Abſurditas dla tego miálá znáydowáć : iże wyznawa / że Chriſtus Pan y doſyć zá nas vczynił / y ſpráwiedliwość iego nam ſie przywłaſzcza : iáko doſyć vczynienia tego ſkutek. A toć ieſt słuſzna / dowodna / y doſtáteczna roſpráwá z Socinem z ſtrony tych dwu mieyſc Piſmá świętego / ná ktore Socin Archimiſtrz Adwerſárſki / ták wielo ſpoſobow wykrętnych puśćił ſie. Jednego ex 1. Cor. 1. v. 30. Drugiego ex Epiſt. Rom. 5. v. 12. áż do końcá Rozdźiału :

śći : nam ſie przywłaſzczáć.

dźiaiu z chcąc ie znieważyć. Jednák pokazáło śię: że nimi Sentencia náſzá dobrze ieſt vtwierdzona/ o tym: że ſie nám dosyć vczynienie Chriſtuſowe przywłaſzcza: po-niewaz ſie nam przywłaſzczáią ſkutki tego dosyć vczy-nienia. Adwerſárſka záśie opinia/ iż ſie przećiwi temu/ zniewazona zoſtawa/ choć ſie wielą ſpoſobow prawdźi-wą okázáć vśiluie: Co káżdy pobożny łácno vzna: gdy te roſpráwę náſzę rozſądnie przeczyta.

A iż Socin w ſwoim Servátorze/ y Adwerſarze náſzy w ſwoim Kátechiżmie/ Diſcipulowie Socinowi: nie od-powiádáią nam ná więcey mieyſc Piſmá ś. ktore ſenten-cią náſzę o przywłaſzczániu nam dosyć vczynienia Chri-ſtuſowego/ vtwierdzáią: oprocz tych dwu mieyſc/ o kto-rych ſie áż do tąd tráktowáło: Przetoż my też nie mamy więcey plácu inſzych mieyſc Piſmá świętego bronić.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

W trzećiey rzeczy/ ná to Socinowi potrzebá odpowie-dźieć/ że vkázuie: iákoby ſie nam y dla tego dosyć vczynie-nie y ſpráwiedliwość Chriſtuſowá nie miáłá przywła-ſzczáć: Iże ći ktorzy chcą żywotá wiecznego doſtąpić/ potrzebá áby rzeczą ſámą/ y prawdźiwie niewinnie y po-bożnie żyli: nie tylko przez przywłaſzczánie: Abowiem ták o tey rzeczy Adwerſarz nápiſał: libr. de Seru. fol. 360. *Tym ktorzy zbáwienia przez Chriſtuſá nam nábytego chcą być vczeſnikı, potrzebá to mieć, áby prawdziwie byli pobożnymi, á prawdziwie, nie áby tylko przez przywłaſczenie, świątobliwie y niewinnie żyli.* To właſne Socinowe słowá. Ktore Adwerſarz chce mieć ták ważne: iáko gdyby ſim-pliciter było nápiſano: Iż ponieważ ći/ ktorzy chcą ży-wotá wiecznego doſtąpić / y zbáwienia przez Chriſtuſá nábytego: potrzebá áby rzeczą ſámą ſpráwiedliwie y świątobliwie żyli: Przetoż ſie im ſpráwiedliwość Chri-ſtuſowá nie przywłaſzcza.

Ná to

Ná to odpowiadam.

Iáko wszedźie/ ták y tu myli śie wielce Adwersarz/ áby to miáłá być dostáteczna przyczyná/ odsądzáć tych ktorzy zbáwienia przez Christusá nábytego máią być vczestniki: przywłaszczánia im spráwiedliwośći Christusowey dla tego: że też im sámym potrzebá rzeczą sámą pobożnie y spráwiedliwie żyć. Gdyż vnius causæ plures possunt esse subordinati fines. A iáko vnius causæ plures subordinati fines mogą być: Ták też nigdy fines subordinati, nie mogą sámi przez śie znośić / principalem finem illius causæ, cuius sunt subordinati fines. A dla tegoż też Pismo ś. pospolu te rzeczy kłádźie/ to iest/ y te pierwszą/ że nas Christus przez śmierć swoie vspráwiedliwił/ y te wtorą: że nas tą śmierćią swoią do spráwiedliwego żyćiá nápotym obowiązał.

Okázánie: Iż choć ći ktorzy chcą żywotá wiecznego dostąpić: powinni niewinnie y pobożnie żyć: iednák przećie nie idźie tostąd/ áby śie nam dla tego spráwiedliwość Christusowá/ álbo dostyć vczynienie: nie miáło przywłaszczáć.

O Pierwszey ták nápisano: Coloss. 1. ℣. 21. 22. *A ták was ktorzyśćie niekiedy byli oddaleni y nieprzyiaćiele vmysłem, ktory śie báwił złymi vczynkámi, teraz záiste poiednał w ćiele swoim własnym przez śmierć, áby stáwił was święte y nienagánione y niewinne przed oblicznośćią swoią.*

O drugiey záśie ták nápisano: 2. Cor. 5. ℣. 14. *Abowiem miłość Christusowá ćiśnie nas, rozumieiąc to, że iesli ieden zá wszystkich vmárł, tedyć wszyscy vmárłymi byli: á zá wszytkie vmárł Christus, áby ktorzy żywą, iuż nie sobie żyli, ále temu ktory zá nas vmárł y powstał.*

Z ktorych świádectw/ nie tylko śie to pokázuie: że przywłaszczánie nam spráwiedliwośći Christusowey/ z pobożnym nászym żyćiem ná świećie/ nic nie wálczy/ áni iedno drugiego znośi: ále pokázuie śie y to: że Christus śmierćią swoią y vspráwiedliwieniem nas oną: iest wykonywáiąca przyczyna pobożnego y spráwiedliwego żyćia nászego ná świećie: Bo mowi zrzetelnie Apostoł w tych poślednieyszych słowiech: Iż iáko Christus zá wszytki vmárł/ ták też y dla tego zá wszytkich vmárł: áby ktorzy

żywą/

żywą/ iuż nie sobie żyli/ ále temu ktory zá nich vmárł y powstał. A ták y tu Adwersarz nie ma nic / czymby mogł słusznie sentencią nászę nágánić.

Artykuł Dwunasty.

O WIERZE W PANA CHRISTUSA.

A miánowićie o tym:

Ieśliże w tym tylko wiárá Zbáwienna w Christusá Páná zámyka sie; ábyśmy przezeń vfali w Bogu?

PIszą Adwersarze w Kátechizmie swym fol. 288. o wierze w Páná Christusá/ iáko o rzeczy tey ktora z strony nas do Nowego Przymierza należy: Dźielą ią ná dwoie: Iedne vkázuiąc być tákową/ zá ktorą nie idźie zbáwienie koniecznie: A Drugą tákową/ zá ktorą idźie zbáwienie koniecznie/ y pokazawszy/ iż tá wiárá w Páná Christusá zá ktorą nie idźie zbáwienie koniecznie / zámyka w sobie nic co inszego/ tylko przyzwolenie ná náukę Páná Iezusowę: Iż iest prawdźiwa: Záraz támże fol. 289. piszą o tey wierze w Páná Christusá/ zá ktorą idźie zbáwienie koniecznie: te słowá.

A ktora iest tá wiárá zá ktorą idźie zbáwienie koniecznie? Iest vfność przez Páná Christusá w Bogu. Z kąd sie pokázuie, że tá wiárá w Christusa Páná dwie rzeczy w sobie zámyka: Iedna iest, ábyśmy nie tylko Bogu vfáli, ále też y Pánu Christusowi. Druga, ábyśmy temu Bogu posłuszni byli nie tylko w tym co w Zakonie swym roskazał á przez Christusá nie znieśiono. ále

też y w tym wszystkim, co Christus do Zakonu przydał. To własne Adwersarskie słowá.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Jáko sam Christus/ nie inszym sposobem iest nászym Zbáwicielem/ tylko iż zá nas vmárł/ y krew swoię naświętszą wylał: á tym wylaniem krwie swoiey z Bogiem nas poiednał/ y vbłagániem sie dla grzechow nászych odpusczenia stáwił: Ták też wiárá zbáwienna nie może być insza w tego Christusá/ tylko tá/ ktora sie ná śmierci iego y krwie przelaniu záſadza: przywłasczáiąc sobie śmierć iego/ wespoł z tymi pożytkámi ktore z niey wyni-knęły. Máiąc y tę vfność w nim/ że iáko nas od począ-tku przez tę śmierć swoię mocen był zbáwić/ że y do końcá mocen iest w niebie tego nam zbáwienia dochowáć/ zá środkiem wiáry prawdziwey. A iáko sámi Adwersarze/ tey vfności w Bogu/ przez Páná Christusá/ ktorą názy-wáią wiárą w Christusá/ niechcą pozwolić tego/ áby sie miáłá záſádzáć ná śmierci Páná Christusá / y przywła-sczániu sobie wszytkich pożytkow ktore z niey wyniknęły: Ták też żadnym sposobem tákowa vfność w Bogu przez Páná Christusá: nie może być wiárą zbáwienną w sá-mego Christusá.

Tá Sentencia nászá Pięć części zámyka

PIERWSZA CZĘŚĆ.

Tá Część to w sobie zámyka: Że Christus Pan/ nie in-szym sposobem iest nászym Zbáwicielem: tylko tym: że zá nas vmárł y krew swoię naświętszą wylał: y iże tym wy-laniem krwie swoiey nas z Bogiem poiednał: y vbłagá-niem sie dla grzechow nászych odpusczenia stáwił: Bo to ze wszytkich vprzedzáiących Artykułow iáwna: Tu tego powtarzáć nie potrzebá.

Drvga Część.

Okazánie: Iż wiárá zbáwienna w Christusá/ tá iest/ ktora się ná śmierći iego y krwie przelaniu/ záſadza/ y ktora ſobie te śmierć iego ze wſzytkimi pożytkámi/ ktore z niey wynikneły/ przywłaſzcza.

Tá część to w ſobie zámyka: Ze wiárá zbáwienna w Chriſtuſá Páná/ nie może być inſza/ tylko tá: ktora ſię ná śmierći iego y krwie przelaniu záſadza: á przytym ktora ſobie te śmierć iego/ ze wſzytkimi pożytkámi ktore z niey wynikneły/ przywłaſzcza: Bo to ſtąd iáwna iże wiárá zbáwienna/ inákſza być nie może/ tylko táka/ iákie ieſt ſámo Obiectum teyże zbáwienney wiáry. Iż tedy Obiectum tey wiáry ieſt nie inákſze tylko Chriſtus Zbáwićiel/ ze wſzytką śmierćią ktorą zá nas podiął/ y z pożytkámi ktore z niey wynikneły: iáko ſię wyżſzey pokazáło: Przetoż też y wiárá ſámá zbáwienna/ ktora ná to Obiectũ wzgląd ma/ muśi być nie inákſza/ tylko táka: ktora ſię ná Chriſtuśie Zbáwićielu/ y wſzytkiey śmierći iego zá nas podięttey/ y ná pożytkách ktore z niey wynikneły: záſadza. A iesli ináczey: Tedyćby Chriſtus muśiał nie być Obiectum wiáry zbáwienney. Bo ieśli nie ieſt tym ſpoſobem Obiectum wiáry náſzey zbáwienney/ ktorym ſpoſobem ieſt ſam y zoſtawa náſzym Zbáwićielem: Tedyć zgołá nie ieſt Obiectũ wiáry náſzey zbáwienney. Albo ieśli ieſt Obiectũ wiáry náſzey: ále iednák nie tym ſpoſobem/ ktorym ſam ieſt y zoſtawa náſzym Zbáwićielem: Tedyć wiárá náſzá w tego Chriſtuſá/ nie ieſt zbáwienna. Gdyż ſię powiedźiáło: że wiárá zbáwienna/ ktora ná iákie Obiectum wzgląd ma: nie może być inákſza/ tylko táka/ iákie ieſt ono ſámo iey Obiectum. ná ktore wzgląd ma. Ieśliby tedy wiárá náſzá zbáwienna/ w Chriſtuſá: ściągáłá ſię nie tym względem do Chriſtuſá/ ktorym względem/ ſam Chriſtus Pan ieſt náſzym Zbáwićielem: Tedyć iáko Chriſtus Pan/ ieſt nie inſzym ſpoſobem náſzym Zbáwićielem: tylko że zá nas vmárł/ krew ſwoię wylał/ z Bogiem nas poiednał/ vbłagániem ſię w wylaniu krwie ſwoiey/ dla

odpu-

odpuszczenia grzechow nászych stáwił: Ták też żadnym sposobē tá wiárá nászá weń/nie może zostáwáć zbáwienna: ieśli mowię/nie tym względem śćiąga sie do niego/ktorym względem on sam iest nászym Zbáwićielem. Lecż iż to żadnym sposobem słusznie rzecżono być nie może: áby Christus Pan/ nie miał być włásnym Obiectum wiáry nászey: álbo áby tá wiárá nászá weń/ nie miáłá być zbáwienna: gdyż sie temu sámże sprzećiwia: Ioan. 3. ✠. 16 Przetoż wiárá nászá zbáwienna/ieśli ma być zbáwienna: potrzebá áby sie ná śmierći Christusowey sádziłá. A iż wiárá zbáwienna/ w Christusá/ieśli ma być zbáwienna: potrzebá áby sie ná śmierći Christusowey sádziłá: Tedy znowu nie inszym sposobem: tylko przywłaszczáiąc sobie one/ ze wszytkimi pożytkámi ktore z niey wyniknęły. Nie dosyć bowiem ná tym do zbáwienia sámemu człowieku: wierzyć powszechnie: Iż Christus Pan/ zá narod ludzki vmárł/ y ták zbáwienie/ poiednánie/ y vblagánie Bogá/ y grzechow nászych odpuszczenie spráwił: Ale też tego koniecżnie potrzebá/ áby przez też wiárę w Christusá/ sámemu sobie to osobnie przywłaszczył. A dla tegoć nayosobliwiey/ przy wylaniu krwie Christusowey/ Pismo ś. wiárę nászę wiąże: Rom. 3. v. 24. 25. gdźie ták Apostoł pisze: *Vspráwiedliwieni tedy będąc darmo przez łáskę iego, przez odkupienie ktore iest w Christusie Iezusie. Ktorego postánowił Bog vblagániem, przez wiárę, wylawszy krew iego, ku okazániu spráwiedliwośći swoiey, dla odpuszczenia przeszłych wystepkow.* A o sobie sámym ieszcże iáwniey z tey wiáry tenże Apostoł pisze: Galat. 2. ✠. 20. tymi słowy: *A żywęć, iuż nie ia: ále żywie we mnie Christus. A iże teraz żywę w ćiele, żywę w wierze Syná Bożego, ktory mnie* (NOTA) *vmiłował, y siebie sámego wydał* (NOTA) *zá mie.* Tymże sposobem niżey Cap. 6. ✠. 14. dobrodźieystwá krzyżá Christusowego sobie przywłaszczáiąc mowi: *A nie day tego Boże, ábym sie miał chlubić, iedno w krzyżu Páná nászego Iezusá Christusá,*

przez ktorego mnie świát vkrzyżowány, á ia świátu. Z ktore- go przykłádu Apostolskiego/ pokázuie śię: iż nie dosyć ná tym wierze zbáwienney w Christusá: wierzyć że zá inśe vmárł/ á ták im żywot spráwił/ y świát przez śię vkrzyżo- wał: Ale też tego potrzebá áby to káżdy do śiebie/ przez tę wiárę w Christusá/ poiedynkiem stosował.

Trzećia Część.

Okazánie: Iż przy wierze w Christusá/ trzebá mieć miáno u ićie táka vfność w nim/ że iáko od pocżątku mogł nas zbáwić przez śmierć swoie/ ták y do końcá mocen nam tegoż zbáwienia dochowáć w niebie/ á zwłaszcżá gdźieby wiárá nasza weń áż do końcá nie vstawáłá.

Tá Część to w sobie zámyka: że przy wierze w Chri- stusá: potrzebá mieć y tę vfność wnim: że iáko od pocżą- tku mogł nas zbáwić przez tę śmierć swoię/ ták y do koń- cá mocen iest tegoż zbáwienia w niebie nam dochowáć: á zwłásżcżá ieśliby też áż do końcá nie vstawáłá weń wiá- rá násza prawdźiwa: iáko środek własny/ zá ktorym on nam postánowił oddáć to przez śię nábyte zbáwienie: Bo to stąd iáwna: że ták Pismo święte vczy. *Naprzod:* Rom. 5. ℣. 10. gdy ták Apostoł pisze: *Bo ieśli będąc nie- przyiaćiołmi, iesteśmy ziednáni z Bogiem przez śmierć Syná iego, daleko więcey będąc ziednáni, będziemy záchowáni przez żywot iego.* Potym do Ephezow: cap. 5. v. 23. *Abowiem mąż iest głową żony, iáko y Christus iest głową kośćiołá, á tenći iest ktory zbáwienie ćiáłu dawa.* Tákże 1. Petr. 1. ℣. 3. 4. 5. gdźie ták Apostoł pisze: *Błogosłáwiony Bog y Oćiec Páná náßego Iezusá Christusa, ktory z wielkiego miłośierdźia swego odrodził nas ku nádźiei żywey, przez zmartwychwstánie Iezu- sá Christusá, ku dźiedźictwu ktore zginąć niemoże, áni być pomá- záne, áni zepsowáne, á iest wam záchowáne ná niebie, ktorzy mo- cą Bożą bywaćie strzeżeni przez wiárę ku zbáwieniu, ktore iest zgotowáne obiáwić śie cżásu ostátniego.* Náwet pokázuie śię to y z onych słow Christusá sámego: Apoc. 2. v. 10. gdźie sam Christus ná káżdego swego wiernego woła: *Bądź wierny áże do śmierći, á damći korone żywotá.* A ieśliby kto tákiey dufnośći nie miał w nim: Tedy wiárá iego nie by- łáby áni prawdźiwa/ áni zbáwienna.

Czwarta Część.

Tá Część to w sobie zámyka: Że sámi Adwersarze/ tey vfności w Bogu przez Páná Christusá: nie dopuszczáią zásadzáć sie ná śmierći Christusowey/ áni ná przywłaszczániu sobie wszytkich pożytkow/ ktore z niey wyniknęły: Bo to stąd iáwna: Naprzod: Że y w tey swoiey explikácyey/ pisząc Adwersarze o wierze w Páná Christusá: żadney wzmianki śmierći Christusowey nie czynią. Potym iáwna to y stąd: Że sam Socin Archimistrz Adwersárski w swoim Serwátorze fol. 368. iáwnie neguie tego/ aby to miáłá być wiárá w Christusá vspráwiedliwiáiąca: wierzyć/ iż przez to co ćierpiał Christus/ grzechy náße są zgłádzone: gdy ták nápisał: *Wierzyć, że przez to, co ćierpiał Christus, náße grzechy są zgłádzone, żadnym sposobem nie może być tá wiárá w Christusá, ktorą bywamy vspráwiedliwiáni.* To Socinowe słowá.

Okazánie: Iż Adwersarze vfności w Bogu przez Páná Christusá/ nie dopuszczáią sie zásadzáć ná śmierći Christusowey: áni przywłaszczániu sobie wszytkich pożytkow ktore wyniknęły z niey.

Piąta Część a Ostatnia.

Tá Część to w sobie zámyka: Że tá vfność w Bogu przez Páná Christusá/ ktorey sie Adwersarze nie dopuszczáią zásadzáć ná śmierći sámego Christusá/ áni ná przywłaszczániu sobie pożytkow wszystkich tey śmierći Christusowey: nie może być wiárą w Christusá zbáwienną. Bo to stąd iáwna: Że sie wyższey tákże pokazáło: Iż zbáwienney wiáry w Christusá inszey nie máß/ tylko tá sámá/ ktora sie ná śmierći Christusowey zásadza/ y ktora sobie tę śmierć Christusowę ze wszytkimi dobrodźieystwy/ ktore oná nam zbáwienne spłodźiłá/ przywłaszcza. Iż tedy tá dufność w Bogu przez Christusá/ o ktorey piszą Adwersarze/ nie zásadza sie ná śmierći Christusowey/ áni oney sobie przywłaszcza wespoł z iey pożytkámi: według vdawánia sámych Adwersarzow: Przetoż pogotowiu nie może być áni wiárą zbáwienną w Christusá. A toć

Okazánie: Iż tá vfność w Bogu przez Christusá/ o ktorey Adwersarze mowią/ nie iest wiárą zbáwienną w Christusá.

ieſt gruntowne Sentenciey náſzey vtwierdzenie/ y prawdźiwośći iey okazánie.

CENSURA NA ZDANIE SOCINISTOW.

Zgánienie Sentenciey Adwerſárſkiey.

To Zdánie Socyniſtow/ w ktorym twierdzą: iákoby wiárá zbáwienna w Páná Chriſtuſá: miáłá w ſobie zámykáć tylko vfność w Bogu przez Pánà Chriſtuſá: nie może być áni ſłuſzne áni prawdźiwe.

1. Piſmu świętemu ſię przećiwi.

Naprzod: Dla tego: Że ſię Piſmu ś. przećiwi: ktore nie ſproſtá ná ſámey tylko dufnośći w Bogu/ wiárę zbáwienną w Chriſtuſá záſadza: ále tym przedniey ná śmierći Chriſtuſowey/ ktora nam ſtał ſię Bog przejednány/ á zátym y wrotá z dufnośćią przyſtępowánia do ſtolice łáſki iego/ ſą nam otworzone: iáko Páweł święty vkázuie: Hebr. 4. ℣. 15. Gdźie powiedźiawſzy wprzod o Chriſtuśie Pánu te słowá: *Abowiem nie mamy Biskupá, ktoryby nie miał być zięty vczućiem niedoleżnośći náſzych, ále ktory był we wſzytkim podobnie kuſzony oprocz grzechu.* Záraz zá tym ℣. 16. przydawa: *Przyſtępuymyſz tedy z dufnośćią do ſtolice łáski, ábyſmy doſtąpili miłośierdźia, y łáskę ábyſmy ználeźli ku pomocy czáſu potrzebnego.* W ktorych słowiech/ iáwnie Apoſtoł ś. vkázuie: Iż my tę dufność przyſtępowánia do ſtolice łáſki Bożey/ dla doſtąpienia miłośierdźia y rátunku czáſu potrzebnego/ nie ſkąd ingąd mamy: tylko z tego Biſkupá náſzego Chriſtuſá Iezuſá. Aiż z tego: Tedyć nie zá inſzym ſpoſobem: tylko iż on był we wſzyſtkim ná podobieńſtwo náſze kuſzony/ oprocz tylko grzechu. A iż mowi/ że we wſzyſtkim był kuſzony ná podobieńſtwo náſze/ ſam tylko grzech excipuiąc: Tedyć w tym záraz y śmierć iego zámyka: ktorą iże y my bywamy kuſzeni/ y on był nią kuſzony: to wſzytkim rzecz ieſt więcey niż iáwna/ á dowodu ná to nie potrzebá. A iż y śmierćią Chriſtus był kuſzony/ będąc kuſzony we wſzytkim ná podobieńſtwo náſze: Táż

że iż

że iż Apoſtoł zrzetelnie vkázuie: Że ten Biſkup naſz/ tym/ iże był kuſzony/ ziednał nam dufność przyſtępowánia do tronu łáſki/ dla doſtąpienia miłośierdźia/ y ználezienia łáſki ku pomocy cżáſu potrzebnego: Przetoż tá dufność przez Chriſtuſá w Bogu/ tym przedniey ná ſámey śmierći Chriſtuſowey záſadza ſie: iáko ná tey/ ktorą też ſam Chriſtus/ miedzy inſzymi wſzyſtkimi rzeczámi/ tym przedniey y naywięcey był kuſzony. Jáko znowu tenże Apoſtoł obiaśnia/ gdy o nim w tymże liśćie do Hebreow: Cap. 2. ℣. 18. te słowá piſze: *Abowiem ſtąd co vćierpiał, gdy był kuſzony; może y tych ktorzy bywáią kuſzeni rátowáć.* A mowi tám o śmierći: iáko ſie z vprzedzáiącego wierſzá 9. 10. 14. 15. pokázuie. A znowu cap. 12. tegoż liſtu/ vkázuie: Że Chriſtus przez noſzenie krzyżá y zelżywośći/ okazał ſie wiáry náſzey wodzem y dopełnićielem: y dla tegoż nam też tym pilniey nań/ iáko ná tákiego/ we wſzyſtkich przećiwnośćiach/ zápátrowáć ſie roſkázuie: gdy ták piſze ℣. 1. 2. *A przetoż y my, będąc ták wielkim obłokiem świádkow obtocżeni, odrzućiwſzy wſzelaki ćieżar, y grzech, ktory nas może zewſząd vwikláć, ſtátecżnie bieżmy w zawodźie ktory nam ieſt złożony. Pátrząc ná wodzá wiáry y dopełnićielá Iezuſá, ktory miáſto weſela iemu poſtánowionego znioſł krzyż, wzgárdziwſzy zelżywość, y vśiadł ná práwicy ſtolcá Bożego.* Tegoż potwierdza tenże Apoſtoł w liśćie do Ephezow Cap. 2. ℣. 16. 17. gdźie powiedźiawſzy wprzod: że Chriſtus obudwu przeiednał/ to ieſt/ Zydy y Pogány/ w iednym ćiele Bogu przez krzyż/ zniſzcżywſzy nieprzyiáźni przezeń. A przyſzedſzy opowiedźiał pokoy/ ták tym ktorzy dáleko/ iáko y tym ktorzy bliſko byli: Záraz ℣. 18. dołożył: *Abowiem przezeń przyſtęp mamy oba, przez iednego Duchá do Oycá.* Krzyżowi tákże Chriſtuſowemu/ ſpráwienie przyſtępu tego/ do onego Oycá niebieſkiego: przypiſuie zrzetelnie. Náwet y Piotr świety: 1. Epiſt. 1. ℣. 21. vkázuie iáwnie: że náſzá wiárá y nádźieiá w Bogu/ nie ſkąd inąd tylko z Chriſtuſá

wynio

wyniknełá: á to ieszcze nie inszym sposobem: tylko prze zmártwychwstánie iego/ ktore pierwey śmierć vprzedźiłá. Abowiem ták Apostoł nápisał: *Ktorzy przezeń wierzyćie Bogu, ktory go wzbudźił od vmárłych, y chwałe dał mu, áby wiárá y nádźieiá wászá byłá w Bogu.* Zle tedy Adwersarze czynią/ iáko się z tych wszystkich świádectw pokázuie: Iż dufność w Bogu przez Páná Christusá: bez wszelákiego względu ná śmierć Christusowę: konsideruią: Przetoż też z tey pierwszey przyczyny to mniemánie ich vpada.

2: Wiárę zbáwienną w Christuśie znośi.

Powtore: Dla tego: Iże wiárę zbáwienną w Christusá zgołá znośi: Bo ieśli to prawdá ma być: Iż tá wiárá w Christusá zámyka w sobie tylko sámę dufność w Bogu przez Christusá: bez wszelákiego względu ná śmierć sámego Christusá: Tedyć żadną miárą: nie może być wiárą zbáwienną w Christusá: iáko się wyższey w vtwierdzániu sentenciey nászey pokazáło: Iż tedy Adwersarze/ táką wiárę chcą mieć w Christusá/ ktora żadnego względu nie máiąc ná śmierć sámego Christusá: zámyka w sobie tylko dufność w Bogu/ przez Christusá: Przetoż znoszą wiárę zbáwienną w Christusá. A ták y stąd to mniemánie ich vpádáć muśi: Iże zbáwienną wiárę znośi w Christusá.

3. Dwie wierze od śiebie rożne/ w Christusá stánowi.

Potrzećie: Dla tego: Ze dwie wierze w Christusá/ od śiebie rożne / stánowi: Bo ieśli to prawdá: że y táka wiárá w Christusá należy/ ktoraby żadnego względu nie máiąc ná śmierć Christusowę: zámyka w sobie dufność tylko w Bogu przez Christusá: iáko Adwersarze vdawáią. Tákże ponieważ y to prawdá/ że y táka wiárá w Christusá należy/ ktora się ná śmierći Christusowey zásadza: iáko się wyższey w vtwierdzániu sentenciey nászey pokazáło: Tedyć zá tym muśi pozostáwáć nie co inszego: tylko to: że dwie wierze od śiebie rożne/ w Christusá/ muszą być wystáwione. A zátym ieszcze y o to Adwersarzow

spytamy:

spytamy: ktora z tych dwu wiár będzie lepsza? Nie mogę rzec áby tá miáłá być lepsza/ ktora żadnego względu w sobie ná śmierć Christusowę nie zámyka: gdyż nie iest zbáwienna: iáko się wyższey pokazáło. Musi tedy tá zostáwáć lepsza/ ktora ná śmierć Christusowę wzgląd ma/ y ktora dobrodzieystwá śmierći iego sobie przywłaszcza: bo iest zbáwienna: iáko się tákże wyższey pokazáło. A Adwersarze y tę nagánę sobie ná tym mieyscu zásługuią: że niechcąc tey wiáry/ ktora się ná śmierći Christusowey sądzi: vznawáć zá sáme iedne prawdziwą y zbáwienną wiárę w Christusá: ále inszą stánowiąc/ ktora nie máiąc żadnego względu ná śmierć Christusowę/ zámyka w sobie tylko sáme dufność przez Christusá w Bogu: dwie wierze w Christusá od siebie rożne/ á iescze ktemu iedne lepszą/ drugą gorszą/ stánowią: przećiwko pismu świętemu: ktore vkázuie: Iż iáko iest ieden Pan/ ták też tylko iedná wiárá: ktora się zámyka w poznániu sámego Christusá: Ephes. 4. ℣. 5.13. á táż iest zbáwienna: Iohan. 3. ℣. 16.

Náwet: A dla tego to mniemánie Adwersarskie nie ostoi się: Że dufnośći w Bogu/ prawdziwey y skuteczney/ wszytki wybráne Boże odsądza: Bo ieśli to prawdá/ że tá wiárá w Christusá/ nie zásadza się ná śmierći Christusowey: Tedyć ták muśi nie być dufnośćią w Bogu/ iáko nie iest tey dufnośći/ przyczyną wykonywáiącą: śmierć Christusowá: Gdyż sublata causa tollitur effectus. Bo się wyższey pokazáło: Iż tákiey dufnośći w Bogu/ nie co inszego iest przyczyną: tylko śmierć Christusowá. Ieśliż tedy tey dufnośći w Bogu/ śmierć Christusowá w nas nie wykonywa: iáko przewieść Adwersarze vśiłuią: Tedyć żadnym sposobem/ w nas tá dufność w Bogu być nie może: Gdyż gdźie niemász kauzy: tám nie może być áni skutek: A ták wszyscy wybráni muszą zostáwáć bez dufnośći w Bogu. Co iednák iż iest niepodobna: Gdyż iest 4. Dufnośći prawdziwey w Bogu/ y skuteczney wszytki wybráne odsądza.

 przyczyná

przyczyná śmierći Christusowey/ ktora te w nich dufność spráwuie: iáko sie wyższey z iásnych świádectw Pismá ś. pokazáło: Przetoż Adwersarze/ y te nagány sobie zásługuią: iże wszystki wybráne Boże/ tym sposobem/ prawdźiwey dufnośći w Bogu odsądzáią: gdy niechcą przyczyny vznawáć tey dufnośći: śmierći Christusowey: iáko áni sámey wierze w Christusá nie dopuszczáią być tákowey: ktoraby sie ná śmierći sámego Christusá zásádzáć miáłá. A toć iest słuszne zgánienie/ niesłuszney opiniey Adwersárskiey. A iż Adwersarze/ położywszy táką definitią wiáry w Christusá: że iest dufnośćią w Bogu przez Christusá: żadnego świádectwá z Pismá ś. ku vtwierdzeniu tey rzeczy nie przywodzą: Przetoż my też ná tym mieyscu: nie mamy okkáśiey y potrzeby: czynić obrony iákim mieyscom Pismá świętego.

Artykuł Trzynásty.

O VSPRAWIEDLIWIENIV.

A miánowićie o tym.

Co to vspráwiedliwienie w sobie zámyka. Y iákim sposobem człowiek bywa vspráwiedliwian. Y ieśli káżdy iednákim sposobem bywa vspráwiedliwian: kto iedno kiedy zostawa vspráwiedliwionym?

ZDANIE SOCINISTOW.

Nápisáli Adwersarze/ o vspráwiedliwieniu/ w Kátechiżmie swym: fol. 316. 317. 318. te słowá.

A coż to ieſt vſpráwiedliwienie?

Ieſt to gdy nas Pan Bog zá ſpráwiedliwe poczyta; co tym ſpoſobem czyni, gdy nam grzechy náſze odpuſzcza, y żywot wieczny dáruie: O czym iáwnie świádczy Apoſtoł Paweł S. mowiąc, że w tym ieſt ſzcześliwość człowieká, ktoremu Pan Bog poczyta spráwiedliwość: á potym z Pſálmu przydaie, że to ſzcześliwy mąż, ktoremu nie poczyta Pan grzechu. Rom. 4. 6.

To tedy bez wiáry w Chriſtuſá Páná, żaden nie bywa vſpráwiedliwiony?

Zaden zgołá. Ale to rozumieć maſz o tym czáſie, ktorego Chriſtus Pan ieſt okazány y obiáwiony: o ktorym ſie rozumieią one słowá Apoſtolá Piotrá świetego, że niemáſz imieniá pod niebem dánego miedzy ludźi, przez ktoreby nam potrzebá być zbáwionymi, iedno imię Iezuſowo. Bo co ſie dotycze onego czáſu, ktory vprzedził obiáwienie Páná Chriſtuſowe, áczkolwiek to prawdá ieſt, że wſzyscy ktorzykolwiek w Bogá wierzyli, dla wiáry bedą vſpráwiedliwieni, (iáko o tym świádczy Rozdział Iedenaſty do Hebreow) iednak ten ſpoſob vſpráwiedliwienia, nie był w Przymierzu przez Moyżeſzá podánym záwárty, ále z ſámey ſczyrey láski Bożey pochodził, iáko teraz w Przymierzu przez Chriſtuſá Páná podánym, ſpoſob ten vſpráwiedliwienia przez wiáre záwárty ieſt. Ani też wiárá ich zámykáłá w ſobie wiáry w Páná Chriſtuſá: dla czego Apoſtoł Páwel S. mowi, że wiárá przyſzłá przez Ewángelią. Y ták oni nie dla wiáry w Syná Bożego, ále dla wiáry tylko w ſámego Bogá ſą vſpráwiedliwieni. To właſne Adwerſárſkie słowá. Act. 4. v. 12. Gala. 3. v. 22 23. 24. 25.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Jáko vſpráwiedliwienie náſze przed Bogiem: zámyka w ſobie nie co inſzego / tylko grzechow odpuſzczenie: á mieć ſobie przywłaſzczone doſyć vczynienie śmierći Chriſtuſowey: przez wiárę. A iáko iednego tylko Zbáwićielá Jezuſá Chriſtuſá / wſzytkiego narodu ludzkiego: Piſmo świete vznawa: y iedne wiárę ktora ieſt w tegoż

Zbáwićielá: Ták też káżdy z iednákim sposobem muśi być vspráwiedliwian z kto iedno kiedy był/ y stawa śię vspráwiedliwionym.

Tá Sentencia cztery częśći w sobie ma.

Pierwsza Część.

Okazánie: Iż pierwsza część vspráwiedliwienia nászego: iest grzechow odpuszczenie.

TA Część to w sobie zámyka: Że vspráwiedliwienie násze: zámyka w sobie odpuszczenie grzechow: Bo to nietylko ztąd iáwna: że ták sámi Adwersarze zeznawáią: ále y ztąd: że y Pismo świete ták zeznawa: Rom. 4. v. 6. gdy ták Apostoł pisze: *Iáko też Dawid opowiáda szczęśliwość człowieka, ktoremu Bog poczyta spráwiedliwość bez vczynkow, mowiąc:* Blogosłáwieni są *ktorych niepráwośći są odpuszczone, á ktorych zákryte są grzechy.* Bl gosłáwiony *ten, ktoremu Pan grzechu nie poczyta.* To słowá Apostolskie: w ktorych iáwnie Apostoł vkázuie: Iż iáko prawdziwa szczęśliwość człowieká: zámyka śię nie w czym inszym: tylko w przyczytániu od Bogá spráwiedliwośći / bez vczynkow: Ták záśię to przyczytánie spráwiedliwośći od Bogá / bez vczynkow: zámyka w sobie nie co inszego: tylko grzechow odpuszczenie: onych zákryćie/ y nie poczytánie.

Drvga Część.

Okazánie: Iż druga część vspráwiedliwienia nászego: iest tá: ktora w sobie zamyka przywłaszczánie dosyć vczy-

Tá część to w sobie zámyka: Że druga część vspráwiedliwienia nászego: iest tá: mieć sobie przywłaszczone dosyć vczynienie śmierći Christusowey przez wiárę: Bo to ztąd iawna: że ták Pismo święte vkázuie: á miánowićie w ten czás/ gdy z vspráwiedliwieniem y grzechow odpuszczeniem: śmierć Christusowę y wiárę złącza. Iáko naprzod Rom. 3. v. 22 23 24 25. gdźie ták Apostoł pisze: *Ale teraz spráwiedliwość Boża iest obiáwiona*

przez

przez Zakon, poświádczona świádectwem Zakonu y Prorokow, spráwiedliwość mowię Boża, przez wiárę Iezusá Chrystusá, wszytkim, y ná wszytkie ktorzy wierzą, gdyż nie máß rożności: Abowiem wszyscy zgrzeszyli, y nie dostawa im chwały Bożey, ále vspráwiedliwieni są dármo, to iest, z łáski iego, przez odkupienie spráwione przez Iezusá Chrystusá. Ktorego Bog postánowił, áby był vbłagániem przez wiárę, wylawszy krew iego, ku okazániu spráwiedliwości swoiey, dla odpuszczenia grzechow przeszłych. Potym Cap.5. tegoż listu ỽ.18.19. *A ták że tedy iáko przez iedno przestępstwo, stáli się wszyscy ludzie winni potępienia: ták przez iedno vspráwiedliwienie, dobrodzieystwo opłynęło ná wszytki ludzi, ku vspráwiedliwieniu żywotá. Bo iáko przez nieposłuszeństwo iednego człowieká wiele ich stáło się grzesznymi, ták przez posłuszeństwo iednego, wiele ich stánie się spráwiedliwemi.* Náwet tenże Apostoł pisze o sobie: Philip.3.v.9. *A iżebym był náleziony w nim, iáko nie máiąc spráwiedliwości moiey, ktoraby byłá z Zakonu, ále tę, ktora iest przez wiárę Chrystusowę, to iest, spráwiedliwość ktora iest przez wiárę w Bogá.* Z ktorych świádectw/ káżde pobożne serce baczy: że iáwnie z vspráwiedliwieniem / y grzechow odpuszczeniem: śmierć Christusowá/ y wiárá w Christusá/ złączą się. Smierć Christusowá/ złączą się z tym vspráwiedliwieniem / ktore płynie z łáski sámego Bogá/ dla tego: Iże nas przez nię Bog vspráwiedliwił: Bo zrzetelnie Páweł ś. w świádectwie wyższey pomienionym: Rom. 3. v.24. Odkupienie spráwione przez śmierć Christusowę: środkiem y przyczyną kłádzie tego vspráwiedliwienia/ ktore płynie dármo z łáski Bożey. R owszem Cap.5. v.18. 19. tegoż listu zrzetelnie vkázuie: że nas sam Christus przez posłuszeństwo swoie / ktorym się stał posłusznym áże do śmierci: wielu vspráwiedliwia. Wiárę zá...e z tym vspráwiedliwieniem przez odkupienie śmierci Christusowey nábytym: dla tego złączą: áby vkazał: Iż środku własniewszego niemász/ przez ktory się káżdemu/ to vspráwiedliwienie/ przez odkupienie śmierci Christu-

nienia śmierci Christusowey: przez wiárę.

ſowey nabyte/ przywłaſzcza/ kto ſie iedno onego vcześnikiem ſtawa: tylko ſámá wiárá w Chriſtuſá Jezuſá.

Trzećia Część.

Okazánie: Iż iedenieſt tylko Zbáwićiel Chriſtus Jezus/ y iedná wiárá/ ktora ieſt w tegoż Jezuſá Chriſtuſá.

Tá część to w ſobie zámyka: Ze Piſmo święte/ iednego tylko Zbáwićielá Jezuſá Chriſtuſá vznawa/ y iedne wiárę/ ktora ieſt w tegoż Jezuſá Chriſtuſá: Bo to ſtąd iáwna: że ták zrzetelnie w Piśmie ś. czytamy. O tym: Iż ſam Jezus Chriſtus ieſt Zbáwićielem wſzyſtkiego narodu ludzkiego: Czytamy naprzod: Actor. 4. v. 12. *Y niemáſzći w żadnym inym zbáwienia, áni ieſt żadne imie pod niebem, ktoreby było podáne miedzy ludźi, w ktorym potrzebá ábyſmy byli zbáwieni.* A to mowi o Imieniu Jezuſowym. Potym Actor. 15. v. 10. 11. *A ták teraz przecz ſie kuśićie Bogá, kłádąc iárzmo ná ſzyie Zwolennikow, ktorego áni Oycowie náſzy, áni my nie mogliſmy znośić. Ale przez łáſkę Páná Iezuſá Chriſtuſá, wierzymy że będziemy zbáwieni ták iáko y oni.* Z ktorych obudwu świádectw/ to ſie pokázuie: Iż iáko inſzego Imienia pod niebem niemáſz: tylko ſámo Imie Páná Jezuſowo w ktorym mamy być zbáwieni: Ták też że y oni Oycowie/ ktorzy przed okazániem Páná Jezuſowym byli: nie inſzego Zbáwićielem ſwoim mieli: tylko ſámego Páná Jezuſá: ponieważ Piſmo ś. mowi: że my przez łáſkę iego mamy być zbáwieni ták iáko y oni. O tymże nápiſano y 10. cap. Act. v. 43. gdźie mowi Piotr ś. *Zátymći też y wſzyſcy Prorocy świádectwo przynoſzą, że káżdy weźmie grzechow odpuſzczenie przez Imie iego, ktokolwiek weń wierzy.* Z ktorych ſłow tákże ſie to pokázuie: że wſzyſcy Prorocy w ſwoim czáśie/ nie do inſzego Zbáwićielá/ z wiárą ludźi po zbáwienie odſyłáli: tylko do tegoż Imieniá Páná Jezuſowego. Skąd znáć: że y onych ktorzy byli zá czáſow Prorockich/ nie inſzy był Zbáwićielem: tylko tenże Chriſtus Jezus: ponieważ wſzyſcy Prorocy/ wſzytkich onych/ ktorzy w ich czáśiech byli: do tego ſámego po odpuſzcze-

nie grzechow odsyłáli: czego nigdyby byli nie czynili; gdyby byli wiedźieli: że kto inszy pod on czás/ był Zbáwićielem ludźi onych: nie sam Pan Jezus. Pokázuie sie to pocżwarte/ y z onych słow Ezáiaszowych: Cap. 53. gdźie zrzetelnie Christusá Páná/ Prorok święty/ y śiebie sámego/ y inszych wszytkich w onym czáśie będących: Zbáwićielem czyni: mowiąc o nim te słowá: ℣. 4. 5. *Prawdźiwie niedolezności násze on dźwigał, á boleśći násze znośił. On iest zránieny dla występkow nászych, karność pokoiu nászego nád nim, á śiniá'ość iego zdrowiem nam byłá.* Jáwnie y osobę sámego Christusá/ czyniąc śiebie/ y inszych w swoim czáśie będących: Zbáwićielem: y wszytek sposob/ przez ktory Christus iest narodu ludzkiego Zbáwićielem: do śiebie/ y do inszych ktorzy w iego czáśie byli stosuiąc. Stądźeć go Cap. 9. ℣. 6. sobie/ y inszym ktorzy w iego czáśie byli: Dźiećiątkiem národzonym/ á Synem dánym názywa. Stądźeć go Jeremiasz/ Jehową swoim sprawiedliwym/ y inszych ktorzy w iego czáśie byli: Cap. 23. ℣. 6. názywa: gdy o nim mowi: *A toć iest imie iego, ktorym go názywáć będą: Iehowá spráwiedliwy nász.* Nász mowi: á tego nie mowi: áby tylko tych/ ktorzy mieli być pod Nowym Testámentem. Stądźeć go sam Bog/ tym ktorzy byli boiącymi sie go/ zá czásu Máláchiaszá/ przez tegoż Máláchiaszá: słońcem spráwiedliwośći/ ná ktorego skrzydłách zdrowie ich być miáło: obiecował/ ták mowiąc: *Wznidźie wam boiącym sie Imienia moiego, Słońce spráwiedliwośći, á będźie zdrowie ná skrzydłách iego.* Stądźeć sie Job w swoim krzyżu tym odkupićielem ćieszył/ y swoim go odkupićielem zrzetelnie názywał: Cap. 19. ℣. 25. ták mowiąc: *Wiem ia że odkupićiel moy żywie, á ostáteczniego dnia, ia z ziemie powstánę.* Stądźeć Dánielowi powiedźiano: że koniec grzechu onego ludu/ ktory był zá czásow Dánielá/ o ktory sie Dániel frásował/ y zá nim Bogu modlił: w ten czás miał być vczyniony/ y on grzech

iego

iego zgłádzony/ á wprowádzona miáłá być spráwiedliwość wieczna: nie przez kogo inszego: tylko przez tego świetego świetych: ktory miał być pomázány: Dan. 9. ℣. 24. y zábity v. 26. Stądżeć oni ktorzy byli zá Ezáiaszá wołáli: *spuśććie rose niebiosá zwierzchu, á obloki niechay wyleią spráwiedliwego, niechay sie otworzy ziemiá, á zrodzi Zbáwićielá:* Esai. 45. v. 8. A znowu v tegoż Cap. 64. ℣. 1. wołáią: *Wyśliyże Báránká pánuiacego ziemi, z skáły puszynie, do Gory Corki Syońskiey.* Stądżeć obietnicá Adámowi w grzech vpádłemu/ ieszcze w Ráiu byłá vczyniona/ o tym błogosłáwionym naśieniu niewieśćim Christuśie Jezuśie/ że ono miáło zetrzeć głowę weżá onego/ktory go był y z Ewą zdrádźił: Gen. 3. ℣. 15. Stądżeć wiele Prorokow y Krolow / y wiele spráwiedliwych ludźi: żądáło widźieć tego Zbáwićielá: iáko ich sámże ten Zbáwićiel; wyświádcza: Luc. 10. ℣. 24. Matt. 13. v. 17. Stądći Abrahám Pátriárchá żądał widźieć dźień ten Zbáwićielá/widźiał y vrádował sie. Co o nim sámże ten Zbáwićiel zeznawa: Ioan. 8. v. 56. A stądżeć Páwel święty 1. Cor. 10. v. 3. 4. o onych Oycách Stárego Zakonu/ zrzetelnie zámyka: że oni z námi wszyscy/ iednego pokármu duchownego vżywáli/ y wszyscy iedno pićie duchowne pili: ábowiem pili z skáły duchowney ktora zá nimi szłá: A tá skáłá byłá Christus. Z tych tedy wszystkich świádectw/ iáwnie sie pokázuie/ y niewątpliwie zámyka: Iż ieden tylko iest Zbáwićiel/ ták Stárego Testámentu / iáko y Nowego/ Christus Jezus. A iáko ieden Zbáwićiel: ták też koniecznie iedná tylko wiárá w tego Zbáwićielá zbáwienna: Co y Páwel święty zeznawa: Ephes. 4. ℣. 5. gdy iáwnie mowi: *Ieden Pan, iedná wiárá, ieden krzest.*

CZWARTA CZĘŚĆ.

Okazánie: Iż káżdy iednákim sposobem bywa

Tá część to w sobie zámyka: Że káżdy iednákim sposobem musi być vspráwiedliwiány/ kto iedno kiedy był/ y ostawa sie vspráwiedliwionym: Bo to stąd iáwna:

Naprzod:

Naprzod: Ze ieden tylko iest Zbáwiciel/ták Stárego/iáko y Nowego Testámentu: sam Christus Jezus: iáko sie wyższey pokazáło. A iáko ieden tylko Zbáwiciel wszytkich: ták też koniecznie ieden sposob zbáwienia y vspráwiedliwienia wszystkich muśi być: ktorzy bywáią zbáwiáni y vspráwiedliwiáni przez tego Zbáwiciela swego. Chybáby kto mogł pokazáć wyráźnie z Pismá świetego: Iż choć iest ieden Zbáwiciel wszytkich: iednák przecię nie wszytki iednákim sposobem zbáwia y vspráwiedliwia: czego nikt nigdy nie pokaże: bo w Pismie świetym o tym wielkie milczenie. Zá iednym tedy Zbáwicielem wszytkich ták Stárego/ iáko y Nowego Testámentu: koniecznie muśi płynąć iednáki sposob zbáwiánia y vspráwiedliwiánia wszystkich ták Stárego iáko y Nowego Testámentu.

vspráwiedliwiány: kto iedno kiedy był/ y zostáwa sie vspráwiedliwionym.

Potym: Pokázuie sie to y z tąd: Ze iedna tylko iest wiárá/ktora sie vspráwiedliwienia chwyta: á wiárá nie w kogo inszego tylko w Christusá Jezusá: iáko sie tákże wyższey pokazáło. Jáko tedy tylko iest iedná wiárá/ ktora sie vspráwiedliwienia chwyta: á wiárá nie w kogo inszego/ tylko w Christusá Jezusá: Ták też ieden muśi być vspráwiedliwienia sposob wszystkich stárego y nowego Testámentu: przez wiárę w Jezusá Christusá. Bo iż pod nowym Testámentem/ tá tylko wiárá vspráwiedliwia/ktora iest w Christusá Jezusá: Tedyć y pod stárym Testámentem/tá tylko wiárá muśiáłá vspráwiedliwiáć/ ktora byłá w Jezusá Christusá: poniewaž Páweł świety świádczy: że iedná tylko iest wiárá: á pewnie iedná nie insza: tylko tá ktora vspráwiedliwia.

Potrzecie: Pokázuie sie to y z przykłádu Abráhámá Pátryárchy ś. ktory tymże sposobem był vspráwiedliwiony/ ktorym sposobem y my teraz bywamy vspráwiedliwiáni. A był nie inákszym sposobem vspráwiedliwiony/ tylko z wiáry: iáko zrzetelnie o nim/ y záraz o nas Apo-

ſtol święty świádczy: Rom. 4. ℣. 9. gdy ták mowi: *Gdyż powiádamy, iż poczytaná ieſt Abráhámowi wiárá zá ſpráwiedliwość.* A o nas niżey ℣. 23. referuiąc nas/ do tegoż ſpoſobu vſpráwiedliwienia/ ktorym był y Abráhám vſpráwiedliwiony: dokłada: *A nie nápiſanoć ieſt dla niego tylko, iż to mu przyczytano ieſt. Ale też dla nas, ktorym ma być poczytano, cobychmy vwierzyć mieli w tego, ktory wzbudził Iezuſá Páná náſzego z martwych.* A ieśli záśie nie z tey wiáry Abráhám był vſpráwiedliwiony/ ktora ieſt w Iezuſá Chriſtuſá: z ktorey my bywamy vſpráwiedliwiáni: Tedyć koniecznie nie tym ſpoſobem muśiał być vſpráwiedliwiony: ktorym my bywamy vſpráwiedliwiáni. A ták bedźie ſie muśiał mylić Apoſtoł/ ktory tenże y ieden ſpoſob vſpráwiedliwienia z wiáry/ y nas/ y Abráhámá: vkázuie. Lecz iż ſie nie myli Apoſtoł: Iednym tedy ſpoſobem/ Abráhám/ iáko y my: muśiał być vſpráwiedliwiony.

Czwarte: Pokázuie ſie to/ y z onych słow Piotrá ś. Actor. 15. ℣. 10. 11. ktore ſie wyżſzey położyły. W ktorych tenże y ieden ſpoſob zbáwienia náſzego/ á ták y vſpráwiedliwienia/ być vkázuie: z onymi Oycy dawnemi: Abowiem ták zrzetelnie o tym mowi: *Ale przez łáskę Páná Iezuſá Chriſtuſá, wierzymy iż bedźiemy zbáwieni, ták iáko y oni.*

Náoſtátek: Pokázuie ſie to y z onych słow Páwłá ś. 1. Cor. 10. v. 3. 4. ktore ſie tákże wyżſzey położyły: w ktorych Apoſtoł ś. zrzetelnie świádczy: Iż oni Oycowie/ ktorzy byli ná puſzczy: tenże duchowny napoy z námi pili/ y tenże duchowny pokarm z námi iedli. A iż duchowny pokarm y napoy/ ktorego my pożywáć mamy/ chcemyli być zbáwieni y żyć wiecznie: od ſámego Chriſtuſá/ ieſt nam nie inſzy vkazány: tylko ćiáło iego naświetſze/ ktore on wydał zá żywot świátá/ y krew iego naświetſza: Ioan. 6. v. 48. 49. 50. 51. 54. &c. Przetoż tegoż duchownego pokármu/ ktory ieſt ćiáło Chriſtuſowe/ zá żywot świátá

wydáne:

wydane: y teyże krwie Christusowey/ ktora iest napoiem prawdźiwym: oni Oycowie/ ktorzy byli ná puszczy z námi pożywáli. A ieśli ináczey: Tedyćby był nie mogł nigdy słusznie tego Apostoł ś. nápisáć: Iż oni Oycowie ná puszczy/ tenże duchowny napoy z námi pili/ y tenże duchowny pokarm z námi iedli. Ale iż dobrze nápisał Apostoł świety: że oni Oycowie ná puszczy/ tenże duchowny pokarm iedli/ y napoy pili: ktory y my: Przetoż oni Oycowie ná puszczy/ tákże pożywáli ćiáłá Christusowego/ y pili krew Christusowe: iáko y my. A iáko my pożywáiąc ćiáłá Christusowego/ wydánego zá żywot świátá: y piiąc krew iego/ ktora iest wylana ná odpuszczenie grzechow: czerpamy stąd y bierzemy grzechow swoich odpuszczenie/ y vspráwiedliwienie/ á zátym y żywot wieczny: Ták też y oni Oycowie stározakonni/ z tegoż pożywánia ćiáłá Christusowego/ ypićiá krwie przedrogiey iego/ czerpáć muśieli y bráć grzechow swoich odpuszczenie/ vspráwiedliwienie/ y żywot wieczny. A ták iednákim sposobem/ iáko y my byli vspráwiedliwiáni y zbáwiáni. A toć iest okazánie sentenciey nászey/ y prawdźiwośći iey.

Censura Na Zdanie Socinistow.

Ná to zdánie Socinistow/ z strony vspráwiedliwienia: nayosobliwiey z tey miáry rozsądek vczynić potrzebá: Iż śmieią twierdźić: że to: Iż bez wiáry w Christusá żaden nie bywa vspráwiedliwiány: miánowićie o tym czáśie ma sie rozumieć: ktorego Christus Pan iest okazány y obiáwiony. Co ták wiele waży/ iáko gdyby poprostu Adwersarze powiedźieli: Iż to vspráwiedliwienie/ ktore plynie z wiáry w Christusá/ tylko do nowego Testámentu iest przywiązáne. W Stárym záśię Testámencie: ieśli kto był vspráwiedliwiony: tedy nie z wiáry w Christusá: ále z wiáry w kogo inszego/ to iest/ z wiáry tylko w sámego Bogá: iáko sámi explikuią przy końcu

Zgánienie Sentenciey Adwersárskiey: ktora twierdźi: że bez wiáry w Christusá/ tylko ći nie bywáią vspráuiedliwiáni/ ktorzy są pod Nowym Testámentem. A ktorzy by-

li pod Stá-rym: z wiáry w sámego Bogá bywáli vspráwiedliwiáni.

1. Zadnego dowodu w Piśmie świętym nie ma.

2. Pismu świętemu się przećiwi.

3. Bostwo Christusowe znośi/ y przedwiecznabytność iego.

tey swoiey explikáciey: ktorey sie wyższey własne słowá położyły. Ale to tákie mniemánie Adwersárskie/ nie może być áni słuszne áni prawdźiwe.

Naprzod: Dla tego: Ze go Adwersarze żadnym świádectwem Pismá ś. nie dowodzą: áni choćby chćieli dowieść prawdźiwie mogą.

Powtore: Dla tego: Ze sie przećiwi Pismu świętemu: ktore Christusá/ Zbáwićielem ták Stárego Testámentu ludźi/ iáko y Nowego/ zrzetelnie pokázuie: pokázuie y ieden sposob dochodzenia zbáwienia/ y vspráwiedliwienia z wiáry w tegoż Jezusá Christusá: Náwet y iedne wiáre vspráwiedliwiáiącą/ ták tych ktorzy są pod Stárym/ iáko y tych ktorzy są pod Nowym Testámentem: co sie táże w vtwierdzániu Sentenciey dowodnie pokazáło.

Potrzećie: Ze to czynią Adwersarze dla tego: Aby tym snádniey Bostwá Christusowego/ y pierwszey bytnośći przed przyięćiem ćiáłá záprzeli. Bo ieślić Christus/ áni iest z Nátury Bogiem/áni przedwiecznie bytnim: Tedyć trudno weń oni Oycowie Stárego Testámentu wierzyć mieli/ y przez tę wiárę weń vspráwiedliwiáni być: Gdyż wiárá w Christusá/ nie tym względem należy/ ile iest człowiekiem: ále ile iest z Nátury Bogiem przedwiecznie bytnim: Jáko y w Bogá Oycá/ tym względem wiárá należy: iże iest z Nátury Bogiem przedwiecznie bytnim. A ieśliby przećię/ w Christusá wiárá miáłá należeć: ile iest z nátury człowiekiem: cożby záwadzáło: áby táż wiárá y w káżdego inszego człowieká nie miáłá należeć/ ktoryby był tylko z nátury człowiekiem? Gdyż Christus ile iest człowiekiem: od inszych ludźi nie iest nic roznym: ále im we wszytkim/ oprocz grzechu: podobnym: Hebr. 2. ℣. 17. Lecz iż ná vprzedzáiącey rzeczy/ Adwersarze wielce sie mylą: to iest/ ná tey/ áby Christus Pan/ nie miał być z nátury Bogiem przedwiecznie bytnim: iáko sie w Pierwszych/ y Wtorych Xięgách: dostátecznie y

dowodnie

dowodnie pokazało: Przetoż y ná náśláduiącey záwodźić śie muśą: to iest/ ná tey: áby wiárá vspráwiedliwiáiąca w Chrystusá: do czásu Nowego Testámentu miáłá być tylko przywiązána.

Poczwarte: A dla tego nie może być słuszna Sentencia Adwersárska: Ze nam dwu Zbáwićielow od śiebie roznych wprowadza: iednego Stárego/ á drugiego Nowego Testámentu. Gdyż iáko vspráwiedliwienie nie do czego inszego prowádźi człowieká: tylko do zbáwienia: Ták też ten/ ktory kogo vspráwiedliwia/ tákim vspráwiedliwieniem/ ktore do wiecznego zbáwienia prowádźi: nie może zátym zostáwáć inákszym/ tylko Zbáwićielem tego/ ktorego tákim vspráwiedliwieniem vspráwiedliwia/ ktore do żywotá wiecznego y zbáwienia prowádźi. Jeśliż tedy inszy był ten/ ktory vspráwiedliwiał onych pod Stárym Testámentem: á inszy ten/ ktory vspráwiedliwia pod Nowym: Tedyć zátym nie co inszego pozostawa/ tylko to: że dwáy są Zbáwićiele: Jeden Stárego/ á drugi Nowego Testámentu. Lecz iż ieden tylko iest Zbáwićiel/ták Stárego/iáko y nowego Testámentu: sam Chrystus Jezus: iáko śie wyższey dowodnie z wielu świádectw Pismá świętego pokazáło: Przetoż Sentencia Adwersárska/ y dla tego muśi zostáwáć niesłuszna: iże nam dwu Zbáwićielow od śiebie roznych wprowadza: gdy vczy: Iż inszy był ktory vspráwiedliwiał pod Stárym Testámentem: á inszy ktory pod Nowym. 4. Dwu Zbáwićielow/ od śiebie roznych wprowadza.

Popiąte: A dla tego: Ze nam dwie wierze vspráwiedliwiáiące wprowadza od śiebie rozne: Gdy iáwnie w tey explikáciey swoiey vczy przy końcu: Iż oni ktorzy byli pod Stárym Testámentem/ nie dla wiáry w Syná Bożego/ ále dla wiáry tylko w sámego Bogá: byli vspráwiedliwiáni. Lecz iże y to dźieie śie przećiwko Pismu ś. ktore tylko iedne wiáre vspráwiedliwiáiącą y vznawa y miánuie: iáko śie tákże wyższey pokazáło: Przetoż Adwer- 5. Dwie wierze vspráwiedliwiáiące: stánowi.

werſárſka Sentencia/ y z tey miáry w nieſłuszności zostá-
wa: że nam dwie wierze vspráwiedliwiáiące/ od siebie
rozne/ wprowadza: iedne w sámego Bogá/ dla ktorey
oni ktorzy byli pod Stárym Teſtámentem / byli vsprá-
wiedliwiáni: á drugą w Chriſtuſá/ ktorą ći co są pod
nowym Teſtámentem: bywáią vspráwiedliwiáni: prze-
ćiwko Piſmu świętemu/ iáko ſie pomieniło.

6. Dwá rozne ſpoſoby vspráwiedliwienia wnoſi.

Poſzoſte: A dla tego: Ze nam dwoy rozny ſpoſob v-
spráwiedliwienia wprowadza: A ieszcze nie zproſta dwá
rozne ſpoſoby/ ále zgołá tákie rozne/ z ktorych ieden ieſt do-
skonálszy/ á drugi mniey doſkonáły. Bo iáko ieſt doſko-
nálszy Bog z nátury/ niżeli ten ktory ieſt tylko człowiekiem
z nátury/ (iákim ſobie Adwerſarze Chriſtuſá ſinguią)
ták też koniecznie/ muśi być ten ſpoſob doſkonálszy vsprá-
wiedliwiánia/ ktory ſie dźiał pod ſtárym Teſtámentem/
z wiáry w ſámego z nátury Bogá: niżeli ten ktory ſie
dźieie pod nowym Teſtámentem z wiáry w ſámego tylko
z nátury człowieká/ to ieſt/ Chriſtuſá. Lecż iże tego ni-
gdźie Piſmo ś. nie vkázuie: Przetoż y z tey miáry ſenten-
cia Adwerſárſka zoſtáwáć muśi nieſłuszna: iże nam tá-
kie dwá rozne ſpoſoby vspráwiedliwiánia wprowadza:
twierdząc: że oni pod ſtárym Teſtámentem z wiáry w
ſámego tylko Bogá/ nie z wiáry w Chriſtuſá vspráwiedli-
wiáni byli: á ći ktorzy pod nowym Teſtámentem bywá-
ią vspráwiedliwiáni: z wiáry w ſámego Chriſtuſá/ by-
wáią vspráwiedliwiáni: ktory ieſt ſámym tylko z nátu-
ry człowiekiem: iáko Adwerſarze vdawáią.

7. Wszyſtkich wobec ktorzy byli pod Stárym Teſtámentem: vspráwiedliwienia odſadza.

Náoſtátek: A dla tego to Zdánie Adwerſárſkie muśi
zoſtáwáć nieſłuszne: Ze zgołá wszytki one/ ktorzy byli pod
ſtárym Teſtámentem/ vspráwiedliwienia odſądza. Bo
ieśli oni nie byli z wiáry w Syná Bożego vspráwiedli-
wieni: iáko Adwerſarze vdawáią: tedyć zgołá nie byli
vspráwiedliwieni: Racia tego tá ieſt: Ze ſie wyżſzey do-
wodnie pokazáło: Iż Zbáwićiel vspráwiedliwiáiący/
ſtárego

stárego y nowego Testámentu/ ieden iest/ Christus Jezus. Jeśliż tedy oni pod stárym Testámentem/ przez Syná Bożego/ wierząc weń/ nie byli vspráwiedliwieni: Tedyć zgołá/ iáko sie rzekło: nie byli vspráwiedliwieni: A ták y żywotá wiecznego wszyscy muszą być odsądzeni: do ktorego vspráwiedliwienie prowádzi. Lecz iże oni/ ktorzy byli pod stárym Testámentem/ vspráwiedliwienia nie mogą być odsądzeni: gdyż go nie tylko Pismo ś. iáko sie wyższey pokazáło: zrzetelnie im przysądza: ále y sámi Adwersarze: Przetoż oni musieli być z wiáry w Syná Bożego vspráwiedliwieni. A iż tego sámego vpornie/ y bez dowodu Pismá ś. Adwersarze neguią: Przetoż sie ná siodmym mieyscu tey niesłuszności dopuszczáią: Iże wszystkie one chwalce Boże/ pod stárym Testámentem będące/ vspráwiedliwienia/ á zátym y żywotá wiecznego/ do ktorego tákowe vspráwiedliwienie prowádzi/ o iákim disputuiemy: odsądzáią: nie tylko przećiwko Pismu świętemu; ále y przećiwko swemu własnemu wyznániu. A toć iest słuszne niesłuszney opiniey Adwersárskiey: o tym Artykule vspráwiedliwienia: zgánienie.

OBRONA MIEYSC PISMA SWIETEGO.

Pierwsze mieysce Pismá ś. obrony potrzebuie: Actor. 4. v. 12. ktorego sie wyższey własne słowá położyły.

W Ktorym mieyscu/ miánowićie mowá idźie o tym: Iż inszego Imienia niemász dánego pod niebem/ przez ktoreby potrzebá być zbáwionym: tylko Imię Jezusowo.

O tym mieyscu/ Adwersarze/ w swoiey explikáciey/ wyższey

ſzey położoney/ to twierdźić śmieią: iákoby ſie to tylko do tego czáſu miáło ſtoſowáć/ y o nim rozumieć: ktorego Chriſtus Pan ieſt okazány y obiáwiony. Ale to nie może być Adwerſarzom pozwolono.

Okazánie: iż ono mieyſce Actor. 4. v. 12. nie tylko do tego czáſu ſtoſuie ſie: ktorego Chriſtus ieſt okazány y obiáwiony.

Naprzod: Dla tego: Że tego żadnym świádectwem Piſmá świętego nie dowodzą.

Potym: Y dla tego: Że Piotr święty/ te słowá zgołá Generaliter mowi: nie reſtringuiąc ich/ áni przywiezuiąc do czáſu pewnego iákiego. A ieśli reſtringuie: niechay áby iedno słowko tákowe vkażą Adwerſarze/ z tych wſzyſtkich słow iego pomienionych: ktoreby to pokázowáło/ co twierdźić śmieią Adwerſarze.

Náwet: Y dla tego to Adwerſarzom nie może być pozwolono: Że ſie wſzyſtko Piſmo święte temu przećiwi: ktore iednym Zbáwićielem wſzyſtkich ludźi/ sámego Chriſtuſá czyni: ták tych ludźi ktorzy byli przed obiáwieniem iego w ćiele: iáko y tych: ktorzy náſtąpili po tym iego obiáwieniu: Co ſie wyżſzey dowodnie pokazáło.

DRVGIE MIEYSCE PISMA S. obrony potrzebuie: z liſtu do Gálátow: Cap. 3. V. 23. 24. 25. gdzie ták Apoſtoł piſze.

A przedtym niż przyszłá wiárá, byliſmy pod ſtrażą Zakonu, zámknieni w te wiáre, ktora miáłá być obiáwiona,

A przetoż Zakon náucżyćielem náſzym był, ku Chriſtuſowi, ábychmy z wiáry byli vſpráwiedliwieni.

Ale gdy przyszłá wiárá, iuż pod náucżyćielem nie ieſteſmy. To słowá Apoſtolſkie.

W ktorym mieyſcu/ iże Apoſtoł vkázuie: że wiárá przyszłá przez Ewángelią: ſtąd Adwerſarze śmieią zámykáć: Iż wiárá onych ktorzy byli pod Stárym Teſtámentem: nie zámykáłá w ſobie wiáry w Páná Chriſtuſá: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż gdy Páweł ś. piſze:

Naprzod: Dla tego: Że tu nic o tym Apoſtoł nie mowi/ áni tego naymnieyſzym podobieńſtwem wſpomina:

Aby

Aby byłá wiárá onych/ ktorzy byli przed przyściem Christusowym: nie miáłá w sobie zámykáć wiáry w tegoż Christusá: Przetoż y Adwersarze/ nie mogą się tego słusznie z tych słow Apostolskich domyśláć.

Galat. 3. v. 23. 24. 25. że wiárá przyszłá przez Ewángelią: nie może się ztąd zámykáć: iákoby wiárá onych pod stárym Testámentem/ nie miáłá byłá w sobie zámykáć wiáry w Páná Christusá.

Powtore: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: że się temu znácznie sámże Apostoł w tych słowiech przećiwi: Bo gdy pisze te słowá: ℣. 23. *A przedtym niż przyszłá wiárá, byliśmy pod strażą zakonu, zámknieni w tę wiárę, ktora miáłá być obiáwiona.* Tedy iáwnie zeznawa: że ci/ ktorzy byli pod strażą Zakonu/ w tęż wiárę/ álbo pod tęż wiárę byli zámknieni/ ktora miáłá być obiáwiona. A iáko przez tę wiárę/ ktora miáłá być obiáwiona; [illegible] tę sámę wiárę ktora iest w Syná Bożego: Ták też/ gdy [illegible] mowi o tych/ ktorzy byli pod strażą zakonu: Iż w tęż/ álbo pod tęż wiárę byli zámknieni, ktora miáłá być obiáwiona: á ktora iest/ iáko się pomieniło: w Syná Bożego: iáwnie zeznawa: Iż oni ktorzy byli pod Zakonem: byli obowiązáni do wiáry nie w kogo inszego: tylko w Syná Bożego.

Potrzećie: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: że tego nietylko tymi słowy/ o ktore ná tym mieyscu Controversia. Apostoł święty dowodźi: ále y osobnymi przykłády onych ludźi/ ktorzy byli przed przyściem Christusowym. Iáko przykłádem Abráhámowym: Rom. 4. ℣. 3. gdy iáwnie pisze o nim: Iż on vwierzywszy Bogu/ toż sámo poczytano mu iest ku spráwiedliwośći. A nie przez mszą pewnie wiárę był vspráwiedliwiony/ tylko przez tę/ ktora iest w Syná Bożego. Co ztąd znáć: Ze Apostoł ná tym mieyscu/ to vspráwiedliwienie Abráhámowe/ do tákiego przykłádu vspráwiedliwienia stosuie: ktorym y my teraz bywamy vspráwiedliwiáni. Co káżdy pobożny y rozsądny/ tym łátwiey obaczy/ gdy ten wszytek Rozdział Czwarty/ vważnie przeczyta: w ktorym Apostoł święty ex professo, o vspráwiedliwieniu

Abráhám przez wiárę w Syná Bożego: był vspráwiedliwiony.

náſzym tráktuie. A iż my teraz/ nie przez inſzą wiárę vſpráwiedliwiáni bywamy/ tylko przez tę ktora ieſt w Syná Bożego: iáko wyżſzey Cap. 3. ℣. 22. tegoż liſtu tenże Apoſtol vkázuie: Przetoż y Abráhám/ przez wiárę w Syná Bożego był vſpráwiedliwiony: Poniewaz Apoſtol vkázuie: Iż tákie było Abráhámowe vſpráwiedliwienie: iákie y náſze: A náſze dźieie ſie zá środkiem wiáry w Syná Bożego. Czemu nic nie záwadza: że o Abráhámie Apoſtol piſze: iż on vwierzył Bogu/ á ták był vſpráwiedliwiony. Gdyż náſzá wiárá teraz będących/ ktora nas vſpráwiedliwia: choć ieſt/ y powinná być wiárą w Syná Bożego: A przećię ią názywa Apoſtol wiárą w tego Bogá/ ktory wzbudźił od vmárłych Páná Iezuſá: Rom. 4. v. 24. A názywa ią ták częśćią dla tego: że też ſam Chriſtus ieſt z nátury Bogiem/ ktory śiebie od vmárłych wzbudźił: iáko ſie w Xięgách Wtorych doſtátecznie pokazáło. Częśćią też dla tego: że wiárá w Syná Bożego/ ieſt záraz wiárą y w Bogá Oycá: iáko ſam Syn Boży powiedźiał: Ioan. 12. v. 44. *Kto w mię wierzy, nie w mię wierzy, ále w onego ktory mię posłał.*

Wſzyſcy/ ktorzy byli od początku świátá vſpráwiedliwieni przez wiárę w Syná Bożego byli vſpráwiedliwieni.

Potym dowodźi tego Apoſtol przykłádem y inſzych/ ktorzy od początku świátá/ przez wiárę podobáli ſie Bogu: ktorych nie máły poczet wylicza w liśćie do Zebreow: Cap. 11. przez cáły ten Rozdźiał. Záraz pokázuiąc/ że ich wiárá byłá nie w kogo inſzego/ tylko w Syná Bożego. Naprzod z tey wiáry: Gdy im táką wiárę przypiſuie/ ktora ieſt gruntem rzeczy tych/ ktorych ſie ſpodźiewamy: á okazániem tych ktore ſą niewidome: v. 1. A záraz v. 2. y o tey wierze tákowey przydawa / przywłaſzczáiąc ią onym przodkom dawnym: *Abowiemći dla niey otrzymáli świádectwo przodkowie.* Lecz iż tá wiárá/ ktora ieſt w Syná Bożego/ ieſt tákowa / ktora ieſt gruntem rzeczy tych ktorych ſie ſpodźiewamy/ y okazániem tych ktorych nie widźimy: iáko Piotr ś. vkázuie: 1. Petr. 1. v. 8. 9.

gdy

gdy piſze: *Ktorego, (to ieſt/ Chriſtuſá) nie widziawſzy miłuećie, ktorego nie widząc przećię mu wierzyćie, ráduiac ſie weſelem niewymownym y chwálebnym: odnoſząc zapłátę wiáry waſzey, to ieſt, zbáwienie duſz.* Przetoż oni przodkowie/ máiąc táką wiárę/ ktora ieſt gruntem rzeczy tych / ktorych ſie ſpodziewamy: á okazániem tych ktore ſą niewidome: mieli wiárę w Syná Bożego: Ratia tego tá ieſt: Że tákaż ieſt włáśnie ſámá wiárá w Syná Bożego: ktora ieſt gruntem rzeczy tych/ ktorych ſie ſpodziewamy: á okazániem tych ktore ſą niewidome. Pokázuie ſie to Potym y z tey miáry: Że twierdzi y zámyka tenże Piſarz ś. Iż oni Przodkowie táką wiárę mieli: bez ktorey Bogu żaden podobáć ſie nie może: Bo ták mowi ℣.6. *A bez wiáry nie można áby mu ſie kto miał podobáć.* Lecż iż tylko ſámá wiárá w Syná Bożego ieſt tákowa/ bez ktorey żaden nie może ſie podobáć Bogu: Iáko ſam Syn Boży vkázuie: Ioan. 3. ℣.36. gdy ták mowi: *Kto wierzy w Syná, ma żywot wieczny, á kto nie ieſt posłuſzny Synowi, nie oglądá żywotá, ále gniew Boży zoſtawa nád nim:* Przetoż oni Przodkowie mieli wiárę w Syná Bożego: ponieważ mieli táką wiárę: bez ktorey nie można podobáć ſie Bogu.

Poczwarte: A ieśli o to idzie Adwerſarzom: Że o tey wierze Apoſtoł to piſze: że poki nie przyſzłá/byliſmy ſtrzeżeni pod Zákonem: Tedy y tu żadney obrony mniemánią ſwego mieć nie mogą: Bo przez tę wiárę ktora miáłá przyść/ nie zproſtá ſámę wiárę rozumie: Ale rozumie przez tę wiárę czás wiáry/ to ieſt/ czás Nowego Teſtámentu/ ktory ieſt y czáſem wiáry. Co ſtąd znáć: Że tu on ná ſprzećiwieńſtwie/ tey wierze ktora miáłá przyść: Zákon on wyſtáwuie: z iego własnośćiámi: Po ktorym iż Nowy Teſtáment / álbo Nowy Zákon Ewángeliey Chriſtuſowey miał náſtąpić/ y zgołá náſtąpił: tákże z ſwoimi własnośćiámi: tego y ſámi Adwerſarze nie záprzą: y ſam Apoſtoł/ iáko ná tym mieyſcu/ ták y ná innych

Przez wiárę ktora miáłá przyść/co Apoſtoł rozumie.

kych

Apostoł czás Nowego Testámentu/ czemu wiárą názywa.

ßych wielu/to iáwnie vkázuie. A iż czás ten Nowego Testámentu/názywa czáſem wiáry/álbo y wiárą po proſtu: tedy to dla tego: Że w czáśie Nowego Testámentu/ iuż nie bywa więcey opowiádány rząd Zakonu / ále náuká wiáry o Christuśie/ po wßytkim świećie rozeſłána y ogłoßona. Przyßłá tedy wiárá Nowego Testámentu/nie ináczey: tylko ták/ że przez przyśćie Christuſowe: poczęły ſie wypełniáć obietnice one/ ktore były zdáwná Abráhámowi/ y potomſtwu iego vczynione: ktorych kto ſie chce vcześnikiem ſtáć: potrzebá mu nie záchowywánia obrzędow Zakonnych: ále wiáry w Christuſá. Tá wiárá poty nie mogłá przyść/poki czás trwał Zakonowi zámierzony. Nie to tedy czyni Apoſtoł y w tych słowiech: áby miał on lud Boży/ przed przyśćiem Christuſowym bedący: wiáry w Syná Bożego odſądzáć: Ale to: Że czás Zakonu/ z czáſem Ewángeliey ſtoſuie y znośi A własność Zakonu/ z właſnośćiámi Ewángeliey: Ewángelia názywáiąc wiárą: dla tego: że w niey te obietnice viſzczone y wypełnione/ ktorym Pátriárchowie/ Prorocy święći/ y inßy ná on czás: wierzyli. Więcy dla tego: Że pod czáſem Ewángeliey/wiáry naprzedniey potrzebá: nie záchowywánia obrzedow Zakonu: iáko y ſam Christus Pan vkázuie/ gdy one słowá mowi: Marc. 16. ℣. 15 16 *Idźćie ná wßytek świát, opowiádayćie Ewángeliia wßelkiemu ſtworzeniu, kto vwierzy á okrći ſie zbáwion będzie, á kto nie vwierzy będźie potepion.*

Wierze tey ktora máiąc przyść/ miáłá też być obiáwiona: Apostoł S. mieyſce y

Náoſtatek: A ieśli ieſzcze y to Adwerſarze vwodzi: Że o tey wierze/ ktora miáłá przyść/y to Apoſtoł przydawa: że miáłá być obiáwiona: Tedy y tu nic Adwerſarze nie wſkuráią. Bo to mowiąc o tey wierze Apoſtoł: że miáłá być obiáwiona: Tedy ráczey przez to mieyſce iey y pod Zakonem náznácza: niżeli żeby iey zprostá onych Oycow miał odſądzáć. Gdyż nie być obiáwioney tey wierze: nie ieſt nic inßego: tylko być zákrytey. Bo iáko tá rzecz/ ktora

bywa

bywa obiáwiona/ dla tego bywa obiáwiona: iż byłá zákryta: gdyż tylko zákrytym rzeczom obiáwienia potrzebá: Ták też z przeciwney strony: tá rzecz ktora nie bywa obiáwiána ktorego czásu: dla tego nie bywa obiáwiána: iże iest zákryta: gdyż tylko zákryte rzeczy nie bywáią obiáwione. Gdy tedy Apostoł o tey wierze mowi/ ktora miáłá przyść/ że pod Zakonem nie byłá obiáwiona/ ále zákryta: á dopiero potym miáłá być obiáwiona: Tedy zrzetelnie tey że wierze/ mieysce pod Zakonem náznácza. Bo iákoż miáłá być pod Zakonem zákryta: ieśli iey tám nie było? W tym tylko rożnicę pokázuie: że pod Zakonem tá wiárá byłá zákryta/ w cieniách onych ceremoniey ktore Chrystusá zástániáły: á teraz iest obiáwiona: gdy też przyszłá y okazáłá się sámá istotá rzeczy: ktorą one cienie Zakonne zástániáły. W tym tedy tylko rożnicá zostawa/ miedzy námi á onymi ktorzy byli pod Zakonem: y ieszcze dáley: że oni tylko początki mieli tey świátłości/ iákoby świt záránny: á my dopełnienie sámey rzeczy: iáko dzień iásny y południowy. Na co się wszyscy Theologowie co przednieyszy zgadzáią: y ták to mieysce rozumieią. A tego żaden stąd nie zámyka/ áby oni Oycowie/ wiáry w Syná Bożego/ mieli być odsądzáni: álbo iey nie mieć. A iáko podrożnemu człowiekowi/ ktory świádom drogi/ do odpráwowánia przedśięwźiętey drogi do mieyscá náznáczonego: dosyć zwykło bywáć y ná sámym napierwszym początku dniá/ to iest/ ná sámym świtániu: Ták też onym dawnym Oycom/ przed przyściem Chrystusowym ná świát/ będącym: dosyć było do zbáwienia: ná sámym początku tey zbáwienney świátłości. A ták y tu/ gdy się wrocimy do włásnego tych słow przedśięwźiętych Apostolskich rozumienia: Adwersarze nic nie máią: czymby mogli słusznie/ wiáry w Syná Bożego/ onych dawnych Oycow odsądźić.

pod Zakonem przyznawa.

Rożnicá/ miedzy námi/ á miedzy onymi ktorzy byli pod Zakonem/ y dáley.

TRZECIE MIEYSCE PISMA S. obrony potrzebuie: Z Spraw Apostolskich: Cap. 15. ℣. 11. gdzie mowi Apostoł: Iz my przez łáskę Páná nászego Iezusá Christusá będziemy zbáwieni iáko y oni Oycowie.

Ná to mieysce Adwersarze w Kátechiźmie swym fol. 319. ták nápisáli.

W támtym mieyscu niemász tego słowká Oycowie: ále tylko iest nápisano, iáko y oni. A to słowko oni, śćiaga sie nie do bliższych słow, w ktorych wzmianká iest o Oycách: bo nie o nich tám rzecz byłá: ále sie śćiaga do dalszych, w ktorych iest mowá o Pogánách, o ktorych właśnie rzecz idźie. Ktorzy też w wyższych słowiech kilká rázow sa wystáwieni przećiwko Zydom wiernym, ábo Zydowie wierni przećiwko Pogánom tákże wiernym: Bo ták czytamy: Bog tedy ktory zna sercá, dał im (rozumiey Pogánom) świádectwo, dawszy im y Duchá świetego, iáko y nam (Zydom) y nie vczynił żadney rożnice miedzy námi á niemi, wiárą oczyśćiwszy sercá ich. (Pogan.) Teraz tedy przecz kuśićie Bogá, kłádąc iárzmo (rozumiey Ceremoniálny Zakon) ktorego áni Oycowie nászy, áni my znośićiesmy nie mogli: Ale przez łáskę, &c. A iż to nic nie záwadza, że to słowko Oycowie, bliżey stoi niżeli to słowko Pogánie, wyższey sie nie raz pokazáło, Iż też w Greckim słowo to oni, iest, iáko mowią generis masculini, *á słowo to co znáczy pogány, iest* generis neutrius, *y to nie ma żadney mocy ku pokazániu tego. żeby to słowo oni, nie miáło sie śćiągáć do Pogan: gdyż sie to słowo naydźie gdźie indźiey w Pismiech świetych złączone, álbo referowáne do słow* masculini generis. *Abo też ieśliby kto niechćiał tego przyiąć, tedy sie do blisszych słow, w ktorych wzmianká iest o vczniách, wybornie śćiągáć może, ktore słowo tákże iest* generis masculini, *iáko y to drugie Oni. A pewna rzecz iest, że sie*

przez słowo vcżniow rozumieią ná tym mieyscu Pogánie wierni.
To włásne Adwersárskie słowá.

Ná to odpowiádam.

We wszytkich tych słowiech/ ná to sie Adwersarze ná-sádźili: áby przewieść mogli: Iż to nie o onych Oycách/ przed przyśćiem w ćiele Christusowym będących: ma być rozumiano: co Piotr ś. mowi: Iż my przez łáskę Páná nászego Jezusá/ będźiemy zbáwieni: iáko y oni: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że to ná to Adwersarze czynią: áby przewieść mogli: Iż w onych Oycách Stárego Testámentu: nie zámykáłá sie wiárá w Syná Bożego: y iże y sam Christus nie był ich Zbáwićielem. Ale iáko sie ná tych dwu rzeczách pierwszych/ Adwersarze wielce záwodzą: to iest/ y ná tey pierwszey: iákoby był Christus onych dawnych Oycow nie miał być Zbáwićielem: potym y ná tey drugiey: iákoby byłá wiárá onych dawnych Oycow/ nie miáłá w sobie zámykáć/ wiáry w Syná Bożego: co sie wyższey dowodnie pokazáło: Ták też y ná tey Trzećiey muszą sie wielce mylić Adwersarze: w ktorey ná to sie vdáli/ áby záprzeli: Iż to nie o onych dawnych Oycách ma być rozumiano: że ták przez łáskę Páná Jezusowę byli zbáwieni/ iáko y my: á my tákże iáko y oni. Okazánie: Iż ty słowá przedśięwźięte Piotrá ś. Actor. 15. v. 11. o Oycách przed przyśćiem Christusowym będących: rozumieią sie.

Potym: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: że sie temu sámá rzecz przećiwi. Bo áczći to prawdá/ że te słowá ✝.11. vrosły z tey okázyey: że niektorzy z Sekty Pháryzeuszow/ ktorzy byli vwierzyli: powiedáli iż sie im potrzebá było obrzezowáć / y áby był Zakon Moyzeszow záchowywan: iáko támże v. 5. dołożono: Wszákże y to prawdá: że gromiąc Piotr święty tákowe przedśięwźięćie/ y zábraniáiąc/áby obrzezowánie y Ceremonie Zakonne/ więcey nie były wkłádáne ná vczznie Páná Jezusowe/ názwawszy to y kuszeniem Bogá: Potym

v. 10. przyczyne dawa: czemu nie pozwalał znowu/ iárzmá Zakonnego/ ná rcznie wprowádzáć? A dawa przyczyne nie inszą/ tylko te: że tego iárzmá zakonnego/ áni oni Oycowie ktorzy mu byli podlegli/ áni sámi Apostołowie znośić nie mogli: Bo iáwnie mowi o tym iárzmie: *ktorego áni Oycowie nászy, áni my znośićiechmy nie mogli.* O tychże Oycách/ ktorzy tego iárzmá znośić nie mogli/ záraz vkázuie v. 11. iáko byli zbáwieni: poniewaź przez Zakon nie mogli być zbáwieni/ nie mogac tego iárzmá znośić: gdy mowi: *Ale przez łáske Iezuſá Chryſtuſá, wierzymy iż będziemy zbáwieni ták iáko y oni.* Prawda tedy: Iż sie spor wszczał z strony Pogánom. Ale y to prawdá: że nie z inszey miáry/ tylko z strony obrzezowánia/ y záchowywánia Moyżeszowego Zakonu/ od czego chce Piotr święty odwieść ony Pháryzeuszé: y nie pożyteczną to rzeczą vkázáć: Tedy dla tego ná przykład przynośi nie te/ ktorzy nie byli nigdy Zakonowi podlegli: ále przywodźi ony Oyce Zakonne/ przywodźi y śiebie/ y insze sobie podobne: że iáko oni Oycowie ich zakonni/ ták też y oni sámi: nie mogli tego iárzmá znośić. A iáko z sobą/ y z inszymi sobie podobnymi/ ony Oyce Zakonne/ w noszeniu iárzmá Zakonnego złączył: y ták wiele o nich/ y o inszych sobie rownych: powiedźiał: że go znośić nie mogli: Ták też złącza też Oyce z sobą/ y z inszymi sobie podobnymi: w sposobie zbáwienia: vkázuiac/ że nie przez Zakon/ále przez łáske Páná Iezusá Christusá: ták byli zbáwieni/ iáko y on. Co koniecznie Piotrowi świetemu vczynić było potrzebá: Bo odsadźiwszy y ony Oyce swe/ y śiebie sámego Piotr święty/ zbáwienia przez Zakon/ y inszych wszytkich sobie podobnych: á odsadźiwszy dla tego: że áni Oycowie iego/ áni on sam z drugimi sobie podobnymi: nie mogli znośić iárzmá Zakonnego: Aby ich był nie potępił/ y śiebie z nimi: y áby záraz v inszych wszytkich náuczył: iáko oni Oycowie/ y on z drugimi: byli zbáwieni: choć iárzmá Za-

konnego

konnego znośić nie mogli : położył tedy iáwnie/ własnym tego zbáwienia sposobem/ ták onych Oycow/ iáko y śiebie/ y drugich sobie podobnych : nie co inszego: tylko sámę łáskę Páná Jezusowę.

Potrzecie : A dla tego to Adwersarzom nie może byc pozwolono : że nie vkázuią żadney słuszney przyczyny/ áni choćby chćieli/ vkázáć mogą : Dla ktoreyby Piotr święty/ złączywszy śię z onymi Oycy Zakonnymi/ á złączywszy nie sam : ále z inszymi sobie podobnymi : w niemożnośći znoszenia iárzmá Zakonnego : znowu w iednákim sposobie zbáwienia przez łáskę Christusowę : áby śię był miał znimi rozprzęgáć : iáko z tymi/ o ktorych dopieručko rzecz był záczął : á złączyć śię tylko z Pogány : o ktorych dobrze przedtym mowi : y rzecz ledwie záczętą przerwáć ?

Poczwarte : A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono : że áni tey rzeczy nie vkażą słuszney przyczyny : Co potym było Piotrowi świętemu/ náuczywszy że śię nie godźiło iárzmá Zakonnego ná vczniє wprowádzáć: Vkázowáć zátym : że on ták miał być zbáwion/ iáko y oni ktorzy tylko przez łáskę Páná Jezusowę bywáią zbáwieni. Bo gdźieć kto przez Zakon nie bywa zbáwiony : rzecz sámá woła/ że przez łáskę Páná Jezusowę muśi być zbáwiony : ieśli ma być zbáwiony. Mowię/ co było Piotrowi ś. po tym : dowodźić : iż on ták miał być zbáwiony/ iáko oni Pogánie/ o ktore śię był spor wszczął ? Albo co mu było y po tym/dowodźić: Iż y oni Pogánie/o ktore śię spor wszczął/ przez łáskę Páná Jezusowę mieli być zbáwieni : ponieważ byli nie zwolennikámi Zakonu : ále Páná Jezusowymi : ktorzy tylko przez łáskę Páná Jezusowę bywáią zbáwieni ?

Náwet : A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono : że tu Piotr święty/ nie oppenuie śię tym Pogánom w sposobie zbáwienia/ o ktore spor był : ále ráczey śię znimi złącza/ y rownymi ie sobie czyni: gdy mowi ✝.9.

łáwnie: *Y nie vczynił żadney rożnice miedzy námi, y miedzy nimi, wiárą oczyściwszy sercá ich.* Vczyniwszy tedy sobie ony Pogány rownymi/ y złączywszy śiebie znimi: Jákoż śie im prosze/ ná sprzećiwieństwie wystáwiáć miał: że on ták miał zbáwiony być iáko y oni? Ráczey tedy z sobą złączáiąc te Pogány/ iáko sobie rowne: wystáwia śiebie wespoł z nimi ná sprzećiwieństwie/ onym Oycom: o ktorych powiáda: że on z tymi zwolennikámi/ zá ktore śie zástáwiał: miał być ták przez łáskę Páná Jezusowę zbáwiony: iáko y oni. Cokolwiek tedy o tym mieyscu/ Adwersarze mowią: mylić śie wielce muszą w swoim przedśięwźięćiu: dla tych pomienionych przyczyn. A toć iest słuszna y dostáteczna Rospráwá/ z Adwersarzmi: nie tylko z strony tego osobnego Artykułu ná tym mieyscu: o Vspráwiedliwieniu: Ale y z strony wszytkiego sposobu/ ktorym Christus Pan/ iest y zostawa nászym Zbáwićielem. Ná ktorey ná ten czás/ Czytelniku pobożny/ prosżę dosyć miey: á Christusá Páná/ tákim sposobem/ y dla tych przyczyn: iákoć śie w tych osobnych Xięgách pokazáło: Zbáwićielem swoim vznaway/ wierz/ y wyznaway: chcesz li być zbáwion.

AMEN.

DOKONCZENIE CZWARTYCH XIĄG.

PSALM. 116. ℣. 10.
Credidi quapropter & loquor.

OSOBNA ROSPRAWA.
Z STRONY VRZEDOW PANA CHRISTVSOWYCH.
A NAYPIERWEY.
O Vrzędźie iego Prorockim.

PIsząc ogulnie o VRZEDZIE PROROCKIM CHRISTUSA PANA: Tedy ná te rzeczy potrzebá śię obeyzrzeć:

Naprzod: Jeśli iest Prorokiem? Iż Pan CHRISTUS iest Prorokiem / ktory nam wolą Bożą doskonále obiáwił i o tym żadney wątpliwośći niemáß. Gdyż zdawna nie tylko tákim był obwolány/ ále też gdy przyßło wypełnienie czásu/ z niebá/ głosem sámego Oycá tákim vkazány. Zdawna obwolány: Czytamy bowiem w Xiegách Moyżeßowych Piątych: Cap. 18. ℣. 18 o tym Proroku tákie słowá/ ktore Moyżeß mowił do Izráelitow: *Proroká wzbudźi wam Pan Bog wáß, z Bráćiey wáßey iáko mnie, onego słucháć bedźiećie, wedle wßystkiego coby mowił do was.* Co Piotr święty o Christuśie wykłada: Actor. 2. ℣. 22. Z niebá/ głosem sámego Oycá tákim vkazany: Czytamy bowiem Matt. 17. v. 5. gdźie ták o tym Proroku sam Ociec niebieski powiedźiał: *Tenći iest Syn moy vmiłowány, w ktorym śie mnie dobrze vpodobáło. onegoż słuchayćie.* Do tegoż

Okazánie: Iż Pan Christus iest Prorokiem.

goż ſie y ſam Chriſtus Pan przyznawa: Naprzod: Luc. 4. ℣. 18. gdy ták o ſobie mowi: *Duch Páński nádemną, dla tego iże mie pomázał, Ewángelią opowiádáć vbogim posłał mie.* Potym: Ioan. 15. ℣. 15. w wierności tego vrzędu przed vczniámi ſwoimi oświádczáiąc ſie: ták mowi: *wßytko, cokolwiek słyßałem od Oycá moiego, oznaymiłem wam.* Náwet przyznawáią mu to y ſámi Adwerſarze w Kátechizmie ſwym: fol. 153. Ták/ iż żadney wątpliwości o tym nie máß: áby Pan Chriſtus nie miał być Prorokiem.

Sposob odpráwowánia Vrzędu Prorockiego/ przez Chriſtuſá: dwoiáki.

Potym: Potrzebá ſie tu obeyźrzeć ná ſpoſob/ ktorym ten náß Prorok naywyżßy Pan Jezus/ ten Vrząd ſwoy Prorocki odpráwował/ y odpráwuie? Abowiem Piſmo ś. dwoiáki ſpoſob/ odpráwowánia tego Vrzędu iego: iáwnie vkázuie. *Pierwßy:* w ktorym to pokázuie: Że on ſam przez ſie immediatè, wolą Bożą oznáymował. *Drugi:* Że przez ludzi mediatè. Sam przez ſie odpráwuiąc ten Vrząd Prorocki: Tedy znowu odpráwował go *Dwoiákim* ſpoſobem. *Pierwßym:* Gdy ießcze nie był w ćiele/ iáko mowił z Adámem/ z Pátryárchámi/ z Proroki/ y z ludem Izrálſkim ná puſzczy. *Drugim:* Gdy był w ćiele/ y z ludźmi w ćiele ná świećie obcował.

Chriſtus vrząd Prorocki ſam przez ſie/ pierwey odpráwował niżeli ćiáło przyiął.

Iż Chriſtus Pan/ Vrząd ſwoy Prorocki/ ktory ſie záwyka w oznáymowániu woley Bożey/ y w ten czás ſam przez ſie odpráwował: gdy ießcze w ćiele nie był: To *Naprzod* ſtąd iáwna: Że on ieſt onym *Słowem* wiecznym/ ktore ná początku było v Bogá: y owßem ktore też ſámo było Bogiem: iáko Jan ś. Cap. 1. ℣. 1. zeznawa. Ktore imię *Słowo*, właſne ſámego Syná Bożego: Acżći naprzedniey Jan święty Ewángeliſtá/ referuie do Nátury y Oſoby Syná Bożego: Gdy o tym *Słowie* powiáda: że będąc ná początku v Bogá: było Bogiem: y iże przez to *Słowo*, wßytko ieſt vczyniono/ cokolwiek vczyniono: y iże toż *Słowo*, zſtało ſie *Ciáłem*, przemießkiwáło miedzy ludźmi/ y byłá widźiána chwałá iego/ iáko Jednorodzonego od Oycá/

pełnego łáſki y prawdy: Ioan. 1.v. 3.14. Wſzákże poyzrzawſzy ná ſámo znáczenie tego Jmienia *Słowo*, tedy káżdy łácno vzna: Jż ono y ten vrząd Chriſtuſá Páná w ſobie zámyka: oznaymowánia woley Bożey. A zwłaſzczá gdy kto ſobie y ná to wſpomni: że cżcżych Tytułow/ iáki-ieſt y ten Jeden/ *Słowo*, Syn Boży ná ſobie nie noſi. Ale iáko *Słowo*, od mowienia názywa ſie ſłowem: Ták też Chriſtus Pan/ názwány będąc *Słowem*, od mowienia ieſt tákim názwány. A iż od mowienia: Tedyć od mowienia nie czego inſzego oſobliwiey: tylko woley Bożey. Mowić záśie wolą Bożą: nie ieſt nic inſzego: tylko ią oznáymowáć. A iż ten *Początek*, ná ktorym to *Słowo* wiecżne/ Syn Boży/ było v Bogá/ y ná ktorym było y ſámo Bogiem: Jan ś. zrzetelnie ſtoſuie/ do początku wſzyſtkich rzeczy ſtworzenia: Co ſtąd znáć: że iáwnie Jan ś. świádczy: ℣. 3. Jż ná tym początku ná ktorym było to *Słowo* v Bogá/ y ſámo też było Bogiem: przez to *Słowo*, wſzytko vczyniono: á oprocż niego nic nie vczyniono: cokolwiek vczyniono: Przetoż też ná tymże Początku wſzytkich rzeczy ſtworzenia: to *Słowo*, iáko było *Słowem*,: ták też wolą Bożą oznáymowáło. A iáko ná początku ſtworzenia ludzkiego: był nie kto inſzy ſtworzony napierwſzym człowiekiem: tylko Adam: Ták też to Słowo wiecżne Syn Boży/ ná tymże Początku ſtworzenia ludzkiego/ oznáymuiąc ludźiom wolą Bożą: nie mogł icy komu inſzemu napierwey oznaymić: tylko Adámowi. Bo iż wola Boża/ záraz ná początku byłá Adámowi oznaymiona: tego żaden nie záprzy: Gdyż y ſámo zákazánie/ áby był nie iadł z pewnego drzewá owocu: nie czym inſzym było: tylko woley Bożey Adámowi oznaymieniem.

Chriſtus Pan/ Adámowi wolą Bożą oznáymował.

Potym: Pokázuie ſie to y ſtąd: co tenże Syn Boży o ſobie/ będąc Mądrośćią Bożą wiecżną: powiáda: Proverb. Cap. 8. Bo powiedźiawſzy to o ſobie tá Mądrość wiecżna: ℣.22. że ią Jehowá pośiadł ná początku drogi ſwo-

gi swoiey/ pierwey niżeli co stworzył od początku: stąd przedwieczną bytność swoię pokázuię: tegoż dowodząc y w drugich wierszách náśláduiących: Záraz zá tym ✠. 30. ná się zeznawa: że oná z Bogiem wszystko składálá/ y w rozkoszy byłá ná káżdy dźień/ igráiąc przed nim czásu wszelkiego. A igráiąc nie gdźie indźiey/ tylko ná obliczu źiemie iego: y roskosz swoię máiąc przemieszkiwáć z synámi ludzkimi. To powiedźiáwszy: ✠. 30. & 31. Zátym mowę swoię do synow swoich obraca: ✠. 32. 33. 34. w ten sposob: *Teraz tedy Synowie słuchayćie mię, á błogosłáwieni ktorzy strzegą drog moich. Słuchayćie ćwiczenia, á bądźćie mądrymi, á nie odrzucayćie go. Błogosłáwiony człowiek ktory mię słucha, czuiąc v drzwi moich ná káżdy dźień, y pilnuiąc v podwoiow drzwi moich.* Záczym wszystkim tákie zámknienie do przedśięwźięćia nászego płynie: Mądrość tá Boża/ ktora tu o sobie te wszystkie rzeczy mowi/ iest/ y rozumie się nie ktora insza: tylko sam Syn Boży Christus Pan: iáko się w drugich Xięgách pod Artykułem Szostym dostátecznie pokazáło. Táż Mądrość/ iáko przedwieczną bytność swoię wyznawa/ y vstáwiczne przemieszkiwánie swoie z synámi ludzkimi: Ták też y to ná się wyznawa: że oná syny swoie drog swoich vczyłá: Bo się im każe słucháć/ á nie zprostá słucháć/ ále każe im ćwiczenia słucháć/y mądrymi być. Błogosłáwionym tego człowieká názywáiąc: ktoryby iey słuchał. Lecz iż to było iesżcze pierwey/ niżeli przywźiął ćiáło Syn Boży: iáko Sálomon vkázuie: Przetoż Syn Boży: Vrząd Prorocki/ sam przez się: iesżcze pierwey odpráwowáł: niżeli ćiáło przywźiął.

Potrzećie: Pokázuie się to y stąd: Że ná gorze Sinái/ z Izráelitámi ná puszczy będącymi: mowił: Zakoń ś. im podawáiąc: iáko vkázuie Autor listu do Zydow Cap. 12. ✠. 24. 25. 26. O czym się w Drugich Xięgách/ pod Artykułem czwartym/tákże ex professo tráktowáło: ktory czás.

ry cżás/ tákże vprzedził czás/ przywżięcia ćiáłá od Christusá Páná. Jáko tedy podawánie Zakonu/ y mowienie Christusá z Izráelitámi ná pusczy: zámyka w sobie nic co inszego tylko woley Bożey oznáymowánie: Ták też Christus Pan/ z onymi Izráelitámi ná pusczy mowiąc/ y Zakon im podawáiąc: pierwey wolą Bożą oznáymował: niżeli ciáło przywżiął.

Náwet: Pokázuie się to y z onych słow Janá ś. Cap. I.v.18. ktore ták są nápisáne: *Bogá nikt nie widział nigdy: Iedynourodzony on Syn ktory iest w łonie Oycá, ten opowiedział.* W ktorych słowiech/ iáko to Generaliter Jan ś. zámyka: że nikt nigdy onego Bogá nie widźiał z ludźi: Ták też y to Generaliter zámyka: że wszystkim/ ktorzy kiedykolwiek co o woley Bożey wiedźieli: Syn Boży opowiedźiał. Jáko tedy/ wszystkim/ ktorzy kiedykolwiek co o woley Bożey wiedźieli: Syn Boży opowiedźiał: Ták też y sámemu Adámowi/ Pátryárchom y Prorokom: tenże muśiał wolą Bożą opowiedźieć. A ták y stąd pokázuie się: że on pierwey Vrząd Prorocki odpráwował: niżeli ciáło przywżiął.

Iż tenże vrząd Prorocki/ Christus Pan/ y w ten czás/ sam przez śię odpráwowáł: gdy iuż w ciele był/ y w nim z ludźmi ná świećie obcował: o tym wiele dowodow przywodźić nie potrzebá: Gdyż sámá wszytká Ewángelia/ ktora iest w ten czás od Christusá opowiedźiána/ gdy on w ciele przywżiętym ná świećie z ludźmi obcował: iest iáwnym dowodem tego: y sámi Adwersarze z wiem pewnie że tego nie záprzą.

Co się záśie tknie drugiego sposobu/ o ktorym się powiedźiáło/ że Christus Pan/ mediatè przez ludźi/ tenże vrząd swoy Prorocki odpráwował: Tedy y ten znowu/ sam w sobie iest *Dwoiáki*. *Ieden* ktory ony Proroki/ ktorzy byli przed przyśćiem Christusowym: záchodźi. *A Drugi*, ktory záchodźi Apostoły święte iego/ y insze wierne

opowiádácže świętey Ewángeliey iego.

Co sie tknie Prorokow onych dawnych / przed przyśćiem Christusowym będących: Tedy przez te / iż ten Prorok nawyższy Christus Pan/ vrząd swoy Prorocki odpráwowal: To ztąd iáwna: że Piotr święty zrzetelnie świádczy: Iż oni Prorocy/ nie cżyiego inszego Duchá w sobie mieli: tylko Christusowego: 1. Petr. 1. ✠. 11. A mieli nie ináczey w sobie Duchá Christusowego Prorocy: tylko ták: że wszytko to nádchnieni będąc Duchem Christusowym/ mowili: cokolwiek zbáwiennego mowili do ludu Bożego/ y z woley Bożey płynącego. Iż tedy Christus Pan/ onym dawnym Prorokom/ Duchá swego dawał: cżego tym dowodzę: że Piotr święty zrzetelnie o nich świádczy: że w nich Duch Christusow był. A trudnoby był miał w nich być Duch Christusow/ ieśliby go im był sam Christus Pan nie dawał: Gdyż Duchem Christusowym nie może nikt száfowáć: tylko Christus sam: Przetoż Christus Pan/ y przez ony Proroki dawne: vrząd swoy Prorocki odpráwował: ponieważ im Duchá swego dawał: ktorym oni nádchnieni będąc: to wszytko mowili imieniem Bożym do ludu Bożego: co mowili. O ktorym mieyscu Piotrá świętego / iże sie ex professo tráktowáło w Drugich Xięgách/pod Artykułem cżwartym: przetoż tám pobożnego cżytelniká odsyłam.

Christus y przez Proroki one dawne: vrząd swoy Prorocki odpráwował.

Co sie záśie tknie Apostołow/ y inszych po nich będących wiernych opowiádáczow Ewángeliey Christusowey: Tedy iż y przez te/ Christus Pan/odpráwuie vrząd swoy Prorocki: To naprzod z onych słow iego sámego iáwna/ ktore mowił do tákowych: Luc. 10. ✠. 16. *Kto was słucha, mnie słucha, á kto was odrzuca, mnie odrzuca, á kto mnie odrzuca, onego odrzuca ktory mnie posłał.* Potym iáwna to y z onych słow Páwłá świętego: 2. Cor. 5. ✠. 20. gdy ták mowi: *Zá Christusá tedy poselstwo spráwuiemy, iákoby Bog was prosił przez nas. Prośimy tedy imieniem Christusowym,*

sowym, poiednayćie sie z Bogiem. Nawet: Jawna to może być/ y z onych drugich słow tegoż Apostoła: Ephes. 4. ℣. 10. 11. 12. ktore są ták nápisáne: *Ktory sstąpił, tenże iest ktory też wstąpił nád wszytkie niebiosá, áby nápełnił wszytko. Y tenże dał niektore Apostoły, á drugie Proroki, drugie záśie Ewángelisty, niektore też Pásterze, y vczyćiele, ku zjednocżeniu świetych, do sprawy posługowánia, y ku budowániu ćiáłá Christusowego.* Z ktorych wszytkich świádectw/ dostátecżnie sie pokázuie: Iż y do tego czásu/ vrząd swoy Prorocki przez ludźi/ Christus Pan/ ktorzy są sługámi iego/ od niego sámego podánymi: odpráwuie. Christus y teraz vrząd Prorocki/ przez ludźi odpráwuie.

Potrzećie: Potrzebá sie tu obeyźrzeć y ná skutki: ktore z tego vrzedu Prorockiego Christusá Páná: pochodzą. Skutki ktore z vrzedu Prorockiego/Christusowego/płyną.

Pierwszy iest: Zápalenie sercá człowieczego: iáko świádczy przykład onych vczniow do Emaus idących: Luc. 24. ℣. 32. co sámi zeznawáią mowiąc: *Izali serce násze nie pałáło w nas, gdy mowił známi w drodze, y gdy nam otwierał Pismá?* 1. Sercá człowieczego: zápalenie.

Drugi: Otworzenie smysłow/ do zrozumienia Pismá: iáko świádczy przykład Apostołow: Támże Luc. 24. ℣. 45. gdźie zrzetelnie o tym pisze Ewángelistá Łukasz ś. Iż powiedźiawszy pierwey Christus Pan/ Apostołom swoim: z Zakonu Moyżeszowego/ z Prorokow/ y z Psálmow: co o śmierći iego y zmartwychwstániu było nápisano: zátym *otworzył smysły ich, iż zrozumieli Pismá.* 2. Smysłow otworzenie/ do zrozumienia Pismá.

Trzeći skutek: Odrodzenie: Ktore Piotr ś. zrzetelnie náuce tego Proroká przywłaszcza: 1. Epist. Cap. 1. ℣. 23. gdy ták pisze: *Będąc odrodzeni nie z náśienia śmiertelnego, ále z nieśmiertelnego przez słowo Bogá żywego y trwáiącego ná wieki.* A znowu Cap. 2. tegoż listu v. 2. mowi: *Iáko nowo národzone dźiatki, szczyrego mleká słowá żądaćie, ábyśćie przez nie vrośli.* 3. Odrodzenie

Czwarty skutek: Wiárá: iáko Páweł świety vkázuie: Rom. 10. ℣. 17. gdy pisze: *Wiárá tedy iest z słuchánia, á* 4. Wiárá.

słuchánie przez słowo Boże.

5. Poświecenie. *Piąty* skutek: Poświecenie: iáko sam Syn Boży vkázuie: Ioan. 17. ℣. 17. gdy się zá swymi Zwolenniki Oycu swemu modli. *Poświęć je je oną twoią prawdą, słowo twoie iestći prawdá.* Rznowu ℣. 19. *A zá nie ia poświecam sámego śiebie, áby y oni byli poświeceni przez prawdę.*

6. Wieczne zbáwienie. *Szósty* skutek: Wieczne zbáwienie: iáko sam Syn Boży vkázuie: Marc. 16. v. 15. 16. gdy ták do Apostołow swoich mowi: *Wyszedszy ná wszytek świát, opowiádayćie Ewángelią wszelkiemu stworzenu. Kto vwierzy á okrzći sie, zbáwion bedźie, á kto nie vwierzy bedźie potepion.*

Násládek: Tu przynależą/ y insze wszystkie skutki/ ktore słowo náuki Christusowey/ w ludźiach czyni: Co nie sámemu zwierzchownemu opowiádániu náuki tego Proroká/ przez sługi iego/ áni sámym sługom iego/ ktorzy ią zwierzchownie opowiádáią: potrzebá przypisowáć: ále sámey wewnętrzney y táiemney spráwie tego sámego Proroká naywyższego: iáko Páweł ś. vkázuie: I. Cor. 3. v. 5. 6. 7. gdy ták pisze: *Czymże tedy iest Páwel, á czym iest Apollo? iedno słudzy przez ktoreśćie vwierzyli, á iáko káždemu Pan dał. Iamći sádźił, Apollo pokrapiał, ále Bog dał wzrost. A ták áni ten ktory sádźi, iest co, áni ten ktory pokrapia: ále Bog ktory wzrost dawa.* Toż y Márek ś. Cap. 16. v. 20. ieszcze tym wieccy obiáśnia/ gdy o Apostołech/ ktorzy Ewángelią Christusowę po wszytkim świećie opowiádáli ták zámyka: *A oni szedszy, wszędy opowiádáli, á Pan z nimi wespoł prácował, y mowe ich vtwierdzał, przez znáki násláduiące.*

Z skutkow ktore z vrzędu Prorockiego Christusá Páná płyną: sam Christus: pokázuie sie naprzed. *Náwet*: Potrzebá sie tu y ná to obeyzrzeć: Co zá tym idźie/ że ták wielkie skutki/ y prawie nieoszácowáne zbáwienia ludzkiego pożytki: z tego Vrzędu Prorockiego Christusá Páná płyną? Że nie co inszego/ tylko to: Że Christus Pan/ ten Prorok nász naywyższy: iest nie tylko z nátury człowiekiem: ále tym przednicy z nátury prawdźiwym Bogiem. Bo tákie skutki mnożyć y wykonywáć/

sámemu

sámemu przez śię: iákie mnoży y wykonywa/ sam przez śię/ ten Prorok: w sercách ludzkich: przez náukę swoię niebieską: iest to spráwá włásna nie kogo inszego: tylko Bogá sámego z Nátury: iáko Páweł ś. zrzetelnie vkázuie/ w słowiech tych: ktore sie wyższey/ z listu 1. Cor. 3. ꝟ.5.6.7. położyły. A toć są te rzeczy/ ktorem vmyślił/ ogulnie y miánowićie/ o tym Vrzedźie Prorockim Christusá Páná/ w tey osobney Rosprawie/ o Vrzędźiech Páná Christusowych: położyć: Z ktorych káżde serce pobożne/ iáwnie baczyć może: iákiego ma Proroká z Christusá Páná: y ktorym wzgledem/ on z tego Vrzędu swego Prorockiego z prawdźiwym z nátury Bogiem/ pokázuie sie/ y ma być vznawany. Zátym iuż do osobney Rosprawy/ z strony Vrzędu Krolewskiego/ tegoż Christusá Páná: postąpimy.

niey z Nátury Bogiem.

OSOBNA ROSPRAWA.

Z STRONY VRZĘDV KROLEWSKIEGO PANA CHRISTVSA.

PIsáć o VRZEDŹIE KROLEWSKIM Páná Christusowym: nie potrzebá wiele ná tym mieyscu: A to dla tego: że sie iuż zá pomocą Bożą/ w Rosprawie Wtorych Xiąg/ o Istnośći Páná Christusowey nápisánych/ y w Rosprawie Czwartych Xiąg/ o sposobie y przyczynách dla ktorych ten Christus Iezus iest nászym Zbáwićielem: nápisánych: po niemáley częśći y to odpráwiło: o czym ná tym mieyscu z Adwersarzmi miáłoby być kontrowertowano. Ieślibym zá tym ná

tym mieyscu/ o Vrzędźie Krolewskim Páná Christusowym: miał to pisáć: o czym kontrowersiey miedzy námi/ á Adwersarzmi niemáß/ álbo sáme tylko Sentencią Ewángelicką: Tedy rozumiałbym: żebym rzecz vczynił máło potrzebną. Dosyć bowiem iest Mądrych y zacnych Theologow/ ktorzy ex professo w tey Máteriey láborowáli: wyrażáiąc y vkázuiąc wyznánia Ewángelickiego/ te rzeczy: ktore śie do tego Vrzędu Christusowego ściągáią: A ták do ich scriptow pobożnego Czytelniká odsyłam. Teraz ná tom śie vdał: ábym to tylko w tey Máteriey/ ná krotce poznáczył y pokazał: W czym śie náßy Adwersarze/ y ze strony tego osobnego Vrzędu Krolewskiego Christusá Páná: vnoßą: Zá czym spodźiewam śie/ że śie y to wßystko znieśie: co pod tym Tytułem/ Adwersarze/ zdrożnego przywodzą.

POZNACZENIE BLĘDOW SOCINISTOW Z STRONY Vrzędu Krolewskiego Christusá Páná.

Pierwszy Błąd.

1. Błąd: ze strony Nátury tego Niebieskiego Królá.

W Tym przedśięwźięćiu/ Adwersarze/ naypierwey dopuſzczáią śie błędu: z strony Nátury/ tego niebieskiego Krolá Christusá Páná. A to z tey miáry: że go czynią sámym tylko z Nátury człowiekiem: ktory iest nie vrzedniey sámym z Nátury Bogiem: iáko śie dostátecznie z niezliczonych świádectw Pismá ś. w Pierwßych/ y Wtorych Xięgách: pokazáło. Tám pobożnego Czytelniká odsyłam: Tu tego znowu pisáć nie potrzebá.

Drugi Błąd.

2. Błąd ze strony Osoby iego.

Ná Wtorym mieyscu/ dopuſzczáią śie Adwersarze błędu: z strony Osoby tego niebieskiego Krolá. Bo iáko

go czy-

go czynią sámym tylko z Nátury człowiekiem. Ták też z teyże Nátury człowieczey osobę mu przypisuią: przeciwko Pismu świętemu: ktore nie osobę/ ále Náturę tylko człowieczą/ Christusowi Pánu przypisuie. A osobę iego stąd vkázuie: że on iest onym Słowem/ktore ná początku było v Bogá/ y ktore też sámo było Bogiem: y ktore potym zstáło się ciáłem: to iest/ stąd ma osobę Christus Pan: że iest Synem Bożym właśnym. Bo co go Jan święty Cap. I. názywa Słowem ná początku v Bogá będącym: to go Páweł święty názywa Synem Bożym właśnym: Rom. 8. ℣. 32. Oczym się też dostátecznie w Wtorych Xięgách/ pod Artykułem Wtorym tráktowáło. A ieśliby przecie Christus Pan/ miał zostáwáć z Nátury człowieczey osobą: Tedy tákby musiał być osoby odsadzony: iáko nigdzie Pismo ś. nie przyznawa mu osoby człowieczey: tylko náturę człowieczą.

TRZECI BŁĄD.

Ná Trzecim mieyscu/ dopuszczáią się błędu Adwersarze: z strony ciáłá zosobná tego niebieskiego Krolá: A to z tey miáry: że mu tego nie pozwaláią: áby teraz miał mieć toż człowiecze ciáło / będąc w niebie: ktore miał przywzięte z Pánny Máryey: będąc ná ziemi: y w ktorym vmárł/był pogrzebion/ y zmartwychwstał. Co czynią Adwersarze w Kátechiżmie swym: fol. 329. głucho. A Wálenty Smalcius, w Xiąszkách o Bostwie Páná Christusowym / pod Artykułem o Wniebowstąpieniu Christusowym: fol. 118. czyni to iáwnie: twierdząc: że Christus Pan/ teraz tego ciáłá w niebie nie ma/ w ktorym się národził/ vmárł/ y zmartwychwstał: ále ma insze ktore iest z niebá. Záczym Christus iuż nie może być więcey właśnym y prawdziwym człowiekiem. Gdyż to ciáło/ ktore mu teraz Adwersarze w niebie będącemu przyszywáią: iáko iest insze y rożne od onego pierwszego

3. Z strony ciáłá iego.

z Pánny Máryey przywźiętego: y owßem iáko iest z nie-bá/ á ták y niebieskie: ták też nie może być żadnym sposobem Ciálem prawdźiwie człowieczym. A Christusowi záśię Pánu/ nie mieć Ciálá prawdźiwie człowieczego: nie iest nic inßego: tylko nie być prawdźiwym człowiekiem. Kiedyby mowili Adwersarze o iákośćiách/ álbo iáko vczeni mowią de Qualitatibus Ciálá tego niebieskiego Krolá: ktore są teraz dáleko márkße niżeli były ná on czás/ gdy w tym ćiele ná źiemi obcował: tedyby mym zdániem nie czynili nic zdrożnego/ áni Pismu świętemu przećiwnego: ktore teraz Ciáło vwielbione Christusowi Pánu przyznawa: Philip. 3. ℣. 21. Ale iże zgołá mowią o inßey Essentiey álbo Istoćie Ciálá Christusowego: nie o tey ktorą miał ná świećie będąc: Przetoż się dopußczáią rzeczy wielce zdrożney/ y Pismu świętemu z káżdey miáry przećiwney. A dopußczáią się rzeczy/ w tey mierze nie tylko Pismu świętemu przećiwney: ále y sámym Aniołom niebieskim: ktorzy/ gdy był brány z niskośći źiemskiey Pan Jezus do niebá: przed wßytkim zgromádzeniem Apostolskim/ w głos wyználi/ opowiedźieli/ y oznáymili: że tenże Pan Jezus/ ták znowu ma przyść: iáko go widźieli Apostołowie iego/ wstępuiącego w ten czás do niebá: Actor. 1. v. 11. A iużby koniecznie muśiał nie ták przyść/ iáko go vczniowie iego w ten czás widźieli wstępuiącego do niebá: ieśli nie w tym ćiele przyidźie/ w ktorym się národźił/ y brány był od nich do niebá: ále w iákimśi inßym/ ktore mu przypisuią Adwersarze: złupiwßy go z onego pierwßego: á przypisuią mu tákie: w ktorym się áni rodźił/ áni był kiedy widźiány ná świećie. Pismu świętemu záśię przećiwią się z tey miáry: że to iáwnie vkázuie/ iż tákie ćiáło ma Christus Pan będąc w niebie: iákie y wybránych iego ćiálá máią być po zmartwychwstániu: á máią być ćiálá wybránych po zmartwychwstániu: podobne ćiáłu iego vwielbionemu. Gdyż

ták Apostoł zrzetelnie: Phil. 3. v. 21. pisze: *Ktory przemieni ciało násze podłości, áby ie uczynił podobne ciáłu swemu vwielbionemu.* A iáko ciáłá wybránych/ stawszy sie w ten czás podobne ciáłu vwielbionemu Páná Jezusowemu / nie vtrácą przecię teyże y iedney ciáłá swego Jstoty/ ktora y ná tym świećie ciáłu ich przyległa byłá: ále sie tylko odmienią iákośći ciáłá ich / według náuki y świádectwá tegoż Páwłá świętego: 1. Cor. 15. v. 35. 36. 37. 42. 43. 44. 53. 54. Ták też y Christus nie vtrácił teyże y iedney istoty ciáłá swego/ ktora y ná tym świećie ciáłu iego przyległa byłá: ále sie tylko odmieniły iákośći ciáłá iego tego. A ieśli ináczey: Tedy szłoby zátym: że ták y wybráni ciáłá tego w ktorym ná tym świećie żyli/ á ktore sie ma stáć podobne po zmartwychwstániu ciáłu vwielbionemu Páná Jezusowemu: w ten czás muśieliby być odsądzeni: iáko y sámego Christusá/ teraz w niebie/ onego pierwszego ciáłá/ w ktorym żył ná tym świećie: Adwersarze odsądzáią? A ták y wybráni w ten czás przestáną być ludźmi: pozbywszy ciáłá prawdźiwie człowieczego w ktorym ná tym świećie żyli? A ták źle Apostoł nápisał: vkázuiąc: że też ciáłá wybránych/ po zmartwychwstániu/ máią sie stáć podobne ciáłu vwielbionemu Páná Jezusowemu: ktore tu ná świećie podległy były podłośći: y owszem w ktorych ná tym świećie wybráni żyli? Źle sobie zátym Job święty obiecował: że zmartwychwstawszy/ znowu tąż skurą miał być przyodźiany/ y w tymże ćiele widźieć Bogá/ y temiż oczymá: ktorą skurę/ y ktore ciáło/ y oczy miał ná tym świećie: Iob. 19. v. 25. 26 27. Ale o tym ná ten czás z Adwersarzmi niechay będźie dosyć. Atoli dosyć iáwny pokázuie sie y ten błąd Adwersárski: że Christus Pan/ teraz iuż v Adwersarzow nie iest prawdźiwym człowiekiem: poniewaz ma insze ciáło/ nie to ktore miał ná świećie: wstąpiwszy do niebá.

CZWARTY BŁĄD.

4. Z strony czásu ktorego został Krolem.

Ná Czwartym mieyscu / dopuszczáią sie Adwersarze błędu: z strony czásu : ktorego ten Krol niebieski został Krolem : Bo Adwersarze twierdzą w Kátechizmie swym: fol. 322. Iż áż po zmartwychwstániu y do niebá wstąpieniu został Krolem: A Pismo ś. vkázuie : Iż iest przedwiecznym Krolem. Jáko iest y przedwiecznie bytnim Bogiem. O czym sie też w Drugich Xięgách/ pod Artykułem Szostym/dostátecznie y dowodnie tráktowáło. A choćiayże Pismo ś. świádczy : Ephes. 1. ✠. 20. 21. że Bog w tym wielkość mocy swoiey przećiwko nam okazał/ gdy Christusá zmartwychwzbudźił/ y posádźił ná práwicy swoiey w niebie: Dáleko nád wszelkie Páństwo y zwierzchność/y moc/y Pánowánie/ y nád wszelkie imię/ ktore miánowáne bywa/ nie tylko ná tym świećie : ále też ná przyszłym : Tedy przećię tego w tym nie zámyka : áby dopiero Christus Pan/ po zmartwychwstániu y do niebá wstąpieniu : miał zostáć Krolem. Bo to do czásu wywyższenia iego stosuie : ktory nástąpił zá czásem iego vniżenia. Abowiem iż sie był pierwey/ Christus Pan/będąc w kształćie Bożkim/ y rownym Bogu : sámego wyniszczył: przyiąwszy kształt służebniczy/ á stawszy sie podobny ludźiom/ osobą będąc náleźiony iáko człowiek: sam sie vniżywszy / y ostawszy posłusznym áże do śmierći/ á śmierći krzyżowey : iáko Páwel święty w liśćie do Philip. Cap. 2. v. 6. 7. 8. iáwnie pisze : Przetoż tu do Ephezow/ to tylko Apostoł wspomina / y vkázuie : iáko on záśię z tego vniżenia ták wielkiego: był wywyższony. Gdyż tylko vniżonemu/ wywyższenia potrzebá. Jáko y temu/ ktory sie vniża : potrzebá pierwey mieć co ták zacnego: z czegoby sie miał vniżyć. Bo ieśliby nie miał pierwey zacnego stanu y wysokiego: ále byłby tylko podłey kondiciey y stanu nie Páńskiego : ále służebniczego álbo niewolniczego : tedyby sie nie miał z czego vniżáć. Gdyż vniżenie

wzglę-

względem wyższego stanu záwße názywa się vniżeniem. Ták y Christus: ieśliby był nie był pierwey Pánem y Krolem: nie mogłby się był koniecżnie vniżáć: áni ostawáć sługą / y kßtałtu sługi álbo niewolniká ná się przyimowáć. Ale iż się vniżył / y sługą ostał: znáć tedy stąd: że był pierwey Pánem y Krolem. Gdyż z sługi nie ostawa się sługą: bo iuż iest sługą: ále z Páná pospolićie się zwykł ostáwáć sługą y niewolnik. Co y Apostoł tym więcey obiáśnia: gdy mu przed tym vniżeniem: być w kßtałćie Boskim / y rowiennictwo Bogu: zrzetelnie przywłaßcza. A dopiero zátym piße: Iż on będąc w kßtałćie Boskim: nie poczytał tego zá drápiestwo być rownym Bogu: ále śiebie sámego wyniszczył przyiąwßy kßtałt służebnicży / &c. Był tedy pierwey Christus Pan / Pánem / á ták y Krolem: nim kßtałt służebnicży ná śie przyiął. A iáko sam Syn Boży / ten kßtałt służebnicży / do nátury człowiecżey / względem ktorey był Synem człowiecżym / zrzetelnie stosuie / gdy one słowá Matth. 20. v. 28. mowi. *Syn człowiecży nie przyszedł áby mu służono, ále áby vsłużył, y dał duszę swoię zapłátą odkupienia zá wielu.* Ták też y ten kßtałt służebnicży / musiał nie kiedy inedy przyiąć / tylko w ten czás / kiedy przyiął y sáme náturę człowiecżą: do ktorey iáwnie ten kßtałt służebnicży referuie. A iż náturę człowiecżą w te czásy przyiął / gdy się w żywoćie Pánieńskim począł: przyiął tedy záraz w tenże czás y ten kßtałt służebnicży. A ták záraz od poczęcia swego w żywoćie Pánieńskim / był sługą: y kßtałtu służebnicżego vcżeśnikiem. A iż sługą pospolićie nie może się inßy ostawáć / tylko Pan: iáko się wyżßey pokazáło: ktory potrzebá áby był pierwey Pánem / niżeli się ostánie sługą: Bo ieśliby był sługą / nie potrzebáby mu się iuż ostawáć sługą: Tákże / poniewaz zrzetelnie świádczy o Christuśie / że on był pierwey Pánem / niżeli się ostał sługą: Bo był w kßtałćie Boskim: á potym nie poczytáiąc tego zá drápiestwo

być rowonym Bogu: sámego śiebie wyniszczył: y przyiął kształt służebniczy: Tákże/ poniewasz Christus Pan/ záraz od poczęcia swego w żywoćie Pánieńskim: został sługą/ y kształtu służebniczego vczęśnikiem: iáko sie wyższey pokazáło: Tákże/ gdy kto y ná to sobie wspomni/ że y sámym poczęćiem swoim w żywoćie Pánieńskim: Christus Pan nam służył: bo sie dla nas národził: Esa. 9. ✠. 6. Przetoż pierwey był Pánem y Krolem: niżeli sie w żywoćie Pánieńskim począł. Iż tedy pierwey był Krolem y Pánem: niżeli sie w żywoćie Pánieńskim począł: Pytam co mu było po tym: áż po zmartwychwstániu/ y do niebá wstąpieniu rzeczą sámą dopiero zostáwáć Krolem? Chybáby dwá kroć ostawał sie Krolem? czego nikt nigdy z Pismá ś. nie dowiedźie. A ták y to/ co o nim z tey miáry Apostoł święty w liśćie do Ephezow pisze: do wywyższenia iego ná tenże stan/ w ktorym pierwey był/ ma być referowano: poniewasz sie był pierwey z tego stanu Krolewskiego y Páńskiego vniżył. Do czego sie Piotr święty przyłącza: Actor. 5. ✠. 30. 31. gdy tę zacność Christusowę/ ktorą w liśćie do Ephezian Cap. 1. ✠. 20. wspomina Páweł ś. zrzetelnie Christusá wywyższeniem názywa. Bo ták mowi: iáko też y sámi Adwersarze/ te słowá iego/ w Kátechizmie swym fol. 323. przywodzą: *Tego Bog Xiążęćiem y Zbáwićielem wywyższył práwicą swoią, áby dał pokáiánie Izráelowi, y odpuszczenie grzechow.* Względē stanu vniżenia/ to wywyższenie Christusowi Pánu przywłaszczáiąc. Bo iáko vniżenie/ dźieie sie z stanu wyższego w niższy: ták záśie wywyższenie: dźieie sie z stanu niższego w wyższy. Iż tedy z kształtu Boskiego Christus Pan vniżył był śiebie sámego: względem ktorego był y zostawa Krolem y Pánem: á kształt służebniczy przyiął: Przetoż potrzebá tego było/ áby był znowu z tego niskiego stanu/ ostał sie wywyższonym/ ná on pierwszy y zacny stan swoy: kształtu Boskiego y rowiennictwá Bogu: z ktorego sie był vniżył:

A zwłá-

A zwłaszcza że ten stan iego vniżenia / nie miał być wiecżny: ale do czasu tylko pewnego trwaiący.

PIATY BŁAD.

Ná Piatym mieyscu/ dopuszczáią sie Adwersarze błędu: z strony mocy tego niebieskiego Kroła. O ktorey to piszą w Kátechiżmie swym: fol. 323. że iest ták bárzo máła: Iż też ten Krol niebieski i' własną swą mocą siebie sámego nie mogł wzbudźić: á ták áni możnieyszym sámego siebie okázáć nád one śmierć ktorą był podstąpił. Bárzo słábym záprawdę/ z tey miáry/ Christusá Krolem sobie vczynili: ktory sie sam swą mocą/ śmierći nie mogł odiąć: áni od niey wybáwić. Lepieyby vczynili Adwersarze/ áby sobie śmierć Krolem obráli: poniewaz tá według ich vdawánia/ możnieysza sie nád Christusá okazáłá: gdy nie mogłá być od niego sámego/ własną iego mocą zwyćiężona? Co czynią tákże Adwersarze przećiwko Pismu ś. ktore iáwnie vkázuie: Iż Christus własną swą mocą śiebie od śmierći wzbudźił/ y ták własną swą mocą: śmierć zwyćiężył: Ioan. 2. ✝. 19. & Cap. 10. v. 17. 1. Petr. 3. v. 18. y indźiey. Ná ktore mieyscá/ choć sie zdádzą Adwersarze niciákie excepty przynośić: w Kátechiżmie swym: fol. 325. &c. Wszákże iż iest dáremne ich w tey mierze vśiłowánie: to sie dostátecznie w Drugich Xięgách/ pod Artykułem Siodmym pokazáło: y indźiey. A choćby nam inszych dowodow z Pismá świetego niedostawáło/ ná Adwersarze: ktore to pokázuią: Iż Christus własną swą mocą wzbudźił sie od śmierći: Tedy tego sámego słusznieby sie mogli Adwersarze wstydźić/ á ták y przestáć tey mocy temu Krolowi wydźierać/ ktorą śiebie sámego wzbudźił: Dla tego: że wydźieráiąc mu táką moc/ ktoraby był mogł śiebie sámego wzbudźić: Do tego zá tym rzecz przywodzą: *Naprzod*: Ze v nich doskonálszey mocy śmierć/ niżeli Christus Pan. *Potym*: Ze zwątpienie o

5. Z strony mocy iego.

zmartwychwstániu wnoszą: Bo ieśliċ nie mogł śiebie sámego włásną swą mocą / ten Krol niebieski Christus Pan / z śmierći wydrzeć y wzbudźić: Pytam: Jákoż y nas będźie mogł z teyże śmierći wydrzeć y wzbudźić: poniewaź nie ná Oycá iego niebieskiego / ále nań / tá spráwá / od tego Oycá / wzbudzenia nas: iest włożona: Ioan. 5. v. 28. A czego nie mogł raz Christus Pan / w sámym sobie / iáko Krol nász y Pan / y iáko głowá nászá: swą włásną mocą przełomić y zwyćiężyć: Tegoć dáleko więcey / w nas sługách y członkách swoich: nie będźie mogł zwyćiężyć. Wnoszą *Náostatek*: zátym Adwersarze / y zwątpienie o żywoćie wiecznym spráwiedliwych. Bo ieśli ten Krol nász Pan Jezus Christus / iest ták słábey mocy: że nie mogł śiebie sámego włásną swą mocą od śmierći wybáwić y wzbudźić: nie będźie też mogł áni nas wzbudźić / y z śmierći włásną swą mocą wybáwić: poniewaź áni śiebie nie mogł wzbudźić włásną swą mocą: Tedyć wszytká nádźieiá o żywoćie wiecznym spráwiedliwym ginie: ktoremu żywotowi wiecznemu / áż po zmartwychwstániu czás náznáczono. A ieśli zmartwychwstánia nie będźie: Tedyć koniecznie y żywotá wiecznego nie będą mieć spráwiedliwi: ále w prochu wszyscy zostáną: iáko w prochu źiemie zásnęli. A koniecznie muśi nie być zmartwychwstánie: Jeśli Christus / nie ma tey włásney mocy swey / áby był mogł oną / iáko wprzod śiebie / ták też potym y nas / y z śmierći wzbudźić: Ná ktorego Bog Oćiec / to wszytko práwo wlał / áby on káżdego człowieká / ná sąd / z prochu źiemie obudźił. A ieśli záśie wzbudźi nas / ále nie swą włásną mocą / ále mocą Oycá swego / ktorą też sam był wzbudzony: Tedy oprocz tego / że y ták bárzo słábym Krolem zostáwáć muśi / nie máiąc tey mocy od śiebie: Poydźie iesżcze y to zá tym: żeby nas ták dobrze / y ktorekolwiek insze stworzenie / mogło z śmierći wzbudźić / y ták Krolem nászym być / iáko y Christus Pan: by tylko mu

też tá moc dána byłá od Bogá Oycá: iáko ieſt dána Chriſtuſowi Pánu: według Adwerſárſkiego rozumienia.

SZOSTY BŁAD.

Ná ſzoſtym mieyſcu/ dopuſzczáią ſię Adwerſarze błędu: ſtrony nábyćia y ſpráwienia kroleſtwá od tego niebieſkiego Krolá. Jáwna to bowiem z Piſmá ś. Iż Chriſtus Pan/ ma *dwoiákie* kroleſtwo: Oſobne iedno/ á drugie Powſzechne. Oſobne á Duchowne/ ma ſię rozumieć nie inſze/ tylko kośćioł świety iego: álbo wſzytek poczet wſzyſtkich wybránych iego: iáko Piotr ś. vkázuie: I. Epiſt. Cap. 2. v. 9. Y Jan ś. Apoc. 5. v. 10. Powſzechne záśię kroleſtwo Chriſtuſá Páná: ieſt wſzytká máchiná tego świátá ſtworzonego/ y rzeczy wſzytkie ktore ſą ná nim: o ktorym one ſłowá Chriſtuſá Páná mogą być rozumiáne: Matt. 28. v. 18. *Dáná mi ieſt wſzytká moc ná niebie y ná źiemi.* Kroleſtwo Duchowne / ſpráwił ſobie y nábył go przez włáſną krew ſwoię: Actor. 20. v. 28. I. Cor. 6. v. 20. Epheſ. 5. v. 2. 25. 26. 27. z ktorych świádectw to ſię pokázuie: Że Chriſtus/ tego Kroleſtwá Duchownego y oſobnego/ ktore ieſt Kośćioł iego: nie mogł inácżey Krolem zoſtáć: tylko áż ie ſobie przez włáſną krew ſwoię ſpráwił: czego rozumiem że y ſámi Adwerſarze nie záprzą. Ani choćby chćieli záprzeć mogą: bo ſię temu te świádectwá: ktore ſię położyły: przećiwią: y inſzych więcey/ ktore dla krotkośći ná ten czás opuſzczam. Spráwienia kroleſtwá powſzechnego/ ktore ieſt wſzyſtká máchiná świátá tego: Adwerſarze Chriſtuſá Páná odſądzáią: Gdy mu nie pozwaláią tego/ áby był miał ſtworzyć to niebo máterialne/ źiemię/ morze/ ze wſzyſtkimi rzeczámi/ ktore ſię w nich znayduią. Co czynią tákże przećiwko Piſmu ś. ktore iáwnie wyznawa Coloſſ. I. v. 16. że wſzytkie rzeczy przezeń ſą ſtworzone/ ná niebie/ y ná źiemi: widome/ y niewidome/ Máieſtáty/ Páńſtwá/

6. Z ſtrony nábyćia/ y ſpráwienia Kroleſtwá.

Przełożeństwá/ Zwierzchnośći: przezeń wszytki rzeczy/ y względem iego są stworzone: przezeń świát vczyniony/ y wieki: Ioan. I. v. 10. Hebr. I. v. 2. O czym sie dowodnie/ w Wtorych Xięgách/ pod Artykułem Szostym disputowáło.

Siodmy Błąd.

7. Z strony doskonáłośći/ iego Krolestwá.

Ná Siodmym mieyscu/ dopuszczáią sie Adwersarze błędu: z strony doskonáłośći krolestwá tego niebieskiego Krolá. Co nie tylko w ten czás czynią: gdy mu spráwy y stworzenia powszechnego krolestwá nie przywłaszczáią: Ale y w ten czás/ gdy go tylko połowice Duchownego krolestwá: Krolem czynią: nie pozwaláiąc mu być głową y Pánem onego Kośćiołá/ ktory był pod Stárym Testámentem/ álbo záraz od początku świátá: ále tylko tego: ktory iest pod Nowym: y to áż po zmartwychwstániu y do niebá wstąpieniu: iáko sie wyższey z słow ich pokazáło. Co czynią tákże przećiwko Pismu świętemu/ ktore iáwnie/ iedną głowę wszytkiego Kośćiołá: Christusá Páná vkázuie: Ephes. 5. v. 23. Á tego nigdźie nie mowi: Aby miał być głową tylko tego Kośćiołá/ ktory iest pod Nowym Testámentem: y ktory po wstąpieniu iego do niebá dopiero począł być. Chybáby chćieli tego Adwersarze záprzeć: Iż on poczet wybránych Bożych/ ktorzy byli od początku świátá: nie był Kośćiołem Bożym: á ták áni krolestwem Duchownym. Albo dwie głowie/ od śiebie rożne Kośćiołá postánowić: Jedną Stárego/ á drugą Nowego Testámentu: ktorych iednák obudwu rzeczy trudno máią Adwersarze dokázáć: poniewáż o tym w Piśmie świętym wielkie milczenie: y owszem rzecz przećiwna.

Osmy Błąd.

8. Z strony przysadzá-

Ná Osmym/ á ostátnim mieyscu/ dopuszczáią sie Adwersarze błędu: z strony przysądzánia fałszywego krolestwá

stwá Christusowi Pánu. Bowiem bedąc fałszywym Zborem/ á czyniąc sie Zborem Christusowym : nic inszego nie czynią : tylko fałszywe krolestwo Duchowne/ Christusowi Pánu przysądzáią. Bo ieśli Adwersarze nie są fałszywym Zborem: ále prawdziwym Zborem Christusowym: Proszę niechay vkażą/ kedy kiedy Zbor Christusow vczył tego o Osobie/ y Vrzędzie Christusá Páná : czego vczy Zbor Adwersárski? Proszę : kedy kiedy Zbor Christusow prawdziwy/ in dubium wszytkie Artykuły wiáry Christusowey : przywodził : iáko to czynią Adwersarze? Proszę náwet : kedy kiedy / náuká Zboru prawdziwego Christusowego : ták niesłycháne sprosności zá sobą pociągáłá : iákie zá sobą pociąga náuká Adwersárska : y ták gęste : że ledwie ieden krok / czytáiąc ią : postąpisz : á iuż sie niezliczone poczty/ tákich obłędliwych sprosności/ zá nią wloką : y ták wielkie : że człowiek pátrząc ná nie : musi sie nie tylko zdumiewáć : ále y łzámi zálewáć obfićie: żáluiąc ták wielkiego wielu dusz niewinnych y serc cnotliwych záwiedzienia? Doznasz tego wszytkiego Czytelniku pobożny : pilnie y rozsądnie te Xięgi czytáiąc : A doznawszy : będziesz to musiał wyznáć : Iż Zbor Adwersárski : iest iáskinią/ y własnym przemieszkiwániem wszytkich błędow/ od Duchá Bożego/ w Piśmie świętym potępionych y zgánionych. Iż bowiem zniszczyli Adwersarze Duchá świętego/ y od siebie wygnáli : nie pozwaláiąc mu áni Bostwá/ áni Osoby/ áni czym być rzeczą sámą przez się : ktorego to iest własny vrząd/ do znáiomośći wszelkiey prawdy przywodzić : Ioan. 16. v. 13. Przetoż też zátym nie mogą nic inszego : tylko srodze błądzić/ y co dáley to w gorsze błędy postępowáć : y insze záwodzić. Ieśliby tedy mieli być Adwersarze Zborem Christusowym/ á ták y Duchownym krolestwem Christusowym : tedyby sie musiáło fałszywe krolestwo Christusowi przypisowáć. Ale iż sie nie może fałszywe krolestwo Chri-

nia fałszywego Krolestwá.

Christusowi Pánu przypisowáć. Muszą tedy nie być Adwersarze Zborem Christusowym. Y ták długo nie będą Zborem Christusowym: poki sie tych błędow/ w ktorych teraz leżą: trzymáć będą. A toć iest krotka Rospráwá z Adwersarzmi: ná tym mieyscu: z strony vrzędu Krolewskiego Christusá Páná.

OSOBNA ROSPRAWA.

Z STRONY VRZEDV KAPLANSKIEGO CHRISTUSA PANA.

PIsáć tákże o VRZEDZIE KAPLANSKIM Christusá Páná: nie potrzebá wiele: Ponieważ sie y tá Controversia z Adwersarzmi/ w Rospráwie/ z strony sposobu ktorym Christus Pan iest nászym Zbáwicielem/ w Czwartych Xięgách: práwie wszytká odpráwiłá. Bo iż naywięcey pod tym Tytułem/ o Ofiáre Christusá Páná spor idzie: przez ktorą zá grzechy násze/ Bogu Oycu dosyć vczynił: Przetoż sie też w Czwartych Xięgách/ porządnie/ y pod osobnymi Artykułámi to pokázáło: Iż y spráwiedliwość Boża/ zá grzechy násze/ dosyć vczynienia potrzebowáłá. A Christus Pan/ przez śmierć swoię/ przez ktorą siebie sámego ofiárował: zá grzechy násze/ tey spráwiedliwości Bożey dosyć vczynił: A iże sie nam to dosyć vczynienie iego/ weń prawdziwie wierzącym: ku zbáwieniu wiecznemu przywłaszcza. Wszákże iże Adwersarze pod tym Tytułem/ nową Deffinitią Vrzędu Kápláńskiego Christusowego/ z domysłu swego wnoszą: á potym y niektore mieyscá Pismá świętego

tego opakuia: ktore sie w tey sprawie ich mniemaniu przeciwia: Przetoż my też w tey rzeczy tąż drogą zá nimi poydziemy: ktorą nam sami toruią.

PIERWSZA ROSPRAWA.

Ná Pierwszym mieyscu/ z Adwersarzmi/ pod tym Tytułem o Vrzędzie Kápláńskim Páná Christusowym: Rosprawę vczynić potrzebá: z strony opisánia Vrzędu tego Kápláńskiego álbo Ofiárowniczego Christusá Páná: ktory ták Adwersarze w Kátechizmie swym: fol. 333. opisuią.

Pokazałeś mi Vrząd Krolewski; pokaż mi też ktory iest Vrząd Ofiárowniczy Páná Christusow?

Vrząd Páná Christusów Ofiárowniczy w tym záwisnął, iż iáko on nas we wszytkich potrzebách nászych rátowáć może, ták też rátowáć chce, y ratuie: y dla tegoż też to iego rátowánie, ofiárą iego iest názwáne. To własne Adwersárskie słowá.

Ná to odpowiádam.

W tych słowiech zámykáią to Adwersarze: iákoby ofiárá Christusá Páná względem ktorey on iest y zostawa Kápłanem álbo Ofiárownikiem: miáłá być nic co inszego/ tylko to: że on nas może/ y chce rátowáć/ y rátuie we wszystkich potrzebách nászych: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że nigdźie Pismo ś. rátowánia Christusowego nie názywa ofiárą: A dla tegoż też y sámi Adwersarze choć to twierdzą: że rátowánie Christusowe iest ofiárą: żadnego świádectwá z Pismá ś. tey rzeczy nie przywodzą: ktoreby rátowánie Christusowe iáwnie názywáło ofiárą.

Rosprawá z Adwersarzmi: z strony opisánia Vrzedu ofiárowniczego Christusá Páná: w ktorey sie pokázuie: Że ofiárá iego: nie może sie w tym zamy

Powtore: A dla tego: Że Pismo święte nie rátowánie Christusowe: ále sámego Christusá názywa ofiárą: iáko y Ofiárownikiem ktory siebie sámego ofiárowáł: Hebr. 9. v. 14. *Ktory przez Duchá wiecznego sámego* (NOTA) *siebie*

káć: że on nas może/ y chce rátowáć/ y we wszytkich potrzebách náßych rátu-ie.

bie ofiárowal, nienagánionym Bogu. A znowu támże v.28. *Ták y Christus raz iest ofiárowan, áby zgładził grzechy wiela ich.* A znowu Cap.10.v.10. *Przez ktorą wolą iestesmy poświe-ceni, przez ofiare* (NOTA) *ćiáłá Iezusá Christusá raz vczynio-ną.* A znowu Hebr.7.v.27. o Christusie pisze: *Ktoryby nie potrzebował ná káżdy dźień, iáko oni Kapláni, pierwey zá grzechy włásne, zábitych ofiar spráwowáć, potym zá ludzkie. Bo to vczynił raz, gdy sámego* (NOTA) *siebie ofiárował.* A ieszcze Ephes.5.v.2. *A chodźćie w miłośći, iáko y Christus v-miłował nas, y wydał sámego* (NOTA) *siebie zá nas, ná ofiárę y ná zábićie Bogu, ku wonnośći dobrey woniey.* Te wszystkie świádectwá iáwnie pokázuią to: Że sam Christus iest o-fiárą zá nas ofiárowáną. Iáko tedy rátowánie Christu-sowe: nie iest sámym Christusem: Ták też żadnym spo-sobem/ nie może być ofiárą Christusową zá nas ofiáro-wáną.

Potrzećie: A dla tego: Że Pismo ś. przypisuiąc y sáme-mu Bogu Oycu nas rátowánie we wszystkich potrzebách náßych: Esa.41.v.8.9.10.14. y ná inßych wielu miey-ſ ách: á przećie nigdźie tego rátunku: ofiárą Bogá Oy-cá nie názywa: Przetoż y rátowánie/ ktorym nas Chri-stus we wßytkich potrzebách náßych rátuie: nie może być słusznie ofiárą Christusá zá nas názywáne. Bo o row-nych rzeczach rowny sąd bywa.

Poczwarte: A dla tego: Że záwsze ofiárá muśi być ro-zeznána od rátowánia: A ieśli kiedy z ofiáry iákie ráto-wánie przychodźi: Tedy w ten czás ofiárá przyczyną mu i zostáwáć rátowánia/ á rátowánie skutkiem sámey ofiáry. Ktore rozeznánie y stąd znáć: że y Christus/ choć sam zrzetelnie názywány bywa ofiárą zá nas ofiáro-wáną/ y choć nas we wßystkich potrzebách náßych rátuie: á przećie nigdźie w Piśmie ś. to rátowánie iego: nie názywa śie Christusem/ ktory iest ofiárą. Iż tedy z ofiáry Christusowey przychodźi ná nas rátowánie/ kto-

rą iest

rą iest sam Christus: iáko sie wyższey pokazáło: Przetoż sámá ofiárá Christusowá / álbo sam Christus / ktory iest ofiárą: muśi być przyczyną wyronywáiącą rátowánia: á rátowánie skutkiem tey ofiáry: A ták rátowánie nie iest sámą ofiárą.

Popiate: R dla tego: Że to rátowánie / Pismo święte iáwnie przypisuie / sámey cáley osobie tego wiecznego Káplaná: Gdyż ták iáwnie Autor listu do Zydow: Cap. 2. ✠. 18. pisze: *Abowiem z tego co ćierpiał gdy był kuszon, może y tych ktorzy bywáią kuszeni rátowáć*. Przetoż y stąd pokázuie sie to: Iż to rátowánie tego Káplaná: ták nie może być ofiárą tego Káplaná: iáko nie może być sámym osobą Christusem / ktory iest Káplanem y rátuie.

Náostátek: Przystępuie y to do tego: Że rátowánie nas przez Christusá Páná / ták wiele śćiąga sie do vrzędu iego Prorockiego / y Krolewskiego / iáko y do Káplańskiego. Gdyż y ten / ktory człowieká drogi zbáwienney vczy / y w vtrapieniach ćieszy: nic inszego nie czyni: tylko człowieká rátuie. Tákże y krol káżdy / sług swoich y poddánych / nie tylko zwykł bronić: ále ie też rátowáć: czego y dowodźić nie potrzebá: gdyż tego y sámá experiencia poświádcza: Przetoż rátowánie Christusowe nie iest ofiárą. Gdyż też y Christus / ile iest Prorokiem / y Krolem: choć rátuie: nie iest ofiárownikiem. Z tych tedy wszytkich przyczyn pokázuie sie: że rátowánia Christusowego / Adwersarze żadnym sposobem: nie mogą słusznie názywáć Christusową ofiárą. Do czego sie y sámi Adwersarze przyznawáią: támże w Kátechizmie swym: fol. 324. Bo zádawszy sobie pytánie: Dla czego to rátowánie Christusowe bywa názywáne ofiárą Páná Christusową? Sámi sobie w ten sposob odpowiádáią: *Dzieie sie to* (práwi) *sposobem mowy figurálnym*. Do Figury w tey mierze iáwnie sie vćiekáiąc: Bo widźieli: iż tego nigdźie w Pismie ś. nie nápisano: áby to rátowánie Christusowe

Rátowánie ktorym nas Christus rátuie: spolne iest nie tylko Vrzędowi iego ofiárowniczemu: ále y Prorockiemu / y Krolewskiemu.

stusowe

ſtuſowe / miáło zoſtáwáć ofiárą Chriſtuſową. Ale y o tey figurze / niewiem kędy w Piſmie ś. wyczytáli? Gdyż Piſmo świete / iáwnie ſámego Chriſtuſá Páná / ofiárą ofiárowáną Bogu zá nas názywáiąc: nie mogło znowu przez figurę niewiem iáką: rátowánia iego / ofiárą iego názywáć: Chybáby ſobie było przećiwne? Albo chybáby Adwerſarze mogli pokazáć: dwie ofierze Chriſtuſowe. Jedne ſámego Chriſtuſá / według Piſmá: ktory nie ieſt rátowániem: ále ſprawcą rátowánia. A drugą rátowánie: ktore nie ieſt Chriſtuſem? Czego nigdy z Piſmá świetego nie pokażą: Bo ſie temu iáwnie przećiwi: gdy tylko iedyną ofiárą Chriſtuſá Páná vznawa: ktorą on dopełnił ná wieki poświeconych: Hebr 9.v.28. & Cap. 10. v. 12. 14.

Ale ſłuchaymy iáko Adwerſarze / tey ſwoiey figury w Piśmie ś. nieſłycháney / y owſzem Piſmu przećiwney / dowodzą: dla ktorey chcą to vpornie otrzymáć: Aby rátowánie Chriſtuſowe: zoſtawáło Chriſtuſową ofiárą. Ták tedy ná kárćie wyżſzey pomienioney 334. o tym piſzą.

Dla czego to iego rátowánie bywa názywáne Ofiárą Páná Chriſtuſową?

Dzieie ſie to ſpoſobem mowy figurálnym; dla tego, iż iáko w ſtárym Przymierzu, kiedy nayprzednieyſzy Ofiárownik wchodził do mieyſcá nayświetſzego, czynił to dla tego ſámego, áby poki tám był, odpráwował to, co ná on czás wedle woley Bożey należało, ku oczyſzczeniu grzechow ludu Bożego: iák teraz pod Nowym Przymierzem, wſtąpił dla tego Chriſtus Pan do niebá, y tám ſie okázuie przed Bogiem, áby wſzytko to, cokolwiek do oczyſzczenia grzechow náſzych należy, odpráwował. To własne Adwerſárſkie słowá.

Hebr 2.v.17 & Cap. 4.v. 14. & 5. v. 1. & 9.v.24.

Ná to odpowiádam.

Okazánie: Iż áni figurálnym mo-

Wglądáiąc w te słowá Adwerſárſkie: Nie znayduie w nich żadnego dowodu / dla czegoby choć figurálnym

mowy

mowy sposobem/ o rátowániu Christusowym/ miáło być mowiono: że iest iego zá nas ofiárą. Bo ieśli tego tym stosowániem naywyższego ofiárowniká/ z Christusem Pánem Káplanem wiecznym/ iákie sámi Adwersarze przynoszą: chcą dowodźić: tedy y to dálekie iest od tego. Bo choć on Ofiárownik naywyższy/ wchodźił dla tego do mieyscá naświetszego: áby sám był odpráwowal to/ co ná on czás wedle woley Bożey/ należáło ku oczyśćieniu ludu Bożego: Tedy przećie tego stąd słusznie Adwersarze nie mogą o nim zámykáć: Aby było miáło być sámo ono iego byćie ná mieyscu naświetszym: ofiárą: á dáleko wiecey nie mogło być onego ludu rátunkiem. Gdyż insza byłá ofiárá ktorą lud oczyśćiał: á inszy sam Káplan/ y weśćie iego do mieyscá naświetszego. *Do tego*: Że ieśli iáki rátunek stąd ná ludźi przychodźił/á zwłaszczá że dla oczyśćiánia ludu do mieyscá naświetszego wstepował: tedy przychodźił nie z sámego byćia onego Káplaná naywyższego w naświetszym mieyscu/ ále z oney ofiáry/ ktorą ná onym mieyscu odpráwował dla oczyśćienia grzechow ludu. *Nástátek*: Że przećie on rátunek/ nigdźie nie názywał sie ofiárą: ále ráczey skutkiem ofiáry: ponieważ zá odpráwowániem ná onym mieyscu ofiáry: ná lud przychodźił. *Nád to ieszcze*: pokázuie sie y to: Że z oney ofiáry/ z ktorą wchodźił Káplan naywyższy do mieyscá naświetszego: nie przychodźiło pierwey ná lud rátowánie: tylko áż oná pierwey byłá odpráwiona. Co w szytko káżdy tym dostáteczniey obaczy/ przeczytawszy Cap. 16. Leuit. Jáko tedy byćie onego naywyższego Káplaná/ w mieyscu naświetszym: nie było sámo przez śię ofiárą: Ták też byćie Christusowe w sámym niebie iáko w mieyscu naświetszym: nie może być iego zá nas ofiárą. Tákże/ Jáko ono rátowánie/ ktore nástepowáło ná lud w oczyśćiániu grzechow iego: z byćia ná mieyscu naświetszym Káplaná naywyższego/ było skutkiem/ nie sámego byćia onego Káplaná ná mieyscu naświetszym: ále było

wy sposobem/ o rátowániu Christusowym nie może to być mowiono: áby miáło być iego zá nas ofiárá.

Weśćie onego Ofiárowniká Zakonnego/do mieyscá naświetszego: nie było ofiárá: áni ludu onego rátunkiem.

oney sámey ofiáry/ ktorą / będąc on Kápłan ná mieyscu naświętszym : dla oczyśćienia grzechow ludu ofiárował: ták też to rátowánie/ ktore ná nas przychodźi z tego Kápłáná wiecznego Christusá Páná: iest skutkiem sámey ofiáry iego: nie byćia w niebie. A záćie : iákoby rátunek oczyśćienia grzechow / ktory ná lud Izráelski przychodźił : nigdźie nie názywał sie ofiárą : gdyż był skutkiem ofiáry :; Ták też ten rátunek/ ktory ná nas przez tego Kápłáná wiecznego Christusá Páná : przychodźi : nie może sie názywáć sámą iego ofiárą : gdyż iest skutkiem ofiáry. Náostátek : Iáko z oney ofiáry/ z ktorą wchodźił do mieyscá naświętszego/ on Kápłan naywyższy: nie mogł przychodźić rychley ná ludźi rátunek : iedno áż kiedy byłá wykonána : Ták też teraz ná nas/ pod Nowym Testámentem będących : nie mogłby z tey ofiáry Christusowey przychodźić rátunek : ieśliby iuż tá ofiárá Christusowá nie byłá wykonána : ále ieśliby sie iesz-cze y do tego czásu w niebie odpráwowáć miáłá : iáko twierdźić śmieią Adwersarze. Choćiayże to prawdá/ że oná ofiárá/ nie może być we wszystkim/ tey ofierze Christusá Páná: podobna : Gdyż ofiáry Christusowey skutek mogł być pierwszy : niżeli sie stáłá wykonána sámá ofiárá Christusowá: Iáko y sam Christus/ mogł pierwey być zábity od początku świátá : niżeli sie stał w wypełnieniu czásu rzeczą sámą zábity : Apoc. 13. ℣. 8. wiecey o tym ná tym mieyscu nie potrzebá mowić : gdyż sie o tym w czwartych Xięgách/ pod Artykułem Dźiewiątym : dostátecznie tráktowáło : gdźie sie y te wszytkie mieyscá obiáśniły / ktore ná tym mieyscu/ Adwersarze/ ná brzegu/ z listu do Zydow: kłádą : rozumieiąc iákoby mogli mieć z nich iáką swego przedśięwźięćia podporę. Atoli dosyć iáwnie/ y z Pismá świętego dowodnie pokazáło sie ná tym mieyscu : że sie wielce mylą ná tym Adwersarze : áby to: Iż nas Christus rátuie we wszytkich potrzebách nászych : miáło być ofiárą iego zá nas.

Ofiáry Christusowey/ okazał sie skutek pierwszy : niżeli sie stáłá sámá ofiárá tego wykonána.

DRUGA

DRVGA ROSPRAWA.

Ná Wtorym mieyscu Rospráwę vczynić potrzebá z Adwersarzmi: z strony oczyścienia grzechow nászych przez Christusá Páná. O ktorym oczyścieniu/ w Kátechizmie swym: fol. 335. Adwersarze ták nápisáli.

Co to iest oczyściemie grzechow nászych?

To zámyka w sobie dwie rzeczy. Pierwsza iest, wybáwienie nas od karania, ktore zá grzechem idzie, doczesnego y wiecznego. Druga wybáwienie od sámych grzechow, ábysmy im nie służyli.

Iáko to oczyścienie grzechow nászych Pan Iezus ná niebie spráwuie?

Co sie dotycze pierwszey rzeczy, ták ią odpráwuie, że mocą tą ktorą ma od Oycá zupełną, vstáwicznie nas broni, wyrywa, y iákoby zástępuie od gniewu Bożego, ktory ná grzeszniki wylewány bywa, co Pismo święte wyraża przez to, kiedy o nim mowi, że sie zá námi przyczynia. A co sie tknie drugiey rzeczy, ták ią odpráwuie, że nas tąż mocą swą odciąga y odwodzi od wszytkich złości; á to gdy nam w osobie swoiey wystáwuie, co zá tym idzie, kiedy kto grzechow przestáie, ábo też inszym sposobem nas nápominaiąc y przestrzegáiąc, y nam pomagáiąc, y czásem też karząc, od grzechow nas wyswobadza. **To własne Adwersárskie słowá.**

Ná to Odpowiádam Czworáko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą rzecz Adwersarze w tey swoiey explikáciey/ te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby to oczyścienie grzechow nászych przez Christusa Páná spráwione/ miáło zámykáć w sobie nie co inszego/ tylko wybáwienie

od karánia zá grzechy/ doczesnego y wiecznego: á przytym y wybáwienie od sámych grzechow.

Ná to pozwalamy. Prawdá to bowiem: Iż oczyśćienie grzechow nászych przez Christusá spráwione/ wydawa z śiebie y wybáwienie od karánia zá grzechy/ doczesnego y wiecznego: zámyka w sobie y wybáwienie od sámych grzechow. Bo gdźieć iest oczyśćienie od grzechow: támći muśi bydź wybáwienie od grzechow: á gdźie niemász oczyśćienia grzechow: támći nie może być áni wybáwienie od grzechow: ktore tylko z oczyśćienia grzechow płynie. A gdźie záśie iest oczyśćienie od grzechow y wybáwienie: támći y karánie wszelákie vstáć muśi/ ktore dla grzechow ná ludźi przychodźi.

Okazánie: Iż oczyśćienie grzechow nászych przez Christusá spráwione: zámyka w sobie y wybáwienie od karánia zá grzechy/ ták wiecznego/ iáko y doczesnego: zámyka w sobie y wybáwienie od sámych grzechow.

Ná druga rzecz odpowiádam.

Druga rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey/ te zámykáia: w ktorey twierdzą: Jákoby dopiero teraz Christus Pan/ to oczyśćienie grzechow nászych: miał odprawowáć ná niebie: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że Pismo święte/ oczyśćienie grzechow nászych: wylaniu krwie Christusowey przypisuie: Matt. 26. ℣. 28. Rom. 3. ℣. 25 Ktorą krew/ iáko wylał Christus/ nie ná niebie ále ná źiemi: Ták też nie może teraz sprawowáć oczyśćienia grzechow nászych w niebie.

Okazánie: Iż nie dopiero teraz Christus Pan/ oczyśćienie grzechow nászych odpráwuie ná niebie.

Náwet: Y dla tego: że y to zrzetelnie Apostoł vkázuie w liśćie do Zydow: Cap. 1. ℣. 3. Iż Christus Pan/ nie mogł pierwey odeść z źiemie do niebá/ y vśieść ná prawicy onego Máiestatu naywyższego: tylko spráwiwszy grzechow nászych oczyśćienie. Abowiem ták zrzetelnie o nim pisze: *Ktory będąc iásnośćią chwały, y wyrázonym obrázem podstáci iego, y zátrzymawáiąc wszytkie rzeczy onym mocnym słowem swoim, spráwiwszy oczyśćienie grzechow nászych*

przez się sámego (NOTA) *vśiadł ná práwicy onego Máiestatu naywyższego.* Poniewasz tedy/ według tego świádectwá Apostolskiego/ pierwey potrzebá było Christusowi Pánu/ sprawić oczyśćienie grzechow nászych przez śię sámego: niżeli wniść do niebá y vśieść ná práwicy onego Máiestatu naywyższego: y owszem: poniewasz pierwey spráwił to oczyśćienie grzechow nászych/ niżeli wszedł do niebá: y niżeli vśiadł ná práwicy onego Máiestatu naywyższego: iáko zrzetelnie w tych słowiech pomienionych Apostoł święty zeznawa: Przetoż nie może dopiero teraz grzechow nászych oczyśćiáć będąc w niebie.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby nie inszym sposobem to oczyśćienie grzechow nászych/ Christus Pan miał spráwowáć: tylko odćiągáiąc nas y odwodząc od wszytkich złośći: mocą swoią: ktorą ma zupełną od Oycá: A to iescze nie ináczey: tylko wystáwuiąc nam to w osobie swoiey/ co zá tym idźie: kiedy kto grzechow przestáie: álbo też inszym sposobem nas nápomináiąc/ y przestrzegáiąc: pomagáiąc nam: y czásem też kárząc: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że Pismo ś. oczyśćienie grzechow nászych/ sámey krwi Christusowey przypisuią/ y one sáme/ środkiem/ grzechy násze oczyśćiáiącym kłádźie. Bo oprocz tych świádectw/ ktore śie wyższey pomieniły: Ták znowu Jan święty o krwi Christusowey pisze: 1. Epist. Cap. 1. v. 7. *A krew Iezu Christá Syná iego, oczyśćia nas od wszelkiego grzechu.* No onych pisze/ ktorych widźiał zgromádzenie wielkie/ ktorego nikt zliczyć nie mogł/ przyoblecżonych w száty białe/ á pálmy w reku ich: że száty swoie omylibyli/ y wybielili ie we krwi Báránkowey: Apoc. 7. ℣. 9. 14. Poniewasz tedy Pismo święte/ sáme

Okazánie: Iż to oczyśćienie grzechow nászych/ przez Christusá Páná: nie może śie w tym zámykáć: w czym chcą Adwersarze.

krew Christusowe / włásnym środkiem y przyczyną: oczyścienia grzechow nászych kłádźie y vkázuie: Przetoż iáko ten sposob/ ktory Adwersarze vkázuią: nie iest krwią Christusową: Ták też nie iest tym sposobem: ktorym Christus grzechy násze oczyścia.

Powtore: Y dla tego: Ze odwodzenie kogo od grzechow: sámo przez śię / nie może być słusznie názywáne: grzechow oczyścieniem. Gdyż nie ten/ zprostá oczyściony od grzechow bywa / ktorego kto od grzechow odwodźi: Ale ten/ ktorego Bog grzechy odpuszcza: Psal. 32. v. 1. 2. & 51. ṽ. 4. &c. A ieśliby przecie tym sposobem/ grzechow nászych/ Christus Pan/ miał zostáwáć oczyśćićielem: że nas od nich odwodźi: Tedyć tákby muśiał nie oczyśćiáć grzechow nászych: iáko zprostá dla tego grzechy násze nie bywáią oczyściáne: iż nas kto od nich odwodźi. Ale iż koniecznie przećie/ Christus grzechy násze oczyścia: iáko Pismo święte zeznawa: Przetoż muśi być inszy sposob/ ktorym nas Christus od grzechow oczyścia: nie ten: iże nas od grzechow odwodźi: iáko Adwersarze vkázuią.

Kto bywa od grzechow oczyśćionym.

Potrzećie: Y dla tego to mniemánie Adwersárskie vpada: Ze ieśliby to prawdá: Iż dla tego Christus Pan/ oczyśćićielem grzechow nászych zostawa: że nas od nich odwodźi: Tedyćby tymże sposobem / oczyśćićielmi grzechow ludzkich/ muśieli zostáwáć Apostołowie y Prorocy: o ktorych iáwna iest z Pismá ich: iż oni też ludźi náuką swoią/ y namową: od grzechow odwodźili y odćiągáli: czego wszytko Pismo ich pełne. Ale iesliż ći/ nigdźie/ dla tego/ nie bywáią przećie oczyśćićielmi grzechow ludzkich názywáni: Przetoż áni Christus/ nie może dla tego oczyśćićielem grzechow ludzkich zostáwáć: iże od nich ludźi odwodźi y odćiąga tymi sposoby: ktore Adwersarze miánuią.

Od grzechow ludzkich/ Prorocy/ Apostołowie nie byli oczyśćićielmi Adwersarze czynią: Christusowe Páni.

Poczwarte: A co Adwersarze/ miedzy inszymi sposoby/

ktorymi

ktorymi nas Christus od grzechow odciąga/ á ták y od grzechow według nich/oczyściać wspominája y ten ieden sposob: karánia dla grzechow: Tedy y tu Adwersarze żadney podpory nie máią: Bo áczci to prawdá / że zá grzechy przychodźi od Bogá karánie: wszákże y to prawdá: że nie przez to / iż sam człowiek bywa karány dla grzechow: oczyściáią sie grzechy człowiecze: Ale przez to/ iż dla tych grzechow nászych: sam Christus iest skarány. Bo iż karánie sámego człowieká/nie oczyścia tegoż człowieká od grzechow iego: to stąd iáwna: że sam Dawid: Psal. 143. ℣.2. prośi Bogá/ áby znim/ iáko z sługą swoim: w sąd nie wchodźił: dokłádáiąc: *Abowiem nie będźie vspráwiedliwiony przed oblicznośćią twoią, wszelki żywiący.* A w Psálmie: 130. v.3 iáwnie mowi: *O Iehowo. ieslibyś miał ná bácznośći niepráwośći, ktoż sie ostoi?* Gdyby był wiedźiał Dawid/ iż karánie Boże/ ktore przychodźi zá grzechy ná ludźi: oczyścia grzechy tychże ludźi:nigdyby sie był/ pewnie/ ták bárzo nie lekał sądu Bożego: nigdyby był tego nie mowił: *Pánie iesli będźiesz miał niepráwośći ná bácznośći, ktoż sie ostoi?* Nigdyby był y sam Christus: onych słow Matt. 16. nie powiedźiał ℣.26. *Coż da człowiek zápłátą zá duszę swoię?* Ráczey tedy przez to/grzechy ludzkie bywáią oczyściáne: iż sam Christus dla nich iest skarány: iáko sam Bog przez Ezáiaszá pokázuie: Cap.53.v.8. gdy mowi: *Dla grzechu ludu moiego, skarałem go.* A zátym ℣. 12. sam Prorok o nim dokláda: *A on grzech wielu zniosł, y zá przestępcámi sie modlił.* Poniewaś tedy Pismo święte/ sámo skaránie Christusowe dla grzechow ludzkich: vkázuie być własną przyczyną zniesienia grzechu wielu: przez co grzechow sie oczyśćienie wyraża: ktore gdy bywáią oczyściáne: tedy bywáią znoszone: Przetoż pokaránie dla grzechow/ sámych ludźi: nie może oczyściáć grzechow tychże ludźi. A ták y stąd domysł Adwersárski vpada.

Dla karánia/ ktorym sam człowiek bywa karány dla grzechow: nie oczyściáią sie grzechy człowiecze.

Náśládek: A dla tego: Że przez to iż nas Christus od

Christus / odwodząc nas od grzechow/napomináiąc/pomagáiąc/ y kárząc: ráczey w nas przez to / oczyścienie grzechow/ przez krew swoie spráwione: zátrzymuie: y przywłaszcza: niżeli áby przez te sposoby grzechy náſze miał oczyściać.

grzechow odwodźi/ nápomináiąc/ pomagáiąc/ y kárząc: ráczey w nas oczyścienie grzechow / przez krew swoie spráwione / zátrzymuie : y nam ie przywłaszcza: niżeli żeby przez te sposoby grzechy náſze miał oczyściáć: Jáko Apostoł Páweł święty: Tit.2.ỽ.11.12.13.14. vkázuie: gdy ták piſze: *Abowiem oświećiłá sie oná łáską Boża zbáwienna wszytkim ludziom, ktora nas náucza ábyśmy záprzawszy sie niepobożności, y świeckich pożądliwości, skromnie, y spráwiedliwie, y pobożnie żyli w terázniejszym wieku: oczekawáiąc oney nádzieie błogosławioney, y zacnego przyścia chwały wielkiego Bogá y Zbáwićielá náſzego Christusá Iezusá, ktory wydał śiebie sámego zá nas, áby nas wykupił od wszelkiey niepráwośći, y oczyśćił sobie sámemu lud osobny, náśládujący dobrych vczynkow.* A w liście pierwszym do Thessálonikow: Cap. 4. v. 3. tenże Apostoł/ tym więcey obiáśniáiąc to/ názywa tákie życie y wstrzymawánie sie od grzechow/ ráczey poświeceniem: niżeli oczyśćieniem od grzechow: gdy ták piſze: *Toć iest wola Boża poświecenie wáſze, żebyśćie sie powśćiągáli od nieczystoty. Y áby vmiał káżdy z was naczynie swe chowáć w świątobliwośći y vczćiwośći. Nie bedąc żieci pożądliwośćią, iáko Pogánie ktorzy nie znáią Bogá, A niechay żaden nie podchodźi ani oszukiwá w spráwie Brátá swego, ábowiemći Pan iest, ktory sie mśći tych wszytkich rzeczy, iákochmy wam przedtym powiedźieli, y oświádczyli.* Ponieważ tedy Pismo święte/ táki sposob życia ná świećie/ y wstrzymawánia sie od grzechow: iáki Adwersarze wspomináią: ráczey poświeceniem ktore w nas grzechow oczyśćienie zátrzymuie: y ono nam przywłaszcza: názywa: niżeli grzechow náſzych oczyśćieniem: Przetoż tenże sposob tákowego życia: niesłusznie od Adwersarzow/ sposobem przez ktory nas od grzechow Christus oczyśćia: kłádźiony bywa.

Ná czwarta rzecz odpowiádam.

Czwarta rzecz/ á ostátnia: Adwersarze/ w tey swoiey

iey explikáciey te zámykáia: w ktorey vkázuia: iákoby nas Christus od karánia zá grzechy: nie ináczey miał wybáwiáć/ tylko broniąc nas/ wyrywáiąc/ y zástepuiąc od gniewu Bożego/ tą mocą ktorą ma od Oycá zupełną: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze wybáwienie od karánia zá grzechy/ zá tymże sposobem płynie/ ktorym sposobem y sáme grzechy násze przez Christusá bywáią oczyściáne. Bo iáko oczyścienie od grzechow przez Chrystusá/ iest przyczyną wybáwienia od karánia zá grzechy: á wybáwienie od karánia zá grzechy: iest skutkiem własnym: oczyścienia grzechow przez Christusá: Ták też to wybáwienie od karánia zá grzechy: nie może zá inszym sposobem płynąć/ tylko zá tymże: zá ktorym płynie y sámo grzechow oczyścienie. A iż sámo grzechow nászych oczyścienie/ płynie nie zá inszym sposobem/ tylko zá sposobem krwie Christusowey wylania: iáko sie wyższey pokazáło: Przetoż y wybáwienie od karánia zá grzechy/ płynąc musi zá tymże sposobem krwie Christusowey wylania. A ták nie zá tym iáko Adwersarze vkázuią.

Okazánie: Iż Christus od karania zá grzechy: nie mogł nas tym sposobem wybáwić: ktorym dycą Adwersarze.

Náostátek: N dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Ze Pismo ś. iáwnie vkázuie: Iż do tego/ áby nas był mogł Christus Pan wybáwić od karánia zá grzechy: tedy nie tey mocy potrzebá mu było/ ktorą wziął doskonáłą od Oycá: ále ráczey pokory y vniżenia: ktorey sie táka moc okazáłá: że przez nie od karánia zá grzechy/ y owszem y od sámych grzechow iesteśmy wybáwieni: iáko Ezáiasz Prorok święty: Cap. 53. v. 4. 5. vkázuie: gdy ták pisze: *Prawdziwie niedolężności násze on znosił, y boleści násze on dźwigał, á myśmy go rozumieli iáko trędowátego, vbitego od Bogá, y vniżonego. A on zránony iest dla nieprawości nászych starty iest dla wystepkow nászych, kárność pokoiu nászego nád nim, á sinámości iego vzdrowieni iesteśmy*: Przetoż y z tey miáry do myśl Adwersárskiey vpada.

TRZECIA ROSPRAWA.

Ná trzećim mieyscu/ rosprawe vczynić potrzebá z Adwersarzmi: z strony oczyśćiánia grzechow pod Nowym Przymierzem/ y pod Stárym. O ktorey Adwersarze w Kátechizmie swym fol. 336. 337. 338. 339. ták nápisáli.

Czymże rożne iest oczyśćienie grzechow pod Nowym Przymierzem, od oczyśćienia grzechow pod Stárym Przymierzem?

Oczyśćienie grzechow pod Nowym Przymierzem, nie tylko rożne iest, ále też zacnieysze y doskonálsze niżeli one oczyśćienie grzechow pod Stárym Przymierzem dla dwuch przyczyn nawiecey. Pierwsza iest, że w stárym Przymierzu tylko te grzechy bywáły odpuszczone przez one ofiáry Zakonne, ktore ludziom pochodziły z nieumieietności, albo słábośći, dla czego też nieumieietnośćiámi y słábośćiámi názwáne były. A zá wielkie grzechy, ktore były przestępstwem iáwnego Przykazánia Bożego, nie było żadney ofiáry, ále przestępcy karánie śmierći odnośili. A ieśli Bog kiedy komu tákie grzechy odpuśćił, tedy to nie z Przymierza pochodziło, ále z miłośierdzia tylko Bożego, ktore Bog imo Przymierze okázowal, kiedy y komu chćiał. A tu w Nowym Przymierzu grzechy wszelákie bywáią oczyśćione, nie tylko te ktorych sie dopuszczamy przez nieumieietność y słábość, ále też y te ktore są iáwnego Przykazánia Bożego przestępstwem, byle iedno ten, ktoremuby sie ták vpáść trafiło, w tym nie leżał, ále przez prawdziwe pokáianie zaraz z tego powstał, y do niego sie wiecey nie náwracał. Druga przyczyná iest, Ze w stárym Przymierzu tylko tákim sposobem grzechy bywáły oczyśćiáne, że docżesna kaźń bywáłá odpuszczána tym, ktorych grzechy bywáły oczyśćiáne. A tu w Nowym Przymierzu grzechy ták bywáią odpuszczone, że nie tylko docżesne, ále y wieczne karánie bywa odięte, y miásto karánia wieczny żywot obiecány w Przymierzu, tym ktorych grzechy oczyśćiáne bywáią.

Czymże tego oboygá dowodzisz?

O tym

O tym że grzechy wszelákie pod Nowym Przymierzem bywáią odpuszczone, ktore pod Stárym odpuszczone nie bywáły, świádczy Apostoł Páwel święty w Dzieiach gdzie ták mowi: Niechże wam tedy będzie iáwno mężowie Brácia, iż przez tego opowiáda się wam odpuszczenie grzechow, y od wszytkiego, w czymeście nie mogli być przez Zakon Moyżeszow vspráwiedliwieni, przez tego, káżdy wierzący vspráwiedliwiony zostawa. Toż masz Rom. 3. ℣. 25. y Hebr. 9. v. 15. *A iż tákim sposobem grzechy bywáią pod Nowym Przymierzem oczyśćiáne, że y wieczne karánie bywa odpuszczone, y wieczny żywot obiecány, o tym masz* Hebr. 10. ℣. 14. *gdzie mowi: iż Christus przez włásną krew wszedł raz do mieysc świętych, wieczne odkupienie nálaszszy.* To włásne słowá Adwersárskie. — Actor. 13. v. 38. 39.

Ná to odpowiádam.

W tych wszystkich słowiech/ twierdzą to Adwersarze: iákoby pod stárym Przymierzem/ grzechy zgołá wszytki przez one ofiáry/ nie bywáły odpuszczáne: á zátym że y kaźń wieczna: ále tylko doczesna bywáłá odpuszczána tym ktorych grzechy bywáły oczyśćiáne: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze iáko one wszystkie ofiáry śmierć Christusowę wyrażáły/ y do niey vkázowáły: Ták też wyższey w Czwartych Xięgách/ pod Artykułem Dziewiątym to się pokazáło: Ze ony moc swoię y skutek oczyśćiánia grzechow: nie skąd inąd tylko z teyże śmierći Christusowey bráły. Jáko tedy pod Nowym Testámentem/ śmierć/ álbo krew Christusowá wszytkie grzechy oczyśćia: 1. Ioan. 1. ℣. 7. Ták też y pod stárym Przymierzem/ táż śmierć Christusowá wszytkie grzechy oczyśćiáć muśiáłá: ponieważ z niey one ofiáry: moc y skutek oczyśćiánia grzechow bráły. A iáko wszytkie grzechy/ śmierć Christusowá pod stárym Przymierzem oczyśćiáłá: ták też y od wszelákiego karánia zá grzechy/ á osobliwie od wie-

Okázánie: Iż pod Stárym Przymierzem/ przez ony ofiáry/ wszytki grzechy bywáły odpuszczáne: y kaźń wieczna/ y doczesna: zá nie.

wiecznego/ wybáwiáłá tych wßytkich: ktorych grzechy oczyśćiáłá.

Potym: A dla tego: że iáwnie Leuit. 16. ℣. 16. o krwi onego kozłá nápisano: że przez nię wßytkie grzechy y przestępstwá synow Izráelowych/ oczyśćiáne bywáły. Bo ták nápisano: *Y oczyśći świątynię od nieczystośći synow Izráelskich, y od przestępstwá ich, y wßytkich ich* (NOTA) *grzechow.* Jeśli od wßytkich: toć y od tych ktore były wielkie/ y ktore były iáwnym przestępstwem: iawnego przykazánia Bożego.

Náostátek: A ieśli o to idźie Adwersarzom/ że niektore grzechy/ roskazał był Bog iáwnie karáć w Stárym Zakonie: Tedy y ták nic nie wskuráią: Bo ieśliby to miáłá być dostáteczna przyczyná/ zámykáć ztąd o tych/ ktorych iáwne grzechy pod Stárym Testámentem/ iáwnie były karáne.: że im od Bogá nie były odpußczone: Tedyby toż o czáśie Nowego Testámentu/ muśieli zámykáć: że też w nim nie wßytkie grzechy bywáią odpußczáne od Bogá: ponieważ tákże niektore grzechy/ z roskazánia sámego Bogá/ iáwne iáwnie bywáią/ przez zwierzchność karáne: iáko experientia, y Apostoł święty: Rom. 13. ℣. 3. 4. vczy. Ale iże przećię wßytkie grzechy pod nowym Przymierzem bywáią odpußczáne: iáko y sámi Adwersarze zeznawáią: choć niektore z nich iáwnie bywáią/ z roskazánia sámego Bogá/ przez zwierzchność karáne. Przetoż pod Stárym przymierzem/ wßytki grzechy / od Bogá bywáły odpußczáne: choćiayże z nich niektore/ iáwnie z roskazánia sámego Bogá były karáne. A zwłaßczá gdy sobie kto przytym/ y ná przykłády/ Nowego/ y Stárego Przymierza wspomni. W Nowym Przymierzu/ on Lotr/ po práwey stronie/ z Christusem Pánem ná krzyżu wiszący: choć był iáwnie przez zwierzchność/ dla iáwnego złoczyństwá skarány: Luc. 23. ℣. 32. á przećię mu grzechy iego/ od Christusá

Páná

Páná byly odpuszczone: bo był tegoż dniá z Pánem do Ráiu záprowádzony: Támże: ℣. 42.43. W Stárym Przymierzu Dawid/ choć był iáwnie/ zá przestępstwo iáwnego przykazánia Bożego/ skárány: to iest: zá cudzołostwo y mężoboystwo: dla ktorego syn iego z Berseby spłodzony/ od Bogá śmierćią zábity: 2. Sam. 12. v. 14. 15. 18. á przećię mu grzech iego był odpuszczony: támże ℣. 13. Z tych tedy przyczyn/ káżde pobożne serce iuż iáwnie baczyć może: iż y pod stárym Przymierzem/ wszystkie grzechy/ nie tylko máłe/ ále y wielkie: były odpuszczáne od Bogá. A iáko wszystkie grzechy/ były pod Stárym Przymierzem odpuszczáne: nie tylko máłe/ ále y wielkie: ták też y karánie zá wszystkie grzechy/ nie tylko zá máłe/ ále y wielkie: było odpuszczone. Bo gdźieć sie wszystkie grzechy odpuszczáią od Bogá: támći sie y wszytko karánie wieczne odpuszcza od Bogá: choć nie záwsze doczesne: iáko sie w przykłádźie Dawidowym/ y Łotrowym pokazáło. Tá tylko roznicá/ miedzy oczyśćiániem grzechow pod stárym Testámentem/ á Nowym: że tám oczyśćienie grzechow wszystkich/ było záćmione y zásłonione w figurách/ iáko w cieniách ktore do Christusá vkázowáły: á pod Nowym Przymierzem/ iáwnie bez figur: bo tu iuż iest sámá istotá rzeczy: iáko Apostoł w liśćie do Żydow Ca. 10. v. 1. vkázuie.

Roznicá/ oczyśćiánia grzechow/ pod Stárym/ y pod Nowym Testámentem.

A co Adwersarze przywodzą świádectwo ex Actor. 13. v. 38. 39. Tedy y to nic przedśięwźięcia Adwersárskiego nie wspiera: áni nászemu záwadza: y owszem Adwersárskiemu sie przećiwi/ á nászego iáwnie dowodźi. Bo nie simpliciter mowi w tym świádectwie Páweł ś. Iż oni/ zgołá/ ktorzy byli podlegli Zakonowi: nie mogli być od wszystkich grzechow rozwiązáni: Ale dokłáda: że przez Zakon Moyżeszow nie mogli być rozwiązáni. A tymże záraz przysądza przez Christusá/ od wszystkiego/ ktoby iedno wierzył/ rozwiązánie: Bo ták mowi Apostoł: *Niechżeć wam tedy będźie iáwno Bráćia, iż przez tego o-*

znaymuie ſie wam odpuſzcżenie grzechow, y to wſzytko (NOTA) *od cżegośćie przez Zakon Moyżeſzow nie mogli być rozwiązáni. Przez tegoć káżdy ktory wierzy: bywa rozwiązan* Jáwnie zeznawáiąc: Iż ći ktorzy byli podlegli Zakonowi Moyżeſzowemu: przez Chriſtuſá ſámego grzechow odpuſzczenie bráli/ y od tego przezeń rozwiezowáni byli: od czego przez Zakon Moyżeſzow nie mogli być rozwiązáni. A nie mogli być przez Zakon Moyżeſzow rozwiązáni/ nie zproſtá dla ſámego Zakonu/ iákoby był nie doſkonáły: ále dla tego: iże nie był doſkonále od tych pełniony we wſzytkim: ktorzy mu byli podlegli. Bo powiedźiano było: *Człowiek ktory te rzecży vcżyni, żyć będzie w nich*: Gal. 3. v. 12. Leuit. 18. v. 5. A ták y ſtąd przedśięwźięćie Adwerſárſkie vpada: z ſtrony roznice ocżyśćiánia grzechow pod ſtárym y pod nowym Przymierzem: Tákże y z ſtrony roznice odpuſzczánia karánia zá grzechy/ pod ſtárym/ y pod nowym Przymierzem.

CZWARTA ROSPRAWA.

Ná Czwartym mieyſcu/ Roſpráwę z Adwerſarzmi vczynić potrzebá: z ſtrony odpráwowánia ofiáry Páná Chriſtuſowey ná niebie. O czym Adwerſarze/ w Kátechiżmie ſwym fol. 319. 340. ták nápiſáli.

Cżemu ſie tá ofiárá Páná Chriſtuſowá ná niebie odpráwuie?

Dla tego iż tákiego potrzebá było Przybytku, iáki miał być ſam ofiárownik, y ofiárá iego. A iż Ofiárownik y ſam miał być nieśmiertelny, y ofiárá iego nieśmiertelna, przetoż mu potrzebá było wniść do Przybytku wiecżnego. A iż tákie ieſt niebo mieſzkánie y ſtolicá Boża, dla tego mu do niebá wniść było potrzebá ku odpráwowániu onego vrzędu: o cżym iáwnie świadcży Autor
Hebr. 7. v. 26. *liſtu do Zydow mowiąc: Tákiego nam potrzebá było ofiárowniká, ktoryby był świety, prożen złego, niepokaláný, odłącżony od grzeſznikow, y ktoryby ſie ſtał wyżſzy nád niebioſá: Y niżey*
Cap. 8. v. 2. *mowi, Ieśliby był ná ziemi, nie byłby Ofiárownikiem: Y niżey,*

Dla

Dla tego wchodząc ná świát mowi, Záśtey ofiáry y dárowánia niechćiałeś, áleś mi ćiáło spráwił, &c. To włásne słowá Adwersárskie. Cap. 10. v. 5.

Ná to odpowiádam.

Twierdzą Adwersarze w tych słowiech/ że ofiárá Christusá Páná/ nie ná źiemi odpráwiłá sie/ ále sie odpráwuie y do tego czásu ná niebie: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie

Dla tych sámych przyczyn/ ktore sie w Czwartych Xiegách/ przy końcu Artykułu Dźiewiątego o tey rzeczy przywiodły y położyły. Tákże y dla tych przyczyn/ ktore sie wyższey w Rospráwie: z strony oczyśćiánia grzechow nászych/ przez Christusá/ ná niebie: przećiwne temu mniemániu Adwersárskiemu: z Pismá ś. położyły. Ná ktorych pobożny Czytelnik/ w rozsądzániu y tego błędu Adwersárskiego/ dosyć mieć może.

A co przywodzą Adwersarze do tego przedśięwźięćia swego/ ná pierwsze mieysce z listu do Żydow: Cap. 7. v. 26. Tedy y ná to mieysce obiáśnienie przystoyne / y z Pismem ś. zgodne: vczyniło sie w tychże Czwartych Xiegách/ pod Artykułem Dźiewiątym. A sam Czytelnik pobożny/ weyźrzawszy w nie zdrowymi oczymá: tedy znaydźie toć iż ono ráczey sie przećiwi mniemániu Adwersárskiemu: niżeliby go miáło rátowáć. Bo w nim y iednego słowká/ ten Pisarz ś. o tym nie mowi: áby sie dopiero teraz ofiárá Christusowá ná niebie miáłá odpráwowáć: ále tylko sáme Osobę/ tego Ofiárownika konsideruiąc/ y stosuiąc/ z osobámi onych Kápłanow Zakonnych/ ktorzy pierwey zá grzechy swoie zábite ofiáry powinni byli spráwowáć: potym zá ludzkie: To o nim pisze: Iż Christus táki iest Kápłan/ iákiego nam było potrzebá: A potrzebá nam było nie inászego / tylko tákiego / ktoryby był

święty/ niewinny/ niepokaláný/ odłączony od grzeszników/ y ktoryby śie był został wyższy nád niebiosá. Jáwnie do osoby sámey Christusowey/ y ile iest Ofiárownikiem: te słowá wszytkie stosuiąc: nie do ofiáry iego. A ieśliby przećię Adwersarze/ te wszytkie słowá/ tego Pisárzá świętego: chćieli stosowáć do odpráwowánia Ofiáry Christusowey ná niebie: tedyćby im przyszło y to z tych słow o tym Ofiárowniku zámykáć: Iż on áż dopiero ná niebie: został śie świętym/ niewinnym/ niepokalánym/ y odłączonym od grzesznikow: poniewaz Apostoł święty vkázuie: Iż nam tákiey osoby tego Ofiárowniká było potrzebá? Jeśli tedy dopiero teraz w niebie ofiáruie: Tedyć y ofiárownikiem: dopiero teraz w niebie być muśi. A będąc dopiero teraz w niebie Ofiárownikiem/ y ofiárę swoię támże odpráwuiąc: Dopiero też w niebie względem osoby swoiey/ iáko práwy Ofiárownik: został śie świętym/ niewinnym/ niepokalánym/ y od grzesznikow odłączonym. A ták ná źiemi będąc/ nie był świętym/ áni niewinnym/ áni niepokalánym/ áni od grzesznikow odłączonym? Ale iże ieszcze ná źiemi Christus był świętym/ niewinnym/ niepokalánym/ y od grzesznikow odłączonym: Co y stąd znáć: że go Apostoł opponuie stározakonnym Kápłanom/ grzechy swoie własne máiącym/ ktorzy byli ná źiemi: Przetoż ieszcze ná źiemi Christus swoię ofiárę odpráwił.

Adwersarze świątobliwośći/ niewinnośći/ y odłączenia od grzesznikow: nie przyznawáią Christusowi Pánu ná źiemi: przysądzáiąc mu ofiáre áż ná niebie.

A co śie tknie tych drugich mieysc tegoż Pisárzá ś. ex Ca. 8. ℣. 4. tákże ex Cap. 10. ℣. 5. tegoż listu do Zydow/ ktore tákże Adwersarze w pośrodek/ ku podpárćiu swego przedśięwźięćia przynoszą: Tedy y te/ iże nic przedśięwźięćia Adwersárskiego nie rátuią: ále śie mu ráczey znácznie przećiwią: to śie w Kśięgách Wtorych/ pod Artykułem szostym dostátecznie pokazáło: gdźie śie o tych obudwu mieyscách/ ex professo z Adwersarzmi Disputowáło. Tám pobożnego Czytelniká odsyłam. Tám obaczy Czytelnik

telnik pobożny: Iż Christus Pan/ iesżcże tu ná źiemi był Ofiárownikiem / y ofiárą śiebie Bogu zá nas ofiáruiącym. Czego znowu ná tym mieyscu/ y one słowá Páwłá świętego dowodzą Hebr.5.v.4.5.6.7. w ktorych Apostoł iáwnie vkázuie: Iż Christus Pan iesżcże ná źiemi będąc: był Ofiárownikiem: gdy ták pisże: *A jaden sobie tey godnośći nie bierze* (rozumiey Kápłáńskiey/ bo tám rzecż o tym idźie) *ále ktory bywa wezwan od Bogá, iáko y Aaron. Ták y Christus nie przywłaszczył sobie tey częći, áby sie stał Kápłanem, ále ten ktorymu rzekł: Tyś iest Syn moy, iam ćiebie dźiś vrodźił. Iáko y indźiey powiáda: Tyś iest Kápłanem ná wieki wedle porządku Melchisedekowego. Ktory zá dniow ćiáłá swego gdy Modlitwy y prośby z wielkimi wołániem y płáczem ofiárował v tego ktory mogł go záchowáć od śmierći, wysłucháány iest z boiáźni.* Albo: *podług vczćiwośći swoiey*: iáko niektore tránslácie máią. W ktorych słowiech iáwnie Apostoł ś. Vrząd Ofiárowniczy Christusá Páná/ do dniow Ciáłá iego przywiązuie: á przywiązuie go nie do tych dniow Ciáłá iego/ ktore po zmartwychwstániu/ y do niebá iego wstąpieniu nástąpiły: ále do tych dniow: ktore śmierć iego vprzedźiły: w ktorych on modlitwy y prośby / z wielkim wołániem y płáczem do Bogá Oycá wylewał/ y w ktorych sie lękał. Abowiem zrzetelnie pisże o nim: v.7. *Ktory zá dniow Ciáłá swego, gdy modlitwy y prośby z wielkim wołániem y płáczem ofiárował v tego, ktory go mogł záchowáć od śmierći, y był wysłuchan z boiáźni.* Chybáby mogli probabiliter z Pismá świętego Adwersarze pokázáć: Iż dni Ciáłá Christusowego/ dopiero po iego wstąpieniu do niebá nástąpiły/ y iże w niebie prośby y modlitwy/ z wielkim wołániem y płáczem: ofiáruie: tákże iż sie w niebie teraz lęka/ á z tey boiáźni wysłuchawan bywa: czego im ták łácno dokázáć: iáko z źiemie pálcem niebá dośiądź. Poniewaź tedy iesżcże ná źiemi będąc Christus Pan/ był ofiárownikiem: Iáko to sámo świádectwo Apostolskie iáwnie

 poká-

pokázuie: Przetoż ná teyże ziemi będąc: musiał śiebie ofiárowáć: Gdyż to iáwna z Pismá świętego: że Christus/ nie mogł nic inszego iedno śiebie sámego ofiárowáć: Hebr. 9. v. 14. Jáwna y to/ że Ofiárownik/ ofiárownikiem bywa názywány od ofiáry ktorą ofiáruie. A kto nie ma co ofiárowáć/ áni ofiáruie: koniecznie nie iest ofiárownikiem: iáko y Apostoł zrzetelnie zeznawa: Hebr. 8. v. 3. gdy ták mowi: *Abowiem káżdy Káplan bywa postánowion ku ofiárowániu dárow y ofiar zábitych.* A zátym o Christuśie dokłada: *Skąd potrzebá było, áby ten też miał coby ofiárował.* Iż tedy Christus Pan/ ná ziemi będąc/ Ofiárownikiem był/ iáko Apostoł święty vkázuie: Przetoż ná teyże ziemi będąc/ sámego śiebie ofiárował. A ták nie dopiero ná niebie został ofiárownikiem: áni ofiáre swoię ofiáruiącym. Chybáby Adwersarze mogli z Pismá ś. pokazáć: Iż się Christus dwá kroć stawał Ofiárownikiem: raz ná ziemi/ drugi ráz ná niebie: tákże/ że się dwá rázy ofiárował/ raz ná ziemi/ drugi raz ná niebie. Gdyż iáko ofiárownictwá żadnym sposobem nie może być odsądzon ná ziemi: ták też áni ofiáry. A zwłasczá że znowu tenże Apostoł ták o tym świádczy: Hebr. 13. v. 11. 12. *Abowiem ktorych bydląt krew bywa wnoszona do mieyscá świętego przez Káplaná, tych ćiáłá bywáią palone przed obozem. Dla tego y Iezus áby poświęćił lud, przez własną krew* (NOTA) *przed bráną ćierpiał.* Ale iż tego Adwersarze/ z Pismá świętego pokazáć nie mogą: áby się Christus dwá rázy Ofiárownikiem miał stáwáć/ álbo też dwá rázy śiebie sámego ofiárowáć: Przetoż ná ziemi tylko Ofiárownikiem będąc/ ná teyże ziemi śiebie sámego ofiárował: Hebr. 10. v. 10. A ofiárował śiebie sámego ná ziemi będąc/ nie ná inszym mieyscu: tylko przed braną Jerozolimską: y támże przez własną krew swoię: lud swoy poświęćił: iáko Apostoł zrzetelnie vkázuie.

Ofiárownik od czego się Ofiárownikiem názywa.

A co Adwersarze: fol. 341. w Kátechizmie swym/ y

tym

tym przedśięwźięćia ſwego dowodzą: że tenże Autor liſtu do Zydow świádczy: Iż Chriſtus/ powinien był być podobnym Bráćiey we wſzytkim: áby ſie oſtał miłośiernym y wielkim Ofiárownikiem: Hebr. 2. ✠. 17. A ſtąd zámykáią: iákoby ſtąd miáłá być iáwna: *Iż poki nie był Bráćiey podobnym we wſzytkim, to ieſt, w vtrapieniách y śmierći, poty też rzeczą ſámą Ofiárownikiem náſzym miłoſiernym nie był, A zátym, że te vtrapienia, y tá śmierć nie byłá ſámą ofiárą, ále drogą do niey*: Tedy y to Adwerſarzow nic rátowáć nie może.

Naprzod: Dla tego: Że tu nic o tym ten Autor święty nie mowi: Aby był Chriſtus Pan dopiero ná niebie Ofiárownikim miał zoſtáwáć/ y támże śiebie ofiárowáć: Ale tylko o tym mowi: że miał być Bráćiey podobny we wſzytkim: ktore podobieńſtwo Bráćiey we wſzytkim: iáko nie ieſt Vrzędem Chriſtuſowym Ofiárowniczym/ áni iego ofiárą: A zwłaſzczá gdy kto vważy: Iż tu to podobieńſtwo Bráćiey / nie ieſt nic inſzego tylko ſámi Bráćia/ y z tym czemu ſą podlegli: Ták też nie mowi tu nic Apoſtoł/ o tym/ áby Chriſtus dopiero w niebie/ miał zoſtáwáć Ofiárownikiem/ y ofiárą: gdy mowi o tym: Iż miał być we wſzytkim podobny Bráćiey.

Podobieńſtwo Chriſtuſowe Bráćiey we wſzytkim/ nie ieſt vrzędem Ofiárowniczym Chriſtuſowym/ áni iego ofiárą.

Powtore: Y dla tego: Że ſámi Adwerſarze ſtąd zámykáią: Iż poki Chriſtus/ nie był we wſzytkim podobny Bráćiey w vtrapieniách y śmierći: poty rzeczą ſámą nie był náſzym Ofiárownikiem. My z tych słow Adwerſárſkich pochop biorąc: ták ſtąd in Contrarium zámykamy: Poki Chriſtus nie ćierpiał y nie vmárł / poty nie był Bráćiey podobny we wſzytkim / áni rzeczą ſámą náſzym Ofiárownikiem: Ergò ſkoro vćierpiał y vmárł/ zoſtał Bráćiey podobnym we wſzytkim/ y rzeczą ſámą náſzym Ofiárownikiem. A iáko przez vtrapienia ſwoie y śmierć/ oſtał ſie we wſzytkim podobny Bráćiey / y rzeczą ſámą náſzym Ofiárownikiem: Ták też ná źiemi vtrapienia

ćierpiąc / y vmieráiąc ná źiemi przez te vtrapienia y śmierć: ostał się podobnym Bráćiey we wszystkim / y rzeczą sámą nászym Ofiárownikiem. A ták nie dopiero w niebie został rzeczą sámą nászym Ofiárownikiem: iáko y Bráćiey nie dopiero w niebie ostawał się podobnym we wszytkim: ále ná źiemi: kedy vtrapienia y śmierć ćierpiał: przez ktorą się Bráćiey ostawał podobnym we wszytkim / y przez ktorą rzeczą sámą został y nászym Ofiárownikiem: iáko sámi Adwersarze zeznawáią. A iáko przez śmierć rzeczą sámą został nászym Ofiárownikiem: ták też przez tęż śmierć został ofiárą śiebie sámego Bogu zá nas ofiáruiącą. Bo zostawáiąc przez śmierć rzeczą sámą nászym Ofiárownikiem: w tenże czás záraz muśiał mieć co / coby był rzeczą sámą ofiárował. Gdyż Ofiárownik / względem ofiáry ofiárowánia / rzeczą sámą Ofiárownikiem zostawa: á poki rzeczą sámą iákiey ofiáry nie będźie ofiárował: poty też rzeczą sámą nie może być ofiárownikiem. Ale iż Christus / przez śmierć / rzeczą sámą został Ofiárownikiem: iáko sámi Adwersarze zeznawáią: Przetoż przez tęż śmierć muśiał co ofiárowáć rzeczą sámą: A iż nie mogł nic inszego ofiárowáć przez śmierć rzeczą sámą: tylko śiebie sámego: iáko Pismo ś. zeznawa Hebr. 9. ℣. 14. Przetoż śiebie sámego przez śmierć rzeczą sámą Bogu ofiáruiąc: iáko tę śmierć ná źiemi odpráwił / przez ktorą śiebie sámego rzeczą sámą ofiárował: Ták też y ofiárę swoię / rzeczą sámą / przez śmierć ná źiemi odpráwił. A ták tá śmierć Christusowá / konsideruiąc ią in Abstracto / choć nie byłá sámą ofiárą / gdyż iest tylko sposobem przez ktory Christus sámego śiebie Bogu ofiárował: á sam Christus iest ofiárą. Jednák nie może Christusá odsądzáć tego / áby się był przez nię rzeczą sámą / sam nie miał zá nas Bogu ofiárowáć. Gdyż byłá własnym sposobem / przez ktory się on zá nas Bogu ofiárował. Jáko táż śmierć / choć nie byłá sámym podobieństwem

Gdzie iest Christus / Bráćiey ostał podobnym we wszytkim.

Smierć Christusowá vważona in Abstracto / nie sama ofiárą Christusową: ále tylko sposobem przez

stwem Bráćiey/ ále tylko sposobem/ przez ktory śie Chri- stus podobnym Bráćiey we wszystkim stawał: á przećie tegoż Christusá/ nie odsądzą tego/ áby śie był przez niż rzeczą sámą Bráćiey we wszystkim podobny nie miał ostáwáć. Wszędźie tedy/ gdźiekolwiek śie Adwersarze z swoim domysłem obrocą: nie dopuszczáiąc Christusowi Pánu/ rzeczą sámą/ ná źiemi być áni ofiárą/ áni ofiárownikiem: ále do niebá mu drogę vkázuiąc: sam Christus Pan/ mieczem vst swoich naświętszych onych pokonywa: y wszystkie ich błędy ná głowę ich własną obraca.

ktory śie Christus ofiárował: á sam Christus ofiárą zostawa.

PIATA ROSPRAWA.

Ná Piątym mieyscu/ z Adwersarzmi Rośpráwę vczynić potrzebá: z strony niektorych mieysc Pismá świętego/ ktore nászey Sentenciey dowodzą: á Adwersárskiey śie znácznie przećiwią.

PIERWSZE MIEYSCE Z LISTV Páwłá S. do Ephezian: Cap. 5. v. 2. ktorego są te słowá.

A chodźćie w miłośći, iáko y Christus vmiłował nas, y wydał śiebie sámego zá nas ná ofiárę, y ná zábićie Bogu, ku wonnośći dobrey woniey.

W ktorych słowiech/ iáwnie Apostoł święty vkázuie: Iż Christus Pan/ nie kiedy inedy wydał śiebie sámego zá nas/ ku wonnośći dobrey woniey: tylko w ten czás/ kiedy śie wydał ná zábićie Bogu. A iż w ten czás wydał śie ná zábićie Bogu/ gdy śie wydał ná śmierć ná źiemi: Przetoż w tenże czás / wydał sámego śiebie ná ofiárę zá nas/ ku wonnośći dobrey woniey: gdy śie wydał ná śmierć ná źiemi. A ták nie w niebie dopiero zá nas śie ofiárował/ ále ná źiemi. Gdyż wydáć śiebie sámego Christusowi Pánu ofiárą zá nas ná źiemi/ ku wonnośći dobrey woniey: nic

inßego nie iest: tylko ofiárowáć ſie ná ziemi zá nas: ku wonnośći dobrey woniey.

Ná to mieyſce w Kátechizmie ſwym Fol. 341. 342. 343. Adwerſarze ták nápiſáli.

A czemuż mowi Apoſtoł święty, że Chriſtus wydał ſámego śiebie ofiáre, y zábićie Bogu, ku wonnośći dobrey woniey?

Naprzod trzebá wiedźieć, że my śmierći Páná Chriſtuſowey od tego ofiáry nie odłączamy, y owßem twierdzimy, że ſámego śiebie Pan Chriſtus ináczey nie ofiárował, iedno zá przyſtąpieniem śmierći, tylko to mowimy, że tego ofiara nie byłá rzeczą ſámą przedtym odpráwiona myśli on od vmárłych powſtawßy, wſtąpił do niebá. Bo też w oney roczney ofierze zakonney, w ktorey ofiárá Páná Chriſtuſowá oſobliwie byłá adumbrowána, do odpráwowánia rzeczą ſámą ofiáry kápłańſkiey nie było potrzebá, áby krew do mieyſcá naświętßego byłá wnieśiona, iáko o tym świádczy Autor liſtu do Zydow. Potym trzebá vważáć, że tu Apoſtoł nie mowi, że ſie Chriſtus zá nas Bogu ofiárował, bo to słowo, wydał, nie ma być złączono z słowem ofiáre: ále ma być ták zoſobná vważone, że ſie Pan Chriſtus zá nas wydał, rozumiey ná śmierć. Bo ták też gdźie indźiey tego słowá vżywa Piſmo święte: że znáczy wydáć ná śmierć. A te dálße słowá ofiáre y zábićie Bogu, ku wonnośći dobrey woniey, objáśnieniem nieiákim ſą przeßłych, y záleceniem tego vczynku Páná Chriſtuſowego, że ſámego śiebie zá nas wydał. Przez co nápomina Apoſtoł wierne do náśládowánia tego vczynku Páńſkiego, z ſtrony miłośći. Iáko też y gdźie indźiey przez táki ſpoſob mowienia, inße dobre vczynki zálecone ſą, iáko máß Phil. 4. v. 18. y dla tego też dobroczynność, y ſpolne vdźielánie, ofiárámi názywáne ſą, w ktorych ſie Bog kocha, iáko też y wßytkie inße dobre vczynki ktore czynią, ktorzy w Chriſtuſá wierzą. Ktore vczynki dobre Chrześćiáńſkie figurowáne były przez one ofiáry zakonne. To właſne Adwerſárſkie słowá.

Hebr. 9. v. 7.
Ephe. 5. v. 25
Gala. 2. v. 20
Rom. 8. v. 23
Hebr. 13. v. 6

Ná to

Ná to odpowiádam Sześcioráko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią : w ktorey twierdzą : Iż oni są ći / ktorzy od śmierći Páná Christusowey : ofiáry Páná Christusowey nie odłączáią : y owszem ią środkiem kłádą : przez ktory się Christus ofiárował.

My ták ztąd zámykamy.

Poniewaź ofiárá Christusowá/ od samey śmierći Christusowey nie może być odłączona : y owszem poniewaź śmierć Christusowá byłá włásnym środkiem przez ktorą się on ofiárował : iáko sámi Adwersarze w tey swoiey explikáciey zeznawáią : Przetoż Christus w tenże czás siebie ofiárował : kiedy vmierał. A ták nie dopiero w niebie. A ieśli się dopiero w niebie ofiárował : Tedyć ofiárá iego muśi być odłączona od śmierći iego : y śmierć iego muśi nie być środkiem tym/ przez ktory się on ofiárował : gdyż śmierć podiął ná źiemi/ nie w niebie. Ale iż ofiárá Christusowá/ nie może być odłączona od śmierći iego/ áni śmierć Christusowá odsadzona tego/ áby nie miálá być środkiem tym przez ktory się on ofiárował : iáko y sámi Adwersarze tych obudwu rzeczy/ w tey explikáciey pozwaláią : Przetoż w tenże czás muśiáłá być wykonána tá ofiárá Christusowá : gdy śmierć Christus podiął ná źiemi.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz Adwersarze w tey swoiey explikáciey tę zámykáią : w ktorey twierdzą : Jákoby ofiárá Christusowá/ nie byłá rzeczą sámą pierwey odpráwiona : tylko aż kiedy Christus powstawszy od vmárłych : wstąpił do niebá.

My ták ſtąd zámykamy.

Ofiárá Chriſtuſowá/ nie mogłá ſie pierwey odpráwić: tylko áż kiedy Chriſtus wſtał od vmárłych/ y wſtąpił do niebá: Ergò ſkoro zmartwychwſtał/ y wſtąpił do niebá: ofiárá iego záraz rzeczą ſámą byłá odpráwiona. A ták iey po wſtąpieniu ſwoim do niebá/ nie mogł/ áni może odpráwowáć. Bo ieśli tá ofiára iego/ nie byłá przedtym rzeczą ſámą odpráwiona: niżeli on od vmárłych powſtawſzy/ wſtąpił do niebá: iáko ſámi Adwerſarze zeznawáią: Tedyć zátym nie może być nic inſzego zámykano/ tylko to: że ſkoro Chriſtus zmartwychwſtał/ y wſtąpił do niebá: záraz ſie tá ofiárá iego rzeczą ſámą odpráwiłá. A iż ſie rzeczą ſámą záraz tá ofiárá iego odpráwiłá/ ſkoro on zmartwychwſtawſzy/ wſtąpił do niebá: Pytam/ co po tym/ áby ią po wſtąpieniu ſwoim do niebá: znowu Chriſtus y do tego czáſu miał odpráwowáć w niebie: ponieważ ią rzeczą ſámą záraz odpráwił/ gdy zmartwychwſtawſzy: wſtąpił do niebá? Prawdá tedy/ że ofiárá Chriſtuſowá/ przez zmartwychwſtánie iego/ y do niebá wſtąpienie: dopełnienie ſwoie wźiętá: Bo ieśliby był nie zmartwychwſtał/ áni do niebá wſtąpił: śmierć iego nie byłáby nam pożyteczna. Ale to dáleka od prawdy: Aby ſie teraz po wſtąpieniu ſwoim do niebá miał ofiárowáć/ y rzeczą ſámą ieſzcże ofiáry ſwoiey dopełniáć. Gdyż nie tym ſpoſobem ofiárá Chriſtuſowá/ przez zmartwychwſtánie Chriſtuſá/ y do niebá wſtąpienie/ dopełnienie ſwoie miáłá wźiąć: Aby miał ieſzcże co Chriſtus przez zmartwychwſtánie ſwoie/ y do niebá wſtąpienie ofiárowáć: Ale tym: iż ták było poſtánowiono/ áby był Chriſtus ofiáruiąc ſámego śiebie przez śmierć: powinien był zmartwychwſtáć/ y do niebá wſtąpić: Pſal. 16. v. 10. Actor. 2. v. 31. Pſal. 110. v. 1. Hebr. 1. v. 3. 13.

Ofiárá Chriſtuſowá/ przez zmartwychwſtánie iego/ y do niebá wſtąpienie: dopełnienie ſwoie wźiętá: Ale obacz pilnie/ ktorym względem.

Ná trzecią rzecz odpowiádam.

Trzećia rzecz/ Adwersarze / w tey swoiey explikáciey/ tę zámykáią : w ktorey twierdzą: iákoby dla tego powinien był Christus rzeczą sámą ofiárę swoię teraz w niebie odpráwowáć : Iże w oney roczney ofierze Zakonney/ w ktorey ofiárá Páná Christusowá byłá ádumbrowána/ do odpráwowánia sámą rzeczą ofiáry/koniecznie było potrzebá: áby krew do mieyscá naświętszego wniesiona byłá : Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie

Dla przyczyn ktore się o tey rzeczy/w Czwartych Xięgách/ pod Artykułem Dziewiątym / przy sámym końcu położyły. Tám Czytelniká pobożnego odsyłam.

Ná Czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz/Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey/ tę zámykáią : w ktorey twierdzą: iákoby to słowo *wydał*, ktorego w tym mieyscu przedsięwziętym Apostoł ś. záżywa: nie miáło się złączáć z słowem Ofiárę: ále z osobná ták vważáne być / że się Pan Christus zá nas wydał/ná śmierć: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego : Że tego Pismem ś. nie dowodzą.

Potym : Dla tego: Że twierdząc / iż to słowo *Wydał*, nie ma być złączone z słowem *Ofiárę*, ále z osobná ma być vważáne : Że się Pan Christus zá nas ná śmierć wydał: Tedy ták ważny dowod swego przedsięwzięćia kłádą : Iáko gdyby po prostu rzekli : *Nie kiy, ále drewno*. Bo ieśli przez to wydánie/ ma być rozumiáne wydánie ná śmierć Christusá sámego: Pytam : Iákoż to iego wydánie ná śmierć : nie ma być słusznie złączáne z słowem ná Ofiárę ? Czyliż się Christus ná co inszego wydawał ná śmierć: á nie ná ofiárę ? Wszák wyższey sámi powiedzieli : Iż śmierć Christusowá/nie może być odłączona od iego ofiáry/ y owszem że iest środkiem, przez ktory się Christus

Adwersarze się nie rozumieią y tu co mowią.

ftus ofiárował: Czyliż iuż ták pretko v Adwersarzow/ wydánie ná śmierć Christusowe / zostánie odłączone od iego ofiáry? Pretko się záprawdę Adwersarze zápomnieli. Gdy tedy piſze Apostoł święty/ o Christuśie Pánie: Iż on wydał śiebie ſámego ná ofiáre/ku zábiciu Bogu/ ku wonnośći dobrey woniey: Tedy nic inſzego nie czyni: tylko vkázuie tę ſáme rzecz/dla ktorey się Christus ná śmierć wydał: że nie dla ktorey inſzey/ tylko dla ofiáry zá nas/ ku wonnośći dobrey woniey. A iáko Christus dla ofiáry zá nas/ álbo ná ofiáre zá nas/ iáko Apostoł mowi: wydał śiebie ſámego ná śmierć: Ták też ofiárá iego/ nie może być odłączona od śmierći iego żadnym ſposobem. Bo ieśliby miáłá być odłączona: Tedyby nie dobrze Apostoł ś. o nim mowił: iż się wydał zá nas ofiárę/ ná zábicie Bogu. Czego y ſámi Adwersarze pozwaláią. A iáko ofiárá iego nie może być odłączona od śmierći iego: Ták też tá ofiárá iego zá nas/ w te czáſy się musiáłá wykonáć/ gdy się on ſam ná śmierć wydał/ ná ofiarę zá nas. A ták nie dopiero się w niebie tá ofiárá wykonywa.

Adwersarze/ predko się zápominą ią.

Ná Piątą rzecz odpowiádam.

Piątą rzecz/ Adwersarze/ w tey ſwoiey explikáciey/ tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y dla tego przez śmierć ſwoię/ Christus Pan miał być odſądzány wykonywánia ſwoiey ofiáry: Iże Apostoł święty do náśládowánia tegoż vczynku Páńſkiego / z ſtrony miłośći: wierne iego nápomina: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie dla tego:

Że vnius cauſæ plures fines poſſint eſſe ſubordinati. Nowſzem pytam: Iákoby był mogł Apostoł ś. słuſznie/ przykłádem miłośći Christusowey/ ktora nam pokazał wydawáiąc się ná śmierć zá nas: dochodzenia nas w zobopolney miłośći obowiezowáć: ieśli Christus Pan/

w śmierći

w śmierći swoiey/ ofiáry zá nas Bogu nie wykonał: Gdyż śmierć sámę Christusowę konsideruiąc/ ile iest śmierćią: tedy żaden znák miłośći w niey nam nieiest pokazány. Ale ile tá śmierć Christusowá/ dla nas iest podiętá: y ile przez nię tę ofiárę zá nas Bogu/ wykonał/ ktorą sámego śiebie ofiárował: Tedy w tym ták wielki znák miłośći iest nam pokazány: że też iuż nád tę miłość/ wietszey być nie może iáko sam Christus Pan Ioan. 15. v. 13. pokázuie.

Śmierć sámá Christusowá/ ile iest śmierćią: żadnego znáku miłośći nam nie pokázuie: ále ile iest dla nas podięta/ y ile Christus/ przez nię tę ofiárę zá nas Bogu wykonał/ ktorą sámego śiebie ofiárował.

Ná Szostą rzecż odpowiádam.

Szostą rzecż/ á ostátnią/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby tym względem/ wydánie Christusowe zá nas/ ná ofiárę/ y ná zábicie Bogu/ ku wonnośći dobrey woniey: miáło sie ofiárą názywáć: ktorym względem dobroczynność/ y spolne vdźielanie: ofiárámi też są názwáne: w ktorych śie Bog kocha: álbo też y insze wszytkie dobre vczynki/ ktore ći czynią: ktorzy w Christusá wierzą. Bo gdy te słowá/ w tey explikáciey swoiey/ Adwersarze/ przy końcu/ z strony tych słow przedśięwźiętych Apostolskich: piszą: *Ale dálsze słowá, ofiárę y zábićie Bogu, ku wonnośći dobrey woniey, obiáśnieniem niejákim są przeszłych, y zálecenim tego vczynku Páná Christusowego, że sámego śiebie zá nas wydał. Przez co nápomina Apostoł wierne do náśládowánia tego vczynku Páńskiego z strony miłośći. Iáko też y gdźie indźiey przez táki sposob mowienia insze dobre vczynki zálecone są, iáko masz* Phil. 4. v. 18. *y dla tego też dobroczynność y spolne vdźielánie ofiárámi są názwáne, w ktorych śie Bog kocha, iáko też y wszytkie dobre vczynki ktore ći czynią, ktorzy w Christusá wierzą.* Te słowá/ mowię/ gdy Adwersarze/ w tey spráwie piszą: tedy nic inszego nie czynią: tylko iáwnie pokázuią: iákoby tym względem/ wydánie Christusowe zá nas ná ofiárę/ miáło śie názywáć ofiárą: ktorym względem dobroczynność/ y spolne vdźielánie/ y insze wszystkie dobre vczynki/ ofiárámi Bogu

mi Bogu przyiemnymi ſą názwáne: Ale y to Adwerſa-rzom nie może być pozwolono.

Miánowićie dla tego.

Okazánie: Iż wydánie Christuſowe zá nas ná ofiárę: nie może ſie tym ſpoſobem názywáć ofiárą: ktorym ſie dobroczynność/ ſpolne vdźielánie / y inſze dobre vczynki: názywáią ofiárámi Bogu przyiemnymi.

Że to ſą rożne rzeczy miedzy ſobą/ dobroczynność/ ſpolne vdźielánie/ y dobre vczynki ktore ludźie czynią: A wydánie ſie ſámego Christuſá zá nas ná ofiárę ku wonności dobrey woniey. Jáko tedy dobroczynność/ y ſpolne vdźielánie / y dobre vczynki ktore ludźie czynią: nie ſą/ áni być mogą ſámym Christuſem: ktory śiebie ſámego zá nas wydał ná ofiárę ku wonnośći dobrey woniey: Ták też Adwerſarze/ nie mogą tego ſłuſznie w pośrodek wnośić: Aby tákim względem/ wydánie Christuſowe zá nas ná ofiárę/ miáło ſie názywáć ofiárą/ iákim względem dobroczynność/ ſpolne vdźielánie / y inſze wſzytkie dobre vczynki/ tych ktorzy w Christuſá wierzą: názywáią ſie ofiárámi Bogu przyiemnymi A ták ná tey Roſpráwie/ z ſtrony tego mieyſcá Apoſtolſkiego: Adwerſarze niechay teraz máią dośyć: z ktorey ſie iáwnie pokázuie: Iż to mieyſce práwie dobrze ſentencyey náſzey dowodźi/ o tym: że w tenże czás/ Christus Pan/ ofiárę ſwoię zá nas odpráwił rzeczą ſámą: gdy ſie wydał ná zábićie Bogu: Co iáko vczynił ná źiemi/ nie ná niebie: bo ná źiemi był zábit/ nie ná niebie: Ták też ofiárę ſwoię zá nas odpráwił ná źiemi: nie ná niebie.

DRVGIE MIEYSCE PISMA S. obrony potrzebuie: Z liſtu do Zydow: Cap. 1. V. 3. ktorego własne słowá wyżſzey ſie położyły.

Ná to mieyſce/ w Kátechiżmie ſwym / Adwerſarze ſol. 344. ták nápiſáli.

A ono mieyſce iáko rozumieć, że Christus przez ſámego ſie, oczyſtćienie vczyniwſzy grzechow náſzych. vśiadł ná práwicy wielmożnośći ná wyſokośćiach?

Nie dla tego ták mowi ten święty Autor, żeby Pan Christus przedtym niżeli do niebá wszedł, miał odpráwić ofiárę swoię przez śmierć, ále dla tego ták mowi, że sposob oczyśćienia od tąd, iáko Christus od vmárłych powstawszy, do niebá wszedł, y tám sie Bogu zá nas ofiárowáł, wykonány był. To iest, to sie stáło, czym my poruszeni bywamy, ku przyięćiu odpuszczenia grzechow od Bogá ofiarowánego, y Christus ma moc rzeczą sámą dáć nam grzechow odpuszczenie. Z ktorych potym rzeczy idzie vstáwiczne sámo oczyśćienie. y od karánia zá grzechy prawdziwe wybáwienie. To własne Adwersárstie słowá.

Ná to odpowiádam.

Mogłbym/ Adwersarzom/ ná tę explikácią / z strony tego pomienionego mieyscá: nic nie odpowiádáć: dla tego: że tego co mowią: żadnym świádectwem Pismá świętego nie dowodzą: Ani też choćby byli y naybárziey chćieli, dowieść mogli: gdyż sie temu ich mniemániu/nie tylko insze mieyscá Pismá świętego przećiwią: ále y to iedno przedśięwźięte/ ná ktore Adwersarze tę explikácią z domysłu swego przynoszą: Wszákże dufáiąc prawdźiwośći sentenciey nászey: y ábym sie nie zdał Adwersarzom w czym nie dosyć czynić: tedy z strony tych słow pomienionych explikáciey ich własney: krotko z nimi w rosprawę wstępuie.

Naprzod: To mowiąc: Że w tych słowiech pomienionych listu do Zydow/ ten Autor święty: iáwnie to vkázuie: Iż Christus Pan pierwey oczyśćienie grzechow nászych spráwił: niżeli wstąpił do niebá: gdyż ták pisze: *Ktory będąc iásnośćią chwały, y wyrázonym obrázem podstáci iego, vśiadł na práwicy onego Máiestatu naywyższego.* Pierwszy czás oczyśćienia grzechow nászych/ iáwnie kłádąc: á pośledniey szy wstąpienia Christusá Páná do niebá: y vśiedźienia ná práwicy onego Máiestatu naywyższego. A iáko Christus Pan / poki nie wstąpił do niebá/ nie mogł

Adwersarze co mowią: niczym nie dowodzą.

Okázánie: Iż ty słowá przedśięwźięte Páwłá ś. iáwnie tego dowodzą: że Christus Pan/ pierwey grzechow nászych oczyśćienie sprá

wił: niżeli wstąpił do niebá.

mogł być gdźie indźiey tymże względem / ktorym względem wstąpił do niebá : tylko ná źiemi: to iest/ względem ćiáłá swego : Ták też odpráwiwszy to oczyśćienie grzechow nászych przez sie sámego/ pierwey niżeli wstąpił do niebá/ y vśiadł ná práwicy onego Máiestatu naywyższego : odpráwił pewnie to oczyśćienie grzechow nászych : nie gdźie indźiey : tylko ná źiemi.

Potym: Vkázuiąc : że Ján święty: I. Epist. Cap. I. v.7. iáko sie też wyższey to iego świádectwo położyło : nie wczym inszym zrzetelnie/ sposob oczyśćienia grzechow nászych przez Christusá : zámyka : tylko we krwi sámego Christusá : gdy ták mowi: *A krew Iezu Christá Syná iego, oczyśćia nas od wszelkiego grzechu.* A oczyśćiła nas nie inácżey od wszelkiego grzechu/ tá krew Páná Jezusowá : tylko wylana będąc ná odpuszczenie grzechow nászych od niego sámego : iáko sámże: Matt. 26. ℣. 28. vkázuie. Gdyż komu sie grzechy odpuszczáią : tego sie oczyśćiáią: iáko przykład Dawidow : Psal. 51. v.4. świádczy. Jáko tedy tá krew Christusowá/ ktora iest własnym sposobem grzechow nászych odpuszczenia/ á ták y oczyśćienia: wylałá sie ná odpuszczenie grzechow nászych/ nie kiedy inedy : tylko przed zmartwychwstániem y wstąpieniem Christusowym do niebá : y nie gdźie indźiey tylko ná źiemi : Ták też grzechow nászych/ Christus Pan oczyśćienie spráwił : nie kiedy inedy: tylko przed zmartwychwstániem swoim/ y do niebá wstąpieniem : y nie gdźie indźiey/ tylko ná źiemi. Przez śmierć tedy swoie Christus Pan/ ofiárę swoie zá nas odpráwił/ ktora sie w wylaniu krwie iego ná odpuszczenie grzechow nászych : zámyka. A ták nie dobrze Adwersarze w tey swoiey explikácyey/ iáko y w inszych wszystkich/ to o tey ofierze Christusowey twierdzą : iákoby nie przedtym niżeli do niebá wszedł/ byłá odpráwiona/ przez śmierć iego : ále że dopiero sposob oczyśćienia grzechow nászych w ten czás vykonány był : gdy Chri-

stus

stus od vmárłych powstawszy: do niebá wszedł: y tám sie Bogu zá nas ofiárowáł.

Potrzecie: A dáleko iesscze gorzey y nieprzystoyniey Adwersáyze to twierdzą: gdy przez ten sposob oczyścienia grzechow nászych przez Christusá: o ktorym powiádáią: że od tąd wykonány był/ gdy Christus od vmárłych powstawszy/ do niebá wszedł: y tám śiebie Bogu zá nas ofiárował: nie co inszego rozumieć chcą/ tylko iákąś rzecz tákową/ ktora my poruszeni bywamy/ ku przyięciu odpusczenia grzechow od Bogá ofiárowánego: O czym w tym mieyscu in controuersia położonym: Apostoł ś. y iednego słowá nie mowi: áni mu sie o tym śniło: ále mowi o sámym Christuśie: że on sam przez śię grzechow nászych oczyścienie spráwił: ktorym Christusem iáko nie iest to/ czym my poruszeni bywamy/ ku przyięciu odpusczenia grzechow od Bogá ofiárowánego: Ták też niesłusznie Adwersarze to oczyścienie grzechow nászych/ ktore spráwił Christus Pan przez śię sámego: tą rzeczą názywáią: ktora nas porusza/ ku przyięciu odpusczenia grzechow od Bogá ofiárowánego.

Oczyścienie grzechow/ ktore nam Christus Pan spráwił przez śie sámego: nie może być tym rozumiáne/ co iest nas poruszyć/ ku przyięciu odpuszczenia grzechow od Bogá ofiárowánego.

Náwet: A to potrzebá Adwersarzom vkazáć/ że tu w tych słowiech przedśięwźiętych/ Apostoł ś. nie mowi nic o tákiey mocy: ktorą Christus może nam dáć rzeczą sámą: grzechow odpusczenie: ále mowi o tákiey: ktorą Christus mogł raz/ á pierwey niżeli zmartwychwstał/ y wstąpił do niebá: spráwić grzechow nászych przez śię sámego oczyścienie: á potym vśieść ná prawicy onego Máiestatu naywyższego. Z ktorego oczyścienia raz spráwionego przez Christusá sámego: płynie vstáwiczne grzechow nászych oczyścienie/ y od karánia zá grzechy/ prawdźiwe wybáwienie.

TRZECIE MIEYSCE PISMA S. obrony potrzebuie: z listu do Rzymian cap. 8. v. 34. Hebr. 7. v. 5. W ktorych sie wzmianká tego dzieie: Iż sie y teraz Christus Pan będąc w niebie: zá námi przyczynia.

Ná to mieysce/ Adwersarze/ w Kátechizmie swym: fol. 345. 346. ták nápisáli.

A czemu Pismo swięte mowiąc o Vrzędzie Ofiárowniczym Páná Christusowym, przypomina że sie zá námi przyczynia?

Kiedy Pismo o Pánu Christusie świadczy, że sie on przyczynia zá námi, nie dla tego sie to dzieie, żeby on teraz w'áćnie zá námi sie miał modlić o co Pánu Bogu: Bo sie to przećiwia oney doskonáłey mocy iego, ktorą mu Pan Bog dał, y dla ktorey on iest Krolem nászym. Ale sie to dla tego dzieie, żeby nam to dobrze w pámieć było wpoiono, że wszytkiey tey mocy swoiey Pan Christus nie ma od sámego siebie, ále z dáru Oycowskiego, y ták wszytkie spráwy odpráwuie, iákoby káždą rázą moc do odpráwienia ich od Bogá przez modlitwy otrzymawał; á to dla tego Duch święty czyni, żeby prærogátiwá, y zácność Oycowska cáła y nienáruszona zostawáłá. To własne Adwersárskie słowá.

Ná to odpowiádam.

Adwersarze domysł swoy: nie wyroki Boże mowią.

A tu tylko domysł swoy Adwersarze/ ále nie wyroki Boże mowią. Twierdzą: iákoby to dla tego Pismo S. o Christusie wspomináć miáło: Iż sie on teraz zá námi przyczynia: áby nam to w pámięć dobrze było wpoiono: że wszytkiey swoiey mocy/ nie ma Christus Pan od siebie sámego: ále z dáru Oycowskiego: y iże ták wszytkie spráwy odpráwuie/ iákoby káždą rázą moc do odpráwowánia ich/ od Bogá/ przez modlitwy otrzymawał: y áby prærogátywá/ y zacność Oycowská cáła y nie náruszona zostawáłá: Twierdzą/ mowię/ Adwersarze/ iákoby to przyczynianie dla tego/ teraz/ Christusowe/ Pismo świe-

te wspo-

te wspomináć miáło: A Pismu świętemu o tym sie nie śniło. Co káżdy pobożny zezna/ gdy w te sáme pomienione mieysca Pismá świętego: weyźrzy. W ktorych áni o mocy Christusowey ktorą ma z dáru Oycowskiego/ áni o tym: żeby to ták miáło być rozumiano: iákoby Christus do odpráwowánia wszytkich spraw/ káżdą rázą moc od Bogá przez modlitwy otrzymawał: Niemász náwet w nich żadney wzmiánki áni o prærogátywie y zacności cáley Oycowskiey. A iż sie iednák tego stąd Adwersarze domyśláią: Tedy tym sámym przećiwią sie tym mieyscom pomienionym Pismá świętego.

Powtore: Y stąd sie ten domysł Adwersárski/ á zátym y przećiwieństwo tym mieyscom Pismá świętego: pokázuie: że przyczyniánie sie Christusowe zá námi iest rzecz dáleko rozna/ od wpaiánia tego w pámięć nászę/ że/ wszytkiey swoiey mocy Christus Pan nie ma od sámego siebie: ále z dáru Oycowskiego. Bo iáko iest inszy Christus/ ktory sie przyczynia zá námi: iáko świádczą te Pismá. A insza pámięć násza/ w ktorąby sie to miáło wpaiáć/ że Christus wszytkiey swoiey mocy nie ma od siebie/ ále z dáru Oycowskiego: Ták też koniecznie przyczyniánie sie Christusowe zá námi/ á wpaiánie tego w pámięć nászę/ że Christus wszytkiey mocy swoiey nie ma od siebie/ ále z dáru Oycowskiego: muszą być miedzy sobą rzeczy rożne y dálekie: Ták bárzo/ że to przyczyniánie sie Christusowe zá námi: żadnym sposobem nie może mieć tego rozumienia: áby miáło znáczyć: wpaiánie tego w pámięć nászę: że Christus/ wszytkiey swoiey mocy: nie ma od siebie: ále z dáru Oycowskiego. A iż to przećie Adwersarze bespiecznie y bez Pismá twierdzą: Przetoż nic inszego nie czynią/ tylko to: że sie y z tey miáry tym mieyscom Pismá świętego przećiwią: ktore to przyczyniánie sie Christusowe zá námi wspominaią. Y owszem rzecz insza/ y dáleka: zá insza odawáią.

Przyczyniánie sie Christusowe zá námi: nie może tego znáczyć: co chcą Adwersarze.

Potrzećie: A ſtąd ſie to przećiwieńſtwo Adwerſárſkie: tym mieyſcom pomienionym Piſmá ś. pokázuie: Ze ieśliby to ták miáło być rozumiano/ iáko Adwerſarze vkázuią: to ieſt: że dla tego tego przyczyniánia Chriſtuſowego: Piſmo świete wzmiánkę czyni: *Naprzod*: Aby nam było dobrze w pámieć wpoiono/ że wſzytkiey ſwoiey mocy Chriſtus Pan/ nie ma od śiebie ſámego: ále z dáru Oycowſkiego. *Potym*: Aby ſtąd było rozumiano: że Chriſtus Pan/ ták wſzytkie ſwoie ſpráwy odpráwuie: iákoby káżdą rázą moc odpráwowánia ich: od Bogá przez modlitwy otrzymawał. *Náwet*: A dla tego: Aby prærogátiwá y zacność Oycowſka cáła y nienáruſzona zoſtawálá: Ták mowię ieśliby to miáło być rozumiano: Tedyby zátym muśiáło być zámykano nie co inſzego/ tylko to: że Chriſtus: nie zá námi do Oycá ſwego przyczynia ſie: ále ráczey do nas przyczynia ſie zá ſobą/ y zá Oycem ſwoim. Zá ſobą przyczynia ſie do nas z tey miáry: Abyſmy ná to pámiętáli: że on wſzytkiey ſwoiey mocy nie ma od śiebie/ ále z dáru Oycowſkiego: y iże wſzytkie ſpráwy ták odpráwuie: iákoby káżdą rázą/ do odpráwienia ich od Bogá przez modlitwy/ moc otrzymawał. Zá Oycem ſwoim przyczynia ſie do nas z tey miáry: ábyſmy pámiętáli: Iż on wſzytkę moc temu ſwoiemu Synowi dárował. A iże iákoby káżdą rázą/ przez modlitwy tego ſwego Syná do śiebie: moc temu ſwemu Synowi do odpráwienia wſzytkich ſpraw dawa: A zátym: Aby iego prærogátiwá y zacność Oycowſka/ cáła y nienáruſzona zoſtawálá. Gdyż ſkutek tego przyczyniánia Chriſtuſowego/ według tey explikáciey Adwerſárſkiey: tylko do ſámego Chriſtuſá/ y do Bogá Oycá iego/ z tey miáry/ iáko ſie pokazáło: ściąga ſie. A do nas tylko tá Actia, ábyſmy to ſtąd pámiętáli: Iż Chriſtus wſzytkiey ſwoiey mocy nie ma od ſámego śiebie/ ále z dáru Oycowſkiego: y iże wſzytkie ſpráwy ták odpráwuie: iákoby káżdą rázą/

Chriſtus ſie przyczynia do nas/ zá ſobą/ y zá Oycem ſwoim: według Adwerſárſkiego ſpoſobu Piſmá ś. wykłádánia: o przyczyniániu ſie Chriſtuſowym zá námi.

moc

moc do odpráwowánia ich / od Bogá przez modlitwy otrzymawał. Lecz iż te mieysca pomienione / to iáwnie / vkázuią: Iż Christus Pan / nie zá sobą áni zá Oycem swoim przyczynia się do nas / ábyśmy te rzeczy o nim ſtąd / y o Oycu iego rozumieli: ktore Adwersarze wspomináią: ále przyczynia się zá námi do Bogá Oycá: Przetoż to przyczyniánie się Christusowe: nie może być ták rozumiáne: iáko Adwersarze vkázuią.

A Náostatek: Y ſtąd to mniemánie Adwersárskie nie ostoi się: że właśnieysze á prawdziwsze rozumienie / tego przyczyniánia się Christusowego teraz zá námi: Pismo ś. vkázuie: to iest: skutek śmierci y krwie Christusowey: Iáko w tymże wierszu 34. Listu do Rzymian / sámże Apostoł vkázuie: w ktorym zrzetelnie śmierć Christusowe / zá ktorą zmartwychwstánie / y do niebá wstąpienie: nástąpiło: przyczyną kłádzie: iáko tego: że iuż wybráni Christusowi nie bywáią potępieni: ták też y tego przyczyniánia się Christusowe° zá nimi. A sámo nie potępienie wybránych / y przyczynianie się Christusowe zá nimi: kłádzie skutkiem śmierći Christusowey: Gdyż ták pisze: *Kto iest coby potępił: Christus iestći ktory vmárł, y owszem też ktory powstał, y ktory iest ná práwicy Bożey, ktory też przyczynia się zá námi.* Względem skutku tedy śmierći swoiey / ktory trwa ná wieki: Christus ták teraz przyczynia się zá námi: iáko się y ná on czás względem tegoż skutku śmierći swoiey: przyczyniał zá námi: gdy tę śmierć dla grzechow nászych podstępował: Rom 4. ℣.25. Co ieszcze tym więcey tenże Apostoł obiáśnia / gdy w liśćie do Żydow Cap. 12. ℣. 24. krwi Christusowey / iuż po w niebo wstąpieniu Christusá: mowienie zacnieyszych y lepszych rzeczy: niżeli mowiłá krew Ablowa: przywłaszcza. Y owszem y w tym drugim mieyscu / ktore Adwersarze przywodzą ex Cap. 7. v. 25. Hebr. tákże to iáwnie vkázuie: Że iáko Christus nie tym względem / áby miał często ofiá-

Ktorym względem to Pismo ś. Christusowi dawa: że się y teraz zá námi przyczynia.

rowáć

rowáć śiebie sámego: zostawa ofiárownikiem ná wieki: Hebr. 9. ℣. 25. gdyż tylko raz iest ofiárowan/ áby zgłádził grzechy wiela ich: támże ℣. 28. Ale względem skutku ofiáry swoiey/ ma wieczne Kápłáństwo: iáko támże Heb. 7. v. 24. 25. 27. 28. tenże Apostoł pokázuie: Ták też nie inszym względem przypisuie mu to teraz przyczyniánie się zá námi: tylko względem skutku wiecznego Kápłáństwá iego y ofiáry. Y dla tegoż powiedziawszy wprzód o nim Hebr. 7. ℣. 24. Apostoł: *Ale ten iż ná wieki trwa, wieczne ma Kápłáństwo.* Zátym záraz ℣. 25. dokłada *skąd y záchowáć dostátecznie może te, ktorzy przezeń przystępuią do Bogá, záwsze żywiąc, áby się przyczyniał zá nimi.* Ná skutek ofiárownictwá/ zrzetelnie to przyczyniánie się Christusowe zá námi: wkłádáiąc. A iż ná skutek ofiárowni twá: tedyć y ná skutek ofiáry Christusowey: Gdyż w tey sprá. wie/ tenże tu iest Ofiárownikiem: tenże y ofiárą. A iáko względem skutku ofiáry zostawa Ofiárownikiem ná wieki sam ten nász Ofiárownik Christus Pan: ták też względem tegoż skutku swey ofiáry: przyczynia się teraz zá námi. Zá czym wszystkim / opaczne mniemánie Adwersárskie: pokázuie się: y z strony tego przyczyniánia się Christusowego zá námi.

A toć iest słuszna Rosprawá z Adwersárzmi, y z strony tych trzech vrzędow Christusá Páná: Prorockiego, Krolewskiego, y Kápłáńskiego. Záżywayże tedy szczęśliwie Czytelniku pobożny tey prace moiey, á dárow Bożych: ku chwale tegoż Páná Bogá: ápotym ku pożytkowi zbawienia twego y sumnienia własnego. Wystrzegáiąc się iáko naypilniey tákiey záráży: iáką ći ludzie szyrzą: z ktorymi się tá prza ták dostátecznym sposobem odpráwowáłá. W czym ćie sam Pan Iezus niechay wspomaga y błogosłáwi. Ktoremu chwałá ná wieki wieczne, z Oycem, y z Duchem świetym: AMEN.

DOKONCZENIE ROSPRAWY Z STRONY VRZEDOW PANA CHRISTVSOWYCH.

Apocalypsis 5. ℣. 9.

Dignus es qui accipias librum, & aperias eius ſigilla: quoniam mactatus es, & redemiſti nos Deo per ſanguinem tuum, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione.

Et ℣. 12. Ibid.

Dignus eſt Agnus ille mactatus, qui accipiat virtutem, & divitias, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

Omyłki Czwartych Xiąg.

Fol. 41. Położono ná wierſzu 9. ktory zá nas ná śmierć wydániem: czytay: ktorym ꝛc.

Fol. 65. Położono ná wierſzu oſmym: Dla odpuſzczenia przeſzłych wyſtępkow: czytay przeſzłych.

Fol. 112. Położono na wierſzu oſmym: Nowe przyiáźni y łáſki Przymierza: czytay: Przymierze.

Fol 323. Położono: A potym ℣. 4. zámyká: czytay: ℣. 14.

Fol. 326. Położono: Baczyć tedy káżde ſerce pobożne doſtáteczne może: czytay: doſtátecznie.

Fol. 363. Położono ná wierſzu oſmym: Prawdá y to/ iż przez to rozumienie ſie: czytay: rozumie ſię.

Inſze Omyłki tym podobne/ ieśliby ſie iákie pokazáły: baczny czytelnik/ pilnie czytáiąc/ snádnie obaczy: y onych łaſkáwie popráwi.

POZNACZENIE MIEYSC PISMA SWIETEGO.

O ktorych ſie ex profeſsò w tych Cžwartych Xięgách Controverſia toczy.

Ex Exodo.

Cap. 25. v. 20. 21. A włożyſz vbłagálnią ná ſkrzynię z wierzchu/ á w ſkrzyni położyſz świádectwo/ ktore dam tobie. A będę ſie tám ziáwiáć tobie/ y mowić ztobą z vbłagálnie miedzy dwiemá Cherubinámi/ ktorzy będą ná ſkrzyni świádectwá/ wſzytko co roſkażę przez ćię do ſynow Izráelowych. Fo. 297.

Ex Psalmis.

Pſal. 31. v. 6. W ręce twoie porucżam Duchá mego/ odkupiſz mię Jehowo Boże prawdy. 248. & 257.

Ex Esaia.

Cap. 29. v. 22. Dla tegoż ták mowi Jehowá do domu Jákobowego/ ktory odkupił Abráhámá: iuż ſie nie będźie wſtydźił Jákob/ áni iuż twarz iego będźie bieleć. 248.

Ex Matth.

Cap. 7. v. 13. Wchodźćie przez ćiáſną bramę/ ábowiem ſzyroka ieſt bramá/ y ſzyroka drogá/ ktora wiedźie ná zginienie/ á wiele ich ieſt ktorzy przez nię idą. 98.

v. 21. Nie wſzelki ktory mi mowi Pánie/ Pánie/ wnidźie do kroleſtwá niebieſkiego/ ále ktory cżyni wolą Oycá moiego ktory ieſt w niebie. 99.

Cap. 18. v. 23. Dla tego przypodobáne ieſt kroleſtwo niebieſkie/ niektoremu Krolowi/ ktory chćiał liczbę odbieráć od ſług ſwoich. 336.

Cap. 20. v. 20. Syn cżłowiecży nie przyſzedł żeby mu ſłużono/ ále áby on vſłużył/ y dał duſzę ſwoię zapłátą odkupienia zá wielu. 244.

Cap. 28. v. 18. Dáná mi ieſt wſzytká moc ná niebie y ná ziemi. 149.

Ex

Ex D. Luca.

Cap. 20. v. 35 Synowie wieku tego ożeniáią śie y zá mąż wydawáią: ále ci ktorzy godni będą miani wieku onego/ y powstánia od vmárłych/ ani zá mąż wydawáią / áni śie ożeniáią/ á bowiem więcey vmrzeć nie będą mogli: lecż są rowni Aniołom / y są synámi Bożymi/ gdyż są synámi powstánia. 123.

Cap. 24. v. 46. & 48 Tákći iest nápisano/ y ták było potrzebá Christusowi ćierpieć/ y wstáć od vmárłych dniá trzećiego. Aby w Imię iego było opowiádáne wyznánie grzechow v wszystkich narodow / począwszy od Jeruzalem. A wy iesteśćie świádkowie tego. 129.

Ex Evan. Iohan.

Cap. 6. v. 39. Tá iest wola tego ktory mię posłał/ iżbym/ cokolwiekby mnie on dał/ nie stráćił tego / ále to wzbudźił w on ostáteczny dźień. 123.

Cap. 17. v. 7. Iákoś mu dał władzą wszelkiego ćiáłá/ áby wszytkim ileś mu ich dał/ dałby im żywot wieczny. 158.

Cap. 20. v. 31 A teć rzeczy są nápisáne/ ábyśćie wierzyli/ że Iezus iest Christus on Syn Boży/ á iżbyśćie wierząc żywot mieli przez imię iego. 131.

Ex Actis.

Cap. 2. v. 33. Potym gdy práwicą Bożą był podwyższony/ y obiecánego Duchá świętego wźiął od Oycá/ toć teraz wylał / ná co wy pátrzaćie/ y co słyszyćie. 125.

Cap. 3. v. 26. Wamći naprzod Bog/ wzbudźiwszy Syná swoiego Iezusá posłał / ktoryby wam błogosłáwił/ odwracáiąc káżdego od iego złośći. 129.

Cap. 4. v. 12. Y niemászći w żadnym inym zbáwienia/ áni iest żadne imię pod niebem/ktoreby było podáne miedzy ludźi/w ktorym potrzebá ábychmy byli zbáwieni. 439.

Cap. 5. v. 31. Tenći iest ktorego Bog wywyższył práwicą swą/ áby był Xiążęćiem y zbáwićielem/ á dał vznánie Izráelowi/ y odpuszczenie grzechow. 125. & 132.

Cap. 7. v. 35. Tego Moyżeszá/ ktorego śie záprzeli mowiąc: kto ćie postánowił Xiążećiem y Sędźią? Tego Bog Xiążećiem y Odkupićielem posłał. 248. & 262.

Cap 13. v. 34 A iż go wzbudźił od vmárłych/ iuż śie więcey nie wroći do grobu/ y ták powiedźiał: Dam wam ony mocne Dawidowe dobrodźieystwá. 125.

Cap 15 v. 11 Ale przez łáskę Páná Jezusá Christusá/ wierzymy iż będźiemy zbáwieni/ ták iáko y oni. 446.

Ex Epist. Ad Rom.

Cap. 1. v. 4. A iest okazan Synem Bożym mocnie wedle Duchá poświecenia/ przez zmartwychwstánie/ to iest/ o Jezusie Christusie Pánie nászym. 13.

Cap. 3. v. 24. 25. Abowiem wszyscy zgrzeszyli/ y nie dostawa im chwały Bożey/ ále vspráwiedliwieni są dármo/ to iest/ z łáski iego/ przez odkupienie spráwione przez Jezusá Christusá. ktorego Bog postánowił áby był vbłagániem przez wiárę/ wylawszy krew iego/ ku okazániu spráwiedliwośći swoiey/ dla odpusczenia grzechow przeszłych. 297. & 336.

Cap. 4. v. 24 A nie nápisanoć iest dla niego tylko/ iż to mu przyczytano iest/ ále też dla nas/ ktorym ma być pocżytano gdybychmy vwierzyć mieli w tego/ ktory wzbudźił Jezusá Páná nászego zmartwych. 130.

v. 25. Ktory był wydan ná śmierć dla wystepkow nászych/ á wzbudzon iest dla vspráwiedliwienia nászego: 134. & 224. & 239.

Cap. 5. v. 10. Bo ieśliże będąc nieprzyiaćiołmi/ iesteśmy ziednáni z Bogiem przez śmierć Syná iego/ dáleko więcey będąc ziednáni będźiemy przez żywot iego záchowáni. 275.

v. 12. A dla tegoż iáko przez iednego człowieká grzech ná świát weszedł/ á przez grzech śmierć/ y tákże ná wszytkie ludźi śmierć przyszłá/ ile wszyscy zgrzeszyli. 368.

Cap. 6. v. 5. Bo ieśliżesmy spolu rośli podobieństwem śmierći iego/ iśćie też y podobieństwem zmartwychwstánia iego spolu rość będźiemy. 123.

Ktoż

Cap.8.v.34. Atoż iest coby potępił? Christus iestći tym ktory vmárł/ y owszem też ktory powstał/ y ktory iest ná práwicy Bożey/ ktory też przyczynia sie zá námi. 508.

Cap.10.v.9. Jeślibyś wyznał vsty twoimi Páná Jezusá/ y vwierzył w sercu twoim/ że go Bog zmartwych wzbudził: będźieß zbáwion. 127.

Cap.11.v.14. Azabym iákim sposobem pobudźił ku zazdrości ciáło moie/ y záchował niektore znich. 8.

Ex 1. Epist. Corinth.

Cap.1.v.30. Ktory sie nam stał mądrośćią od Bogá/ y spráwiedliwośćią/ y poświęceniem/ y odkupieniem. 362.

Cap 2 v.9. Oko niewidźiáło/áni vcho słyßáło/ áni w serce człowiecze wstąpiło/ co zgotował Bog tym ktorzy go miłuią. 99.

Cap.6.v.16. A Bog y Páná wzbudźił/ y nas wzbudźi mocą swoią. 123.

Cap.8.v.11. A przez też twą wiádomość/zginie brát mdłym/ dla ktorego Christus vmárł? 238.

Ex 2. Corint. Epist.

Cap 4.v.14. Wiedząc iż ten ktory wzbudźił Páná Jezusá/ y nas wzbudźi przez Jezusá/ y postáwi zwámi. 123.

Cap.5.v.18. A wßytkie rzeczy są z Bogá/ktory nas sobie poiednał przez Jezusá Christusá/ y dał nã posługowánie ziednánia. 284.

v.19. Abowiem Bog był w Christusie świát sobie iednáiąc/ nie przyczytáiąc im grzechow ich. 336.

Ex Epist Ad Galat.

Cap 3.v.13. Christus nas odkupił od przeklęctwá Zakonu/ gdy sie zá nas stał przeklęctwem. 244. & 248. & 256.

v.23.24.25 A przed tym niż przyßłá wiárá/ byliśmy pod strażą Zakonu/ zámknieni w tę wiárę/ktora miáłá być obiáwiona A przetoż Zakon náßym náuczyćielem był/ ku Christusowi/ábyśmy z wiáry byli vspráwiedliwieni. Ale gdy przyßłá wiárá/ iuż pod náuczyćielem nie iesteśmy. 440.

Ex Epist. Ad Ephes.

Cap. 2. v. 8	Abowiem łáską iesteście zbáwieni przez wiárę/ y to nie z was/ dar to Boży iest. 336.
Cap. 5. v. 2.	A chodźcie w miłości/ iáko y Christus vmiłowáł nas/ y wydał siebie sámego zá nas ná ofiárę/ y ná zábicie Bogu/ ku wonności dobrey woniey. 497.

Ex Epist. Ad Philip.

Cap. 2. v. 5. vsque ad 11.	Niechay tá chuć będźie w was etc. 158.
Cap. 3. v. 10	Podobnym ostawáiąc się śmierći iego/ doświadczáiąc ktorymbym sposobem przyszedł ku wstániu zmartwych. 123.
v. 21.	Ktory przemieni ćiáło násze podłe/ áby sie podobnym ostáło chwálebnemu ćiáłu iego/ według mocy/ ktorą też może sobie poddáć wszytkie rzeczy. 161.
Cap. 4. v. 18	Wźiąłem wszytko y obfituię/ iestem nápełnion wźiąwszy od Epáfroditá te rzeczy ktore były od was posłáne/ ná wonność dobrey woniey/ ofiárę Bogu przyiemną y wdźięczną. 503.

Ex Epist. Ad Coloss.

Cap 1. v. 20. 21.	A przezeń áby sobie poiednał wszytkie rzeczy/ vspokoiwszy przez krew krzyżá iego te rzeczy ktore były ná źiemi y ná niebie. A ták was ktorzyśćie niekiedy byli oddaleni y nieprzyiaćiele/ vmysłem ktory sie báwił złymi vczynkámi: teraz záiste poiednał. 284.

Ex 1. Epist. Ad Timoth.

Cap. 2. v. 5.	Jeden bowiem Bog/ ieden też pośrednik Bogá y ludźi/ człowiek Jezus Christus. 272.
v. 6.	Ktory siebie sámego dał odkupienia zapłátę zá wszytkie. 244.
Cap. 4. v. 16.	Pilnuy śiebie sámego/ y náuki/ trway w tym. To bowiem czyniąc/ y sáme° śiebie zbáwisz/ y tych ktorzy ćie słucháią. 8.

Ex 2. Epist. Ad Timoth.

Cap. 2. v. 8.	Pámiętay że Jezus Christus powstał od vmárłych z nasienia Dawidowego/ według Ewángeliey moiey. 128.

Ex

Ex Epist. Ad Hebr.

Cap. 1. v. 3. Ktory będąc iáſnośćią chwały/ y wyrázonym obrázem podſtáci iego/ y zátrzymawáiąc wſzyſkie rzeczy onym ſwoim mocnym słowem/ ſpráwiwſzy oczyśćienie grzechow náſzych przez ſámego śiebie/ vśiadł ná práwicy Máieſtatu onego naywyżſzego. 504.

Cap. 2. v. 9. Ale Jezuſá onego widźimy chwałą y cźćią vkoronowánego/ ktory ſię był máło niżſzym ſtał od Aniołow dla vćierpienia śmierći/ áby był z dobrodźieyſtwá Bożego zá wſzytkich śmierći ſkoſztował. 224.

v. 17. Skąd miał we wſzykim podobnym być Bráciey/ áby był miłośiernym y wiernym Káplanem w tych rzeczách ktore ſię v Bogá dźiać miáły/ ku vbłagániu grzechow ludzkich. 495.

v. 18. Abowiem z tego co ćierpiał/ gdy był kuſzony/ może y te ktorzy bywáią kuſzeni podpomoc. 240.

Cap. 7. v. 26. Tákiego nam było potrzebá ofiárowniká/ ktoryby był świety/ prożen złego/ niepokalány/ odłączony od grzeſzników/ y ktoryby ſię ſtał wyżſzy nád niebioſá. 491.

Cap. 8. v. 2. Jeśliby był ná źiemi/ nie byłby Ofiárownikiem. 492.

v. 6. Ale teraz náſz Káplan doſtał tym zacnieyſzego poſługowánia/ im ieſt Pośrednikiem lepſzego Przymierza/ ktore w lepſzych obietnicách ieſt vtwierdzone. 272

Cap. 9. v. 5. A nád tą byli Cherubinowie chwalebni/ záſłaniáiący wieko vbłagálnie / o ktorych rzeczách/ nie mamy teraz zoſobná powiádáć. 302.

v. 6. 7. Gdy tedy te rzeczy ták poſtánowiono/ Káplani ktorzy służby Boże ſpráwuią / do pierwſzego przybytku záwſze wchodzą. Ale do wtorego raz ná káżdy rok ſam Káplan naywyżſzy/ nie bez krwie/ ktorą ofiáruie zá śię/ y zá obłędliwośći ludu. 313

Cap. 10. v. 5. Dla tego wchodząc ná świát mowi/ zábitey ofiáry y dárowánia niechćiałeś/ áleś mi ćiáło ſpráwił. 492.

Ex Epist. Iacobi.

Cap. 5. v. 20. Ktoby náwroćił grzeſzniká od obłądzenia drogi ſwoiey zbáwi duſzę od śmierći/ y pokryie wielkość grzechow. 8.

2266

Ex I. Epist. Petri.

Cap. 1. v. 3. Błogosłáwiony Bog y Oćiec Páná nászego Iezusá Chrystusá/ ktory wedlug miłośierdźia swego wielkiego/ odrodźił nas w nádźieię żywą/ przez powstánie Iezusá Chrystusá od vmárłych/ ku dźiedźictwu niezkáżitelnemu/ y niesplugáwionemu/ y niewiędnieiącemu/ záchowánemu w niebieśiech ná was/ ktorzy mocą Bożą bywaćie strzeżeni przez wiárę ku zbáwieniu/ zgotowánemu obiáwić śię czásu ostátniego. 126

v. 10. O ktorym zbáwieniu dowiádowáli śię y bádáli Prorocy/ ktorzy o przyszłey przećiwko wam łásce Prorokowáli/ bádáiąc śię/ ná ktory/ álbo iáki czás wyznáczał/ ktory w nich był Duch Chrystusow: ktory pierwey niżeli śię przytráfiły/ oświádczał o przyszłych ná Chrystusá vtrapieniách/ y ktore zá tymi miáły nástąpić chwałách/ ktorym oznaymiono było/ że nie sobie sámym/ ále nam tymi rzeczámi vsługowáli/ ktore teraz są opowiedźiáne przez te ktorzy wam przepowiádáli Ewángelią/ przez wysłánego Duchá świętego z niebá/ ná co żądáią pátrzyć Anyołowie. 26.

v. 18. Wiedząc: że nie ieſteśćie káżącymi śię rzeczámi/ śrebrem álbo złotem odkupieni od prożnego obcowánia wászego/ ktoreśćie wźięli z Oycow podánia. 248. & 256

v. 21. Ktorzy przezeń wierzyćie Bogu/ ktory go wzbudźił zmartwych/ y dał mu chwałę/ áby wiárá y nádźieiá wászá w Bogu byłá. 130.

Cap. 3. v. 18. Abowiem y Chrystus raz vmárł zá grzechy násze/ spráwiedliwy zá niespráwiedliwe/ áby nas przywiodł do Bogá. 224.

Ex I. Epist. Ioan.

Cap 3. v. 14. My wierzymy/ że ieſteśmy przenieśieni z śmierći do żywotá/ ábowiem miłuiemy Bráćią. 99.

v. 16. W tymeśmy poználi miłość/ iż on duszę swą zá nas położył/ á ták mamy zá Bráćią dusze kłáść. 225.

CENSURA.

Albo

ROZSĄDKV NA CON=
fessią ludźi tych: ktorzy po=
spolitym nazwiskiem rzeczeni bywáią Arriany: á
w rzeczy sámey są Socinistámi: náśláduiąc we
wszytkim przewrotney opiniiey FAUSTA
SOCINA Włochá.

KSIĘGI PIĄTE.

Ktore są

O Obietnicách Zywotá

WIECZNEGO.

A przytym.

Okazánie prawdźiwey Sentenciey
EWANGELICKIEY: przećiwney temu: Pismy
świetymi dobrze vtwierdzoney.

Drukowano w Ośmiánie Je° M. Páná C. M.
Márszałká W. X. Litewskiego.
ROKV 1615.

Leuit 18. v. 5.

Strzeżćieſz praw moich: y ſądow moich: ktore czyniąc człowiek/ y żyć będźie w nich.

2. Sam. 23. v. 2.

Duch Jehowy mowił przez mie/ á mowá iego zſtáłá ſie przez ięzyk moy.

Iáśnie Wielmożnemu Pánu:

IE° M. PANV ADAMOWI TALWOYSZOWI: KASTELLANOWI ZMVDZKIEMV: &c. &c. ZYWOTA WIECZNEGO,

ktory on Bog obiecał kłamáć nie vmieiący: przed czásy wiecznemi: od tegoż Bogá. Tit. 1. v. 2.

Autor wiernie y vprzeymie: ze wszystkim domostwem zacnym życzy.

NJe bez przyczyny Dawid święty, Jáśnie Wielmożny á Miłościwy Pánie Zmudzki, powiedźiał: Spráwiedliwego człowieká czeka wiele złego: *Niemász bowiem, niemász rzekę y powtore żadnych ludźi, ktorzyby więcey, y więtszych nadz ná tym świećie doznawáli: tylko sámi spráwiedliwi. Co ták wzgledem Bogá, iáko też y wzgledem sámego niezbożnego świátá o nich rozumiano być ma.* Psa. 34. v. 20

Wzgledem Bogá: *Bo Bog iż ie miłuie, á grzechem śie brzydźi, ktory y w spráwiedliwych znayduie:* przetoż ie rozmáitymi *biczámi náwiedza: á sąd swoy od nich, iáko Domownikow swoich: naypierwey záczyna.* Hebr. 12. v. 6 Ier 25. v. 29 1. Petr. 4. v. 17.

Wzgledem świátá: Bo iż ie świát ma w
Ioan 15. v. 19 *nienawiści, dla tego że nie ſą z świátá: Prze-*
toż ie też rozmáicie prześláduie. Y ták bár-
zo: że też z tey miáry Páwel święty, ſprá-
Rom. 8. v. 36 *wiedliwe: názwał owcámi ná zábicie zgoto-*
wánymi. Y owſzem: vważáiac wielkość
nędz: názwał ie żywiące: iuż vmárłymi:
gdy one drugie słowá powiedział: Vmár-
Coloſſ. 3. v. 3. łymi ieſteście/ á żywot wáſz ſkryty ieſt z Chri-
ſtuſem w Bogu.

Nie to iednák nieſzczęście naywiętſze: nie
to nędzá iż ták rzekę, nanędznieyſza: cier-
pieć ſpráwiedliwym: ták wiele vciſkow ná
świećie. Ale to nędzá, nádewſzytkie nay-
więtſza: nádźieie nie mieć: o przyſzłych do-
brách onego żywotá wiecznego. Co y ſam
Páwel święty wyznawa: gdy one słowá mo-
1. Cor. 15. v. 19. *wi:* A ieśli tylko w tym żywoćie w Chriſtu-
śie dufamy: naynędznieyſzymi ze wſzytkich
ludźi ieſteſmy. *Nádźieiá bowiem, o onych*
dobrách żywotá wiecznego, w ludu Bożym,
záwſze to ſpráwuie, że ſie im dla niey, wſzy-
tki przećiwieńſtwá świátá tego, wſzytki frá-
sunki, y nędze, zdádzą lekkie y krotkie: y
owſzē rzeczą naypożytecznieyſzą. Co znowu
Páwel ś. pokázuie: gdy one słowá piſze: Abo-
2. Cor. 4. v. 17. wiem teráźnieyſza lekkość vtrapienia náſze°/
zacnie

ták: áby ich dla tego obietnice żywotá wie=
cznego odſadźił, á naynieſzcześliwſzemi ze
wſzech ludźi poſtánowil: iáko ſie iuż wyżſzey
pokazáło. A przetoż widząc iako wiele y
z tey miáry, chwale Bożey y zbáwieniu lu=
dzkiemu: ná tym należy wierzyć y wyzna=
wáć: że nie tylko dobrá ziemſkie wſzytkim
wſzytkich wiekow chwalcom Bożym: ſą o=
biecáne, ále y one tym przedniey niebieſkie
Zywotá wiecznego y daru Duchá świetego:
z tymi ludźmi, ktorzy te rzeczy wyżſzey po=
mienione forytuią, zá pomocą Bogá moiego:
chćiałem w Controuerſią wſtąpić, á Xięgi
oſobne nápiſawſzy, wſzytkim pobożnym iá=
wnie pokazáć: że w Zakonie Moyżeſzo=
wym: wſzytkim ktorzyby roſkazánie Boże
pełnili: żywot wieczny był obiecowány, y
dar Duchá ś. á przytym to wſzytko ſło=
wem Bożym zgánić: co tym rzeczom prze=
ćiwnego Szátan przewieść vśiłuie. Te
Xięgi W. M. Miłośćiwy PANIE ZMUDZKI
vmyśliłem oddáć y przypiſáć: nie tylko dla
tey łáſki ktora przećiwko ſobie wielce Miło=
śćiwa po W. M. moim Miłośćiwym Pánie
znam: ále y dla tego, że y mnie ſłużebniko=
wi W. M. mego Miłośćiwego Páná: y ká=
żdemu pobożnemu: rzecz to ieſt wiecey ni=

żeli

znośić yniſczyć: Gdyż ſie temu Páweł ś. przełiwi, gdy one ſłowá mowi: A toć po-
Galat. 3. v. 17 wiádam / iż vmowy przedtym od Bogá v-
twierdzoney / względem Chriſtuſá / Zakon
ktory po czterech ſet y trzydźieſtu lat náſtał/
wniwecz obroćić nie może: áby zgłádźił o-
bietnice. Y nie tá náwet byłá tego pryczy-
ná áby byli mieli chćieć oni chwalce iego tymi
dobrámi źiemſkimi, naywięcey ſie konten-
towáć: y ná nich przeſtawáć, gdyżie máiąc
Rom 8 v. 23 dáne y obiecáne: przećie wzdychá'i: pe-
wnym względem ſobie niebeſpieczne widźie-
Prouerb. 30. v. 7. 8. 9. li: y Bogá prośili, áby im ich więcey nád ſkro-
mne wychowánie nie dawał: Ale były te-
go inſze pewne przyczyny.

Pierwſza: áby było pokazano: że pobo-
żnośći, ktora ſie tylko przy chwalcách Bo-
żych prawdźiwie zwykłá znáydowáć: nie
tylko one dobrá niebieſkie, ále y te ziemſkie:
nayoſobliwiey ſłużą y ſą obiecáne: według
1 Tim. 4. v 8. onych ſłow Páwłá świętego. Pobożność do
wſzytkiego ieſt pożyteczna: máiąc obietnice
teráznieyſzego y przyſzłego wieku.

Druga áby był Bog pokazał y oświádczył,
dobrotliwość ſwoię, ktora záwſze więcey ni-
żeli ſrogośćią: do wykonywánia powinno-
śći: lud ſwoy zwykł przywodźić: iáko ſie to
pokázá=

pokázuie z onych słow Moyżeßowych: gdźie mowi: Y przyidą ná ćię wßytkie te błogosłá- wieństwá/ y ogárną ćię: ieśli tylko będźieß słuchał głosu Páná Bogá twego. Deut. 28. v. 2. &c.

Trzećia: Aby był w onych chwalcách swoich, przez te dobrá doczesne: smák onych niebieskich wzbudźił. Wßytek bowiem on Zakon, do Christusá y krolestwá Christusowego prowádźił: á ony obietnice Zakonu: Duchownym á wiecznym nasługowáły: iáko Páwel święty vkázuie, gdy one słowá, o sobie y tych ktorzy byli Zakonowi podlegli: mowi: A ták Zakon wodzem náßym był ku Christusowi/ pátrzac ábyśmy z wiáry byli vspráwiedliwieni. Gala. 3. v. 24 *A ná inßym mieyscu zrzetelnie mowi: że cel Zakonu onego był Christus: ku vspráwiedliwieniu wßelkiemu wierzącemu.* Rom. 10. v. 4

Czwarta: áby było sobie lekce y tych dobr źiemskich nie ważono: nie przypisuiac ich ßczęśćiu iákiemu ślepemu po Pogáńsku: ále ie dárámi sámego Bogá vznawáiac: według onych słow Bogá sámego: Abowiem moiá iest wßelka bestia leśna/ y źwierzętá pásące się po tyśiącu gor. Psal 50. v. 10 *Y według onych Dawidowych, o człowieku do Bogá powiedźiánych.* Vczyniłeś go Pánem nád spráwámi rąk twoich: Psal. 8. v. 7.

wßy-

wßytkoś podłożył pod nogi iego: Bydletá y woły/wßytko to/y też źwierzetá polne. Ptá- ki niebieskie/ y ryby morskie/ y co przebiega ścieżki morskie

Piąta, áby były y te dobra źiemskie, on lud, do wzywánia Bogá pobudzáły y záprá- wowáły, vkázuiac: Ze iáko wßytkie rze- czy, wieczne: badź doczesne, od niego sáme- go tylko pochodzą: ták też że tylko onego sá- mego o wßytkie dobrá wieczne, badź docze- sne: prośić potrzebá: według onego roskazá-

Psal. 50. v. 15 *nia iego sámego:* Wzyway mie czásu vćisku/ wyrwe cie: á ty mie vczćiß: *álbo* czćić bedźieß.

Náwet y dla tego: Aby był lud iego mogł rozumieć: że on y w tych rzeczách ktore sa doczesne: ma o nim stáránie: Wiedząc czego mu do wyżywienia y przyodźiania potrze- bá: á ták y ſtąd poćieche w przećiwnośćiách mieć: według onych słow Christusowych:

Matt. 6. v. 31. 32. Nie frásuyćieß sie/ mowiąc. Co bedźiemy ieść/ álbo co bedźiemy pić/ álbo czym sie be- dźiemy przyodźiewáć? (ábowiem wßytkie- go tego Pogánie potrzebuią:) wie bowiem Oćiec wáß niebieski: że tych wßytkich rzeczy potrzebuiecie. *Z ktorych wßytkich przyczyn káżdy pobożny łatwie baczyć może. Iż obie- tnice dobr doczesnych: nie tylko áby były*

miáły

miáły od dobr żywotá wiecznego one chwalce Boże odwodźić: ále też prowádząc ich do tákich rzeczy, bez ktorych ná człowieká zbáwienie wieczne przypáść nie może: y sámo zbáwienie wieczne ráczey przed oczy ich stáwiáły: A ták zá obietnicámi dobr docześnych: stáwiáły im y obietnice żywotá wiecznego.

Tego żywotá wiecznego: żaden nie może śie spodźiewáć pewnie, bez obietnice Bożey: Nádźieie bowiem o żywoćie wiecznym: sámá obietnicá Boża żywotá wiecznego iest gruntem: ná ktorym sie oná zásadza y funduie: iáko sie to z onych słow Páwłá ś. pokázuie do Tytusá nápisánych. **Páweł sługá Boży/ á Apostoł Jezusá Christusá / według wiáry wybránych Bożych/ y poznánia prawdy ktora ná pobożność wzglad ma: ku nádźiei żywotá wiecznego/ktory obiecał Bog on ktory kłamáć nie vmie/ przed czásy wiecznemi:** Skad sie ieszcze y to pokázuie, że Bog dla tego żywot wieczny przed czásy wiecznemi obiecał: áby sie go też byli mogli wszytkich wiekow chwalce iego pewnie spodźiewáć. Tit.1. v.1.2.

A te obietnice żywotá wiecznego, kto chce skutecznie otrzymáć, Dáru Duchá świe-

tego koniecznie mu potrzebá. Bo iż żywot
1.Cor.6.v.9. wieczny, nie inszym Bog obiecuie: tylko od-
Apoc. 21. v. 27. rodzonym, poświeconym, od grzechow oczy-
Psalm. 15. ścionym: y ktorzy sie mu oń modlą: Ktoż
stąd nie widźi: że do skutecznego otrzymá-
nia obietnice żywotá wiecznego, Dáru Du-
chá świetego potrzebá: Poniewaž Duch
Ioan. 3. v.6. świety iest, ktory wybráne Boże odradza,
1.Cor.6. v 11 poświeca, y od grzechow oczyśćia: ku onemu
Rom.8. v.16. 26. żywotowi wiecznemu: y áby sie oń Bogu
modlili: vczy ich, y do tego pobudza. A
przetoż Bog, áby byli mogli mieć záwsze
chwalce iego, tę pomoc Duchá świetego, do
skutecznego dźiedźiczenia obietnice żywotá
wiecznego, á ták y sámego żywotá wieczne-
go, záwsze go też im dawał y obiecował: iá-
ko te Xięgi iáwnie y dostátecznie pokázuią.

Lecz im wiecey im Bog ten żywot wie-
czny, y tę pomoc z Duchá świetego obieco-
wał: tym wiecey Szátan tego im zazdrośćił,
y wydrzeć to vsiłował. Naprzod przez
grzech, do ktorego ich przećiwko Bogu pod-
wodźił: Jáko to Saulowi, y Dawidowi v-
czynił. Saulowi y sam żywot wieczny, y dar
Duchá świetego, przez grzech wydárszy: á
Dawidowi wydźieráć te obie rzeczy tákże
przez grzech: záczynáiac. Y dla tegoż o

Saulu

Sáulu te słowá nápisano. A Duch Jehowy odstąpił od Saulá/ y stráßył go Duch zły od Jehowy: A Dawid Bogu się modli: Nie odrzucay mie od oblicza twego/ á Duchá świętego twoiego nie odeymuy odemnie. Przywroć mi rádość zbáwienia twoiego/ á Duch dobrowolny niechay mie potwierdźi. 1. Sam. 16. v. 14. Psal. 51. v. 13

Potym wykonywał to Szátan y przez fałßywe náuczyćiele: ktorych wiele miedzy onym ludem Jzráelskim wzbudzał: Fałßywych bowiem Prorokow náuká, záwße od żywotá wiecznego odwodźi tych ktorzy iey słucháią: á zátym odwodźi y od tey pomocy Duchá świętego, ktorey do dostąpienia żywotá wiecznego potrzebá: Dla czego też Bog w Prorocech świętych swoich: wielakroć ná tákowe fałßerze nárzeka. A Páweł święty one Gáláty gromi: że się prętko dopuśćili odwieść fałßywym náuczyćielom od Ewángeliey Páná Jezusowey: ktora iest drogą do żywotá wiecznego: Galat. 1. v. 6. &c.

To iednák dźiwna: że w tey zazdrośći Szátan y do tego czásu przećiwko onym chwalcom Bożym dawnym nie vstawa: choć się iuż dawno z świátá wyprowádźili. Ma bowiem y teraz tákie sługi: przez ktore y obietnice żywotá wiecznego, y daru Duchá

świętego, á zátym y sámego żywotá wiecznego: one dawne chwalce Boże odsądza: Gdy iáwnie przez nie vczy, że obietnicá żywotá wiecznego, y dáru Duchá świętego, w Zakonie Moyżeszowym, onym chwalcom Bożym, ktorzy roskazániom Zakonu vśiłowáli być posłuszni: nigdźie nie byłá obiecána. Czego śie nigdy przez one dawnieysze falszerze: ważyć nie śmiał. Bo przez nie tylko omylney drogi do żywotá wiecznego vczył: ále obietnice żywotá wiecznego nie odsądzał ich. A stąd káżdy widźi, iák okrutny to iest ptak, ktory nie tylko żywym, ále y ciáłem vmárłym chwalcom Bożym: folgowáć nie chce: y owszem śie cieżey nád zmárłymi srożyć vśiluie.

A to żałosna: że y my teraz od tego nie iesteśmy wolnymi. Y owszem to przystępuie do tego: że iáko my dáleko grzeszniey semi, nád one dawne chwalce Boże: wyznawáć śie muśimy. Ták też tey pokuśie Szátáńskiey tym wiecey podległymi, przez ktorą, á zá przyczyną grzechow nászych: vśiluie nas oderwáć, y od obietnice żywotá wiecznego, á ták od sámego żywotá wiecznego, y od obietnice dáru Duchá świętego. A im wiecey tych ostátnich czásow, falszywych Prorokow

namnożyć ſie miáło: według przepowiedzenia Chriſtuſowego: tym też więcey to niebeſpieczeńſtwo ná nas przypáść miáło: ktorego y oni dawni chwalce Boży nie byli prożnymi. Nie ták bowiem Szátan przez dziśieyſſe falſſerze, one chwalce Boże pod ſtárym przymierzem będące: obietnice żywotá wiecznego odſądza: áby ſie to tylko o nie ſáme miáło opieráć, ále ták, że y nas przez ich bok śiąga. Jáko bowiem pod tym to vśiłuie przewieść: że Chriſtus nie inſſym ſpoſobem ieſt náſſym Zbáwićielem: tylko tym, że nam Bog przezeń żywot wieczny obiecał: Ták też tym ſpoſobem vśiłuie nas z drogi żywotá wiecznego ſprowádźić. A iż to widźiał sobie ná przeſſkodźie, że y przez one Proroki święte: Bog chwalcom ſwoim, zbáwienie oznáymował: á przećię ſtąd zbáwićielmi onych nie mogą być ſtánowieni: wolał tego po proſtu zápr zeć, że onym chwalcom Bożym w Zakonie Moyżeſſowym: nigdźie nie był żywot wieczny obiecány. Matt. 24. v. 11.

Y nie ták one chwalce Boże, obietnice y dáru Duchá świętego odſądza: áby chćiał to tylko vkazáć: że im dla tego nie był obiecowány áni dawány, iże im y ſam żywot wieczny nie był obiecány: do ktorego obie-

trzice otrzymánia dáru Duchá świętego potrzebá: Ale ták áby pod tym y to przewiodł. Ze Duch święty nic rzeczą sámą y przez się nie iest: á ták áby go włásney osoby odsądźił: á nas zdrowego rozumienia o nim pozbáwiwszy, w szkode żywotá wiecznego wpráwić mogł. Albo też Ewángelią Christusowę, y nádźieię żywotá wiecznego: w nazwisko Duchá świętego przyoblokszy, ktorey pod stárym Testámentem nie było, y w nas zátym wszrobował: Ze áni sámego Duchá świętego pod stárym Testámentem nic rzeczą sámą nie było. Albo náwet, nie przyznawáiąc żadnemu dáru Duchá ś. z onych chwalcow Bożych, ktorzy byli pod stárym Testámentem: poniewaž twierdźi: że im nigdźie nie był obiecány áni dawány: zátym wszytkę náukę Prorocką: domysłem ludzkim áby postánowić mogł: y w lekką vwagę, álbo też w podeyzrzenie onę do nas przynieść. Co wszytko szerzey w tych Xięgách teráźnieyszych pokázuie się: á drugie rzeczy z tych, iuż się dostátecznie w vprzedzáiących Czwártych Xięgách pokazáły. Jáko y nie ták onym chwalcom Bożym, dobrá źiemskie: ktore im Zakon obiecował przypisuie: áby naywiętszą łáskę Bożą przećiwko nim wystáwił: ále

ták:

*ták: áby ich dla tego obietnice żywotá wie-
cznego odsadźił, á naynieszczęśliwszemi ze
wszech ludźi postánowil: iáko sie iuż wyższey
pokazáło. A przetoż widząc iáko wiele y
z tey miáry, chwale Bożey y zbáwieniu lu-
dzkiemu: ná tym należy wierzyć y wyzna-
wáć: że nie tylko dobrá ziemskie wszytkim
wszytkich wiekow chwalcom Bożym: są o-
biecáne, ále y one tym przedniey niebieskie
Zywotá wiecznego y daru Duchá świętego:
z tymi ludźmi, ktorzy te rzeczy wyższey po-
mienione forytuią, zá pomocą* Bogá *moiego:
chćiałem w* Controuersią *wstąpić, á Xięgi
osobne nápisawszy, wszytkim pobożnym iá-
wnie pokazáć: że w Zakonie Moyżeszo-
wym: wszytkim ktorzyby roskazánie* Boże
*pelnili: żywot wieczny był obiecowány, y
dar Duchá ś. á przytym to wszytko sło-
wem* Bożym *zgánić: co tym rzeczom prze-
ćiwnego Szátan przewieść vsiłuie. Te
Xięgi W. M. Miłośćiwy* Panie Zmudzki
*vmyśliłem oddáć y przypisáć: nie tylko dla
tey łáski ktora przećiwko sobie wielce Miło-
śćiwa po W. M. moim Miłośćiwym Pánie
znam: ále y dla tego, że y mnie służebniko-
wi W. M. mego Miłośćiwego Páná: y ká-
żdemu pobożnemu: rzecz to iest więcey ni-*

żeli

żeli iáwna: że ſie W. M. moy Miłośćiwy Pan: nie o co inßego więcey ſtáráć raczyß: tylko o on żywot wieczny: áby ták nádźieiá W. M. mego Miłośćiwego Páná o tym żywoćie wiecznym: ktora ſie W. M. moy Miłośćiwy Pan iedynie ćießyß: y dla niey żádnego koßtu ná chwałę Bożą y prace ważyć nie żáłuieß: nie vmnieyßenie, ále ſwoie powinne pomnożenie: bráć mogłá.

A iż do obietnic żywotá wiecznego: Bog niebieſki: záwße zwykł był przydawáć y pieczęći, to ieſt Sákrámentá ś. dla więtßego onych ſtwierdzenia: y chwalcow ſwoich o nich vpewnienia. Przetoż ia też do tych Xiąg Piątych w porządku tey Controuerſiey z tymi ludźmi z ktoremi ſie odpráwuię: dla tego przyłączam y Szoſte o Sákrámenćiech: y nie mniey iáko y te o obietnicách żywotá wiecznego W. M. memu Miłośćiwemu Pánu dedikuię y poświącam. Pokornie proßąc ábyś W. M. moy Miłośćiwy Pán: odemnie ſłużebniká ſwego y Bogomodlce: to świádectwo wieczney wdźięczności y powolnośći zá miłośćiwą łáſkę ku mnie W. M. mego Miłośćiwego Páná: ſercem miłośćiwym przyiąć raczył: á tey prace moiey: ſpolnie z inßemi wybránymi: ku chwale

Bogá

Bogá wßechmogącego: y dostąpienia żywotá wiecznego: ßczęśliwie: długo zdrow racz záżywáć. W czym Pan Bog naywyżßy niechay W. M. mego M. Páná błogosłáwi y wspomaga: spolnie y z Jey mością Pánią Zmudzką Małżonką W. M. mego Miłościwego Páná, á moią wielce Miłościwą Pánią: y ze wßystkim zacnym domostwem W. M. mego Miłościwego Páná Amen. Zálecam przy tym śiebie sámego W. M. moiemu M. Pánu w zwykłe miłościwą łáskę W. M. mego Miłościwego Páná: ze wßytką powolnością moią służebniczą y Bogomodlitwy vstáwicznymi zá wßytko ßczęśliwe powodzenie W. M. mego Miłościwego Páná. W Ośmiánie 6. dniá Czerwcá, Roku Páńskiego 1615.

W. M. mego Miłościwego Páná

ná wßem powolny służebnik

y Bogomodlcá.

WOYCIECH SALINARIVS
Pásterz w słowie BOZYM.

SVMMA PIĄTYCH XIĄG.

Te Piąte Xięgi Dwá Artykuły w sobie zámykáią.

Pierwszy Artykuł.

Jest o obietnicy Zywotá wiecznego: á miánowićie iednák o tym: Jeśli onym chwalcom Bożym: ktorzy byli y przed okazániem Christusowym w ciele/ y pod Zakonem Moyżeszowym: obietnicá Zywotá wiecznego byłá vczyniona?

Drugi Artykuł.

Jest o obietnicy Duchá świetego: á miánowićie iednák o tym: Jeśli w stárym Zakonie dar Duchá świetego był obiecány y dawány?

To iest summá Piątych Xiąg.

O OBIETNICACH.

FAustus / álbo Nieszczesny Socin: nie dosyć máiąc ná tym / że sie rzucił ná Osobę Páná Chrystusowę / y Vrząd iego: rzucił sie y ná sáme obietnice ktore záchodzą zbáwienie wieczne. A iż niemász przednieyszych obietnic zbáwiennych: jáko obietnicá o onym Zywocie wiecznym / ktory iest naywyższym stopniem szczęścia człowieczego: á obietnicá o dárze Duchá świętego: ktory iest Wodzem y Mistrzem prowádzącym do rzeczy tych ktore sie ściągáią do żywotá wiecznego: Przetoż też nayprzedniey ten nieszczesny Socin rzucił sie ná te dwie obietnice: o Obietnicy żywotá wiecznego / y o obietnicy dáru Duchá świętego: Twierdząc / y vpornie z swoimi náśládowcámi przewieść vsiłuiąc: że onym ktorzy byli przed przyściem Chrystusowym w ćiele ná świát / y ktorzy byli pod Zakonem Moyżeszowym: obietnicá żywotá wiecznego / áni dáru Duchá ś. nigdźie nie byłá vczyniona. Abyśmy tedy y to mniemánie Adwersárskie / błędem nieznośnym być okazáli: Dla tegoż y o tey rzeczy / z nimi / choć krotko / tym porządkiem iednák w Controversię wstąpimy.

Artykuł Pierwszy.

O OBIETNICY ZYWOTA WIECZNEGO.

A miánowićie o tym.

Ieśli obietnicá Zywotá wiecżnego, byłá vcżyniona onym, ktorzy byli y przed okazániem Christusowym, y pod Zakonem Moyzeszowym?

ZDANIE SOCINISTOW.

Nápisáli Adwersarze/ w Kátechizmie swym: fol. 237. 238. o tey rzeczy te słowá:

Izem iuż wyrozumiał, ktore są przykazánia doskonáłe Páná Iezusowe: powiedz mi teź ktore są obietnice?

Nawietsza, y táka ktora w sobie zámyka wszytko obietnicá, iest, Zywot wieczny: ale teź iest y druga obietnicá, ktora do otrzymania tey pierwszey wielce należy.

Ktoraż to?

Dar Duchá świetego!

Ale izali te Obietnice nie zámykały sie teź w Moyżeszowym Zakonie?

Y owszem żadna z nich nie zámykáłá sie w nim. Abowiem w Moyżeszowym Zakonie nigdziey nie naydzieß, żeby był obiecány Zywot wieczny, ábo dar Duchá świetego, tym ktorzyby roskazániom w nim dánym posłuszni byli; táko sie to sstáło w Zakonie przez Christusá podánym. To własne słowá Adwersárskie.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Zywotá wiecznego Obietnicá / nie tylko tym ktorzy są pod Nowym Testámentem/ iest od Christusá vczyniona: ále y onym wszystkim/ ktorzy byli poczawszy od początku świátá chwalcámi Bożymi/ áż do przyścia Christusowego y okazánia sie w ciele.

Tá Sentencia dwie częśći w sobie zámyka.

Pierwsza Część.

Tá Część to w sobie zámyka/ że wszystkim prawdźiwym chwalcom Bożym/ pod Nowym Testámentem obietnicá żywotá wiecznego iest vczyniona od Christusá Iezusá: Bo to iest rzecz dosyć iásna z Pismá świętego: y Adwersarze tego nie neguią.

Druga Część.

Tá Część to w sobie zámyka: Że y onym wszystkim/ ktorzy byli prawdźiwymi chwalcámi Bożymi/ począwszy od początku świátá/ áż do przyśćia Christusowego/ y okazánia sie w ćiele ná świát: tegoż żywotá wiecznego: obietnicá od Bogá byłá vczyniona: Bo to z świádectw Pismá ś. ták stárego/ iáko y nowego Testámentu: iáwna. Dowody/ z Stárego Testámentu/ ktore to pokázuią: że onym chwalcom Bożym ktorzy byli od początku świátá/ áż do przyśćia Christusowego: obietnicá żywotá wiecznego byłá vczyniona.

Naprzod: Z onych słow: Gen. 3 ℣. 15. gdźie obiecano: *Iż naśienie niewieśćie, máło zetrzeć głowę wężowę.* A ztąd to sie zámyka: Tá obietnicá iest o Christuśie Iezuśie: Bo on sam tylko iest ten/ ktory starł głowę wężá piekielnego: Hebr 2. ℣. 14. I Ioan. 3. v. 8. Lecz iż tá obietnicá/ ktora byłá vczyniona Rodźicom nászym záraz od początku świátá Adámowi y Ewie/ ieszcze w Ráiu: iáko prawdźiwym chwalcom Bożym: o Christuśie Iezuśie: iest obietnicá o żywoćie wiecznym: Gdyż sam Christus iest żywot wieczny: Ioan. 14. ℣. 6. & Ca. 11. ℣. 25. Przetoż obietnicá o żywoćie wiecznym / záraz od początku świátá: prawdźiwym chwalcom Bożym byłá vczyniona. To pierwszy tey rzeczy dowod. 1. Dowod.

Drugi biorę z onych słow/ ktore tákże sam Bog mowił do Abráhámá: Gen. 15. ℣. 1. *Ia iestem obrońcá twoy, y nagrodá hoyna wielce.* Skąd ták zámykam: Nágrody wie- 2.

tszey y hoynieyszey nie masz: tylko sam żywot wieczny: czego y dowodźić nie potrzebá: gdyż to iest rzecz v wszytkich pobożnych więcey niż iáwna: Przetoż Abráhámowi iest w ten czás obiecány żywot wieczny: gdy sie mu sam Bog nagrodą hoyną wielce obiecał.

3. *Trzeci* dowod biorę z onych słow/ktore do tegoż Abráhámá sam Bog wyrzekł: Gen. 17. v. 7. *Będę Bogiem twoim, y potomstwá twego po tobie.* Skąd ták zámykam: Bog iest żywot wieczny: co tákże v wszytkich pobożnych iest in Confesso: Przetoż Abráhámowi y w ten czás obiecány iest żywot wieczny: gdy sie mu sam Bog/ obiecał być Bogiem iego/ y Bogiem potomstwá iego po nim.

4. *Czwarty* dowod biorę z onych słow/ ktore wyrzekł Bog do tegoż Abráhámá: Gen. 22. ✝. 18. *W náśieniu twoim, będą vbłogosławieni wszyscy narodowie ziemie.* Skąd ták zámykam: Náśienie to Abráhámowe w ktorym wszyscy narodowie źiemie/ mieli dostąpić błogosłáwieństwá: iest Christus Jezus: Galat. 3. ✝ 16. Lecz iż w Christuśie Jezuśie/ miáło sie ostáć wszytkim narodem źiemskim/ nie ćielesne/ lecz osobliwie duchowne błogosłáwieństwo/ iákie iest/ sam żywot wieczny: iáko támże w liśćie do Gálatow Cap. 3. ✝. 14. Páweł święty explikuie: y w liśćie do Ephesow: Cap. 1. v. 3. Przetoż y w ten czás Abráhámowi/ y wszystkim narodom źiemie: iest obiecány żywot wieczny: gdy mu było od Bogá obiecano: Iż w náśieniu iego mieli dostąpić błogosłáwieństwá wszyscy narodowie źiemie.

5. *Piąty* dowod biorę z kondiciey Zakonu/od Bogá przez Moyżeszá podánego: w ten sposob: Zakon od Boga podány przez Moyżeszá/ wszystkim miał przynośić żywot ktorzyby go doskonále wypełnili: podług onych słow ktore sam Bog powiedźiał: Leuit. 18. ✝. 5. *Strzeżćież praw moich, y sądow moich: ktore czyniąc człowiek y żyć będzie w nich: Ia Pan Bog.* Tegoż samże Pan Bog niebieski/ znowu

wzmiánkę

wzmiankę czyni: Ezech. 20. ẏ. 11. gdy mowi: *Y dałem im roskazania moie, y sądy moie oznaymiłem im, ktore ieśli będzie czynić człowiek: żyć będzie dla nich.* Lecz iże zupełne wykonywánie/ wszytkiego onego Zakonu: miáło zá sobą przynośić nie inszy osobliwie żywot: tylko wieczny: iáko Páweł święty/ explikuiąc te sáme słowá od Bogá przez Moyżeszá powiedziáne/ vkázuie: Rom 10. ẏ. 5. gdy pisze: *Moyżesz bowiem opisuie sprawiedliwość ktora iest z Zakonu: Iż człowiek ktoryby ie czynił, będzie żył przez nie.* Tákże y Cap. 2. v. 13. tegoż listu: gdy mowi: *Abowiem nie ci ktorzy są słuchaczmi Zakonu, sprawiedliwymi są przed Bogiem, ále ktorzy Zakon pełnią będą vspráwiedliwieni.* A znowu w tymże liście/ Cap. 7. ẏ. 9 10. gdy o sobie mowi: *Ia żyłem niekiedy bez Zakonu, lecz gdy przyszło ono roskazánie, grzech ożył. A ięm ia vmarł: y znalazło się ono przykazánie, ktore było postánowione ku żywotowi, iż mi się obrá a ku śmierci.* Przetoż w Zakonie od Bogá podánym: był żywot wieczny obiecány.

6. *Szosty* dowod biorę z słow Ezáiaszá Proroká świętego: Cap. 35 ẏ. 4. gdźie ták nápisano: *Oto Bog wász z pomstą przyidzie y z nagrodą: Bog sam przyidzie y zbáwi was.* Skąd ták zámykam: Obietnicá o zbáwieniu/ iest obietnicá o żywoćie wiecznym: Gdyż komu się obiecuie zbáwienie: temu się záraz obiecuie y żywot wieczny. Lecz iż tá obietnicá o zbáwieniu/ byłá vczyniona onym ktorzy byli pod stárym Testámentem: bo byłá vczyniona onym ktorzy byli zá czásow Ezáiaszá Proroká: iáko te słowá iego pomienione pokázuią: Przetoż obietnicá o żywoćie wiecznym byłá vczyniona pod stárym Testámentem.

7. *Siodmy* dowod biorę/ z dálszych słow Rozdźiału tegoż Ezáiaszowego 35. ẏ. 10. Ktore ták Prorok Boży mowi: *Odkupieni od Iehowy wrocą się, y przyidą ná Sion z chwałą, rádość wieczna będźie nád głową ich: wesele y rádość odniosą, á vćieka żałość y wzdychánie.* Skąd ták zámykam: Tá obietnicá rozumie się o żywoćie wiecznym: iáko Ian święty:

Apoc.7.℣.16 17.vkázuie. Lecż iż tá obietnicá byłá vczyniona iesżcże pod stárym Testámentem: bo byłá vczyniona onym / zá ktorych czásu Ezáiasz Prorok żył: iáko sie ze wszytkich vprzedzáiacych słow tegoż Rozdziału Ezáiaszowego pokázuie: Przetoż obietnicá o żywocie wiecżnym / pod stárym Testámentem byłá vczyniona.

8. *Osmy* dowod biorę: z drugich słow tegoż Ezáiaszá Proroká: Cap.64. ℣.4. w ten sposob nápisánych: *Od wieku nie słycháli, áni vszymá przcieli: oko nie widziáło Boże oprocz ciebie, coś nágotował ocżekawáiacym siebie.* Zkąd ták zámykam: Tá obietnicá / ściąga sie do rzecży tych ktore należą do żywotá wiecżnego: iáko Páwel święty 1.Cor. 2. ℣.9. vkázuie. Lecż iż tá obietnicá byłá y onym vczyniona / ktorzy byli pod stárym Tástámentem: bo iest vczyniona tym ktorzy Bogá ocżekawáią: iáko Prorok vkázuie: iákowi y pod stárym Testámentem byli: Przetoż obietnicá o żywocie wiecżnym: iest y pod stárym Testámentem vczyniona.

9. *Dziewiąty* dowod biorę iesżcże z drugich słow tegoż Ezáiaszá Proroká: Cap.65 ℣.17. gdźie sam Bog ták mowi: *Abowiem oto ia stworzam niebiosá nowe, y ziemię nową, y nie będzie pámiątki ná pierwsze rzecży, áni wstąpią ná serce.* Zkąd ták zámykam: To niebo nowe / y tá ziemiá nowa: iest żywot wiecżny: iáko Piotr święty 2. Epist. Cap.3.v. 13. y Jan ś. Apoc.21. ℣.1. vkázuie. Lecż iż tá obietnicá byłá y onym vczyniona / ktorzy byli pod stárym Testámentem: bo byłá vczyniona tym ktorzy zá czásow Ezáiaszowych sługámi Bożymi byli y Bogá swego szukáli: iáko sie pokázuie z wyższych słow: ℣.8.9.10.13.14 15.16. y z pozad idących ℣.18. 19. &c. Przetoż obietnicá o żywocie wiecżnym: y pod stárym Testámentem byłá vczyniona.

10. *Dziesiąty* dowod biorę: Z onych słow Dánielá Proroká świętego: Cap.12. ℣.2. gdźie ták nápisáno: *wiele ich ktorzy zásneli w prochu ziemie, wzbudzonych będzie, ći do*

żywota wiecznego, á insży ná zelżywość, y ná wzgárde wieczną. Skąd ták zámykam: Tá obietnicá/ że niektorzy/ ktorzy w prochu ziemie záśnęli/ máią być do żywotá wiecznego wzbudzeni: ściąga się y do tych ktorzy byli pod stárym Testámentem: bo się ściąga y do tych/ z ktorych niektorzy/ w prochu ziemie/ zá czásow Prorocká Dánielá/ iuż byli záśnęli: iáko te słowá iego pomienione pokázuią: Przetoż żywot wieczny/ y pod stárym Testámentem iest obiecány.

11. *Iedenásty* dowod biorę: Z onych słow Abákuká Proroká ś. Cap. 2. v. 4. *Spráwiedliwy wiárą swoią żyć będzie.* Skąd ták zámykam: Zywot ktory z wiáry płynie/ iest nie inszy/ tylko wieczny: iáko Jan ś. Cap. 3. ℣. 36. y Páwel święty: Rom. 1. v. 17. Galat. 3. v. 11. vkázuie. Lecz iż ten żywot/ iescze pod stárym Testámentem był obiecány: bo był tym obiecány. ktorzy zá czásow Abákuká Proroká ś. spráwiedliwi byli/ y wierzyli: Przetoż żywot wieczny y pod stárym Testámentem iest obiecány.

12. *Dwunásty* á ná ten czás ostátni dowod z stárego Testámentu: biorę z onych słow Joelá Proroká ś. Cap. 2. v. 32 *Ktokolwiek będzie wzywał Imienia Páńskiego, zbáwion będzie.* Ktorych słow y Páwel ś do dowodu zbáwienia wiecznego záżywa: Rom. 10. v. 13. Tákże y Piotr święty: Actor. 2. ℣. 21. Lecz iż tá obietnicá ściągáłá się y do onych ktorzy byli pod stárym Testámentem. Rátia tego tá iest pierwsza: Ze Prorok święty Joel Generaliter mowi: Iż wszelki ktoryby wzywał Imienia Páńskiego/ ma być zbáwion: *Druga:* że y pod stárym Testámentem byli ludzie tákowi ktorzy Imienia Páńskiego wzywáli: iáko Moyżesz świádczy: Gen. 4. ℣. 26. Iż od czásu Enosowego: poczęto wzywáć imienia Páńskiego. Przetoż obietnicá o żywocie wiecznym: ściągáłá się y do onych ktorzy byli pod stárym Testámentem. A toć są iásne y gruntowne sentencyey nászcy dowody/ z Pismá świętego stárego Testámentu wzięte:

te: z ktorych dostátecznie się pokázuie: Iż żywot wieczny/ chwalcom Bożym/ nie dopiero pod Nowym Testámentem iest obiecány: ále był obiecány y onym wszystkim: ktorzy byli wybránymi pod stárym Testámentem. Ná ktorych dowodziech/ áczby iuż mogło być dosyć: Wszákże áby się tym więcey sentenciey nászey o tey rzeczy mogłá pokazáć prawdziwość: z osobná dowody z Pismá Nowego Testámentu położę.

1. Dowod: z Pismá Nowego Testámentu: tejże rzeczy.

Pierwszy dowod biorę: z iednákiey obietnice weścia do odpoczynienia wiecznego: uczynioney / ták onym ktorzy byli pod stárym Testámentem: iáko y nam teraz pod Nowym Testámentem będącym: ktory Autor listu do Zydow: Cap. 4. ℣. 1. 2. miánowicie w tych słowiech zámyka: *Przetoż się bóymy, áby kiedy opuściwszy obietnice weścia do odpoczynienia iego, nie zdał się ktory z was być omylonym. Abowiem opowiedziána nam iest Ewángelia iáko y onym, ále nie pomogło im słowo ktore słyszeli, przeto iż nie było złączone z wiárą tym ktorzy słyszeli.* W ktorych słowiech/ iáko káżdy rozsądny widzieć może: iáwnie Apostoł ukázuie: Iż my teraz pod Nowym Testámentem będący: też obietnice mamy weścia do odpoczynienia wiecznego: przez co się rozumie sam Zywot wieczny: ktorą mieli y oni ktorzy pod stárym Testámentem byli: Gdyż ukázuie: że iáko nam / ták y onym to było opowiedziano. A ták y z tego dowodu iáwna: że żywot wieczny y pod stárym Testámentem był obiecány.

2. Od Figur wziety.

Drugi dowod biorę z Figur: ktore o tey rzeczy tenże Apostoł ukázuie: y ktore onym Izráelitom: były iáwnym y widomym upominkiem/ tákże obietnicę żywotá wiecznego.

1. Figurá on Sabbáth.

Pierwsza Figurá: On Sábbáth dniá świętego odpoczynkowego: od Bogá postánowiony/ y ku záchowywániu onym Izráelitom roskázány: ktorą rzecz miánowicie w tych słowiech Apostoł s. zámyka: : ℣. 4. 5. 6. *Rzekł bowiem ná niektorym mieyscu,* (to iest Bog) *o dniu siodmym*

ták.

ták, y odpoczynął Bog dniá siodmego od wszytkich vczynkow Gen. 2. v. 2.
swoich. A tu znowu, ieśli wnidą do odpoczynienia mego. Iże Deut. 5. v. 14.
tedy to zostawa áby niektorzy weszli do niego, á ktorym pierwey opowiedziano było, nie weszli dla niedowiarstwá. A znowu v. 10. mowi: *Abowiem ktory wszedł do odpoczynienia iego, odpoczynął y sam od spraw swoich, iáko y Bog od swoich.* Jáwnie tymi wszystkimi słowy Apostoł vkázuiąc: Iż on Sabbáth / álbo odpoczynek dniá śiodmego w káżdym tegodniu: od Bogá roskazány: nie był sámym prawdźiwym odpoczynkiem doskonáłym / od wszytkich spraw: ále tylko Figurą onego prawdźiwego y doskonáłego odpoczynienia wiecznego / do ktorego nie wszyscy oni Izráelitowie weszli: ále tylko ći ktorzy byli wiernymi. Co iesżcże tym więcey dwoiákim sposobem obiáśnia: *Naprzod* gdy v. 8. mowi: *Abowiem gdyby ie był Iosue w odpoczynieniu posłánowił, nie mowiłby był potym o inszym dniu.* A zámyká v. 9. mowiąc. *A ták pozostáwione iest, insze iakie odpoczynienie ludowi Bożemu.* *Potym* obiáśnia to y drugim sposobem / gdy y tym / ktorzy są pod nowym Testámentem / do tegoż odpoczynienia vśiluiąc każe wchodźić do ktorego niektorzy / á miánowićie wierni z onych Izráelitow weszli: gdy námomina v. 11. *Vśiluymysz tedy wniść do onego odpoczynienia, áby kto nie nápadł ná tenże przykład vporu.*

Druga Figurá ktora Izráelitom tę rzecz wyrażálá: 2. Figurá: sáma źiemiá Chanáán.
Jest sámá oná źiemiá Chánáán do ktorey byli wprowádzeni y w niey posádzeni będąc odpoczynęli od wszytkich trudow y kłopotow: co Apostoł ś. tym dáie znáć: gdy v. 8. mowi: *Abowiem ieśliby ie był Iosue w odpoczynieniu posádził, nie mowiłby był potym o inszym dniu.* Vkázuiąc: że ono posádzenie w źiemi obiecáney / ludu Izráelskiego: nie było prawdźiwym odpoczynieniem / ále tylko figurą prawdźiwego odpoczynienia. Rzecz to bowiem pewna / że y sámi Izráelitowie / do źiemie Chánáán wprowádzeni będąc / ná ono odpoczynienie wieczne większy wzgląd mieli: ni-

li: niżeli ná źiemię do ktorey byli wprowádzeni. A oná źiemiá sámá Chánááńska / nie skąd inąd iuż potym / gdy ią Jzráelitowie ośiedli / ták wielkiey wagi y ceny byłá: tylko stąd: że byłá duchownego dźiedźictwá konterfe-tem y vpominkiem. A przetoż ośiadszy onę źiemię Jzráelitowie / powinni sie byli tego wystrzegáć / áby byli nie przychodźili do tego rozumienia / iákoby iuż w ten czás naywyższego stopniá szczęśćia dostąpić mieli / ále ráczey to w tym vważáć / co było duchownego / y do zbáwienia wiecznego śćiągáiącego sie: y dla tegoż naywiecey tu Apostoł wzgląd máiąc ná tákie odpoczynienie / á od figury do rzeczy sámey prowádząc: nie pozwala tym względem áby było miáło być spráwione odpoczynienie onemu ludowi / od Jozuego.

3. Figurá: Krew / y zábiiánie onych bydląt Zakonnych.

Trzećia Figurá / ktora widomą obietnicą byłá Jzráelitom Zywotá wiecznego / y one w tym vpewniáłá: to iest: Krew y zábiiánie onych ćielcow y kozłow / y inszych rzeczy tym podobnych / ktora iáko do Christusá prowádźiłá / ták też iáwnie w obietnicy żywotá wiecznego one vtwierdzałá: sposob vkázuiąc / że zbáwienie ich / nie skąd inąd miáło wyniknąć / tylko z śmierći Christusowey / á z wylania krwie przedrogiey iego: ktorym względem też Cap. 10. v. 1. tenże Apostoł nápisał: *Zakon ćień tylko miał dobr przyszłych, nie sam obraz rzeczy, tymi ofiárámi, ktore ná káżdy rok ofiarują; nigdy nie może poświęćić tych ktorzy do nich przystępują.* A támże zárąz ofiárę krwáwą Christusowę / iáko sam obraz rzeczy / szyroce opisuie. Skąd iuż tákie zámknienie płynie: Figury / ktore ku temu celowi wystáwione były od Bogá / áby były vpominkiem y vpewnieniem o żywoćie wiecznym: w rzeczy sámey nic inszego nie są: tylko iáwną y widomą obietnicą o żywoćie wiecznym. Lecz iże oni Jzráelitowie mieli tákie figury / iáko sie wyliczyło y pokazáło / ktore im były vpominkiem y vpewnieniem o żywoćie wiecznym: Przetoż Jzráelito-

wie /

wie/ mieli iáwną/ y widomą obietnice o żywocie wiecznym. A toć iest vtwierdzenie sentenciey nászey: iásnymi y potężnymi świádectwy Pismá świetego.

Censura Na Zdanie Socinistow.

To zdánie Socinistow/ ktore to twierdzi: iákoby nigdziey pod stárym Testámentem/ żywot wieczny nie miał być obiecány: onym: ktorzy roskazániom w Zakonie Moyżeszowym: posłuszni byli: nie może być áni słuszne áni prawdziwe. Zgánienie Senténciey Adwersárskiey.

1. *Naprzod:* Dla tego: że sie wielom świádectw Pismá świetego/ ták stárego/ iáko y nowego Testámentu: przećiwi: z ktorych niektore w vtwierdzániu Sentenciey nászey położyły sie: ktore sie iáwnie temu przedśiewźięciu y obłędnemu mniemániu Adwersárskiemu: przećiwią. Pismu sie świetemu przećiwi.

2. *Powtore:* Dla tego: że dobroć Bożą y miłosierdźie wyćieńcza: Bo iesli to prawdá/ że Bog onym/ ktorzy byli pod Zakonem Moyżeszowym / iáko też y inszym dawnieyszym kochánkom swoim: nigdziey żywotá wiecznego nie obiecał: ále to tylko w Nowym Testámenćie przez Christusá ssłáło sie: Tedyć to zá tym poydźie/ że mnieysza byłá dobroć y miłośierdźie Boże pod stárym Testámentem: niżeli pod Nowym. Záczym y Bog/ nie będźie Bogiem ták doskonáłym w stárym Testámenćie: iáko iest w Nowym. Czynić bowiem Bogá w stárym Testámenćie / mnieyszey dobroći y miłośierdźia: niżeli w Nowym: nie iest nic inszego: tylko czynić go w stárym Testámenćie niedoskonáłym Bogiem. A Bog on iesliby kiedy iáką niedoskonáłość ćierpieć miał: zgołá nie będźie prawdźiwym z nátury Bogiem. Lecz iż to iest niesłuszna y nieprzystoyna: chćieć ták o Bogu twierdźić y rozumieć: Przetoż y sentencia Adwersárska / ktora twierdząc to/ że pod stárym Testámentem nigdziey żywot wieczny nie był obiecány: czyni Bogá onego z nátury niedoskonáłym/ á Dobroć Bożą y miłośierdźie Boże wyćieńcza.

zátym y nieprawdźiwym Bogiem: iest niesłuszna y nie- przystoyna.

3. Moc Boża/ y wola Boża/ zbáwiánia człowieká: niszczy.

Potrzecie: Dla tego: Że moc Boża y wola zbáwiania człowieká: niszczy. Bo ieśliby to miáłá być prawdá/ iż od Bogá obietnicá żywotá wiecznego/ nie byłá vczyniona/ onym ktorzy byli pod Zakonem Moyżeszowym: y ktorzy byli iesżcze dawniey przedtym/ chwalcom Bożym: tedyć- by to zá tym o Bogu muśiáło być rzeczono: że to dla tego vczynił: Iż álbo nie mogł/ álbo niechćiał żywotá wie- cznego onym ludźiom dáć: Zá czym moc Boża y wola zbáwiánia człowieká: niszczeć muśi. Lecz iż to iest nieprzy stoyna/ o Bogu chćieć ták myślić / nie tylko rozumieć: á zwłaszczá że sie sam przećiwko temu przez Ezechielá pod przysięgą iáwnie oświádcza: *Zywe ia, mowi Bog, niechce śmierći grzesznego, ále ráczey aby sie náwroćił, á żyw został.* A wolą swoię/y moc zbáwiánia ludźi iesżcze pod stárym Te- stámentem bedących: tymi słowy wyrażáiąc: Przetoż y Sentencia Adwersárska muśi zostáwáć niesłuszna y nie przystoyna: dla tego: że twierdząc to: Iż pod Stárym Testámentem bedącym/y onym dawnieyszym chwalcom Bożym: żywot wieczny zgołá nie był obiecány: wnośi zá tym to sprośne Absurdum: o mocy y woley Bożey zbá- wiánia ludźi pod Stárym Testámentem / y inszych da- wnieyszych chwalcow Bożych: że im dla tego żywot wie- czny w onym ich czáśie/od Bogá nie był obiecány: Iż ich Bog w onym czáśie: álbo niechćiał / álbo nie mogł zbá- wić. Co czynia przećiwko iáwnemu oświádczeniu Boże- mu: iáko sie pokazáło.

Cap. 33. v. 11.

4. Lud Boży/ przed Zakonem Moyżeszowym/ y pod Zakonem bedący: Pogánom

Poczwarte: Dla tego: Że on lud Boży/przed Zakonem/ y pod Zakonem Moyżeszowym bedący: Pogánom nie- wiernym rowny czyni. Ieśli to bowiem prawdá / iż oni Izráelitowie/ y inszy dawnieyszy przed nimi chwalce Bo- ży: nie mieli sobie obiecánego Zywotá wiecznego: ále by- ły im w Zakonie Moyżeszowym obietnice tylko dobr do- czesnych

czesnych vczynione: iáko twierdźić śmieią Adwersarze: Tedyć tym sposobem ći chwalce Boży/ nie byli nic rożni od onych Pogánow w szcześciu: ktorzy w tenże czás kiedy y oni byli: Gdyż to iáwna/ że iáko oni Izráelitowie/ y inszy przed nimi chwalce Boży: záżywáli od Bogá dobr doczesnych: ták też y oni Pogánie/ktorzy w tenże czás kiedy y oni/ byli: tákichże doczesnych dobrodźieystw nie od kogo inszego tylko od Bogá záżywáli. Lecz iż to być nie może/ áby był on lud Izráelski w szcześciu miał być Pogánom niewiernym rowny: Gdyż y sam Moyzesz: dálekość szcześćie ich y zacność: od szcześćia y zacności niewiernych Pogánow rozgránicza y przekłada: gdy ony słowá Deut.4. v.7 8. do nich mowi: *Y ktoryż iest narod ták wielki, ktoryby miał vstáwy y sądy spráwiedliwe, iáko iest wszytek Zakon ten ktory ia podawam przed was dźiśia:* Przetoż sentencia Adwersárska; y z tey miáry śie pokázuie niesłuszna: że odsadzáiąc one Izráelity pod Zakonem Moyzeszowym bedące/ y insze dawnieysze chwalce Boże: obietnice żywotá wiecznego: czyni ie zátym onym Pogánom niewiernym: w szcześciu rownymi: przećiwko sámemu świádectwu Moyzeszowemu. niewiernym rowny czyni

Popiąte: A dla tego tá opinia Adwersárska: muśi zostáwáć niesłuszna: Że one Izráelity/ y dawnieysze przed nimi chwalce Boże: nie tylko rowne w szcześciu onym Pogánom czyni: ále ie też nędznieyszymi nád insze wszytkie ludźie pokázuie: Bo ieśli tylko dobr doczesnych mieli obietnice: á dobrá żywotá wiecznego zgolá nie były im obiecáne: tedyć też tylko w tym świećie/ y w tych dobrách doczesnych: nádźieię muśieli pokłádáć: Poniewáż onego żywotá wiecznego/ nie mogł śie żaden z nich pewnie dla tego spodźiewáć: iż im nie był/ iáko twierdzą Adwersárze: od Bogá obiecány. A iuż to iáwna: że nie może śie tego żaden pewnie spodźiewáć: czego mu nie obiecano. A y to przy tym iáwna/ że nędznieyszy nikt być nie może: 5. Chwalce Boże/ktorzy byli przed przyśćiem Christusowym: nędznieyszymi nád insze wszytkie ludźi: pokázuie.

tylko ten/ ktorego nádźieiá tylko w tych dobrách docże- snych: iest záſádzona y vkazána: wedlug onych słow Páwłá ś. 1. Cor. 15. v. 19. *Ieśli tylko w tym żywocie w Chrystusie nádźieię mamy, nanędznieyſzymi ze wſzytkich ludźi ieſteſmy.* Lecż iż oni Jzráelitowie/ nie mogli być nád inſze wſzytkie ludźi nanędznieyſzymi: gdyż ich ſam Moyżeſz w świádectwie wyżſzey pomienionym: ex Deut. 4. v. 7. 8. nád inſze wſzytki ludźi naſzcżeśliwſzemi vkázuie: Przetoż Jzráelitowie mieli ſobie żywot wiecżny obiecány. A koniecżnie nayſzcżeśliwſzymi nád inſze wſzytkie muśieliby byli zostáwáć: ieśliby im był on żywot wiecżny nie miał być obiecány: ponieważ też iáko nád ſam żywot wiecżny/ ták y nád obietnice o nim: niemáſz nic ſzcżeśliwſzego. A ták y ſtąd ſentencia Adwerſárſka: pokázuie ſie nieſłuſzna: że one Jzráelity/ y dawnieyſze przed nimi chwalce Boże: tym ſpoſobem/ iáko ſie pokazáło: że wſzytkich ludźi naynieſzcżęśliwſzymi cżyni.

6. Wiárę prawdźiwą w onych chwalcách Bożych niſzcży.

Poſzoſte: R dla tego: Że wiárę prawdźiwą w onych Jzráelitách/ y inſzych przed nimi będących chwalcách Bożych: niſzcży: Jeśli to bowiem prawdá/ że im żywot wiecżny nie był obiecány: tedyć im nie potrzebá było prawdźiwey á zbáwienney wiáry: Ratia tá ieſt tego: że wiárá zbáwienna śćiąga ſie nie do tych rzecży/ ktore ſą docżeſne/ álbo bywáią widźiáne: ále do tych ktore widźiáne być nie mogą: podlug tego iáko Páwel święty/ w liśćie do Żydow: Cap. 11. ℣. 1. wiárę zbáwienną opiſuie/ gdy mowi: *wiárá ieſt gruntem tych rzecży, ktorych ſie ſpodźiewamy, á okazániem ktore ſą niewidźiáne.* Lecż iż wiáry oni Jzráelitowie zbáwienney/ áni inſzy dawnieyſzy przed nimi chwalcy Boży: nie mogą być áni odſadzeni: áni oná w nich zniſzcżona dla tego: że ią tenże Autor liſtu do Żydow/ wtymże Rozdźiale Jedenaſtym: obſićie w nich vkázuie y záleca: Przetoż onym Jzráelitom/ y inſzym dawnieyſzym przed nimi chwalcom Bożym: żywot wiecżny

był

był obiecány: A Adwersárska Sentencia neguiąc tego: y w tym sie niesłuszna okázuie: że zátym/ one Izráelity/ y insze dawnieysze przed nimi chwalce Boże: wiáry zbáwienney odsądza: nie tylko przećiwko słuszności/ ále y przećiwko Pismu ś. iáko sie pokazálo.

Pośiodme: Z dla tego zostawa niesłuszna: że y tych ktorzy są pod Nowym Testámentem obietnice żywotá wiecznego odsądza. Jáwna to bowiem iest z Pismá świętego: że my ktorzy iesteśmy pod Nowym Testámentem/ bedąc z Pogáństwá: nie do inszych zgołá obietnic iesteśmy przyięći/ tylko do tychże: ktore pierwey onym Izráelitom były vczynione: Ták bowiem Páwel święty pisze: Ephes. 2. v. 12. 13. *Wy onego czásu byliśćie bez Christusá, odłączeni od rzeczypospolitey Izráelskiey, obcymi od Przymierza obietnice, nádzieie nie máiąc, y bez Bogá ná świećie bedąc*: *Ale teraz w Christusie Iezusie, wy ktorzyśćie niekiedy byli dáleko, sstáliśćie sie blisko przez krew Christusową.* Lecz iż my/ ktorzy teraz iesteśmy pod Nowym Testámentem/ przyięći bedąc z Pogáństwá: tylko do tychże obietnic ktore były wprzod onym Izráelitom vczynione: z tychże obietnic: nie bywamy odsądzáni żywotá wiecznego: ále sie z nich o nim niewątpliwie vpewniamy: Przetoż y oni Izráelitowie/ z tychże obietnic o żywoćie wiecznym vpewniáli sie. A ták im żywot wieczny był obiecány. A Adwersárska Sentencia: y stąd sie niesłuszna pokázuie: że y te ktorzy są pod Nowym Testámentem chwalce Boże/obietnice żywotá wiecznego/ tym sposobem iáko sie pokazálo: odsądza: odsądzáiąc one Izráelity/y dawnieysze chwalce Boże/teyże obietnice żywotá wiecznego.

7. Z tych ktorzy są pod nowym Testámentem: obietnice żywotá wiecznego odsądza.

Poosme: Z dla tego: Że nádzieie zbáwienna w onych Izráelitách/y dawnieyszych przed nimi chwalcách Bożych: niszczy: Jáko bowiem my/ktorzy iesteśmy powołáni z Pogánow/ á przyłączeni do Rzeczypospolitey Izráelskiey: pokiśmy sie nie sstáli powołánymi: y poki nam obietnicá żywotá

8. Nádzieie zbáwienna/ w onych dawnieyszych chwalcách Bożych niszczy.

żywotá wiecznego nie byłá vczyniona: żadnym sposobem nie mogliśmy sie spodziewáć żywotá wiecznego: Co też Páwel ś. w słowiech wyższey pomienionych pokázuie: gdy mowi: *Obcemi od vmow bedąc, w ktorych sie zámykáły obietnice, nádźieie nie máiąc, bedąc y bez Bogá ná świecie:* Ták też y oni Izráelitowie/ y inszy przed nimi dawnieyszy chwalce Boży: nie mogli sie żadnym sposobem spodźiewáć żywotá wiecznego: ieśli im pierwey nie był obiecány: A ták byli bez nádźieie zbáwienney. A ieśli sie go przećie spodźiewáli: choć im nie był obiecány: tedyć dáremna byłá ich táka nádźieiá. Bo to ták ważna: iáko kiedybyśmy sie y my teraz pierwey chćieli spodźiewáć żywotá wiecznego: niżeli nam iest obiecány: y niżeliśmy sie ostáli do Christusá powołánymi. Ale iże tákiey nádźieie zbáwienney/ktora iest o żywoćie wiecznym: oni Izráelitowie/ y dawnieyszy przed nimi chwalce Boży/nie mogą być odsądzeni: czego y sámi Adwersarze pozwaláią: w Kátechiżmie swym fol. 238. y Páwel święty/ w tych słowiech pomienionych iáwnie to pokázuie: gdy o tych ktorzy są z Pogáństwá/mowi: że pierwey niżeli byli powołáni do obietnic ludowi Izráelskiemu vczynionych: byli bez Bogá/y bez nádźieie: á bez zbáwienney pewnie nádźieie: z przećiwney strony dáiąc znáć: że oni Izráelitowie y inszy lud Boży/ mieli Bogá/y zbáwienną nádźieię: Przetoż też nie mogą być ćiż sámi y obietnice żywotá wiecznego odsądzeni. A ták y stąd sentencia Adwersárska pokázuie sie niesłuszna: że one Izráelity/y dawnieysze przed nimi chwalce Boże: nádźieie zbáwienney/tym sposobem iáko sie pokázáło/odsądzą: odsądzáiąc ich obietnice żywotá wiecznego.

9. z Zakonu Bożego Duchownego/ Zakon ćielesny czyni.

Podźiewiąte: A dla tego: że z Zakonu Bożego Duchownego: Zakon ćielesny czyni. Jeśli to bowiem prawdá/ że Zakon Boży/ ktory podány był przez Moyżeszá: nie zámykał w sobie obietnice żywotá wiecznego: ále tylko obietnice dobr doczesnych/tym/ktorzy według roskázań w nim

opisá-

opisánych żyli: Tedyć to zátym muśi być zámkniono: że on Zakon/ iáko tylko w sobie zámykał obietnice żywotowi cielesnemu násługuiące: ták też y sam był tylko cielesny. Bo iákać iest tá sámá nagrodá/ ktorą Zakon wypełnicielom swoim obiecuie: tákić koniecznie muśi być y sam Zakon. Jeśli tedy tylko cielesney nagrody obietnicá iest vczyniona/ tym/ ktorzy byli Zakonowi Moyżeszowemu posłuszni: tedyć y sam Zakon koniecznie zostawa cielesny. Lecz iże Zakon on Moyżeszow/ iest Duchowny/ nie cielesny/ iest y święty/ roskazániem świętym/ spráwiedliwym y dobrym: iáko Páweł ś. zeznawa: Rom. 7. ✠. 12. Y znowu ✠. 14. gdy mowi: *Wiemy że Zakon iest duchowny: ale ia cielesny iestem, záprzedány pod grzech.* Przetoż y obietnicá nagrody/ tym ktorzyby według roskazań w Zakonie opisánych żyli koniecznie iest duchowna. A iż duchowna: tedyć pewnie nie czego inszego: tylko żywotá wiecznego. A ták w Zakonie Moyżeszowym/ żywot wieczny był obiecány. Czego iż przećię Adwersarze neguią: Przetoż z Zakonu Bożego duchownego/ tym sposobem iáko się pokázáło: Zakon cielesny/ przećiwko Pismu ś. czynią. Záczym też wielkiey niesłusznośći się dopuszczáią.

Náwet Y dla tego: Ze tymże sposobem/ y z Zakonu nowego Christusowego duchownego: Zakon tákże cielesny czynią: Bo ieślić to ma być prawdá: iż on Zakon Moyżeszow/ w sobie obietnice tylko dobr doczesnych zámykał: tedyćto zá tym muśi iście y Zakon Christusow Ewángeliey świętey: inszych tákże obietnic w sobie zámykáć nie może/ tylko dobr doczesnych: Ratia tego tá iest: Ze Zakonu Moyżeszowego obietnice y dobrá/ były cieniem y figurą przyszłych dobr: iáko Autor listu do Zydow Cap. 10. ✠. 1. vkázuie: gdy mowi: *Zakon cień miał przyszłych dobr, nie sam obraz rzeczy.* Jeśliż tedy Zakon Moyżeszow/ figuruiąc przyszłe dobrá Nowego Testámentu, nic zá nykał w sobie obietnic dobr duchownych / á miánowićie obietnice

10. Y z Zakonu nowego Christusowego/ Duchownego: Zakon tákże cielesny czyni.

bietnice żywotá wiecznego: ále zámykał w sobie tylko obietnice dobr doczesnych: Tedyć y Nowy Zakon/ nie zámyka w sobie obietnic dobr duchownych / á miánowićie obietnice żywotá wiecznego: ále zámyka w sobie tylko obietnice dobr doczesnych: á ták zostawa ćielesny: Ratia tego tá iest: Ze Nowy Zakon/ nie może w sobie inszych/ y ináksżych dobr obietnic zámykáć/ tylko te/ y tákie: ktore pierwey w Zakonie Moyżeszowym były przefigurowáne. Lecz iże to iáwna ze wszystkiego processu Ewángeliey Páná Jezusowey/ ktora iest Nowym Zakonem: że sie w niey nie insze obietnice częśćiey y wiecey zámykáia: tylko duchowne: y nie inszych dobr tylko duchownych żywotá wiecznego: Przetoż y on Zakon Moyżeszow/ naywiecey: zámykał w sobie obietnice dobr duchownych żywotá wiecznego. A ieśli ináczey: Tedyć ták Ewángelia Páná Jezusowa zostáwáć bedźie ćielesna/ y obietnice żywotá wiecznego w sobie nie zámykáiaca: iáko y on Zakon Moyżeszow/ Adwersarze chca mieć bez obietnice Zywotá wiecznego. A ták y z tey miáry sententia Adwersárska muśi zostáwáć niesłuszna y nieprzystoyna.

ROSPRAWA Z ADWERSARZMI O RZECZACH tych ktore zámykáia pod tymże Artykułem o obietnicy Zywotá wiecznego.

Pierwsza Rosprawa.

Zstrony tego: co Adwersarze twierdza: iákoby w Zakonie Moyżeszowym nigdźiey żywot wieczny nie był obiecány: též y tym ktorzy roskazániom w nim dánym posłuszni byli: ktora rzecż Adwersarze miánowićie w tych słowiech zámykáia: ktore w Kátechiżmie swym: fol. 237. 238. w ten sposob piszą:

Ale

Ale iżali te obietnice, nie zámykáły ſie też w Moyżeſzowym Zakonie?

Y owſzem żadna z nich nie zámykáłá ſie w nim. Abowiem w Moyżeſzowym Zakonie nigdźiey nie naydźieſz żeby był obiecány żywot wieczny, tym ktorzyby roskazániom w nim dánym posłuſzni byli, iáko ſie to ſtáło w Zakonie przez Chryſtuſá podánym.

Ná to odpowiádam.

Mogłbym ná to Adwerſarzom nic nie odpowiádáć: dla tego; że ſie iuż wyżſzey ták w vtwierdzániu Sentenciey náſzey/ iáko też w dawániu Cenſury ná to zdánie Adwerſárſkie: przećiwna rzecz tey ktorą w tych słowiech pomienionych twierdzą Adwerſárze: z ſamego Piſmá świętego pokazáłá. Wſzákże: áby ſie ieſzcze tym więcey to mniemánie Adwerſarſkie błędem pokazáło: znowu odpowiádam ná to: nie pozwaláiac áby to miáłá być prawdá: że żywot wieczny, w Zakonie Moyżeſzowym/ nigdźiey nie był obiecány tym/ ktorzy roſkazániom w nim dánym poſłuſzni byli.

Naprzod: Dla tego: Że ieśliby to prawdá miáłá być: iż w Zakonie Moyżeſzowym nigdźiey żywot wieczny nie był obiecány tym ktorzy roſkazániom w nim dánym poſłuſzni byli: Tedyby to zátym záraz iść muśiáło: że go im wolno było záchowywáć álbo niezáchowywáć: bez wſzelkiego ſzwánku y niebeſpieczeńſtwá wiecznego zbáwienia: Bo ieśli pełnienie onego roſkazánia w zakonie Moyżeſzowym podánego: nie miáło do śiebie przydáney obietnice o żywoćie wiecznym: tedyć iáko ten/ ktoryby go był we wſzytkim poſłuſznym: nie mogł ſobie pewnie obiecowáć żywotá wiecznego/ nie máiąc go ſobie obiecánego: ták też y ten/ nie mogł ſie pewnie obáwiáć vtráty żywotá wiecznego: ktory onego Zakonu roſkazánia nie był poſłuſzen. Gdyż gdźie ktorey rzeczy wypełnienie/ nie ma do śiebie iáwney obietnice od Bogá/ o żywoćie wiecznym przyrzeczoney:

Dálſze Okazánie: Iż w Zakonie Moyżeſzowym/ tym ktorzy w nim roſkazániom dáney poſłuſzni byli: żywot wieczny był obiecány.

záney: tám też iáwna pomstá y pewna nie może być do oneyże rzeczy przywiązána: ieśliby iey kto nie wypelnil. Lecz iż przećię/ nie wolno bylo onym ktorzy byli pod Zakonem Moyżeszowym/ záchowywáć/ álbo nie záchowywáć ony roskazánia/ ktore w nim dáne byly: bez wszelákie go szwánku y niebespieczeństwá wiecznego zbáwienia: Gdyż ná wszytkich tákowych/ przeklectwo wieczne zostawálo/ od ktorego áże sam Christus Pan/ muśiał wyswobodźić: stawszy śie zá nas przeklectwem: iáko Páwel święty/ w liśćie do Gálátow: Cap. 3. ℣. 13. zeznawa: Przetoż stąd znáć: Iż onym ktorzy pod Zakonem Moyżeszowym będąc: roskazániom w nim dánym postuszni byli: był żywot wieczny obiecány. A ták y stąd mniemánie Adwersárskie szwánkuie.

Powtore: Y dla tego Adwersarzom tego nie pozwalam co ty ich słowá pomienione w sobie zámykáią: Że ieśliby to prawdá: iż wypelnienie roskazań Bożych/ w Zakonie Moyżeszowym podánych: nie przynośilo zá sobą obietnice żywotá wiecznego: tedy zprzećiwney strony: niewypelnienie onych roskazań: muśiálo zá sobą przynośić obietnice żywotá wiecznego. Bo iż Zakon Moyżeszow nie może być tego odsądzony: áby w sobie nie miał zámykáć obietnice żywotá wiecznego: to śie iuż wyższey wielą dowodow Pismá świętego pokazálo. Ieśliż tedy Zakon Moyżeszow/ zámykáiąc w sobie obietnice żywotá wiecznego: á przećię tá obietnicá/ nie náługowálá tym/ ktorzyby byli onym roskazániom Zakonu Moyżeszowego postuszni: iáko twierdźić śmieia Adwersarze: tedyć y to zátym zostawa/ że muśiálá násługowáć tá obietnicá żywotá wiecznego tym/ ktorzy roskazániom Zakonu Moyżeszowego nie byli postuszni. Gdyż tá obietnicá żywotá wiecznego: iáko iest w Zakonie wyráżna: ták koniecznie álbo tym/ ktorzy onych roskazań byli postuszni násługowálá/ álbo tym ktorzy ich nie byli postuszni: bo trzeciego

stanu

stanu ludźi tych ktorzy byli Zakonowi podlegli: Pismo ś. nie vkázuje. Lecz iż Adwersarze niechcą áby tá obietnicá żywotá wiecznego tym násługowáć miáłá/ ktorzy roſkazániom w Zakonie Moyżeszowym podánym posłuszni byli: To tedy muśi należeć tym/ ktorzy onym roſkazániom nie byli posłuszni. A ieśli należáłá tym ktorzy im nie byli posłuszni: tedyć iuż tymże nie mogłá należeć przećiwna obietnicá/ od Bogá wyrzeczona/ wiecznego potępienia. Gdyż on Zakon/ tym względem/ ktorym do obietnice żywotá przywodźił: nie mogł też záraz przywodźić do obietnice potępienia wiecznego. Ieśliż tedy nieposłuszeństwo Zakonowi/ do obietnice żywotá wiecznego przywodźiło: tedyć toż sámo nieposłuszeństwo nie mogło iuż więcey nikogo do obietnice potępienia wiecznego przywodźić. A ieśliż nie przywodźiło do obietnice potępienia wiecznego: tedyć zgołá Zakon nie zámykał w sobie nic inszego/ tylko nieposłusznym obietnicę żywotá wiecznego: á obietnice przeklęctwá nic. A ták tym sposobem/ druga część Zakonu vięta będźie. Albo ieśli sie to Adwersarzom nie podoba/ á będą chćieli te obie częśći Zakonu záchowáć: iákoż tego koniecznie potrzebá/ to iest/ przeklęctwo wieczne/ y błogosłáwieństwo wieczne: tedyć przeklęctwo wieczne/ będźie muśiáło tym násługowáć/ ktorzy byli posłuszni w onym Zakonie roſkazánia Bożego; poniewasz Adwersarze błogosłáwieństwá wiecznego nie chcą do tego przywiązáć: á błogosłáwieństwo záśie wieczne będźie muśiáło tym násługowáć/ ktorzy nie byli posłuszni w onym Zakonie roſkazánia Bożego. Ale iże słusznie y przystoynie/ obietnicá błogosłáwieństwá wiecznego/ ktora iest żywotá wiecznego/ nie może tym násługowáć/ ktorzy w Zakonie onym nie byli posłuszni roſkazánia Bożego: gdyż tego áni słowo Boże/ áni sam rozum przyrodzony nie vczy: Przetoż w Zakonie Moyżeszowym/ tym násługowáłá obietnicá żywotá wiecznego/ ktorzy ro-

Adwersarze tym ktorzy Zakonu Bożego posłuszni nie byli. Żywot wieczny przywłaszczáią.

Adwersarze obietnice przeklęctwá Zakonowi odeymuią.

ſkazániu Bożemu/ w onym Zakonie byli posłuszni. A ták y z tey miáry sentencia Adwersárska okázuie sie niesłuszna: iże ony ktorzy byli roſkazániom w Zakonie Moyżeszowym posłuszni: obietnice żywotá wiecznego odsadza.

Náwet: Y dla tego: Że ieśliby to przećie miáłá być prawdá / że onym obietnicá żywotá wiecznego nie násługowáłá/ ktorzy roſkazániom w Zakonie Moyżeszowym od Bogá podánym: posłuszni byli: tedyć tymże sposobem/ y ći wszyscy / y obietnice żywotá wiecznego / y sámego żywotá wiecznego: muszą być zgołá odsadzeni: ktorzyby teraz w Nowym Zakonie przez Christusá podánym: roſkazániom Bożym posłuszni byli: Ratia tego tá iest: że roſkazánia Nowego Testámentu/ tákieyże są ceny y powagi/ iákiey były y one roſkazánia stárego Testámentu. Bo iáko one roſkazánia/ ktore zámykał w sobie Zakon Moyżeszow/ były nie czyie insze/ tylko Boże: ták też roſkazánia/ ktore zámyka w sobie Zakon nowy Christusow zostawáła tákieyże powági: gdyż są tákże nie czyie insze: tylko Boże: ktore obiedwie rzeczy ták są v wszytkich práwowiernych iáwne: że ich też dowodźić nie potrzebá. Jeśliż tedy nie nasługowáłá obietnicá żywotá wiecznego onym / ktorzy roſkazániom Bożym w Zakonie Moyżeszowym posłuszni byli: iáko twierdzą Adwersarze: tedyć tymże sposobem/ y ći muszą być obietnice żywotá wiecznego odsadzeni/ ktorzyby roſkazániom Bożym/ w Nowym Zakonie przez Christusá podánym: posłuszni byli: Ratia znowu tey rzeczy tá iest: Że posłuszeństwá roſkazániu Bożemu: záwsze iest iednáka własność. Gdyż iáko iest sam Bog nieodmienny: ták też condicia okázowánia posłuszeństwá roſkazániom iego záwsze muśi być nieodmienna/ áni sie może z iedney własnośći/ w drugą pierwszey przećiwną przenośić. Jeśliż tedy tá byłá naypierwsza własność y kondicia posłuszeństwá roſkazániu Bożemu/ w onym Zakonie Moyżeszowym: że y tym nie przynośiło

obie-

obietnice żywotá wiecznego: ktorzyby go posłuszni byli: tedyć táż sámá włásność y Kondicia zostáwáć muśi y teraz/ posłuszeństwá roskazániu Bożemu / w Nowym Zakonie/ przez Christusá podánym: że y tym nie przynośi obietnice żywotá wiecznego: ktorzyby go posłuszni byli. Bo sie pomieniło: Iż táka iest włásność roskazánia Bożego/ że ktorych raz/ choćby mu posłuszni byli nie zbáwiał: záwsze nie zbáwia/ áni do żywotá wiecznego przywodźić może. Ale iże posłuszeństwá/ roskazániu Bożemu/ w nowym Zakonie przez Christusá podánemu/ táka iest włásność y kondicia: że wszystkim tym ktorzyby go posłuszni byli/ żywot wieczny zá sobą przynośi: wedle oney obietnice sámego Syná Bożego: Matt. 7. v. 21. gdy mowi: *Nie wszelki ktory mi mowi Pánie, Pánie, wnidźie do krolestwá niebieskiego, ale ktory czyni wolą oycá moiego, ktory iest w niebie.* Przetoż y posłuszeństwá roskazániu Bożemu w onym Zakonie Moyżeszowym/ táka iest włásność y kondicia: że wszystkim ktorzyby go posłuszni byli: Zywot wieczny zá sobą przynośiło. A ták z tych trzech przyczyn to mniemánie Adwersárskie/ ná tym mieyscu upada: iáko o tym: iákoby żywot wieczny w Zakonie Moyżeszowym nigdźie nie był obiecány: ták też y o tym/ że tenże żywot wieczny/ w Zakonie Moyżeszowym nigdźie nie był tym obiecány: ktorzy roskazániom w nim dánym posłuszni byli.

Druga Rosprawa.

Z strony spodźiewania sie żywotá wiecznego od onego ludu Bożego/ ktory był przed przyśćiem Páná Christusowym: choć im nie był obiecány: o czym ták Adwersarze/ w Kátechiżmie swym: fol 238. 239. piszą.

Przedśie sie ták zda, iż teżprzed przyśćiem Páná Christusowym, byłá w ludu Bożym nádźieiá żywotá wiecznego?

Nie przeszkadza nic, żeby sie kto tego nádźiewał co mu od Bogá nie było obiecáno, by tylko tá rzecz, ktorey sie nádźiewa, byłá

bárzo

bárzo pożądaná, á przy tym táka, o ktoreyby było wielkie p[o]d[o]bieństwo, że ią dá Bog chwalcom swoim. A zaś niemáß nic cżegoby więcey pożądano, iáko żywot wieczny, y niemaß nic podobnieyßego iáko to, Iż Bog chwalcom swoim da nagrode prawdziwie iego osobie należącą; iaka iest żywot wieczny: bez ktorego wßytkie inße dobrá, choćby od Bogá pochodziły. Boskiey nagrody imie ledwie otrzymáć mogą. To własne słowá Adwersárskie.

Ná to odpowiádam.

W tych słowiech pomienionych: twierdzą to Adwersarze: że w onym ludu Bożym / ktory był przed przyściem Christusowym: byłá nádźieiá żywotá wiecznego / choć im ten żywot wieczny nigdźie nie był obiecány od Bogá: Albo: że się on lud Boży/ktory był przed przyściem Christusowym: mogł spodźiewáć żywotá wiecznego: choć mu od Bogá nie był obiecány: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okázánie: Iż się oni chu alee Boży / przed przyściem Christusowym bedący bez obietnice: nie mogli spodziewáć żywota wiecznego.

Naprzod: Dla tego: Że tego co mowią żadnym świádectwem Pismá świetego nie dowodzą: áni choćby chcieli dowieść kiedy słußnie mogą.

Powtore: Dla tego: Że się temu Pismo świete przećiwi: ktore vkázuie: Iż wiárá z nádźieią o żywoćie wiecznym/ w sercu wybránych Páńskich: nie skąd inąd się osobliwiey wßczyna y rośćie: tylko z sámey obietnice Bożey: Co sam Pan Iezus vkázuie/w oney rozmowie z Mártą śiostrą Łázárzá zmárłego w Bethániey: Ioan 11. v. 23. 24. &c. Mowi iey Pan Iezus: *Wstánie Brát twoy.* A oná mu odpowiáda: *Wiem że wstánie w zmartwychwstánie w dźień on ostáteczny. Rzekł iey Iezus: Ia iestem zmartwychwstánie y żywot, kto wierzy w mię, choćby vmárł, żyć będźie: A wßelki ktory żywie, y wierzy w mię, nie vmrze ná wieki. wierzyß to?* A oná mu dopiero zá tą obietnicą odpowiáda: *Tak Pánie: ia wierze że ty iesteś Christus on Syn Bo-*

ży, ktory miał przyść ná świát. Ponieważ tedy wiárá z nádźieią o żywoćie wiecznym/ w sercu wybránych: nie skąd inąd rośćie y wszczyna sie/ tylko z sámey obietnice Bożey: iáko te słowá Chrystusowe pokázuią: Przetoż y w onym ludu Bożym/ przed przyśćiem Chrystusowym bedącym: wiárá z nádźieią o żywoćie wiecznym: nie skąd inąd byłá tylko z sámey obietnice Bożey. A ták bez obietnice Bożey: on lud Boży nie mogł sie spodźiewáć żywotá wiecznego.

Potrzećie: Dla tego: Ze nádźieiá o żywoćie wiecznym: bez obietnice Bożey: wiecey iest wątpliwośćią: niżeli vpewnieniem o żywoćie wiecznym: Zaden bowiem nigdy nie może sie tego pewnie spodźiewáć: czego mu nigdy nie obiecáno: áni inszym przed nim iemu podobnym: Ták iáko y my teraz pod Nowym Testámentem bedący: trudnobyśmy sie mieli spodźiewáć żywotá wiecznego pewnie: ieśliby nam zgołá nie był obiecány. A ieśli kiedy kto czego spodźiewa sie bez iáwney obietnice: tedyć wiecey o tym wątpić muśi: niżeli pewien być. Bo choć zstrony śiebie/ może sie kto żywotá wiecznego spodźiewáć bez obietnice: względem Bogá iednák/ ktoremu to należy żywot wiecżny dawáć: nie może sie go żaden pewnie spodźiewáć: nie máiąc żadney o tym żywoćie wiecznym od niego vczynioney obietnice: Ták iáko y sámi Adwersarze vkázuią w tymże Kátechiżmie swym fol. 239. gdy twierdzą: Iż on lud Boży/ ktory był przed przyśćiem Chrystusowym/ spodźiewáiąc sie żywotá wiecznego bez obietnice: bec żie miał żywot wieczny/ále nie wszytek. Ponieważ tedy nádźieiá o żywoćie wiecznym: wiecey iest wątpliwośćią/ niżeli vpewnieniem o żywoćie wiecznym bez obietnice Bożey: Przetoż on lud Boży/ktory był przed przyśćiem Chrystusowym: spodźiewáiąc sie żywotá wiecznego pewnie: nie mogł sie go pewnie spodźiewáć bez obietnice Bożey. A ták obietnicá o żywoćie wiecznym muśiáłá mu być od Bogá vczyniona.

Nikt nie może sie tego pewni ie spodźiewáć: czego mu nigdy nie obiecáno.

Pocżwarte: Y dla tego sie to mniemánie Adwersárſkie oſtáć nie może: w ktorym twierdzą/ że on lud Boży/ ktory był przed przyśćiem Chriſtuſowym: ſpodźiewał ſie żywotá wiecżnego: bez obietnice: Iże y ſámá nádźieiá o żywoćie wiecżnym/ w ſercu wybránych Bożych: nie ieſt nic inſzego: tylko obietnicá o żywoćie wiecżnym: Gdyż ieſt nie co inſzego/ tylko świádectwo wewnętrzne Duchá świętego/ ktore on wydawa duchowi wybránych Páńſkich: że ſą ſynámi Bożymi/ á ieśli ſynámi/ tedyć y dźiedźicámi/dźiedźicámi Bożymi: á ſpołdźiedźicámi Chriſtuſowymi: A to záśię świádectwo Duchá świętego nie ieſt nic inſzego: tylko oznaymienie ſámym wybránym Páńſkim: że ſą Synámi Bożymi/ y dźiedźicámi: A to záśię oznaymienie wybránym Páńſkim: że ſą Synámi Bożymi/ y dźiedźicámi/ á ſpołdźiedźicámi Páná Jezuſowymi/ nie ieſt nic inſzego: tylko obietnicá: á obietnicá żywotá wiecżnego. Bo być Synem Bożym/ y dźiedźicem Bożym/ á ſpołdźiedźicem Chriſtuſowym: nie ieſt nic inſzego: tylko mieć ſobie obiecány y náznácżony on żywot wiecżny: Gdyż nie inſzy będą dźiedźicżyć żywot wiecżny: tylko ſynowie Boży: Co wſzyſtko łatwie káżdy pobożny pobacżyć może/ z onych słow Páwłá ś. Rom. 8. v. 16. 17. gdy mowi: *Sam Duch świádectwo wydawa Duchowi náſzemu, iż ieſteſmy Synámi Bożymi. A ieſliż Synámi, tedyć y dźiedźicámi, dźiedźicámić záprawdę Bożymi, á ſpołdźiedźicámi Chriſtuſowymi.* Iż tedy on lud Boży/ ktory był przed przyśćiem Chriſtuſowym: miał táko nadźieię o żywoćie wiecżnym: w ſercu ſwoim: iáko y ſámi Adwerſarze powaláią: Przetoż mu oná nádźieiá byłá obietnicą o żywoćie wiecżnym. A ták y z tey miáry nieſłuſznie Adwerſarze twierdzą: iákoby ſie był miał on lud Boży żywotá wiecżnego ſpodźiewáć: bez obietnice.

Nádźieiá o żywoćie wiecżnym/ ktora ſie zámyka w ſercu wybránych: ieſt obietnicá o żywoćie wiecżnym.

Popiąte: Y dla tego: Że Bog záwſze/ iáko ieden tylko ſpoſob miał zbáwiánia wiecżnego: ták też iednákim

tylko

tylko sposobem prowádził lud swoy/ták ten ktory iest pod Nowym Testámentem / iáko y on ktory był pod Stárym : do nádźieie żywotá wiecznego. Iż tedy pod Nowym Testámentem/ zbáwiáiąc lud swoy Bog niebieski/ nie przez inszy sposob: tylko przez łáskę y miłośierdźie swoie: tenże lud swoy prowádźi do nádźieie żywotá wiecznego: nie przez inszy sposob : tylko obiecawszy im pierwey żywot wieczny: czego y sámi Adwersarze záprzeć nie mogą / y świádectwá Pismá świętego poświadczáią : z ktorych iuż niektore wyższey pomienily się: Przetoż y on lud swoy ktory był pod Stárym Testámentem / tenże Bog/ zbáwiáiąc nie przez inszy sposob/ tylko przez łáskę y Miłośierdźie swoie : do nádźieie żywotá wiecznego: tákże go nie inszym sposobem prowádźił : tylko obiecawszy mu pierwey żywot wieczny. A ieśli ináczey : Tedyć dwá sposoby od śiebie rożne/ y sobie przećiwne: będą muśiały być wiecznego zbáwienia ?

Bog/ záwsze iednákim sposobem/ lud swoy prowádźił do nádźieie żywotá wiecznego.

Posłowie : Dla tego : Że ieśliby to prawdá miáłá być: Iż on lud Boży/ ktory był przed przyśćiem Christusowym spodźiewał się żywotá wiecznego / bez iáwney obietnice Bożey: tedy to zá tym poydźie / że się go spodźiewał bez słowá Bożego: Gdyż wszystkie iáwne obietnice Boże/ ktore zachodzą żywot wieczny y zbáwienie: nie są nic inszego: tylko słowo Boże. A zátym znowu y to poydźie : że nádźieiá o żywoćie wiecznym/ ktora byłá w onym ludu bez słowá Bożego : ráczey byłá grzechem: Bogu obrzydłym: niżeli nádźieią o żywoćie wiecznym : iáko przykład Saulow poświádcza: 1.Samue.15. ℣.19. iż inszych zámilczę. Lecz iż nigdźie Pismo święte/oney nádźieie o żywoćie wiecznym/ ktora byłá w onym ludu Bożym przed przyśćiem Christusowym będącym : grzechem nie vkázuie : Przetoż on lud Boży / spodźiewał się żywotá wiecznego z słowá Bożego : A ták się go spodźiewał z iáwney obietnice Bożey.

Obietnice Boże iáwne o żywoćie wiecznym: są słowo Boże.

Nádźieiá o żywoćie wiecznym/ bez słowá Bożego/ w ktorym żywot wieczny bywa obiecowány: iest grzechem.

Pośiedme: Y dla tego śie to mniemánie Adwersárſkie nie ośtci: Ze ieśliby to przecię prawdá miáłá być: Iż śie on lud Boży przed przyśćiem Christuſowym będący: ſpodźiewał żywotá wiecznego: choć nie máiąc żadnego o tym iáwnego oznaymienia áni obietnice Bożey: tedyby to znowu zá tym iść muśiáło: że śie ſpodźiewáli tego żywotá wiecznego: bez wiádomośći: iáko bowiem mieli co o tym żywoćie wiecznym wiedźieć: ieśli im nigdźie iáwnie nie był oznáymiony áni obiecány? Lecż iż on lud Boży/ przed przyśćiem Christuſowym będący: nie mogł śie żywotá wiecznego ſpodźiewáć bez wiádomośći: czego tá iest przyczyná: Ze żaden zgołá nie może śie tego nigdy ſpodźiewáć o czym nic niewie: Przetoż żywot wiecżny onemu ludowi Bożemu: od Bogá był oznáymiony y obiecány: poniewaz śie go ſpodźiewał.

Żywotá wiecznego/ nie może śie nikt ſpodźiewáć: niewiedząc nic o żywoćie wiecznym.

Pod/me: Y dla tego śie to mniemánie Adwersárſkie nie ośtci: Ze ieśliby to prawdá miáłá być: Iż on lud Boży/ ktory był przed przyśćiem Christuſowym: mogł śie przećię ſpodźiewáć żywotá wiecznego/ y być zbáwion: bez wiádomośći o żywoćie wiecznym: bo śie go ſpodźiewał bez iawnego oznaymienia od Bogá y obietnice (iáko Adwersarze vśiluią) ſkąd tylko pewna wiádomość o żywoćie wiecznym płynie: iáko śie wyżſzey pokazáło/ y ſam rozum y experientia vczy: Tedyby to zá tym znowu muśiáło iść: że y teraz może śie káżdy ſpodźiewáć żywotá wiecznego / y zgołá być zbáwion: choćby nic nie wiedźiał o żywoćie wiecznym. Poydźie y to zá tym: że máło ná tym należy do zbáwienia: wiedźieć co/ álbo zgołá nic nie wiedźieć o żywoćie wiecznym. Poydźie y to zá tym: że zgołá iest niepotrzebne opowiádánie słowá Bożego/ z ktorego ludźie wiádomośći o żywoćie wiecznym dochodzą. Ale iże to nie może być ſłuſznie rzeczono / áby teraz kto mogł ſpodźiewáć śie żywotá wiecznego y być zbáwion/ choćby nic nie wiedźiał o żywoćie wiecznym: álbo áby nie miáło ná

tym

tym wiele należeć do zbáwienia mieć wiádomość o żywo cie wiecznym: álbo áby nie miáło być potrzebne wszytkim słowá Bożego opowiádánie/ z ktorego ludzie wiádomości o żywocie wiecznym dochodzą: Przetoż y on lud Boży/ ktory był przed przyściem Christusowym: żywotá wiecznego/y zbáwienia: nie mogł sie spodziewáć bez wiádomości o żywocie wiecznym. Iż sie go tedy spodziewał: iáko sámi zeznawáią Adwersarze: á nie mogł sie go spodziewáć bez wiádomości: iáko sie pokazáło: Przetoż mu był od Bogá oznaymiony/ á ták y obiecány ten żywot wieczny. Gdyż sie y to tákże wyższey pokazáło: że wiádomość o żywocie wiecznym nie skąd inąd płynie: tylko z sámego oznaymienia Bożego y obietnice.

Náostátek: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono/ co z tey miáry przewieść usiłuią: Że pisząc to Adwersarze w tey swoiey sentenciey: *Iż to nie przeszka dza, áby sie kto żywotá wiecznego nie miał nádziewáć, choć mu nie był obiecány: by tylko tá rzecz,* (á ná tym mieyscu miáno wicie sam żywot wieczny) *ktorey sie nádziewa, byłá bárzo pożądána*: tedy tym sámym/kážðego y naywiętszego łotrá/ choć nie pokutuiącego/ do nádziei/ álbo spodziewánia sie żywotá wiecznego: przypuszczáią: á zátym y do sámego zbáwienia. Jeśli to bowiem prawdá ma być: Iż do nádziewánia sie żywotá wiecznego/ dosyć nátym: pożądáć bárzo żywotá wiecznego: choćby nie był obiecány/ iáko twierdzą Adwersarze: Tedyć zátym nie pozostawa nic inszego: tylko to że tym sposobem y naywiętszy łotr/choć pokuty nieczyniąc/ by tylko bárzo pożądał żywotá wiecznego: może sie spodziewáć żywotá wiecznego: y być zbáwion: y choćby mu ten żywot wieczny nie był obiecány. Ale ieśliż to nie może być słusznie rzeczono: Gdyż kážðemu łotrowi: ieśli chce być zbáwion: y ieśli sie chce pewnie spodziewáć żywotá wiecznego: potrzebá y pokuty/ y zá pokutą obietnice żywotá wiecznego: Przetoż y on lud Boży/

Adwersarze/ y naywiętsze łotry choć niepokutuiące do zbáwienia przypuszczáią.

zy/ przed przyściem Christusowym bedacy: nie mogl sie pewnie spodziewáć żywotá wiecznego: iáko bez pokuty: ták tym wiecey bez obietnice żywotá wiecznego. Iż sie tedy on lud Boży żywotá wiecznego spodziewal: Przetoż sie go zá obietnica spodziewał. A ták mu ten żywot wiecżny byl obiecány.

TRZECIA ROSPRAWA.

Z strony tego/ co twierdza Adwersarze: Iż Bog dla tego onym chwálcom swoim przed przyściem Christusowym bedacym: nie obiecal byl żywotá wiecznego: iże te obietnice swoie chwálcom swoim do niektorego czásu odlożyl byl: o czym w Kátechizmie swym: fol. 240. ták nápisáli:

Iesli Pan Bog mial dáć tym ludziom żywot wieczny, czemu go im też nie obiecal?

Odlożyl byl Bog te obietnice żywotá wiecznego chwálcom swoim do czásu niektorego, áby sie tym iáśniey pokazálo, że to dobro ták znamienite, iest wlasny iego dar, y z iego szczyrey y sámey dobrey woley plynacy. To wlasne Adwersái skie slowá.

Ná to odpowiádam.

Twierdza w tych slowiech Adwersarze: Iż Bog dla tego onym chwálcom swoim ktorzy byli przed przyściem Christusowym: żywotá wiecznego byl nie obiecal: iże te obietnice do czásu niektorego odlożyl byl chwálcom swoim: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż Bog onym chwalcom swoim/ od poczatku świátá bedacym: obietnice żywotá wiecżnego: do

Naprzod: Dla tego: Ze tego żadnym świádectwem Pismá świetego nie dowodza.

Powtore: Dla tego: Ze to twierdzac Adwersarze: Bogá w nieszcześliwości czlowieku zbáwienia oskarżáia. Jeśli bowiem Bog/ zákrywal przed onymi chwálcámi swoimi/ obietnice żywotá wiecznego: tedyć zákrywal przed nimi y sam żywot wiecżny: á kto zákrywa przed kim y obietnice żywotá wiecznego/ y sam żywot wiecżny: ten

koniecżnie

koniecznie pokázuie śie nieżyczliwym temu zbáwienia : przed ktorym go zákrywa. Lecz iż to o Bogu/ słusznie y przystoynie nie może być rzeczono : áby był miał być onym chwálcom swoim nieżyczliwym zbáwienia/ y przed nimi ie zákrywáć : Przetoż y obietnicá żywotá wiecznego przed nimi nie byłá zákryta.

czásu pewnego żadnego : nie dotkadał.

Potrzecie : Dla tego : Ze śie przećiwna rzecz z tychże sámych słow Adwersárskich pokázuie. Bo gdy Adwersarze/ neguiac tego w tych słowiech swoich áby byłá miałá być onym chwalcom Bożym przed przyściem Christusowym będacym : obietnicá żywotá wiecznego vczyniona : to przećię zeznawáią : że im byłá do czásu zákryta : tedy tym sámym/ choć niechcac/ iáwnie znáć dawáią : że im tá obietnicá żywotá wiecznego byłá vczyniona. Jeśli bowiem obietnicá żywotá wiecznego/ onym chwalcom Bożym do nieiákiego czásu byłá zákryta : tedyć znáć że im byłá vczyniona od Bogá. Bo kiedyby im byłá vczyniona : tedy tákby iey nie potrzebá było Bogu do nieiákiego czásu zákrywáć : iáko zgołá nie byłá od niego vczyniona : Gdyż trudno kto tę obietnicę może zákrywáć : ktorey zgołá nigdy nie było. Iż tedy obietnicá żywotá wiecznego/ od sámego Bogá/ onym chwalcom iego : do nieiákiego czásu byłá zákryta : iáko sámi twierdzą y zeznawáią Adwersarze : Przetoż obietnicá żywotá wiecznego/ od sámego Bogá : onym chwalcom iego : byłá vczyniona. A ták y ztąd to mniemánie Adwersárskie vpada.

Poczwarte : A dla tego : Ze ieśli to prawdá/ iż Bog/ do nieiákiego czásu odłożył był obietnicę żywotá wiecznego/ onym chwálcom swoim/ ktorzy byli przed przyściem Christusowym : Tedyć y to zátym muśi być prawdá : że im ią zá ich czásu y wieku obiáwił. A ieśli tey obietnice onym chwalcom swoim/ Bog zá ich czásu y wieku nie obiáwił : tedyć iey był onymże do czásu nieiákiego nie odłożył. Iż tedy sámi Adwersarze twierdzą to y zeznawáią : że

Bog

Bog był onym chwalcom swoim/ do nieiákiego czásu obietnice żywotá wiecznego odłożył: Przetoż im ią zá ich czásu ieszcze y wieku oznaymił. A ták mieli oni sobie y vczynioną y ozáymioną obietnicę żywotá wiecznego.

Popiąte: A ieśli przecię Bog/ tey obietnice żywotá wiecznego/ ktorą był onym chwalcom swoim/ do nieiákiego czásu odłożył/ zá ich czásu y wieku: nie oznáymił w tym wieku: tedyć im ią podobno oznáymił áż w onym wieku: to iest/ po śmierći: Albo ieśli iey nie oznáymił im áni po śmierći: tedyć żaden zgołá znich chwalcą iego nie był. Gdyż Bog wszytkim chwalcom swoim / obietnicę żywotá wiecznego oznaymić miał: choć im ią był do nieiákiego czásu odłożył: iáko y sámi Adwersarze zeznawáią. Lecz iż tego nigdźie Pismo świete nie pokázuie/ áby áż po śmierći/ chwalcom swoim Bog/ obietnice żywotá wiecznego miał czynić y oznáymowáć: y owszem przećiwną rzecz Pismo świete vkázuie: to iest/ to: że Bog ieszcze w tym wieku/ chwalcom swoim obietnicę żywotá wiecznego czyni y oznáymuie. Ani tego nikt nie może pokázáć/áby zgołá żaden/ z onych ludźi przed przyśćiem Christusowym będących: chwalcą Bożą nie był: gdyż y sámi Adwersarze tego nie twierdzą: Przetoż Bog onym chwalcom swoim przed przyśćiem Christusowym będącym: obietnicę żywotá wiecznego / ktorą był do nieiákiego czásu odłożył/ w tym wieku/ zá ich czásu y wieku oznáymił. A ták mieli obietnicę ná żywot wieczny vczynioną y oznáymioną.

A co sie tknie Adwersárskiey Ratiey. w ktorey twierdzą: iákoby Bog dla tego odłożyć miał/ obietnice żywotá wiecznego onym chwalcom swoim/ do czásu nieiákiego: áby sie tym iáśniey pokazáło/ że to dobro známienite/ iest własny iego dar/ y z iego szczyrey y sámey dobrey woley płynący: tedy y to wiecey niesłuszność Adwersárską okázuie niżeli przystoyność.

Naprzod

Naprzod z tey przyczyny: Ze więcey kto może vznáwáć/ żywot wieczny/ dobrem od sámego Bogá/ y z sámey dobrey woley iego pochodzącym/ w ten czás/ kiedy mu go sam Bog iáwnie y obiecuie y dawa: niżeli w ten czás/ kiedy go áni sobie obiecánego/ áni dánego nie ma. Iáko y w potocznych rzeczách to się pokázuie: Rychley káżdy człowiek może wiedźieć/ czyie ono dobro iest/ ktorego záżywa/ álbo záżywáć ma: kiedy wie kto mu ie obiecuie/ y od kogo ie bierze. Poniewaž tedy to więcey násługuie/ do vznánia żywotá wiecznego/ że iest sámego Bogá własnym dárem/ y z iego szczyrey y sámey dobrey woley płynącym/ kiedy go sam Bog iáwnie obiecuie y dawa: niżeli w ten czás/ kiedy go áni obiecuie/ áni dawa: Przetoż y onym chwalcom swoim/ Bog/ żywot wieczny y obietnicę iego vczynił dla tego: áby go máiąc obiecány sobie od niego sámego/ tym lepiey mogli byli vznáwáć/ być go dárem nie kogo inszego: tylko iego sámego własnym: y z iego sámego dobrey woley płynącym.

Náwet: Y dla tego: Ze ieśliby to prawdá miáłá być: iż to więcey chwalcę Bożego/ przywodźi do vważenia y vznawánia żywotá wiecznego: że iest własnym dárem sámego Bogá/ y z iego sámey dobrey woley płynącym: nie mieć sobie żywotá wiecznego obiecánego áni oznáymionego: tedyć z przeciwney strony to muśi być rzeczono: że mieć sobie żywot wieczny y oznáymiony y obiecány: przywodźi chwalcę Bożego do tego/ áby go vznawał nie własnym dárem Bogá sámego/ áni z iego dobrey woley płynącym. Ale iże to słusznie y przystoynie tym względem nie może być rzeczono: gdyż ieśli ináczey: tedyby to o wszytkich chwalcách Boskich pod Nowym Testámentem będących: muśiáło być zámykano: że oni máiąc sobie oznáymioną y vczynioną obietnicę żywotá wiecznego: z tego sámego przychodzą do vznawánia: że żywot wieczny/ nie iest sámego Bogá własnym dárem/ áni z iego dobrey woley

Żywot wiecznym/ dobrem od sámego Bogá pochodzącym z sámey dobrey woley iego: w ten czás bywa znawány: kiedy go sam iáwnie y obiecuie/ y dawa.

ley płynącym : Przetoż y ony chwalce Boże/ przed przyściem Christusowym będące : nie mogło to więcey przywodźić do vważenia y vznawánia : że żywot wieczny iest dárem własnym sámego Bogá / y z iego dobrey woley płynącym : iże nie mieli sobie żywotá wiecznego obiecánego.

CZWARTA ROSPRAWA.

Z strony tego co twierdzą Adwersarze : iákoby y dla tego pod stárym Przymierzem : Zywot wieczny nie miał być obiecány/ tylko pod nowym : Iże pod stárym Przymierzem wolno było więcey dobr doczesnych szukáć y trzymáć : niżli do záchowánia tego żywotá potrzebá było : á pod nowym Przymierzem tego nie pozwolono : tylko to : áby ni náczym człowiekowi Christiáńskiemu nie schodźiło : czegoby do záchowánia żywotá tego byłá potrzebá. Abowiem ták o tey rzeczy Adwersarze w Kátechiżmie swym piszą : fol. 240. 241. 242.

Izali też w tym nowym Przymierzu oprocz żywotá wiecznego, nie są obiecáne dobrá żywotá tego doczesnego?

1. Tim. 4. v. 8 *Pismoć iście świádczy, iż pobożność y pod sámym nowym Przymierzem, ma obietnice nie tylko przyszłego; ále też y teráżnieyszego żywotá. Y to, iż ieśliby kto dla Páná Christusá y iego*

Mar. 10. v. 30. *Ewángeliey, wszytkie swoie rzeczy opuśćił, ma wziąć tylo stokroć teraz w tym wieku z prześládowániem, á w przyszłym wieku żywot wieczny.*

To tedy co sie dotycze obietnic temu doczesnemu żywotowi należących, nowe Przymierze, w tey rzeczy będzie rowne stáremu?

Ponieważ z inszych mieysc Pismá świetego iáwno iest, iż człowiek Christiáński ma przestawáć ná tym, co do záchowánia tego

1. Tim. 6. v. 8. *żywotá iest dosyć, pokázuie sie stąd, iż obietnice teráżnieyszego żywotá, pod nowym Przymierzem vczynione, choć naobfitsze, y nazupełnieysze, máią być ták rozumiáne, żeby Christiáńskiemu człowiekowi, ni náczym nie schodźiło, czegoby do záchowánia żywotá*

wotá tego byłá potrzebá. Lecz pod Stárym Przymierzem,nie tylko sie godziło wiecey szukáć y trzymáć, niżli do záchowánia tego żywotá potrzebá było; ále też z tego co zbywáło sobie roskoszy, y inych bez ktorych sie w tym żywocie obyść możemy, rzeczy nábywáć było wolno, byle to bez krzywdy drugiego było. A dla tego, obietnice tám vczynione obfite y szyrokie dobr żywotá tego, ták iáko brzmią máią być bráne, y ráczey roszyrzáć ie potrzebá, niżli vmnieyszáć. A z tey sámey rzeczy, może być wyrozumiano, iż w stárym Przymierzu żywot wieczny nie był obiecány, &c. **To własne słowá Adwersárskie.**

Ná to odpowiádam.

Twierdzą w tych słowiech pomienionych Adwersarze: iákoby dla tego/ w stárym Przymierzu żywot wieczny nie miał być obiecány: tylko w nowym: Iże w stárym Przymierzu/ wolno było wiecey nábywáć dobr doczesnych/ nád to: co do záchowánia tego żywotá potrzebá było. á w nowym Przymierzu nie wolno: tylko to/ co do teraznieyszego żywotá záchowánia potrzebá: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: że to mowią Adwersarze/ y oprocz Pismá/ y przećiwko Pismu świetemu. Oprocz Pismá: Bo żadnego dowodu tey rzeczy z niego nie przywodzą Przećiwko Pismu świetemu: Bo wyższey przećiwna rzecz z Pismá świetego pokazáłá sie.

Powtore: Dla tego: Ze to mowią przećiwko słuszności: Bo żaden człowiek baczny y rozsądny: nigdy tego zá słuszną rzecz nie osądzi: áby z prostá dla tego w stárym Przymierzu żywot wieczny nie miał być obiecány: iże w stárym Przymierzu/ wolno było wiecey nábywáć dobr doczesnych: niżeli co należáło do záchowánia żywotá doczesnego: á w nowym Przymierzu niewolno.

Potrzećie: Dla tego: Ze iesliby z prostá dla tego/ w stárym Przymierzu żywot wieczny nie był obiecány: iże w

Okazánie: Iż choć w stárym Przymierzu/ wolno było wiecey nábywáć dobr doczesnych/ nád to co do záchowánia tego żywotá potrzebá było: iednák dla tego oni ktorzy byli pod stárym Przymierzem: obie-

tnice żywotá wiecznego: słusznie się odsadzáć nie mogą.

nim wolno było więcey nábywáć dobr doczesnych: niżeli co potrzebá było do záchowánia tego żywotá doczesnego: Tedyć ono tákowe nábywánie dobr doczesnych: nád potrzebę záchowánia żywotá doczesnego: musiáło zostáwáć niewolne: y owszem musiáło zostáwáć grzechem. Bo ieśli dla tego z prostá/ nie mogł być onym żywot wieczny obiecány: iże im wolno było więcey nábywac dobr doczesnych: niżeli ich záchowánie żywotá tego potrzebowáło: tedyć ono nábywánie: muśi zostáwáć grzechem: á zátym y niewolne. Gdyż tá rzecz/ dla ktorey kto żywotá wiecznego obietnice odpada: czym inszym nie może być sżácowána: tylko grzechem: poniewaź tylko dla grzechu/ człowiek odpada y obietnice żywotá wiecznego / y sámego żywotá wiecznego. Lecz iż to nie może być rzeczono: o onym nábywániu dobr doczesnych: áby było miáło być grzechem: Ratia tego tá iest: że y sámi Adwersarze vkázuią: że im było od Bogá pozwolone: Przetoż y to zá tym nie może być rzeczono: áby z prostá dla tego onym w stárym Przymierzu: nie miał być żywot wieczny obiecány: iże im wolno było / nábywáć więcey dobr doczesnych: niżeli co potrzebá było do záchowánia żywotá doczesnego.

W nowym Przymierzu/ wybránemu Páńskiemu/ wolno więcey rzeczy doczesnych mieć: niżeli co do teráźnieyszego żywotá záchowánia należy: tylko bez krzywdy drugiego.

Náwet: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że y w nowym Przymierzu / tymże sposobem/ zgołá wszyscy wybráni Páńscy: muśieliby być obietnice żywotá wiecznego odsądzeni. Gdyż y w nowym Przymierzu / nigdźie tego nie zábroniono: áby wybránemu Páńskiemu nie miáło być wolno więcey rzeczy doczesnych mieć: nád to/co do teráźnieyszego żywotá záchowánia należy: byle to bez krzywdy drugiego było. A nie wiem by y iedno świádectwo Pismá ś. Nowego Przymierza / Adwersarze mogli tákowe pokázáć: ktoreby tego zrzetelnie/ iáko oni chcą mieć: zábrániáło. Abowiem co śię tknie onych słow: 1. Tim. 6. ℣. 8. *Máiąc wyżywienie y przyodźanie,*

nie, ná tym przeſtawaymy. Tedy tego tym Apoſtoł święty nie znośi/ áby nie miáło być wybránemu Páńſkiemu wolno: więcey mieć rzeczy doczeſnych: niżeli co do záchowánia tego żywotá teráźnieyſzego należy: A zwłaſzczá gdźieby to ktoremu z wybránych ſwoich/ z błogoſłáwieńſtwá ſwego: chćiał dáć Bog niebuſki: ále tylko vczy ſkromnośći/ áby káżdy ná tym przeſtawał/ co mu Bog/ y w iákiey obfitośći miárki: chćiał vdźielić: chćiwego y łákomego zbieránia bogactw zániechawſzy. Iákoż iż to ták ma być rozumiano: ſam ſie Apoſtoł święty explikuie/ y w vprzedzáiących/ y w pozad idących ſłowiech. W vprzedzáiących: gdy v. 6. mowi: *Ieſt tedy wielki zyſk pobożność, z vmyslem ktory przeſtawa ná tym co ma.* W pozad idących: gdy v. 9. mowi: *Ale ktorzy chcą zbogáćić, vpadáią w pokuſy, y w ſidło, y w pożądliwośći wiele ſzalonych y ſkodliwych, ktore pogrążáią ludźi ná zátrácenie, y ná zginienie.* Ieśliby tedy dla tego w ſtárym Przymierzu/ Żywot wieczny nie miał być obiecány: iże w nim wolno było/ więcey mieć dobr doczeſnych: niżeli co potrzebá było do záchowánia żywotá teráźnieyſzego: tedyćby iuż zá tym y to iść muśiáło: że tymże práwem/ y nowe Przymierze/ obietnice żywotá wiecznego będźie odſądzone: dla tego: że też w nim nigdźie tego nie zábroniono: áby ktoremu z wybránych Páńſkich nie miáło być wolno/ więcey mieć dobr doczeſnych: niżeli coby potrzebá było do záchowánia żywotá teráźnieyſzego: iáko ſie pokazáło. Lecz iż nowe Przymierze/ nie może być ſłuſznie dla tego żywotá wiecznego obietnice odſądzone: Czego tá ieſt Ratia: że w nim przećię zrzetelnie żywot wieczny ieſt obiecány: Przetoż áni ſtáre Przymierze: nie może być dla tego ſłuſznie obietnice żywotá wiecznego odſądzone: iże wolno w nim było więcey dobr doczeſnych zbieráć y mieć: niżeli co do záchowánia żywotá teráźnieyſzego potrzebá było. Nie może ſie tedy ſłuſznie y tym względem/ oſtáć przy ſwym przedśięwźięciu Sententia Adwerſárſka.

PIATA ROSPRAWA.

Z strony tego/co twierdzą Adwersarze: iákoby y dla tey drugiey przyczyny: żywot wieczny w stárym Przymierzu nie miał być obiecány: Iż ieśliby był w nim obiecány: tedyby nowe Przymierze nie miáło lepszych obietnic/niżeli stáre: ále ráczey mnieysze. Ták bowiem o tym w dálszem postępku słow swoich: piszą w Kátechizmie swym: fol: 243.

A z tey sámey rzeczy, może być wyrozumiano, iż w stárym Przymierzu żywot wieczny nie był obiecány. Bo ináczey, przeciwko temu cośmy wyższey pokazáli, nowe Przymierze nie miáłoby lepszych obietnic niżeli stáre, ále ráczey mnieysze. To ich własne słowá.

Ná to odpowiádam.

Twierdzą Adwersarze/ że ieśliby w stárym Przymierzu żywot wieczny był obiecány: Tedyby nowe Przymierze: nie miáło lepszych obietnic nád stáre/ ále ráczey mnieysze: A stąd zámykáią: iákoby dla tego wieczny żywot w Stárym Przymierzu nie miał być obiecány: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż choć w stárym Przymierzu żywot wieczny iest obiecány: przecię zátym nie idzie/ áby dla tego nowe Przymierze/ nád stáre/ lepszych obietnic miáło być odsądzáne.

Naprzod: Dla tego: Ze obietnicá Boża/ nigdy nie wyćieńcza łáski iego. A iużby koniecznie muśiáłá wyćieńczáć łáskę iego: ieśliby dla tego zprostá/ Bog/ nie mogł pod Stárym Przymierzem obiecáć żywotá wiecznego: iże go miał obiecáć w Nowym Przymierzu.

Powtore: Dla tego: Ze ieśliby to prawdá/ iż Bog/ w Stárym Przymierzu dla tego żywotá wiecznego nie obiecał: iże go po tym w Nowym Przymierzu obiecáć miał: tedyby zátym to muśiáło być rzeczono: że dla tego Bog w Stárym Przymierzu żywotá wiecznego nie obiecał: że go żáłował obiecáć onym ktorzy byli pod Stárym Przymierzem. Bo ieśli nie żáłował: tedyby był obiecał. Lecz iż Bog nigdy dárow swoich / iáka iest obietnicá żywotá

wotá wiecznego/ nie może żálowáć: iáko Páwel święty zeznawa: Rom. 11. v. 29. gdy mowi: *Abowiem dáry y wezwánie Boże tákie ſą, że ich żálowáć nie może*: Przetoż y w Stárym Przymierzu: obiecał żywot wieczny.

Potrzecie: Y dla tego: Że ieśliby to miáłá być ſufficiens Ratio: odſądźić dla tego ſtáre Przymierze obietnice żywotá wiecznego: iże y w nowym Przymierzu tenże żywot wieczny potym miał być obiecány: Tedyćby tymże práwem y nowe Przymierze obietnice żywotá wiecznego dla tego muśiáło być odſądzone: iże tenże żywot wieczny y w stárym Przymierzu był obiecány: Bo iż żywot wieczny/ y w ſtárym Przymierzu był obiecány: to ſię wielą dowodow w tym Artykule: pokazáło. Lecz iż tá náſtępuiąca rzecz/ nie może być słuſznie o nowym Przymierzu dla tego twierdzoná áni zámykána: Przetoż áni uprzedzáiąca o ſtárym.

Poczwarte: Dla tego: Że ieśliby przećie w ſtárym Przymierzu/ żywot wieczny dla tego nie miał być obiecány: iże y w nowym Przymierzu miał być obiecány: Tedyby nowe Przymierze: ſtáremu muśiáło być przećiwne. Ale iże to nie może być słuſznie rzeczono: Przetoż áni owo.

Náoſtátek: A ieśli o to Adwerſarzom idźie: żeby nie było ſtáre Przymierze rowne nowemu: Tedy ieſt inſzy ſpoſob słuſznieyſzy/ ktorym nowe Przymierze/ zacnieyſze może ſię pokázáć: niżeli było ſtáre: choćiayże to ná ſwym plácu bedźie zoſtáwiono: że w nim żywot wieczny był obiecány: iáko ſię iuż doſyć doſtátecznie pokazáło. Jáko bowiem pewne ſą niektore rzeczy/ względem ktorych nowe Przymierze: od ſtárego nie ieſt nic rozne: Ták záśię ſą niektore rzeczy/ względem ktorych: ſtáre Przymierze: z nowym porownáć nie może.

Rowne ſą ſobie *Naprzod* w tym: Że iednáka ieſt oboygá powagá: Bo iáko ſtárego Przymierza/ Autorem ieſt Bog: Gen. 17. v. 2. Ták y nowego tenże Autorem: Ierem. 31. ✝. 31. Porownánie/ ſtárego Przymierza z nowym.

Po-

Powtore: Rowne ſą ſobie y w tym: Ze iáko ſtáre Przymierze/ oſobliwie ściąga ſie tylko do ludu Bożego ſámego: Ták y nowe: Co z tychże świádectw ktore ſie położyły: wybaczono być może.

Potrzecie: Rowne ſą ſobie y w tym: że oboygá tego Przymierza: iedná ieſt iſtotá rzeczy álbo fundáment: Chriſtus Iezus. Bo iáko nowe Przymierze do Chriſtuſá vkázuie: 1. Corint. 1. ✠. 23. Ták też y ſtáre/ y Prorocy wſzyſcy: do tegoż vkázuią: Rom. 10. v. 4. Actor. 10. v. 43. 1. Cor. 3. v. 11. Epheſ. 2. v. 20.

Poczwarte: Rowne ſą ſobie y w tym: Ze oboygá ieden ieſt cyl: żywot wieczny. Abowiem lud Boży / nie może mieć tylko iedne rzecz zá naywyżſze dobro ſobie wyſtáwioną: ktora ieſt nie inſza: tylko żywot wieczny. Iż tedy w nowym Przymierzu/ ludowi Bożemu/ naywyżſzym dobrem: ieſt nie co inſzego wyſtáwiono: tylko żywot wieczny: podług onych ſłow ſámego Syná Bożego Ioan. 3. ✠. 16. *Tak Bog vmiłował świát, że Syná ſwego Iedynourodzonego dał, áby wſzelki ktory wierzy weń, nie zginął, ále áby miał żywot wieczny.* Przetoż y w ſtárym Przymierzu/ onemu ludowi Bożemu: tenże żywot wieczny: był naywyżſzym dobrem wyſtáwiony. A ieśli inácżey: tedyć álbo nie mieli ſobie oni chwalce Boży/ żadnego zgołá dobrá naywyżſzego wyſtáwionego: álbo ieśli mieli: tedy pewnie inſze: niżeli ſam żywot wieczny. A ták ſam żywot wieczny: nie będzie naywyżſzym dobrem. Lecz iż ſam tylko żywot wieczny ieſt naywyżſzym dobrem: iáko ſie to z tych ſłow pomienionych Chriſtuſá Páná: pokázuie: Przetoż y w ſtárym Przymierzu: tenże ſam tylko/ onemu ludowi Bożemu: muśiał być naywyżſzym dobrem y obiecány y wyſtáwiony. Albo ieśli nie ten: Tedyć go álbo zgołá nie mieli ſobie wyſtáwionego: á ták podleyſzy on lud Boży zoſtáwáć będzie nád Pogány/ktorzy Bogá nie znáiąc przećię roſkoſzy ćieleſne naywyżſzym dobrem mieć chćieli. Albo ie-

bo ieśli mieli wystáwione sobie naywyższe dobro Izráelitowie/ á to nie było żywot wieczny / ále tylko dobrá doczesne/ z ktorych im wolno było rozkoszy sobie stroić : iáko Adwersarze powiádáią : co sie iuż wyższey położyło ; á żywot wieczny nie był im obiecány : Tedyć ich tákie naywyższe dobro/ rowne będzie z Pogány/ ktorzy Bogá nie ználi. Lecz iże naywyższe dobro ludu Bożego/ nie może być rowne z Pogány : ktorzy Bogá nie znáią : Przetoż nie dobrá doczesne/ z ktorych im było wolno sobie roskoszy stroić : ále sam żywot wieczny/ w stárym Przymierzu/ onemu ludowi Bożemu : naywyższym dobrem był wystáwiony. A ták y w tym stáre Przymierze / nowemu iest rowne.

Nákoniec są sobie y w tym rowne : Że iáko nowe Przymierze/ w stárym sie zámyka/ w ktorym było záćmione : Ták y stáre Przymierze w nowym zámyka sie/ w ktorym iest obiáśnione. Ktorych obudwu rzeczy dowodźi ono mieysce listu do Zydow : Cap. 10. ỳ. 1. gdy Apostoł święty pisze : *Abowiem zakon, cień máiąc przyszłych dobr, nie sam obraz rzeczy, tymi ofiárámi, ktore vstáwicznie káżdy rok ofiáruią, nigdy nie może przystepuiących poświęcić.* To w tym zgodá y rowność Przymierza stárego z nowym : pokázuie sie.

Roznicá záśie y więtsza zacność nowego Przymierza/ od stárego : pokázuie sie dwoiákim sposobem. *Naprzod* : względem sámego Przymierza. *Potym* : względem obietnice oboygu Przymierzu przydáney.

Względem sámego Przymierza : tá iest *Napierwsza* Roznicá : że stáre Przymierze było litera zábiiáiąca/ y posługowániem śmierći Gdyż włosny Vrząd zakonu iest : oskárżáć/ potępiáć/ y duchownie zábiiáć : iáko Páweł święty vkázuie : 2. Cor. 3. ỳ. 6. gdy pisze : *ktory vczynił ábyśmy też godnymi byli sługámi nowego Testámentu, nie litery, ále Duchá : ábowiem literá zábiia, á Duch ożywia.* Ták-

Roznicá y więtsza zacność nowego Przymierza/ od stárego.

Vrząd Zakonu ktory iest.

 że do

że do Rzymian: Cap. 7. ✠. 9. mowi: *Gdy przyszło roskazánie grzech ożył, á iam sie stał vmárłym.* Nowe záśie Przymierze/ tenże Apostoł/ názywa posługowániem Duchá/ ktory ożywia: ábowiem przez opowiádánie Ewángeliey/ Duch świety iest skuteczny / y bywa dawány zá opowiádániem iey. A toć iest / iáko Pierwsza roznicá stárego Przymierza od nowego: Ták też Pierwsza zacność y lepszość nowego Przymierza: nád stáre Przymierze.

Dla czego Ewángelia názywa sie posługowániem Duchá.

Druga Roznicá: Ze w stárym Przymierzu/ wszystki rzeczy naywiecey były figury: wizerunk przyszłego Messyaszá w sobie zámykáiąc: zá czym też nie mogły ták znáczney znáiomośći iego z śiebie podáwáć: A w nowym Przymierzu/ iest rzecz sámá/ to iest/ Christus/ okazána: y rzeczy wszystkie do zbáwienia należące. A krotko mowiąc: w stárym Przymierzu: obiecány iest Messyasz Christus Jezus/ á w nowym iuż okazány: bywa iáwnie opowiádány: czego poświádcza Autor listu do Zydow Cap. 10. ✠. 2. gdy pisze: *Cień zakon máiąc dobr przyszłych, nie sam obraz rzeczy.* A toć iest y wtora Roznicá stárego Przymierza od nowego/ y wietsza zacność z doskonáłośćią nowego przymierza nád stáre.

Trzećia Roznicá: Ze stáre Przymierze/ z Abráhámem tylko/ y z iego potomstwem było postánowione: Gen. 15. ✠. 18. & 17. ✠. 10. Exod. 24. ✠. 8. Ierem. 31. v. 31. A nowe Przymierze: śćiąga sie do wszystkich narodow / do ktorych świádkość Ewángeliey iest postána/ y ktorzy ią wiárą prawdźiwą przyimuią: według onych słow sámego zbáwićielá: Mar. 16. ✠. 15. 16. *Idąc ná wszytek świát, opowiádayćie Ewángelią wszelkiemu stworzeniu, kto vwierzy á okrzći sie, zbáwion bedźie.* A toć iest y Trzećia Roznicá stárego Przymierza od nowego/ y wietsza zacność z lepszośćią nowego Przymierza nád stáre.

Nástepuie iuż zátym y to: że y względem obietnice żywotá wiecznego/ zacnieysze y lepsze iest nowe Przymierze/

nizeli

niżeli było stáre. Co nie ták trzebá rozumieć/ iákoby zgołá żadnym sposobem żywot wieczny nie miał być obiecány w stárym Przymierzu / tylko w nowym/ co chcą vpornie przewieść Adwersarze: Ale miedzy sámym sposobem/ ktorym iest żywot wieczny obiecány/ w stárym/ y w nowym Przymierzu: disquirowáć potrzebá : á zátym y o rożnicy nowego Przymierza od stárego : y o sposobie lepszym obietnice żywotá wiecznego w nowym Przymierzu : zámknienie czynić. Zgodá tedy w tym y rowność stárego Przymierza z nowym : że iáko w stárym Przymierzu/ ták y w nowym/ był/ y iest żywot wieczny obiecány : Ale rożnicá wielka miedzy sposobem tey obietnice/ ták w stárym/ iáko y w nowym Przymierzu. Bo w stárym Przymierzu: żywot wieczny był obiecány z tą kondicią/ álbo sposobem: Ieśliby był kto we wszytkim zupełnie y doskonále dosyć vczynił zakonowi Bożemu : Gdyż ták sam Bog powiedział: Leuit. 18. ℣. 5. *Strzeżćież praw moich, y sądow moich, ktore czyniąc człowiek, żyć będzie w nich.* Obietnicá záś żywotá wiecznego/ w nowym Przymierzu/ dáleko iest inácsza/ lepsza/ y zacnieysza. Bo iáko iest powszechna / y do wszystkich się wierzących ściąga : ták też tylko sámey wiáry potrzebuie : według onych słow Christusá Páná : *Kto vwierzy, á okrzći się, zbáwion będzie.* Y z nowu Ioan. 3. ℣. 16. *Aby wszelki ktory wierzy weń, nie zginął, ále miał żywot wieczny.* Z tego tedy wszystkiego / káżde pobożne serce / iáśnie baczyć może: Iż choćiayże y w stárym Przymierzu/ y w nowym/ żywot wieczny iest obiecány: przećię iednák/ y sámo nowe Przymierze/ y obietnicá żywotá wiecznego w nim vczynioná: zostáwáć muśi lepsze y zacnieysze/ y sámá obietnicá żywotá wiecznego lepsza y zacnieysza : niżeli stáre Przymierze/ y obietnicá żywotá wiecznego w nim vczyniona. A ták żadnym sposobem ostáć się nie może opinia Adwersárska : o tym : iákoby álbo zgołá żywot wieczny w stárym Przymierzu: nie miał być obiecány: álbo iż iest

Iáko w stárym przymierzu/ y w nowym: żywot wieczny był obiecány.

obiecány: iákoby dla tego nowe Przymierze/ miało być podleysze/ niżeli było stáre: y obietnice iego tákże. Bo Adwersarze/ tym sposobem chcą vczynić lepsze y zacnieysze nowe Przymierze nád stáre: áby zgołá w stárym Przymierzu/ obietnicá żywotá wiecznego nie byłá vczynioná/ tylko w nowym: A Pismo święte przećiwiąc sie temu domysłowi Adwersárskiemu: insze sposoby perwnieysze tego vkázuie/ zá ktorymi y stáremu Przymierzu/ obietnice żywotá wiecznego przysądza/ y nowemu przymierzu: á przećie nowe Przymierze/ w więtszey zacnośći/ y w lepszym sposobie obietnice żywotá wiecznego zostáwia.

Artykuł Wtory.

O OBIETNICY DVCHA SWIETEGO.

A miánowićie o tym.

Iesli w stárym Przymierzu, dar Duchá świętego był obiecány?

ZDANIE SOCINISTOW.

Nápisáli Adwersarze w Kátechizmie swym/ pod Tytułem o Obietnicách żywotá wiecznego/fol. 237.238. te słowá: ktore ácz sie iuż wyższey położyły: wszákże dla lepszego rzeczy poięćia: tu ie znowu przypomnieć nie wádźi.

Iżem iuż wyrozumiał, ktore są przykazánia doskonáłe Páná Iezusowe: powiedz mi też ktore są obietnice?

Nawierszá, y táka ktora w sobie zámyka wszytko obietnicá, iest, żywot wieczny: ále też iest y druga obietnicá ktora do otrzymánia tey pierwszey wielce należy.

Ktoraż

Ktoraż to ?

Dar Duchá świętego.

Ale iżali te obietnice nie zámykály sie też w Moyżeszowym zakonie?

Y owszem żadna z nich nie zámykálá sie w nim. Abowiem w Moyżeszowym zakonie nigdziey nie naydzieß, żeby był obiecány żywot wieczny, ábo dar Duchá świętego, tym ktorzyby roskazániom w nim dánym posłußni byli; iáko sie to sstáło w zakonie przez Christusá podánym. To własne słowá Adwersárskie.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Dar Duchá świętego w Stárym Przymierzu: nie tylko był obiecány/ ále y dawány.

Tá Sentencia Dwie częśći w sobie zámyka.

PIERWSZA CZĘŚĆ.

TA Część to w sobie zámyka: że dar Duchá świętego/ pod Stárym Przymierzem: był obiecány. Bo to stąd iáwna: że ták Pismá święte vkázuią. — Dowody/ ktore pokázuią, że pod stárym Przymierzem/ dar Duchá był obiecány.

Naprzod: Zácháriaß Prorok święty: Cap. 12. ỽ. 10. przez ktorego ták sam Bog mowi: *Y wyleie ná dom Dawidow, y ná obywátele Ierozolimskie, Duchá łáski y modlitew.* — 1. Dowod.

Potym: Ioel Prorok święty: Cap. 2. v. 28. przez ktore° tákże sam Bog/ ták mowi: *A będzie potym, wyleie Duchá moiego ná wszelkie ciáło, y będą prorokowáć Synowie wáßy, y Corki wáße, stárcowie wáßy sny śnić będą; á młodzieńcy wáßy widzenia będą widzieć.* Co iż o dárze Duchá świętego ma być rozumiano: Rozdział Wtory spraw Apostolskich vkázuie: ỽ. 17. — 2. Dowod.

Náwet: Vkázuie to y Ezáiaß Prorok święty: Cap. 44. v. 1. 2. 3. przez ktorego ták Bog mowi: *A teraz* — 3. Dowod.

 słuchay

sluchay Iákobie slugo moy, y Izráelu ktoregom wybral: Ták rzekl Iehowá stworcá twoy, y sprawcá twoy od żywotá, ktory bedźie tobie pomocen. Nie boy sie slugo moy Iákobie, y ty ô práwy ktoregom wybral: Abowiem wyleie wody ná prágnącego, á strumienie ná ziemie suchą: wyleie Duchá moiego ná naśienie twoie, á blogoslawieństwo moie ná zarodki twoie. Co iż o dárze Duchá świetego/ ma być rozumiano: sam Syn Boży explikuie: Ioan. 7. ✝. 38. o ktorym ták pisze Ewángelistá świety: *A w dźień ostátni wielkiego świetá, stánal Iezus, y wolal mowiąc: Ieśli kto prágnie, niechay przyidźie do mnie, á piie. Kto wierzy w mie, iáko powiedźiálo Pismo, strumienie wody żywey poplyną z żywotá iego. A to mowil o Duchu świetym, ktorego mieli wźiąć weń wierzący.* Tá Obietnicá dáru Duchá świetego: Iż nie tylko ná te ściąga sie/ ktorzy mieli być pod Kondicią Przymierza Nowego: ále y ná te/ ktorzy byli pod Stárym Przymierzem: to káżdy pobożny łácno vzna: gdy sie tym sámym świádectwom pomienionym pilnie przypátrzy: ktore wszytkie/ od Duchá Bożego/ nayprzedniey do onych Izráelitow/ ktorzy byli Domem Dawidowym/ y potomstwem Jákobowym: są przystosowáne y obrocone.

DRVGA CZĘSC.

Powody/ ktore pokázuią/ że pod stárym Testámentem dar Duchá ś. byl dawány.

Tá Część to w sobie zámyka: że dar Duchá świetego/ w Stárym Przymierzu: nie tylko byl obiecowány: ále y dawány: Bo to stąd iáwna: że tákże y to Pismá świete/ ták Stárego/ iáko y Nowego Testámentu: zeznawáią.

1. Powod.

Stárego: Iáko Naprzod: przyklad Moyżeszow świádczy/ y onych ktore byl Bog stárszymi wybral/ ku rządzeniu ludu Izráelskiego: o czym: Numer. 11. ✝. 17. gdźie ták sam Bog do Moyżeszá mowi: *Zgromadź mi siedmdźieśiąt mężow, z stárszych Izráelskich, o ktorych wiesz że są stárszymi ludu, y Xiążęty iego, y przywiedź ie do drzwi przybytku zgromádzenia, y niechay tám stoią z tobą. Tedy zstąpie, y bede tám mowil z tobą, y vdźiele z Duchá ktory iest w tobie,*

y po-

y położe w nich, y będą znośić z tobą ćieżar ludu, á ty sam znośić nie będzieſz. Z ktorych słow to śie iáśnie pokázuie: że y Moyżeſz/ y oni ktorzy wespoł z nim rządźili lud Izráelski/ mieli sobie dány od Bogá dar Duchá ś. A ták teſzcze w stárym Przymierzu był dar Duchá ś. y był dawány od Bogá wiernym iego.

Drugi Przykład onego Ottonielá Syná Cenáz/ brátá młodſzego Kálebowego: ktorego dawſzy Bog Synom Izráelskim Wodzem y Sędźią: dárem Duchá świętego obdárzył go: Bo ták nápisano o nim: Iudic. 3. ¥. 10. *Y zostawał nád nim Duch Iehowy, y sądźił Izráelá.* 2. Dowod.

Trzeći Przykład Dawidow/ ktory wziąwſzy dar Duchá świętego: tenże Duch święty mowił przezeń: iáko sam zeznawa: 2. Samu. 23. v. 2. *Duch Iehowy mowił przez mię, á mowá iego sstálá śię przez ięzyk moy.* Więcey świádectw y przykłádow z stárego Testámentu/ nie przypominąm: bo ich iest liczbá niezliczona. 3. Dowod.

Nowego Testámentu: Iáko *Naprzod* Piotr ś. zeznawa: 1. Epist. Cap. 1. ¥. 11. Że Duch Christusow był w onych świętych Prorocech: ktory im wſzystko oznáymował. 4. Dowod.

Y znowu tenże: 2. Epist. Cap. 1. ¥. 21. mowi: *Abowiem nie z vpodobánia człowieczego przyniesione iest niekiedy Proroctwo, ále od Duchá świętego nátchnieni, mowili święći ludźie Boży.*

Náostátek: Páweł święty: 2. Tim. 3. v. 16. o Piśmie świętym to mowi: *Wſzytko Pismo od Duchá Bożego iest nátchnione.* A ieśliż wſzytko Pismo: tedyć y Prorockie. ktore ták iest od Duchá Bożego nátchnione/ że ći/ od Duchá Bożego byli nátchnieni/ ktorzy ie pisáli. A ták z tego wſzytkiego pokázuie śię dostátecznie/ że y pod stárym przymierzem/ dar Duchá świętego/ świętym ludźiom Bożym/ był dawány. A toć iest Sentencyey náſzey/ z Pismá świętego vtwierdzenie: y prawdźiwośći iey okazánie. 5. Dowod.

CENSURA

Censura na zdanie Socinistow

Zgánienie Sentenciey Adwersárskiey.

To zdánie Adwersárskie: iákoby nigdźie w stárym Przymierzu/ dar Duchá świętego nie miał być obiecán chwalcom Bożym: nie może być áni słuszne áni prawdźiwe.

1. Pismu ś. sie przećiwi.

Naprzod: Dla tego: że sie iásnym świádectwom Pismá świętego przećiwi/ ktore sie wyższey w vtwierdzániu Sentenciey nászey położyły: ktorym chćieć co przećiwnego twierdźić: iest rzecz niesłuszna.

2. Żytnośći pod stárym Przymierzem/ Duchá świętego odsadzá.

Powtore: Dla tego: Że to dla tego Adwersarze czynią/ áby otrzymawszy to/ że dar Duchá świętego nigdźie nikomu w stárym Przymierzu nie był obiecány: záraz też y to zátym otrzymáć mogli: Iż iáko Obietnice dáru Duchá świętego w stárym przymierzu nie było: ták też że y sámego zgołá Duchá świętego w ten czás nie było. Co iednák im nie może być pozwolono: Bo Bog/ nie był nigdy bez Duchá swoiego świętego: ktory iest iego dárem.

3. Pismo Prorockie y Moyżeszowe w podeyźrzenie przywodźi.

Potrzećie: Dla tego: Że tym sposobem Adwersarze/ wszytko Pismo Prorockie/ y Moyżeszowe: w wielkie podeyźrzenie przywodzą: iákoby ono miáło być nápisáne nie z pobudki y nátchnienia Duchá świętego: ále z własney woley y vpodobánia ludzkiego. Bo ieśli Duchá świętego dáru/ Bog niebieski/ nikomu nigdźie w stárym Przymierzu nie obiecał/ iáko twierdzą Adwersarze: tedyć go też żadnemu z onych pod stárym Przymierzem będących: dáć nie mogł: Gdyż Bog/ nie inszym dar Duchá swego świętego dawa/ tylko tym: ktorym pierwey od niego był obiecány. Co vkázuie Piotr święty: Actor. 2. v. 39. gdy onym Żydom/ ktorzy byli kazániem iego ná sercu przerázeni/ y do skruchy przywiedźieni: roskazawszy sie okrzćić w Imieniu Iezusá Christusá/ ná odpusczenie grzechow: powiedźiał: że mieli záraz wźiąć dar Duchá świętego. Czemu? Przyczynę dawa nie inszą/ tylko tę: że im pierwey y potomkom ich/ ten dar Duchá świętego był obiecány:

cány: Ták bowiem mowi: *Abowiem wam* (NOTA) *vczyniona iest obietnicá tá, y dziatkom wászym, y wszytkim ktorzy dáleko są, ktorychby wezwal Pan Bog nász.* Jeśliż tedy dar Duchá świętego/ w stárym Przymierzu / nie byl nigdźie nikomu obiecány: tedyć też nie mogl być nikomu ná on czás dány. A ieśli nie byl dány: Tedyć Prorocy święći/ ták wszytko mowili y pisáli bez spráwy y nádchnienia Duchá świętego: iák zgolá im Duchá świętego dar áni byl obiecány/ áni dány. A po prostu mowiąc: Pisáli y mowili z domysłu swego. Záczym wszytko Pismo święte Prorockie/ y Moyżeszowe/ zostánie w máley cenie/ y podeyźrzeniu. Lecz iż o Piśmie świętym Prorockim / nie może to być rozumiano/ áby miálo być nápisáne bez spráwy y nádchnienia Duchá świętego/ álbo áby pochop miálo wźiąć z wlasnego domysłu sámych Prorokow: gdyż się temu iásne świádectwá Pismá świętego sprzećiwiáią/ ktoresmy wyższey/ przy końcu vtwierdzánia Sentenciey nászey/ z Nowego Testámentu polożyli: Przetoż w stárym Przymierzu dar Duchá świętego byl obiecány/ y dawány. A ták y z tey miáry Sentencia Adwersárska zostawa niesluszna/ ktora odsądzáiąc ony w stárym Przymierzu/ wszytki wobec/ obietnice y dáru Duchá świętego: Pismo wszytko Prorockie/ y Moyżeszowe: w wielkie podeyźrzenie y lekką vwagę przywodźi.

Poczwarte: Dla tego: Ze grzech onych Jzráelitow / ktorego się w swoim czáśie dopuszczáli przećiwko Duchowi świętemu: wyćieńcza y zgolá znośi. Bo iż oni Jzráelitowie/ gniewáli Duchá świętego Páńskiego ná pusz- czy/ to Dawid święty zeznawa: Psal. 106. gdy o nich z prostá mowi: *Abowiem drażnili Duchá iego.* Toż y Stephan święty/ napierwszy Męczennik Páná Jezusow w nowym Testámenćie z vczniow iego/ vkázuie: Actor. 7. ℣. 51. gdy onym Zydom/ z ktorymi spráwę miál/ ná oczy wymiáta: Jż nietylko oni sámi ná ten czás/ ále też záwsze

4. Grzech Jzráelitow/ przećiwko Duchowi ś. znośi.

y Oycowie ich/ sprzećiwiáli się Duchowi świętemu: Ták bowiem do nich mowi: *O twárdego kárku, y nieobrzezánego sercá y vszu, wy się záwsze Duchowi świętemu sprzećiwiaćie: iáko Oycowie wászy, ták y wy.* Jeśliż tedy Duchá świętego dar/ w stárym Przymierzu áni był obiecány/ áni dawány: tedyćby oni Jzráelitowie nie mogli byli przećiwko niemu grzeszyć/ sprzećiwiáć się mu/ áni go drażnić. Bo się iuż wyższey pokazáło/ że dar Duchá świętego/ záwsze/ nie komu inszemu bywa dawány/ tylko temu/ ktoremu iest pierwey obiecány: A komu nie iest dány: ten się mu zgołá sprzećiwiáć nie może/ áni przećiwko niemu grzeszyć: co y o onych Jzráelitách pod stárym przymierzem ma być rozumiano. Lecż iż się przećię Duchowi świętemu oni Jzráelitowie sprzećiwiáli y drażnili go: Przetoż tymże Jzráelitom dar Duchá świętego był dawány. A sentencia Adwersárska y z tey miáry sobie nágánę zástuguie: że ony Jzráelity/ z grzechu przećiwko Duchowi świętemu wymawia: nie przyznawáiąc tego: áby im był ten Duch święty miał być dawány.

5. Ludowi onemu Jzráelskiemu/ ludem Bożym być nie dopuszczą.

Popiąte: Dla tego: Iże ludowi onemu Jzráelskiemu/ ludem Bożym być nie dopuszczą. Jeśli to bowiem prawdá/ że onemu ludowi dar Duchá świętego áni był obiecány/ áni dawány: tedyć żadnym sposobem on lud/ nie máiąc sobie tákiego dáru dánego: nie mogł być ludem Bożym; Bo iáko w nowym Przymierzu/ ten tylko iest Christusowym/ (á tenże Bożym) ktory sobie dar Duchá świętego ma y obiecány y dány: podług onych słow Apostolskich: Rom. 8. ✝. 19. *Jeśli kto nie ma Duchá Christusowego, ten nie iest iego*: Ták też y w stárym Przymierzu/ ten lud tylko muśiał być ludem Bożym/ ktory miał sobie/ y obiecány/ y dány dar Duchá świętego. Lecż iż iednák on lud Jzráelski był ludem Bożym: Czego y sámi Adwersarze nie záprzą: y pismo święte szyroce wyświádcza: Przetoż też onemu ludowi Jzráelskiemu/ był obiecány y

dawá-

dawány dar Duchá świętego. Bo ináczey/ iáko się pokazáło: nie mogłby być ludem Bożym. A Adwersárſka sentencia y ſtąd nieſłuszna zostawa: że onemu ludowi Izráelſkiemu: ludem Bożym/ przećiwko wszyſtkiemu Pismu świętemu: być niedopuszcza: odsądzáiąc go obietnice y dáru Duchá świętego.

Náwet: R dla tego: Że wszyſtki ony chwalce Boże pod ſtárym Przymierzem będące: Wiecznie potępia. Jeśli bowiem żadnemu z nich dar Duchá świętego nie był obiecány/ áni dány: tedyć też żaden z nich nie mogł być odrodzony: á ieśliż záśie żaden nie był z nich odrodzony: tedyć też zgołá żaden z nich/ nie wszedł/ áni wnidźie do niebá. Bo te rzeczy ták ſą z sobą złączone: że wszelki kto chce być odrodzonym: potrzebá áby był z Duchá świętego odrodzony: Tákże: Wszelki ktory chce wniść do niebá: potrzebá áby był odrodzony: według onych słow sámego Syná Bożego/ ktorymi tych obu rzeczy potwierdza: Ioan. 3. v. 5 mowiąc do Nikodymá: *Záprawdę záprawdę powiádam tobie, ieśli się kto nie odrodźi z wody y z duchá, nie może wniść do krolestwá Bożego.* Lecz iż tego áni Pismo ś. nigdźie nie vkázuie/ áni Adwersarze słusznie twierdźić mogą: áby wszyscy oni chwalce Boży pod ſtárym Przymierzem/ mieli być ná wieczne potępienie skazáni/ y żaden z nich nie wniść do niebá: Przetoż y tego Adwersarze słusznie twierdźić nie mogą/ áby onym chwalcom Bożym pod ſtárym Przymierzem/ dar Duchá świętego nie miał był być obiecány áni dawány. A toć ieſt słuszne zgánienie nieſłuszney Sentenciey Adwersárſkiey.

6. Wszytki chwalce Boże/ pod ſtárym Przymierzem będące: wiecznie potępia.

OBRO NA MIEYSC PISMA SWIETEGO.

Iż Adwersarze/ przedśięwźięćia swego/ o tym/ iákoby dar Duchá świętego w ſtárym Przymierzu/ nigdźie

gdźie nie był obiecány: żadnym dowodem Pismá świętego/ áni Ratią, nie podpieráią: ále tylko zprostá y gołymi słowy powiedźieli: że dar Duchá świętego/ nigdźie w Zakonie Moyżeszowym nie był obiecány: insze rzeczy niektore wnosząc/ pod tytułem o obietnicy Duchá świętego: Przetoż my też w tey mierze: nie mamy ná co obrony dáwáć. Jednák ábyśmy ná wszytko/ Adwersarzom/ dostáteczną Rospráwę dáli/ co śie y pod tym tytułem o Obietnicy Duchá świętego/ przećiwnego zda prawdźie Bożey: do tego śie obrocimy: zániechawszy tego: cokolwiek iedno zgodnego z prawdą niebieską: Adwersarze piszą y mowią.

PIERWSZA ROSPRAWA.

Z strony tego co Adwersarze twierdźić śmieią: iákoby przez názwisko Duchá ś. miáło być nie co inszego rozumiano: tylko ábo sámá Páná Christusowá Ewángelia: álbo nádźieiá mocna y pewna/ żywotá wiecznego nam obiecánego: ktorąbyśmy w sercu nászym poczuwáli. Ták bowiem o tey rzeczy/ w Kátechiźmie swym: fol. 247. 248. Adwersarze nápisáli:

Coż tedy iest ten Duch swięty?

Abyś lepiey wyrozumiał co to iest Duch święty, tedy masz wiedzieć, że to słowo Duch ś. w Pismiech nowego Przymierza, Naprzod znáczy sáme Ewángelią Páná Christusowe, iáko pokázuie mieysce 1.Cor.2. v. 9. 10. *stosowáne z mieyscem* 2. Tim. 1. v. 10. *Bo co w pierwszym Apostoł mowi, że nam Bog obiáwił przez Duchá swego; to tenże Apostoł w wtorym mieyscu twierdzi, że oświećił Christus przez Ewángelią; á to iest Zywot wieczny y drogá do niego; ktore rzeczy názwáne są Duchem, cześćią dla tego, że od sámego tylko Bogá obiáwione są, á ludzkim dowćipem dośćignione być nie mogą: cześćią dla tego, że te rzeczy do duchá nászego należą, y duchownymi nas czynią: czego Zakon nie miał: dla tego też Apostoł Páwel ś. śiebie sámego* 2.

Cor.

Cor. 3. sługą nie litery, to iest, Zakonu, ále Duchá, ábo nowego Testámentu, názywa. W ktorym wyrozumieniu kiedy sie bierze Duch świety wszystkim dawány bywa, ktorym Ewángelia bywa opowiádána. Potym, to słowo Duch świety znáczy ten dar Boży, ktory tylko pewnym ludziom dány bywa, ktory poniewaz go ná inszych mieyscách Pismo świete zowie zádátkiem dziedzictwá nászego, á przytym o nim mowi, iż do serc nászych bywa dány; z tąd koniecznie zámknąć sie ma, iż nic inego nie iest, iedno mocna y pewna nádzieiá żywotá wiecznego nam obiecánego, ktorąbysmy w sercu nászym poczuwáli. To własne słowá Adwersárskie. 2. Cor. 1. 22. & cap. 5. v. 5. Ephes. 1. v. 14

Ná to odpowiádam Sześcioráko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam Dwoiáko.

Naprzod ogulnie okázuiąc: Ze przez názwisko Duchá świetego/ nie może sie rozumieć áni Ewángelia/ áni nádzieiá żywotá wiecznego. A potym osobnie: Ze przez názwisko Duchá świetego/ nie może sie Ewángelia rozumieć.

Przez názwisko Duchá świetego/ nie może sie rozumieć áni Ewángelia/ áni nádzieiá żywotá wiecznego:

Naprzod: Dla tego: Ze tego nigdzie Pismo ś. nie vkázuie: áby wszedzie: gdzie sie dzieie wzmianká Duchá ś. rozumiána miáłá być zgołá álbo sámá Ewángelia/ álbo nádzieiá mocna y pewna żywotá wiecznego nam obiecánego/ ktorąbysmy w sercu nászym poczuwáli: Przetoż y Adwersarze tego ták rozumieć słusznie nie mogą. Okázánie: Iż przez názwisko Duchá ś. nie może sie áni Ewángelia/ áni nádzieiá żywotá wiecznego: rozumieć.

Powtore: Dla tego: Ze to ná to Adwersarze czynią: áby záprzeli Duchá świetego być co przez sie rzeczą sámą/ álbo osobą. Przy czym iż sie ostać nie mogą: to sie w Pierwszych

wßych Xiegách/ dostátecznie pokazáło: y ieszcze niżey wnetże sie więcey pokaże.

Potrzecie: Dla tego: Że to y ná to Adwersarze czynią: Aby przewiodszy to upornie y lekkomyślnie/ że przez názwisko Duchá świętego/ ma sie rozumieć/ álbo sámá Ewángelia/ álbo nádzieiá pewna żywotá wiecznego nam przez Ewángelia obiecánego: zá tym y to záwrzeć mogli: że iáko Ewángelia/ nie byłá dána/ áni opowiádána pod stárym Przymierzem: ták też że pod stárym Przymierzem/ nie był dány dar Duchá świętego: áni żywot wieczny obiecány. Ktore obiedwie rzeczy iuż sie wyższey Adwersarzom zgániły.

Poczwarte: Y dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: żeby zá tym wielkie Absurda iść musiáły.

Absurda, ktore zá sobą pociąga sentencia Adwersárska.

Naprzod: Roskazał sie nam krzcić Pan Jezus/ w Jmieniu Oycá/ y Syná/ to iest/ śiebie sámego/ y w Jmieniu Duchá świętego. Jeśliby to tedy miáłá prawdá być: że wszędzie gdziekolwiek dźieie sie wzmianká Duchá świętego/ przez to názwisko/ ma sie rozumieć/ álbo sámá Ewángelia/ álbo nádzieiá żywotá wiecznego nam obiecánego: iáko chcą mieć Adwersarze: Tedy *Naprzod* to poydźie zá tym Absurdum: Zesmy sie powinni krzcić w Jmieniu Ewángeliey/ álbo w Jmieniu nádźieie żywotá wiecznego nam obiecánego: iákim sposobem/ ieszcze nigdy y naywiętszy Heretyk nie szálał. Poydźie y to *Drugie* zá tym Absurdum: Że Oćiec niebieski/ y Syn iego miły/ w Jmieniu ktorych powinnismy sie krzcić: iest álbo zgołá táki/ iáko Ewángelia/ y nádźieiá żywotá wiecznego nam obiecánego: álbo Ewángelia iest táka/ y nádźieiá żywotá wiecznego nam obiecánego: iáko sam Oćiec niebieski/ y Syn iego miły: poniewasz iednáko/ y iednym sposobem/ powinnismy sie krzcić/ ták w Jmieniu Oycá/ y Syná/ iáko y w Jmieniu Duchá świętego. Poydźie y to *Trzecie* zá tym Absurdum: że káżdy/ bez wszelkiego wyięćia/ ktoryby

1. Absurdum.

2.

3.

ryby był okrzczony/ ták w Jmieniu Oycá/ y Syná/ iáko y w Jmieniu Duchá świetego: bedźie miał vczucie w sercu pewney y mocney nádźieie żywotá wiecznego nam obiecánego: ieśli to prawdá: że Duch świety/ nie iest trzecią osobą w iedney Jstności Boskiey/ przez się bedącą y rozeznáną: ále iest nádźieią mocną y pewną żywotá wiecznego/ nam obiecánego. A teć są Absurda, ktore płyną z tego pierwszego świádectwá / w Opiniey Adwersárskiey.

Drugie mieysce Pismá świetego iest ono/ gdźie Máttheusz świety: Cap. 3. ℣. 16. pisze: Jż przy krzcie Páná Christusowym/ był Duch świety widźiány zstępuiący iáko gołębicá/ y przychodzący nád Christusá Páná. Jeśliby to tedy miáłá być prawdá/ że przez Duchá świetego/ wszędźie zgołá/ álbo sámá Ewángelia/ álbo nádźieiá żywotá wiecznego/ nam obiecánego/ ma być rozumiáná: tedy *Naprzod* to poydźie zátym Absurdum: że Ewángelia/ álbo nádźieiá żywotá wiecznego: iest iáko Gołębicá. 4.
Poydźie y to *Drugie* Absurdum: że Ewángelia/ y nádźieiá żywotá wiecznego/ nád głową Páná Jezusową zostawáłá: á ták nie zostawa w sercu. Poydźie y to *Trzecie* 5. 6.
Absurdum zátym: że nádźieiá żywotá wiecznego / ktora w sercu człowieczym pospolicie mieysce miewa: może być oczymá cielesnymi widźiána: iáko był widźiány Duch ś. iáko Gołębicá zstępuiący/ y przychodzący nád Páná Jezusá. Poydźie y to zátym *Czwarte* Absurdum: że też potrzebá było/ y sámemu Christusowi/ nádźieie y obietnice żywotá 7.
wiecznego: ták iáko Duch ś. był widźiány zstępuiący y przychodzący náden. Poydźie *Náostátek* y to Absurdum 8.
zátym: że poniewaž ten Duch świety ktory był widźiány iáko Gołębicá zstępuiący/ y przychodzący nád Christusá Páná: zrzetelnie bywa názywány od Ewángelisty Duchem Bożym: że też sam Bog/ potrzebuie nádźieie mocney y pewney/ y obietnice żywotá wiecznego/ ktoraby w

sercu

ſercu ſwoim vczuwał. Te Abſurda płyną z tego drugie-go mieyſcá Piſmá świętego: w przedśięwźięćiu Adwer-ſárſkim.

Trzećie mieyſce Piſmá świętego ieſt ono/ gdźie Jan ś. piſze 1. Epiſt. Cap. 5. v. 7. Iż trzey ſą ktorzy świádczą ná niebie/ Oćiec Słowo/ y Duch święty/ á ći trzey iedno ſą. Jeśliby to tedy miáłá być prawdá: że przez nazwi-ſko Duchá świętego/ wſzedźie/ Ewángelia/álbo nádźie-iá żywotá wiecznego/ ma być rozumiána: tedy te z tego
9. mieyſcá Piſmá ś. poydą zátym Abſurda: *Naprzod*: Że Ewángelia y nádźieiá żywotá wiecznego/ będźie muśiáłá być názwána Trzećią: ták iáko Duch święty/ zrzetelnie ná tym mieyſcu/ bywa názywány świádkiem trzećim.
10. *Drugie* Abſurdum: Że Ewángelia/ y nádźieiá żywotá wiecznego ieſt ná niebie: ták iáko zrzetelnie Jan święty świádczy ná tym mieyſcu o Duchu świętym: że ieſt świádkiem ná niebie. Poydźie y to *Náoſtátek* ſtąd trzećie
11. Abſurdum: Że ták Ewángelia/ y nádźieiá żywotá wie-cznego nam obiecánego; ieſt iedno z Bogiem Oycem/ y z Synem: iáko Jan ś. zeznawa o tym trzećim świádku niebieſkim/Duchu świętym: iż ieſt iedno z Oycem/y z Sy-nem: Abowiem o nich zámyka: *A ći trzey iedno ſą.*

Czwarte mieyſce Piſmá świętego ieſt ono: Ioan. 16. ✠. 7. 13. gdźie ſam Syn Boży o Duchu świętym mowi: *Aleć ia wam prawdę powiádam, pożyteczno wam ábym ia od-ſzedł, ábowiem ieſli nie odeydę, poćieſzyćiel on nie przyidźie do was. A gdy przyidźie Duch on prawdy, wprowádźi was do wſzelkiey prawdy, ábowiem nie będźie mowił od śiebie ſámego, ále cokolwiek vſłyſzy mowić będźie, á te rzeczy ktore máią przyść oznaymi wam.* Jeśliby to tedy miáłá być prawdá: Iż przez názwiſko Duchá świętego/ wſzedźie/ álbo Ewán-gelia/ álbo nádźieiá żywotá wiecznego/ ma być rozumiá-na: iáko chcą mieć Adwerſarze: Tedy zaraz z tego miey-ſcá/ poydą te Abſurda, przećiwko tákowey Adwerſár-

ſkiey

ſkiey opiniey. *Naprzod*: Poydźie to zátym Abſurdum: 12.
Iż póki Pan Chriſtus obcował z vczniámi ſwymi ná źie-
mi/ póty im Ewángelia nie byłá opowiedźiána/ álbo pó-
ty nádźieie nie mieli żywotá wiecznego ſobie obiecánego:
áni iey w ſercu ſwoim vczuwáli: ponieważ áż po odeściu
ſwoim/ obiecował im poſłáć Duchá świetego/ Chriſtus
Pan. *Náoſtátek*: Poydźie y to zátym z tego mieyſcá Ab- 13.
ſurdum: Że Ewángelia/ álbo nádźieiá żywotá wieczne-
go/ ſłucha/ y mowi: podług tego: iáko tu zrzetelnie o
Duchu świetym/ ſam Syn Boży powiáda: Iż *Cokolwiek
vsłyſzy, mowić będźie.*

Piąte, Mieyſce ieſt ono: Actor.2.v.3.4. gdźie Ewán-
geliſtá Łukaſz świety piſze o Duchu świetym/ ktory był
zeſłány wedłup obietnice Chriſtuſowey w dźień Świąte-
czny/ ná Apoſtoły iego/ w Ieruzalem: Iż był widźian w
rozdźielnych y ogniſtych iezykách/ y vśiadł nád káżdym
z oſobná z Apoſtołow/ y dał mowić záraz roznymi iezyki
Apoſtołom. Ieśliby to tedy miáłá być prawdá: Iż wſze-
dźie/ przez názwiſko Duchá świetego/ álbo Ewángelia
ſámá/ álbo nádźieiá żywotá wiecznego nam obiecánego:
ma być rozumiána: Tedyby to zá tym záraz muśiáło iść 14.
Abſurdum: Że nádźieiá żywotá wiecznego może być wi-
dźiána. Ewángelia w te czáſy/álbo nádźieiá żywotá wie-
cznego/ gdy był zeſłány Duch świety/ ná Apoſtoły wido-
mie/rozdźieliłá ſię ná iezyki ogniſte/ y vśiádłá nád káżdym
z Apoſtołow Páná Iezuſowych/ y dawa mowić rozmái-
tymi iezykámi: ponieważ to wſzyſtko w pomienionym
mieyſcu Łukaſz świety Ewángeliſtá/ Duchowi świete-
mu przypiſuie.

Szoſte, á ná ten czás oſtátnie mieyſce/ przywiodę ono:
1. Cor. 12. v. 8 9. 10. 11. gdźie o Duchu świetym ták pi-
ſze Apoſtoł: *Abowiem temu bywa dawána mowá mądrośći
przez Duchá, inſzemu mowá vmiejętnośći przez tegoż Duchá. In-
ſzemu wiárá przez tegoż Duchá. inſzemu dáry vzdrowiánia przez*

tegoż Duchá, inszemu możność czynienia cudow, inszemu Proroctwo, inszemu rozeznawánie Duchow, inszemu rodzáie ięzykow, inszemu wykładánie ięzykow. Ale wszytko to wykonywa ieden on, y tenże Duch, z osobná vdzieláiąc káżdemu iáko chce. Jeśliby to tedy miáłá być prawdá / iż wszędźie przez nazwisko Duchá świetego / ma się álbo Ewángelia / álbo nádźieiá żywotá wiecznego rozumieć / nam obiecánego : iáko przewieść vśiłuią Adwersarze : Tedy to z tego mieyscá teráznieyszego Páwłá świetego poydźie záraz Absurdum, przećiwko tákiemu mniemániu Adwersárskiemu : Że Ewángelia / álbo nádźieiá żywotá wiecznego nam obiecánego / dawa z prostá mowę mądrośći y vmieietnośći / dawa wiárę / dawa dáry vzdrawiánia / możność czynienia cudow / Proroctwo / rozeznawánie Duchow / rodzáie ięzykow / wykładánie ięzykow : náwet wykonywa to wszytko vdźieláiąc káżdemu z osobná iáko chce : ponieważ to wszytko ná tym mieyscu / Páwel ś. nic komu inszemu przywłaszcza / tylko Duchowi świetemu / przez ktorego / Adwersarze powiádáią / wszędźie / álbo Ewángelia / álbo nádźieiá żywotá wiecznego nam obiecánego / rozumieć się ma. Lecz iż te wszytkie rzeczy / ktore się z tych pomienionych mieysc Pismá świetego pokazáły / stosowáne będąc z przedśięwźięćiem Adwersárskim : są Absurdissima absurda przy ktorych się żadną miárą Adwersarze y bez śmiechowiská dźiećińskiego / nie ostoią. Przetoż się zá tym żadnym sposobem y przy tym ostáć nie mogą : áby wszędźie / przez názwisko Duchá świetego / nie co inszego miáło być rozumiano / tylko álbo Ewángelia / álbo nádźieiá żywotá wiecznego nam obiecánego.

15. Zátym iuż postępuię do tego / ábym osobnie pokazał / że przez názwisko Duchá świetego / nie może się rozumieć Ewángelia.

Osobne okazánie: Iż przez nazwi

Naprzod : Dla tego : Że tego nigdźie Adwersarze w Pismie świetym nie vkażą. Abowiem áczći to prawdá / że Ewáng-

że Ewángelia náżywa się Duchem: 2. Cor. 3. v. 6. Y sam syn Boży/ słowá swoie Duchem náżywa: Ioan. 6. v. 63. *Słowá ktore ia wam mowie, Duch są y Żywot.* Acżći y to prawdá / że Ewángelia Páná Jezusowá iest święta: wszákże chcąli Adwersarze swego przedsięwźięcia dokázáć/ że to náżwisko *Duch święty*/ znácży sáme Ewángelia: niechayże nam áby iedno mieysce Pismá świętego tákowe vkáżą: gdźieby pospołu to complexum położone było: *Ewángelia iest Duch święty.* Czego nigdźie y nigdy pokázáć nie będą mogli.

Duchá s. nie może się rozumieć Ewángelia.

Powtore: Dla tego: Zeby tym sposobem/ y w tymże wyrozumieniu/ y sámi Aniołowie niebiescy / muśieli być náżywáni Duchem świętym. Bo ieśli dla tego/ przez to náżwisko Duch święty/ sámá Ewángelia ma być rozumiána: iże ią Pismo święte/ ná iednym mieyscu náżywa Duchem/ á ná drugim świętą: tedyć gdy y Aniołowie niebiescy/ w Pismie świętym/ náżywáią się Duchámi: Hebr. 1. ℣. 7. 14. do tego są y świętymi: poydźie też y to zá tym: że się przez nie rozumieć ma sámá Ewángelia. Ale ieśliż to dla tego / o Aniele ch świętych nie może być słusznie zámykano. Przetoż áni o Ewángeliey: áby miáłá być Duchem świętym: dla tego: że się náżywa Duchem/ y iest świętą.

Náwet: Y dla tego: Że y sam Pan Jezus/ w Ewángeliey swoiey świętey/ wszędźie/ gdźiekolwiek iedno Duchá świętego wzmiánkę iáką czynił tedy rozgránicża miedzy sámym Duchem świętym/ á miedzy Ewángelią. Jáko gdy v Janá świętego mowi: capit. 14. ℣. 26. *A on pocieszyćiel Duch święty, ktorego pośle Oćiec w Imieniu moim, on was náucży wszytkiego, y przywiedźie wam wszytko ná pámiec com ia wam powiedźiał.* Tymi słowy iáśnie sam Syn Boży vkázuie: Że inszy iest Duch święty/ ktorego Ociec niebieski miał posłáć w Jmieniu Syná swoiego / y ktory miał wszystkiego Apostoly iego náucżyć/ y wszystko im

 przypo-

przypomnieć/ co im on sam pierwey był powiedźiał: A inßa tá rzecz koniecznie muśi zostáwáć/ ktorey Duch świety/ Apostoly Páná Jezusowe náuczył y ktorą im przypominiał/ to iest/ Ewángelia. Bo Duch świety/ czego inßego/ Apostołow Syná Bożego nie vczył: tylko Ewángeliey/ y też im sáme ná pámieć przywodźił: Gdyż też pierwey sam Syn Boży/ nic co inßego im był opowiedźiał: tylko Ewángelią. Tákoweż rozgránicżenie/ miedzy Duchem świetym/ á Ewángelią/ Pan Christus záchowuie: iáko niżey v tegoż Ewángelisty: cap. 15. ✝.26. & cap. 16. ✝. 13. 14. ták też y gdźie indźiey. Ponieważ tedy sam Syn Boży/ tákie rozgránicżenie czyni/ miedzy sámym Duchem świetym / á Ewángelią: á tego nigdźie nie vkázuie: áby sam Duch świety/ miał być Ewángelią/ á Ewángelia świeta / sámym Duchem świetym: Przetoż y Adwersarze / słußnie y przystoynie/ Ewángeliey sámey/ nie mogą názywáć Duchem świetym: áni Duchá świetego Ewángelią.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz Adwersarze/ w tych swoich słowiech zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby miáło co ich przedśiewźięćia dowodźić ono mieysce Páwłá ś. 1. Cor. 2. ✝. 9. 10. o tym: że przez názwisko Duchá ś. ma śie rozumieć Ewángelia: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż áni ono mieysce: 1. Cor. 2. v. 9. 10. nie dowodźi tego/ áby śie przez názwisko Duchá ś. miáłá rozumieć Ewángelia.

Naprzod: Dla tego: że to iest własny domysł Adwersárski. Gdyż ná tym mieyscu Páweł ś. o tym nic nie mowi. Co káżdy pobożny tym łatwiey obáczyć może/ gdy śie tym sámym słowom Apostolskim/ do ktorych śie Adwersarze referuią: dobrze przypátrzy. Ták ie bowiem Apostoł kłádźie: *Ale opowiádamy iako nápisano iest, czego oko nie widźiáło, áni vcho słyßáło, áni ná vmysł człowieczy wstąpiło, co zgotował Bog tym ktorzy go miluią. A nam Bog to obiáwił przez Duchá swoiego.* W ktorych wßystkich słowiech/ y iednym

słowkiem

słowkiem tego Apostoł nie wkázuie: áby tu przez tego Duchá/ ráczey Ewángelia rozumieć sie máłá: niżeli sam Duch świety.

Powtore: Dla tego: Ze ná tym mieyscu/ iáwnie Apostoł ś. distingwuie tego Duchá Bożego/od Ewángeliey. Bo rzecz to pewna: że Apostołowie nie co inszego opowiádáli/tylko Ewángelią: A toż tu Páwel świety iáwnie tę rzecz/ ktora Apostołowie opowiádáli/ distingwuie álbo rozgránicza: od tego Duchá Bożego: Bo ták mowi: *Ale opowiádamy iáko iest nápisano, czego oko nie widźiało, vcho nie słyszáło. &c. á nam Bog to obiáwił przez Duchá swoiego.* Przetoż tu przez tego Duchá Bożego: Ewángelia sámá nie może być rozumiána.

Potrzećie: Dla tego: Ze to obiáwienie Duchá Bożego/zrzetelnie ná tym mieyscu/ Apostoł świety/ nie do Ewángeliey/ ktora opowiádáli Apostołowie/referuie: ále do tych rzeczy/ ktorych oko nie widźiáło / vcho nie słyszáło/ ná vmysł człowieku nie wstapiło: á ktore Bog nágotował tym ktorzy go miłuią: co o sámym ráczey żywoćie wiecznym/ w niebie/ miłuiacym Bogá / zgotowánym ma być rozumiano: niżeli o Ewángeliey: Bo tá byłá widźiána/ gdy ią Apostołowie widomie opowiádáli / byłá słyszána/ y ná vmysł człowieczy wstapić może: Bo ieśli ináczey: tedyćby iey żaden nie mogł vwierzyć áni zrozumieć. A zwłaszcza gdy kto ieszcże y to przy tym vważy: że tu Apostoł o tych rzeczach/ ktore im przez Duchá Bożego były obiáwione / tákie / ktorych oko nie widźiáło / vcho nie słyszáło /y ktore ná vmysł człowieku nie wstapiły / á ktore Bog nágotował miłuiacym śiebie/ to powiáda y vkázuie: że y w onym czáśie/gdy Apostołom były obiáwione: zostawáły przećie ieszcże niewiádome/ niesłycháne/ y sercem nie poiete. Chybáby chćieli rzec Aduersarze/ iż o podobnym weselu / iákie Bog miłośnikom swoim zgotował / kto/ kiedy/ y v kogo / z Potentatow świátá tego/ słychał/

álbo widał / álbo też náwet vmysłem swoim ogárnąć, go może? Gdyż tu iáwnie Apostoł święty/ ony rzeczy przygotowánego wesela miłośnikom Bożym: opponuie roskoszom y weselom świátá tego: vkázuiąc: że tu nigdy ná tym świecie wesela tákiego áni widano/áni o nim słychano: áni go też náwet człowiek vmysłem ogarnąć może: bo iest zgołá nie wypowiedziáne: iáko go tákim zrzetelnie Piotr święty názywa: 1. Epist. cap. 1. v. 8.

Náwet: R dla tego: Że tu ná tym mieyscu/ Páweł święty/ to obiáwienie Duchá Bożego / tych rzeczy/ ktore są nie widziáne/ nie słyszáne/ y vmysłem człowieczym nie poięte/ á przygotowáne od Bogá miłośnikom iego/ do wewnętrznego tylko świádectwá obiáwienia Duchá Bożego: referuie: co káżdy baczyć może z słow/ ktore záraz zá tym kłádzie: ✠. 10. 11. Powiedziawszy bowiem wprzod o tych rzeczách/ te słowá: *A nam to Bog obiáwił przez Duchá swoiego.* Záraz zá tym przydawa: *Abowiem Duch wszystkiego sie báda, też glebokości Bożych. Ktoż bowiem z ludzi, wie te rzeczy ktore są Boże, iedno Duch człowieczy ktory iest w nim? ták też tych rzeczy ktore są Boże żaden nie zna iedno Duch Boży.* Lecz iż Ewángelia nie może sie referowáć/ do wewnętrznego tylko świádectwá obiáwienia Duchá Bożego/ gdyż y zwierzchowne świádectwo w sobie zámyka: podług tego iáko zwierzchownie bywa opowiádána: Przetoż tu przez tego Duchá Bożego / nie może być Ewángelia rozumiána: ále zgołá wewnętrzne świádectwo y obiáwienie o dobrách żywotá wiecznego. A ieśli ináczey: Tedyćby ták zgołá tylko wewnętrzne świádectwo opowiádánia/ álbo obiáwiánia Ewángeliey/ musiáło zostáwáć: iák skryte y wewnętrzne to obiáwienie Duchá Bożego/ Páweł święty / ná tym mieyscu vkázuie. Co iednák o Ewángeliey nie może być rzeczono żadnym sposobem. Chybáby Adwersarze / tego/ co zwierzcho-

wnie opowiádáli y obiáwiáli Apostołowie/ niechćieli przyimowáć áni vznáwáć zá Ewángelią?

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tą zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby ono drugie mieysce Páwłá świętego: 2. Tim. 1. v. 10. miáło być y wykłádem y dowodem tego: iż sie to wyższe mieysce: 1. Cor. 2. v. 9. 10. o ktorym sie iuż tráktowáło: ma rozumieć o Ewángeliey: álbo: że przez tego Duchá/ ktorego wzmiankę czyni Apostoł w tym mieyscu vprzedzáiącym: ma sie rozumieć Ewángelia: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że y ná tym mieyscu/ nietylko tego niemász/ áby Páweł święty/ Ewángelią miał názywáć Duchem świętym/ álbo Duchá świętego Ewángelią: ále niemász áni iedney literki ktoraby Apostoł S. wzmiánkę iáką czynił Duchá świętego. Co káżdy obaczy/ gdy te słowá ták położone będą/ iáko są nápisáne od Apostołá świętego: ták bowiem pisze ℣. 8. 9. 10. *Niechay ćie tedy nie będźie wstyd świádectwá Páná nászego, áni ćie niechay będźie wstyd mnie więźniá iego: ále bądź vczestnikiem vćiskow Ewángeliey, z mocy Bożey: ktory nas zbáwił, y wezwał wezwániem świętym: nie z vczynkow nászych, ále z swego postánowienienia, y łáski, ktora dána nam iest záprawdę w Chrystusie Iezusie przed czásy wiecznymi: Ale obiáwiona iest teraz przez zacne ono przyśćie Zbáwićielá nászego Chrystusá Iezusá, ktory y śmierć zgłádźił, y żywot ná świátłość wywiodł, y nieśmiertelność przez Ewángelią.* Poniewaž tedy/ y w tych słowiech/ żadney wzmiánki niemász Duchá świętego: áni tego/ áby przez názwisko Duchá świętego/ miáłá sie rozumieć Ewángelia: álbo przez Ewángelią Duch święty: álbo áby przez tego Duchá / ktorego Apostoł: 1. Cor. 2. ℣. 10. wspomina: Ewángelia miáłá sie rozumieć: Przetoż też

Okazánie: Iż to mieysce: 2. Tim. 1. v. 10. nie dowodźi tego/ że sie w tym mieyscu vprzedzáiącym: 1. Cor. 2. v 9. 10. przez názwisko Duchá/ rozumieć ma Ewángelia.

Adwer-

Adwersarze / tych słow poślednieyszych Páwłá świetego : nie mogą słusznie dowodem tego czynić : áby sie dla nich / przez tego Duchá / w wyższych słowiech tegoż Apostołá : Ewángelia powinna rozumieć.

Powtore : Dla tego : Że nie tylko áby w tych słowiech / Apostoł święty / miał dowodźić przedśiewźiecia Adwersárskiego : ále sie mu też iáwnie przećiwi. Abowiem co te słowá Apostolskie / Adwersarze chcą mieć dowodem tego : áby dla nich przez tego Duchá w wyższym mieyscu Apostolskim / Ewángelia byłá rozumiána / álbo Duch święty przez Ewángelią : co Adwersarze vkázuią : Iż sie przez to słowko *Oświecenia* rozumieć ma : To zrzetelnie Apostoł święty ná tymże mieyscu / do sámey łáski Bożey słosuie / ktora iesz cże przed czásy wiecznymi dána nam iest w Christuśie Jezuśie / á okazána iest teraz przez zacne przyśćie Zbáwićielá nászego Jezusá Christusá. Co tym łatwiey káżdy pobożny vzna / gdy słowá v. 9. z słowy v. 10. złączy y słosowáć będźie. Ponieważ tedy sámże Apostoł / ták iáśnie te słowá / immediatè do sámey łáski Bożey słosuie / ktora nam iest dána w Christuśie Jezuśie / iesz cże przed czásy wiecznymi : á iest nam obiáwioná przez zacne przyśćie iego : y ktora áni Ewángelią po prostu / áni Duchem świetym / nigdźie w Pismie świetym nie bywa rozumiána : Przetoż też y z tey miáry Adwersarze / nie mogą ich słosowáć do swego przedśiewźiećia.

Potrzećie : Dla tego : Że w tych słowiech poślednieyszych / znácznie Apostoł święty / Ewángeliey przypisadza co inszego : niżeli to : áby oná miáłá być álbo Duchem świetym / álbo Duch święty Ewángelią : á przypisadza nie co inszego tylko to : że Christus Pan / przez nie żywot y nieśmiertelność ná świátłość wywiodł. Bo ták o Christuśie wierszs dźieśiąty zámyka : *ktory y śmierć zgłádźił, y żywot ná świátłość wyprowádźił, y nieśmiertelność przez Ewángelią.* Przetoż y z tey miáry / Adwersarzom to mieysce do ich przedśiewźiećia nie może nic násługowáć. Ná

Ná Czwartą rzecz odpowiádam.

A co śię tknie tego mieyscá 2. Cor. 3. v. 6. W ktorym śię Apostoł Páweł święty/ názywa sługą/ nie litery/ ále Duchá/ tedy y to nic przedśięwźięćiu Adwersárskiemu nie pomaga.

Bo *Naprzod*: Niczym tego Adwersarze ná Apostołá świętego nie dowiodą: Aby on názwawszy ná tym mieyscu posługowánie Ewángeliey Duchem: miał chćieć stąd vniuersaliter zámykáć: Iż wszedźie gdźiekolwiek śię dźieie wzmiánká Duchá świętego/ nie co inszego/ tylko Ewángelia rozumieć śię ma. Bo kiedyby to był miał Apostoł ná to przywodźić: tedyby śię był iákim słowkiem w tym deklárowáł: czego iednák áni tu/ áni ná żadnym inszym mieyscu Apostoł nie czyni.

Powtore: Dla tego: Ze tu ná tym mieyscu Apostoł ś. przez tego Ducha/ rozumie Ewángelią: iáko y sámi Adwersarze zeznawáią. Iáko tedy nigdźie Duch święty nie bywa názywány Ewángelią/ co śię iuż wyższey pokazáło: ále iest rozeznány od sámey Ewángeliey: Ták też przez tego Duchá/ ná tym mieyscu/ Duch święty/ nie może być rozumiány.

Okazánie: Iż choć śię Apostoł názywa sługą Duchá/ to iest/ Ewángeliey: przećie zá tym nie idźie: áby przez ná-zwisko Duchá ś. rozumieć śię miáłá Ewángelia.

Ná Piątą rzecz odpowiádam.

Piątą rzecz Adwersarze/ w tey explikáciey swoiey/ tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby Duch ś. wszytkim miał być dawány: ktorym Ewángelia bywa opowiádána: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze tego żadnym świádectwem Pismá ś. Adwersarze nie dowiodą.

Powtore: Dla tego: Ze Pismo święte przećiwną rzecz zeznawa/ gdy vkázuie: że Duch święty/ nie inszym właśnie y skutecznie dawány bywa y posyłány: tylko tym: ktorzy są synámi Bożymi: iáko Páwel święty pisze: Galat. 4. v. 6.

Okazánie: Iż Duch ś. niewszytkim bywa dawány/ ktorym bywa opowiádána Ewángelia.

4. v. 6. *Poniewaz tedy iesteście synámi, posłał Bog Duchá Syná swoiego do serc wászych, wołáiacego Abba, to iest, Oycze.* Iáko tedy nie wszyscy ći są Synámi Bozymi/ ktorym Ewángelia bywa opowiádána: co y sam Syn Bozy vkázuie/ gdy one słowá mowi: Matt. 20. ℣. 15. *Wiele iest wezwánych, á málo wybránych.* Ták tez nie wszytkim Duch ś. bywa dawány/ ktorym Ewángelia bywa opowiádána.

Potrzećie: Dla tego: Ze ieśliby wszystkim Duch ś. był dawány/ktorym Ewángelia bywa opowiádána: tedyćby zgołá wszyscy indiscriminatim muśieli wierzyć Ewángeliey/ ktorym bywa opowiádána: Bo Duchá świetego iest tá własność/ káżdego/ ktoremu bywa dawány/ do poznánia prawdy przywodźić: co sam Syn Bozy o nim wyświádcza: Ioan. 16. v. 13. *A gdy przyidźie on Duch prawdy, przyprowádźi was do wszelkiey prawdy.* Lecz iż nie wszyscy zgołá/ bez wszego bráku/ wierzą Ewángeliey/ ktorym bywa opowiádána: co y sámá experiencia pokázuie/ y sam Syn Bozy to znáć dawa/gdy ony słowá do Apostołow swoich mowi Marc. 16. v. 15. 16. *Idąc tedy ná wszytek świát, opowiádayćie Ewángelią wszelkiemu stworzeniu, kto vwierzy á okrzći sie, zbáwion bedźie, á kto nie vwierzy* (NOTA) *bedźie potepion.* Y Páwel święty zrzetelnie sie ná to vskarża: Rom. 10. v. 16. gdy mowi: *Alec nie wszyscy posłuszni byli Ewángeliey. Abowiem Ezáiasz mowi, Pánie ktoż vwierzył mowie nászey?* Przetoż nie wszystkim dawány bywa Duch święty / ktorym bywa opowiádána Ewángelia.

Poczwarte: Dla tego: Ze kiedyby to wzgledem sámego zwierzchownego opowiádánia: Ewángelia názwána byłá Duchem: tedyby z prostá o wszystkich zámykáć mogli Adwersarze: że im bywa dawány Duch święty / ktorym bywa opowiádána Ewángelia. Lecz iże nie sámo zwierzchowne opowiádánie Ewángeliey / Duchem świetym bywa názywáne: ále skutek Duchá świetego /

ktory

ktory bywa przydawány do opowiádánia Ewángeliey: według onych słow Apostolskich: 1. Cor. 3. v. 7. *A ták áni ten ktory ßczepi, ieſt co, áni ktory pokrapia, ále Bog ktory dáie wzroſt.* A według onych tegoż Apostolá: Galat: 3. v. 5. *Ktory tedy wam dodawa Duchá, y ſpráwuie mocy w was, izali to czyni z vczynkow zakonu, czyli z wiáry przez słuchánie?* Przetoż nie wßystkim Duch święty bywa dawány: ktorym Ewángelia bywa opowiádána.

Náoſtátek: Dla tego: Że ieśliby przećie względem sámego zwierzchownego opowiádánia/ Ewángelia Duchem miáłá być názywána: tedyby ták w opowiádániu swoim Ewángeliey/ Apostołowie / y inßy teyże Ewángeliey opowiádacze: muśieli mieć zámknionego Duchá świętego: iáko ſie názywáli ſługámi Duchá: 2. Cor. 3. v. 6. y moglby go byli káżdemu dáć/ komu Ewángelią opowiádáli. Lecz iż tego przećie czynić nie mogli/ choć Ewángelią opowiádáli/ y ſługámi ſie Duchá názywáli: Przetoż względem sámego zwierzchownego opowiádánia: nie może być Ewángelia Duchem názywána. A ták áni Duch święty/ wßystkim nie może być dawány / ktorym zwierzchownie Ewángelia bywa opowiádána.

Ná Szoſtą rzecz odpowiádam.

Widząc Adwersarze/że w tym swoim przedśięwźięćiu wskuráć nie mieli: iákoby Duch święty miał być Ewángelią/ álbo Ewángelia Duchem świętym: gdyż o tey rzeczy żadnego dowodu Piſmá świętego mieć nie mogą: ktoryby to ták iáśnie/ iáko chcą mieć Adwersarze/ zámykáć miał: Vćiekáią ſie zátym do drugiego znáczenia tego názwiſká *Duch święty*, vkázuiąc: że przez tego Duchá świętego/ koniecznie/ drugim znáczeniem/ rozumieć ſie ma nádźieiá mocna y pewna żywotá wiecznego/nam obiecánego: ktorąbyſmy w sercu náßym poczuwáli. Z strony ktorey rzeczy/ choćieſmy iuż wyżßey powßechnie tákie

 dowody

dowody pokazáli: dla ktorych przez názwisko Duchá świętego/ nie może śie rozumieć áni Ewángelia / áni nádźieiá mocna y pewna żywotá wiecznego / nam obiecánego/ ktorąbyśmy w sercu nászym poczuwáli: wszákże iże osobne Ratie/ Adwersarze tey rzeczy przywodzą/ ktorymi to zámknąć vśiluią: że przez názwisko Duchá ś. rozumieć śie ma nádźieiá mocna y pewna żywotá wiecznego / nam obiecánego/ ktorąbyśmy w sercu nászym poczuwáli: przetoż my też ná tym mieyscu/ z strony tey rzeczy w osobną Rospráwę z Adwersarzmi wstąpimy: A przypátrzymy śie ieśliże te Ratie ktore Adwersarze w pośrzodek przywodzą/ są ták ważne y pewne: áby to dla nich koniecznie otrzymáć mogli: Iż przez názwisko Duchá ś. drugim znáczeniem/ rozumieć śie ma nádźieiá mocna y pewna/ żywotá wiecznego/ nam obiecánego: ktorąbyśmy w sercu nászym poczuwáli.

Dwoiáką bowiem osobliwie Ratią/ Adwersarze/ tego dowieść vśiluią: *Pierwszą*: Gdy twierdzą: Iż to słowko *Duch święty*, znáczy ten dar Boży / ktory tylko pewnym ludźiom bywa dawány. A po prostu rzekszy: Mogą ty słowá Adwersárskie / ták być rozumiáne y konkludowáne: Duch święty/ dla tego nie iest Osobą / álbo czym przez śię będącym: iże iest dárem Bożym. Iż tedy y nádźieiá żywotá wiecznego pewna y mocna/ nam obiecánego: iest też dárem Bożym/ktora pewnym ludźiom dawána bywa. Przetoż nádźieiá żywotá wiecznego mocna y pewna/nam obiecánego: iest Duchem świętym. To zgołá Argumentowánie/ tá pierwsza Ratia Adwersárska w sobie zámyka. *Drugą* Ratią tego te Adwersarze przywodzą: Gdy twierdzą/że Pismo ś. Duchá świętego/zowie zádátkiem dźiedźictwá nászego: tákże że do serc nászych dawány bywa. Co ták wiele waży: iáko gdyby do tey Propośiciey/ te Asumpcią Adwersarze przydáli: Iż tedy y nádźieiá mocna y pewna / żywotá wiecznego nam

2. Cor. 1. v. 22 & cap. 5. v. 5. Ephes 1. v. 14

obiecá-

obiecánego/ ktorąbyśmy w sercu nászym poczuwáli: iest zádátkiem dziedzictwá nászego/ á przytym iż do serc nászych dawána bywa: Przetoż nádzieiá mocna y pewna żywotá wiecznego/ nam obiecánego/ ktorąbyśmy w sercu nászym poczuwáli: iest Duch święty.

Ná pierwszą Ratią odpowiádam.

Duch święty/ dla tego iże iest dárem/ nie może być słusznie odsądzony tego: áby nie miał być Osobą/álbo czym przez się y rzeczą sáma będącym.

Naprzod: Dla tego: Ze to nie iest sufficiens causa: odsądzić kogo osoby y własney przez się bytnośći/ dla tego: iże iest dárem Bożym. Bo ieśli ináczey: Tedy y Syn Boży/ będzie muśiał być odsądzony własney á przez się będącey osoby: dla tego: iże iest dárem Bożym: Ioan. 3. ỹ. 16.

Okazánie: Iż Duch ś. nie może sie dla tego słusznie Osoby odsadzáć: iże iest dárem Bożym.

Powtore: Dla tego: Ze Pismo święte/ Duchá świętego/ dwoiákim sposobem ku konsiderowániu nam podawa: y ile iest dárem/ ktory od Oycá niebieskiego/ y od Syná iego dawány bywa: y ile też iest sam dawcą tych rzeczy/ ktore w wybránych wykonywa: iáko Páweł ś. ukázuie: 1. Cor. 12. v. 8. &c. Ponieważ tedy Duch S. nie tylko iest dárem/ ále y dawcą dárow: Przetoż nie może słusznie być dla tego osoby swey własney y przez się będącey odsądzány: iże iest dárem. A zátym y to sie stąd zámyka: ponieważ nádzieiá żywotá wiecznego nam obiecánego/ ktorą w sercu poczuwamy/ będąc dárem Bożym/ nie iest też záraz osobą/ áni dawcą y sprawcą dárow zbáwiennych/ w wybránych Bożych: Przetoż nádzieiá żywotá wiecznego/ nie iest Duchem świętym / áni Duch święty żywotá wiecznego nádzieią.

Názwisko Duchá ś. dwoiáko sie konsideruie.

Náwet: Dla tego: Ze ieśliby przećię dla tego Duch ś. miał być rozumiány nádzieią żywotá wiecznego: iże iest dárem Bożym: Tedyć zátym y głowá człowiecza / oko/ nogá:

Głowá człowiecza/ oko/ nogá/ iest Duchem ś.

według sposobu zámykánia Adwersárskiego o Duchu świetym.

nogá: ꝛc. iáko iest dárem Bożym: ták też muśi zostáwáć Duchem świetym. Ale ieśliż to dla tego nie może być słusznie rzeczono: Przetoż áni ono co chcą Adwersarze. Nie może tedy żadnym sposobem / Duch świety / áni Osoby swoiey własney y przez śię będącey: dla tego odsądzony być: iże iest dárem Bożym: áni dla tego / zostáwáć żywotá wiecznego nádźieią: iże iest dárem Bożym: y iże y sámá nádźieiá żywotá wiecznego: iest dárem Bożym.

Ná drugą Rátią odpowiádam.

Duch świety / nie może śie y dla tego rozumieć nádźieią żywotá wiecznego / nam obiecánego / áni tráćić swoiey własney Osoby: iże śie w Piśmie świetym / názywa zádátkiem dźiedźictwá nászego / y iże do serc nászych bywa dawány.

Okazánie: Iż choć Duch ś. názywa śie w Pismie ś. zádátkiem dźiedźictwá nászego / ktory do sercá nászego dawány bywa: iednák dla tego nie może śie słusznie odsądzáć swey własney Osoby: áni przestáwáć Duchem ś. á zostáwáć tylko nádźieią żywotá wiecznego: nam obiecánego.

Naprzod: Dla tego: Że to iest własny domysł Adwersárski. Bo Pismo świete / choć Duchá świetego / zádátkiem dźiedźictwá nászego zowie / ktory do sercá nászego dawány bywa: przećię tego nigdźie nie vkázuie: áby dla tego / miał tráćić swoię własną Osobę: álbo przestáwáć być Duchem świętym: á poczynáć być nádźieią żywotá wiecznego nam obiecánego.

Powtore: Dla tego: Że inszą słusznieyszą przyczynę Pismo świete vkázuie: dla ktorey Duch świety / zádátkiem dźiedźictwá nászego bywa názywány: to iest / tę: że on sam iest causa efficiens nádźieie w nas żywotá wiecznego. Abowiem to iest własny vrząd Duchá świetego / w sercu nászym potwierdzáć tego / co Bog w słowie swoim nam obiecuie. Co śie y z tych sámych słow Páwłá ś. pokázuie / ktore Adwersarze przywodzą: 2. Cor. 1. ℣. 21. 22. ták bowiem pisze: *A ktory nas potwierdza z wámi w Chrystuśie, y ktory nas pomázał, Bog iest, ktory nas y zápieczętował, y dał zádátek Ducha w sercách nászych.* Iáko tedy causa efficiens iákiey rzeczy / nie może śie bráć áni rozumieć nigdy /

zá one sáme rzecz ktorey iest causa efficiens: Ták też áni Duch świety/ ktory iest w nas causa efficiens nádźieie żywotá wiecznego: nie może sie bráć áni rozumieć: zá sáme nádźieie żywotá wiecznego.

Nawet: A iesliby przecie Duch świety/ pieczetuiąc w nas nádźieie żywotá wiecznego/ y w obietnicách Bożych nas vpewniáiąc: miał przestáwáć być Duchem świetym/ á poczynáć być dla tego nádźieią żywotá wiecznego: tedyćby y sam Bog Oćiec/ dla tego musiał przestáwáć być tym czym iest/ to iest Bogiem/ y Osobą: iże w nas nádźieie żywotá wiecznego/ przez Duchá swego pieczętuie/ y w niey vtwierdza: iáko w tymże sámym mieyscu in controversia położonym: Apostoł świety vkázuie. Ale iże to stąd o Bogu Oycu/ y dla tego/ nie może być zámykano: Przetoż áni o Duchu świetym. Zostawa tedy zá tymi dowodámi/ Duch świety/ w swoiey osobnośći/ Duchem świetym: á nádźieiá żywotá wiecznego/ tákże w swoiey osobnośći/ zostawa nádźieią: nie przeistoczáiąc sie w Duchá świetego/ áni Duch świety/ w nádźieie żywotá wiecznego: choć ią w nas wykonywa: y owszem choć iest zádátkiem dźiedźictwá nászego/ y do serc nászych posyłány bywa.

DRVGA ROSPRAWA.

Z strony tego: co twierdzą Adwersarze: Jákoby do tego áby kto vwierzył opowiádániu Ewángeliey: nie potrzebá było wewnętrznego dáru Duchá świetego: Abowiem ták o tym w Kátechiźmie swym: fol. 250. 251. nápisáli.

Azaś do tey sámey rzeczy, áby kto opowiádániu Ewángeliey vwierzył, nie potrzebá tego wewnętrznego dáru Duchá świetego?

Nie potrzebá: áni o tym w Piśmie świetym żadnego mieyscá náyduiemy, żeby ten dar dawány był komu inemu, oprocz tych

ktorzy

ktorzy iuż Ewángeliey vwierzyli. To słowá Adwersárskie.

Ná to odpowiádam.

Dar Duchá świętego wewnętrzny / áby zgołá temu nie miał być potrzebny / ktoryby miał vwierzyć Ewángeliey: To Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż dar Duchá ś. wewnętrzny / káżdemu temu iest potrzebny: ktoryby miał vwierzyć Ewángeliey.

Naprzod: Dla tego: Że to ná to czynią Adwersarze / áby liberum Arbitrium hominis wystáwili / to iest / że człowiek z włásnych śił swoich / opowiádániu Ewángeliey vwierzyć może: Ná czym iż sie wielce mylą Adwersarze / to sie w Trzecich Xięgách pokazáło: gdźie sie ex professo o tym tráktowáło.

Powtore: Że to y dla tego czynią Adwersarze / iż rozumieią: że przez to nazwisko Duchá świętego / ma sie rozumieć / nádźieiá żywotá wiecznego: ktora iáko nie inszym do sercá dawána bywa / tylko tym: ktorzy vwierzyli Ewángeliey: ták też że nie może inszym dawány być dar Duchá świętego wewnętrzny: tylko tym ktorzy vwierzyli Ewángeliey: Czemu iednák / iáko sie iuż wyższey przećiwna rzecz pokazáłá / to iest / tá: że Duch święty znáczy co inszego / niżeli nádźieię żywotá wiecznego: Ták też zátym to muśi być zámykano: że temu ktoryby miał vwierzyć Ewángeliey: potrzebá wewnętrznego dáru Duchá świętego.

Potrzećie: Dla tego: Że iesliby to prawdá miáłá być / że temu áby kto vwierzył opowiádániu Ewángeliey: nie potrzebá wewnętrznego dáru Duchá świętego: tedyćby wszyscy zgołá záraz muśieli wierzyć Ewángeliey: ktorym by byłá opowiádána. Lecz iż przećię nie wszyscy wierzą Ewángeliey / ktorym bywa opowiádána: iáko sie wyższey pokazáło / y sámá experiencia woła: Przetoż do tego / áby kto vwierzył opowiádániu Ewángeliey: potrzebá wewnętrznego dáru Duchá świętego.

Poczwarte: Dla tego: żeby tym sposobem / y sam Bog / niepotrze-

niepotrzebnie obiecał/ pod Nowym Przymierzem / pisáć Zakon swoy ná sercách ludzkich/ y ták doskonále wyucżáć Narod ludzki/ żeby go poználi wszyscy od náymnieyszego áż do naywietszego. Ieśli bowiem niepotrzebny iest dar Duchá świetego wewnetrzny/ do tego: áby kto vwierzył opowiádániu Ewángeliey: iáko twierdzą Adwersarze: tedy zátym necessario to muśi być zámknano: że sam Bog niepotrzebnie obiecał pod Nowym Przymierzem / pisáć Zakon swoy ná sercách ludzkich: Ierem. 31. v. 31. 32. 33. 34. Lecż iż to o Bogu słusznie nie może być rzecżono: Przetoż áni to/ áby miał być niepotrzebny wewnetrzny dar Duchá świetego/ temu ktoryby miał vwierzyć Ewángeliey.

Popiżte: Dla tego: Zeby tym sposobem/ nie potrzebá było/ y Christusowi Pánu/ przy zwierzchownym opowiádániu Ewángeliey: wespoł z Apostołámi prácowáć/ y mowy ich vtwierdzáć przez znáki násláduiące/ ku temu cylowi/ áby było zwierzchownemu opowiádániu Ewángeliey iego: vwierzano: ieśliby to prawdá miáłá być / że nie potrzebá wewnetrznego dáru Duchá świetego/ do tego/ áby kto vwierzył opowiádániu Ewángeliey. Lecż iż przećie Pan Christus / wespoł z Apostołámi swoimi/ przy zwierzchownym opowiádániu Ewángeliey/ prácował/ y mowe ich vtwierdzał przez znáki násláduiące: ku temu cylowi: áby było Ewángeliey iego zwierzchownemu opowiádániu vwierzono: Przetoż potrzebá wewnetrznego dáru Duchá świetego/ do tego/ áby kto vwierzył opowiádániu Ewángeliey. *Mar. 16. v. 20*

Náwet: Dla tego: Zeby był y Páweł świety / nie mogł onych słow pisáć/ ktore cżytamy: 1. Cor. 3. v. 5. 6. 7. 9. *Ktoż tedy iest Páwel, álbo ktoż Apollo, iedno słudzy przez ktoreśćie vwierzyli, y iáko káżdemu Pan dał? Iam ći szczepił, Apollo pokrapiał; ále Bog dał wzrost. A ták áni ten ktory szczepi, iest co, áni ktory pokrapia; ále Bog ktory dáie wzrost. Abowiem*

iesteśmy pomocniki Bożymi, (álbo/ społprácowniki) *rolą Bożą, y budowániem Bożym iesteście.* Tych słow/ mowię/ nie mogłby był Páweł świety pisáć : ieśliby to prawdá miáłá być : iż do tego : áby kto vwierzył Ewángeliey : nie potrzebá wewnętrznego dáru Duchá świętego. Lecz iż przećie te słowá nápisał : Przetoż y ztąd iáwna: że do tego/áby kto vwierzył Ewángeliey/ potrzebá wewnętrznego dáru Duchá świętego.

TRZECIA ROSPRAWA.

Z strony tego : co twierdzą Adwersarze : iákoby Duch świety/nie miał być Osobą w Bostwie. O czym ták Adwersarze nápisáli w Kátechizmie swym : fol. 251. 252. 253. 254.

Iześ mie iuż náuczył, co iest dar Duchá świetego, proszę cię náucz mie też tego, iesli Duch świety iest Osobą w Bostwie?

Zadnym sposobem nie iest. Abowiem tákie rzeczy przypisáne bywáią Duchowi świetemu w Pismiech świetych ktore Osobie żadną miárą należeć nie mogą. Iáko są że dány bywa, y z niego dano bywa, y to ábo według miáry, ábo też bez miáry; że bywa wylany; że nim bywáią nápoieni ludzie, że bywa pomnożony, ná dwoy násob dawány, że się ná cząstki dzieli, że bywa odięty, y z niego odięto bywa, że, czásem iest, czásem go niemász; y nádostátek że zágászony bywa; y insze podobne rzeczy o nim się náyduią nápisane w Pismie świetym. Potym iż Duch świety żádnym sposobem Osobą nie iest, y ztąd się pokázuie, że nie iest okrom Bogá Naturaliter, ábo z przyrodzenia, ále w samym Bogu. Bo gdyby w Bogu Naturaliter ábo z przyrodzenia nie był, nie mogłby był Páwel Apostol Duchá Bożego, z Duchem człowieczym słosowáć, ktory iest w człowieku naturaliter ábo z przyrodzenia. Bo mowi, ktoż z ludzi wie co iest człowieczego, iedno Duch człowieczy ktory w nim iest, ták też tych rzeczy ktore są Boże, nikt nie wie iedno Duch Boży. A ponieważ Osobá w Osobie zwłaszcza

Acto. 5. 32.
1. Ioan. 1. 13.
Iohan. 3. 34.
Ephes. 4. 7.
Actor. 2. 17. & 33.
1 Cor. 12. 13.
Ephes. 5. 18.
2. Reg. 2. 9.
Ioan 7. 39.
1. Tess. 5. 19.

mowiąc o Duchu świetym reciprocè, być nie może, tákim sposobem, żeby iáko Duch świety w Oycu, ták Oćiec w Duchu świetym być miał: Ztąd sie pokázuie, że Duch świety nie iest osobą. Do tego z tego sámego, iż Duch świety iest mocą Bożą (ktorą iż iest, ráwnie sie pokázuie z tych słow, gdźie Pan mowi do Apostołow: A wy mieszkayćie w mieśćie Ieruzalem, áż bedźiećie obleczeni mocą z wysokośći) pokázuie sie że nie iest osobą w Bostwie, poniewaź sie wyższey pokazáło, że iedná tylko iest osobá Boska. Náostátek, iesliby Duch świety był osobą, musiałoby zá tym, żeby miał Istność Boską: poniewaź Pismo świete tákie mu rzeczy przypisuie, ktore są własne Istnośći Boskiey. Lecz iżeś wyższey wyrozumiał, że tylko iedná iest Istność Boża, ktora być żadną miárą wielom osob spolna nie może; Przetoż stąd sie mocno zámyka, że Duch świety nie może być osobą w Bostwie. To własne słowá Adwersárskie. Luc. 24. 49.

Ná to odpowiádam Pięćioráko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam

PIerwszą rzecz Adwersarze/ w tych słowiech swoich/ tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby Duch S. żadnym sposobem nie miał być osobą w onym Bostwie: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono dla tego: że sie temu Pismo świete przećiwi.

Naprzod. Z tey miáry: Gdy názywa zrzetelnie Duchá świetego Bogiem: Bo iż Duch świety iest Bogiem/ oprocz tego/ co sie w Pierwszych Xiegách o tey rzeczy dowodow położyło: tu iesżcze ieden dowod przywiode: 2. Samue. 23. ℣. 23. gdźie Dawid świety/ zrzetelnie Duchá świetego Bogiem Izráelskim názywa: gdy mowi: *Duch Iehowy mowił przez mie, á mowá iego skłádá sie przez iezyk moy. Mowił mi Bog Izráelski, mowił mocny Izráelski, Panuiący w lu-*

Okazánie: Iż Duch S. iest Osoba w onym Bostwie.

cy w ludźiách, ſpráwiedliwy, y pánuiący w boiáźni Bożey. Z ktorych ſłow/ káżdy pobożny baczy: że ten Duch/ ktory mowił przez Dawidá/ y ktorego mowá ſtáłá ſie przez ięzyk iego/ ták ieſt Duchem Iehowy/ że też ſámego zrzetelnie Dawid/ názywa Iehową/ álbo Bogiem Izráelſkim. Bo powiedźiawſzy/ że ten ktory przezeń mowił/ ieſt Duch Iehowy: z nowu o tym ſámym Duchu/ ktory przezeń mowił/ zeznawa/ że ieſt Bogiem Izráelſkim/ mocnym Izráelſkim/ pánuiącym w ludźiách/ ſpráwiedliwym/ y pánuiącym w boiáźni Bożey. Iż záśie ten/ ktory ieſt Bogiem Izráelſkim: muśi mieć ſwoię włáſną oſobę: to ſtąd iáwna: że Bog Izráelſki/ iáko prawdźiwey przez ſię bytnośći: ták też zátym ſwey właſney oſoby: żadnym ſpoſobem odſadzony być nie może. Iż tedy Duch święty/ ieſt Bogiem Izráelſkim: iáko ſie pokazáło: Przetoż z tey miáry pierwſzey pokázuie ſie: że też muśi mieć prawdźiwą przez ſię bytność/ á zatym y ſwoię właſną Oſobę.

Powtore: Pokázuie ſie to y ſtąd: Że mu Páweł święty I. Cor. 12. przypiſuie táką Actią ktora nie może ktorey inſzey rzeczy właśniey należeć: tylko Oſobie przez ſię żywiącey y w ſkutku właśnie będącey. Bo mu przypiſuie dawánie tego/ áby mogł kto wymawiáć Jezuſá Pánem: ✝. 3. gdy mowi: *Żaden nie może wymawiáć Iezuſá Pánem, iedno przez Duchá świętego.* Przypiſuie mu dawánie mowy/ vmiejętnośći/ y znáiomośći/ y inſze rzeczy tym podobne: od wierszá trzećiego poczáwſzy/ áż do dwunaſtego.

Potrzecie: Pokázuie ſie to y ſtąd: Że ſie ták w Imieniu Duchá świętego/ iáko y w Imieniu Oycá/ y Syná/ powinniſmy krzćić. Bo ták Syn Boży roſkazał: Matt. 28. ✝. 19. Iáko tedy/ nie moglibyśmy ſie ſłuſznie krzćić w Imieniu Oycá/ y Syná: kiedy by Oćiec niebieſki/ nie miał mieć ſwey właſney y przez śię będącey Oſoby/ tákże y Syn Boży/ kiedyby nie miał tákże ſwey właſney y przez śię będącey Oſoby: Ták też żadnym ſpoſobem/ nie

godźiłoby śie nam krzćić w Imie Duchá świętego / kiedyby Duch święty nie miał mieć tákże swey własney y przez śię będącey Osoby. A záśię: Jáko dla tego słusznie możemy śie krzćić / y zgołá powinniśmy śie krzćić w Imię Oycá / y Syná : iże y Oćiec niebieski / y Syn iego miły / káżdy z osobná / ma swoię własną y przez śię będącą Osobę: Ták też y w Imię Duchá świętego / dla tego słusznie możemy / y powinniśmy śie krzćić : iże y Duch święty ma swoię własną y przez śię będącą Osobę. Bo parium, par est ratio. Do tego : Że tego nigdźie Pismo święte nie vczy / ábyśmy śie powinni byli krzćić w Imię iákiey rzeczy nie żywiącey / y nigdy w skutku przez śie nie będącey : Jesliż ieszcze y sámo iákie imię / może być dáne tey rzeczy: ktorey nigdy nie było / y zgołá przez śię niemász ?

Náostátek : Pokázuie śie to y ztąd o Duchu świętym / że iest Osobą : Iże widome kształty ná śię przyimował. Jáko przy krzćie Páná Christusowym / przyiął kształt ćielesny y widomy Gołębice : Ták bowiem pisze Łukasz święty capit. 3. v. 22. *Y zstąpił Duch święty, w ćielesnym kształćie iáko Gołębicá, nádeń.* Tákże w dźień świątecżny / w kształćie ięzykow rozdźielnych y ognistych / y vśiadł nád káżdym z Apostołow Páná Jezusowych : Actor. 2. v. 3. Czegoby rzecz tá / ktora przez śię niczym nie iest / áni swey własney Osoby ma / żadnym sposobem vczynić nie mogłá. Bo iesliby to chćieli Adwersarze rozumieć / o poruszeniu wewnętrznym sercá álbo vmysłu : Tedyby záraz zá tym muśieli y to inferowáć: Że Duch święty iest Qualitas. Przyczym śie iednák nie ostoią : Bo te rzeczy ktore są Qualitates, álbo spráwámi Duchownymi wewnętrznymi y serdecznymi : nigdy kształtow ćielesnych / oczom ludzkim podległych / nie mogą ná śię przyimowáć. Poniewasz tákowe rzeczy / właśnie bywáią názywáne Accidentia, álbo przypadkiem iákiey rzeczy. Accidentium záśię pospolićie táka iest własność : że nie tylko nie mogą

żadnych inſzych kſztaltow ná ſie przyimowáć : ále też ſáme tego koniecżnie potrzebuią/ áby miáły inſze ſubiectum, i quo hæreant, & à quo ſuſtententur. Z tego tedy ſámego iuż ſie niewątpliwie zámknąć może: Iż ponieważ Duch świety/ widome kſztałty y cieleſne/ ocżom ludzkim oodległe/ ná ſie przyimował : ktorych żadnym ſpoſobem tá rzecż na ſie przyimowáć nie może/ ktora przez ſie rzecżą ſámą nie ieſt/ áni Oſobą : Przetoż Duch świety/ ma ſwoię Oſobę.

Ná wtorą rzecż odpowiádam.

Druga rzecż/ Adwerſarze/ w tych ſłowiech ſwoich te zámykáią : w ktorey twierdzą : iákoby dla tego Duch ś. oſoby ſwey własney miał być odſądzony : iże Piſmo ś. onim powiáda : że dány bywa/ y z niego dano bywa/ według miáry/ y bez miáry/ że bywa wylany/ y z niego bywa wylano/ że nim bywáią nápoieni ludźie/ że bywa pomnożony/ ná dwoy naſob dawány/ że ſie ná cząſtki dźieli/ że bywa odięty / y z niego odięto bywa/ że cżáſem ieſt/ cżáſem go nie máſz/ że zágáſzony bywa : y inſze podobne rzecży : Ale y to ſtąd Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż áni dla tych przyczyn/ ktore Adwerſarze In medium przynoſzą: Duch ś. Oſoby ſwey własney: nie może być odſądzony.

Naprzod : Dla tego : Że nigdźie Piſmo świete tego nie vkázuie: áby dla tego te rzecży pomienione o Duchu świętym miáło wſpominác : żeby Duch świety oſoby ſwey własney był odſądzony. A ieśli inácżey : Niechay Adwerſarze/ mogąli/ przywiodą z niego áby iedno zrzetelnic o tey rzecży świádectwo.

Powtore : Dla tego : Że tego áni te mieyſcá Piſmá ś. w ſobie nie zámykáią/ do ktorych ſie referuią Adwerſarze/ áby Duch świety/ nie miał mieć ſwey własney oſoby. Co káżdy tym lepiey obacży/ gdy ſie tym ſámym mieyſcom Piſmá świetego/ do ktorych Adwerſarze vkázuią : przypátrzy. Vkázuią Adwerſarze do *Pierwſzego* mieyſcá: Act. 5. v. 32. Tego mieyſcá ſłowá ták ſie máią : *A my ieſteſmy*

smy onemu świádkámi tych rzeczy ktore mowimy: y owszem y Duch święty ktorego dał Bog posłusznym sobie. Z ktorych słow / nikt y iednego słowká o tym nie baczy: co chcą mieć Adwersarze. Bo tu tylko otym Piotr święty mowi: Ze y sam Duch święty / wespoł z Apostołmi był świádkiem Christusowym: á tego nie mowi: áni iáwnie / áni podobieństwem: áby ten Duch święty: nie miał mieć swey własney osoby. *Do Drugiego* mieyscá vkázuią Adwersarze: I. Ioan. I. v. 13. Ná tym mieyscu / nie tylko áby co tákowego o Duchu świętym nápisano było / coby chcieli mieć Adwersarze: ále y wierszá tego trzynastego niemász. Gdyż pierwszy Rozdział pierwszego listu Janá świętego / nie zámyka w sobie tylko dziesięć wierszow. A nie tylko że tu tego niemász gdzie Adwersarze vkázuią: ále y przez wszytkie trzy listy Janá świętego / w żadnym wierszu trzynastym: y iednego słowká o tym Jan ś. nie wspomina: Przetoż tym sámym przedsięwzięcie Adwersárskie vpada. *Do Trzeciego* mieyscá vkázuią: Ioan. 3. ℣. 34. Tego mieyscá słowá ták się máią: *Abowiem ten ktorego posłáł Bog, słowá Boże mowi, bo temu Bog nie pod miárą dawa Duchá.* Z ktorych słow / y iednego słowká Adwersarze pokázáć nie mogą: ktoreby osoby własney Duchá świętego odsadzáło. Bo to mieysce / tylko to wsobie zámyka: że Bog Oćiec / Christusowi Pánu / nie pod miárą dawa Duchá: ále w nim wszytkie skárby mądrośći y vmiejętnośći są záwárte: Coloss. 2. ℣. 3. *Czwarte* mieysce vkázuią: Ephes. 4. ℣. 7. Tego mieyscá słowá ták się máią: *Ale káżdemu z nas dána iest łáská, według miarki dáru Christusowego.* W ktorych słowiech / Apostoł nie tylko áby miał osoby własney odsadzáć Duchá świętego: ále go zgołá y nie wspomina iáwnie: to tylko mowi o sobie / y o inszych sobie podobnych: że káżdemu z nich dána byłá łáská / według miárki dáru Christusowego. *Piąte* mieysce vkázuią: Actor. 2. v. 17. y 33. Tego mieyscá słowá ták

ſie máią: *Y bedzie w czáſy oſtáteczne. (mowi Bog) wyleie z Duchá moiego ná wſzelkie ćiáło, y będą prorokowáć ſynowie wáſzy, y Corki wáſze, y młodzieńcy wáſzy widzenia widzieć będą, y ſtárſzy wáſzy ſny śnić będą.* W ktorych ſłowiech/ y iednego ſłowká tákże niemáſz: ktoreby miáło twierdźić: że Duch ś. oſoby nie ma: ále tylko obietnice Bożą. Piotr. ś. przypomina: że czáſow oſtátecznych/ obiecał był Bog wylać z Duchá ſwoiego ná wſzelkie ćiáło: y cyl vkázuie dla czego? że dla tego: áby byli Synowie ludu iego Prorokowáli/ y Corki/ młodźieńcy widzenia widźieli/ á ſtárcy ſny śnili. Wierſzá záśie 33. ſłowá ták ſie máią: *Kiedy tedy práwicą Bożą był wywyżſzony, y obiecánego Duchá świetego wziął od Oycá, toć teraz wylał ná co wy pátrzyćie, y co słyſzyćie.* W ktorych ſłowiech tákże nic niemáſz o tym/ áby Duch świety/ nie miał mieć ſwey włáſney oſoby: ále to tylko te ſłowá w ſobie zámykáią: że Pan Chriſtus wywyżſzony bedąc práwicą Bożą/ á wźiąwſzy Duchá świetego od Oycá/ ktorego pierwey obiecał/ onego ná Apoſtoły ſwoie wylał. *Szoſte* mieyſce vkázuią: 1. Cor. 12. ✠. 13. Tego mieyſcá ſłowá ták ſie máią: *Abowiem przez iednego Duchá, my wſzyſcy w iedno ćiáło pokrzczeni ieſteſmy, choć Zydowie, choć Grekowie, choć niewolnicy álbo wolni: y wſzyſcy iedzn napoy piliſmy w iednego Duchá.* W ktorych ſłowiech/ iáko káżdy baczy/ niemáſz żadnego podobieńſtwá y naymnieyſzego/ żeby przez nie Páweł świety/ Duchá świetego oſoby miał odſadzáć: ále tylko mowi o pokrzczeniu nas wſzytkich w iedno ćiáło/ przez iednego Duchá. &c. *Siodme* mieyſce vkázuią: Epheſ. 5. ✠. 18. Tego mieyſcá ſłowá ták ſie máią: *Y nie opiiayćie ſie winem w ktorym ieſt zbytek, ále ſie nápełniayćie Duchem.* Te ſłowá tákże nic tákowego w ſobie nie zámykáią: coby Duchá świetego oſoby iego włáſney odſadzáć miáło: tylko w nich Apoſtoł świety roſkázuie wybránym Páńſkim/ nápełniáć ſie Duchem. *Oſme* mieyſce vkázuią: 2. Reg. 2. v. 9. Tego

mieyſcá

mieyscá słowá ták sie máią: *A gdy przeszli, Heliasz rzekł do Elizeusza: Zaday ábym ći co vczynił, pierwey niżeli wzięty będę od ciebie. Y rzekł Elizeusz: niechay będzie proszę miárá ná dwoy násob Duchá twoiego nádemną.* W ktorych słowiech/ żadney wzmianki niemász/ áby Duch ś. nie miał mieć swey własney osoby: ále tylko iest prosbá Elizeuszá do Heliaszá/ áby był mogł mieć Elizeusz sowitą miárą Duchá Heliaszowego v siebie. *Dziewiąte* mieysce vkázuią: Ioan.7. v.39. Tego mieyscá słowá ták sie máią: *A to mowił Iezus o Duchu, ktorego mieli wziąć wierzący weń: ábowiem iesscze Duch święty nie był, ábowiem iesscze Iezus nie był vwielbiony.* W ktorych słowiech/ niemász nic o tym áby Duch święty/nie miał mieć osoby: ále to tylko pisze Ewángelistá ś. że Christus Pan/ mowiąc te słowá ℣.38. *Kto wierzy w mie, iáko Pismo powiedziáło, strumienie wody żywey popłyną z żywotá iego:* mowił ie o Duchu świętym/ ktorego mieli wziąć weń wierzący: ktory Duch ś. iesscze w ten czás nie był: nie dla tego żeby zprostá nie był: ále dla tego: że iesscze nie był dány tym ktorzy mieli vwierzyć w Christusá: á nie był dány dla tego: że iesscze Christus nie był vwielbiony: iáko sie sam Ewángelistá explikuie. *Dziesiąte* á ostátnie mieysce w tym przedsięwzięciu Adwersarze vkázuią: 1.Tess.5.℣.19. Tego mieyscá słowá ták sie máią: *Duchá nie zágászayćie* W ktorych słowiech tákże Apostoł nic nie mowi/ áby Duch święty/nie miał mieć swoiey osoby: ále tylko Tessálończyki nápomina: áby Duchá w sobie nie zágászáli. Poniewaz tedy áni te sáme mieyscá/do ktorych sie Adwersarze referuią/żadnym sposobem tego nie czynią / áby Duchá ś. miáły odsądzáć własney iego Osoby: iáko sie zrzetelnie słowá ich wszytkie położyły: ále wszedzie vkázuią przećiwną rzecz temu przedsięwzięciu Adwersárskiemu: iáko sie pokazáło: Przetoż też z nich Adwersarze/ nie mogą mieć słusznego dowodu/ ná odsądzenie Duchá świętego/ własney osoby.

Potrzećie: Ale żeby ſie ieſzcze tym lepiey Adwerſarzom dogodziło: tedy káżdemu mieyſcu z tych pomienionych / z oſobná y poiedynkiem: tym lepiey ſie ieſzcze przypátrzymy: tákże też y ſpoſobowi/ktorym z káżdego mieyſcá tych/ Adwerſarze vſiłuią wywrzeć dowod ná odſądzenie oſoby własney Duchá świętego.

Pierwſze mieyſce Actor. 5. ℣. 32. to w ſobie zámyka: Iż Bog Duchá świętego dawa poſłuſznym ſobie. Z tego táki dowod Adwerſarze wywrzeć vſiłuią: Oſobá żadną miárą nie może być dawána od Bogá poſłuſznym iemu. Iż tedy Duch święty/ bywa dawány od Bogá poſłuſznym iego: Przetoż Duch święty nie ieſt oſobą.

Ná to odpowiádam.

Duch święty/ nie może być dla tego Oſoby ſwey własney odſądzony: iże od Bogá dawány bywa poſłuſznym iego.

Okazánie: Iż choć Duch ś. bywa dawány od Bogá: tym ktorzy mu ſą poſłuſzni: przećie dla tego słuſznie nie może ſie odſądzáć Oſoby.

Naprzod: Dla tego: Że to nie ieſt Sufficiens Ratio, dla tego Duchá świętego odſądzáć własney oſoby: iże dawány bywa od Bogá. Gdyż ieśli ináczey: Tedy y Syn Boży oſoby ſwey własney muśiałby być odſądzony: iáko ten/ ktory nam też ieſt dány od Oycá ſwego: Eſai.9.℣.6. Ioan.3.v.16. Rom.8.v.32.

Powtore: Dla tego: Że wielka Ambiguitas zámyka ſie w tym słowku Duchá. Bo opuśćiwſzy inſze iego znáczenia/ to co ſie do náſzego przedśięwźięćia śćiąga/ krotko powiem. Duch święty/ oſobliwie bierze ſie dwoiáko w Piśmie ś. *Naprzod*: Zá ſáme oſobę Duchá świętego/ przez ſię będącą/ od Oycá y od Syná pochodzącą: wſzákże od Oycá / y od Syná rozeznáną: według tego iáko dawa rozumieć ſam Syn Boży/ przy formie krztu świętego: *Krzcząc ie w Imie Oycá, y Syná, y Duchá świętego.* *Potym* to názwiſko Duchá świętego/ bierze ſie w Piśmie świętym/ zá ſáme dáry Duchá ś. ták cudowne/ iáko y inſze: ktore też oſobliwie dwoiákim ſpoſobem dawáne bywáią:

wáią: Widomie y niewidomie. Widomie/ iáko w dźień świątecżny wylany był ná Apostoły/ w dárzech ięzykow y cudow: co w onym pierwszym kośćiele ták długo mieysce miáło/ poki náuká Ewángeliey nie byłá vtwierdzona. Niewidomie: iáko dar poświęcenia/ odrodzenia/ y innych tym podobnych/ktore do budowánia Kośćiołá Bożego należą/ y ktore szyroce wylicza Páwel ś. 1. Cor. 12. W iákim wyrozumieniu/ y to mieysce in controuersia: Actor. 5. v. 32. od Adwersarzow położone/ ma się rozumieć: Czego y sámi Adwersarze nie neguią: y owszem twierdzą: że tu to dánie Duchá ś. zá dar Duchá świętego rozumiáne ma być. Kiedyby tedy Duch święty/ álbo názwisko Duchá ś. w Piśmie świętym/ tylko w iednym wyrozumieniu się bráło/ á wszędźie dáry Duchá świętego/ á nigdźiey Osoby sámey Duchá ś. nie wyrażáło: tedyby dobrze Adwersarze zámykáć mogli: iż ten Duch święty/ nie ma swoiey osoby. Ale iże Duch ś. nie w iednym wyrozumieniu się bierze/álbo názwisko Duchá świętego w Piśmie ś. ále ná iednym mieyscu/ przez názwisko Duchá ś. rozumiáne bywáią dáry Duchá świętego/ á ná drugim mieyscu sámá osobá Duchá ś. iáko się pokazáło przy vstáwie krztu świętego/gdźie Duch święty/nie może się rozumieć zá dáry Duchá ś. ále zá sámę osobę Duchá świętego: w Imię ktorego powinniśmy się krźćić: á ieśliby tylko dáry miał znáczyć: tedybyśmy się w Imię dárow Duchá ś. muśieli krźćić? Pokazáło się to y z onych słow Jana świętego: 1. Epist. Cap. 5. ℣. 7. *Trzey są ktorzy świádczą ná niebie, Oćiec, Słowo, y Duch święty.* Gdźie Duch święty/ nie może być ináczey rozumiány/ tylko osobą przez się będącą: Bo ieśli ináczey: nie mogłby go był Jan ś. názywáć trzećim. Chybáby Adwersarze dáry Duchá ś. chćieli/álbo mogli/názywáć ná niebie świádkiem trzećim/ y iedno z Oycem/ y z Słowem? A y to przy tym vkazáć/ iákim sposobem te dáry/ ludźiom posłusznym Bogá/ dá-

wáne bywáią : ieśliże tylko ná niebie/ przy Oycu/ y Słowie/ są świádkiem trzecim: Gdyż ludźie mieszkáią ná źiemi : Przetoż Duch świety ma swoie Osobe.

Tymże sposobem/ y to o dárzech Duchá ś. y ich dispensáciey : ma być rozumiano : Co Pismo ś. o Duchu świetym wspomina : Iż według miáry bywa dawány/ wylewány/ że nim nápoieni bywáią ludźie/ że bywa pomnożony/ ná dwoy násob dawány/ że sie dźieliná cząstki/ bywa odiety/ że go czásem niemász/ czásem iest/ náostátek/że bywa zágászony : y insze rzeczy tym podobne/ktore álbo habitum, álbo priuationem, to iest/ mienie/ y odiećie Duchá świetego vkázuią.

Náostátek : A ieśliby przećię Duch świety/ dla tego miał być osoby swoiey własney odsądzony : iże ták tymi dárámi swoimi száfuie : że y wylewa ie ná ludźi/ y záśie zá pewnymi przyczynámi odbiera : że raz/ y inszym w większey obfitośći/ á drugi raz/ y inszym w mnieyszey mierze dawány bywa : tedyby tym sposobem y sam Oćiec niebieski/ musiał być Osoby swey własney odsądzony/ y Christus Pan : iże tymi dárámi Duchá świetego/ tákże száfuie/y one dawa. Bo iż Bog Oćiec tymiż dárámi Duchá ś. száfuie : zeznawa to to sámo mieysce : Actor.5. v.32. Actor.2. v.17. Iż tákże y Pan Christus száfuie tymi dárámi Duchá ś. to tákże vkázuie to sámo mieysce : Actor.2. v.33. Ioan.7.v.39. Lecz iże dla tego/ áni Christus Pan/ áni sam Oćiec niebieski/ nie może być słusznie y przystoynie osoby swey własney odsądzony : iże tymi dárámi Duchá ś, tákże száfuie y one dawa : Przetoż áni sam Duch świety nie może być słusznie y przystoynie dla tego Osoby swey własney odsądzony : iże temiż dárámi száfuie y one dawa. A ták y z tych wszytkich świádectw Pismá świetego/ od Adwersarzow przypomnionych : żadney podpory Adwersarze nie mogą mieć w swoim przedśięwźięćiu.

Ná trze-

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz Adwersarze/ w tych słowiech swoich/ tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y dla tego Duch święty/ nie miał mieć swoiey właśney Osoby: iże Pismo święte o nim mowi: że iest Duchem Bożym: álbo iáko Adwersarze mowią: iże iest w sámym Bogu z przyrodzenia: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że to ná to Adwersarze czynią: áby záprzawszy Duchá świętego być czym/ od Oycá rozeznánym: záprzeć też y tego tym łátwiey mogli: że nie ma osoby swoiey właśney przez się będącey. Jákoż kiedyby Pismo święte/ Duchá świętego/ rozeznánym od Oycá nie ukázowáło: słusznieby o nim zámykano mogło być: że nie ma swey właśney Osoby. Gdyż tá rzecz/ktora per se nusquam subsistit, sed sustentatur ab alio: nie może być osobą: ponieważ osobá nic inszego nie iest: tylko Indiuiduum per se subsistens, intelligens, incommunicabile, non sustentatum ab alio: iáko iey deffinitia dawána bywa. Lecz iż Duch święty iest od Oycá rozeznány/ y przez się będący: iáko się wnetże pokaże: Przetoż też iest Osobą. A ták nie może dla tego Osoby swoiey vtracáć: iże iest Duchem Bożym.

Okazánie: Iż Duch ś. áni dla tego Osoby swey właśney nie może być odsądzány: iże go Pismo ś. názywa Duchem Bożym: y iże iest w sámym Bogu z przyrodzenia: iáko Adwersarze mowią.

Powtore: Dla tego: Że się wielce mylą ná tym Adwersarze: áby Pismo święte/ Duchá świętego nie miáło iáwnie pokázowáć: iáko Osobą przez się będącą: ták też Osobą rozeznáną/ od Oycá/ y od Syná: Czego te dowody iásne położę.

Osobne okázánie: Iż Duch ś. nie tylko iest Osoba / ale że iest rozeznána od Oycá/y od Syná Osoba.

Pierwszy ſtąd: Że ten Duch święty/ w Piśmie świętym/zrzetelnie tákim bywa názywány: ktory iest Duchem Oycá/ y Syná: od obudwu pochodząc: iáko te mieyscá pokázuią: Ioan. 15. ℣.26. Ioan. 16. v. 7. Galat. 4. ℣. 6. Jeśliby tedy Duchá ś. osobá nie byłá rozeznána / od osoby Oycowskiey y Synowskiey: tedyby żadnym sposobem ten Duch ś. nie mogł się názywáć Duchem Oycá / y Syná:

1. Że iest Duchem Oycá/ y Syná.

ná: Gdyż żaden śiebie sámego nie może być Duchem: iáko áni Oycem śiebie sámego żaden nie może być/ áni Synem: Ale Oćiec/ iest Syná swego Oćiec/ á Syn tákże/ Oycá swego Syn: osoby rozeznáne wzaiem od śiebie/ Oycowska od Synowskiey/ á Synowska od Oycowskiey. Lecż iże przećię zrzetelnie Duch święty/ bywa názywány Duchem Oycá/ y Syná/ w Piśmie świętym: iáko sie pokazáło: Przetoż osobá Duchá ś. iest rozeznána/ od osoby Oycá/ y Syná. To pierwszy tey rzeczy dowod.

2. Że iest inszym od Oycá/ y od Syná.

Drugi biorę stąd: że tenże Duch święty/ zrzetelnie w Piśmie świętym inszym názywány bywa od Oycá/ y od Syná: Ioan. 14. v. 16. gdźie mowi Syn Boży: *Będę prośił Oycá á inszego poćieszyćielá pośle wam.* Jeśliby tedy osobá Duchá świętego/ nie miáłá być rozeznána od osoby Oycá niebieskiego/ y od osoby Syná iego: tedyby sam Syn Boży/ tego Duchá świętego/ nie mogł názywáć inszym/ iáko od śiebie/ ktory iest Oycá swego Synem: ták pogotowiu od osoby sámego Oycá niebieskiego: Gdyż osobá Oycá niebieskiego/ nie może być insza/ áni rozeznána od sámego Oycá niebieskiego: iáko áni osobá Synowska/ nie może być insza áni rozeznána: od sámego Syná Bożego. Iż tedy zrzetelnie sam Syn Boży/ Duchá świętego názywa inszym: iáko od śiebie/ ták y od Oycá swego niebieskiego: Przetoż osobá Duchá świętego/ iest insza y rozeznána/ od osoby Oycá niebieskiego/ y Syná Bożego.

3. Że bywa posyłány od Oycá/ przez Syná.

Trzeći dowod biorę stąd: Że tego Duchá świętego/ Syn Boży posyła od Oycá: iáko mowi Ioan. 15. v. 26. *Duch ktorego ia wam pośle od Oycá.* Czym sámym tákże iáśnie znáć dawa: że osobá Duchá świętego/ iest rozeznána od osoby Oycá niebieskiego/ y Syná Bożego: Bo kiedyby nie byłá rozeznána: tedyby ten Duch święty/ od Oycá nie mogł być posyłány: áni Syn Boży mogłby go posyłáć. Gdyż ten ktory co posyła/ záwsze muśi być inszy y rozeznány od oney sámey rzeczy: ktorą posyła: Tákże y

ten

ten muśi być inszy y rozeznány/ iáko od tego od ktorego co posyła: ták też y od tey rzeczy/ ktorą od kogo inszego posyła. A ieśli ináczey: to iest: że osobá Duchá świętego nie iest inszá áni rozeznána od osoby Oycá niebieskiego: tedyć to zátym muśi iść: że Syn Boży/ obiecuiąc posłáć/ y zgołá posławszy prawdźiwie/ od Oycá/ Duchá świętego: posłał sámego Oycá niebieskiego. A ieśliby iescze táż osobá Duchá świętego/ nie miáłá być inszá od Syná Bożego osoby/ ktory go posyła: Tedyćby y to zátym muśiáło być rzeczono: że też Syn Boży/ posyłáiąc y obiecuiąc Duchá świętego: śiebie sámego posłał y posłáć obiecował.

Cźwarty dowod biorę ştąd: Że przy krzćie świętym/ zosobná y ná trzećim mieyscu/ powinniśmy śię krzćić w Imię Duchá świętego. Jeśli tedy osobá Duchá świętego/ nie iest rozeznána áni inszá od sámey osoby Oycá niebieskiego/ y Syná iego: tedybyśmy śię nie mogli krzćić żadnym sposobem/ zosobná y ná trzećim mieyscu w porządku: w Imię Duchá świętego. Jśćby muśiáło y to zátym/ że krzcząc śię w Imię Duchá świętego ná trzećim mieyscu/ á pierwey w Imię Oycá: krzćilibyśmy śię dwá rázy o ieden raz w Imię Oycá niebieskiego: ieśli to prawdá: że osobá Duchá świętego/ nie iest inszá od osoby Oycá niebieskiego: iáko znáć dawáią Adwersarze. Jśćby potrzećie y to muśiáło zátym: że ieśli y od osoby Syná Bożego/ tá osobá Duchá świętego/ nie iest inszá: tedybyśmy śię też dwá rázy krzćili w Imię Syná Bożego: raz ile iest Synem/ drugi ile iest Duchem świętym: Bo y w Imię Syná/ y w Imię Duchá świętego/ powinniśmy śię krzćić. *Náwet*: y toby zátym iść muśiáło: że ieśli osobá Duchá świętego/ nie iest inszá áni rozeznána/ od osoby Oycá/ y Syná: tedyćby tenże muśiał być Oycem/ ktory y Synem/ ktory y Duchem świętym. Duch święty tákże tenże/ ktory Oycem/ y Synem. A tu śię zámknie heretictwo Sábelliáńskie. A ták ieden/ będźie názwány trzemá.

4. Żeśmy śię powinni krzćić w Imię iego zosobná.

trzemá. A krzest ten/ktory mamy odpráwowáć w Imię trzech/ to iest/ w Imię Oycá/ y Syná/ y Duchá świętego: rzeczą sámą będźie krztem tylko w Imieniu iednego: Co wszytko iest wielkie Absurdum.

5. Ze sie názywa ná niebie świádkiem trzecim.

Piąty dowod biorę: z onego świádectwá Janá ś. 1. Epist. Cap. 5. ℣. 7. *Trzey są ná niebie, ktorzy świádczą, Oćiec, Słowo, y Duch święty.* Ieśliby tedy Osobá Duchá świętego/ nie byłá inßa y rozeznána/ od Osoby Oycá y Syná: tedyćby zgołá Jan ś. miedzy tymi dwiemá świádkámi niebieskimi: Duchá świętego nie mogł názywáć trzećim. Bo trzeći/ bywa názywány trzećim/ nie względem śiebie/ ále względem drugich dwu: od ktorych iest rozeznány. A ieśli ináczey: tedyć Oćiec niebieski/ sobie sámemu będźie pierwßym y trzećim: Syn Boży tákże/sobie sámemu będźie wtorym y trzećim: Wtorym względem Oycowskiey Osoby/ od ktorego Osoby/ Osobá Synowská iest inßa y rozeznána. Trzećim względem Duchá świętego: ieśli to prawdá/ że Osobá Duchá świętego/ nie iest inßa/ áni rozeznána: iáko pierwey od Osoby Oycá: ták też y od Osoby Syná.

6. Ze mu tákie rzeczy Pismo ś. przywłaßcza: ktore tylko iemu sámemu należą: á miánowićie to: że od Oycá/ y od Syná pochodźi.

Ostátni tey rzeczy dowod biorę: Ab Attributis distinctis, to iest/ od rzeczy rozeznánych/ ktore tylko sámemu Duchowi świętemu Pismo ś. przywłaßcza: A osobliwie od tey iedney: Ze ten Duch święty/ od Oycá/ y od Syná pochodźi: iáko sie wyżßey pokazáło. Bo nie mniey Duchem Syná Bożego/ iáko y sámego Oycá niebieskiego: bywa názywány. Ieśliby tedy Osobá Duchá świętego/ nie byłá inßa áni rozeznána od Osoby Oycá niebieskiego: tedyćby to zátym muśiáło iść: żeby Oćiec niebieski: muśiał być tym sámym Duchem świętym od śiebie pochodzącym. Co iednák być nie może: Bo záwße/ inßa y rozeznána muśi być tá rzecz/ktora od kogo pochodźi: á inßy y rozeznány ten od oney rzeczy/ktora od niego pochodźi. A gdy ießcze Pismo ś. ukázuie/ że ten Duch święty/

nie

nie tylko od Oycá / ále y od Syná pochodźi: bo go nie mniey Syn/iáko y Oćiec dawa: iáko Jan ś. mowił Matt. 3. v. 11. *Ten iest ktory was okrzći Duchem świetym y ogniem.* Tedyby y to zátym iść muśiáło: że Osobá Oycá niebieſkiego pochodźi: tákże od Syná: Co ieſt ſproſne Abſurdum.

Potrzećie: A dla tego to Adwerſárzom nie może być pozwolono: Że ieśliby dla tego Duch świety osoby ſwey włáſney miał być odſądzony: iże go Piſmo świete názywa Duchem Bożym: tedyby tymże ſpoſobem y ſam Chriſtus/ muśiał być oſoby ſwey włáſney odſadzony/ dla tego: że go też Piſmo świete názywa Chriſtuſem Bożym: 1. Cor. 3. ✡. 23. *Wy ieſteśćie Chriſtuſowymi, á Chriſtus Boży.* Muśieliby tym ſpoſobem y wßyſcy wybráni odſądzeni być tákże káżdy z oſobná/ ſwey włáſney oſoby: dla tego: iże ie też Piſmo świete názywa Bożymi: 1. Cor. 3. ✡. 9. *Rolá Bożá, Bożym budowániem ieſteśćie*: mowi Apoſtoł. Lecż iże dla tego ſłußnie y przyſtoynie/ áni Chriſtus Pan/ Oſoby ſwey włáſney nie może być odſądzony: iże ſie w Piśmie świetym názywa Chriſtuſem Bożym: áni wybráni káżdy ſwey włáſney oſoby nie mogą być dla tego odſądzeni: iże ſie názywáią w tymże Piśmie świetym: Bożymi: Przetoż áni Duch świety/ nie może być dla tego ſłußnie y przyſtoynie Oſoby ſwey włáſney odſądzony: iże názywány bywa Duchem Bożym.

Náoſtátek: A ieśli ießcże y dla tego/ Oſoby ſwey włáſney/ od Oycá rozeznáney/ Duch świety ma być odſadzony: iże ieſt w Bogu/ iáko mowią Adwerſárze: Tedy znowu tymże ſpoſobem/ muśiałby być y Syn Boży/ włáſney ſwey Oſoby od Oycowſkiey rozeznáney: odſądzony: iże o ſobie ſam świádcży: że ieſt w Bogu/ álbo w Oycu. Muśiałby y ſam Oćiec niebieſki tymże ſpoſobem/ Oſoby ſwey włáſney/ od Oſoby Synowſkiey rozeznáney: być odſądzony: iże tákże ſam Syn Boży o nim świádcży: że

Duch ś. áni dla tego Oſoby ſwey włáſney/ od Oycá rozeznáney: nie może być odſadzony: iże ieſt w Bogu.

on iest w nim/ iáko w swoim Synu: Bo ták o obudwu tych rzeczách powiedział Philipowi: Ioan. 14. v. 10. 11. *Nie wierzyß iże ia w Oycu iestem, á Oćiec we mnie iest. Wierzćieß mi iże ia w Oycu iestem, á Oćiec we mnie.* Lecz iże dla tego słusznie/ Syn Boży Osoby swey własney/ rozeznáney od Osoby Oycowskiey: nie może być odsadzony: iże iest w Oycu: Ani Oćiec niebieski/ tákże nie może być słusznie áni przystoynie Osoby swey własney/ od Osoby Synowskiey rozeznáney: dla tego odsadzony: iże iest w Synu: Przetoż áni Duch święty/ nie może być dla tego słusznie áni przystoynie Osoby swey własney odsadzony: od Oycá rozeznáney: iże iest w Bogu. Inßy tedy sposob Pismo ś. vkázuie/ ktorym, Duch święty iest w Bogu: nie ten: áby stąd miáło być zámykano: że Osobá Duchá świetego/ iest w osobie Bogá Oycá: álbo: że Duch święty/ osobą iest tenże co y Oćiec. Iáko y tu inßy sposob pokázuie: ktorym Bog Oćiec iest w Synu/ á Syn w Oycu: oprocz tego sposobu: áby Osobá oycowska/ miáłá być w Osobie Synowskiey: á Synowska w Osobie Oycowskiey: álbo żeby Oćiec Osobą miał być tymże co iego Syn: á Syn tákże Osobą tymże co iego Oćiec.

Ná czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz Adwersarze/ w tych słowiech swoich te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby v dla tego Duch święty/ Osoby swey własney/ od Oycowskiey rozeznáney/ miał być odsadzony: iże bywa názywany mocą Bożą: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie

Duch ś. choć sie názywa mocą Bożą dla tego iednák nie odsadza sie O.

Dla tego: Ze y Christus Pan/ choć zrzetelnie w Pismie ś. bywa názywány Mocą Bożą: I. Cor. 1. v. 24. á przećie dla tego Osoby swoiey własney/od Osoby Oycowskiey rozeznáney: odsadzony być nie może: O czym iże sie w Pierwßych Xięgách dostátecznie tráktowáło/ pod

Arty-

Artykułem Trzecim/ obronę dáiąc ná ono mieysce: 1.Cor. 12.v.8. &c. Przetoż tám pobożnego Czytelniká odsyłam. | soby włá- sney.

Ná piąta rzecz odpowiádam.

Piąta rzecz á ostátnią/ w tych słowiech swoich Adwersarze tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y dla tego Duch świety nie miał być Osobą przez się będącą/ od Osoby Oycowskiey rozeznáną: iżeby to zá tym iść muśiáło/ żeby muśiał mieć Istność Boską: á zwłaszczá gdy mu Pismo świete tákie rzeczy przypisuie/ ktore są własne Istnośći Boskiey: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie

Dla tego: Ze Istność Boska/ ktora Duchowi świetemu należy/ żadnym sposobem nie znośi áni psuie Osoby własney Duchá świetego. A owszem ex necessitate consequentiæ, to zá tym iść muśi. Bo ieśli Duch świety ma swoię własną Osobę/ od Osoby Oycá rozeznáną: iáko się dostátecznie pokazáło: tedyć to zá tym koniecznie iść muśi: że tá osobá Duchá ś. własna: będźie muśiáłá być konsiderowána/ álbo iáko stworzenie/ álbo iáko stworzyćiel: Gdyż miedzy tymi dwiemá rzeczámi/ niemász nic trzećiego. Lecz iż własna Osobá Duchá świetego: nie może być konsiderowána iáko stworzenie: Bo go Pismo świete nigdźie stworzeniem nie pokázuie: Zostawa tedy: Ze Osobá Duchá ś. muśi być iáko stworzyćiel konsiderowána. Aiż iáko stworzyćiel: Tedyć iáko Bog z nátury prawdźiwy. A ták Istnośći Boskiey nie może być odsądzony. Obiedwie tedy te rzeczy są prawdźiwe: to iest: y tá Pierwsza: Ze Duch świety ma swoię włásną Osobę/ od Oycowskiey/ y Syná Bożego rozeznáną: A tá druga: Ze ma Istność Boską. O czym iże się szyroce/ y dowodnie z Pismá ś. ták ná tym mieyscu wyżey tráktowáło: iáko y we wszystkich Pierwszych Kśięgách przez cáłe Pięć

Istność Boska mieć Duchowi ś nie znośi Osoby iego.

Rozdźiałow: Przetoż tu od tego ſuperſeduię: áni więcey Czytelniká pobożnego chcę zábáwiáć.

CZWARTA ROSPRAWA.

Z ſtrony tego/ co vkázuią Adwerſarze/ iákoby miánowićie te mieyſcá Piſmá świętego miáły być rozumiáne/ w ktorych Duchowi ś. ſpráwy Oſobom włáſne/ y ſámemu Bogu należące/ przypiſowáne bywáią. Abowiem ták o tym w Kátechizmie ſwym nápiſáli: fol. 254. 255.

Iákoż tedy te mieyſcá rozumieć, w ktorych Duchowi świętemu ſpráwy Oſobom włáſne, y ſámemu Bogu należące przypiſowáne bywáią?

Ták, że częſto w ſámych Piśmiech świętych rzeczom niektorym to bywa przypiſowano, co właśnie Oſobom należy: á przedśie one rzeczy nie ſą oſobámi; iáko grzechowi, że oſzukał y zábił:
Rom. 7. v. 11. *y Zakonowi, że mowi: y Piſmu, że vpátruie y wprzod opowiádał:*
Rom. 3. 19. *y Miłośći, że ieſt długo ćierpliwa, łágodna, nie zayzrzy; nie ſkrze-*
Galat. 3. v. 8. *tna ieſt; nie nádyma ſie, nie czyni nic nieprzyſtoynego, nie ſzuka*
1. Cor. 13. *co ieſt iey, y nie wzruſza ſie; nie myśli złego; nie ráduie ſie z nieſpráwiedliwośći: ále ſie weſeli z prawdy; wſzytko znośi, wſzytkiemu wierzy, wſzytkiego ſie nádźiewa: wſzytko ćierpi: y nádoſtátek Duchowi, to ieſt wiátru, że wieie kedy chce, y głos iego słyſzyſz, ále niewieſz ſkad przychodźi, y dokad idźie.*
Ioan. 3. v. 8 *A poniewaz Duch święty ieſt mocą Bożą, tym ſie dźieie, że to co Bogu właśnie należy, Duchowi świętemu przypiſano bywa; y pod Imieniem Duchá świętego częſtokroć nic inſzego ſie nie rozumie, iedno ſam Bog, ile te moc ſwoie przezeń pokázuie.* To własne Adwerſárſkie słowá.

Ná to Odpowiádam Dwoiáko.

Ná pierwſzą rzecz odpowiádam.

Pierwſzą

PIerwsza rzecz Adwersarze/ w tych słowiech swoich te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby mianowićie tym względem spráwy osobom własne/ Duchowi ś. w Pismie świętym miáły być przypisowáne: ktorym względem y tym rzeczom w Pismie świętym Actia przypisowána bywa/ ktore ad Instantiam sámi Adwersarze przywodzą: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze to czynią Adwersarze dla tego: áby własney osoby mogli odsądźić Duchá świętego: ktora iáko z inszych dowodow Pismá świętego pokázowána bywa: ták też osobliwie y z tych rzeczy/ w ktorych Pismo święte/ Duchowi świętemu/ Actia Osobie własną: przypisuie. Ktoremu mniemániu Adwersárskiemu: iże sie wyższey przećiwna rzecz iásnymi dowody Pismá świętego pokazáłá: Przetoż y ná tym mieyscu dla tego: to przedśięwzięćie Adwersárskie nic nie waży.

Okazánie: Iż spráwy Osobom własne/ Duchowi ś. nie mogą sie tym względem przypisowáć: ktorym sie przypisuią tym rzeczom ktore Adwersarze ad Instantiam przywodzą:

Powtore: Dla tego: Ze niczym tego Adwersarze ná Duchá ś. nie dowiodą: áby dla tego nie miał mieć Osoby: choć sie mu Actia spraw osobom własnym/ y sámemu Bogu należących: przypisuie: iże y te rzeczy/ ktore sámi Adwersarze w pośrodek przywodzą: choć sie im przypisuie rzeczy osobom należących Actia: przećię nie zostawáią osobą.

Potrzećie: Dla tego: Ze ieśliby to prawdá miáłá być/ iż tákimi sposobem Duchowi świętemu/ przypisuią sie te rzeczy: ktore sámym osobom są własne: ktorym sposobem grzechowi: przypisuie sie że oszukał y zábił/ y Zakonowi/ że mowi: Pismu/ że vpátruie y opowiáda: Miłośći/ że iest długo ćierpliwa etć. tedyby to záraz zátym muśiáło być inferowano: że Duch świety/ iest táki iáko grzech/ iáko Zakon/ iáko Pismo/ iáko Miłość. Bo ieśli nie iest táki: Pytam: iáko mu tákimże sposobem tych spraw ktore wykonywa/ może sie przypisowáć Actia: iákim sie sposobem

sobem y tym rzeczom od Adwersarzow pomienionym: pewnych rzeczy przypisuie Actia ⁖ Gdyż tylko similis natura rerum & eadem: parit similes ac eosdem modos agendi. Ale ieśliż to o Duchu świetym nie może być rzeczono słusznie y przystoynie: Przetoż áni to: áby miał tákim sposobem te spráwy wykonywáć ktore wykonywa: iákim sie sposobem tym rzeczom od Adwersarzow w pośrodek przywiedzionym: pewnych rzeczy przypisuie Actia. A zátym áni to o Duchu świetym/ słusznie stad nie może być zámykano; áby sie dla tego osobá iego rozeznána y przez się bedaca; z tey Actiey, ktorey on w tych spráwách záżywa / ktore wykonywa: nie miáłá zámykáć y dowodźić: iże sie y tych drugich rzeczy/ z tey Actiey ktora im w pewnych rzeczách y pewnym sposobem / Pismo ś. przywłaszcza: osobá zámykáć áni dowodźić nie może.

Náwet: Dla tego: Ze iż tym rzeczom od Adwersarzow in medium przywiedzionym: przypisuia sie spráwy osobom własne: tedy sie to dźieie nie własnym mowy sposobem: czego nikt záprzeć nie może: Ale gdy Duchowi świetemu przypisowáne bywáia tákie spráwy: ktore sa osobom własne: tedy to sposobem mowy własnym. Bo Pismo świete przypisuiac mu tákowe spráwy: tedy mu ie nie ták przypisuie/ áby ie miał wykonywáć nie właśnie/ gdyż ie wykonywa właśnie: iáko Páwel świety 1. Cor. 12. tákowe spráwy Duchá świetego szyroce wypisuiac: vkázuie: gdy ták zámyka v. 11. *Ale to wszytko wykonywa ieden on y tenże Duch, vdzieláiac káżdemu z osobná iáko chce.* A ieśli inácżey: Tedyćby ták nie właśnie ći wszyscy/ tych dárow Duchá świetego/ muśieli sie vczestniki stáwáć/ ktorym Duch świety nimi száfuie: iáko niewłaśnie one y sam Duch świety spráwuie ⁖

Ná druga rzecz odpowiádam.

Druga rzecż Adwersarze/ w tych słowiech swoich te

zámy-

zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego/ to co Bogu własnie należy/ Duchowi świętemu miáło być przypisowano: iże Duch święty iest mocą Bożą: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że to Adwersarze mowią bez dowodu Pismá świętego.

Powtore: Dla tego: Że to dla tego czynią: áby przewiodszy/ że Duch święty/ nie iest czym od Oycá niebieskiego rozeznánym: ále że iest tylko mocą Bożą: zá tym to mogli tym łatwiey otrzymáć: że nie iest przez się będącą osobą: Ná czym iże się bárzo mylą: wyższey się pokazáło.

Okazánie: Iż choć Duch ś. iest mocą Bożą przecie się y dla tego O. soby swey własney nie odsądza.

Potrzecie: Y dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że ieśliby to miáłá być prawdá: Iż Duch święty/ nie iest Osobą przez się będącą/ od Oycá rozeznáną: ále tylko mocą Bożą: tedyć ták iest rzeczą Bożą/ iáko y te rzeczy są rzeczámi Bożymi/ ktore sámemu Bogu własnie należąc: Duchowi ś. przypisowáne bywáią. Lecz iże záwsze musi być tá rzecz rożna/ ktorey iákie rzeczy przypisowáne bywáią/ od tych sámych rzeczy/ ktore iey przypisowáne bywáią: Przetoż y Duch ś. ktoremu rzeczy Bogu własnie należące/ przypisowáne bywáią: iest rzeczą od Oycá rozeznáną. A ták iest osobą przez się będącą: nie tylko mocą Bożą.

Poczwarte: A co Adwersarze vdawáią: iákoby pod Imieniem Duchá świętego/ nie Osobá Duchá ś. ále sam Bog Oćiec miał być rozumiány: á to gdy te słowá przy końcu tey swoiey explikáciey piszą: *Y pod imieniem* (prá. wi) *Duchá świetego, częstokroć nic inszego się nie rozumie, iedno sam Bog:* Tedy tego nigdźie w Piśmie świętym Adwersarze nie pokażą: áby gdźie Bog Oćiec/ choć iest Duchem/ tym iednostáynym tytułem Duchem świętym názwány był. Chcąli tedy Adwersarze dogodźić swemu przedśięwźięciu/ niechay nam áby ieden przykład Pismá ś. pokażą: gdźieby Bog Oćiec/ álbo náwet y Syn iego miły Pan Jezus: Duchem świętym był názywány: Gdyż my zgołá o

Przez názwisko Duchá ś sam Bog Oćiec rozumieć się nie może.

iá o tym we wßyſtkim Piśmie ś. niewiemy? Ale iże to wątpliwa / áby nam to kiedy Adwerſarze mogli vkázáć iáśnie y zrzetelnie z Piſmá świetego: Przetoż pod Imieniem Duchá ś. ſam Bog Oćiec rozumieć ſie nie może.

Náoſtátek: A dla tego to Adwerſarzom nie może być pozwolono: Że ſámi Adwerſárze nie rozumieią ſie co mowią: Bo vdawßy ſie ná to: áby nic być rzeczą przez ſie rozeznána Duchá świetego: pokazáli: tym tego dowodzą: *Naprzod*: Że ieſt mocą Bożą. *Potym*: Że pod Imieniem Duchá świetego/ częſtokroć rozumie ſie nie co inßego: tylko ſam Bog. A iákoby ſie zápomniawßy: záraz przydawáią ná ſámym końcu: *Ile te moc ſw. ie przezeń* (to ieſt Bog) *pokázuie*. Abowiem táki porządek ſłow ſwoich kłádą: *Y pod Imieniem Duchá świetego, częſtokroć nic inßego ſie nie rozumie, iedno ſam Bog, ile te moc ſwoie przezeń pokázuie*. Ponieważ tedy Bog ſam/ moc ſwoię przez Duchá ś. pokázuie: iáko zeznawáią Adwerſarze: Przetoż pod Imieniem Duchá świetego: ſam Bog Oćiec nie może być rozumiány. Ale inßy tu ieſt Duch świety y rozeznány/ á inßy y rozeznány Bog Oćiec: czego y ſam przyrodzony rozum vczy: Bo záwße inßy muśi być ten/ ktory przez kogo moc ſwoię pokázuie: á inßy ten y rozeznány od tego: przez ktorego moc ſwoię pokázuie. A záśię: Ponieważ Duch świety/ ieſt inßy y rozeznány od Bogá Oycá: ktory przezeń moc ſwoię pokázuie: Przetoż gdy mu to przypiſowano bywa/ co Bogu właśnie należy: przypiſowano mu to bywa nic dla czego inßego/ tylko dla tego: Że ieſt Bogiem. Pieknie tedy Adwerſarze/ własnym śidelkiem/ ſámych śiebie vłowili: wyznawßy to w tych ſłowiech krociuśieńkich: czego ták bárzo negowáli.

Adwerſarze ſámi śiebie vłowili.

PIATA ROSPRAWA.

Luc. 1. v. 31.

Z ſtrony onych ſłow Anielſkich: Luc. 1. ℣. 31. do Pánny Máriey / w ten ſpoſob rzeczonych: *Duch świety*

przyidzie

przyidzie w cie, á moc Naywyższego záćmi tobie, á dla tegoż też to co sie z ciebie narodzi swiete, bedzie názwány Syn Boży. W ktorych słowiech / twierdzą Adwersarze: że sie przez názwisko Duchá świetego / y moc Naywyższego / iedná rzecz rozumie: Abowiem ták o tym w Kátechizmie swym: fol. 255. 256. nápisáli.

A iáko to powiádasz, że Duch świety iest mocą Bożą, poniewaž rozdzielnie miánowány iest Duch świety, y Moc Naywyższego, w słowiech Anielskich do Pánny Máriey?

Bárzo często sie to náyduie w Piśmie świetym, że iedná rzecz w iednym mieyscu, dwiemá roznymi imiony názywána bywa, ku wietszemu oney rzeczy obiáśnieniu. Co iż sie też na tym mieyscu dzieie, pokázuią te dwie mieyscá, w ktorych iednym Duch świety iest názwány mocą z wysokości. (co iedno iest z tym, moc Naywyższego) á w drugim poprostu Duch świety: y te gdzie iest nápisano o Pánu Chrystusie, v Máttheuszá y v Lukaszá S. że nurzáć bedzie Duchem świetym y ogniem. á v Márká świetego poprostu, Duchem świetym. To własne Adwersárskie słowá.

Actor. 24. 49.
Actor. 1. 5.
Matt. 3. 11.
Luc. 3. 16.
Mar. 1. 8.

Ná to odpowiádam.

Duch świety / y moc Naywyższego / w tych słowiech Anielskich / do Pánny Máriey rzeczonych: iedney rzeczy znáczyć / áni zá iedne rzecz rozumieć sie nie może.

Naprzod: Dla tego: Że to Adwersarze / tym przedśięwźiećiem twierdzą: áby przewieść mogli: że Duch S. nie iest nic rzeczą rozeznáną od osoby Oycá niebieskiego: Bo iáko moc Boża / nie może być rozeznána od Bogá: Ták też y Duch świety / bedąc mocą Bożą: nie iest nic rozeznány od Bogá. Ná czym iednák iż sie Adwersarze wielce mylą: iuż sie wyższey nie raz dowodnie pokazáło.

Okazánie: Iż w tych słowiech Anielskich / Luc. 1. v. 35. Duch świety / y moc naywyższego: iedney rzeczy znáczyć nie może.

Powtore: Dla tego: Że sam porządek słow / od Anioła do Pánny Máryey wyrzeczonych: tego ták rozumieć nie dopuszcza: Ták bowiem Anioł mowi: *Duch świety*

przyjdzie w ćię, á moc Naywyższego záćmi tobie. Ktoremu porządkowi słow Anielskich/ kto śię pilno przypátrzy/ sercá pobożnego będąc: łátwie obaczy: że tu te rzeczy od śiebie są rozgrániczone/ to iest/ Duch święty/ y moc Naywyższego. A ieśli czym osobliwiey rozgrániczone są: tedy rozną Actią, ktorą im Anioł Boży/ w spráwie iedneyże rzeczy náznácza/ álbo ráczey onę opowiáda. Duchowi ś. w tey spráwie opowiáda tę Actią: że miał przyść w Pánnę świętą: áby byłá mogłá począć zá przyściem iego/ w żywoćie swym/ męžá nieuznawszy. Mocy záśię naywyższego/ przypisuie tę Actią: że miáłá záćmić Pánnie świętey. Kiedyby tedy Duch święty/ á moc Naywyższego/ miáłá śię rozumieć rzeczą iedną: tedyby im był nigdy Anioł Boży/ iednegoż czásu y rázu/ y w spráwie iedneyże rzeczy: rozney Actiey nie przyznawał/ áni iednegoż czásu y rázu roznymi nazwiski názywał. Ale iż to przećię czyni: Przetoż tym dáie znáć: że Duch święty/ y moc Naywyższego: zá iednę rzecz/ ná tym mieyscu pomienionym: rozumieć śię nie mogą.

Potrzećie: A ieśli dla tego/ przez tę Moc Naywyższego/ sam Duch święty/ ma być rozumiány: iże ná niektorych mieyscách w Piśmie ś. Mocą bywa názywány: iáko Luc. 24. ✠ 49. Tedy tymże práwem/ przez tę Moc Naywyższego/ muśi być rozumiány sam Syn Boży: iáko ten/ ktorego też Pismo ś. zrzetelnie Mocą Bożą názywa: á osobliwie Páweł święty: 1. Cor. 1. v. 24. A ták y z tey miáry tu insza rzecz muśi być Duch święty/ á insza Moc Naywyższego: podług tego/ iáko nigdźie Duch ś. w Pismie świętym: Synem Bożym nie bywa názywány: áni Syn Boży Duchem świętym.

Poczwarte: A choćby śię Adwersarzom pozwoliło/ (czego iednák ták zprostá/ pozwolić śię nie może) Że ná tym mieyscu/ przez tę Moc Naywyższego/ tenże Duch święty/ ktorego śię wprzod wzmianká dźieie/ ma być rozumiány:

ny: tedy y to przecię nic przedsięwźięćia Adwersárſkie-
go: rátowáć nie może: iákoby Duch świety / nie miał nic
być rzeczą sámą przez śię rozeznáną / od Osoby Oycá nie-
bieſkiego: á zátym iákoby nic miał mieć áni ſwey włáſney
Osoby. Gdyż ieśliby ták być miáło / iáko chcą mieć Ad-
werſarze: tedy Oćiec niebieſki/ będąc ſam Naywyżſzym:
ſobie ſámemu muśiałby być Naywyżſzego mocą: podług
tego: iáko tu zrzetelnie Anioł Boży / tę Moc/ názywa
Mocą nie czyią inſzą: tylko Naywyżſzego Lecz iże nigdźie
Pismo ś.o Oycu niebieſkim tego nie mowi: áby będąc ſam
Naywyżſzym/ znowu ſobie ſámemu miał być Naywyż-
ſzego mocą: Przetoż Duch świety/ muśi być rzeczą przez
śię rozeznáną od Osoby Oycá niebieſkiego: A ták y Oso-
bę ſwą włáſną máiącym.

Popiąte: A ieśliby przećię ten Duch świety/ Mocą
Naywyżſzego będąc názwány: nie miał być vznawány
rzeczą rozeznáną od Osoby Oycá niebieſkiego: á zátym á-
ni ſwą włáſną Osobę máiącym: tedy to zátym będźie mu-
śiáło być rzeczono: że ſam Bog Oćiec włáśnie będźie mu-
śiał być rozumiány tym Duchem świetym / Mocą Nay-
wyżſzego názwánym. Ale iże nigdźie w Piśmie świetym/
Bog Oćiec niebieſki / Duchem świetym nie bywa názy-
wány: Przetoż ten Duch świety / Mocą Naywyżſzego
będąc názwány: rzeczą przez śię rozeznáną od Osoby Oy-
cá niebieſkiego: ma być vznawány. A ták y ſtąd przed-
śięwźięćie Adwersárſkie vpada.

Náoſtátek: R to przedśięwźięćiu Adwersárſkiemu
przeſzkadza / zſtrony tey rzeczy/ iákoby Duch świety nie
miał nic by rozeznány od osoby Oycá niebieſkiego: iże ſá-
mi Adwerſarze w tymże Kátechizmie ſwym/ y pod tymże
tytulem o Obietnicy Duchá świetego: fol. 247. 248.
nápiſáli: że przez to ſłowo Duch świety/ w Piśmiech
Nowego Przymierza: Naprzod znáczy ſie ſámá Ewán-
gelia. A potym nádźieiá mocna y pewna żywotá wie-

cżnego/ nam obiecánego/ ktorgbyśmy w sercu náßym poczuwáli, Lecż iż nádźieiá żywotá wiecżnego nam obiecánego/ y Ewángelia/ są rzecży od osoby Oycá niebieskiego rożne y rozeznáne: cżego y sam rozum vcży: Przetoż Duch świety/ iest rozeznány od osoby Oycá niebieskiego/ y tym wzgledem: iáko sámi Adwersarze nazwisko Duchá świetego rozumieią. A toć iest słußna Rospráwá z Adwersarzmi zstrony obietnic żywotá wiecżnego/ ießcże pod stárym Przymierzem vcżynionych: w ktorey wßytkie błedy Adwersárskie/ ktore sie okolo tego záwieráią: iáko sam porzadek od Adwersarzow podány niosł: dostátecżnie sie okazáły y zgániły.

Piatych Xiag Dokończenie.

Apocalip. 3. V. 5.

Qui vicerit, is amicietur vestimentis albis, neq; delebo nomẽ ejus de libro vitæ, sed profitebor nomen ejus coram Patre meo, & coram Angelis eius.

MIEYSCA PISMA SWIETEGO.

O Ktorych sie ex professò w tych Piątych Xięgách Controversia toczy.

Ex 2. Regum.

Cap. 2. v. 9. A gdy przeßli / Eliaß rzekł do Elizeußá : żaday ábymći co vczynił / pierwey niżeli wźięty bedę od ćiebie. A rzekł Elizeuß : niechay bedźie proßę miárá ná dwoy nasob Duchá twoiego nádemną. 81.

Ex D. Luca.

Cap. 1. v. 31. Duch święty przyidźie w ćię / á moc naywyższego záćmi tobie. 97.

Ex D. Iohan.

Cap. 3. v 8. Wiátr kedy chce wieie / y głos iego słyßyß. 92.

v. 34. Abowiem ten ktorego posłał Bog / słowá Boże mowi / bo temu Bog nie pod miárą dawa Duchá. 79.

Cap. 7. v. 39. A to mowił Jezus o Duchu / ktorego mieli wźiąć wierzący weń / ábowiem ieszcze Duch święty nie był / ábowiem ieszcze Jezus nie był vwielbiony. 81.

Ex Actis.

Cap. 2. v. 17. A bedźie w czásy ostáteczne (mowi Bog) wyleię z Duchá moiego ná wszelkie ćiáło / y będą Prorokowáć Synowie wáßy / y Corki wáße / y Młodźieńcy wáßy widzenia widźieć bedą / y stárßy wáßy sny śnić bedą. 80.

& v. 33. Kiedy tedy práwicą Bożą był wywyższony / y obiecánego Duchá świetego wźiął od Oycá, toć teraz wylał ná co wy pátrzyćie / y co słyßyćie. 80.

Cap. 5. v. 32. A my iesteśmy onemu świádkámi tych rzeczy ktore mowimy: y owßem y Duch święty / ktorego dał Bog posłußnym sobie. 79.

Ex Epist. Ad Rom.

Cap.3. v.20. A my wiemy/ iż cokolwiek Zakon mowi: tym ktorzy w Zakonie ſą mowi. 92.

Cap.7. v.11. Gdyż grzech wźiąwſzy przyczynę/ zwiodł mię onym przykazániem/ y przez nie zábił mię. 92.

Ex 1. Epist. Ad Corinth.

Cap 2. v. 9. 10. Ale przepowiádamy iáko ieſt nápiſano/ czego oko nie widźiáło / y vcho nie ſłyſzáło / y w ſerce człowiecze nie wſtąpiło/ co nágotowáł Bog tym ktorzy go miłuią. Ale nam to obiáwił przez Duchá świętego / ábowiemći Duch wſzytkich rzeczy ſię wywiáduie / też y głębokośći Bożych. 60.

Cap.12. v.13 Abowiem przez iednego Duchá/ my wſzyſcy w iedno ćiáło pokrzczeni ieſteſmy/ choć Zydowie/ choć Grekowie/ choc niewolnicy álbo wolni: y wſzyſcy ieden napoy piliſmy w iednego Duchá. 80.

Cap 13. v.4. Miłość ieſt ćierpliwa / dobrotliwa/ miłość nie zayzrzy. etc. 92.

Ex 2. Ad Corinth.

Cap.1. v.21 22. A ktory nas potwierdza z wámi w Chriſtuśie/ y ktory nas pomázał/ Bog ieſt/ ktory nas zápieczętował / y dał zádátek Duchá w ſercách náſzych. 70.

Cap. 3. v.6. Ktory też vczynił nas godnymi ſługámi Nowego Teſtámentu/ nie Piſmá/ ále Duchá/ ábowiem Piſmo zábiia/ á Duch ożywia. 65.

Ex Epist. Ad Ephes.

Cap. 4. v.7. Ale káżdemu z nas dána ieſt łáſká / według miárki dáru Chriſtuſowego. 79.

Ex Epist. Ad Galat.

A obaczą,

Cap.3. v.8. A obaczáiąc wprzod Pismo/iż z wiáry Bog vspráwiedliwia Pogány/ przedtym opowiáda to Abráhámowi: Błogosłáwieni będą w tobie wszyscy Narodowi. 92.

Ex 1. Thes.

Cap.5. v.19. Duchá nie zágászaycie. 81.

Ex Epist. 2. Ad Timot.

Cap.1. v.10. Ale obiáwiona iest teraz/ przez ono znáczne przyśćie Zbáwićielá nászego Jezusá Christusá/ ktory też śmierć zgłádźił/ y żywot ná świátłość wywiodł/ y nieśmiertelność przez Ewángelią. 63.

CENSURA.

Albo

ROZSĄDKV NA CONfessią ludźi tych: ktorzy pospolitym nazwiskiem rzeczeni bywáią Arriany: á w rzeczy samey są Socinistámi: náśláduiąc we wszytkim przewrotney opiniiey FAUSTA SOCINA Włochá.

KSIĘGI SZOSTE.

Ktore są

O Sákrámenćiech od Páná CHRISTVSA POSTANOWIONYCH.

A przytym.

Okazánie prawdźiwey Sentenciey EWANGELICKIEY: przećiwney temu: Pismy świętymi dobrze vtwierdzoney.

Drukowano w Ośmiánie Je° M. Páná C. M. Márszałká W. X. Litewskiego.

ROKV 1615.

Matt. 26. ℣. 26. 28.

Bierzcie/ iedźcie/ to iest Ciáło moie. Tá iest bowiem krew moiá/ ktora iest Nowego Testámentu: ktora zá wielu wylewa śie ná odpusżczenie grzechow.

Et Cap. 28. ℣. 19.

Idąc tedy vczćie wszytkie narody: krzcząc ie w Imie Oycá/ y Syná/ y Duchá świętego.

SVMMA SZOSTYCH XIAG.

Te wßytkie Szoste Xięgi Trzy Artykuły w sobie zámykáią.

Pierwszy Artykuł.

Jest: o Postánowcy Sákrámentow: A miánowicie iednák o tym: Jeśli ten / ktory tylko iest sámym z nátury człowiekiem: może Sákrámentá święte / iáki iest Krzest święty / y święta Wieczerza Páná Jezusowá: postánowiáć według własney woley swey: Albo iedne Sákrámentá od Bogá postánowione: znośić: á drugie ná ich mieysce / według woley swey y vpodobánia postánowiáć?

Artykuł Wtory.

Jest: o świętey Wieczerzy Páná Jezusowey: A miánowićie o tym: Jeśli tá spráwá święta / iest tylko tákowa: w ktorey wierni Páná Jezusowi chleb łamiąc / y iedząc: tákże y z kubká piiąc: powinni to tylko czynić ná opowiádánie śmierći iego?

Artykuł Trzeci.

Jest: O Krzćie świetym: A miánowićie o tym: Jeśli Krzest świety od Páná Christusá postánowiony y roskazány: iest tylko zwierzchowna Ceremonia: przez ktora ludźie / bądź z Zydowstwá / bądź z Pogáństwá / do nabożeństwá Christusowego przystawáiac: wyznawáli iáwnie: że Christusá zá Páná swego przyieli. Tákże: Jeśli y niemowniatká rodźicow wiernych: do Krztu świetego należa?

To iest summá Szostych Xiag.

O SAKRAMENCIECH.

ALBO

O SWIATOSCIACH OD PANA CHRISTUSA POSTANOWIONYCH.

PAN BOG Niebieſki/ do Obietnic ſwoich/ ktore czynił ludowi ſwemu oſobliwie zbáwienne: záwſze zwykł był przydawáć: zwierzchowne á święte znáki: ktore iáko chciał mieć widomym vtwierdzeniem obietnic ſwoich Boſkich y Przymierza: ták też y widomą pieczęcią wiáry ku obietnicom ſwoim: w wybránych ſwoich. Ták ſobie poſtąpił z Abráhámem (iż inſzych przed nim zámilczę) Pátriárchą świętym/ y z Potomſtwem iego po nim. Bo obiecawſzy ſie mu być Bogiem/ y potomſtwu iego po nim: Gen. 17. v.7. záraz przydał do tego Sákrament Obrzezánia: ktory chciał mieć y zwierzchowym znákiem Przymierza ſwego/ z Abráhámem/ y z potomſtwem iego vczynionego: toż Przymierze iego vtwierdziącym: Gen.17. v.11. y pieczęcią wiáry Abráhámowey: ku obietnicom ſwoim: Rom.4.v.3. z ktorey Abráhám miał być vſpráwiedliwiony: Ibid. ỷ. 11. y inſzy wſzyſcy po Abráhámie/ Abráhámowi w wierze podobni: Ibid.v.23.24. Ták ſobie potym poſtąpił y z ſámym potomſtwem Abráhámowym oſobnie: á poſtánowiwſzy ie/ nie tylko z doczeſney niewoley Egypſkiey wybáwić przez Moyżeſzá y Aaroná: ále też z duchowney przez Chriſtuſá Páná: Sákrament vżywánia Báránká Wielkonocnego: ná znák y iáwne vtwierdzenie tego: dał im y poſtá-

Bog czyniąc obietnice ludowi ſwemu o zbáwieniu: co záwſze do nich przydawał.

postánowił: Exod 12. v. 1. &c. Stądżeć Apostoł Páwel święty 1. Cor. 5. v. 8. Christusá Páná zrzetelnie Pá-scho názywa: áby był tym zrzetelniey wyráźił: że on Báránek Wielkonocny Żydowski/ y vżywánie iego/ Pászhą/ álbo prześciem/ będąc názwány: był y Figurą ofiáry krwáwey tego Báránká niepokalánego Christusá Pánár y podobieństwo nieiákie tegoż wybáwienia ktore iest przez Christusá spráwione: w sobie zámykał: y o nim lud Izráelski vpewniał. A zwłaszczá trzymáiąc się tego/ y pilnie ná to pogladáiąc: Że Figurá/ záwsze musi zámykáć w sobie nieiáki obraz figuratæ rei: więc y tych rzeczy/ ktore się in figurato: dostáteczniey y iáwniey zámykáią. Co y sam Socin Archimistrz Adwersárski: lib. de Seruat. fol. 123. zeznawa.

Christus dla czego Pászha názwány.

Tymże sposobem/ w Nowym Testámenćie/ z wiernymi swymi postąpił sobie y Christus Pan: máiąc y obiecuiąc bárzo w krotkim czásie / y owszem oney sámey nocy/ ćiáło swoie/ zá żywot świátá/ ná śmierć wydáć: Luc. 22. v. 19. 1. Cor. 11. v. 24. Ioan. 6. v. 51. y krew swoię naświętszą/ ná odpuszczenie grzechow zá wielu/ y oczyśćienie: wylać: Mat. 26. v. 28. 1. Ioan. 1. v. 7. áby byli mogli wierni iego w tey wierze być vtwierdzeni y zápieczętowáni: y Sákráment Wieczerzy swoiey świętey/ záraz do tego przydał / y onego vżywánie postánowił y roskazał: á potym Sákráment Krztu świętego.

Ná to tedy wzgląd máiąc/ że Bog/ y Christus Pan: záwsze Sákrámentámi/ iáko widomymi znákámi y pieczęćiámi: obietnice swoie zbáwienne/ wybránym vczynione: vtwierdzał: y onymi/ o tychże obietnicách swoich: wiárę w wybránych swoich pieczętował: Przetoż nápisawszy w tey controuersiey / ktorąśmy przed się wźięli z Adwersarzmi: Piąte Xięgi o Obietnicách Żywotá wiecznego: Szoste á ostátnie Xięgi/ chćieliśmy zátym zá pomocą Bożą/ w porządku swoim: przydáć: o Sákrá-

mentćiech

mencięch od Páná Christusá postánowionych: iáko o widomych znákách y pieczęćiách: obietnic iego zbáwiennych. A iż przy przystoynym vważániu tych Sákrámentow od Páná Christusá postánowionych: słuszna y przystoyna rzecż iest: ábyśmy śie wprzod temu/ ktory ie postánowił/ to iest/ Christusowi Pánu/ przypátrzyli: dla tego: żeby ich więtsza vwagá y poszánowánie w nas mogło zostáwáć: Przetoż ten o tym Pierwszy Artykuł/ w tey Rospráwie z Adwersarzmi: kłádźiemy.

Artykuł Pierwszy.

O POSTANOWCY SAKRAMENTOW.

A miánowićie o tym.

Ieśli ten, ktory tylko iest sámym z Nátury człowiekiem: może Sákrámentá święte: iáki iest Krzest święty, y święta Wieczerza Páná Iezusowá: postánowiáć według włásney woley swey: Albo iedne Sákrámentá od Bogá postánowione: znośić: á drugie ná ich mieysce: według woley swey y vpodobánia postánowiáć?

PRzystępuiąc do tey Quæstiey: mowimy y zámykamy: Że ten/ ktory tylko iest sámym z Nátury człowiekiem: sam przez śię/ z własney woley swey y vpodobánia: Sá-

krámen-

krámentow świetych / ktorych vżywánie lud Boży miedzy sobą ma záchowywáć: nie może żadnym sposobem stánowić. Ani iednych od Bogá postánowionych: sam przez śie / y według woley swey y vpodobánia znośić: á drugich nowych / ná ich mieysce postánowiáć. Czego te są przyczyny.

PIERWSZA PRZYCZYNA.

Postánowiánie Sákrámentow / własna sprawá sámego z Nátury Bogá.

Ze Sákrámentá postánowiáć: iest własna spráwá sámego Bogá tylko z Nátury. Iż to iest własna spráwá tego sámego: Tego dowodzę przykłádem Sákrámentow Stározakonnych: ktorych nie mogł nikt inszy postánowić: tylko sám Bog z Nátury: á poki ich ten nie postánowił: żadnym sposobem / od żadnego człowieká nie mogły być postánowione. Bo iż od tego Bogá były postánowione: Pismo świete iáwnie zeznawa y vkázuie. O Sákrámenćie Obrzezánia wiemy / iáko nápisano: Gen. 17. ℣. 9. *Rzekł Bog do Abráhámá: Ty bedźiesz przestrzegał Przymierza mego, ty, y plemie twoie po tobie, w rodzáioch swoich. A toć iest Przymierze moie, ktore záchowywáć bedźiećie miedzy mną á wámi, y miedzy plemieniem twoim po tobie, áby sie obrzezował miedzy wámi wszelki meszczyzná. A obrzezowáć bedźiećie ćiáło nie obrzeski wászey; y bedźie znákiem Przymierza miedzy mną, á wámi.* O Sákrámenćie záśię vżywánia Báránká: czytamy Exod. 12. v. 1. w ten sposob: *Rzekł tedy Iehowá do Moyzeszá y Aároná w ziemi Egyptskiey: Mieśiąc ten bedźie głową Mieśiącow: pierwszym bedźie wam w Mieśiącách roku. Mowćieś do wszytkiego zgromádzenia Izráelskiego, rzekąc: Dźieśiątego dniá mieśiącá tego, niechay káżdy weźmie Báránká przez Dom Oycowski: Báránká przez dom.* Z ktorych świádectw / iáwnie pokázuie sie: Iż nie kto inszy był Autorem / y sámym włásnym postánowcą onych Sákrámentow Stározakonnych: tylko sam Bog z Nátury. A poki ich ten nie postánowił: żaden nie miał sie vważyć onych postánowiáć / áni postánowionych

wionych znieważáć: álbo tego znimi czynić/ coby śie mu podobało: ále káżdy z onego ludu Bożego/ powinien śie był w tym ták záchowáć: iáko sam Bog przepisał y postánowił: nic nie przydawáiąc áni vmnieyszáiąc. Co tedy raz/ sam Bog z Nátury/ włásną spráwą tylko śiebie sámego pokazał: toć záwsze muśi zostawáć włásną spráwą tylko iego sámego: Rácia tego tá iest: że sam Bog záprzyśiągł: Esa.42. w.2. chwały swey inszemu nie dáwáć. Lecz iże postánowienie Sákrámentow/ miedzy ludem Bożym: włásną spráwą śiebie sámego on Bog z Nátury pokazał: Przetoż postánowiánie Sákrámentow/ miedzy ludem Bożym: włásną spráwą záwsze zostáwáć muśi tylko sámego Bogá z Nátury. Ieśliby tedy Christus Pan/ miał być tylko sámym człowiekiem z Náturry: á Bogiem z Nátury nic: tedyćby był nie mogł Sákrámentow/ to iest/ Wieczerzy swoiey świętey/ y Krztu świętego postánowiáć: áni onych Stározakonnych Sákrámentow znośić: Rácia tego tá iest: że Pismo święte/ postánowiánie Sákrámentow: sámego tylko Bogá z nátury: włásną spráwą vkázuie. A iáko inszy Sákrámentow miedzy ludem Bożym nie może postánowiáć: tylko ten sam Bog: ták też postánowionych od niego/ nie może nikt inszy znośić włásną swą władzą y wolą: tylko tenże sam Bog ktory ie postánowił. Lecz iż przećie Christus Pan/ Sákráment Wieczerzy swoiey świętey/ y Krztu świętego/ włásną swą władzą y wolą postánowił: á tenże przez postánowienie Sákrámentow Nowego Testámentu: one Sákrámentá Stározakonne znioſł: czego Pismo Nowego Testámentu poświadcza: Matt.26. w.26. y indźiey: Przetoż Christus Pan/ iest nie tylko sámym z Nátury człowiekiem: ále y z Nátury Bogiem. To pierwsza tey rzeczy przyczyná y dowod.

Christus/ iesliby był z nátury tylko człowiekiem: tedy nych Sákrámentow/ włásną swą władzą y mocą/ nie mogł by postánowiáć: áni drugich od Bogá postánowionych: znośić.

Druga Przyczyna.

Sákrámentow/ y słowá Bożego/ iedná powagá.

Wzięta od iednákiey powagi Sákrámentow y słowá Bożego: Gdyż Sákrámentá postánowione miedzy ludem Bożym/ záwsze muszą mieć iednáką powagę z słowem Bożym: Ratia tego tá iest: że cokolwiek nam Bog oznáymuie y obiecuie/ iáwnie á niewidomie przez święte słowo swoie: Toż wszytko oznáymuie nam iáwnie á widomie: przez Sákrámentá święte. Skąd też oná Deffinitia Sákrámentu vrosłá: Sákráment iest widomym znákiem niewidomey łáski Bożey. Iż Sákrámentá święte/ toż nam oznaymuią y obiecuią iáwnie y widomie/co nam przez słowo swoie święte Bog niebieski: oznáymuie iáwnie á niewidomie: To z postánowienia onego obrzezánia iáwna: gdźie Pan Bog niebieski: obiecawszy się być Bogiem Abráhámowym/ y potomstwá iego po nim: w czym wszytko dobro Abráhámowe/ y potomstwá iego záwiązał: y oznaymiwszy to słowem swoim świętym: przydał do tego Sákráment Obrzezánia: ktory áni mniey/ áni wiecey/ iáwnie y widomie: miał wyświadczáć Abráhámowi y potomstwu iego/ tylko toż sámo: co mu Bog vsty swymi obiecał y oznáymił. Bo pokazawszy w słowie swym Bog niebieski sáme istotę Przymierza/ w ktore z Abráhámem/ y z potomstwem iego wstępował: że osobliwie miał być Bogiem iego/ y potomstwá iego po nim/ y źiemię pielgrzymstwá iego/ miał dáć po nim potomstwu iego. Záraz ná znák tego Przymierza/ obrzezánie mu rozkazał/ y potomstwu iego: nie mniey áni wiecey/ áni co inszego/ tylko toż sámo/ co pierwey vstnie rzekł/ y w słowie swoim obiecał: representuiąc im y przed oczy stáwiáiąc: iáwnie y widomie: przez ono obrzezowánie. Co káżdy łátwie obaczyć może: ex Cap. 17. Gen. Ieśliby tedy Christus Pan/ miał być sámym tylko z nátury człowiekiem/ á nie być tym pierwey z nátury Bogiem: ktory Sákrámentá Nowego Testámentu postánowił: Tedyby to zá tym

iść musiáło: że Sákrámentá od niego postánowione: musiałyby być mnieyszey ceny y powagi: niżeli słowo Boże: ktore nie od człowieká/ ále od sámego Bogá swoie poyście naprzednieysze ma: y dla tegoż sie też názywa słowem iego: y owszem musiáłyby być mnieyszey ceny y powagi: niżeli iego Ewángelia: ktora sie też názywa mocą Bożą/ ku zbáwieniu wszelkiemu wierzącemu: Rom. 1.v.16. y owszem słowem Bożym: Ioan.8.v.47 Luc. 11 v 28. Lecz iże to być nie może/ áby mnieysza cená y powagá, miáłá być/ Sákrámentow od Páná Christusá postánowionych: niżeli słowá Bożego: Czego *Naprzod* tym dowodze: Że iáko ony Sákrámentá Stározakonne/ nie mogły w sobie nic więcey zámykáć/ tylko to/ co zámykáło w sobie sámo słowo Boże: Ták też y Sákrámentá Nowego Zakonu: nie mogą nic więcey w sobie zámykáć: tylko toż sámo/ co zámyká w sobie y sámá Ewángelia Christusowa: ktora iest mocą Bożą/ y słowem Bożym: Bo parium, par est ratio. *Potym* dowodze tego y tym: Że iáko do Ewángeliey Christusowey nie godźi sie nic przydawáć áni vmnieyszáć: Apoc 22.v.18.19. Ták też do Sákrámentow od Páná Christusá postánowionych: nie godźi sie nic przydáwáć áni vmnieyszáć: 1.Cor. 11. v. 23.27.28.29.30. Przetoż Christus Pan/ iest nie tylko sámym z nátury człowiekiem: ále tym pierwey z nátury Bogiem: Poniewaz iest Sákrámentow postánowićielem/ ktore rowney ceny są y powagi z słowem Bożym. A iáko słowá Bożego prawdźiwego, nie może być kto inszy/ tylko sam Bog z nátury postánowcą y Autorem: Ták też y Sákrámentow świętych: iáka iest święta Wieczerzá Páná Iezusowá/ y Krzest święty: nie może być inszy postánowcą y Autorem: tylko tenże sam Bog. Iż tedy te Sákrámentá sam Christus postánowił własną swą władzą y vpodobániem, Przetoż Christus iest Bog z nátury. A ták nie sam tylko z nátury człowiek.

TRZECIA PRZYCZYNA.

Sákrámentá przed oczy nasze wola Boża stáwiáią.

Wzięta od woley Bożey / ktorą Sákrámentá święte przed oczy nasze stáwiáią z Pewna to bowiem : Iż Sákrámentá święte / nie mogą nam kogo inszego woley przed oczy stáwiáć / tylko wolą tego / od ktorego są postánowione. Iáko y ony Sákrámentá Stározakonne / iże od sámego Bogá prawdźiwego z nátury były postánowione : Przetoż też nie mogły woley czyiey inszey w sobie wyrażáć : tylko tegoż sámego. Iáko tedy ony Sákrámentá Stározakonne / wolą tego sámego wyrażáły / od ktorego były postánowione : Ták też y Sákrámentá Nowego Testámentu / wolą tegoż muszą wyrażáć / od ktorego są postánowione. A iż Sákrámentá Nowego Testámentu / iáki iest Krzest święty / y święta Wieczerza Páńska : są postánowione nie od inszego : tylko od sámego Chrystusá Páná : z własney woley y władze iego : Przetoż też wyrażáć muszą wolą tegoż sámego. Ieśliby to tedy prawdá miáłá być : że Chrystus Pan nie iest Bogiem z nátury / ále sámym tylko z nátury człowiekiem : Tedyćby też Sákrámentá od niego postánowione : inszey woley wyrażáć nie mogły : tylko człowieczą : ponieważ sie pokazáło : że Sákrámentá inszego woley wyrażáć nie mogą : tylko tego od ktorego są postánowione. Ieśli tedy Christus iest sámym tylko z nátury człowiekiem / ktory Sákrámentá Nowego Testámentu postánowił. Tedyć też te Sákrámenta od niego postánowione / inszey woley wyrażáć nie mogą : tylko człowieczą : Gdyż iáki sam iest ten ktory Sákrámentá postánawia : Tákać też musi być y wola iego / ktorą Sákrámentá od niego postánowione wyrażáią. Lecz iż Sákrámentá Nowego Testámentu od Christusá Páná postánowione : wyrażáią nam wolą nie człowieczą / ále wolą sámego Bogá z nátury : A zwłaszczá gdy kto vważy : Iż iáko one Sákrámentá Stároza-

Sákrámenta / wola tegoż wyrażáią : od ktorego są postánowione.

Sákrámentá od Christusá postánowione ; wyrażáią wolą człowieczą : ieśli to prawdá / że y Christus sam tylko iest człowiekiem.

konne /

konne/ wyrażáły wolą nie czyię inszą/ tylko sámego Bogá z nátury: Ták też y Nowego Testámentu Sákrámentá/ muszą tegoż wolą wyrażáć: ponieważ nie mogą być podleysze/ y owszem zostawáią zacnieysze/ nád ony Sákrámentá Stározakonne: ile y sam Nowy Testáment zacnieyszy iest nád on Stáry: Przetoż y Christus/ ktory Sákrámentá Nowego Testámentu postánowił: iest Bog z nátury. A ták nie sam tylko człowiek z nátury. A iesliby przecie Christus Pan/ miał zostáwáć sámym tylko człowiekiem z nátury: Tedyćby to zá tym znowu musiáło być wniesiono: Że sámy Sákrámentá od niego postánowione/ ktore nam wolą sámego Bogá z nátury wyrażáią: będą musiáły zostáwáć zacnieysze niżeli Christus Pan. Bo iáko wola sámego Bogá z nátury/ ktorą Sákrámentá Nowego Testámentu od Páná Christusá postánowione wyrażáią: iest zacnieysza: niżeli sam człowiek z nátury: Ták też Christus/ musiałby być podleyszy/ niżeli Sákrámentá Nowego Testámentu przezeń postánowione: ieśli to prawdá: że on iest sámym tylko z nátury człowiekiem/ á nie iest z nátury Bogiem: á Sákrámentá Nowego Testámentu od niego postánowione: wolą sámego Bogá z Nátury wyrażáią. Lecz iże to być nie może/ áby Christus Pan/ miał być podleyszy nád Sákrámentá od siebie postánowione: Gdyż Causa non potest esse deterior suo effectu: Przetoż Christus Pan/ od ktorego Sákrámentá Nowego Testámentu są postánowione: iest Bog z nátury.

Czwarta Przyczyna.

Wzięta od tych rzeczy/ ktore lud Boży w spráwie zbáwienney przyimowáć powinien. Pewna to bowiem: Że lud Boży/ w spráwie zbáwienney: nie powinien nic przyimowáć: tylko to coby od sámego Bogá z nátury było postánowiono y roskazano. A zwłaszczá wspomniawszy

W spráwie zbáwienney lud Boży/ tylko to przyimowáć powinien:

co iest od sámego Bogá postánowiono y rostkazano.

wszy sobie ná ony słowá/ ktore Deut. 4. v. 1. nápisano: *Teraz tedy o Izráelu. sluchay roskazánia y sadow ktorych ia was vczę, ábyśćie czynili, żebyśćie żyli, y weszli, y ośiedli ziemie, ktora iehowá Bog Oycow wászych dáie wam. Nie przydaway ćie do słowá ktore ia wam dźiśia roskázuie, áni vmnieyszayćie co z niego, ábyśćie przestrzegáli roskazánia iehowy Bogá wászego: ktore ia wam roskázuie.* Iesliby tedy Christus Pan/ był sámym tylko z nátury człowiekiem/ á Bogiem z nátury nic. Tedyby sie nam postánowienia Sákrámentu Wieczerzy świętey iego/ y Krztu świętego: ktore nam vsługuią do rzeczy zbáwiennych: nie godźiło przyimowáć. Racia tego tá iest/ ktora sie wyższey pomieniłá: że w sprawie zbáwienney: nie powinniśmy nic ni od kogo przyimowáć: tylko to sámo: co nam sam Bog z nátury roskázuie. Ale iże przećie powinniśmy/ postánowienie Sákrámentu Wieczerzy świętey Christusá Páná/ y Krztu świętego: przyimowáć: ktore nam vsługuią do rzeczy zbáwiennych: Przetoż y Christus Pan/ iest nie tylko sámym z nátury człowiekiem: ále y z nátury Bogiem.

Piąta Przyczyna.

Sákrámentá wiárę pieczętuią.

Wźięta od Wiáry ktorą w nas Sákrámentá pieczętuią. Bo iż Sákrámentá pieczętuią w nas wiárę prawdźiwą: to Apostoł Páweł święty zeznawa: Rom. 4. v. 11. o onym Sákrámenćie obrzezánia/ ktory był napierwey Abráhámowi/ y wszystkiemu iego domowi rodzáiu męskiego/ od Bogá roskazány: ktore obrzezánie Abráhám przyiąwszy: zá tym w nim on Sákráment nic co inszego spráwowáł: tylko pieczętował w nim spráwiedliwość wiáry: Gdyż ták pisze o nim Apostoł: *I wźiął znák obrzezánia, pieczęć spráwiedliwośći wiáry.* Przez tę wiárę/ nie inszą wiárę/ rozumieiąc: tylko wiárę prawdźiwą w prawdźiwego z nátury Bogá. Iáko y przez tę spráwiedliwość ktorą był Abráhám vspráwiedliwiony z wiáry/ nie inszą

spráwiedli-

ſpráwiedliwość rozumie; tylko ſpráwiedliwość Bożą: ktorą on vſpráwiedliwia wßytkie w śię prawdźiwie wierzące. A pokázuie ſie to y ſtąd: Ze Sákrámentá świętę/ w inßego wiáry w nas pieczętowáć nie mogą/ tylko w tego ſámego/ ktory ich ieſt poſtánowcą. Jáko y one Stározakonne Sákrámentá/ w inßego wiáry pieczętowáć nie mogły/ tylko w ſámego Bogá z nátury: ktory ich był poſtánowcą. Jeśliby tedy Chriſtus nie był z nátury Bogiem/ ále z nátury tylko człowiekiem: tedyćby Sákrámentá od niego poſtánowione: nie mogły w nas weń wiáry pieczętowáć. Ratia tego tá ieſt: Ze Sákrámentá pieczętuią w nas wiárę/ nie w kogo inßego/ tylko w ſámego Bogá z nátury: iáko ſie z przykłádu Sákrámentow stározakonnych pokázuie. Lecz iż przećię Sákrámentá od Páná Chriſtuſá poſtánowione/ pieczętuią w nas wiárę prawdźiwą y zbáwienną w Chriſtuſá: czego tym dowodźę: Ze ſie wyżßey pokazáło: Iż Sákrámentá/ wiáry nie mogą w kogo inßego pieczętowáć/ tylko w tego ſámego/ od ktorego ſą poſtánowione: Przetoż Chriſtus/ nie tylko ieſt z nátury człowiekiem/ ále y z Nátury Bogiem.

Sákrámentá wiáry w inßego w nas pieczętowáć nie mogą: tylko w tego od ktorego ſą poſtánowione.

Szosta Przyczyna.

Wźięta z Kondiciey Nowego Przymierza z námi vczynionego. Abowiem Autorem y ſprawcą Nowego Przymierza z námi vczynionego/ nie może być kto inßy poſtánowiony y pokazány: tylko ſam Bog z nátury: Gdyż ſie ſam ták oświádczył: Ierem. 31. v. 31. *A to dni przychodzą rzekł Iehowá, á poſtánowię ią z domem Izráelskim, y z domem ludy Przymierze nowe &c.* Jáko tedy Nowego przymierza/ nie może być kto inßy poſtánowca pokazány: tylko ſam Bog z nátury: Ták też Nowego Przymierza/ przez Sákramentá nie może kto inßy potwierdzáć: tylko tenże ſam Bog z nátury. Gdyż komu tylko ſámemu należy Nowe Przymierze z námi ſtánowić: temuć też tylko ſámemu

Nowego Przymierza: Autorem tylko ſam Bog z Nátury.

Nowego Przymierza/ inßy przez Sákrámentá nie może

sámemu należy ie vtwierdzáć. Niemnieysza bowiem iest rzecz Przymierze stánowić; iáko ie vtwierdzáć. Czego poświádcza y przykład Przymierza z Abráhámem vczynionego: z ktorym iáko sam Bog niebieski Przymierze był postánowił: ták go też onże sam záraz/ á nie kto inszy: Sákrámentem Obrzezánia vtwierdził. Ten tedy ktory Nowe Przymierze známi postánowił/ y ono Sákrámentámi swoimi świętymi vtwierdził iest nie kto inszy/ tylko sam Bog z nátury. Bo iż nie mogł nikt inszy Nowego Przymierza známi stánowić: tylko sam Bog z nátury: to Jeremiasz Prorok święty/ w świádectwie wyższey pomienionym: vkázuie. Tákże: Iż Sákrámentá / przymierze Boże vtwierdzáia: y iże nie może nikt inszy Przymierza Bożego / Sákrámentámi świętymi vtwierdzáć / tylko sam Bog prawdziwy z nátury: to sie też z sámego postánowienia Sákrámentu obrzezánia pokázuie. Lecz iże Nowe Przymierze/ sam Pan Christus známi postánowił/ y onże ie sam Sákrámentámi swoimi vtwierdził: co Autor listu do Zydow Cap. 9. ꝟ. 16. vkázuie: gdy ták mowi: *Abowiem gdzie Testáment iest, támżeć musi być śmierć tego ktory testáment czyni.* A mowi tám o Nowym Przymierzu/ y o Christusie/ ktory tego Nowego Przymierza iest Pośrednikiem. Ktorego iáwnie iáko vtwierdzicielem tego Nowego Przymierza przez śmierć/ czyni: ták też y sprawcą sámego Nowego Testámentu. Bo powiedziawszy o nim ꝟ. 15. te słowá: *A przetoż dla tego iest Nowego Przymierza Pośrednikiem, áby przez śmierć, ná odkupienie onych występkow ktore były pod pierwszym Testámentem, ći ktorzy wezwáni są wzięli obietnicę wiecznego dziedzictwá.* Zátym o nim iáwnie: ꝟ. 16. tymi słowy wyższey pomienionymi zámyka: *Abowiem gdzie Testáment iest, támżeć musi być śmierć tego ktory Testáment czyni.* Potym pokázuie sie to y z słow iego sámego: Matth. 26. ꝟ. 28. powiedziánych o Kubku świętey Wieczerzy iego: *Toć iest bowiem krew moiá,*

potwierdzáć: tylko sam Bog z Nátury.

Christus nowe Przymierze postánowił/ y Sákrámentámi vtwierdził.

ktora

ktora iest Nowego Testámentu, ktora sie wylewa dla wielu ná odpuszczenie grzechow. Dáiąc znáć / że krew iego / iest krwią Nowego Testámentu / y owszem sámym Nowym Testámentem: iáko drugi Ewángelistá / to iest / Łukasz święty: Cap. 22. ℣. 20. vkázuie: Kubek Wieczerzy świętey iego / Nowym Testámentem przez krew iego názywáiąc. Dáiąc znáć y to tym sámym: że Sákrámentá Nowego Testámentu / ktore są od sámego Christusá Páná postánowione: potwierdzáią tegoż iego Nowego Testámentu. Bo dla tego kubek Wieczerzy swoiey świętey / krwią Nowego Testámentu / álbo Nowym Testámentem názwał. Iáko y ono Obrzezánie / dla tego Przymierzem było názwáne: iże potwierdzáło Przymierza Bożego. A ták tedy Christus Pan / iest Bog z nátury: ktory Sákrámentá Nowego Testámentu postánowił.

SIODMA PRZYCZYNA.

Wzięta od száfowánia Apostolskiego Táiemnicámi Bożymi. Pewna to bowiem z onych słow Apostolskich: I. Cor. 4. v. 1. Że Apostołowie byli száfárzmi Táiemnic nie czyich inszych / tylko Bożych: gdyż ták Apostoł święty pisze: *Niechayże ták o nas rozumie człowiek, iáko o sługách Christusowych, y száfárzach táiemnic Bożych.* Przez ktore Táiemnice / iáko święte słowo Boże / ktore opowiádáli: rozumie: Ták też y Sákrámentá Nowego Testámentu / ktorymi száfowáli: iáko znowu przez tego Bogá / ktorego táiemnicámi száfowáli: rozumie nie inszego Bogá: tylko sámego Bogá z nátury. Lecz iż nie czyimi inszymi Táiemnicámi Apostołowie święci száfowáli: tylko táiemnicámi Chrystusowymi: co ztąd iáwna: że nie czyię inszą / tylko Christusowę Ewángelią opowiádáli: y Sákrámentámi od niego sámego postánowionymi száfowáli: Przetoż Christus Pan iest Bog z nátury.

Apostołowie Táiemnicámi Christusowymi száfowáli.

OSMA PRZYCZYNA.

Wzięta od zacności Sákrámentow Nowego Testámentu.

mentu. Jeśliby to bowiem miáłá być prawdá/ że Christus Pan/ ktory Sákrámentá Nowego Testámentu postánowił: iest sámym tylko z nátury człowiekiem: Tedyćby to zá tym iść muśiáło: Ze zacnieysze były one Sákrámentá Stárego Testámentu: niżeli Nowego. Bo támte przez sámego Bogá z nátury immediatè były postánowione: iáko sie wyższey pokazáło: A te Nowego Testámentu przez sámego tylko człowieká z nátury: iákim Adwersarze Christusá rozumieią. A iuż to wszyscy rozsądni wiedzą: Iż iáko zacnieyszy iest sam Bog z Nátury: niżeli sam człowiek tylko z nátury: Ták też y te rzeczy záwsze zacnieysze być muszą/ ktore immediatè postánowia sam Bog z nátury: niżeli te: ktore postánowia sam tylko człowiek z nátury. Lecz iż to być nie może/ áby zacnieysze miáły być one Sákrámentá stárego Testámentu: á Nowego podleysze: Ratia tego tá iest: Ze y sam Nowy Testáment/ zacnieyszy iest nád Stáry: Záczym y Sákrámentá Nowego Testámentu/ zacnieysze koniecznie być muszą: nád Sákrámentá Stárego Testámentu: Przetoż Christus Pan: ktory Sákrámentá Nowego Testámentu postánowił: iest Bog z nátury.

O Adwersarzow Sákrámentá Stárego Testámentu: zacnieysze: niżeli Nowego: obacz ktorym wzgledem.

Hebr 8. v. 6.

Ostatnia Przyczyna.

Wźięta od karánia. Karánie bowiem / ktore iest záłożone ná wszytki gwałćićiele Sákrámentow Nowego Testámentu/od Christusá postánowionych: iest nie tákie/ iákie bywa zákłádáne ná tych / ktorzy gwałcą spráwy y postánowienia ludzkie: Ale zgołá tákie / iákie bywa zákłádáne ná tych/ ktorzy gwałcą spráwy postánowione immediatè od sámego z Nátury Bogá. Co sie z listu: I. Cor. cap. II. dostátecznie pokázuie: gdźie ex professò Apostoł ś. opisuiąc vstáwę Wieczerzy świętey Syná Bożego: opisuie záraz y te pœny: ktore ná iey gwałćićiele przychodzą. Jeśliby tedy Christus Pan/miał być sámym tylko z Nátury człowiekiem: á Bogiem z Nátury nic:

Karánie gwałćićielow Sákrámentow nowego Testámentu: iest karánie tákie/ iákie zwykło być ná tych kto

Tedyćby

Tedyćby gwałćiciele Sákrámentow od niego postánowionych: nie mogli być ták karáni: iáko gwałćiciele vstaw immediatè sámego Bogá z Nátury: bywáią karáni. Lecz iż przećie ták bywáią karáni/ iáko bywáią karáni gwałćiciele vstaw immediatè sámego Bogá z Nátury: Przetoż Christus Pan: iest Bog z Nátury. A ták tedy z tego Artykułu pierwszego / o Sákrámenćiech wobec/ y ich postánowieniu: położonego: káżde serce pobożne dostátecznie baczyć może: że Christus Pan: z sámego postánowienia Sákrámentow Nowego Testámentu/ á z zniesienia onych ktore były Stárego Testámentu: práwie dobrze/ iáśnie y potężnie: Bogiem z Nátury bywa dowodzony.

rzy gwałca spráwy immediatè od sámego Bogá postánowione.

Artykuł Wtory.

O SWIETEY WIECZERZY PANA IEZVSOWEY.

A miánowićie o tym:

Ieśli tá spráwá swięta, tylko iest tákowa; W ktorey wierni Pána Iezusowi Chleb łamiąc, y iedząc: tákże y z Kubká piiąc: powinni to tylko czynić ná opowiádánie śmierći iego?

ZDANIE SOCINISTOW.

Nápisáli Adwersarze o Wieczerzy Páná Iezusowey/ w Kátechiźmie swym: fol. 220. te słowá:

A ktorez są roskazánia Páná Iezusowe do Ceremoniy należące?

Iest iedno tylko, Wieczerza Páńska.

Co to iest zá spráwá?

Iest vstáwá Páná Iezusowá, w ktorey wierni iego Chleb łamią, y iedzą: tákże y z Kubká piią, ná opowiádánie śmierći iego, ktora ma trwáć we Zborze iego, áż Pan przyidzie. To własne Adwersárskie słowá.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

POniewaz Pan Jezus/Chleb tey spráwy świętey/názwał Ciálem swoim / ktore zá nas miáło być wydáne: á Wino w Kubku/ Krwią swoią/ ktora zá nas miáłá być wylaná: ná odpuszczenie grzechow zá wielu/y Nowym Testámentem: Tákże poniewaz postánowił iedzenie tego Chlebá/y pićie z tego Kubká: Przytym: Iż sie ten Chleb. ktory bywa łamány: názywa w Pismie świętym społecznośćią Ciáłá Christusowego: á Kubek ktoremu bywa błogosłáwiono: społecznośćią krwie iego. Náostátek: Poniewaz y przypominánie sobie śmierći Páná Jezusowey/ dla czego też tá spráwá święta miedzy inszymi przyczynámi iest postánowiona: zámyka w sobie dziwną iego około nas opátrzność; zámyka pobudkę do wzaiemney miłośći przećiwko niemu/ wiárę/ nádźieię/ ćierpliwość w krzyżu/ pokoy y rádość w sumnieniu/ Náwet ostrożność w życiu ábyśmy znowu nie grzeszyli: wzbudza y mnoży: y przywodźi człowieká do tego wszystkiego: ktory chce godnie tych świętych vpominkow vżywáć: Przetoż nie może tylko tego w sobie tá spráwá święta zámykáć: ábyśmy śmierć Páná Jezusowę opowiádáli/ ták długo áż przyidźie: dźiękuiąc mu/iż on z wielkiey y niewymowney miłośći swey ku nam/ćiáło swoie naświętsze dopuśćił męczyć/ y niejákim sposobem zá nas złamáć/ dopuśćił y krew swoię przedrogą przeláć: y to dobrodźieystwo iego wynośić y wysławiáć.

Te

Tá Sentencia cztery częśći w sobie zámyka.

Pierwsza Część.

TA Część to w sobie zámyka: Że Pan Jezus/ chleb tey spráwy świętey názwał Ciáłem swoim/ ktore zá nas miáło być wydáne: á wino w kubku krwią swoią/ ktora zá nas miáłá być wylaná ná odpuszczenie grzechow zá wielu: názwał y Nowym Testámentem: Bo to stąd iáwna: Że ták Ewángelistowie święći/ y Apostoł Páwel ś. zeznawáią. Pisze bowiem napierwey Mátthеusz Ewángelistá ś. Cap. 26. ℣.26. że gdy wieczerzáli Páná Jezusowi vczniowie/ Pan Jezus *wziął chleb y błogosłáwił, y złamał y dał vczniom swoim, y rzekł: Bierzćie, á iedzćie, to iest Ciáło moie ktore zá was wydawa sie*, iáko Lukasz Ewángelistá święty Cap.22.℣.19. dokłada. álbo: *ktore zá was wydáne będzie*: iáko Páwel ś. 1.Cor.11. v.24. obiáśnia. O Winie tákże w kubku/ iż iest krwią iego Nowego Testámentu/ktora zá wielu miáłá być wylána/ná odpuszczenie grzechow: Mátthеusz Ewángelistá ś. w Rozdźiale wyższey pomienionym/ zrzetelnie pisze: v.27.28. gdy mowi: *A biorąc kubek, dźięki vczynił y dał im, mowiąc: Piyćie z tego wszyscy. Tenći iest bowiem krew moiá Nowego Testámentu, ktora zá wielu będźie wylana ná odpuszczenie grzechow.* Tegoż Márek święty poświádcza Cap.14.℣.24. Lukasz záśię święty/ z Páwłem ś. ináczey: gdy vkázuią: że sam kubek Pan Jezus názwał Nowym Testámentem we krwi swoiey: Luc.22.℣.20. 1.Cor.11.℣.24. Nie chćiał bowiem Pan Jezus/ Chlebá tey spráwy świętey/ y Winá/ mieć gołymi álbo cżczemi znákámi/ bez wizerunku rzeczy sámey y vpominku przystoynego. Abowiem áczći to iest prawdá/ że Pan Jezus/ nátury álbo własnośći

Chleb y wino/ Wieczerzy świętey Páná Jezusowey: nie są cżczemi znákámi.

Ciáłá swego/ktore przywźiął z Pánny Máriey zá spráwą Duchá ś. nie vtraca: áby mogł náturę álbo własność przyiąć chlebá tey spráwy świętey: áni odmienia w náturę y własność chlebową: iáko y chleb nie vtraca nátury álbo własności swoiey chlebowey: áby mogł tę przyiąć/ ktora iest ćiáłá Páná Jezusowego/ áni iey odmienia w náturę y własność ćiáłá Páńskiego z Máriey Pánny przywźiętego: Gdyż chleb tey spráwy świętey/w swoiey własności y náturze zostawa chlebem: á ćiáło Páńskie z Máriey Pánny przywźięte/ tákże w swoiey własności y náturze/ ćiáłem Páńskim/ ktore wniosł ná niebo/ y vśiadł w nim po práwicy Máiestatu Oycá swego: Wszákże przećię/áby chleb tey spráwy świętey/ nie miał być ćiáłem Páńskim/á wino krwią iego: tego śię negowáć nie godźi. Bo ktoby chćiał tego negowáć: tedyby tym sposobem: chleb y wino tey spráwy świętey/ nie tylko muśiáły zostáwáć czczemi znákámi/ oczom ćielesnym podległymi: bez rzeczy sámey vpominku: áleby śię muśiał tym sposobem sprzećiwić y Pánu Jezusowi sámemu: ktory chleb tey vstáwy świętey názwał zrzetelnie ćiáłem swoim: á wino krwią swoią. Czego śię wyższey iásne świádectwá położyły. A iż tego żaden záprzeć nie może/ áni śię mu godźi: áby chleb tey spráwy świętey/ nie miał być ćiáłem Páná Jezusowym/ á wino krwią iego: nie może też áni tego słusznie żaden rzec/ żeby to miáło śię dźiać tym sposobem: iż ćiáło Páńskie z Máriey Pánny przywźięte/náturę swoie vtraca: á chlebową przyimuie/ y w nię śię przemienia: álbo áby chleb náturę swoię miał vtrácáć/ á ćiáłá tego/ ktore iest z Pánny świętey przywźięte: ná śię przyimowáć/ y w nie śię przeistoczáć. Gdyż Pan Jezus/ choć żadney odmiány ćiáłá swoiego nie ćierpiał w ten czás/ gdy zá stołem z vczniámi swoimi śiedząc/ tę spráwę świętą postánowiał: á wżdy przećię/ chleb ktory im łamiąc ku iedzeniu dawał: ćiáłem swoim názwał/ y wgłos tákim o-

Chleb/Wieczerzy świętey Páná Jezusowey: iest Ciáłem Páná Jezusowym/ á wino krwią iego.

powie-

powiedział: Wino także krwią swoią: Przetoż sposob tu vpátrowáć potrzebá/ktorym to rzeczono od Syná Bożego: y ktorym te obiedwie rzeczy ostáć sie mogą. Rzecz tedy iest pewna/że tá spráwá wszytká/postánowiona iest od Syná Bożego Sákrámentem álbo świątośćią: to iest/ inszą rzecz widomą oczom ćielesnym/ w sobie zámykáiąc: á inszą niewidomą/ále táiemną: wierze y zmysłom nászym representuiąc: Záczym iáko iest tá wszystká spráwá tákową/ to w sobie zámykáiąc/ co záwsze zwykły zámykáć Sákrámentá od Bogá postánowione: ták też iuż chleb tey to spráwy świętey/muśi zostáwáć ćiáłem Páná Jezusowym zá nas wydánym / á wino krwią iego zá nas wyláną ná odpuszczenie grzechow: nie inszym sposobem: tylko Sákrámentálnym / to iest/ Sákrámentom włásnym/ y zwyczáynym. Wszelki bowiem Sákráment od Bogá postánowiony: dwie rzeczy w sobie zámyka/ álbo ze dwu rzeczy muśi być złożony: Z iedney przyrodzoney ziemskiey: z drugiey niebieskiey. Jáko y ono Obrzezánie Stározakonne: ze dwu rzeczy było złożone/ y one w sobie zámykáło. Z Pierwszey: Że było członku męskiego obrzezowániem. Z Drugiey: Że było Przymierzem z Abráhámem od Bogá postánowionym: Gen.17.℣.10. Pierwszą rzecz máiąc przyrodzoną ziemską: Drugą z vstáwy sámego Bogá. Bo z przyrodzenia swego własnośći: Obrzezánie sámo przez śię nie mogło być Przymierzem Bożym: ále że było tákim názwáne od sámego Bogá: tedy to z vstáwy iego y roskazánia: że ie chćiał mieć vpewnieniem y znákiem Przymierza swego z Abráhámem / y potomstwem iego vczynionego: iáko sam w tychże Xięgách Moyżeszowych: Cap.17.v.11. obiáśnia. On Báránek tákże stározakonny/ był Sákrámentem: Dwie rzeczy w sobie zámykáiąc. Jedne ziemską przyrodzoną: Drugą niebieską nád bieg przyrodzony. Że był Báránkiem: miał to z przyrodzenia/ iáko y inszy wszyscy Báránkowie co ich

Jákim sposobem chleb Swiętey Wieczerzy Páná Jezusowey: iest Ćiáłem iego/á Wino krwią iego.

iest ná świećie: A iże był prześćiem názwány: tedy to miał nie z przyrodzenia/ ále z osobliwego postánowienia Bożego y roskazánia: że go chćiał mieć znákiem y vpominkiem dobrotliwego prześćia: gdy Anioł iego/ morduiąc iedney nocy wszystkie pierworodztwá Egypskie/ domy Izráelitow miiał/ ktorych podwoie krwią Báránká onego były námázáne. Co sie okázuie z Wtorych Xiąg Moyżeszowych: Cap. 12. ℣. 13. Táż własność y zwyczay/ widzimy/ że y w vstáwie tego Sákrámentu Ciáłá Christusowego/ y krwie iego/ od sámego Páná Iezusá/ iest záchowány. Chleb bowiem/ y Wino/ rzeczy do tey świętey sprawy należące: dwie rzeczy w sobie zámyka. Pierwsza ziemska y przyrodzona/ że iest chleb chlebem/ á wino winem: iáko y insze chleby y winá/ co ich iest ná świećie. Druga niebieska/ y nád bieg przyrodzony: Że chleb tey vstáwy świętey iest ćiáłem Páńskim/ zá nas wydánym: á wino krwią iego zá nas wylaną ná odpuszczenie grzechow nászych: tey zacnośći y nazwiská nie máiąc z przyrodzenia swego: ále z vstáwy y roskazánia sámego Páná Iezusá: że ie chćiał mieć widomym znákiem y vpominkiem Ciáłá swego naświętszego/ zá nas wydánego ná krzyżu/ y krwie swoiey przedrogiey wylaney zá nas/ ná odpuszczenie grzechow nászych. A iż chleb tey spráwy świętey/ ták iáśnie bywa názywany Ciáłem Páná Iezusowym/ á wino Krwią iego: tedy to nie tylko dla tego/ że Sákrámentá/ zwykły przyimowáć ná śię názwiská tych rzeczy/ ktorych są Sákrámentámi: iáko y Obrzezánie przyimowáło ná śie názwisko Przymierza: á Báránek Wielkonocny názwisko Peszáchu/ álbo Prześćia: ále y dla tego: Że chleb tey spráwy świętey/ z ćiáłem Páná Iezusowym/ ma wielkie podobieństwo/ á wino ze krwią iego. Ná to bowiem wzgląd máiąc Páwel święty: przetoż 1. Cor. 10. v. 16. chleb tey spráwy świętey/ ktory bywa łamány: názywa społecznośćią ćiáłá Christusowego: á ku-

Chleb/ y Wino/ Sákrámentu Wieczerzy świętey Páná Iezusowey: wiele rzeczy w sobie zámyka.

Przyczyny/ dla ktorych chleb Wieczerzy świętey Páná Iezusowey: názywa sie Ciáłem iego/ á wino krwią iego.

bek błogosławienia/ ktoremu bywa błogosławiono: społecznością krwie iego. Abowiem iáko chleb y wino/ iest pokármem náługuiącym ciáłu náßemu/ ktory mu vmieráć áż do kresu zámierzonego nie dopußcza: ále go żywi y záchowywa: ták też ciáło Páná Jezusowe/ y krew iego przedroga/ iest własnym pokármem y napoiem duszom náßym/ ktora one oczyrstwia/ posila/ y ná wieki im vmieráć nie dopußcza: iáko y sam ten Pan niebieski: Ioan. 6. ℣. 25. powiedział: *Ciáło moie prawdziwie iest pokarm, á krew moiá prawdziwie iest napoy.* Wßákże nie może być ze wßad iednákie y rowne w tych rzeczách podobieństwo. Abowiem chleb y wino/ zwykło tylko násługowáć do doczesnego násycenia/ á ciáło y krew Christusowá ku wiecznemu. Tákże: choć chleb y wino oczyrstwia y posila: wßákże nie sam chleb y wino: bo to Bog spráwuie osobnym sposobem: gdyż w nim iesteśmy/ żywiemy/ y ruchamy się: Actor. 17. ℣. 28. Náostátek: Że chleb y wino/ ziedziony będąc/ bywa stráwiony y wniwecz się obraca/ á látwieyßa mu rzecz troche ludzi nákarmić/ niżeli wielu: Ten záśię chleb niebieski y napoy/ áni może być kiedy stráwiony/ áni mu to trudnieyßa: wielką liczbę ludzi nákarmić y nápoić: niżeli máłą.

Podobieństwo miedzy chlebem/ y winem: y miedzy krwią/ á ciáłem Páná Christusowym.

Propter certitudinem rei signatæ in vsu legitimo.

Roznicá/ miedzy chlebem y winem: á miedzy krwią/ y ciáłem Páná Christusowym.

Drvga Część.

Tá Część to w sobie zámyka: Że Christus Pan iedzenie chlebá tey spráwy świętey postánowił/ á winá w kubku picie: Bo to stąd iáwna: Że ták Ewángelistowie święci/ y Páwel ś. zeznawáią. Co káżdy z mieysc wyżßey pomienionych obaczy. Abowiem w tym chciał to ten Pan niebieski wyráźić: *Naprzod*: Że iáko iedzenie chlebá tey spráwy świętey/ ktory Pan Ciáłem swoim názwał/ y picie winá: ktore krwią: postánowił nie dla siebie/ áni dla iákiego pożytku swego własnego: ále dla nas/ y dla pożytku náßego: Ták też/ że y ciáło swoie/ nie dla siebie przyiął/ y

Przyczyny/ dla ktorych Christus Pan/ iedzenie chlebá/ y picie winá: Wiecżerzy

swoiey świętey postánowił: albo dla ktorych chćiał: áby chleb tego Sákrámentu był iedźiony/ á wino pite.

iął/ y ná śmierć wydał/ á krew swoię świętą wylał: ále dla pożytku nászego. Jáko y Ezáiasz Prorok święty o tym z dawna znáć dawał: cap. 9. ỽ. 6. gdy powiedźiał: Że nam sie dźiećiątkiem ten Pan národźił. Tákże y Anioł Luc. 2. v. 20. 21. mowiąc Pásterzom: *Oznaymuie wam wesele wielkie, ktore bedźie wszystkiemu ludowi, ábowiem sie wam dźiśia národźił Zbáwićiel, ktory iest Christus Pan, w mieśćie Dawidowym.* Tegoż potwierdza y Páwel ś. Rom. 4. v. 25. gdy mowi: że *Vmárł dla grzechow nászych.* Potym y to w tym chćiał ten Pan wyráźić: że iáko chleb tey spráwy ś. wźięty y ziedźiony/ dostępuie złączenia z ćiáłem nászym: á wino ze krwią nászą: Ták też ćiáło iego naświętsze/ dostąpiło złączenia z ćiáłem nászym/ á krew iego przedroga: ze krwią nászą: gdy nie insze ćiáło ná śię przyiął/ y nie inszą krew: tylko prawdźiwie człowieczą. Skąd też Heb. 2. ỽ. 14. o nim nápisano: *Iáko dźiatki sstáły sie vczestnikámi ćiáłá y krwie: ták też y on sstał sie vczestnikiem tychże.*

Trzećia Część.

Tá część to w sobie zámyka: że y dla tego vżywánie chlebá tey spráwy świętey/ y pićie winá: Pan niebieski postánowił: áby był przez to potwierdzenie Testámentowi swemu przydał: Bo to stąd iáwna: że Ewángelistowie święći/ y Páwel ś. w świádectwách wyższey pomienionych to vkázuią: Iż Kubek Pan niebieski/ zrzetelnie názwał Testámentem we krwi swoiey. Jáko bowiem Testáment / nie iest nic inszego / tylko ostátnia wola tego ktory vmiera: y iáko ći ktorzy czynią Testáment/ nie dosyć ná tym máią/ ostátnią wolą swoię o wszytkim oznáymić: ále dla wietszey pewnośći y vtwierdzenia/ do słow pisánych też y pieczęći swoie przyćiskáią: Ták też Pan ten niebieski/ gdy miał vmrzeć/ oznáymuiąc nam ná Testámenćie wolą swoię/ y wielkie dobro dźieystwá leguiąc: że ćiáło iego zá nas miáło być wydáne:

Kubek Wieczerzy świętey Páná Jezusowey/ ktorym względem názwány iest Testámentem.

á krew

á krew iego zá nas wylana ná odpuszczenie grzechow ná-
szych : nie dosyć miał ná tym/ słowy to oznáymić y podáć:
ále ábyśmy byli więcey vpewnionymi/ y tę rzecz tym wię-
cey vtwierdzoną mieli : iedzeniem chlebá tego/ y piciem
winá : chciał to obwárowáć : Przetoż do słow swych/
te iákoby pieczęći nieiákie przydał : y nam zostáwił.

CZWARTA CZĘŚĆ A OSTATNIA.

Tá część to w sobie zámyka : że iedzenie tego chlebá/ y
picie winá/ Syn Boży/ raczył postánowić y ná pámiątkę
śmierci swoiey : Bo to stąd iáwna : że ták Pismo święte
zeznawa : do czego wyższey pomienione świádectwá tákże
należą : ktore twierdzą : że zrzetelnie miedzy inszymi rze-
czámi/ też y to przy tey spráwie świętey od Syná Bożego
było rzeczono : *To czyńcie ná Pámiątkę moie.* Albo iák Pá-
weł święty mowi : 1. Cor. 11. ℣. 26. *Ilekroć bowiem będzie-
cie ieść chleb ten, á kubek pić, śmierć Páńską opowiádáć będzie-
cie, áż przyidzie.* Chciał bowiem przez Pámiątkę/ śmier-
ci swoiey/ Syn Boży/ wielkie rzeczy ziednáć sobie v nas/
y w sercu naszym one záchowáć. A miánowićie tę *Ná-
pierwszą* : Abyśmy nietylko znáuki iego niebieskiey/ ále też
y z tey spráwy świętey/ przychodzili do vważenia miło-
ści iego zápálczywey ku sobie : ktora sámá byłá mu włá-
sną przyczyną/ ktorą przywiedziony będąc : Ciáło swoie
zá nas wydał/ y krew swoię zá nas ná odpuszczenie grze-
chow naszych wylał : iáko sam przy tym Testámenćie
swoim oznáymuie y opowiáda. Do czego y one drugie
słowá iego należą : Ioan. 15. ℣. 13. gdy o tey miłości po-
wiedział : *Wietszey miłości niemász nád tę, iáko áby kto położył
duszę swoię zá przyiácioły swoie.* Potym : przez pámiątkę
śmierci swoiey/ chćiał sobie y tę drugą rzecz ten Pan nie-
bieski v nas ziednáć : ábyśmy stąd vznáwáć mogli vstáwi-
czną iego około nas opátrzność : náyosobliwiey iednák w
rzeczách zbáwiennych. Bo chcąc ábyśmy o tym wiedzie-

Iákie rzeczy przypomina nam śmierć Páná Jezusowá.

1. Miłość zápálczywa ku nam.

2. Vstáwiczna iego około nas opátrzność.

li/ y temu wierzyli/ że ciáło iego naświętsze iest zá nas wydáne: á krew iego przedroga wylana zá nas ná odpuszczenie grzechow: áby byłá nigdy tá wiárá z sercá nászego nie gásłá/ áni ginęłá/ á zátym áni sámo zbáwienie wieczne przezeń nábyte: tedy y náuką słowá swego świętego: y iedzeniem chlebá tego/ á piciem winá: obwárował to. Jákiey opátrznośći około wiáry człowieczey/ poczawszy od początku świátá: záwsze Bog záżywał: Gdy Adámowi obietnicá byłá czyniona o tymże Christuśie Pánie/ naśieniu błogosłáwionym niewieśćim: że miáło zetrzeć głowę wężowę: Gen.3.v.15. á przez to záśię spráwiedliwość vtrácona miáłá mu śię przywroćić/ y oną znowu przyobleczony miał być: Tedy áby był w swoiey wierze nie vstawał y z żoną swoią Ewą: vczynił im Bog odźienie skorzáne/ y przyodźiał ie onym: dáiąc przez to znáć/ y wiárę ich zátrzymuiąc: że w wypełnieniu czásu/ nie mniey pewnie/ spráwiedliwośćią Syná iego/ iáko tego plemieniá obiecánego: mieli być przyobleczeni: iáko pewnie ná on czás onym odźieniem skorzánym byli od niego przyobleczeni. Tákże y z Abráhámem potym Przymierze czyniąc/ że Bog miał być Bogiem iego/ y potomstwá iego/ y iże w plemieniu iego/mieli być vbłogosłáwieni wszyscy narodowie źiemie: Gen. 22. v.18. przez ktore śię tákże Pan Christus rozumie: Aby był w wierze swey ku Bogu nie vstawał: záraz obrzezáć śię mu roskazał/ y káżdemu Męszczyźnie po nim: Gen.17. Skąd też Apostoł o nim powiáda: Rom.4.v.11. *Y wźiął znák obrzezánia, pieczęć spráwiedliwośći wiáry.* Tymże sposobem postąpił y z Potomstwem iego/po ześćiu Abráhámá z świátá tego. Pierwey bowiem/ niżeli wyprowádźił syny iego z Egyptu/áby byłá nigdy nie wietrzáłá pámiątká w sercu ich/ y wiárá w potomny czás nie gásłá/ o onym dobrodźieystwie/ łáskáwego miiánia domow ich/ gdy były mordowáne pierworodztwá Egyptskie: zábiiánie Báránká

y pożywánie roſkazał im y poſtánowił: Exod. 12. Co wſzytko do Chriſtuſá vkázowáło: iáko do tego/ w ktorym oczekiwano przyſzłych dobr/ y ktory koniec Zakonowi vczynił/ y ktory ſam ieſt Báránkiem noſzącym grzechy świátá: Hebr. 10. v. 1. Rom. 10. v. 4. Ioan. 1. v. 29. Iáko tedy przed okazániem Chriſtuſá ná świát/ Pan Bog niebieſki/ widomymi vpominki/ pámiątkę y wiárę ſtwierdzał/ y onę w potomny czás cáłą w wybránych ſwoich záchowáć vśiłował: nie tylko o onych dobrodźieyſtwách/ ktore ná on czás ludowi ſwemu pokázował: ále tym więcey o tym ze wſzech naywiętſzym/ ktore w Chriſtuśie/ y przez Chriſtuſá okazał: Ták y po tym czáśie/ kiedy ſie iuż Syn iego miły: świátu obiáwiony zſtał. Co y przy národzeniu iego w ćiele ná świát vczynił: Abowiem nie doſyć miał ná tym/ że Aniołom ſwoim roſkazał/ áby powiedźieli Páſterzom: iż ſie im w on dźień národźił Zbáwićiel Chriſtus Pan/ w mieśćie Dawidowym: ále áby ſie byłá mogłá wiárá ich tym więcey ſtwierdźić o tey rzeczy: przydał y znák widomy: to ieſt żłob y pieluſzki: y przetoż im y to Anioł powiedźiał: *A oto wam ten znák: znaydźiećie dźiećiątko w pieluſzki vwite, á do żłobu włożone.* Luc. 2. v. 11. 12. Tákże y przy zmartwychwſtániu iego: nie doſyć ná tym było: że Aniołowie vśiadſzy w grobie/ do ktorego ćiáło iego było włożone: to powiedźieli onym Pániom pobożnym: ále też dla więtſzego ſtwierdzenia w wierze onych/ o oney rzeczy/ tákże y Apoſtołow iego: prześćieradło w ktore był vwiniony/ y chuſtkę/ ktorą głowá iego byłá związána: iáko widomy znák y vtwierdzenie pokazano: Ioan. 20. v. 5. Tymże ſpoſobem y Pan Iezus poſtąpił ſobie/ w pokázowániu nam y oddawániu tego dobrodźieyſtwá ze wſzech naywiętſzego: że ćiáło ſwoie zá nas wydał/ á krew ſwoię zá nas wylał: ná odpuſzczenie grzechow nászych: tego dobrodźieyſtwá ábyſmy nigdy nie zápominálí/ y wiárá náſzá áby o tym nie vſtawáłá: dla tego poſtánowił v-

żywánie chlebá tey spráwy świetey: y picie winá: roskazawszy áby to trwáło áż do przyśćia iego. Abowiem iáko dobrzy y rostropni oycowie/ nie dosyć máią ná tym/ áby dobrego dźiedźictwá synom swoim nábyć mogli: ále też y to zwyśli vpátrowáć/ y wárowáć: áby im w potomny czás nie ginęło: ále cále y pewne zostawáło: Ták też y Christus Pan/ nie dosyć miał ná tym/ że nas śmierćią swoią odkupuiąc/ tym dobrodźieystwem obdárzył: ále chcą: áby nam to dobrodźieystwo nigdy nie ginęło raz przezeń nábyte y dárowáne: z wielką pilnośćią to opátrzył y obwárował: gdy chćiał áby vżywánie chlebá tego Sákrámentu/ y pićie winá/ pámiątkę nam tego iego dobrodźieystwá co raz wznawiáło/ y w wierze tey nieomylnymi nas czyniło.

3. Miłość nászá ku niemu. *Ná Trzećim mieyscu/* chćiał sobie y to ten Pan niebieski/ pámiątką śmierći swoiey v nas ziednáć: Aby będąc ták wielce vmiłowáni od niego: wzaiemnym sposobem vśiłowáliśmy go miłowáć. Jeśli bowiem tákiey mocy y wagi iest miłość w rzeczach świátá tego/ że nie godźi sie nam co inszego/ tylko tych miłowáć/ ktorzy nas też miłuią: ilekroć sobie ná to wspomnimy: Tedyć dáleko więcey/ w sercu wszystkich wiernych/ powinna sie mnożyć táka miłość wzaiemna ku Pánu Jezusowi: ilekroć sobie ná śmierć iego wspomnią/ przez ktorą naywiętsza im miłość iest od niego okazána: á ktorzy wierzą/ iż tą śmierćią iego: prawdźiwie są odkupieni: áby iáko onego żadna rzecz/ nie mogłá oderwáć od miłośći zapálczywey ku nam: áni sámá śmierć okrutna krzyżowa: ták też we wszystkim świećie/ nie ma sie nic znáydowáć tákowego: cobyśmy mieli chćieć więcey miłowáć: niżeli Christusá dobrodźieiá swoiego: álbo coby nas od miłośći ku niemu powinney miáło oderwáć. Jáko nas y sam náuczył: Matt. 10. v. 37. *Kto miłuie więcey oycá álbo mátkę niżeli mnie, nie iest mie godźien y ktory miłuie syná álbo corkę nád mie, nie iest mie godźien.*

Co w-

Co vważywszy dobrze święci Apostołowie: przetoż ták sobie wielce miłość Páná Jezusá ważyli/ y ták miłościa wzáiemna przećiwko niemu paláli: że sie nie mogłá żadna rzecż świátá tego ználeść álbo ták wdźięczna/álbo ták przykra: ktoraby ich byłá miáłá oderwáć od tego: Co z listu do Rzymian Cap. 8. v. 35. bacżymy.

Ná Cżwartym mieyscu: chćiał sobie y to v nas przez przypominánie śmierći swoiey Syn Boży ziednáć: Abyśmy tę śmierć iego opowiádáli: Jáko y Páweł ś. wspomina: 1. Cor. 11. ℣. 26. *Abowiem ilekroć bedźiećie ieść chleb ten, y kubek pić, śmierć Páńską opowiádáć bedźiećie, áże przyidźie.* Ktore opowiádánie śmierći Páńskiey/ ma to w sobie zámykáć: ábyśmy zá dobrodźieystwo sobie pokazáne/ temu Pánu dźiękowáli/ y wysławiáli go/ że on ćiáło swe zá nas wydał/ á krew swoię naświętszą zá nas wylał ná odpuszczenie grzechow. Skąd też kubek tego Sákrámentu/ iest názwány od Apostołá Páwłá świętego/ kubkiem dobrorzecżenia/ ktoremu bywa dobrorzecżono: álbo błogosłáwiono: 1. Cor. 10. ℣. 16. Kiedy bowiem serce nasze bedźie pełne wdźięcżności/ y miłośći ku Pánu Jezusowi/ zá dobrodźieystwá nam pokazáne: niepodobna to: áby y vstá násze nie miáły tego opowiádáć: á zá to do wywyższánia y chwały tego Páná pobudzáć sie: skąd też samże: Luc. 6. v. 45. powiedźiał: *z zupełnośći sercá vstá mowią.* Abowiem táiemnice Krolewską pokrywáć/ iest rzecż dobra: ále spráwy Páńskie opowiádáć/ y wyznawáć/ iest rzecż vcżciwa: iáko Anioł Boży Thobiaszá świętego náucżył: Tob. 12. v. 7.

4. Opowiádánie tey że śmierći iego.

Ná Piątym mieyscu: chćiał sobie y to Pan Jezus/ przez pámiątkę śmierći swoiey/ ziednáć: Aby sie w nas mnożyłá ćierpliwość we wszytkich przećiwnośćiách ktoreby nas potykáły dla niego. Niepodobna to bowiem/ áby ten dla przyiaćielá swego nie miał chćieć co ćierpieć/ gdzieby tego potrzebá byłá: zá ktorego też pierwey on przyiaćiel iego wiele

5. Cierpliwość wewszytkich przećiwnośćiách/ ktoreby nas potykáły dla niego.

wiele przećiwieństwá wyćierpiał: gdy to z sobą rozważy/ y ná to sobie wspomni. Ták też y to niepodobna/ áby y ten dla Christusá nie miał chćieć śiłá ćierpieć: zá ktorego też Christus pierwey śiłá ćierpiał: ilekroć sobie ná to wspomni/ y pilnie to z sobą rozważy. Ná co też wzgląd máiąc Páwel święty/ przetoż nas w te słowá nápomina: Hebr. 12. v. 1. 2. 3. *A przetoż y my máiąc ták wielki obłok świádkow wystáwiony, złożywszy wszelki ćiężar, y grzech około nas stoiący, przez ćierpliwość bieżmy w zámierzonym nam záwodźie, pátrząc ná sprawce wiáry y wypełnićielá Iezusá. Ktory przedłożywszy sobie wesele, zniosł krzyż, á zelżywość wzgárdziwszy, y vśiadł ná práwicy stolcá Bożego. Rozważayćieś tedy onego, ktory tákowe od grzesznikow zniosł przećiwko sobie sprzećiwiánie, ábyśćie sie nie vkonáli, vstawszy w duszách wászych.*

6. Pokoy y wesele sumnienia.

Ná *Szostym* mieyscu/ y to sobie Pan Jezus/ przypominániem śmierći swoiey/ chćiał v nas ziednáć: Aby sie stąd pokoy y wesele w sumnieniu nászym mnożyło. Abowiem iáko to nie można/ áby sie w te czásy człowiek nie miał weselić y rádowáć/ gdy tákiego dobrodźieystwá od drugiego człowieká dostąpi/ ktorego zá żadne skárby świátá tego nie mogł kupić: á zwłaszczá ieśli ono dobrodźieystwo iest tákowe/ ktore nigdy pożytku nie oszácowánego czynić nie zániecháwa: Ták dáleko więcey to nie można: ábysmy sie y my w sercu swoim nie mieli ćieszyć y rádowáć/ ilekroć sobie ná to dobrodźieystwo Syná Bożego wspomnimy: że on ćiáło swoie zá nas wydał/ á krew swoie zá nas wylał ná odpuszczenie grzechow: á zwłaszczá gdy y to przytym z sobą rozważymy: żesmy my tego dobrodźieystwá nie mogli áni możemy zá żadne skárby świátá tego kupić: tákże y to: że nam stąd áż ná wieki wieczne pożytku nieoszácowánego żywotá wiecznego dostáwáć będźie: Ioan. 6. v. 51. Co dobrze vważáiąc Páwel święty: Przetoż Galat. 6. ℣. 14. o sobie te słowá nápisał: *Nie day Boże ábym sie miał chlubić, tylko w krzyżu Páná nászego Iezusá Christusá.*

ſtuſá, przez ktorego mnie świát vkrzyżowány ieſt, á ia świátu.

Ná śiodmym mieyſcu: pámiątkę śmierći ſwoiey/ chćiał ſobie v nas y to Syn Boży ziednáć: Aby ſie w nas oſtrożność w żywoćie mnożyłá: żebyſmy znowu nic grzeſzyli: Bo ilekroć ſobie ná to wſpomnimy / że grzechy náſze były przyczyną/dla ktorey Chriſtus vmrzeć muśiał: tákże gdy y ná to ſobie wſpomnimy: że on dla tego zá nas vczynion ieſt grzechem/ábyſmy ſie my mogli ſtáć ſpráwiedliwośćią Bożą w nim: iáko Páwel ś. Rom. 4. v.25. & 2.Cor. 5. v.21. wſpomina: tylekroć muśimy ſobie y ná to wſpomnieć: że Chriſtus Pan/ ná to ſie zá nas grzechem ſtawał: ábyſmy my záwſze ná tym świećie ſpráwiedliwie żyli: Muśimy ſobie y ná to przy tym wſpomnieć: że iáko w on czás / grzechy náſze Chriſtuſá Páná vkrzyżowáły: ták y teraz/tylekroć go ſobie znowu krzyżuiemy/ilekroć ſie dobrowolnie y ſwowolnie grzechow dopuſzczamy. A tuć przynależą one Apoſtolſkie słowá: Rom. 6. v. 1. 2. 3. 4. gdźie ták Páwel ś. mowi: *Coż tedy rzeczemy? Będziemyli trwáć w grzechu, áby łáská obfitowáłá? Boże tego nie day. Abowiem ktorzy vmárłymi ieſteſmy grzechowi, iákoż znowu w nim żyć będziemy? Czyliż niewiećie Bráćia, iże ktorzy pokrzczeni ieſteſmy w Iezuſie Chriſtuſie, w śmierći iego pokrzczeni ieſteſmy? Weſpoł bowiem pogrzebieni ieſteſmy z nim przez krzeſt w śmierć, áby iáko Chriſtus powſtał od vmárłych ku chwale Oycá, ták y my w nowośći żywotá ábyſmy chodźili.* Tákże y te drugie tegoż Apoſtołá słowá/ do tego ſie śćiągáią/ nápiſáne do Zydow: Cap.6.v.4.5.6. w ten ſpoſob: *Nie można ieſt, áby ći, ktorzy raz ſą oświeceni, y skoſztowáli dáru niebieskiego, y vczeſtnikámi zſtáli ſie Duchá świętego, zákuſili dobrego słowá Bożego, y mocy wieku przyſzłego, á odpádli, áby znowu mieli być odnowieni do pokuty, znowu krzyżuiąc ſámym ſobie Syná Bożego, y ná ſzyderſtwo máiąc.* 7. Oſtrożność żywotá.

Náwet: Chćiał ſobie y to v nas Syn Boży przypomi-

8. Nádzieie żywa o żywocie wiecznym.

nániem śmierći swoiey ziednáć: Aby sie w nas mnożyłá nádźieiá żywa o żywoćie wiecznym. Bo ieślić mogł Chrystus Pan/ przez wydánie ćiáłá swego zá nas/ y wylanie krwie/grzechow nászym odpuszczenie spráwić: tedyć nam y korony żywotá wiecznego pewnie dotrzyma: á zwłaszczá ieślibyśmy w tákim sposobie przypominánia sobie śmierći iego/ iáki sie tu pomienił: státecznymi áż do końcá zostáwáli: ták/ żebyśmy z Páwłem świętym mowić mogli one słowá: Galat.2.v.20. *Zywę ia, á iuż nie ia, ale żywie we mnie Christus. A iż teraz żywę w ćiele, żywę w wierze Syná Bożego, ktory vmiłował mnie, y wydał sámego siebie zá mie.* Do tegoż sie śćiągáią y one słowá Piotrá świętego: 1. Epist. Cap. 1. ℣. 3. 4. 5. w ten sposob nápisáne: *Błogosłáwiony Bog y Oćiec Páná nászego Iezusá Christusá, ktory według miłosierdzia swego wielkiego, odrodził nas w nádzieię żywą, przez powstánie Iezusá Christusá od vmárłych, ku dziedzictwu nieskáźitelnemu, y niesplugáwionemu, y niewiednieiącemu, záchowánemu w niebie przećiwko wam, ktorzy mocą Bożą strzeżeni bywaćie przez wiárę ku zbáwieniu, ktore zgotowane iest okázáć sie czásu nayostáteczniey szego.* A toć iest dowodne y prawdźiwe Sentenciey nászey okazánie.

CENSURA NA ZDANIE SOCINISTOW.

Zgánienie Sentenciey Adwersárskiey.

Ná to Zdánie Socinistow z dwoiákiey miáry Censurę vczynić potrzebá: Z pierwszey tey: Iże piszą/ iákoby postánowienie Wieczerzy świętey Páná Iezusowey: miáło być gołotną tylko Ceremonią: co z tey miáry czynią/ gdy ią iednym rozkazániem Páná Iezusowym/ do Ceremoniy należącym: miánuią. Z drugiey tey: Iże piszą: Iákoby Wieczerza święta Páná Iezusowá/ miáłá być táka Ceremonią: w ktorey wierni Páná Iezusowi/ chleb łamiąc y iedząc/tákże y z kubká piiąc: powinni to czynić tylko ná opowiádánie śmierći Páná Iezusowey.

Na Pierwszą Rzecz Censura.

Vstáwá Wieczerzy ś. Páná Iezusowey: tylko zwierzchowną ceremonią niemoże być słusznie stánowiona.

Naprzod: Dla tego: Że iey ták nigdźie Pismo święte nie názywa.

Powtore: Dla tego: Że się temu sámá rzecz przećiwi: Abowiem tá rzecz/ tylko Ceremonią bywa názywána: ktora w sobie nic więcey tylko rzeczy zwierzchowne zámyka: bez wszelákiego względu ná rzeczy więtsze wewnętrzne/ táiemne y niewidome. Co o vstáwie Wieczerzy świętey Páná Iezusowey: nie może być rzeczono: Gdyż tá/ nie tylko zwierzchowne łamánie y iedzenie chlebá/ tákże nálewánie zwierzchowne w kubek y pićie winá: w sobie zámyka: ále zámyka w sobie wiele więtszych/táiemnych/ duchownych/zbáwiennych/ y niewidomych rzeczy. Iáko te napierwey/ że chleb y wino/ tey spráwy świętey/ Syn Boży/ chćiał mieć Sákrámentem ćiáłá swego zá nas wydánego/ y krwie swoiey zá nas wylaney: ná odpuszczenie grzechow: czego tylko zwierzchowna ceremonia w sobie zámykáć nie może. Chćiał mieć potym te rzeczy świádectwem y tego: że on nie dla śiebie/ áni dla pożytku swego włásnego/ ále dla nászego ćiáło swoie zá nas wydał/ y krew swoię naświętszą wylewał. Tákże y świádectwem ziednoczenia nászego z nim. Nád to: chćiał mieć/ iedzenie chlebá tego/ y pićie winá: vtwierdzeniem Testámentu swego: ná ktorym wielkie dobrodźieystwá pozostáwił nam y odkazał. Náostátek: y vpominkiem/ śmierć iego ná pámięć nam przywodzącym: iáko się to wszystko dostátecznie y dowodnie/ w vtwierdzániu Senteneiey nászey pokazáło.

Potrzećie: Dla tego: Że się temu y sam Syn Boży przećiwi: ktory chleb tey spráwy świętey/ zrzetelnie názwał Ćiáłem swoim/ á wino krwią swoią: nie zwierzchowną tylko Ceremonią.

I. Z strony tego/ iákoby vstáwá świętey Wieczerzy Páná Iezusowey: miáłá być tylko zwierzchowna Ceremonia.

Poczwarte: Dla tego: żeby tym sposobem/iedzenie chlebá/ y picie winá tey sprawy świętey/ musiáło być nic nie rozne/ od iedzenia inszego chlebá y picia winá. Gdyż y to w sobie nic inszego zámyka: tylko to/co sie znim zwierzchownie dzieie?

Fopiąte: Dla tego: żeby tym sposobem/ y sámo słowo Boże: musiáło byc tylko Ceremonią: ktore iest przednieysza częścią tego Sákrámentu: według onych słow Senténciey stárożytney: Accedat verbum ad Elementum, & fit Sacramentum. Zadnym sposobem bowiem/ Sákrámentá Páná Jezusowe: bez słowá Bożego nie mogą być odpráwowáne: ieśli máią być własnemi y słusznymi Sákrámentámi. Gdyż iáko słowo Boże sámo przez sie/nie iest iedzeniem chlebá/ y piciem winá tey sprawy świętey: ták też iedzenie chlebá / y picie winá tego Sákrámentu: sámo przez sie/ bez słowá Bożego: nie iest áni być może: własnym y słusznym: Ciáłá Christusowego zá nas wydánego/ y krwie wylaney Sákrámentem. Lecz iż to o słowie Bożym przystoynie nie może być rzeczono: Przetoż áni o tym Sákrámencie wieczerzy świętey Páná Jezusowey.

Poszoste: Dla tego: żeby ták iedzenie chlebá tego/ y picie winá: musiáło być czczym y golym znákiem: bez rzeczy sámey wyrażánia: czemu sie iednák sam Syn Boży przeciwi: gdy ten chleb ciáłem swoim zá nas wydánym názywa: á wino krwią wylaną ná odpuszczenie grzechow zá wielu.

Náwet: Y dla tego: żebysmy tym sposobem / iedząc chleb tey sprawy świętey/ y kubek piiąc niegodnie: musieli sie sstáwáć winnymi nic ciáłá Páńskiego/áni krwie: ále zwierzchowney tylko Ceremoniey: Czemu sie iednák Páweł święty przećiwi: I. Cor. II. v. 27. gdy powiáda: że ktoby iadł ten chleb / ábo pił ten kubek Páński niegodnie: winnym sie sstawa Ciáłá y Krwie Páńskiey/ y ow-

szem

ßem potępienia wiecznego. Zadnym tedy sposobem/ vstawá Wieczerzy świętey Páná Jezusowey: zwierzchowną tylko Ceremonią: nie może być słusznie rozumiána.

NA DRUGĄ RZECZ CENSURA.

2. Z strony drugiey rzeczy Censurá: iákoby iedzenie chlebá/ y picie winá tego Sákrámentu: tylko dla tego miáło być postánowione od Syná Bożego: áby to było czyniono ná opowiádánie śmierci iego.

Jedzenie chlebá tego Sákrámentu: y picie winá: nie mogło być postánowione od Syná Bożego tylko dla tego: áby to było czyniono ná opowiádánie śmierci iego. *Naprzod* z tey przyczyny: żeby tym sposobem/ chleb ten/ y wino tey spráwy świętey: musiał nie być Sákrámentem Ciáłá Christusowego zá nas wydánego: y krwie iego naświętszey/ zá nas wylaney ná odpuszczenie grzechow. Bo iáko opowiádánie śmierci Páná Jezusowey/ nie iest to/ co iest być temu chlebu Sákrámentem ćiáłá Christusowego zá nas wydánego: á winu krwią iego zá nas wylaną ná odpuszczenie grzechow: ták też żadnym sposobem opowiádánie śmierci Christusowey: nie może być Sákrámentem ćiáłá iego zá nas wydánego/ y krwie wylaney ná odpuszczenie grzechow nászych. Lecz iż iednák tego żaden słusznie záprzeć nie może/ áby iedzenie chlebá/ y picie winá tey spráwy świętey: nie miáło być Sákrámentem ćiáłá Christusowego zá nas wydánego: y krwie iego zá nas wylaney: Przetoż iedzenie chlebá/ y picie winá/ tey spráwy świętey: nie mogło być od Syná Bożego/ tylko dla tego postánowione: áby to było czyniono ná opowiádánie śmierci iego.

Sákráment iest rzecz różna y oddźielna od człowieká.

Powtore: Dla tego: Ze wszelki Sákráment/ ktory bywa od Bogá dla człowieká stánowiony: potrzebá áby był rzeczą oddźielną y rożną od sámego człowieká: czego opowiádánie śmierci Christusowey w sobie zámykáć nie może: Gdyż nie iest res extra hominem ále intra hominem posita: w sercu człowieczym y vmysłech zámykáiąc się. A zwłaszczá gdy kto y to przy tym vważy: że sámo przez się iedzenie chlebá tego/ y picie winá: nie może być

rozumiáne opowiádániem śmierci Páńskiey: Przetoż też nie może być áni tą przyczyną dla ktorey tylko sámey miałby postánowić Syn Boży/ vżywánie tey spráwy świętey.

Potrzecie: Dla tego: Zeby był niepotrzebnie tym sposobem Christus Pan/ iedzenie chlebá tego/ y picie winá: postánowić musiał. Gdyż iáko może być opowiádána śmierć iego/ oprocż iedzenia chlebá tego/ y picia winá: Ták też niepotrzebnieby był ten Pan niebieski/ iedzenie chlebá tego/y picie winá: musiał postánowić y roskazáć: ieśli to prawdá ma być: że tylko dla tego iedzenie tego chlebá/ y picie winá: iest postánowione y roskazáne od Syná Bożego: áby to było ná opowiádánie śmierci iego. Ale ieśliż to z tey miáry o tym Pánie niebieskim nie może być słusznie twierdzono: Przetoż zá tym y to sie nie ostoi/ co twierdzą Adwersarze: iákoby ten Pan niebieski tylko dla opowiádánia śmierci swoiey/ iedzenie chlebá/ y picie winá Wieczerzy swoiey świętey miał postánowić.

Poczwarte: Dla tego: Zeby tym sposobem/ iedzenie chlebá tego/ y picie winá: musiáło nie być Sákrámentem ciáłá Christusowego nas ożywiáiącego: y krwie iego nas nápawáiącey ku żywotowi wiecznemu. Gdyż to káżdy rozsądny łatwie rozumieć może: że opowiádánie śmierci Páná Jezusowey sámo przez się/áni nas ożywia/ áni nápawa ku żywotowi wiecznemu. Lecż iż sie wyższey pokazáło/ iż dla tego Syn Boży/ iedzenie chlebá tego/ y picie winá/postánowić raczył: áby był wyświádczył: Iż iáko chleb ten karmi ciáłá násze/ á wino nápawa ku żywotowi docżesnemu: Ták ciáło iego naświętsze zá nas wydáne/ á krew zá nas wylana/ karmi dusze násze y nápawa: ku żywotowi wiecznemu: Przetoż iedzenie chlebá tego/ y picie winá: nie dla tego tylko iest postánowione: áby to było czynione ná opowiádánie śmierci Páná Jezusowey

Popiąte: Dla tego: Zeby toż vżywánie tey spráwy świętey:

tey : muśiáło nie być táiemnicą złączenia ćiáłá náſzego/ y krwie náſzey : z ćiáłem y krwią Páná Jezuſową. Gdyż y to káżdy rozſądny łátwie baczyć może : że opowiádánie śmierći Páná Jezuſowey : nie może być ſłuſznie náżwáne táiemnicą złączenia ćiáłá Chriſtuſowego ktore przywźiął z Pánny Máryey/ y krwie iego : z ćiáłem náſzym/ y krwią náſzą. Lecż iż ſie wyżſzey y to pokazáło : że miedzy inſzymi przyczynámi/ też dla tego iedzenie chlebá tego y pićie winá : Syn Boży poſtánowił : áby był tym widomym ſpoſobem wyświádczył : Iż iáko to pewna/ że chleb ten/ y wino/ wźiety/ ziedźiony/ y ſtráwiony : ſtawa ſie práwie iedno ćiáło z ćiáłem náſzym/ á wino ze krwią náſzą : Ták też y to niemniey pewna : że ćiáło Páná Jezuſowe/ ktore on zá nas wydał : á krew iego ktorą zá nas wylał : ieſt iednym ćiáłem z ćiáłem náſzym : á krew iego/ iedną krwią ze krwią náſzą : Przetoż y ſtąd ſie pokázuie : że nie dla tego tylko/ iedzenie chlebá tego y pićie winá : od Syná Bożego ieſt poſtánowione : áby to było czyniono ná opowiádánie śmierći iego.

Poſzóſte : Dla tego : Żeby poſtánowienie teyże ſpráwy świętey : muśiáło nie być vtwierdzeniem Nowego Teſtámentu/ álbo Przymierza Nowego z námi vczynionego. Gdyż y to káżdy łatwie rozeznáć może : Że opowiádáć śmierć Páná Jezuſowe/ nie ieſt to/ co ieſt vtwierdzeniem być Nowego Teſtámentu/ álbo Przymierza Nowego / z námi przez Syná Bożego vczynionego y poſtánowionego. Lecż iż ſie wyżſzey y to pokazáło : że y dla tey przyczyny/ chćiał Syn Boży poſtánowić/ iedzenie chlebá/ y pićie winá tego Sákrámentu : áby iáko do wſzelkiego Teſtámentu/ álbo Przymierza/ gdy bywa miedzy dwiemá ſtronámi czynione : záchodzą nie tylko ſámy ſłowá y woley ná piśmie oznáczenie : ále bywáią y pieczęći przydawáne/ iáko znáki widome y ſtrożowie/ tym wiecey Przymierze/ álbo Teſtáment ſtwierdzáiące y vmocniáiące : Ták też Syn

Boży/

Boży/ Testáment swoy czyniąc/ á przezeń nam dobrá wielkie odkázuiąc/y Nowe Przymierze z námi stánowiąc: do słow y woley swey oznáczenia: chćiał przydáć y iedzenie chlebá tego/ á winá pićie: iáko znák y pieczęć widoma/ ktoraby strzegłá cáłośći/ y tym więcey stwierdzáłá y vmocniáłá Przymierze/ miedzy námi á onym vczynione/y Testáment iego: Przetoż iedzenie chlebá y pićie winá tego Sákrámentu/ od Syná Bożego nie dla tego tylko iest postánowione / áby to było czyniono ná opowiádánie śmierći iego.

Náostátek: Dla tego: Zeby nas toż vżywánie tey spráwy świętey / nie mogło pobudzáć y nápominác do cáłey powinnośći oddawánia przećiwko Christusowi Pánu. Gdyż y to káżdemu rozsądnemu iáwna być może: że opowiádáć śmierć Páná Jezusowę/ á z onego opowiádánia świątobliwie mu dźiękowáć/ że on z wielkiey y niewymowney miłośći swey ku nam/ ćiáło swoie dopuśćił męczyć/ y niiákim sposobem złamáć: y krew swoie przeláć: y to dobrodźieystwo iego wynośić y wysławiáć: iáko piszą Adwersarze: nie iest to tá powinność wszytká/ ktora od nas Christusowi Pánu należy: á do ktorey zgołá wszytkiey wiedźie nas y vpomina: iedzenie chlebá y pićie winá tego Sákrámentu. Jáko do tego: ábyśmy stąd vważáiąc wielką iego miłość ku sobie/ vczyli śię go też wzaiemnie miłowáć: opátrzność iego około nas/ y wiáry nászey/ wielką vznawáć: ábyśmy mogli mocnie wierzyć: że ćiáło iego naświętsze iest zá nas wydáne/ á krew iego przedrogá zá nas wylana. Abyśmy śie stąd vpomináli do ćirpliwośći w krzyżu/y wszytkich przećiwnośćiach ktoreby nas potykáły dla niego. Do rádowánia y wesela z dobrodźieystwá ták wielkiego przezeń nam nábytego y dárowáne^o^. Do ostrożnego życia ná świećie. Do nádźieie pewney o wiecznym żywoćie: iáko śię wyższey te powinnośći dostátecznie wyliczyły y pokazáły. Jeśliby to tedy miáłá być

prawdá/

prawdá/ co w tey ſpráwie piſzą y twierdzą Adwerſarze: że tylko dla tego wierni Pána Jezuſowi/ chleb tego Sá- kramentu powinni ieść/ á wino pić: áby to czynili ná o- powiádánie śmierći iego: dźiękuiąc mu zá to dobrodźiey- ſtwo iego/ wyſtawiáiąc ie y wynoſząc: że on z wielkiey y niewymowney miłośći ſwey ku nam/ ćiáło ſwoie dał mę- czyć/ y niejákim ſpoſobem złamáć: á krew ſwoie przelać: Tedyćby to zá tym iść muśiáło: że iuż iedzeniem chlebá te- go y pićiem winá / nie ieſteśmy obowiązáni/ do miłośći wzaiemney przećiwko niemu/ y tych wſzyſtkich powinno- śći ktore ſie wyżſzey pomieniły. A ieśliż przez iedzenie chlebá tego Sákrámentu/ y pićie winá/ nie ieſteśmy obo- wiązáni do tych inſzych powinnośći pomienionych: gdźie nas zgołá do wſzyſtkich powinnośći przećiwko ſobie Chri- ſtus Jezus chćiał obowiązáć: Jáko káżdy Oćiec dźiećię ſwe gdy mu Teſtáment leguie/ y ná nim dobrá ſwoie od- dawa: Albo káżda ſtroná ſtronę/ kiedy iedná z drugą Przymierze ſtánowi: tedyć zgołá tych powinnośći Chri- ſtuſowi Pánu nie ieſteśmy powinni oddawáć: to ieſt: á- niſmy go powinni miłowáć wzaiemnie/ choc on nas vmi- łował/ áni opátrznośći iego vznawáć/ choć ią około nas/ y wiáry náſzey czyni: áni co przećiwnego chćieć dla niego ćierpieć: choć on śilá dla nas ćierpiał: áni ſie w ſercu rádowáć z dobrodźieyſtwá ták wielkiego przezeń nam ná- bytego y dárowánego: choć go nam przez śmierć ſwoię doſtał y dárował: á doſtał odkupienia wiecznego: Ná- koniec nie powinniſmy áni tych inſzych wyżſzey pomienio- nych powinnośći czynić: y ieśli ieſzcze co więcey nád to może być przypomniano. Lecz iże ſie y to wyżſzey pokazá- ło/ y iáſnymi świádectwy Piſmá świętego vtwierdźiło: że przez iedzenie chlebá tego Sákrámentu/ y pićie winá: obowiązáni ieſteśmy przećiwko Pánu Jezuſowi/ nie tylko do tych wſzyſtkich powinnośći/ ktore ſámi Adwerſarze wſpomináią: y ktore ſie wyżſzey w vtwierdzániu Sen-

tenciey naszey pomieniły: áley do inszych wszytkich ktore są nam w słowie iego świętym roskazáne: Przetoż iedzenie chlebá tego Sákrámentu/ y picie winá: postánowione iest od Syná Bożego/ nie dla tego tylko áby to było czyniono ná opowiádánie śmierci iego. A toć iest słuszne niesłuszney Sentenciey Adwersárskiey: iáwnymi á potężnymi dowody Pismá świętego zgánienie.

OBRONA MIEYSC PISMA SWIETEGO.

Pierwszego 1. Cor. 11. ℣. 24. 25. 26. W ktorym Apostoł Páweł S. vkázuie: że Pan Christus Sákráment Wieczerzy swoiey S. postánowił ná pámiątkę śmierci swoiey.

Ná te słowá/ Adwersarze w Kátechizmie swym: fol. 220. 221. ták nápisáli:

A czemuż Pan Christus tylko tey spráwy iedney pámiątke we Zborze swoim postánowił?

Dla tego, iż ze wszytkich spraw Páná Christusowych tá iest nawiętsza, y iemu nawłasnieysza. Bo áczkolwiek zmartwychwstánie, y wywyższenie iego, są spráwy dáleko więtsze; iednák onych nie Pan Christus, ále Bog Ociec iego spráwił. To własne Adwersárskie słowá.

Ná to Odpowiádam Czworáko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam

PIerwszą rzecz Adwersarze w tych słowiech swoich/ te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákobyby Christus

Pan / śmierći swoiey pámiątkę / we Zborze swoim / miánowićie dla tego miał postánowić: iże tá ze wszytkich spraw iego iest nawiętsza: Ale to Adwersarzom / tym sposobem / iáko oni chcą: nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Iże Adwersarze z tey miáry / śmierć Páná Christusowę / miedzy wszytkimi spráwámi iego / chcą mieć spráwą naywiętszą: iże ze wszech naywiętsze boleśći w sobie zámykáłá: y iże ze wszech śmierći byłá nayzelżywsza / y nayokrutnieysza. Gdyż nád śmierć krzyżową / z dekretu sámego Bogá / nie było nic przeklętszego / y okrutnieyszego / y sromotnieyszego: iáko y Páweł święty vkázuie: Galat. 3. v. 13. świádectwo z Piątych Xiąg Moyzeszowych przywodząc: Cap. 21. v. 23. Do czego sie y Adwersarze referuią w Kátechizmie swym: fol. 259. gdy ták o śmierći Christusowey piszą.

A iáka byłá śmierć iego? y iáko przez nie wola Boża iest vtwierdzona?

Táka ktora rozmáite vtrapienia vprzedziły, y ktora sámá w sobie byłá ze wszech nayokrutnieysza, y nazelżywsza: ták iż dla tey przyczyny Pismo o nim świádczy że był podobnym Bráćiey we wszytkim. To własne Adwersárskie słowá. Ktorym sposobem / śmierć Christusowá / miedzy wszytkimi spráwámi iego: nie może być spráwą iego sámego ze wszech naywiętszą. Nie ábym tego przął: żeby sámá w sobie nie miáłá być ze wszech mąk naywiętsza y nayzelżywsza: Ale to tu considerowáć potrzebá: żeby tym sposobem / w tákoweyże śmierći ćierpieniu: Christus Pan muśiał mieć wiele inszych sobie podobnych. Pewna to bowiem z sámego Zakonu Bożego / że śmierć krzyżowa / ktora byłá nayokrutnieysza y nayzelżywsza: nie dla sámego tylko Christusá / od Bogá byłá postánowiona y roskazána: ále y dla káżdego inszego człowieká / ktoryby sie iey względem przewinienia nálazł godnym: (choć Christus sam nic nie przewinił) iáko sie to pokázuie z słow sámych wyrzeczonych

Smierć Christusowá krzyżowa: względem sámego sposobu ćierpienia: miedzy wszytkimi spráwámi iego / nie może być spráwa iego ze wszech naywiętsza.

Smierć krzyżowa / nie dla sáme go tylko

Christusá/ byłá postánowiona y roskázána.

nych od Bogá: Deut. 17. ℣. 22. 23 w ten sposob: *Kiedy zgrzeszy człowiek coby śmierćią miáło być karano, á máiąc być przysądzony śmierći, bedźie záwieszony ná szubienicy, nie bedźie zostawał trup iego ná drzewie, ále tegoż dniá bedźie pogrzebiony: ábowiem wszelki przeklęty iest od Bogá, ktory wiśi ná drzewie: á nie bedźiesz splugáwiał źiemie twoiey ktorą Pan Bog twoy da tobie w osiádłość.* Skąd się znáć dawa/ że śmierć krzyżowa nayokrutnieysza/ y przeklęctwá Bożego pełna: nie dla sámego Christusá/ od Bogá byłá roskazána: ále y dla inszych/ ktorzy iey byli winnymi. Nie może tedy śmierć Christusowá krzyżowa/ być ták sámá w sobie względem ćierpienia sposobu/ spráwą iego sámego naywiętszą: żeby mu żaden z ludźi w ćierpieniu tákowey że śmierći: nie miał być podobien. Co się y w ten czás okazáło/ gdy był ná drzewie záwieszony y ukrzyżowány. Bo y w ten czás dwu inszych z ludźi/ dla ich własnego łotrowstwá/ ná krzyżu podle niego było záwieszono/ iednego po práwey/ á drugiego po lewey stronie. Co y sami Adwersarze znáć dawáią/ gdy pisząc o tey śmierći iego/ ná kártce 259. iáko się wyższey pomieniło: to zámknienie o niey czynią: *Ták iż dla tey przyczyny Pismo o nim świádczy, że był podobnym Bráciey we wszytkim.* Choć to prawdá/ że te słowá ná tym mieyscu/ nie do sámey śmierći Christusowey tylko/ Apostoł ściąga: Gdyż to iáwna/ że nie káżdy z ludźi/ ktorym się Christus Pan stał podobnym Brátem we wszystkim: umiera śmierćią krzyżową. Nie może tedy śmierć Christusowá krzyżowa/ względem sámego sposobu ćierpienia: być sámego Christusá/ sámego Christusá mowię/ spráwą naywiętszą.

Sposob ktorego śmierć Christusowá iest spráwą iego naywiętszą y

Powtore: Dla tego: Że Pismo święte insze sposoby uczynie: względem ktorych śmierć sámá Christusowá/ iest spráwą iego ze wszech spraw iego naywiętszą. *Pierwszy* iest ten: Że iey z łáski Bożey zá wszystkich skosztował: Hebr. 2. ℣. 9. Albo iáko sam mowi: Że ćiáło swoie zá

nas wydawał/ y krew swoię zá nas wylewał: ná odpu-
ßczenie grzechow: iákim sposobem nigdy nikt z ludzi nie
vmierał: y owßem y sam Christus Pan przedtym/ áni
potym/ tákiey żadney spráwy nie vczynił/ áni drugi raz v-
czynić może: iáko y Páweł święty Rom. 6. ℣. 9. zeznawa.

Że iey z ła-
ski Bożey zá
wßystkich
skoßtował.

Drugi ten: Że przez tę śmierć/ zepsował tego ktory miał
rostázowánię śmierći/ to iest/ Diabłá/ y tych wybáwił/
ktorzy boiáźnią śmierći przez wßytek żywot byli podlegli
niewoley: Hebr. 2. ℣. 14. O iákiey tęż śmierći nikt przed
tym/ áni potym słychał: y owßem y sam Christus Pan
przedtym/áni potym/tey spráwie podobney spráwy nigdy
nie vczynił.

2.
Że przez nię
Diabłá ze-
psował.

Trzeći iest ten: Że przez tę śmierć ofiáru-
iąc siebie sámego/ raz/ tą iedyną ofiárą ná wieki dokonał
poświęconych: Hebr. 10. ℣: 14. Czego tęż nigdy nikt
śmierćią swoią spráwić nie mogł: áni ználeźion iest Chri-
stusowi Pánu w tey spráwie podobien.

3.
Że przez nię/
iáko przez
iedyną ofiá-
rę: ná wie-
ki poświę-
conych do-
konał.

Czwarty iest ten:
Że przez tę śmierć wßedł do mieyscá świętego/ spráwi-
wßy wieczne odkupienie: Hebr. 9. ℣. 11. 12. W iákiey
śmierći/vkázuie Apostoł/ żaden nigdy Christusowi podo-
bien nie był: y owßem y sam Christus Pan/ przez wßy-
stek czás obcowánia swego ná świećie: żadney spráwy
tey podobney. y ták wielkiey nie wykonał.

4.
Że przez nię
wßedł do
mieyscá
świętego/
spráwiwßy
wieczne od-
kupienie.

Ostátni sposob
iest ten: Że nas przez tę śmierć swoię/ Christus Pan do
wßystkich powinnośći wykonywánia przećiwko sobie o-
bowiązał: y ták dálece: że nigdy nic w słowiech swoich
więtßego wybránym swoim nie rostázował: coby się w
śmierći iego nie miáło zámyśláć: iáko się te wßytkie po-
winnośći wyżßey wyliczáły y pokazáły. Ponieważ tedy
z tey Pięćiorákiey miáry/ śmierć Christusowá/ według
náuki Pismá ś. okázuie się spráwą ze wßech spraw iego
naywiętßą: Przecz tęż słußnie tylko tey sámey/pámiątkę
wiernym swoim: Christus Pan rostazał y postánowił.

5.
Że nas przez
nię/do wßyt
kich powin-
nośći wyko-
nywánia
przećiwko
sobie obo-
wiązał.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz Adwersarze w tey swoiey explikáciey te

zámykáią / w ktorey twierdzą : iákoby y dla tey drugiey przyczyny / Christus Pan / śmierći swoiey pámiątkę we Zborze swoim postánowić miał : iże tá spráwá śmierći iego / iest iemu ze wszystkich spraw naywłaśnieysza : Ale y to Adwersarzom nie może być tym sposobem / iáko chcą mieć pozwolono.

Smierć Christusowá / względem sámego sposobu społecznego vmieránia : nie iest tylko sámemu Christusowi / spráwą / ze wszytkich spraw iego : naywłaśnieysza.

Naprzod : Dla tego : Ze áczći to iest prawdá / że Christus Pan właśnie y prawdźiwie vmierał : Wszákże spráwá śmierći iego / nie ták iest iemu sámemu własna : áby też y inszych wielu z ludźi / w tákoweyże spráwie / własnego y prawdźiwego vmieránia : rownych y podobnych nie miał mieć : czego y sámá experientia dobrym iest świádkiem : Przetoż tym sposobem / śmierć Pánu Jezusowi / nie iest spráwą miedzy wszystkimi iego spráwámi : iemu naywłaśnieysza.

Do Judaszá y onych Biskupow Zydowskich : iáko spráwá śmierći Christusowey należy.

Powtore ; Dla tego : Ze nie tylko z tey pierwszey przyczyny / śmierć Christusowá : nie może być miedzy wszytkimi iego spráwámi / spráwą iemu naywłaśnieysza : ále y z tey : że też do tego y śilá inszych ludźi należy : Jáko Judasz / oni Biskupi Zydowscy / y insze osoby ktore się zbiegly do śmierći iego : Nie tymći záprawdę względem / áby były miáły z Christusem pod onże czás vmieráć : ále tym : że Judasz był mu przyczyną śmierći przez zdrádę : á inszy imáiąc go / sądząc / biczuiąc / koronuiąc / y ná krzyżu záwieszáiąc : oprocz ktorego sposobu : Christus Pan : inszym sposobem nie mogł vmrzeć : co y stąd iáwna : że kiedyby był mogł vmrzeć inszym sposobem : tedyby nie potrzebá było tego / áby się było ták wiele ludzkich osob / y ták wielą sposobow : przyczyną śmierći iego pokazáło : pomagáiąc mu do niey : Przetoż y z tey przyczyny / śmierć Páná Jezusowá : miedzy wszytkimi spráwámi iego : nie może być spráwą iemu sámemu naywłaśnieysza.

Potrzećie : Dla tego : Ze y grzechy násze okazáły się przyczyną śmierći iego / dla ktorych vmierał : iáko Páweł

święty zeznawa: Rom. 4. ℣. 25. gdy o nim piſze: *Wydan ná śmierć dla wyſtępkow náſzych.* Przetoż y z tey przyczyny/ śmierć Chriſtuſowá / nie może być miedzy wſzytkimi ſpráwámi iego: ſpráwą iemu ſámemu naywłaśnieyſzą.

Poczwarte: Dla tego: Ze teyże śmierci Chriſtuſowey/ część przednieyſza należy do dekretu Bogá Oycá: ktory był w táiemney rádźie iego ieſzcże przed poſtánowieniem świátá vłożony/ miánowićie tákowy: áby był ten Báránek niewinny y nieſplugáwiony w wypełnieniu czáſu ſtał ſie zábity: iáko y Páwel święty Galat. 4. ℣. 4. vkázuie: gdy piſze: *A gdy przyſzło wypełnienie czáſu, posłał Bog Syná swego vczynionego z niewiáſty, ktory ſie ſtał podległym zakonowi, áby tych ktorzy pod Zakonem byli odkupił, ábyſmy przyſpoſobienie Synow wzięli.* Tegoż y Piotr święty potwierdza: 1. Epiſt. Cap. 1. v. 18. 19. 20. 21. Skąd też y Ezáiaſz: Cap. 53. ℣. 10. o Bogu Oycu iego to powiedźiał: *A Bog chćiał go zetrzeć chorobą.* A wyżſzey ℣. 9. ſámegoż Bogá Oycá mowiącego wprowadza: *Dla złośći ludu moiego skarałem go.* O czym y ſam Pan Jezus wiedząc: Przetoż Piłatowi powiedźiał: Ioan. 19. v. 11. *Nie miałbyś ty władze żadney przećiwko mnie, być nie było dano z wierzchu*: Przetoż y tym względem/ śmierć Chriſtuſowá/ miedzy wſzytkimi ſpráwámi iego: nie ieſt iemu ſámemu ſpráwą naywłaśnieyſzą.

Nawet: A dla tego: Ze y względem ſkutku/ ktory z śmierći iego wyniknął/ nie może być śmierć Páná Jezuſowá/ miedzy wſzytkimi ſpráwámi iego/ ſpráwą iemu ſámemu naywłaśnieyſzą. Bo on duſze ſwoie wydawáiąc/ y krew ſwoie wylewáiąc / przez co ſie ſámá śmierć iego wyznácza/ nie dla ſwe^o^ ią pożytku wydawał y wylewał/ ále dla odkupienia náſzego: iáko y Piotr ś. w wyżſzey pomienionym świádectwie zeznawa: y one słowá iego ſámego práwie dobrze do tego należą: Matt. 20. ℣. 28. *Syn człowieczy nie przyſzedł áby mu służono, ále áby vsłużył, y dá-*

Spráwá śmierći Chriſtuſowey/ y do iego wybránych ściąga ſie.

dał duszę swoię zapłátą odkupienia zá wielu: Przetoż áni z tey áni z żadney inszey przyczyny/ śmierć Christusowá/ niemoże być naywłaśnieysza spráwą iemu sámemu/ miedzy wszytkimi spráwámi iego. Zostawa to tedy áby było záinkniono/ że nie dobrze od Adwersarzow iest położono y áby dla tey drugiey przyczyny/ pámiątkę tylko śmierći swoiey/ w Zborze swoy Pan Iezus postánowić raczył: iże śmierć iego/ miedzy wszytkimi spráwámi iego: iest iemu sámemu spráwą naywłaśnieysza: Ná czym sie bárzo mylą: iáko sie pokazáło. Przetoż tu tylko pierwsza przyczyná może należeć/ to iest tá: że dla tego tey tylko iedney spráwy Pan Iezus/ pámiątkę we Zborze swoim postánowić y roskázáć raczył: iże śmierć iego/ miedzy wszytkimi spráwámi iego: iest spráwą iego naywiętsza. A naywiętsza/ nie tym względem/ ktorym chcą mieć Adwersarze: co sie im wyższey zgániło: ale tym: ktory sie wyższey Pięcioraki z Pismá 6. pokazał. Nád co Adwersarze nigdy nic inszego/ á coby gruntownie z Pismá świętego: nie będą mogli powiedźieć.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią/ w ktorey twierdzą: iákoby zmartwychwstánie Páná Iezusowo/ y wywyższenie iego: miáły być spráwą dáleko więtszą niżeli śmierć iego: Ale y to Adwersarzom tym sposobem nie może być pozwolono: ktorym to chcą mieć.

Zmartwych wstánie Páná Iezusowo y wywyższenie: niemoże być więtsza sprá wa Páná Iezusá sámego niżeli śmierć

Naprzod: Dla tego: że Adwersarze Zmartwychwstánie Páná Iezusowe/ y wywyższenie/ tym względem chcą mieć spráwą dáleko więtszą/ niżeli śmierć iego: iże onych nie Pan Christus: ále Bog Oćiec iego spráwił: iáko sie sámi w tym explikuią. Záczym choćći to iest prawdá/ że Zmartwychwstánie Páná Iezusowo/ y wywyższenie/ iest dáleko więtsza spráwá: niżeli śmierć iego: Wszákże iednák tym sposobem/ iákim chcą mieć Adwersarze: Zmartwych-

twychwstánie Páná Jezusowo / y wywyższenie: nie bę- dźie spráwą Páná Jezusá sámego. Bo ieśli to prawdá: że spráwy zmartwychwstánia/ y wywyższenia / nie Pan Christus/ále Bog Oćiec iego spráwił: iáko twierdzą Adwersarze : tedyć to zá tym idźie : że Zmartwychwstánie Páná Jezusowo/ y wywyższenie : nie iest spráwą Páná Jezusá sámego: ále Bogá Oycá iego. A ták tedy y sámi Adwersarze/te rzeczy / nie dobrze názywáią tym wzgię- dem: spráwámi Páná Jezusowymi/ y dáleko więtszymi spráwámi: niżeli śmierć iego. Y iużby tu Adwersarze przy pierwszym swoim Zdániu zostáć muśieli: że tylko sá- má śmierć Páná Jezusowá/iest spráwą iego/miedzy wszy- tkimi spráwámi iego naywiętszą: poniewasz tá tylko sá- má iemu naywłaśniey należy: on ią wykonał; y dla tegoż też tylko tey iedney sámey pámiątkę we Zborze swoim po- stánowił/ ták długo áż przyidźie. A zmartwychwstánie y wywyższenie/ według Adwersarzow: są spráwy nie ie- go: ále Bogá Oycá iego.

iego: ieśli to prawdá: że onych nie Pan Jezus/ ále Bog Oćiec iego spráwił.

Náwet: Y dla tego to Adwersarzom nie może być po- zwolono: Że śie słusznieysze przyczyny pokazáć mogą/dla ktorych zmartwychwstánie Páná Jezusowo/ pewnym swoim sposobem: iest więtsza spráwą Páná Jezusá sámego / niżeli śmierć iego: iáko też z drugiey strony y sámá śmierć iego / pewnym swoim sposobem / á miá- nowićie tákim / iáki śie wyższey pokazał: może być więtsza spráwa: niżeli zmartwychwstánie iego. *Naprzod* 1. wzglédem tey przyczyny/ Zmartwychwstánie Páná Je- zusowe/ może śie okazáć więtszą spráwą/ niżeli śmierć ie- go: Iże zmartwychwstánie iego iest koniec śmierći: Iá- ko tedy zacnieysze y więtsze iest/ dokończenie śmierći/niżeli początek/ álbo sam wszystek postępek śmierći: Ták też zmartwychwstánie Páná Jezusowe/ dla tego/ ná pier- wszym mieyscu/muśi zostáwáć spráwą dáleko więtszą ni- żeli śmierć iego: iże iest dokończeniem śmierći. 2.

Sposob/ wzglédem ktorego zmartwychwstánie Páná Christu- sowe/ iest więtsza sprá- wá iego: ni- żeli smierć iego.

Powtore: Y dla tego: Ze Zmartwychwstánie iego/iest

 początkiem

początkiem nieśmiertelnośći/ z tey miáry/ względem ktorey był vmárł. Jáko tedy dáleko iest więtsza y zacnieysza nieśmiertelność: niżeli śmierć: Ták też zmartwychwstánie Páná Jezusowo/dla tego spráwą iego dáleko więtszą muśi zostáwáć / niżeli śmierć iego: iże iest początkiem nieśmiertelnośći iego/ tym względem/ ktorym względem był vmárł.
3. *Potrzećie*: A dla tego: Ze zmartwychwstánie iest własne zwyćięstwo z nieprzyiaćioł nászych y iego: to iest/ z śmierći wieczney/ piekłá y Szátáná: iáko iey zdawná przez Ozeaszá groził/y piekłu: Cap.13.v.14. *Bede śmierćią twoią o śmierći,á żądłem twoim bede piekło.* Co y Páweł ś. vkázuie: 1.Cor.15.v.55.57. Tákże y Hebr.2.v.14. zeznawa: Ze Pan Jezus przez śmierć zepsował tego ktory miał roskázowánie śmierći/ to iest/ Diabłá. A kiedyby był nie zmartwychwstał: tedy przez to sámo okazałoby sie było/ iż nie on śmierć wieczną/ y Diabłá zwyćiężył: ále ráczey sam od nich zwyćiężony. Jáko tedy dáleko więtsza iest spráwá zwyćięstwo nád nieprzyiaćioły: niżeli śmierći podpádnienie w potárczce z nimi: Ták też zmartwychwstánie Páná Jezusowe / dla tego iest dáleko więtsza spráwą iego/ niżeli śmierć: iże iest okazániem zwyćięstwá nád nieprzyiaćioły iego y nászymi.
4. *Poczwarte*: A dla tego zacnieysza iest spráwá Páná Jezusowá/ zmartwychwstánie iego/ niżeli śmierć: im więtsze y zacnieysze iest vspráwiedliwienie násze/ niżeli grzechy: ktore były przyczyną śmierći iego. Bo Pismo ś. vkázuie: że Christus vmárł dla grzechow nászych/ á powstał od vmárłych dla vspráwiedliwienia nászego: Ro.4.v.25. Jáko tedy zacnieysze iest y więtsze vspráwiedliwienie násze/ niżeli grzechy násze. Ták też dla tego więtsza spráwá iest Páná Jezusowá/ zmartwychwstánie iego: niżeli śmierć.
5. *Náostátek*: A dla tego zacnieysza y więtsza iest spráwá Páná Jezusowá/ zmartwychwstánie iego/ niżeli śmierć:

im większe y zacnieysze iest vtwierdzenie wiáry nászey o zmartwychwstániu ćiał nászych / niżeli wątpliwość: Gdyby był bowiem Pan Jezus vmárszy / nie zmartwychwstał ku żywotowi wiecznemu: tedybyśmy y my vmieráiąc / muśieli byli wątpić o zmartwychstániu swoim ku żywotowi wiecznemu: Ale iże on zmartwychwstał / będąc głową nászą: Przetoż ostał się też zá tym / żywotem y zmartwychwstániem nászym: y mamy stąd vpewnienie y wiáry nászey vtwierdzenie: że też y my przezeń zmartwychwstániemy ku żywotowi wiecznemu: iáko o tym szyroce Páweł święty: 1. Cor. 15. v. 12. 13. 14. 15. 16. &c. rospráwuie. Jáko tedy większa iest spráwá y zacnieysza / vtwierdzenie wiáry nászey o zmartwychwstániu ćiał nászych / niżeli wątpliwość: Ták też dla tego zacnieysza / y dáleko większa muśi być spráwá Páná Jezusowá zmartwychwstánie iego / z ktorego o zmartwychwstániu ćiał nászych płynie wiáry nászey vtwierdzenie: niżeli śmierć iego / z ktorey o tey rzeczy / wiárá nászá żadnego dowodu y vpewnienia nie ma. To tedy iest własny sposob / ktorym to słusznie może być rzeczono: że zmartwychwstánie Páná Jezusowo: iest dáleko większą spráwą iego: niżeli śmierć ktorą dla nas podstąpił.

Ná czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz / á ostátnią / Adwersarze / w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego spráwá zmartwychwstánia Páná Jezusowego / ktora iest dáleko większa niżeli śmierć iego: nie miáłá też być własną spráwą Páná Jezusá sámego: iże Bog Oćiec iego / w Piśmie świętym / bywa opowiádány Autorem zmartwychwstánia iego: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że ieśliby to miáłá być słuszna y dostáteczna przyczyná / odsądzić Syná Bożego spráwy zmar- Okazánie: Iż choć się spráwá

zmartwychwstánia Christusowego/ y Bogu Oycu iego przypisuie: przecie dla tego tey że spráwy y sam Christus/ nie może być słusznie odsadzány.

zmartwychwstánia iego: iże to Pismo święte Oycu iego niebieskiemu przypisuie/ że go od vmárłych wzbudził: iáko Actor.2.✠.24. y gdźie indźiey: Tedyćby to zá tym iść musiáło/ żeby tymże sposobem y sam Bog Oćiec niebieski/ musiał być spráwy zmartwychwstánia iego odsadzony/ dla tego: że też nie iedno mieysce Pismá świętego świádczy o tym/ że sámego śiebie Syn Boży swą własną mocą od vmárłych wzbudźił: iáko Ioan.2.✠.19. & Cap.10.✠.18. Rom.1.✠.4. O czym sie szyrzey przy dokończeniu Wtorych Xiąg/ w ostátnim Artykule tráktowáło. Ale ieśliż Bog Oćiec / nie może być dla tego spráwy zmartwychwstánia Syná swego/ odsadzony: iże też to Pismo święte Synowi Bożemu przypisuie: Przetoż y Syn Boży / nie może być dla tego spráwy zmartwychwstánia swego/ odsadzony: iże też to Pismo święte Bogu Oycu iego przypisuie.

Powtore: Dla tego: Że toż Pismo święte vkázuie: Iż Syn Boży wszytkie spráwy / z Bogiem Oycem swoim spolne ma: Iáko Jan święty pisze Cap.5.✠.19. *Cokolwiek on czyni, toż y Syn czyni rownie.* Przetoż nie może być odsadzony y od spráwy zmartwychwstánia swego.

Náostátek: Dla tego: Żeby tym sposobem wszystkich spraw y vczynkow/ ktore kiedykolwiek czynił: musiał być Syn Boży odsadzony: ieśliby to ważna miáłá być y dostáteczna przyczyná: że dla tego Syn Boży/ spráwy zmartwychwstánia swego ma być odsadzony: iże też niektore mieyscá Pismá ś. Bogu Oycu iego też spráwę przypisuią. Bo to pewna z Pismá ś. że Syn Boży/ nigdy żadney spráwy tákowey nie czynił / do ktoreyby spolnego czynienia/ Oćiec iego niebieski nie miał należeć: y owszem sam sie zrzetelnie przy tym oświádcza/ że nie czynił nigdy nic od śiebie sámego/ czegoby nie widźiał Oycá czyniącego/ y czegoby mu Oćiec nie vkazał: iáko mowi Ioan.5.✠.19. pod przyśięgą: *Záprawde záprawde powiádam wam, nie*

może

może Syn od siebie nic czynić, iedno coby widział Oycá czyniącego. A znowu ✝.20. *Oćiec miłuie Syná, y wßytko vkázuie mu co sam czyni, y więtsze spráwy nád te vkaże mu, ábyśćie sie wydziwowáli.* Ale ieśliż przećię Syn Boży/ tych wßystkich vczynków y spraw/ nie może być odsądzony/ ktore kiedyżkolwiek czynił/ choćiayże o káżdym vczynku iego Pismo ś. powiáda: że nie czynił nic nigdy od śiebie sámego/ iedno co widźiał Oycá czyniącego y sobie vkázuiącego: Bo ieśli ináczey tedyby sie był ná prożno ná świát národźił: Przetoż y od tego iednego vczynku/ nie może być odsądzony: áby był nie miał od vmárłych wzbudźić śiebie sámego: choćiayże to Pismo ś. y Bogu Oycu iego przypisuie. Myla sie tedy bárzo Pánowie Adwersarze y ná tym: iákoby álbo zgołá do tey spráwy zmartwychwstánia swoiego/ Syn Boży nie miał należeć: álbo żeby dla tego zmartwychwstánie iego/ miáło więtsza spráwą iego być/ niżeli śmierć iego: iże zmartwychwstánie Bog Oćiec spráwił/ nie Christus Pan: á śmierć iest iemu naywłaśnieysza: Czemu sie przećiwna rzecz wielą potężnych dowodow pokázáłá. Pokazáło sie y to/ ktorym względem śmierć iego/ miedzy wßystkimi spráwámi iego/ iest spráwą iego nawiętßa: y dla tegoż też ná przypominánie tylko tey iedney: iedzenie chlebá/ y pićie winá/ Wieczerzy swoiey świętey: roskazał y postánowił.

DRVGIE MIEYSCE PISMA S. obrony potrzebuie: Albo dálsze vważenie słow vstáwy Wieczerzy świętey od Syná Bożego: z strony przyczyn dla ktorych iest postánowiona.

W Podawániu Sentenciey nászey/ o przyczynách/ dla ktorych Pan Jezus postánowił iedzenie chlebá/ y pićie winá/ Wieczerzy swoiey świętey: miedzy inszymi przyczyná-

czynámi/ powiedźieliśmy y to: że tá spráwá święta: iest też postánowiona y dla tego/ áby nas vtwierdzáłá o odpuszczeniu grzechow nászych: pátrząc ná słowá sámego Syná Bożego/ ktore o kubku tey spráwy świętey powiedźiał: Matt. 26. v. 28. *Tenći iest krew moiá Nowego Testámentu, ktora zá wielu bedźie wylana ná odpuszczenie grzechow.* Więc y tę *Drugą* miedzy innymi wspomnieliśmy przyczynę/ dla ktorey też postánowione iest iedzenie chlebá y picie winá tey spráwy świętey: áby wiárę nászę stwierdzáło o tym: że ćiáło iego zá nas iest wydáne/ á krew iego zá nas wylana ná odpuszczenie grzechow. *Náostátek*: y tę wspomnieliśmy przyczynę/ dla ktorey tákże miedzy innymi przyczynámi/iedzenie chlebá tego/ y picie winá iest postánowione: ábyśmy przez to śmierć Páńską sobie przypomináli áż Pan przyidźie. Ktore rzeczy/iáko Adwersarze usiłuią zniewážyć/ y popsowáć: słuchaymy: Ták bowiem o tym nápisáli w Kátechizmie swym: fol. 221. 222.

Azaż niemász inszey przyczyny, dla ktorey Pan tę spráwę postánowił?

Niemász żadney inszey: choćiaż ludźie rozmáite wymyślili; gdy iedni mowią, żeby ofiárą byłá zá żywe, y vmárłe: drudzy, że przez vżywánie iey biorą grzechow odpuszczenie, y wiárę vtwierdzáią; y że im tá spráwá śmierć Páńską ná pámięć przywodźi.

A coż mamy o tych opiniách rozumieć?

To, że sie żadna znich ostać nie może. Bo iż ten iest cyl, ábo koniec obchodu Wieczerzy Páńskiey, ábyśmy zá dobrodźieystwá wźięte Pánu Christusowi dźiękowáli: tedy iáwno iest, że nie ná to iest postánowiona, ábyśmy tám co bráli, y owszem temu, ktory chce przystoynie tę świętą spráwę obchodźić, potrzebá áby był vpewniony zstrony Bogá o odpuszczeniu grzechow, y w wierze swey vtwierdzony: y áby mu nigdy z pámięći śmierć Páńska nie wychodźiłá. To własne Adwersárskie słowá.

Ná to

Ná to odpowiádam Pięćioráko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą rzecz Adwersarze/ w swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby tylko ten cyl/ álbo koniec/ miał być obchodu Wieczerzy Páńskiey: ábyśmy zá dobrodźieystwá wźięte Pánu Christusowi dźiękowáli: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie

Dla tego: Ze śie wyższey w vtwierdzániu Senténciey nászey / od tey iedney przyczyny/ więcey inszych przyczyn przednieyszych/ obchodzenia Wieczerzy Páńskiey: pokázáło: Przetoż tu Adwersarze: nie mogą tylko tey iedney sámey pokázowáć.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby Wieczerza święta Páńska/ nie ná to miálá być postánowiona: ábyśmy tám co bráli: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Zeby tym sposobem Syn Boży/ niepożytecznie obchod Wieczerzy swoiey świętey postánowił. Bo ieśli to prawdá / że nie ná to iest postánowiona ábyśmy tám co bráli: tedyć to zá tym idźie: że niepotrzebnie y niepożytecznie od Syná Bożego iest postánowiona. Czego iednák/ iáko nikt nigdy słusznie twierdźić nie może: Gdyż Christus Pan/ nigdy nic niepotrzebnego y niepożytecznego nie postánowiał: Przetoż y Wieczerza iego świętá/ ná to iest postánowiona: ábyśmy tám co bráli.

> Okázánie: Iż Sákráment świętey Wieczerzy Páná Iezusowey: ná to iest postánowiony: ábyśmy tám co bráli.

Powtore: Dla tego: Ze ieśliby to prawdá miálá być: Iż Syn Boży/ nie ná to postánowił obchod wieczerzy swoiey ś. ábyśmy tám co bráli: ále ná to ábyśmy mu tylko zá

dobro-

dobrodźieyſtwá wźiete dźiękowáli: tedyć to zá tym po-
dźie: że ie nie dla nas/ ále dla śiebie/ nie dla pożytku ná-
ſzego/ ále dla pożytku ſwego poſtánowił: Gdyż dźięko-
wánie iemu zá dobrodźieyſtwá wźiete do oſoby iego ścią-
ga ſie. Lecz iż nigdy nic Chriſtus Pan/ tylko dla pożytku
ſwego nie poſtánowiał: co y o ſámym obchodźie Wieczie-
rzy iego świetey ma być rozumiano: Przetoż ná to ieſt
obchod Wieczerzy iego świetey poſtánowiony: ábyſmy
tám co bráli.

Náoſtátek: Y dla tego to Adwerſarzom nie może być
pozwolono: żeby tym ſpoſobem/ lepſze y doſkonálſze mu-
śiáły być Sákrámentá one Stárego Teſtámentu: niżeli
ten ktory ieſt Nowego. Bo ono obrzezánie Zakonne/ czy-
niło to y podawáło dobrodźieyſtwo z śiebie: że było zná-
kiem Przymierza Bożego/ z Abráhámem/ y potomſtwem
iego vczynionego wiecznymi czáſy. On Báránek záśię
Wielkonocny/ podawał to dobrodźieyſtwo Izráelitom
z śiebie: że był vpewnieniem y znákiem dobrotliwego prze-
ścia Bożego/ y záchowánia Izráelitow w cáłośći/ gdy
wſzytkie Pierworodztwá Egipſkie/ przez Anioła tego
były mordowáne: iáko ſie o tym ſzyrzey y dowodniey wy-
ſzey tráktowáło. Lecz iż to być nie może/ áby Sákrá-
mentá Stárego Teſtámentu/ miáły być lepſze y doſko-
nálſze: niżeli Nowego: A zwłaſzczá: że y Apoſtoł S.
Hebr. 8. ℣. 6. O Chriſtuśie zrzetelnie powiáda: że *lepſzego
Teſtámentu ſtał ſie przyczyńcą, ktory w lepſzych obietnicách
ieſt poſtánowiony*: Przetoż y obchod Wieczerzy Páńſkiey/
ná to ieſt poſtánowiony: ábyſmy tám co bráli: á miáno-
wićie to: co ſie iuż nie raz pomieniło.

Ná trzecią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ Adwerſarze/ w tey ſwoiey explikáciey to
zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego przez v-
żywánie Wieczerzy Páná Jezuſowey: ludźie do odpu-

ſzczenia

ſzczenia grzechow niemieli przychodźić: iże temu ktory chce przyſtoynie te świętą ſpráwę obchodźić: potrzebá áby był vpewniony zſtrony Bogá: o odpuſzczeniu grzechow: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że ácz my tego nie vczymy/ áby dla ſámey ſpráwy vżywánia Wieczerzy Páná Jezuſowey/ mieliśmy bráć grzechow odpuſzczenie/ tanquam ex opere operato: coby było ſproſne y brzydkie báłwochwálſtwo/ y krwie Chriſtuſowey podeptánie/ o ktorey powiedźiał: że miáłá być wylana ná odpuſzczenie grzechow zá wielu: Wſzákże przećię nie záraz zá tym idźie: áby iuż zgołá nie miał być żaden ſpoſob inſzy/ przez ktoryby ſłuſznie miáło być rzeczono: że nas tá ſpráwá święta/ do przyimowánia odpuſzczenia grzechow przywodźi. Bo ácz tego nie czyni ták zproſtá/ y ſámá z śiebie/ iáko z śiebie: czyni to iednák pewnym wzgledem. A miánowićie tym: Że iáko ſłowo Boże/ choćiayże nam ſámo przez śię odpuſzczenia grzechow nie dawa/ gdy nam bywa opowiádáne/ y ſłuchamy go: ále nam tylko ſpoſob vkázuie/ to ieſt/ Chriſtuſá/ odpuſzczenia grzechow/ y w tym nas vpewnia y vtwierdza: á przećię ſámym włáſnym odpuſzczeniem grzechow/ od ſámego Syná Bożego bywa miánowáne: Ioan. 20.℣.23. gdy vczniom ſwoim powiedźiał: *Ktorym grzechy odpuśćićie, będą im odpuſzczone.* Czego Apoſtołowie iego inſzym ſpoſobem nie czynili: tylko przez opowiádánie ſłowá iego: Ták też y Wieczerza święta Páná Jezuſowá: choćiayże ſámá przez śię nie dawa nam odpuſzczenia grzechow/ gdy iey vżywamy/ y onę obchodźimy: iednák przećię dobrze tym ſpoſobem o niey ma być rzeczono: że przez vżywánie iey/ do odpuſzczenia grzechow przychodźimy: gdy nam ſpoſob vkázuie odpuſzczenia grzechow: to ieſt: ćiáło Chriſtuſowe zá nas wydáne/ á krew iego wylaną ná odpuſzczenie grzechow zá wielu: y nas w tym

Dla ſámego vżywánia Wieczerzy świętey Páná Jezuſowey: nikt nie może bráć grzechow odpuſzczenia.

Jáko nas vżywánie świętey wieczerzy Páná Jezuſowey przywodźi do doſtąpienia grzechow odpuſzczenia.

vpewnia y vtwierdza: iáko widome słowo Páná Jezu-
sowe: niewidomey łáski iego.

Powtore: A dla tego: Że ieśliby to prawdá miáłá być: że przez vżywánie Wieczerzy Páńskiey/ żadnym sposobem do vpewnienia y vtwierdzenia o odpuszczeniu grzechow nie bywamy przywodzeni: tedyby to zá tym musiało być rzeczono: że Christus Pan/ chleb tego Sákrámentu/ ná prożno názwał Ciáłem swoim zá nas wydánym: á wino krwią wylaną ná odpuszczenie grzechow zá wielu: W czym własny sposob odpuszczenia grzechow nászych wyráził. Lecz iże tego Adwersarze pokazáć nie mogą/ áby te słowá/ ktorymi Christus Pan/ názwał chleb tego Sákrámentu ciáłem swoim zá nas wydánym/ á wino krwią wylaną ná odpuszczenie grzechow zá wielu: miáły być ná prożno od Syná Bożego rzeczone: Przetoż przez vżywánie Wieczerzy Páná Jezusowey: do vtwierdzenia y vpewnienia o odpuszczeniu grzechow: bywamy przywodzeni.

Potrzecie: Dla tego: Że ieśliby to prawdá/ iż żadnym zgołá sposobem/ vżywánie Wieczerzy świętey Páná Jezusowey/ nic przywodźi nas do vtwierdzánia sie y vpewniánia o odpuszczeniu grzechow: tedyćby to zá tym znowu iść musiáło: że nas áni do tego nie może przywodźić: ábysmy Pánu Christusowi zá dobrodźieystwá wźięte dźiękowáli: Bo iákimći sposobem/ przywodźi nas/ obchodzenie tey spráwy świętey do dźiękowánia Pánu Christusowi/ zá dobrodźieystwá wźięte: Tákimći nas też przywodźić muśi/ obchodzenie teyże spráwy świętey y do vpewnienia sie y vtwierdzánia o odpuszczeniu grzechow. Lecz iże sámi Adwersarze zeznawáią/ że nas vżywánie Wieczerzy Páná Jezusowey/ przywodźi do tego: ábysmy mu dźiękowáli zá dobrodźieystwá wźięte: Przetoż tymże sposobem/ przywodźi nas y do vtwierdzánia sie y vpewnienia o odpuszczeniu grzechow.

Poczwarte: Dla tego: Że ieśliby to prawdá miáłá być: iż vżywánie Wieczerzy Páná Jezusowey ostátniey/ nie

pieczętuie w tych grzechow odpuszczenia/ ktorzyby iey godnie vżywáli: áni ich o tym vtwierdza y vpewnia: Tedyćby to znowu zá tym iść muśiáło: że áni niegodne vżywánie teyże Wieczerzy Páná Jezusowey: nie mogłoby pieczętowáć sądu y potępienia w tych: ktorzy iey niegodnie pożywáią: áni ich w tym vpewniáć. Lecz iż przećię niegodne vżywánie Wieczerzy świętey Páná Jezusowey: pieczętuie sąd y potępienie w tych/ ktorzyby śie iey niegodnie vżywáiącymi pokazáli: y o tey niełásce Bożey ich vpewnia: iáko Páwel ś. zrzetelnie vkázuie: 1.Cor.11.v.29. gdy pisze: *Abowiem kto ie y pije niegodnie, sąd ſobie ie y pije, nie rozsądzáiąc Ciáłá Pańskiego.* Y znowu v.24. nápomina: *Jeśli kto łaknie, d. má niechay ie, ábyśćie śie nie ku potępieniu zchodźili.* Przetez y godne vżywánie: teyże Wieczerzy świętey Páná Jezusowey: pieczętuie w tych grzechow odpuszczenie: ktorzyby iey godnie vżywáli: y o tey łásce Bożey ich vpewnia y vtwierdza.

Popiſte: Dla tego: Że ieśliby to przećię miáłá być prawdá, iż nas przez vżywánie Wieczerzy swoiey świętey: o odpuszczeniu grzechow nie vtwierdza áni vpewnia Pan Jezus: tedyćby to zá tym iść muśiáło: że nas áni przez słowo Ewángeliey swoiey świętey o tey rzeczy vtwierdzáć áni vpewniáć nie może: Bo śie wyższey pokazáło: że Sákráment Wieczerzy Páná Jezusowey bez słowá Ewángeliey iego: nie iest właſnym áni słusznym Sákrámentem. Jeśliby tedy przez vżywánie chlebá Wieczerzy swoiey ś. y pićie winá: złączone z słowem Ewángeliey ś. nie vtwierdzał nas áni vpewniał Syn Boży o odpuszczeniu grzechow náſzych: tedyćby nas áni przez sámo słowo Ewángeliey swoiey ś. o tey rzeczy/ zosobná nie mogł vtwierdzáć áni vpewniáć: Bo ieśli nas nie vtwierdza/ áni vpewnia przez słowo swoie/ o odpuszczeniu grzechow: z vżywániem chlebá y pićiem winá tey spráwy świętey złączone: tedyć nas áni przez sámo słowo zosobná/ o teyże rzeczy vtwierdzáć áni vpewniáć nie może. Bo czegoć raz nie może przez

toż słowo złączone z vżywániem tego chlebá/ y piciem winá: w nas spráwić: tegoć nigdy przez to słowo spráwić w nas nie może. Lecz iż przecię sam Syn Boży vkázuie/ że przez opowiádánie Ewángeliey swoiey świętey: o odpuszczeniu grzechow nas vpewnia y vtwierdza: gdy one słowá vczniom swoim po zmartwychwstániu swoim mowi: Luc. 24. v. 46. 47. *Abowiem ták iest nápisano, y ták potrzebá było Christusowi vćierpieć, y powstáć od vmárłych dniá trzećiego, y opowiádáć w Imieniu iego pokutę, y odpuszczenie grzechow ná wszytkie narody, począwszy od Ieruzalem.* Przetoż nas y przez vżywánie chlebá Wieczerzy swoiey świętey/ o odpuszczeniu grzechow nászych vtwierdza y vpewnia Pan Iezus.

Náostátek: A co Adwersarze powiádáią: że temu ktory chce przystoynie tę świętą spráwę obchodźić: potrzebá áby był vpewniony z strony Bogá o odpuszczeniu grzechow: tedy to prawdá może być: ále tym względem:

Naktorych ludźi/ y ná co/ Christus Pan/ obchod Wieczerzy swoiey świętey postánowił.

Naprzod: Że Syn Boży/ obchodzenie tey spráwy świętey/ nie dla niewiernych/ ále dla wiernych postánowił. *Náwet y tym* względem: Że nie ná to postánowił obchodzenie tey spráwy świętey/ áby wierni iego/ w te czásy dopiero/ o odpuszczeniu grzechow swoich/ vpewniáć się poczęli: gdy ią obchodzą: á przedtym żadnego o tym vpewnienia nie mieć: ále ná to: áby będąc wprzod vpewnieni o odpuszczeniu grzechow swoich: przez przystoyne obchodzenie tey spráwy świętey: iesżcze się więcey o tym vtwierdzáli y vpewniáli: áby ták wiárá ich nie vmnieyszenie: ále im dáley tym więtszy wzrost bráć mogłá y pomnożenie.

Ná Czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą. iákoby dla tego przez vżywánie Wieczerzy świętey Páná Iezusowey: nie mieli-

smy

ſmy bráć vtwierdzenia wiáry: iże temu/ ktory chce przyſtoynie tę ſpráwę świętą obchodźić: potrzebá pierwey w wierze vtwierdzonym być: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze áczkolwiek to prawdá/ że ten/ ktory chce przyſtoynie tę świętą ſpráwę obchodźić: potrzebá áby był pierwey w wierze ſwey vtwierdzony/ niżeli do niey przyſtąpi: Wſzákże przećię: iże żaden poki w tym wieku żywie: nie może być ták doſkonále w wierze ſwey vtwierdzony: iákoby mu ieſzcze więcey vtwierdzonym być nie potrzebá: Przetoż ábyſmy ſie co raz tym więcey w tey wierze ſwey vtwierdzáli: miedzy inſzymi przyczynámi: obchod Wieczerzy świętey Páná Jezuſowey: ieſt też poſtánowiony dla tego.

Powtore: Y dla tego to Adwerſarzom nie może być pozwolono: że áczkolwiek to ieſt prawdá: iż ten ktory chce przyſtoynie vżywáć tey ſpráwy świętey: potrzebá áby był pierwey w wierze ſwey vtwierdzony: niżeli do niey przyſtąpi: Wſzákże iże nie doſyć ná tym: być raz dobrze w wierze ſwey vtwierdzonym: ále y tego niemniey pilnowáć potrzebá: ábyś w niey nie vſtawał: Przetoż ábyſmy w wierze ſwey nie vſtawáli: obchod Wieczerzy Páná Jezuſowey też ieſt poſtánowiony dla tego.

Potrzećie: Y dla tego: Ze ieśliby to prawdá miáłá być: iż ten ktory będźie w wierze ſwey vtwierdzony: nie potrzebá áby tę ſpráwę świętą przyſtoynie obchodźił dla tego: żeby ſie w oney wierze tym więcey vtwierdzał/ y w niey nie vſtawał: tedyć to zá tym poydźie: że temuż/ ktory ſie raz oſtánie w wierze ſwey vtwierdzony: nie będźie iuż więcey potrzebá przepowiádánia/ áni ſłuchánia ſłowá Bożego/ áni ſobie w nim rozmyślánia: dla tego żeby ſie tym więcey w oney wierze vtwierdzał: y w niey nie vſtawał. A ták wſzytká vſługá w domu Bożym vczenie/ y przepowiádánia ſłowá Bożego/ y ſzáfowánia Sákrá-

Okazánie: Iż chcę temu/ ktory chce przyſtoynie ſpráwę Wieczerzy ś. Páná Jezuſowey obchodźić: potrzebá pierwey w wierze vtwierdzony być: iednak dla tego/ ten że Sákráment/ ſłuſznie nie może tego odſadzány być: áby w tych/ ktorzy go godnie vżywáią: wiárę nie miał vtwierdzáć.

krámentámi. Lecż iż przećie ten potrzebuie przepowiádánia słowá Bożego/ y słuchánia/ y w nim sobie rozmyślánia: ktory iest raz w wierze swey vtwierdzony: dla tego: áby sie tym więcey w niey y vtwierdzał/ y nie vstawał: Przetoż tenże ktory iest raz vtwierdzony w wierze swey/ potrzebuie: áby przystoynie tę sprawę święta dla tego obchodził: żeby sie tym więcey w oney wierze vtwierdzał y vpewniał.

Poczwarte: Dla tego: Ze sie wyżfzey pokazáło/ á tu sie to ieszcze tym więcey obiáśnia: iż iáko chleb y wino tey spráwy świetey: nie iest słusznym y włásnym Sákrámentem od Páná Jezusá postánowionym/ bez słowá iego świętego: ták też sam chleb/ y wino/ tey spráwy świetey: wiáry náfzey vtwierdzáć nie może bez słowá Bożego. Jesliż tedy słowo Boże/będąc z iedzeniem chlebá tego/ y piciem winá tey spráwy świetey: złączone: á chleb tákże y pićie winá z słowem Bożym: nie vtwierdza wiáry náfzey przy tey spráwie świetey: tedyć nigdy iey vtwierdzáć nie może: Bo co raz nie należy słowu Bożemu złączonemu z iedzeniem chlebá, y piciem winá tey spráwy ś. toć záwsze muśi mu nie należeć. Lecż iże záwsze słowo Boże vtwierdza wiárę náfzę: czego/ iáko tusze/y sámi Adwersarze nie záprzą: Przetoż vtwierdza wiárę náfzę/y z iedzeniem chlebá/ á piciem winá tey spráwy świetey będąc złączone: á chleb tákże tey spráwy świetey/ y pićie winá: będąc złączony z słowem Bożym.

Náostátek: A dla tego to Adwersarzom/ co twierdzą: nie może być pozwolono: Zeby tym sposobem/ więtszy skutek y pożytek muśiáły mieć z sobą złączony ony Stározákonne Sákrámentá: niżeli Nowego Zakonu: Bo Páwel święty Rom. 4. ✠.11. zrzetelnie pisze: iż ono Obrzezánie/ było Abráhámowi pieczęćią spráwiedliwośći wiáry: przez co sie vtwierdzenie wiáry iego znáczy: Gdyż do káżdey rzeczy, dla tego pieczęć bywa przydawána: áby

sie

ſie tym więcey ten w wierze ſwey ſtwierdzał: ktoremu oná rzecz náſługuie: do ktorey pieczęć bywa przydawána. Lecz iż to być nie może: áby były miáły więtſzy ſkutek y pożytek przynośić z ſobą ony Sákrámentá Stározakonne: niżeli przyſtoyne obchodzenie Wieczerzy Páná Jezuſowey/ ktora ieſt Sákrámentem Nowego Zakonu: Przetoż przyſtoyne obchodzenie Wieczerzy Páná Jezuſowey: wiárę náſzę vtwierdza. A ták y ſtąd raczey vpor y wielkie obłądzenie Pánow Adwerſarzow/ o tey ſpráwie świętey: pokázuie ſię: niżeli przyſtoyne rozumienie.

Ná Piątą rzecz odpowiádam.

Piąta rzecz/ á oſtátnia/ Adwerſarze/ w tey ſwoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego vżywánie tego Sákrámentu/ śmierci Páná Jezuſowey nie miáło nam przywodźić ná pámięć: iże temu ktory chce przyſtoynie tę świętą ſpráwę obchodźić: potrzebá áby nigdy z pámięci śmierć Páńſka nie wychodźiłá: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: że ſię przećiwna rzecz pokázuie od ſámego Syná Bożego/ z słow tey to świętey vſtáwy. Gdy bowiem ten Pan niebieſki/ tę ſpráwę świętą/ roſkazał obchodźić ná przypominánie śmierći ſwoiey: tedyć tym dał znáć/ że nam tá ſpráwá świętá/ śmierć iego ná pámięć przywodźi: Bo ieśliby nie przywodźiłá śmierći ieo ná pámięć: tedyby był nigdy Syn Boży/ tey ſpráwy świętey/ nie roſkázował obchodźić ná pámiątkę śmierći ſwoiey. Gdyż pámiątká śmierći Páńſkiey/ od przypominánia iey żadnym ſpoſobem odłączona być nie może. Chybáby Adwerſarze pokázáć mogli: że przypominanie ſobie śmierći Páńſkiey/ bez pámięći ná śmierć iego może ſię ſtáć? Lecz iż tego pokázáć nie mogą ſłuſznie y przyſtoynie: Przetoż vżywánie tego Sákrámentu/ przywodźi nam śmierć Páńſką ná pámięć.

Okazánie: Iż przyſtoyne vżywánie Sákrámentu Wieczerzy świętey Páná Jezuſowey: przywodźi nam ná pámięć śmierć Páná Jezuſowe.

Powtore

Powtore: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że nas y sam Bog Oćiec tego náuczył: iż Sákrámentá/ te rzecz zwykły ná pámięć przywodźić/ ktorey ich on chćiał mieć Sákrámentámi. Czytamy bowiem Gen. 8. ✠. 11.12.13.14. Jáko Bog vśmierzywszy on Potop/ ktorym był wszytek świát zátráćił/ tylko Noego z pewną liczbą domownikow iego záchowawszy: stánowiąc Przymierze z Noem / że nápotym więcey wod psuiących źiemię nie miał przywodźić/ ná znák Przymierza / położył ná obłokách Tęczę/ y powiedźiał: *A gdy okryie niebo obłoki, vkaże śie łuk moy ná obłocech. Y wspomnię ná Przymierze moie z wámi, y ze wszelką duszą żywiącą, ktora ćiálem rucha, y nie będą więcey wody powodźi ku zgłádzeniu wszelkiego ćiáłá.* Jáko tedy sam Bog Oćiec niebieski/ Tęczę ná obłocech po Potopie/ chćiał mieć znákiem ná pámięć mu przywodzącym Przymierze iego: Ták też á simili y Christus Pan/ chcąc mieć Sákráment Wieczerzy świętey swoiey/ Sákrámentem śmierći swoiey: chćiał go mieć znákiem/ ná pámięć nam śmierć iego przywodzącym.

Potrzećie: Dla tego: Że ieśli obchodzenie przystoyne tey spráwy świętey/ nie przywodźi nam śmierći Páńskiey ná pámięć: tedyć iey y słowo Boże nie przywodźi nam ná pámięć: Bo ieśli iey nam nie przywodźi ná pámięć/ z vżywániem chlebá y pićiem winá tey spráwy świętey będąc złączone: bez ktorego Sákráment ten słuszny y prawdźiwy być nie może: iáko śie iuż wyższey przypomniáło: tedyć iey nam nie może ná pámięć przywodźić y osobnie. Lecz iż nam przećie słowo Boże/ przywodźi śmierć Páná Jezusowę ná pámięć osobnie: Bo ieśliby iey to nie przywodźiło nam ná pámięć: tedy żaden inszy środek: niemogł by nam iey przywodźić ná pámięć: Przetoż przywodźi nam ią ná pámięć/ y z vżywániem chlebá/ á pićiem winá tey spráwy świętey: będąc złączone.

A co powiádáią Adwersarze / że temu ktory chce przy-

stoynie

ſtoynie tę ſpráwę świętą obchodźić / potrzebá tego / áby mu nigdy z pámięći śmierć Páńſka nie wychodźiłá : Co ták ważna: iáko gdyby prośćiey powiedźieli: że nie dopiero wten czás potrzebá temu ná śmierć Páńſką począć pámiętáć : gdy záczinie tę świętą ſpráwę obchodźić : Tedy to może być prawdá/ ále nie tym względem/ktorym chcą mieć Adwerſarze : iákoby iuż dla tego obchodzenie tey ſpráwy świętey przyſtoyne/ nie miáło przywodźić ná pámięć śmierći Páńſkiey : ále tym : *Naprzod* : Ze Pan niebieſki/nie dla tych obchodzenie tey ſpráwy świętey ná pámiątkę śmierći ſwoiey poſtánowił / ktorzyby pierwey z słowá iego świętego/ o śmierći iego nic nie wiedźieli / áni pámiętáli: ále dla tych/ ktorzy pierwey wiádomość máią o tym iákążkolwiek y pámięć z słowá iego świętego. Iáko to baczymy y z ſámego tey ſpráwy świętey Originału: że pierwey chćiał Pan niebieſki/ áby byli vczniowie iego o śmierći iego co wiedźieli z słowá iego świętego/ w ktorym im to częſto przypominał : iáko Ewángeliſtowie święći wyznawáią : niżeli im podał obchodzenie tey ſpráwy świętey tákże ná przypominánie ſobie śmierći iego : á przećie im ią podał : choć iuż pierwey o tym wiedźieli y pámiętáli. *Náoſtátek* : A tym względem może to być prawdá : Ze my nie ieſteſmy tákimi/ ktorzybyſmy dopiero pierwſzy raz ſámi / álbo y inſzy przed námi/ tey ſpráwy świętey vżywáć mieli ná przypominánie ſobie śmierći Páńſkiey. Ieśliż tedy z tákich początkow/ pámięć ná śmierć Páńſką w ſercu ſwoim mamy : żeſmy y przedtym o tym z słowá Bożego ſłycháli/ też ſpráwę świętą obchodźili/ y inſzych obchodzących widáli : Tedyć to zá tym idźie : że toż ſámo y teraz/ y áż do ſkończenia świátá/ uſtáwiczna pámięć ná śmierć Páńſką w ſercu náſzym mnoży y záchowuie. A ták przyſtoyne obchodzenie tey ſpráwy świętey/ iáko z pierwſzego ſwego początku/ y w inſzych/ y w nas ſámych/ poczęło mnożyć y záchowywáć

Dla ktorych Chriſtus Pan/ obchodzenie Wieczerzy ſwoiey świętey poſtánowił ná pámiątkę śmierći ſwoiey.

Z iákich początkow pámięć ná śmierć Páńſką ná Ziemie wzroſcie y záczyna śię.

wywáć w sercu nászym pámięć ná śmierć Páná Jezusowę: ták ią y do tego czásu w sercu nászym mnoży y záchowuie. Z tego tedy wszytkiego/ iáwnie baczyć możemy: iż co Adwersarze powiedźieli o tych przyczynách/ dla ktorych iest obchod przystoyny Wieczerzy świętey Páná Jezusowey postánowiony: á ktore się w sentenciey nászey położyły/ y o ktorych się tu kontrowertowáło: że się ostáć nie mogą: tedy to sámo ráczey mniemánie Adwersárskie podwraca: y onych w błędźie iáwnym oskarża.

TRZECIE MIEYSCE PISMA S. obrony potrzebuie: Albo dálsze vważenie vstáwy Wieczerzy S. od Syná Bożego: z strony rozumienia tych słow rzeczonych o chlebie tey spráwy świętey.

To iest Ciáło moie.

Ná te słowá/ Adwersarze w Kátechiżmie swym: fol. 223. 224. 225. ták nápisáli.

A iákież iest wyrozumienie onych słow, To iest Ciáło moie? Nie iednáko ludźie te słowá rozumieią. *Abowiem iedni są ktorzy rozumieią, Iż się chleb w ćiáło Páńskie odmienia, y wino w krew, istotnie: co oni pospolićie* Transubstantiatią *zową. Drudzy rozumieią, Iż Ciáło Páńskie iest w chlebie, pod chlebem, y z chlebem. A náwet są niektorzy, co rozumieią że w Wieczerzy Páńskiey prawdziwie prawdziwego Ciáłá, y prawdziwey krwie Páńskiey vżywáią; wszákże duchownie: ktore wszytkie opinie są omylne y obłedliwe.*

A iáko to pokażesz?

Ták, że w tych słowiech, To iest Ciáło moie, słowko To, do wszystkiey tey spráwy, to iest, do łamánia, bránia, y vżywánia chleba, y nálewánia, y vżywánia winá, śćiągnąć się może. Przetoż żadną miárą koniecznie go nie mogą do chlebá y do winá obrácáć, á w tych swoich omylnych opiniy zámykáć. Do tego, co się

dotycze

dotycże Transubstantiatiey, *ponieważ Pismo święte, chleb ktorego w tey sprawie vżywamy, w samym vżywaniu chlebem zowie, iáko z słow Páwłá świętego baczyć sie może, ztąd sie pokazuie, iż chleb tám zostawa chlebem, bez wszelkiego przemienienia w ciáło Páńskie. Nád to, iáśnie Pismo święte świádczy, że Ciáło Páná Christusowe w niebie iest, y tám potrzebá, áby było áż do czásu naprawy wszytkiego, przeto ná ziemi istotnie być nie może. A náwet, ieśliby sie chleb miał przemienić w ciáło Christusowe, tedyby szło zá tym, żeby ludzie nieśmiertelnego ciáłá vżywáć mogli cieleśnie, iákie iż teraz ma Pan Iezus Christus wszyscy wyznawáią. Lecż to być nie może, áby ludzie mieli vżywáć nieśmiertelnego Ciáłá cieleśnie; przeto áni chleb w ciáło przemienić sie nie może. A co sie wtorey opiniey dotycże, tá iáko dla rácyy wyższych, osobliwie tey, że ciáło Páńskie w niebie iest, ostáć sie nie może, ták y dla tey sprosności że iest wszystkim własnościom ciáłá Páná Christusowego przeciwna. A náwet trzecia opinia ostáć sie nie może: ponieważ to są sobie rzeczy przeciwne, Prawdziwe ciáło Christusowe prawdziwie bráć, y Duchownie ie bráć. Y sámi dosyć dáią znáć, że tá ich opinia ostáć sie nie może, gdy wyznawáią, iż to żadnym sposobem nie może być wyłożono, iáko sie to dzieie, ábo náwet, iż oni tego nie wiedzą.* To właſne Adwerſárſkie ſłowá.

1.Cor. 10. v. 16 & cap. 11. v. 26 27. 28.

Ná to odpowiádam Swoiáko.

Ná pierwſzą rzecz odpowiádam.

PIerwſza rzecż/ Adwerſarze/ w tych ſłowiech ſwoich miánowicie tę zámykáią: w ktorey cżworáką ſentencią wyrażáią/ o tych ſłowiech Páńſkich: *To ieſt Ciáło moie.* Pierwſza tych/ ktorzy przewierzgánie chlebá w iſtotne ciáło Páńſkie być powiádáią: Jákimi ſą Rzymſcy Kátolicy: ktorych my ſentenciey bronić nie chcemy/ dla tego/ że będąli chcieli: ſámi zá ſię odpowiedzieć mogą.

Cżworáka Sentencia o tych ſłowiech: To ieſt Ciáło moie.

Drugą tych: ktorzy rozumieią: Jż Ciáło Páńſkie ieſt

Przycżyny dla ktorych

 w chle-

ty słowá Christusowe: To iest Ciáło moie: nie mogą ták być rozumiáne/áby z chlebem/w chlebie/ y pod chlebem miáło sie zámykáć Ciáło Páná Iezusowe.

w chlebie/ pod chlebem/ y z chlebem. Czego sie my nie trzymamy/ áni ták o tym rozumiemy. *Naprzod* dla tego: Je ták Syn Boży nie mowił/ podawáiąc chleb vczniom swoim/ názwány Ciáłem iego/ przy ostátniey Wieczerzy iego: áby w chlebie/ pod chlebem/ y z chlebem/ miáło być ciáło iego. *Powtore* y dla tego: że te terminy/ opak rząd słow Páná Iezusowych/ rzeczonych o chlebie: wywracáią: Bo Pan Iezus o sámym chlebie Wieczerzy swoiey świętey/ powiedział: że iest Ciáłem iego: A te terminy vkázuią: że nie chleb iest ciáłem iego: ále w chlebie/ pod chlebem/ y z chlebem iest ciáło Páńskie. *Náwet* y dla tego: żebyśmy tym sposobem muśieli mieć wiele ciał Páńskich przy obchodźie tey sprawy świętey. Jednym ciáłem Páńskim/ byłby sam chleb/ podług wyrzeczenia y nazwiská vst sámego Syná Bożego: drugie będźiemy mieli w chlebie/ trzećie pod chlebem/ á czwarte z chlebem: podług tych terminow wymyślonych od ludźi.

Trzećia Sentencią tych zámknęli Adwersarze/ w tych swoich słowiech: ktorzy rozumieią y wyznawáią: iże w Wieczerzy Páńskiey/ prawdźiwie prawdźiwego ćiáłá/ y prawdźiwey krwie Páńskiey vżywáią: wszákże duchownie. O tey Sentenciey to powiádam: że duchowny sposob/ iedzenia ćiáłá Páńskiego/ y picia krwie iego: podobał sie niektorym dawny ludźiom: y my duchownego iedzenia ćiáłá Páńskiego trzymáć sie mamy. Ale niektorzy ludźie/ to słowko duchownie/ biorą zá niewidomie: chcąc vdáć: iákoby ćiáło Páńskie było w chlebie niewidomie: co iest błąd. Ieść bowiem ćiáło Páńskie duchownie/ nie iest nic inszego/ tylko ieść duchownym sposobem/ to iest/ duszy nászey przystoynym. A przetoż gdy mowimy/ że ćiáło Páná Christusowe/ iest przy Wieczerzy świętey duchownie: nie rozumiemy tego o niewidomey bytnośći ćiáłá iego w chlebie: iáką stánowią Rzymscy Katholicy: Ale rozumiemy to o tym sposobie/ ktorym nam iest przyto-

Co iest ieść Ciáło Páná Iezusowe duchownie.

mne ciało Páńſkie/ przez ſpráwę Duchá świętego / kar-
miąc y pośiláiąc duſze tych/ ktorzy to/ co ná oſtátniey
Wieczerzy ſwoiey dawał Pan/ prawdźiwą y ſzczyrą wiá-
rą przyimuią. Bo y Páwel święty ták o tym chlebie mo-
wi 1. Cor. 10. ℣ 16. *Chleb ktory łamiemy, izaliſz nie ieſt ſpołecznośćią Ciáłá Chriſtuſowego.* Ktorey społecznośći / ni-
gdźie Piſmo święte nie wykłáda ćieleśnie: o ćieleſnym
wchodzeniu ćiáłá Chriſtuſowego w náſze: ále wſzędźie
zá ſpolnym zezwoleniem Piſmá świętego: rozumie ſie to
o złączeniu náſzym z Pánem Jezuſem przez wiárę y Du-
chá świętego: iáko 1. Cor. 12. v. 27. Ioan. 6. v. 53. 54.
55. 56. Ephel. 4. v. 16. 1. Cor. 6. v. 19. 20. Rom. 8. v.
8. 9. 10. 11. 1. Iohan. 4. ℣. 13. Ephel. 5. ℣. 30. &c.
Lecz iż ſie ten duchowny ſpoſob iedzenia ćiáłá Páná
Chriſtuſowego/ Adwerſarzom náſzym nie podoba: prze-
toż my też ná ten czás od niego ſuperſeduiemy: nie dla te-
go ábyſmy mieli chćieć rozumieć: że ieſt nieprawdźiwy/
gdyż go śiłá świádectw Piſmá świętego dowodźi: iáko
ſie niektore z nich náznáczyły: ále dla tego: że ſie wyżſzey
pokazáło: iż chleb tego Sákrámentu/ ieſt ćiáłem Páń-
ſkim Sákrámentálnie: á wino krwią iego tákże. Jedząc
tedy ten chleb/ y piiąc wino tey ſpráwy świętey: vżywa-
my ćiáłá Chriſtuſowego/ y piiemy krew iego Sákrámen-
tálnie. Nád ktory ſpoſob/ proſtſzy y właśnieyſzy v-
żywánia ćiáłá Chriſtuſowego/ y pićia krwie iego przy tey
ſpráwie świętey: nie może być pokazány. Chybáby kto
chćiał záprzeć tego: że ſam chleb tey ſpráwy świętey/ nie
ieſt ćiáłem Páná Chriſtuſowym zá nas wydánym/ á wino
krwią wyláną ná odpuſzczenie grzechow zá wielu. Albo
że iedzenie tego chlebá y pićie winá/ nie ieſt Sákrámen-
tem ćiáłá Páńſkiego zá nas wydánego/ y krwie wylaney
ná odpuſzczenie grzechow zá wielu: Tożby też y tego mogł
záprzeć: że przy tey ſpráwie świętey nie vżywamy ćiáłá
Páńſkiego: y nie piiemy krwie iego Sákrámentálnie. Ale

iż tego trudno kto ma negowáć/ áby chleb tey spráwy świętey/ nie miał być ciałem Páńskim zá nas wydánym/ á wino krwią wylaną ná odpuszczenie grzechow zá wielu/ gdyż to z vst sámego Syná Bożego słyszymy / że tym chleb tey spráwy świętey y wino/przy ostátniey Wieczerzy swoiey náżwał: Trudno y tego negowáć/ áby iedzenie chlebá tego / y picie winá/ nie miáło być Sákrámentem ciáłá Páńskiego zá nas wydánego/ y krwie wylaney ná odpuszczenie grzechow zá wielu: gdyż to v wszystkich práwowiernych in confesso: Przetoż y tego nikt słusznie negowáć nie może: ábyśmy vżywáiąc chlebá tego/y piiąc wino tey spráwy świętey: nie mieli vżywáć ciáłá y krwie Páná Iezusowey Sákrámentálnie / to iest / táiemnym sposobem y Sákrámentom zwyczáynym.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecż Adwersarze/w tych słowiech swoich te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby w tych słowiech/ *To iest ciáło moie*, słowko *To*, do wszystkiey tey spráwy/ to iest/ do łamánia/ bránia/ y vżywánia chlebá/ y nálewánia/ y picia winá: ściągáć sie miáło: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: iż słowko To w tych słowiech: To iest Ciáło moie/rzeczo nych o chlebie/od Syná Bożego: nie może sie ściągáć do wszystkiey spráwy tego Sákrámentu: to iest: do łamánia/

Naprzod: Dla tego: Że áczći to iest prawdá / iż tota Actio około tey spráwy świętey: iest Sákrámentem włásnym y zupełnym / od Páná Iezusá postánowionym: Wszákże áby słowko *To*, do wszytkiey spráwy tego Sákrámentu miáło sie ściągáć: temu sie sámy słowá Syná Bożego przećiwią: ktory iáko chleb tey spráwy świętey náżwał Ciáłem swoim zá nas wydánym: Ták też o sámym chlebie wyrzec raczył: *To iest ciáło moie*. y ták z tey pierwszey przyczyny/słowko *To*, nie do wszytkiey tey spráwy: ále do sámego tylko chlebá ściąga sie.

Powtore: Dla tego: Że ieśliby to prawdá miáłá być/ że słowko *To* w tych słowiech Páná Iezusowych/ o chlebie

rzeczo-

rzeczonych: do wszystkiey tey sprawy należy/ to iest/ do łamánia/brania/ y vżywánia chlebá/ y nálewánia y vżywánia winá: iáko Adwersarze vdawáią: tedyćby to zá tym iść musiáło: że Pan podawáiąc Kielich: nie potrzebnie z osobná tego słowká vżył: gdy powiedźiał: *To iest Krew moiá Nowego Testámentu, &c.* Matth. 26. v. 28. Ale iże tego nie mogą Adwersarze słusznie rzec / áby Pan podawáiąc Kielich/ nie potrzebnie tego słowká pomienionego: miał záżyć: Przetoż w tych słowiech / *To iest ćiáło moie* / słowko *To*/ do wszytkiey tey spráwy: śćiągáć się nie może.

bránia/y iedzenia chlebá: tákże do nálewánia/ y pićia winá.

Po trzećie: Dla tego: że ieśliby to prawdá miáłá być/ iż słowko *To*, w tych słowiech/ *To iest Ciáło moie*, do wszytkiey tey spráwy śćiąga się: tedyby to był Christus Pan vczynił: żeby ie był ná początku/ á nie przy końcu tey spráwy około chlebá/ położył/ y wyrzec raczył. Lec iż tego nie vczynił Christus Pan: Przetoż stąd znáć/ że słowko *To*, w tych słowiech/ *To iest ćiáło moie*: do wszytkiey tey spráwy nie śćiąga się.

Po czwarte: Dla tego: Że tego Adwersarze z Pismá ś. nie vkażą: áby był Christus Pan/ miał mieć iáką słuszną potrzebę/ przez to słowko *To*, ktore iest Demōstratiuum, łamánie/ bránie/ y vżywánie chlebá/ y nálewánie/ y vżywánie winá pokázowáć/ ktore rzeczy vczniom iego były widźiáne: ták dálece: że nie potrzebowáły żadnego vkázowánia. Chybáby ie Adwersarze chćieli poczynić w ten czás ślepymi? Gdyż tá rzecz tylko vkázowánia y explikáciey potrzebuie: ktora iest sámá przez się niewidźiána y niezrozumiána. Ponieważ tedy tylko sam chleb/ y wino/ potrzebował vkázowánia y explikáciey / czymby go był chćiał mieć Pan przy vżywániu tey spráwy świętey: że nie chlebem ták dálece: y nie winem/ ktore rzeczy vczniom iego sámy przez się były widźiáne y zrozumiáne: ále ćiáłem zá nas wydánym/ y krwią wylaną ná odpuszczenie

grzechow

grzechow zá wielu: Przetoż też słowko *To*, w tych słowiech/ *To iest ciáło moie*, do sámego tylko chlebáściąga się: iáko y to drugie/ *To iest krew moiá*, do winá.

Popiąte: Dla tego: Że ieśli to prawdá/ iż słowko *To*, w tych słowiech/ *To iest ciáło moie*, nie do sámego tylko chlebá ściąga się: ále zgołá do wszystkiey tey spráwy: tedyć to zá tym poydźie: że w tym słowku *To*, wszystká tá spráwá obchodu Wieczerzy Páńskiey/ iest zámkniona: y iuż nie potrzebá będźie do niey nic więcey/ tylko tego słowká *To*. Lecz iże sámi Adwersarze/ y rzecz sámá pokázuią: że do obchodu Wieczerzy Páńskiey/ nie dosyć iest ná tym słowku *To*, ále potrzebá łamánia/ bránia/ y vżywánia chlebá/ á winá nálewánia/ y picia: Przetoż słowko *To*, w tych słowiech/ *To iest ciáło moie*: ściąga się nie do wszystkiey tey spráwy/ ále do sámego tylko chlebá:

Pośoste: Dla tego: Że choćby się y to Adwersarzom pozwoliło/ że słowko *To*, w tych słowiech/ *To iest ciáło moie*: ściąga się do łamánia/ bránia y vżywánia chlebá/ y nálewánia/ y vżywánia winá: iáko sámi Adwersarze wyliczáią: tedyby się im przećie tego pozwolić nie mogło/ áby miáło należeć do wszystkiey tey spráwy/ ktora się ma dźiać przy przystoynym obchodzeniu tego Sákrámentu. Jáwna to bowiem z sámego processu o tey rzeczy Historiey świętey/ że do zupełnego obchodzenia y przystoynego tey spráwy świętey/ potrzebá *Naprzod* żądze ku niey w sercu gorącey/ áby nie ośiębło/ áni nie zniechcenia przystęp był czyniony do niey: ktora y w sámym Pánu Jezuśie byłá/ gdy mowił do vczniow swoich: *Zadzą żądałem tey Páschy vżywáć z wámi, pierwey niżelibym vćierpiał*: Luc. 22. ℣. 16. Potrzebá *potym* dźiękowánia/ álbo błogosłáwienia/ co też y sam Christus Pan czynił: iáko Márek święty Cap. 14. ℣. 22. wspomina: y Páweł święty stąd kubek/ kubkiem błogosłáwienia/ ktoremu błogosłáwimy: 1. Cor. 10. v. 16. názywa. Potrzebá *Náwet* oprocz tego/ co sámi Adwer-

werſarze wſpomnieli : áby śmierć Páńſka byłá przypominána y opowiádána. Abowiem Páweł świety piſze: 1.Cor.11.v.24. że Syn Boży podawájąc chleb złamány vczniom ſwoim/ y kaząc go im ieść: powiedźiał y to: *To czyńćie ná pámiątkę moię*. Y znowu dokłada v.26. *Ilekroć bowiem będźiećie ieść chleb ten, á kubek pić, śmierć Páńską opowiádáć będźiećie áż przyidźie:* y iesli ieſzcze co więcey nád to może być pomieniono. Poniewaź tedy/ nie tylko w łamániu/ bréniu/ y vżywániu chlebá/ á winá nálewániu/ y vżywániu/ zámyka ſie wſzytká tá ſpráwá świętá: iáko ſie pokazáło: Przetoż słowko *To*, w tych słowiech: *To ieſt ćiáło moie*, ktore ſie tylko do łamánia/ bránia/ y vżywánia chlebá/ á winá nálewánia/ y vżywánia śćiąga: iáko ſámi Adwerſarze wyliczáią: nie może ſie śćiągáć do wſzytkiey tey ſpráwy świętey.

Náuſłátek: A choćby ſie y to pozwoliło Adwerſarzom/ że słowko *To*, w tych słowiech/ *To ieſt ćiáło moie*, do wſzytkiey zgołá tey ſpráwy świętey śćiąga ſie: á tá wſzyſtká ſpráwá/ niechay ſie zámyka/ w łamániu/ brániu/ y vżywániu chlebá/ á winá nálewániu/ y vżywániu/ iáko chcą mieć Adwerſarze: tedy y to przećię nic ich przedśięwźięćia rátowáć nie może: żeby ſie słowko *To*, nayoſobliwiey do chlebá ſámego/ y winá śćiągáć nie miáło. Jáwna to bowiem/ iż to łamánie/ bránie/ nálewánie/ y vżywánie: śćiąga ſie nie do czego inſzego/ tylko do chlebá/ y winá tey ſpráwy świętey: Bo łamánie/ bránie/ nálewanie/ y vżywánie chlebá/ y winá/ przy tey ſpráwie świętey: nie może być odłączone od tegoż chlebá y winá. Poniewaź tedy chleb á wino/ ieſt tey wſzyſtkiey ſpráwy fundámentem: álbo iáko mowią włáſne ſubiectum, ná ktorym ſie łamánie/ bránie/ nálewánie/ y vżywánie wykonywa: y owſzem ſam chleb bywa łamány/ brány/ y vżywány: á wino tákże nálewáne/ y vżywáne: Przetoż też słowko *To*, w tych słowiech/ *To ieſt ćiáło moie*: nayoſobliwiey ſie do chlebá y

winá ściąga. A ták zostawa násza Sentencia nieporuszona: á Adwersárska opinia plácu słusznego / przed prawdą niebieską mieć nie może.

CZWARTE MIEYSCE PISMA S. obrony potrzebuie; przywiedzione z Ewángelisty Ianá świętego: Cap. 6. v. 51. gdzie sam Syn Boży ták o sobie mowi;

Ia iestem chleb on żywy ktorym zstąpił z niebá, iesliby kto iadł z tego chlebá, żyć będzie ná wieki: á chleb ktory ia dam, ciáło moie iest, ktore ia wydam zá żywot świátá. R znowu v. 53. *Záprawde záprawde powiádam wam, iesli nie będziecie ieść ciáłá Syná człowieczego, y pić krwie iego, nie będziecie mieć żywotá w sobie.* R znowu 54. *Kto ie ciáło moie, á piie krew moie, ma żywot wieczny, á ia go wzbudzę w dzień on ostáteczny:* y więcey tám o tym w tymże mieyscu.

Ná to Adwersarze / w Kátechizmie swym: fol. 226. 227. ták nápisáli.

A iáko to rozumieć, co nápisano o vżywániu Ciáłá Páná Christusowego, y piciu krwie iego, v Ianá świetego w szostym? Nie mowi tám Pan o Wieczerzy swoiey: bo tám temu ktoryby vżywał ciáłá iego, y pił krew iego, przypisuie bez wszelkiey kondiciey Zywot wieczny: á z drugiey strony temu, ktoryby nie vżywał ciáłá iego, y nie pił krwie iego, odeymuie zgołá wieczny żywot. Co iż sie nie może mowić o Wieczerzy Páńskiey (ábowiem może iey kto vżywáć, á przedsie zginąć, á zásie mogłby iey kto nie vżywáć, á przedsie być zbáwion) z tąd sie pokázuie, że Christus Pan ná támtym mieyscu o niey nie mowi. Ale mowi Pan o przyczynie wiáry w sie, ktora iest czesne vważánie śmierci iego, bo z tego bierzemy posiłek y do pobożnego, y do nieśmiertelnego żywotá. To własne Adwersárskie słowá.

Ná to odpowiádam čworáko.

Ná pierwßą rzecz odpowiádam

PIerwßą rzecz Adwersarze/ w tey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby tu w tych słowiech v Janá ś. Christus Pan: o Wieczerzy swoiey świętey nie miał nic mowić: Tedy to Adwersarzom może być pozwolono/ miánowicie dla tego: Ze to iáwna z Pismá świętego postępku: iż Wieczerza Páńska potym dobrze/ to iest/ przed sámą śmierćią iego: od niego byłá postánowiona y roskazána. Ale to Adwersarzom nie może być pozwoleno: áby w tych słowiech v Janá ś. nie mowiąc nic o Sákrámenćie Wieczerzy swoiey świętey Christus Pan: nie miał nic mowić o rzeczy sámey Sákrámentu Wieczerzy swoiey świętey: Mowi w nich bowiem o vżywániu ćiáłá swego prawdźiwego y istotnego/y o pićiu krwie swoiey prawdźiwey y istotney: ktore nam y przy Wieczerzy swoiey świętey/ku vżywániu/á krew swoię ku napoiowi: prawdźiwe y istotne ofiáruie. Co się z tych przyczyn pokázuie.

Okazánie: Ktorym względem Christus Pan/ w tych słowiech przedśięwźiętych Janá ś. nie mowi nic o Sákrámenćie Wieczerzy swoiey świętey: y ktorym záśię względem mowi wnich o rzeczy sámey tego Sákrámentu.

Naprzod: Ze iáko tu v Janá ś. toż ćiáło ku iedzeniu ofiárował/ y krew ku napoiowi: ktore był z Pánny Máriey przywźiął: iáko się pokázuie z słow wyżßey pomienionych wierßá 53. gdy pod przyśięgą samże mowi: *Záprawde záprawde powiádam wam, ieśli nie będźiećie ieść ćiáłá Syná człowieczego, y pić krwie iego, nie będźiećie mieć żywotá w sobie.* Ták też y przy Sákrámenćie Wieczerzy swoiey: toż ćiáło ku vżywániu/ y też krew ku napoiowi: vczniom swoim/ y inßym wiernym: ofiárował y ofiáruie: Co samże tym znáć dał/ gdy chleb tey spráwy świętey podawáiąc: mowić raczył: *Bierzćie, iedzćie, to iest Ciało moie, ktore zá was będźie wydáne.* Tákże y kubek: *Piyćie z tego wßyscy, To iest krew moiá Nowego Testámentu, ktora zá wielu*

wylewa sie ná odpuszczenie grzechow. Matt. 26. ℣. 27. 28.

Powtore: Ze iáko tu v Janá świetego / nie insze ciáło swoie / Christus Pan / ku vżywániu ofiárował / tylko to: ktore on wydał zá żywot świátá: co sam vkázuie ℣. 51. gdy mowi: *A chleb ktory ia dam, iestci ciáło moie, ktore ia wydam zá żywot świátá:* Ták też y przy vżywániu Wieczerzy swoiey świetey: toż ciáło ku vżywániu ofiárował: ktore zá nas miáło być złamáne: 1. Cor. 11. ℣. 25. albo wydáne: Luc. 22. ℣. 19. y ktore iuż iest wydáne. A krew też ku napoiowi ofiárował / y ofiáruie: ktora zá nas miáłá być wylana: iáko támże Lukasz świety dokłada: v. 20.

Potrzecie: Ze iáko tu v Janá świetego Christus Pan / ciáło swoie prawdziwe y istotne / y krew swoie prawdziwą y istotną: ku pokármowi y napoiowi onym Zydom ofiáruiąc: tey kondiciey dołożył: że ciáło iego / ktore on chlebem názwał / potrzebá ieść / ktoby chciał żyć ná wieki: iáko samże powiáda: ℣. 58. *Kto bedzie pożywał chlebá tego, żyć bedzie ná wieki:* A krew iego potrzebá było pić / ktoby był chciał mieć żywot w sobie / iáko samże powiáda: *Ieśli nie bedziecie ieść ciáłá Syná człowieczego, á pić krwie iego, nie bedziecie mieć żywotá w sobie:* Ták też stąd to poznawamy: iże potym przy Wieczerzy swoiey świetey: tenże Christus / toż ciáło swoie ku pokármowi ofiárował / y też krew: ktorą y tu: że też teyże kondiciey w tenże czás dołożył: á iáwnie znáć dał / że y to ciáło / ktore przy Wieczerzy swoiey świetey / swoim wiernym ku pokármowi dusznemu ofiáruie / y krew tá / ktorą przy teyże Wieczerzy / swoim wybránym / ku napoiowi ofiáruie: ináczey nie może być pokármem ich / y napoiem: tylko áżby było od nich iedzione / y krew iego naświetsza pitá: Abowiem ták y w ten czás mowił: *Bierzcie, iedzcie, To iest Ciáło moie. Bierzcie, piycie, To iest krew moiá:* chleb podawáiąc y wino.

Poczwarte: Ze iáko tu o ciele swoim / v Janá świetego / y o krwi swoiey prawdziwey y istotney / to Christus Pan

powie-

powiedział: że ktoby pożywał ciała iego/ y pił krew iego: bedźie miał żywot w sobie: ℣. 53. á prośćiey mowiąc/ iáko sam explikuie ℣. 58. bedźie miał żywot wieczny/ álbo iáko wyższey mowi ℣. 50. *Ten ieſt chleb on ktory z niebá ſſtąpił, áby kto z niego bedźie iadł nie vmárł*: Ták też o tym ćiele/ ktore przy vstáwie Wieczerzy swoiey świętey/ ku pokármowi ofiárował wiernym swoim/ y krew ku napoiowi: ma to być rozumiano: iż ktorzy go pożywáią prawdźiwie/ y krew iego piią prawdźiwie: żywot w sobie mieć będą/ nie vmrą/ ále wiecznie żyć będą: A zwłaszczá że Páwel święty: 1. Cor. 11. nie raz to vkázuie/ á miánowićie ℣. 29. Iż ktoby iadł z tego chlebá tey vstáwy świętey/ ktory ieſt od sámego Syná Bożego/ ćiáłem iego názwány: niegodnie: y ktoby pił z tego kubká/ ktory ieſt tákże od niego názwány krwią iego: niegodnie: potępienie sobie sámemu ie y piie/ nie rozsądzáiąc ćiáłá Páńſkiego. Z przećiwney strony dáiąc znáć: Iż kto godnie vżywa sámego prawdźiwego ćiáłá Chriſtusowego/ y piie prawdźiwą krew iego/ ktorą przy obchodzeniu tego Sákrámentu/ káżdemu wiernemu/ ku napoiowi duchownemu ofiáruie: tákże y ćiáło swoie: ten sobie ie y piie zbáwienie: rozsądzáiąc ćiáło Páńſkie.

Popiąte: Że iáko tu v Ianá świętego/ Chriſtus sam/ káżdemu temu tę pomstę náznácza/ ktoby niechćiał ieść prawdźiwego ćiáłá iego/ y pić krwie właſney iego: że nie ma mieć w sobie żywotá/ á pewnie nie inſzego/ tylko wiecznego: á zátym muśi mieć potępienie: Ták też y o tym ćiele/ ktore Chriſtus Pan przy vstáwie Wieczerzy swoiey świętey: ku vżywániu ofiárował/ y o krwi tákże: Apostoł święty to vkázuie w słowich wyższey pomienionych z liſtu do Koryntow: Iż ktoby niegodnie iadł z tego chlebá/ y pił z tego kubká/ ktory ieſt ćiáłem Páńſkim názwány/ á wino krwią iego: ma zostáwáć winien potępienia. Bo iáko kiedy kto vżywa tego chlebá godnie/ y piie z tego

kubká godnie: (á w te czásy godnie/ kiedy rozsądza ciáło Páńskie) tedy sstawa się vcześnikiem nie tylko tego chlebá/ y winá/ ktory iest ciálem Páskim Sákrámentálnie / tákże y wino krwią iego: ále sstawa się záraz vcześnikiem/ y sámego prawdziwego y istotnego ciálá Christusowego/ w duszy swoiey: á zátym y żywotá wiecznego: iáko sam Pan Iezus powiedział: Ták też kto niegodnie ie z tego chlebá/y z tego winá piie/ ktory chleb iest ciálem Christusowym/ á wino krwią iego Sákrámentálnie: (á w te czásy ie z tego chlebá niegodnie/ y piie z tego kubká niegodnie: kiedy nie rozsądza ciálá Páńskiego) sstawáć się może vcześnikiem tylko sámego chlebá/ y winá tego Sákrámentu: ále nie sámego prawdziwego y istotnego ciálá Christusowego/ áni krwie iego prawdziwey y istotney. A iż się nie sstawa vcześnikiem tákowy prawdziwego ciálá Christusowego/ áni krwie prawdziwey iego: Przetoż się też nie sstawa áni vcześnikiem żywotá wiecznego. A ták pewnie káżdy tákowy/ potępienie wieczne dziedziczyć musi. Gdyż tylko ten żywot wieczny ma/ ktory pożywa prawdziwego ciálá Christusowego / y piie prawdziwą krew iego.

Náwet: Y stąd się to pokázuie: Że Christus Pan prawdziwych ciał y istotnych wiecey nie ma/ áni krwi: tylko to ciáło/ y tę krew/ ktore z Pánny Máriey przywziął. Chybáby mogli pokázáć Adwersarze: że Christus Pan/ dwoie ciáło ma prawdziwe y istotne/ á własne: Tożby zá tym mogli zámykáć: że insze to ciáło prawdziwe było/ y krew insza/ ktore onym Żydom ku pokármowi y napoiowi ofiárował. A insze to ciáło prawdziwe/ istotne/ y własne/ y krew tákże: ktore przy Sákrámencie Wieczerzy swoiey świętey / ku pokármowi y napoiowi ofiárował/ y ofiáruie wiernym swoim. Ale iż tego dowieść nie mogą Adwersarze: boby ták Christus Pan/ był o dwu cielech prawdziwych/własnych/ y istotnych: á sobie prze-

ciwnych:

ciwnych: á zátym byłby iákieś dziwne monstrum: nie człowiek prawdźiwy: Przetoż toż ciáło/ y też krew/ przy Sákrámenćie Wieczerzy swoiey świętey/ Christus Pan/ ku pokármowi ofiáruie/ y napoiowi: ktore ciáło/ tákże y krew/ y tu v Janá świętego/ ofiárował ku pokármowi/ y napoiowi: onym Zydom. A iż im tám ofiárował/ prawdźiwe/ włásne y istotne/ ciáło ku pokármowi/ á krew ku napoiowi: Przetoż y przy tym Sákrámenćie ciáłá swego/ y krwie swoiey: prawdźiwe/ włásne/ y istotne ciáło swoie/ Christus Pan wiernym swoim ofiáruie ku pokármowi/ á krew ku ich duszńemu napoiowi. Z tych tedy przyczyn káżde pobożne serce/ iáśnie iuż baczyć może: że co śie tknie sámey rzeczy: rożnice żadney niemász/ miedzy tymi słowy Christusá Páná/ v Janá świętego położonymi: A miedzy tymi ktore są vstáwy Wieczerzy świętey iego: Bo iáko tu v Janá ś. prawdźiwe/ włásne/ y istotne ciáło swoie/ tákże prawdźiwą/ włásną/ y istotną krew: ofiárował ku pokármowi/ y napoiowi: ták też y tu przy vstáwie Wieczerzy swoiey świętey/ toż prawdźiwe/ włásne/ y istotne ciáło swoie: też prawdźiwą włásną/ y istotną krew ofiárował/ y ofiáruie ku pokármowi/ y napoiowi wiernym swoim. Tá tylko w tym iest rożnicá/ że tu v Janá świętego/ sam Syn Boży/ dekláruie to tylko sámymi słowy: A tu przy vstáwie tego Sákrámentu: y słowy/ y przez iedzenie chlebá/ y pićie winá: ofiárowánie ciáłá swego prawdźiwego/ y krwie swoiey prawdźiwey/ ku pokármowi/ y napoiowi: wiernym swoim: odpráwuie: y odpráwowáć będźie poki nie przyidźie: 1. Cor. 11. ℣. 26.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tey pierwszey przyczyny/ Christus Pan/ w tych słowiech przedśięwźię-

tych

tych Janá ś. nie miał zgołá nic mowić żadnym sposobem/ o Sákrámenćie Wieczerzy swoiey świętey: iże w nich temu ktoryby vżywał Ciáłá iego/ y pił krew iego/ bez wszelkiey kondiciey przypisuie żywot wieczny: á z drugiey strony temu/ ktoryby nie vżywał Ciáłá iego/ y nie pił krwie iego/ zgołá odeymuie żywot wieczny. Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że sie wyższey pokazáło: Iż choć Christus Pan w tych słowiech v Janá świętego/ nie mowi nic o sámym Sákrámenćie Wieczerzy swoiey świętey: mowi iednák o rzeczy sámey tego Sákrámentu/ to iest/ o sámym istotnym y prawdźiwym Ciele swoim/ y o sámey istotney y prawdźiwey krwi swoiey. Dla czego Adwersarze nie mogą słusznie zámykáć: áby tu nic zgołá żadnym sposobem/ Christus Pan/ nie miał mowić o Sákrámenćie Wieczerzy swoiey świętey/ w tych słowiech Janá ś.

> Ieść Ciáło Syná człowieczego/ to iest Christusá Páná/ y pić krew iego: iest kondicia táka: bez ktorey żaden nie może mieć żywotá wiecznego.

Powtore: Dla tego: Że sie y ná tym wielce mylą: áby tu Christus Pan/ bez wszelkiey kondiciey/ temu miał obiecowáć żywot wieczny/ ktoby pożywał ćiáłá iego/ á pił krew iego: Kiedy bowiem roskázuie ieść ćiáło swoie/ y pić krew swoie/ káżdemu temu ktoryby chćiał mieć żywot wieczny: tedy iáwnie kondiciey dokłada: y tákiey bez ktorey żadnemu nie może być dány żywot wieczny: Abowiem sam mowi: ℣. 53. do onych Żydow: *Ieśli nie będziećie ieść ćiáłá Syná człowieczego, y pić krwie iego, nie będziećie mieć żywotá w sobie.* Iáko tedy w ten czás vsiłuią to przewieść Adwersarze: że tu w tych słowiech v Janá świętego/ Christus Pan/ dla tego nie mowi nic zgołá żadnym sposobem o Sákrámenćie Wieczerzy swoiey świętey: iże w nich bez wszelkiey kondiciey/ temu ktoryby iadł ćiáło iego/ y pił krew iego: obiecuie żywot wieczny: Ták záśie tego nie mogą w ten czás twierdźić słusznie: gdy sie pokázuie/ że w nich nie bez kondiciey/ temu ktoryby iadł ćiáło iego/ y pił krew iego: obiecuie żywot wieczny.

Náwet

Náwet: A iesliby ieść ciáło Syná człowieczego/ y pić krew iego/ nie miáłá być táka kondicia: bez ktorey żadnemu nie może być dány żywot wieczny: tedyć to zá tym poydźie: że wszyscy ludźie/ choćby nie iedli ciáłá Syná człowieczego/ áni pili krwie iego: będą mieć żywot wieczny: A ták żaden nie będźie w piekle áni potępiony. Czemu iednák przećiwną rzecz sam Syn Boży: Matt. 7. ℣. 13. vkázuie.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećia rzecz Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tey drugiey przyczyny/ Christus Pan/ w tych słowiech przedśięwźiętych Iana świętego/ o Sákrámenćie Wieczerzy swoiey świętey/ nie miał nic zgołá żadnym sposobem mowić: iże tey Wieczerzy ś. iego / może kto vżywáć / á przedśie zginąć: y iże mogłby iey kto nie vżywáć/ á przedśie być zbáwion: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze á particulari, ad vniuersale ducunt Argumentum: gdźie żadna o rzeczách słuszna nie może iść consequentia. Bo áczći to prawdá/ że nie káżdy/ kto vżywa Wieczerzy Páńskiey/ będźie zbáwion: poniewaz y w Korynćie siłá sie ich znáydowáło/ ktorzy iey vżywáli: á siłá ich też przećie nie było zbáwionych: 1. Cor. 11. Wszákże nie godźi sie záraz ztąd in Vniuersum Adwersarzom zámykáć: że wszelki kto iey vżywa/ choćby iey vżywał: nie będźie zbáwion. Gdyż y sam Syn Boży/ choć powiedźiał/ że wiele ludźi ma być potępionych: Mat. 7. ℣. 13. á przećie ztąd nie możemy do tego postąpić: ábysmy mieli chćieć o wszytkich wobec zámykáć: Ergo żaden człowiek nie będźie zbáwion: á zwłaszczá że sie temu támże sam Syn Boży záraz przećiwi.

Nie káżdy/ kto vżywa wieczerzy Páná Iezusowey: będźie zbáwion.

Powtore: Y dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: że w tym záżywáią owey Fallaciey/ ktora vcze-

niżewa: à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter. Bo co się secundum quid o Wieczerzy Páná Jezusowey ma rozumieć: to oni simpliciter zámykáią. Gdyż się to względem ludźi o Wieczerzy świętey Páná Jezusowey/ ma rozumieć: Iż bowiem osobliwie dwoiácy są ludźie / ktorzy vżywáią tego Sákrámentu: Godnie/ y niegodnie vżywáiący: iáko Apostoł święty 1.Cor.11. vkázuie: Przetoż też względem niegodnych tylko/ma to być o tym Sákrámenćie Wieczerzy świętey Páná Jezusowey rozumiano: że może go kto vżywáć/ á przećię nie być zbáwion/ ále potępion: nie dla czego inszego pewnie: tylko dla tego: że niegodnie tego Sákrámentu pożywa. Ale żeby się to o sámym tym Sákrámenćie miáło zprostá rozumieć: tego nikt nigdy słusznie twierdźić nie może. Gdyż co się tknie sámego postánowce tego Sákrámentu/to iest/ Christusá: tedy ten/ iáko przy vżywániu iego / iednáko wszystkim / nie tylko chleb y wino/ znáki ćiáłá swego/ y krwie/ku vżywániu ofiáruie/ ále też y rzecż sáme tego Sákrámentu/ to iest/ prawdźiwe y istotne ćiáło swoie/ ku pokarmowi dusznemu/ y krew swoię prawdźiwą y istotną: Ták też wszyscy/ ktorzy nie tylko znákow tego Sákrámentu/ to iest chlebá y winá/ pożywáią: ále y sámey rzecży wyznáczoney/ to iest/ prawdźiwego y istotnego ćiáłá Christusowego / y krwie iego prawdźiwey y istotney: pewnie będą zbáwieni. A ták iuż względem sámego tego Sákrámentu/ nie może się to zprostá rozumieć: áby kto vżywáiąc go: nie miał być przećię zbáwion. A zátym áni Adwersarze/nie mogą tego słusznie zámykáć: áby dla tego zprostá/ w tych słowiech przedśięwźiętych Janá ś. Christus Pan/ nie miał zgołá nic żadnym sposobem mowić o Sákrámenćie Wieczerzy swoiey świętey: iże iey może kto vżywáć/ á przećię nie być zbáwion. Gdy się to iednák pokázuie/ że są niektorzy/ktorzy vżywáiąc Wieczerzy Páńskiey/będą zbáwieni: á miánowićie ći sámi/ktorzyby vżywáł.

Ludźi dwoiácy/ ktorzy vżywáią Sákrámentu Wieczerzy Páná Jezusowey.

Dla czego ten/ktory niegodnie vżywa Sákrámentu Wieczerzy Páná Jezusowey: będźie potępion.

Christus wszystkim iednáko ćiáło swoie / y krew swoię/ ku vżywániu ofiáruie.

vżywáli nie tylko sámego Sákrámentu pozwierzchnie/ ále y rzeczy sámey Sákrámentu tego/ to iest/ sámego włásnego y istotnego ciáłá iego/ tákże krwie iego: ktore ciáło/ tákże y krew/ y tu Syn Boży/ v Janá świętego/ ku iedzeniu/ y napoiowi dusznemu ofiáruie: Tedy niechce áby to kto ták rozumieć miał: iákoby to dla sámego iedzenia/ miał przychodźić żywot wieczny ná tego/ ktory pożywa ciáłá Christusowego prawdźiwego/ y piie krew istotną iego: tanquam ex opere operato: coby było wielkie bluźnierstwo: ále się to ma rozumieć względem skutku sámego prawdźiwego ciáłá Christusowego/ y krwie istotney iego: ktore ciáło/ tákże krew/ sámo przez się/ zwykło z sobą przynośić żywot wieczny/ káżdemu ktoby go pożywał/ á krew tę naświętszą Christusá Páná pił. Jáko y pokarm ten doczesny/ y napoy/ nie dla tego człowieká násyca y obżywia/ tym żywotem doczesnym: iże go człowiek ie y piie: ále dla tego: że ma tę moc y włásność od Bogá sobie przydáną/ áby obżywiał y karmił człowieká/ ktory go pożywa: ku żywotowi doczesnemu. Wszákże záśię/ iáko ten pokarm doczesny y napoy/ nie może człowieká pierwey nákarmić y obżywiáć ku żywotowi doczesnemu: tylko áż kiedy go człowiek według pomiáru y słuszney potrzeby będźie pożywał: Ták też y ciáło Páná Jezusowe prawdźiwe/ y krew iego prawdźiwa: nie dla tego simpliciter obżywia ku żywotowi wiecznemu: że kto to ciáło iego ie/ y krew iego naświętszą piie: Ale dla tego: że tę moc ma y włásność w sobie/ káżdego obżywiáć y karmić człowieká ku żywotowi wiecznemu: ktory go pożywa. Jednák choćiayże iest tákie sámo w sobie ciáło prawdźiwe Páná Christusowe/ y krew iego: tedy przećię żadnego człowieká/ nie może pierwey ożywić ku żywotowi wiecznemu: tylko áż kiedy człowiek ciáłá iego prawdźiwego będźie pożywał/ y krew iego prawdźiwą pił: Co y tu sam w tych słowiech przedśięwźiętych/ v Janá świętego/ Christus

Dla czego ći/ ktorzy vżywáiąc chlebá Sákrámentu ciáłá Christusowego/ y winá: vżywáią też záraz y rzeczy sámey tego Sákrámentu: dźiedźiczyć będą zbáwienie.

Ciáło Christusowe/ y krew: dla czego obżywia ku żywotowi wiecznemu.

Ciáło Christusowe/ y krew/ kiedy obżywia ku żywotowi wiecznemu.

Pan zrzetelnie vkázuie: Naprzod vkázuiąc: że ciáło iego ktore on miał wydáć/ miáło spráwić żywot świátu: gdy ták mowi: *A chleb ktory ia dam, iestći ćiáło moie: ktore ia wydam zá żywot świátá.* A potym przydawa: *Iesli nie bedźiećie ieść ćiáłá Syná człowieczego, y pić krwie iego: nie bedźiećie mieć żywotá w sobie.* Tá tylko w tym iest dwoia rozniцá: Ze ow pierwszy pokarm/ y napoy/ iest doczesny: Zywotowi doczesnemu człowieczemu służący: A pokarm ćiáłá prawdźiwego Christusowego/ y krwie przedrogiey iego: iest pokarm y napoy duszny/ y ku żywotowi wiecznemu służy. Náostátek: Ze ow pierwszy pokarm/ y napoy/ iest tákowy: że kiedy go kto bez pomiáru y skromnośći bierze: rychley zábiia y żywot człowieczy odeymuie: niżeli ożywia ku zátrzymániu żywotá doczesnego: A ten ktory iest prawdźiwego ćiáłá Christusowego/ y krwie prawdźiwey iego: im wiecey go kto prágnie y łáknie/ áby był nim násycony w duszy swoiey: tym wiecey ożywia ku zátrzymániu żywotá wiecznego y dostąpieniu.

Roznicá: miedzy pokármem doczesnym, á miedzy pokármem y napoiem ćiáłá Christusowego/ y krwie iego.

Ná czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz/ á ostátnią/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey / tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y dla tey trzećiey przyczyny/ Christus Pan/ w tych słowiech przedźiewźiętych Janá świętego: nie miał zgołá nic mowić absolutè o Sákrámenćie Wieczerzy swoiey świętey: iże w nich mowi o przyczynie wiáry w śię: ále y to Adwersarzom nic może być pozwolono.

Miánowićie

Dla tego/ że sie wielce ná tym Adwersarze mylą: áby w tych słowiech przedśięwźiętych Janá świętego/ Christus Pan rzecz miał prowádźić o przyczynie wiáry w śię. Co pokázuie tym sposobem.

Okazánie: Iż w tych słowiech przedśię.

Naprzod: Ze nam w nich zrzetelnie roskázuie ieść ćiáło swoie/ y pić krew swoie. Ktorym ćiáłem Christusowym

y krwią

y krwią: iáko nie może być wiárá w Christusá/ áni przyczyná wiáry w Christusá/ nie może być áni iedzioná y pitá: Ták też Christus/ rozkázuiąc nam ieść ciáło swoie/ y pić krew swoie: nie mowił nic w tych słowiech/ áni o wierze w się/ áni o przyczynie wiáry w się. Przetoż się y Adwersarzom tego domyśláć nie godzi.

Powtore: Dla tego: Że wiárá w Christusá/ y przyczyná wiáry w Christusá: iest rzecz wielce rozna od osoby sámey Christusá: ták dálece/ że nie iest tym/ czym iest osobą swoią Christus. A to ciáło/ y krew/ o ktorym tu mowi v Janá świętego sámże Christus Pan: nie iest rzecz rozna od sámego Christusá/ ále iest Náturą Christusá: iáko y sam powiáda: *Kto pożywa ciáłá mego, á pije krew moię, ma żywot wieczny.* Jáko tedy przyczyna wiáry/ álbo y sámá wiárá w Christusá: iest rzeczą rozna od sámey osoby Christusá: A to ciáło/ y krew/ ktore ieść/ y pić kazał: iest náturą Christusá/ á ták nie rozną rzeczą od sámego Christusá: Ták też ieść ciáło Christusowe y pić krew iego/ nie iest to: co iest mowić Christusowi o przyczynie wiáry w się: álbo co iest mieć przyczynę wiáry w Christusá.

Potrzecie: Dla tego: Że wiárá w Christusá/ ráczey iest włásnym sposobem/ przez ktory kto może vżywáć istotnego ciáłá Christusowego/ y pić krew iego: niżeli áby miáłá być ciáłem Christusowym/ y krwią iego. Niemász bowiem inszego sposobu/ niemász koniecznie/ ieść ciáło Christusowe istotne/ y pić krew iego: tylko przez wiárę weń prawdziwą. Co y sam Christus Pan vkázuie w tym że Rozdziale Janá świętego. Bo gdy Kápernáitowie nie zrozumieli sposobu/ ktorymby trzebá ieść ciáło Christusowe/ y pić krew iego: ále rozumieli że zębomá cielesnymi: obráźili się tym. Pytá ich Pan: *A toż was obraża?* A záraz ten sposob iedzenia ciáłá swego/ y picia krwie/ wykłada: vkázuiąc: że iest duchowny/ á nie inszy duchowny: tylko wiáry weń: gdy mowi ℣. 63. 64. *Duch iest*

Wszytkich Janá ś. Christus Pan nie mowi nic o przyczynie wiáry w się: ále mowi o vżywániu ciáłá swego y krwie swoiey.

Wiárá w Christusá/ iest włásnym sposobem/ przez ktory może kto vżywáć ciáłá Christusowego y krwie.

ktory ożywia, ćiáło nic nie iest pożyteczne. Słowá ktore ia mowie wam, Duch są y Zywot: Ale są niektorzy z was ktorzy nie wierzą. Poniewaz tedy wiárá w Christusá/ tylko iest sposobem/ przez ktory my możemy vżywáć ćiáłá Christusowego/ y pić krew iego: Przetoż iuż nie może być ćiáłem Christusowym/ áni krwią iego: ktore my mamy ieść/ á krew iego naświetszą pić. Gdyż to wszyscy rozsądni dawno wiedzą: że záwsze y w biegu przyrodzonym / inszy iest sposob/przez ktory czego dochodźimy: á insza oná rzecz/ ktorey przez on sposob dochodźimy. Jáko y w pokármie doczesnym: insza iest reká człowiecza/ ktora pokarm bierze y do vst kłádźie: á inszy on pokarm: ktory reká bierze y do vst kłádźie.

Co iest ieść ćiáło Christusowe/ y pić krew iego.

Poczwarte: Pokázuie sie to y z tego sámego: gdy kto vważy według Pismá świetego: co to iest ieść ćiáło Syná człowieczego / y pić krew iego. Jeść bowiem ćiáło Syná człowieczego/y pić krew iego: nie iest to sámo simpliciter, co vważáć często śmierć iego/ álbo to sámo że vmárł: iáko vkázuią Adwersarze. Ale ieść ćiáło Syná człowieczego/ y pić krew iego/ iest to: przez wiáre prawdźiwą weń/ ostawáć sie vcześnikiem odkupienia narodowi ludzkiemu nábytego/przez wydánie ćiáłá ná śmierć/ y wylanie krwie iego. Tákowy bowiem dopiero ostawa sie vcześnikiem spráwiedliwośći z wiáry/ przed Bogiem: Jáko y Páweł świety vkázuie: Rom. 3. ℣. 24. 25. gdy ták pisze: *Vsprawiedliwieni bedąc z łáski przez łaske iego, przez odkupienie ktore iest w Christusie Iezusie, ktorego Bog postanowił vbłagániem przez wiáre, w wylaniu krwie iego.* Z ktorych słow to sie iáśnie pokázuie: Iż ten ie ćiáło Christusowe/ y krew iego piie: kto wierząc w Syná Bożego/ wyznawa: iż on ćiáło swoie/ y krew / ktorych rzeczy dla nas sie vcześnikiem ostał: ná krzyżu zá nas Bogu Oycu ofiárował/ ofiárą poiednánia y odkupienia: y przez to ofiárowánie żywot wieczny w sie wierzącym

sprá-

ſpráwił. A nie tylko to: ále ktory ſobie tę záſługę krwá-wą iego/ przez wiárę weń/ do ſercá przywłaſzcza: Iáko y Páweł świety czynił: co ſię z onych słow iego Galat. 6. ℣. 14. pokázuie: *Nie day tego Boże ábym ſie chlubić miał, iedno w krzyżu Páná náſzego Iezu Christá, przez ktorego świát mnie ieſt vkrzyżowan, á ia świátu.* R znowu Cap. 2. v. 20. tegoż liſtu: *A żywę iuż nie ia, ále żywie we mnie Chriſtus, A iż teraz żywę w ciele, żywę w wierze Syná Bożego, ktory vmiłował mnie, y wydał ſámego śiebie zá mię.* Skąd ſię pokázuie y to: że vważáć czeſto śmierć Chriſtuſowę: nie ieſt zpro-ſtá áni to ſámo/ co ieſt wierzyć w Chriſtuſá: gdyż wierzyć w Chriſtuſá prawdźiwie: ieſt to ſámo/ co te świádectwá pomienione vkázuią. Nie ieſt áni to/ co ieſt ieść prawdźiwe ćiáło Chriſtuſowe/ y pić prawdźiwą krew iego. Gdyż to ieſt ieść ćiáło Chriſtuſowe/ y pić krew iego: co ieſt wierząc w Chriſtuſá: wyznawáć: Iż on ćiáło ſwoie ná śmierć wydawáiąc/ zá nas ie wydał/ y krew wylewáiąc: zá nas ią wylał: áby nas odkupił/ vſpráwiedliwił/ y z Bogiem Oycem poiednał: y to dobrodźieyſtwo iego do ſercá ſobie przywłaſzczáć: Co ſię tákże z tych wyżſzey pomienionych świádectw pokázuie. Iż tedy inſzy ieſt Chriſtus ſam/ ktory ćiáło ſwoie zá nas wydawſzy/ y krew wylawſzy/ odkupićielem náſzym/ vſpráwiedliwićielem/ y vbłagániem ſię náſzym oſtał. A inſzy ći/ zá ktore ćiáło ſwoie wydał/ y krew wylał/ one odkupił/ vſpráwiedliwił/ y z Bogiem Oycem poiednał: Przetoż też inſza to ieſt rzecz/ wiárá w Chriſtuſá/ przez ktorą káżdy ćiáło iego ie/ y krew piie: á inſze ćiáło Chriſtuſowe/ y krew/ ktore przez táką wiárę bywa iedźione/ á krew iego naświetſza pita. A ták tu przez to ćiáło Chriſtuſowe/ ktore ieść kazał/ y przez tę krew/ ktorą pić kazał: nie może ſię rozumieć wiárá w tegoż Chriſtuſá.

Náoſtátek: Możemy to zámknąć y z ſámych słow Adwerſárſkich: choć oni tego nie widzą. Piſmo bowiem

w tey explikáciey swoiey / ná to mieysce Janá świętego przedśięwźięte: Iż Christus Pan/ mowiąc ná tym mieyscu o iedzeniu ciáłá swoiego/ y piciu krwie swoiey/ ktoby chciał dostąpić żywotá wiecznego: mowił o przyczynie wiáry w śie. Co my ták rozumiemy: Iż dla tego potrzebá w Christusá wierzyć/ á przez tę wiárę ciáło iego ieść/ y krew pić: iże ciáło Christusowe/ y krew: ku żywotowi wiecznemu ożywia. Iáko y sam Pan iásnie tu vkázuie. A ináczey żaden żywotá wiecznego mieć nie może. Iáko tedy insza iest przyczyná/ dla ktorey my co czynić iesteśmy powinni: á insza tá rzecz sámá/ ktorą my dla oney przyczyny czynić powinni: Ták też insze muśi być ciáło Christusowe/ ktore tu ieść roskázuie/ y krew iego ktorą pić: á insza wiárá násza w Christusá: przez ktorą ciáłá iego pożywamy/ y krew iego piiemy ku żywotowi wiecznemu. A ták y stąd mniemánie Adwersárskie vpada.

Dla czego potrzebá wierzyć w Christusá/ y ciáło iego ieść/ y krew pić.

A co Adwersarze w tey swoiey explikáciey powiádáią: że tá przyczyná wiáry w Christusá/ iáko nie iest nic inszego: tylko vważánie częste śmierći iego: ták też że z tego częstego vważánia śmierći iego: my pośiłek bierzemy/ y do pobożnego/ y do nieśmiertelnego żywotá: Tedy y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie dla tego

Przyczyná wiáry w Christusá: nie zámyká śie w częstym vważániu śmierći iego.

Naprzod: Ze śie ná tym myłą Adwersarze: áby śie przyczyná wiáry nászey w Christusá / miáłá zámykáć w częstym vważániu śmierći iego. Gdyż śie wyższey pokazáło z słow iego sámegoż iże my dla tego powinniśmy weń wierzyć: á ták ciáło iego wierząc weń/ ieść/ y krew pić: iże nas ciáło iego/ y krew ku żywotowi wiecznemu ożywia.

Częste vważánie śmierći Christusowey/ sámo przez śie:

Powtore: Dla tego: Ze śie y ná tym Adwersarze mylą: Aby częste vważánie śmierći Christusowey / sámo przez śie/ miáło nam pośiłku do pobożnego y nieśmiertelnego żywotá dodawáć. Gdyż to częste rozwážánie śmierći

Chri-

Christusowey/ iáko mieysce ma tylko w ludźiach: ták też ludźi sámo przez się muśiáłoby vspráwiedliwiáć/ y nieśmiertelny żywot zásługowáć: ieśli to prawdá ma być: że sámo przez śię/ y pobożnego y nieśmiertelnego żywotá onym dodáie. Co iest wielkie bluźnierstwo: ktoremu sie y sámo Pismo święte przećiwi: gdy vkázuie: Iż nie rozważánie częste śmierći Christusowey od ludźi: ále sam Christus przez śmierć swoię/ nas vspráwiedliwia: y żywot wieczny nam zásłużył: iáko sie wyższey z listu do Rzymian Cap. 3. ℣.24. 25. pokazáło.

nie dodawa nam pośiłku do pobożnego y nieśmiertelnego żywotá.

Nawet: A dla tego: Że vważánie śmierći Christusowey / nie tylko częste/ ále y przystoyne: ráczey człowieká vspráwiedliwionego przez śmierć Christusowę/ y odkupionego ku nieśmiertelnemu żywotowi: nieiákim pewnym obyczáiem swoim: przy vspráwiedliwieniu/ y żywocie nieśmiertelnym zátrzymawa: (mianowićie iednák tákim: gdy go od tego odwodźi: áby on pámiętáiąc ná śmierć Christusowę/ y onę sobie vstáwicznie rozważáiąc: grzechow sie wystrzegał / dla ktorych Christus vmárł: Rom.4. ℣.25.) niżeli áby sámo przez śię człowiekowi/ álbo vspráwiedliwienie y pobożność / álbo żywot nieśmiertelny: miáło zásługowáć. Co sie y z onych słow Páwłá ś. pokázuie: 2.Cor. 5. ℣.14.15. gdy pisze: *Gdyż oná miłość Christusowá, przyćiska nas, y gdyżechmy też to postánowili, iż ieśli ieden zá wszytki vmárł, tedy wszyscy byli vmárłymi.* A zá *wszytki vmárł, áby ći ktorzy żywą, nápotym sobie nie żyli, ále temu ktory zá nie vmárł, y powstał.* A toć iest słuszna rosprawá z Adwersarzmi: z strony tych słow pomienionych Janá świętego.

Częste y przystoyne vważánie śmierći Christusowey / iáko człowieká vspráwiedliwionego: przy vspráwiedliwieniu y żywoćie nieśmiertelnym: zátrzymawa.

PIATE MIEYSCE PISMA S. obrony potrzebuie: ex 1.Cor.10.℣.16. gdzie ták Apostoł święty napisał:

Kubek błogosłáwienia, ktoremu błogosłáwimy, izaliż nie iest

społecznośćią krwie Christusowey? Y chleb ktory łamiemy, izali ż nie iest społecznośćią Ciáłá Christusowego?

Ná to mieysce / w Kátechizmie swym fol. 227. 228. ták nápisał.

A iáko to rozumieć, co mowi Apostoł Páweł święty, że kubek błogosłáwienia, ktory błogosłáwimy, iest społecznośćią krwie Christusowey; y chleb ktory łamiemy iest społecznośćią ćiáłá Christusowego?

1. Cor. 10. v. 16. *Ták iż ći, ktorzy społnie ten kubek błogosłáwią, to iest, vżywáiąc go, świętobliwie imię Páńskie wysławiáią, tákże też ktorzy ten chleb społnie łamią, iáwnie to oświádczáią, że vczestnikámi są krwie y ćiáłá Páńskiego, to iest, tych wszytkich dobr, ktorych nas Christus Pan przez śmierć swoię nábawił. Iáko też trochę niżey mowi, że Izráelczycy, ktorzy iadáli ofiáry, vczestnikámi byli ołtarzá, to iest, do tego wszytkiego należeli, co w onym nabożeństwie było obiecano.* To własne Adwersárskie słowá.

Ná to odpowiádam.

W tey explikáciey swoiey / to Adwersarze zámykáią: iákoby przez to vcześnictwo ćiáłá Christusowego / ktorym tu názywa Apostoł chleb ten ktory bywa łamány: y przez to vcześnictwo krwie Christusowey / ktorym tu názywa tenże Apostoł kubek / ktory bywa błogosłáwiony: mieli się ći sámi rozumieć / ktorzy ten kubek błogosłáwią / y z niego piią; y ktorzy ten chleb społnie łamią / y z niego iedzą. Co czynią Adwersarze z tey miáry / gdy w tey explikáciey swoiey / wyrozumienie tego mieyscá Apostolskiego pokázuiąc: te słowá piszą: *Ták. iż ći, ktorzy społnie ten kubek błogosłáwią, to iest, vżywáiąc go, świętobliwie imię Páńskie wysłáwiáią, tákże też ktorzy ten chleb społnie łamią, iáwnie to oświádczáią, że vczestnikámi są krwie, y ćiáłá Páńskiego:* Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż przez vcześnictwo *Naprzod:* Dla tego: Że się tu temu sam Apostoł zrzetelnie przećiwi: ktory sam chleb Sákrámentu Wieczerzy

świętey

świętey Páná Jezusowey/ zrzetelnie społecznośćią Ciáłá Christusowego/ á kubek społecznośćią krwie iego : názywa. Ktorym iáko nie mogą być ći/ ktorzy z tego chlebá vżywáią/ á z kubká piią : Ták też zátym/ te słowá Apostolskie nie mogą się ták rozumieć/ iáko chcą mieć Adwersarze.

ciáłá Christusowego/ y krwie/ ktorym Páweł ś. chleb Sákrámentu wieczerzy ś. Páná Jezusowey názywa; y kubek nie mogą się ći sámi rozumieć: ktorzy z tego chlebá/ y kubká: pożywáią.

Powtore : Dla tego : Że się temu przećiwi y rzecz sámá/ ktorą w tych słowiech Apostoł zámyka. Pisze bowiem o tym kubku/ że bywa błogosłáwiony/ y o tym chlebie/ że bywa łamány. A ná to pewnie ten kubek bywa błogosłáwiony/ y chleb łamány : áby ći pili z tego kubká/ ktorzy go błogosłáwią : á z tego chlebá áby ći sámi iedli/ ktorzy go łamią. Co iáko nie może o tych rozumiano być/ ktorzy ten chleb łamią y iedzą/ y kubek błogosłáwią y piią : (Gdyż iesli ináczey/ tedyby śiebie sámych muśieli łamáć y ieść/ błogosłáwić y pić) ták też zátym y z tey drugiey przyczyny nie mogą się te słowá Apostolskie ták rozumieć : iáko chcą Adwersarze.

Potrzećie : Dla tego : że się temu przećiwią y insze mieyscá Pismá świętego : w ktorych zrzetelnie/ chleb ten Wieczerzy świętey Páná Jezusowey : nie tylko vczestnictwem ćiáłá Christusowego bywa názywány : ále zrzetelnie ćiáłem Páná Jezusowym/ zá nas wydánym: á kubek ten/ názywa się zrzetelnie/ nie tylko vczestnictwem krwie Páná Jezusowey : ále krwią iego wylaną/ ná odpuszczenie grzechow zá wielu : O czym mamy Matt. 26. v. 26. 27. 28. Marc. 14. v. 22. 23. 24. Luc. 22. v. 17. 18. 19. 1. Cor. 11. v. 24. 25. Ci wszyscy Pisárze święći/ chleb tey Wieczerzy świętey Páná Jezusowey/ zrzetelnie názywáią ćiáłem Páná Christusowym / zá nas wydánym : á kubek krwią iego. Jeśliby tedy ná tym mieyscu przedśięwzie- tym Páwłá świętego/ przez to vczestnictwo ćiáłá Christusowego/ y krwie iego/ chleb sam tey spráwy świętey nie miał być rozumiány/ ktory bywa łamány : áni sam kubek

ktory bywa blogosławiony: Tedyćby tegoż chlebá/ y tegoż kubká/ y ná inszym mieyscu/ sámże ten Apostoł święty/ spolnie z inszymi: nie mogł náзywáć ták zrzetelnie/ ciáłem Christusowym zá nas wydánym: áni krwią iego. Ale iż to przećie spolnie z inszymi czyni: Przetoż tym sie przećiwney stronie zrzetelnie deklaruie: że on ná tym mieyscu przedśięwźiętym/ przez to vcześnictwo ćiáłá Christusowego/ y krwie: sam chleb tey spráwy świętey/ y kubek rozumiał: y zrzetelnie ie/ do chlebá/ y do kubká stosuie. A ieśliby záśię/ przez to vcześnictwo ćiáłá Christusowego/ y krwie: mieli sie ći sámi rozumieć/ ktorzy ten chleb łamią/ y z niego iedzą: y ktorzy ten kubek blogosłáwią/ y z niego piią: iáko chcą mieć Adwersarze: Tedy znowu zátym muśiáłoby iść sprosne Absurdum/ miánowićie tákie: że iáko zrzetelnie ná tych mieyscách pomienionych/ tenże chleb bywa názywány ćiáłem Christusowym zá nas wydánym/ á kubek krwią iego / ná odpuszczenie grzechow zá wielu wylaną/ y nowym Testámentem we krwi iego: Ták też / że ći/ ktorzy z tego chlebá iedzą/ y z tego kubká piią: muszą być náзywáni ćiáłem Christusowym/ zá nas wydánym y złamánym/ y krwią iego/ wylaną ná odpuszczenie grzechow zá wielu/ y nowym Testámentem we krwi iego. Ale ieśliż to o tych/ ktorzy z tego chlebá iedzą/ y z tego kubká piią: nie może być krom wielkiego bluźnierstwá rzeczono: Przetoż áni to może być o nich rzeczono/ áby oni tu/ tym vcześnictwem ćiáłá Christusowego/ y krwie iego: mieli sie rozumieć: o ktorym Apostoł święty/ ná tym mieyscu in Controuersia położonym: ták iáwnie mowi. A ták y dla tey Trzećiey przyczyny tá explikácia Adwersárska vpada.

Poczwarte: Dla tego: Że y te sáme przyczyny / nie dopuszczą tego ták rozumieć/ dla ktorychby chćieli Adwersarze/ to vcześnictwo Ciáłá Christusowego / y krwie/ nie do sámego tego chlebá/ktory bywa łamány/ áni do kubká

ktory

ktory bywa błogosłáwiony: Ale do tych sámych / ktorzy z tego chlebá iedzą/ á z kubká piią: stosowáć. Bo ieśli to chcą czynić Adwersarze/ dla tey pierwszey przyczyny: Ze ći ktorzy z tego chlebá iedzą/ y z tego kubká piią: są vczesnikámi tegoż ćiáłá prawdziwie człowieczego / y teyże krwie prawdziwie człowieczey: ktorego ćiáłá prawdziwie człowieczego / y ktorey krwie prawdziwie człowieczey/ y sam Christus Pan sstał śie vcześnikiem: Tedy y ták przy swoim przedśięwźięćiu nie ostoią śię. Bo ieśliby śię chćieli ostáć: tedyby im tego potrzebá dowieść:

Naprzod: Jeśli gdźie Pismo ś. tákowe vcześnictwo ćiáłá Christusowego/ y krwie/ ktorego też y ći są vcześnikámi/ ktorzy ten chleb łamią/ y kubek błogosłáwią: względem tych sámych: ktorzy go są vcześnikámi: náżywa kubkiem błogosłáwionym: y chlebem złamánym: Ták iáko tu zrzetelnie/ to vcześnictwo ćiáłá Christusowego/ Apostoł święty/ stosuie do łamánego chlebá/ á vcześnictwo krwie Christusowey: do błogosłáwionego kubká? *Potym*: Aby im niemniey/ iáko y pierwsza rzecz/ z Pismá świętego/ zrzetelnie pokázáć potrzebá: Jeśli ći ráczey: ktorzy z tego chlebá iedzą/ y kubká piią: ćiáłá prawdziwie człowieczego/ y krwie prawdziwie człowieczey/ z ćiáłá Christusowe⁰ prawdziwie człowieczego y ze krwie prawdziwie człowieczey iego: sstawáią śie vcześnikiż czyliż ráczey Christus sam/ z ćiáłá ich prawdziwie człowieczego/ y krwie prawdziwie człowieczey? Ták iáko w tey explikáciey/ sámi Adwersarze/ tych vcześnikámi názywáią ćiáłá Christusowego/ y krwie iego: ktorzy z tego kubká piią: y ten chleb łamiąc iedzą? Ale iże áni pierwszey rzeczy Adwersarze w Piśmie świętym vkazáć nie mogą: Gdyż to nigdźie ćiáłá tego Christusowego prawdziwie człowieczego / ktorego też y ći są vcześniki/ ktorzy z tego chlebá łamánego iedzą: względem tychże sámych/ nie názywa chlebem/ ktory bywa łamány: áni krwie tey Christusowey/

Okazánie: Iż choć ći/ ktorzy vżywáią chlebá Wieczerzy ś. Páná Jezusowey/ y piią z kubká: są tegoż ćiáłá prawdziwie człowieczego y krwie: vcześnikámi: ktorego y Christus: iednák nie mogą śie dla tego słusznie tym vcześnictwem/ ćiáłá Christusowego/ y krwie rozumieć ktorym/ w tych słowiech in controversia położonych/ Apostoł ś.

stusowey/ ktorey tákże ći są prawdźiwie vczesniki/ ktorzy z tego kubká blogosłáwionego piią: względem tychże nigdźie nie názywa kubkiem. Nie mogą nam áni w Wtorey rzeczy/ Adwersarze/ w tymże Piśmie świętym vkázáć: Gdyż to ráczey przećiwną rzecz vkázuie/ to iest/ te: że nie ći ráczey/ ktorzy z tego chlebá iedzą/ y kubká piią: ćiálá prawdźiwie człowieczego/ y krwie prawdźiwie człowieczey: z ćiálá Christusowego prawdźiwie człowieczego/ y ze krwie prawdźiwie człowieczey iego: ostawáią śie vczesniki: Ale że sam Christus ráczey/ z ćiálá ich prawdźiwie człowieczego/ y ze krwie prawdźiwie człowieczey: ostał śie vczesnikiem ćiálá prawdźiwie człowieczego/ y krwie prawdźiwie człowieczey: iáko Apostoł vkázuie: Hebr. 2. ỹ. 14. Rom. 1. v. 1. 2. 3. & Cap. 9. ỹ. 5. Przetoż áni z tey pierwszey przyczyny/ tego vczesnictwá ćiálá Christusowego/ o ktorym w tym mieyscu in Controuersia położonym/ mowi Apostoł: áni tego vczesnictwá krwie Christusowey/ nie mogą Adwersarze do tych sámych stosowáć: ktorzy z tego chlebá/ ktory bywa łamány: iedzą: y ktorzy z tego kubká blogosłáwionego piią.

A iesliby záśię/ dla tey drugiey przyczyny/ chćieli Adwersarze/ to vczesnictwo ćiálá Christusowego/ y krwie iego: nie do tego sámego chlebá/ y kubká stosowáć/ ále do tych sámych/ ktorzy z tego chlebá iedzą/ y z kubká piią: Iże ći w Piśmie świętym/ iednym duchownym ćiáłem Christusowym názywáią śie. A zwłaszczá vwiedźieni będąc/ słowy tegoż sámego Apostolá/ ktore w tymże liśćie y Rozdźiale/ niżey ỹ. 17. w ten sposob kłádźie: *Abowiem iednym chlebem, y iednym ćiáłem wiele iesteśmy, wszyscy ktorzy iednego chlebá iesteśmy vczesniki.* Tedy y ták przy swoim przedśięwźięćiu trudno śie ostáć będą mogli.

Miánowićie.

Dla tego: Że tu w tych słowiech nie to czyni Apostoł święty/ áby miał chćieć twierdźić: że nie sam chleb stołu

Pána

Sá- krámentu wiecżerzy S. Páná Jezusowey: y kubek: názywa.

Okazánie: Iż choć ći/ ktorzy iedzą z chlebá Sá-

Páná Jezuſowego/ ieſt ſpołecznośćią ćiáłá Christuſowego: áni kubek/ ſpołecznośćią krwie iego: Bo ieśli inácżey: muśiałby być ſobie ſámemu przećiwnym. Ale to tu czyni Apoſtoł święty: że przykład y podobieńſtwo biorąc od chlebá ſtołu Páná Jezuſowego/ y kubká: ſtoſuie go do ſámych wybránych Páńſkich/ ktorzy ſpołem tego chlebá bywáią vcześniki: vkázuiąc: Że iáko ten chleb/ choć z wielu ziarn złożony/ á przećię ieſt iednym chlebem: Ták też y wſzyſcy wybráni Páńſcy/ choć ich ieſt wiele w liczbie/ y z wielu oſob ludzkich należą: á przećie wſzyſcy ſą iednym chlebem/ y iednym ćiáłem. Abowiem ták zrzetelnie mowi: *Iednym chlebem, y iednym ćiálem wiele ieſteſmy, wſzyſcy, ktorzy iednego chlebá vczeſtniki ieſteſmy.* Nie máią tedy y z tych ſámych słow Apoſtolſkich/ Adwerſarze/ żadney przyczyny/ dla ktoreyby mogli ſłuſznie chleb ſtołu Páná Jezuſowego/ odſądźáć vcześnictwá ćiáłá Christuſowego/ á kubek vcześnictwá krwie ie°: á przyſądzáć to vcześnictwo ćiáłá Christuſowego/ y krwie: ráczey tym: ktorzy z tego chlebá iedzą/ y z tego kubká piią. A ták y z tey miáry przedśięwźięćie Adwerſárſkie vpada.

A ieſliby záśię z tey Trzećiey Przyczyny/ to vcześnictwo ćiáłá Christuſowego/ y krwie/ Adwerſarze chćieli ſtoſowáć/ ráczey do tych/ ktorzy z tego chlebá ſtołu Christuſowego iedzą/ y z kubká piią: niżeli do ſámego tego chlebá y kubká/ o ktorym Apoſtoł święty mowi: Iże ći/ z tego chlebá iedząc/ á z kubká piiąc: oſtawáią ſie vcześniki ćiáłá Christuſowego/ y krwie: álbo tych wſzytkich dobr/ ktorych nas Christus Pan/ przez ſwoie śmierć nabáwił: iáko to ſámi w tey explikáciey znáć dawáią/ gdy o tych/ ktorzy ten kubek błogoſłáwiąc/ vżywáią go/ y Imię Páńſkie świętobliwie wyſtawiáią/ y ktorzy chleb ten ſpolnie łamią/ ták piſzą: Iż oni przez to/ *to oświadczáią, że ſą vczeſtnikámi krwie y ćiálá Páńskiego.* A coby to záśię było/ tym pomienionym ludźiom / być vcześnikámi krwie y ćiáłá

Páńſkiego

Sákrámentu wiecżerzy Páná Jezuſowey/ y z kubká piią: názywáią ſie w Piśmie ś. iednym ćiáłem Duchownym Chriſtuſowym: iednák przećię áni dla tego / przez to vcześnictwo ćiáłá Chriſtuſowego/ y krwie iego: nie mogą ſie rozumieć: ktorym w tych słowiech przedśięwźiętych/ Páwel ś. chleb / y kubek tego Sákrámentu: názywa.

Páńskiego/záraz znowu sámi explikuią: gdy do wyższych słow/ te słowá dalsze przykładáią: *To iest, tych wszytkich dobr, ktorych nas Christus Pan, przez śmierć swoię nábáwił:* Tedy y ták trudno się Adwersarze przy swoim przedsię-wzięćiu ostoią.

Miánowićie dla tego.

Okazánie: Iż choć ći/ ktorzy z chleba Sakrámentu u ieczerzy ś. Páná Iezusowey iedzą/ y z kubká piią: stawáią się vczesnikámi tych wszytkich dobr/ ktorych nas Christus Pan/ przez śmierć swoię nábáwił: iednák przećie áni dla tego: niemogą się słusznie tym vczęśnictwem ćiáłá Christusowego/ y krwie rozumieć: ktorym/ chleb/ y kubek/ tego Sákrámentu: w słowiech przedsięwzięcych Páwel ś. názywa.

Naprzod: Że nie káżdy záraz/ ktory ten chleb spolnie z inszymi łamie/ y z onego vżywa/ y ktory kubek ten blogosłáwi/ y z niego piie: stawa się vczęśnikiem ćiáłá Christusowego/ y krwie iego: á pogotowiu/ nie káżdy ktory ten chleb spolnie z inszymi ie/ y łamie/ y ktory kubek ten blogosłáwi/ y piie: stawa się záraz vczęśnikiem tych wszytkich dobr/ ktorych nas Pan Christus przez śmierć swoię nábáwił: Ale ten tylko/ ktory wierząc w Syná Bożego Iedynourodzonego/ iáko w Zbawićielá świátá: wierzy y to y wyznawa: Iż on ćiáło swoie/ y krew/ zá nas ná krzyżu Bogu Oycu ofiárowáł/ ofiárę poiednánia y odkupienia/ á przez to ofiárowánie/ żywot w się wierzącym spráwił: y ktory to dobrodźieystwo iego/ przez wiárę weń/ sobie przywłaszcza: iáko się wyższey ná one słowá z Janá świętego Cap. 6. pokazáło: A tu simpliciter Apostoł święty mowi o tym chlebie ktory bywa łamány/ że iest vczęśnictwem ćiáłá Christusowego/ y o tym kubku/ ktory bywa blogosłáwiony: że iest vczęśnictwem krwie Christusowey. Przetoż y ták/ ná tym mieyscu/ to przedsięwzięćie Adwersárskie/ napierwey vpada.

Potym: Y dla tego: Że nie bárzo mądrze Adwersarze/ to vczęśnictwo ćiáłá Christusowego/ ktorym tu Apostoł święty/ názywa ten chleb/ ktory bywa łamány: y to vczęśnictwo krwie Christusowey/ ktorym tenże Apostoł/ kubek ten názywa/ ktory bywa blogosłáwiony: názywáią tymi dobrodźieystwy/ ktorych nas Christus Pan/ przez śmierć swoię nábáwił. Gdyby ták te dobrodźieystwá śmierći Christusowey/ musiáły należeć do chlebá/ y kubká.

A iáko Apostoł/ temu chlebu przypisuie vczesnictwo ciáłá Christusowego/ á kubkowi vczesnictwo krwie Christusowey: Tákby też sam ten chleb/ muśiał śie ostáwáć vczesnikiem dobrodźieystw śmierći Christusowey/ y kubek tákże. Co iednák być nie może. Gdyż temu chlebu/ y kubkowi/ nie potrzebá tego/ áby śie ostawał vczesnikiem tych dobr/ ktorych nas Christus przez śmierć swoię nábáwił: ále áby był tylko chleb ten/ vczesnictwem ćiáłá Christusowego/ á kubek vczesnictwem krwie iego: Co y ztąd znáć: że to tylko Apostoł ś. o tym chlebie iáwnie mowi: że iest vczesnictwem ćiáłá Christusowego/ á o kubku/ że iest vczesnictwem krwie Christusowey: á tego y naymnieyszym podobieństwem nie vkázuie/ áby miał mieć iáką potrzebę/ ten chleb/ y kubek/ ostáwáć śie vczesnikiem/ tych dobrodźieystw/ ktorych nas Christus przez śmierć swoię nábáwił. A ieśli inácżey: Niechay nam Adwersarze/ mogąli/ przećiwną rzecz z Pismá świętego/ y przećiwko Pismu świętemu: pokażą: Rádźi ich słucháć będźiemy. Ale iże im tego/ iáko tuszę/ dokázáć trudno: Przetoż y ták/ sam ten chleb/ ktory bywa łamány/ vczesnictwem ćiáłá Christusowego zostáwáć muśi/ á kubek vczesnictwem krwie iego. A ták nie ći/ ktorzy z tego chlebá iedzą/ á z kubká piią: y ktorzy ostawáią śie vczesnikámi tych dobrodźieystw/ ktorych nas Pan Christus przez śmierć swoię nábáwił.

A ieśliby iesżcże/ y z tey czwartey przyczyny/ Adwersarze/ chćieli ten chleb/ ktory bywa łamány/ y ten kubek ktory bywa błogosłáwiony: odsądzáć vczesnictwá ćiáłá Christusowego/ y krwie iego: á przysądzáć rácżey to vczesnictwo ćiáłá/ y krwie Christusowey/ tym/ ktorzy ten chleb łamią/ y iedzą: y ktorzy ten kubek błogosłáwią/ y z niego piią: Iże znowu Apostoł święty/ w tymże Rozdźiale/ y liśćie/ v. 18. te słowá położył: że Izráelczycy/ ktorzy iadáli ofiáry/ vczesnikámi byli Ołtarzá/ to iest/ do tego

wszytkiego należeli/ co w onym nabożeństwie było obiecano: iáko sámi Adwersarze przy końcu swoiey explikácyey/ ták to rozumieć dawáią: Tedy y ták trudno przy swoim przedsięwźięćiu ostać sie będą mogli.

Miánowićie dla tego

Okazánie: Iż áni przez te słowá niższe v. 18. Páwełá nie odsadza chlebá wieczerzy Páná Iezusowey: vcześnictwá ćiáłá Christusowego: áni kubká/ krwie iego.

Naprzod: Że niczym tego pewnym Adwersarze/ ná Apostołá świetego nie dowiodą: áby on te słowá niższe ṽ. 18. ná to miał przypomináć/ áby był przez nie/ chleb stołu Páńskiego/ y kubek vcześnictwá ćiáłá Christusowego/ y krwie/ odsądził: iáko w wierszu 16. powiedźiał. Bo gdyby był te słowá niższe/ ná to przywodźić miał: tedyby był tego iáką iáśnieyszą deklárácyą/ álbo záraz przy tych sámych słowiech/ álbo ná inszym mieyscu/ álbo choć ktory inszy oprocz niego Apostoł pozostáwił: Ale iż tego nigdźie nie vczyniono: Tym dał znáć/ iż on/ przez te słowá ṽ. 18. nie odsądźił chlebá tego/ vcześnictwá ćiáłá Christusowego/ ktore mu wyższey ṽ. 16. przyznał; áni kubká tego/ nie odsądźił vcześnictwá krwie Christusowey/ ktore mu tákże wyższey przyznał. A ták y Adwersarze/ z tey pierwszey przyczyny/ przećiwney rzeczy/ nie mogą sie z tych słow iego domyśláć.

Powtore: Y dla tego: Że też sáme słowá Apostolskie wierszá 18. nie tylko áby miáły co dowodźić przedsięwźięćia Adwersárskiego/ále sie mu też iáwnie przećiwią. To bowiem vkázuie w tych słowiech Apostoł: Iż ony ofiáry Stározakonne/ choć sie nie przewierzgáły w Istotę Oltarzá/ áni też Oltarz w istotę onych ofiar: á przećię miáły vcześnictwo z Oltarzem/ ták dálece: że kto pożywał onych ofiar vcześnikiem sie stawał onego Oltarzá. Gdyż ták pisze Apostoł w tym wierszu 18. *Pátrzćie ná Izráelá, ktory iest wedle ćiáłá, izáliż ći ktorzy pożywáią ofiar, nie są vczestniki Oltarzá?* A zátym to vkázuie Apostoł: Iż iáko one ofiáry/ choćiayże sie nie przewierzgáły w istotę

Oltarzá/

Oltarzá/áni Oltarz w ich istote: á przećie pewnym swoim sposobem/ byly Oltarzem/ bo ich tákimi zrzetelnie Apostol názywa/ z tey miáry/ gdy tych/ ktorzy pożywáli onych ofiar/ názywa vcześniki onego Oltarzá: Ták też y ten chleb/ Wieczerzy świętey Páná Jezusowey/ y kubek/ choć sie nie przewierzga w istote sámego ćiálá Christusowego/ y krwie iego: á wżdy przećie pewnym swoim sposobem/ chleb ten/ zostawa vcześnictwem ćiálá Christusowego/ á kubek/ vcześnictwem krwie iego. Co y stąd znáć: że choć to dobrze Apostol wiedźial: Iż ten chleb/ nie może sie przewierzgáć w istotę sámego ćiálá Christusowego/ á kubek krwie iego: á przećie ten chleb/ iáwnie y zrzetelnie/ názwal vcześnictwem ćiálá Christusowego/ á kubek/ vcześnictwem krwie iego. Przetoż y ták/ chleb ten/ nie może sie odsądzáć vcześnictwá ćiálá Christusowego/ á kubek vcześnictwá krwie iego: dla tych slow dálszych Páwlá świętego/ wierszá ośminastego.

Oprocz tego pierwszego sposobu: Jeszcze sie y Drugim względem/ te slowá Apostolskie/ ✝. 18. temu przedsięwźięciu Adwersárskiemu przećiwią: miánowićie iednák tym: że w nich Apostol/ to vcześnictwo/ o ktorym w nich mowi/ zrzetelnie do tych sámych stosuie/ ktorzy byli vcześniki Oltarzá/ álbo onych ofiar/ ktore ofiárowano ná onym Oltarzu: przez co sie ludźie rozumieią: A tu w tych slowiech in Controuersia polożonych/ przećiwnie mowi: gdy to vcześnictwo ćiálá Christusowego/ y krwie/ nie do tych stosuie/ ktorzy ten chleb lamią/ y iedzą go/ y vcześnictwo krwie Christusowey/ nie do tych stosuie/ ktorzy ten kubek blogosláwią/ y z niego piią: ále do sámego tego chlebá/ y kubká: Gdyż zrzetelnie napierwey o kubku mowi: *Kubek blogosláwienia, ktoremu blogosláwimy, izalisz nie iest vcześnictwem krwie Christusowey?* A potym o chlebie dokláda. *Chleb ktory lamiemy, izalisz nie iest vcześnictwem ćiálá Christusowego?* Przetoż y tym względem/ te niższe slowá

wá Apostolskie/ wierszá 18. nie pomagáią nic przedsię⸗wzięćiu Adwersárskiemu/ w odsądzániu chlebá stołu Páná Jezusowego/ vczęśnictwá ćiáłá Christusowego/ y w odsądzániu kubká/ vczęśnictwá krwie Christusowey: á w przysądzániu tych rzeczy tym/ ktorzy ten chleb łamią/ y iedzą: y ktorzy ten kubek błogosłáwią/ á z niego piią. A ták y tu przedsięwzięćie Adwersárskie vpada.

A iesliby ieszcze / ná Piątym mieyscu / chćieli to Ad⸗wersárze otrzymáć/ co się do ich przedsięwzięćia śćiąga/ y dla sámego tego słowká/ Vczęśnictwá / ktorego tu A⸗postoł wzmiankę czyni: Tedy y ták nic nie wskuráią.

Miánowićie dla tego.

Dwoiákie vczęśnictwo/ zámknione w tych słowiech Apostolskich: o ktore controversia.

Że w tych słowiech przedsięwziętych/ Apostoł ś. dwo⸗iákie Vczęśnictwo vkázuie. Jedno sámego chlebá ktory bywa łamány/ y kubká ktory bywa błogosłáwiony: A drugie tych/ ktorzy ten chleb łamią/ y ten kubek błogosłá⸗wią. Chlebá/ tákie vczęśnictwo vkázuie: że on będąc ła⸗mány/ ma vczęśnictwo z ćiáłem Christusowym/ y dla te⸗goż go zrzetelnie vczęśnictwem ćiáłá Christusowego ná⸗zywa. Kubká záśię/ tákie vczęśnictwo vkázuie/ że on bę⸗dąc błogosłáwiony i ma vczęśnictwo ze krwią Christu⸗sową: y dla tegoż go też Apostoł święty / vczęśnictwem krwie Christusowey: zrzetelnie názywa. Tych záśię/ kto⸗rzy ten chleb łamią/ y iedzą: tákie vczęśnictwo vkázuie: że oni nie tylko względem łamánia/ ále y względem vży⸗wánia/ z tym chlebem vczęśnictwo máią: y iże vczęśnic⸗two máią nie z prostym chlebem/ ále z tákim/ ktory będąc łamány: iest też sam vczęśnictwem ćiáłá Christusowego. A ktorzy ten kubek błogosłáwią / tákie vczęśnictwo ich z tym kubkiem vkázuie: że oni nie tylko względem błogo⸗słáwienia tego kubká/ ále y względem pićia z niego/ z tym [illegible] vczęśnictwo máią: y że nie z prostym kubkiem [illegible] tákim/ ktory też sam/ będąc bło⸗

gosłá

gostáwiony: iest vcześnictwem krwie Christusowey. Rozgránicza tedy Apostoł święty/ to vcześnictwo/ ktore máią ći/ ktorzy ten chleb łamią/ y kubek błogosłáwią: z tymże chlebem/ y kubkiem: od tego vcześnictwá/ ktore sam ten chleb/ ma z ćiáłem Christusowym: y od tego vcześnictwá/ ktore sam ten kubek/ma ze krwią Christusową. A ták y tym przećie względem/ sam ten chleb ktory bywa łamány/ zostáwáć muśi tym vcześnictwem ćiáłá Christusowego: á kubek/ ktory bywa błogosłáwiony: tym vcześnictwem krwie Christusowey/ modo iednák Sacramentali, iáko śie wyższey pokazáło. A zátym iuż nie ći/ ktorzy ten chleb łamią/ y iedzą/ y ktorzy ten kubek błogosłáwią/ y z niego piią. Przetoż y ták przedśięwzięćie Adwersárskie vpada.

A Náwet/ przy Rospráwie tey rzeczy/ muśi śie iesscze y to Adwersarzom powiedźieć: Ze nie tylko ći/ tym vcześnictwem ćiáłá Christusowego/ y krwie iego/ nie mogą być ná tym mieyscu rozumiáni: ktorzy ten chleb łamią/ y iedzą: y ktorzy ten kubek błogosłáwią/y z niego piią: Ale nie może śie tym vcześnictwem/ ćiáłá Christusowego/ y krwie iego: rozumieć: áni sámo istotne ćiáło Christusowe/áni krew iego/ktore on przywźiął z Pánny Máriey.

Miánowićie dla tego.

Naprzod: Ze ćiáłu Christusowemu/ prawdźiwie istotnemu/nie potrzebá vcześnictwá drugiego ćiáłá/ áni krwi iego istotney: vcześnictwá drugiey krwie. Ták iáko temu chlebu/ o ktorym Apostoł ná tym mieyscu mowi: potrzebá vcześnictwá ćiáłá Christusowego: á kubkowi: vcześnictwá krwie Christusowey: A dla tegoż chleb ten/sam. że Apostoł/ vcześniectwem ćiáłá Christusowego názywa: á kubek: vcześnictwem krwie iego. Chybáby kto chćiał Christusá postánowić o dwu istotnych ćielech y dwu istotnych krwiách: czego iednák nikt słusznie vczynić nie może.

Okazánie: Iż to vcześnictwo/ o ktorym Apostoł mowi: nie może śie áni o samym istotnym ćiele Christusowym/ y krwi iego rozumieć.

Náwet: A dla tego: Ze ćiáło Chrystusowe istotne/ nie iest z chlebá/ áni krew iego z winá: ále z naśienia człowieczego Pánny Máriey: Gen.3.ṽ.15. A tu Apostoł święty/ vcześnictwem ćiáłá Christusowego/ miánuie sam ten chleb/ ktory bywa łamány: á vcześnictwem krwie Christusowey/ sam kubek/ ktory bywa błogosłáwiony. Zá onym tedy sposobem/ Adwersarze z tego mieyscá przedśiewźiętego Apostolskiego / tego co chcą/ otrzymáć nie mogą. Sam tedy chleb stołu Páná Jezusowego/ zostawa vcześnictwem ćiáłá iego: iáko Apostoł święty mowi: á kubek/ vcześnictwem krwie iego.

SZOSTE MIEYSCE A OSTATNIE Pismá ś. obrony potrzebuie: á miánowićie one sáme słowá Christusá Páná.

To iest Ciáło moie.

Ná to mieysce/ Adwersarze/ w Kátechizmie swym fol. 228. 229. 230. ták nápisáli.

Powiedzże mi iuż prawdźiwe y własne rozumienie onych słow Páńskich, To iest Ciáło moie?

Proste á prawdźiwe onych słow Páńskich wyrozumienie to iest, iákoby Pan rzekł: Tá spráwá łamánia y iedzenia tego chlebá, iest przypominániem, y nieiákim adumbrowániem, tego co sie z ćiáłem moim dziać ma, y to nálewánie y pićie winá, iest przypominániem y nieiákim przed oczy wystáwiániem tego, co sie dziać ma z moią krwią: Abo, (żebyśmy też słowá Páwłá S. włożyli, I.Cor. II.v.25.) to pićie z tego kubká, iest przypominániem oney wielkiey miłośći Bożey, nam w Nowym przymierzu ofiárowáney; ktora przez śmierć Páná Christusowe vtwierdzona iest. A tákim też własnie sposobem iest nápisano o iedzeniu niezwyczáynym (bo ich biodrá były przepasáne, obuwie ná nogách ich, y laska w ręku ich. á iedli go skwápliwie) onego Báránká Wielkonocnego, że iest Prześćiem Páńskim: y o onych

Exod. 12. v. 11. 27.

włosow

włosow golonych rozdzieleniu, iedney częśći spaleniu, á drugiey rozśiekániu, á trzećiey rozsypániu, á czwartey záchowániu, y z tychże záśie niektorych spaleniu, że to iest Ieruzalem. To własne Adwersárskie słowá. Ezech. 5. v. 4.

Ná to odpowiádam czworáko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

Pierwszą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey/ te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby tych słow Christusowych/ *To iest Ciáło moie*, rzeczonych o chlebie wieczerzy świętey iego: miáło być tákie rozumienie: że spráwá łamánia/ y iedzenia tego chlebá/ iest tylko przypominániem / y nieiákim adumbrowániem tego/ co sie z ciáłem Páńskim dziać miáło: Tákże nálewánie y picie winá: iákoby tylko miáło być przypominániem y nieiákim przed oczy wystáwiániem tego: co sie ze krwią Páńską dziać miáło: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że ná wieki tego Adwersarze nie dowiodą/ áby te słowá/ sam Pan Christus/ ktory ie wyrzekł: ták miał rozumieć: iáko chcą mieć Adwersarze. Bo kiedyby ie ták był miał rozumieć/ deklárowałby sie był zrzetelnie/ álbo ktory Apostoł po nim wyłożyłby to nam był: ták/ żeby teraz nie potrzebá Adwersarzom uciekáć sie do swego domysłu: áni tego o tych słowiech Páńskich mowić: *Iákoby Pan rzekł.*

Okazánie: Iż chlebá Wieczerzy swoiey ś. y kubká: Christus Pan / nie mogł tylko tym względem názwáć ciáłem swoim zá nas wydánym/ y krwią wyláną: áby było rozumiano: że tá spráwá łamánia y iedzenia tego chlebá / iest

Powtore: Dla tego: Że ieśli tá spráwá łamánia/ y iedzenia tego chlebá: tákże też nálewánia y picia winá / iest tylko przypominániem/ y nieiákim przed oczy wystáwiániem tego co sie z ciáłem Páńskim/ y ze krwią iego dziać miáło: tedyć nie dobrze y od sámego Christusá napierwey/ á potym od Apostołow iego/ chleb ten sam ciáłem Páńskim iest názwány/ á wino krwią iego. Czego iednák iáko słusznie rzec Adwersarze nie mogą: Ták też zátym iáwnie stąd pokázuie sie/ że te słowá pomienione Christusá Páná

ſá Páná/ták iáko chcą Adwerſarze/rozumieć ſie nie mogą.

Potrzecie: Dla tego: Ze ieśli to prawdá / że ten ſam chleb nie ieſt ćiáłem Páńſkim/ á wino krwią iego: ále że tylko tá ſpráwá łamánia / y iedzenia tego chlebá / tákże też nálewánie y pićie winá: ieſt przypominániem y nieiákim przed oczy wyſtáwiániem tego/ co ſie z ćiáłem Chriſtuſowym/ y krwią dźiać miáło: tedyć to zá tym będźie muśiáło być zámkniono: że przypominánie/ y nieiákie przed oczy wyſtáwiánie tego/ co ſie z ćiáłem Páńſkim/y ze krwią iego dźiać miáło: ieſt ćiáłem Páná Chriſtuſowym/ y krwią iego: Bo ták ſam Syn Boży/chleb ten/ y wino/ názywa. Ale iáko y to ſłuſznie nie może być rzeczono: Ták też zátym y ſtąd pokázuie ſie/ że te słowá pomienione Chriſtuſowe/ ták iáko chcą Adwerſarze/ rozumieć ſie nie mogą.

Poczwarte: Dla tego: Ze ieśli to prawdá / iż ſpráwá ktora ſie dźieie około tego chlebá / y winá: ieſt tylko przypominániem/ y nieiákim przed oczy wyſtáwiániem tego/ co ſie z ćiáłem Páńſkim/ y ze krwią/ dźiać miáło: tedyćby był Chriſtus Pan tego chlebá nie kazał ieść / y tego winá pić: ále tylko ſpráwę tego chlebá łamánia / y winá nálewánie: przed oczy náſze wyſtáwiáć. Bo wyſtáwiáć ſobie co przed oczy nieiákim ſpoſobem/ nie ieſt záraz tá ſámá rzecz/ áni być może: co ieſt ieść / y pić. Gdyż śilá rzeczy człowiek / przed oczy ſobie nieiákim ſpoſobem wyſtáwionych może mieć: á przećię to nie może być rzeczono: że one rzeczy ie/ y pije. Lecz iż przećię Pan Chriſtus / ten chleb kazał ieść/y to wino pić: Przetoż y ſtąd znáć / że ty słowá iego pomienione/ ták iáko chcą Adwerſarze/ rozumieć ſie nie mogą.

Popiąte: Dla tego: Ze ieśli Pan Jezus/tylko dla tego/ te ſpráwę łamánia/y iedzenia chlebá tego/ tákże nálewánia y pićia tego winá: poſtánowił: áby byłá przypominániem/ y nieiákim przed oczy wyſtáwiániem tego / co ſie

z ćiáłem

tylko przypominániem y nieiákim adumbrowániem tego: co ſie z ćiáłem iego dźiać miáło: Tákże/ nálewánie y pićie winá: tylko przypominániem / y nieiákim przed oczy wyſtáwiániem tego: co ſie ze krwią iego dźiać miáło.

z ciálem iego/y ze krwią/dziać miálo: tedyć to zá tym pойdzie: że gdy ſie iuż dawno z ciálem Chriſtuſowym/ y ze krwią/ to oſtálo/ co ſie dziać miálo: że też iuż wiecey tá ſpráwá łamánia chlebá tego: y iedzenia: tákże nálewánia winá tego y picia: nie ieſt potrzebna: gdyż iuż wiecey przypominác nam tego nie może/ y nieiákim ſpoſobem przed oczy náſze wyſtáwiáć: co ſie z ciálem Páńſkim/ y ze krwią/ dziać ma. Bo ten cyl obchodu tey ſpráwy świętey/ od ſámego Chriſtuſá: Adwerſarze w tey ſwoiey explikáciey vkázuią. Lecz iż przecie áż do ſkończenia świátá/ obchod tey ſpráwy świętey ma być czyniony: iáko Páwel święty vkázuie: 1. Cor. 11. v. 26. Przetoż y ſtąd znáć/ że te słowá Chriſtuſá Páná pomienione/ ták iáko chcą Adwerſarze/ nie mogą ſie rozumieć.

Náwet: Y dla tego: Że ieśliby to prawdá/ że ten chleb/ y wſzytká ſpráwá z nim/ łamánia/ y iedzenia: nie ieſt ſam ciálem Páńſkim: Tákże y kubek/y wſzytká ſpráwá z nim/ nálewánia y picia: nie ieſt ſam krwią Páńſką/z poſtánowienia ſámego Páná: ále chleb y wſzytká ſpráwá z nim/ łamánia/ y iedzenia: ieſt tylko przypominániem/ y nieiákim przed oczy wyſtáwiániem tego/ co ſie z ciálem Páńſkim dziać miálo: A wino tákże/ y wſzytká ſpráwá z nim/ nálewánia/ y picia: tylko tego przypominániem/ y przed oczy wyſtawiániem: co ſie ze krwią iego dziać miálo: tedyćby to zá tym iść muśiálo: że ten/ ktory niegodnie ie z chlebá tego/ y z kubká piie: oſtawa ſie winien nie ciálá Páńſkiego/ áni krwie Páńſkiey: ále oſtawa ſie winien przypominánia/ y nieiákiego przed oczy wyſtáwiánia tego/ co ſie z ciálem Chriſtuſowym/ y ze krwią dziać miálo. Lecz iż iednák y temu przeciwną rzecz Apoſtoł święty vkázuie: 1. Cor. 11. ℣. 27. Przetoż y ſtąd ſie pokázuie/ że te słowá pomienione Chriſtuſowe/ ták iáko chcą Adwerſarze: nie mogą ſie rozumieć.

Ná drugą rzecz odpowiadam.

Drugą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby onych słow Páwłá świętego: 1. Cor. 11. v. 25. tákie miáło być rozumienie: że to picie z tego kubká iest przypominániem oney wielkiey miłości Bożey/ nam w nowym Przymierzu ofiárowáney: ktora przez śmierć Páná Jezusowę vtwierdzona iest: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż kubek wieczerzy ś. Páná Jezusowey: nie może się dla tego krwią Christusową Nowego Testámentu: názywáć, áby by to rozumiano: że picie z tego kubká/ iest przypominániem oney wielkiey Miłości Bożey: nam w Nowym Przymierzu ofiárowáney: ktora przez śmierć Páná Jezusowę vtwierdzona iest.

Naprzod: Dla tego: Żeby tym sposobem/ sam kubek/ nie był krwią Christusową. Bo ieślić iest tylko przypominániem miłości Bożey/ nam w Nowym Przymierzu ofiárowáney: á ktora przez śmierć Páná Jezusowę iest vtwierdzona: Tedyć iuż sam/ nie iest krwią Christusową: Gdyż przypominánie oney wielkiey miłości Bożey / nam w nowym Przymierzu ofiárowáney: nie iest krwią Christusową. Lecz iż przecie Ewángelistowie święci/ krwią Christusową nowego Testámentu/ názywáią y sam kubek: iáko Mátheusz święty: cap. 26. v. 28. y Márek ś. cap. 14. v. 24. Przetoż stąd napierwey znáć/ że się y te słowá Apostolskie pomienione/ ták iáko chcą Adwersarze: nie mogą rozumieć.

Powtore: Dla tego: Że choćby y to Adwersarzom pozwolono było: że miedzy inszymi iest też y ten ieden cyl/ dla ktorego picie z tego kubká od Christusá iest postánowione: to iest: áby nam przypomináło miłość Bożą w nowym Przymierzu nam ofiárowáną: á przez śmierć sámego Christusá vtwierdzoną: tedy y to więcey záwádźić może/ niżli pomoc Adwersárskiemu przedsięwźięciu. Adwersarze bowiem/ chleb ten sam/ y kubek/ chcą mieć nie czym inszym: tylko gołymi y czczymi znáki/ ktore w sobie nic więcey nie zámykáią/ tylko to co kto zwierzchownie widźi: á to się o kubku zosobná pokázuie/ z tey sámey Adwersárskiey explikáciey: że nie iest gołym y czczym znákiem:

kiem: ále iest Sákrámentem y táiemnicą. Bo gdyby kubek miał być tylko cżcżym y gołym znákiem: tedyby nam nie mogł przypomináć oney wielkiey miłośći Bożey/ w nowym Przymierzu nam ofiárowáney: á przez śmierć Christusowę vtwierdzoney. Lecż iż to przećię kubek/ álbo pićie z niego cżyni: iáko y sámi Adwersarze zeznawáią: Przetoż nie iest gołym y cżcżym znákiem: ále Sákrámentem y táiemnicą. A ták y tu przedśięwźięćie Adwersárskie vpada.

Potrzećie: Dla tego: Ze ieśliby to prawdá/ że pićie z tego kubká/ nic więcey w sobie nie zámyka: ále tylko iest przypominániem oney wielkiey miłośći Bożey/ nam w nowym Przymierzu ofiárowáney: tedyć to zátym poydźie: że śmierć Christusowá/ y wylanie krwie iego/ nie spráwiłá nam więcey pożytku/ tylko ten/ że przez nię miłość Boża/ nam w nowym Przymierzu ofiárowána: iest vtwierdzona: A ták źle sam Christus v Márká świętego powiedźiał o krwi swoiey: że oná wylewáłá śię/ nie tylko dla vtwierdzenia miłośći Bożey/ nam w Nowym Przymierzu ofiárowáney: ále zá wielu/ rozumiey ludźi: Bo ták mowi Cap. 14. v. 24. *Ten iest krew moiá, ktora iest nowego Testámentu, ktora zá wielu, wylewa śie, ná odpuszczenie grzechow.* A tego nie mowi: áby ten kubek/ miał być tylko przypominániem miłośći Bożey/ nam w Nowym Przymierzu ofiárowáney/ á przez śmierć iego vtwierdzoney. Zle powiedźiał y v Łukaszá świętego o teyże krwi swoiey: Cap. 22. v. 20. *Ten kubek iest Nowym Testámentem przez krew moię, ktora śie zá was wylewa.* Lecż iż śie to wszytko słusznie Christusowi Pánu nie może zádáć: Przetoż y ztąd znáć: że y te słowá Apostolskie pomienione/ ták iáko chcą Adwersarze/ rozumieć śię nie mogą.

Poczwarte: Dla tego: Ze ieśli to prawdá/ iż śmierć Christusowá/ y wylanie krwie/ nie ma w sobie więtszego pożytku/ tylko ten: że nam przez nię Miłość Boża/ w

Nowym Przymierzu ofiárowána: iest vtwierdzona: też dyć to poydźie zá tym: że tá krew Chrystusowá / iest we wszeni rowna y podobna / álbo iest táki ey wagi y ceny: iáko krew onych Cielcow y Kozlow Stározakonnych: Bo iáko tu Adwersarze / krew Chrystusowe / ktora iest názwána krwią Nowego Testámentu: tylko dla tego chcą mieć krwią tákową: iże nam przez nię Miłość Boża w Nowym Przymierzu ofiárowána: iest vtwierdzona: Ták też o oney krwi Cielcow y Kozlow Stározákonney / od Moyżeszá było powiedźiano: Exod. 24. ℣. 8. *Toć krew Przymierza, ktore Iehowá postánowił z wámi, nád tymi wszytkimi rzeczámi.* Toż y w liśćie do Zydow Apostoł przypomina: Cap. 9. ℣. 20. też krew Kozlow y Cielcow / krwią Przymierza názywáiąc: iáko y od Moyżeszá byłá názwána: *Táć iest krew Testámentu, ktory roskazał wam Bog.* A krwią Testámentu / álbo Przymierza / krew onych Cielcow y Kozlow / názywa śie pewnie nie z inszey przyczyny: tylko że on Testáment álbo Przymierze od Bogá postánowione / y miłość w nim ludowi Izráelskiemu ofiárowána: vtwierdzáłá. Lecz iż y to słusznie o krwi Chrystusowey nie może być rzeczono: Gdyż śie temu y sam Apostoł w liśćie do Zydow: Cap. 9. ℣. 13. 14. przećiwi: zacnieyszą krew Chrystusowe / nád krew onych Kozlow y Cielcow: vkázuiąc: gdy ták pisze: *Abowiem ieśli krew Kozłow y Cielcow, y popioł iálowice posypány, splugáwione, poświąca ku oczyśćieniu ćiáłá: Iákoż dáleko więcey krew Chrystusowá, ktory przez Duchá wiecznego śiebie sámego ofiárował nienágánionym Bogu, oczyśći sumnienie wásze od spraw vmárłych, ku służbie Bogu żywiącemu?* Przetoż y stąd znáć / że y te słowá pomienione Apostolskie / ták iáko chcą Adwersarze / nie mogą śie rozumieć.

Fopiąte: Dla tego: Zeby tym sposobem / krew tá Chrystusowá: iuż nam teraz więcey nie byłá pożyteczna: ieśli to prawdá / że tylko ten pożytek w sobie miáłá: że nam

przez

przez nię miłość Boża/ w nowe pospolitey Przymierzu ofiárowánać iest vtwierdzona. Bo iáko krew onych Kozłow y Cielcow Stározakonna/ kiedy sie nią ofiáło vtwierdzone Przymierze Boże/ y miłość ludowi onemu ofiárowána: tedy iuż nád to wiecey potym nie byłá pożyteczna: Ták też à simili, krew Christusowá/ nie mogłáby nam iuż teraz wiecey być pożyteczna: poniewaz sie iuż nią ofiáło vtwierdzone nowe Przymierze Boże: y miłość ludowi Bożemu ofiárowána. Lecz iże sie y temu Pismo ś. przećiwi, vkázuiąc/ że nie tylko teraz/ ále y ná wieki wieczne iest nam pożyteczna krew Christusowá: miánowićie iednák gdy powiáda: Hebr. 10. v. 14. że on *iedyną ofiárą, poświećił ná wieki tych, ktorzy poświeceni bywáią.* Przetoż y ztąd pokázuie sie: że te słowá Apostolskie pomienione/ ták iáko chcą Adwersárze: nie mogą sie rozumieć.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikácley tą zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby te słowá pomienione Apostolskie: we wszytkim miáły sie ták rozumieć: iáko y ony Exod. 12. ✶. 11. 27. o vżywániu onego Báránká Wielkonocnego nápisáne: y iákoby tákie miáło być we wszytkim vżywánie tego chlebá/ y kubká Wieczerzy świętey Páná Jezusowey: iákie było y onego Báránká Wielkonocnego: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze wielka iest rożnicá/ miedzy Sákrámentem onym Stározakonnym Báránká Wielkonocnego: á miedzy tym Sákrámentem nowego Przymierza Wieczerzy świętey Páná Jezusowey: Bo Sákrámentá Stározakonne/ z Sákrámentámi Nowego Zakonu: nie są rowne áni podobne w wielu rzeczách. Ne zgadzáią sie z sobą áni w sposobie obchodzenia ich y od-

Roznicá miedzy Sákrámentámi Stárego/ y Nowego Zakonu.

prawowánia. Bo ony sposob miáły inszy y rozny/ á te też inszy y rozny. Ani w znáczeniu: Gdyż Stározakonne/ wyznáczáły Christusá ktory miał przyść: A nowego Zakonu/ wyznáczáią go tákiego/ ktory iuż przyszedł. Nie zgadzáią sie áni w długości: Bo tám ty miáły trwáć do pewnego czásu/ to iest/ do przyśćia Christusowego: A te áż do skończenia świátá. Stározakonne tylko Zydy/ álbo potomki Abráhámowe záchodziły y obowiezowáły: á tych ktorzy sie z Pogáństwá do wiáry w Christusá náwracáli/ nie obowiezowáły: iáko Acto. 2. ℣. 38. baczymy. A te teráźnieysze záchodzą wszytkie Narody: iáko sam Christus roskazał: Matt. 28. ℣. 19. *Krźćićie wszytkie Narody. &c.* Tákże Matt. 26. ℣. 27. *Piyćie z tego wszyscy.* *Nádstátek*: Rozne są miedzy sobą y w zrzetelności: One Stárego Zakonu były przyiemnieysze/ te rzeczy ktore przyszłe wyznáczáły: tylko iáko nieiáki cień wyrażáiąc. A te są poiętnieysze y zrzetelnieysze: ábowiem wyznáczáią rzeczy iuż okazáne/ y wypełnione w Christuśie. Poniewaź tedy Stározakonnych Sákrámentow/ od Sákrámentow nowego Zákonu/ ták wielą stopniow dispar est ratio: Przetoż też choćby tylko dla tego ono vżywánie Báránká Wielkonocnego/ od Bogá było roskazáne: áby było przypominániem onego dobrotliwego prześćia/ gdy Anioł morduiąc wszytkie pierworodztwá Egipskie/ domom Izráeiskim folgował/ ktorych drzwi podwoie krwią Báránká onego były námázáne: nie záraz to zátym iść muśi/ álbo może: áby dla tego y tá spráwá łamánia/ y iedzenia chlebá Sákrámentu Wieczerzy świętey Páná Iezusowey/ y pićie z kubká: miáło tylko w sobie przypominánie oney wielkiey miłośći Bożey/ zámykáć: ktora nam iest w Nowym Przymierzu ofiárowána: á śmierćią Páná Iezusowa vtwierdzona. A zátym y te słowá pomienione Apostolskie nie mogą sie ták we wszem rozumieć: iáko ono vżywánie Báránká Wielkonocnego.

Powtore: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: że to nie iest sufficiens causarum enumeratio, dla ktorey ono vżywánie Báránká Wielkonocnego/ od Bogá było roskazáne: to iest/ áby tylko miáło być przypominániem onego dobrotliwego prześćia. Abowiem Pięć przyczyn Moyżesz vkázuie Exod. 12. dla ktorych ono vżywánie Báránká Wielkonocnego/ od Bogá było postánowione. Kiedy napierwey od Bogá w Egypćie Izráelitom było roskazáne: Tedy *Pierwsza* Przyczyná/ dla ktorey było roskazáne/ byłá osobna/ y krotkiego czásu tylko trwáć máiąca: to iest/ áby byłá krew onego Báránká ná podwoiách/ znákiem Anioła przemiiáiącego: y záchowánia wszego Pierworodztwá Izráelskiego: Bo ták Bog powiedział: Exod. 12. ℣. 13. *Będzie tedy krew oná wam ná znák, nád tymi domy gdźie będźiećie, ábym vyrzawszy one krew przeminął was.* Tá przyczyná/ względem onego raz vczynionego prześćia: potym vstáłá: choćiasz Analogia, ktorey ono prześćie/ y pomázánie krwią Báránkową/ wizerunkiem y figurą było: wieczna zostáłá. Gdyż y to w tym zaraz sie wyrażáło: że dla krwie Chrystusowey/ Bog/ y przed tym folgował swoim wiernym/ y teraz folguie/ to iest/ odpuszczáiąc im grzechy: iáko sie niżey pokaże. Abowiem iáko drugie przyczyny tey spráwy były vstáwiczne: Ták też tá *Druga* przyczyná tey spráwy byłá: Aby był on Báránek figurą/ przyszłey ofiáry Mesiaszowey/ álbo znákiem wybáwienia tego/ ktore przez Chrystusá miáło być spráwione: á ták y znákiem łáski Bożey przećiwko Kośćiołowi iego. Tá przyczyná byłá náprzednieysza/ postánowienia/ y vżywánia onego Báránká Wielkonocnego. Co sie stąd pokáżnie: *Naprzod*: Że miedzy inszymi rzeczámi/ o onym Báránku też to było od Bogá roskazano: Exod. 12. ℣. 46. Aby było kośći w nim nie łamano: Tá figurá w te czásy sie w Chrystusie wypełniłá/ kiedy wiszęc ná krzyżu/ kośći w nim nie łamano

Przyczyny/ dla ktorych vżywánie Báránká Wielkonocnego: w Stárym Zákonie: było postánowione.

mano

mano: iáko Jan świety Cap. 19. v. 36. vkázuie. *Powtorét* Páwel ś. o Christuśie piße: 1. Cor. 5. ℣. 7. *Wielkanoc náßá ofiárowan iest zá nas Christus.* Tym dáiąc znáć iáśnie/ że on Báránek Wielkonocny/ wyznáczał Christusá: y ofiárowánie onego Báránká / ofiárowánie Christusá. *Náwet*: A stąd śie to pokázuie: że też y sam Christus/ zrzetelnie bywa názywány Báránkiem: Ioan. 1. ℣. 29. y iescze tákim Báránkiem: ktory iest zábity od początku świátá: Apoc. 13. ℣. 17.

Trzećia Przyczyná: Aby było vżywánie onego Báránká: pámiątką pierwßego prześćia/ y wybáwienia Izráelitow z Egyptu. Chćiał bowiem Bog / áby byłá nie ginęłá pámiątká miedzy ludem iego / ták wielkiego dobrodźieystwá: żeby śie go byli y potomkowie ich wdźięcznikámi okázowáli: Bo támże Exod. 12. ℣. 27. & Deut. 16. v. 1. tákie słowá sámego Bogá czytamy: *Przez śiedm dni bedźieß iadł chleb vbostwá: ábowiem z skwápliwośćią wyßedłeś z Egyptu, ábyś pámietał ná dźień wyśćia twoiego z ziemie Egyptskiey, po wßytkie dni żywotá twoiego.*

Czwarta Przyczyná: Aby było ono vżywánie zwiąskiem publicznego zgromadzánia ludu Bożego/ y záchowywánia vsługowánia Kośćielnego: Bo ták był sám Bog roskazał: Exod. 12. v. 16. *A w pierwßy dźień z tych, bedźie zebránie świete, &c.*

Náostátek: A dla tey przyczyny: Aby ono vżywánie Báránká / było Sákrámentem / rozdźieláiąc y rozeznawáiąc lud Boży / od inßych Narodow Pogáńskich: Bo ták napierwey Exod: 12. ℣. 43. powiedźiano: *Zaden obcy niechay z niego nie vżywa.* Potym v. 48. *A ieśli bedźie pielgrzymował, álbo v ćiebie przebywał przychodźień, ktoryby chćiał czynić Páschę Iehowie: niechay mu bedźie obrzezány wßelki męczyzná, á dopiero przyidźie czynić ią: y bedźie iáko obywátel ziemie. Zát káżdy nieobrzezániec, nie bedźie go ieść.* Zá tym tedy wyliczeniem przyczyn: tedy iuż

dy iuż tákie zámknienie do przedsięwzięćia náſzego płynie: Ponieważ ono vżywánie Báránká Wielkonocnego / nie tylko dla tey przyczyny od Bogá było postánowione: áby było przypominało ono dobrodźieyſtwo iego ludowi Izráelſkiemu: gdy Anioł iego przemijał domy Izráelitow/ krwią onego Báránká námázáne: morduiąc Pierworodztwá Egyptſkie: ále było y inſzych przyczyn więcey/ ktore ſie wyliczyły: Przetoż też Adwerſarze / pochop z vżywánia tego Báránká Wielkonocnego biorąc: o świętey wieczerzy Páná Jezuſowey / nie mogą tego zámykáć: ktora ná mieyſce onego Báránká nástąpiłá: áby byłá tylko dla tego od Chryſtuſá Páná miáłá być postánowiona: żeby nam przypominálá wielką miłość Bożą / w Nowym Przymierzu ofiárowáną: á śmierćią Chryſtuſową vtwierdzoną.

Potrzećie: A dla tego Adwerſarze/ przy ſwoim przedsięwzięćiu nie ostoią ſie: że ſie temu y ſámo vżywánie Báránká onego: iáwnie przećiwi. Bo *Naprzod*: Iż on Báránek był z trzody: tedy tym wyrażał: że Chryſtus miał też być prawdźiwy człowiek / iáko y inſzy ludźie: Eſai. 53. v. 2. 3. Ioan. I. ℣. 14. Philip. 2. ℣. 7. *Potym*: Że on Báránek był nienáruſzony / á od inſzych odłączony: tedy tym wyrażał: że Chryſtus ieſt bez grzechu: Eſai. 53. ℣. 9. Hebr. 7. v. 26. *Potrzećie*: Że on Báránek był zábiiány/ y pieczony: tedy tym to wyrażał: że też Chryſtus miał być vmęczony y zábity: Eſai. 53. ℣. 7. I. Cor. 5. ℣. 7. *Poczwarte*: Że onego Báránká kośći nie były łamáne: tedy tym to wyrażał: że też y Chryſtus bez łamánia kośći vmrzeć miał: Ioan. 19. ℣. 36. *Popiąte*: Że on Báránek był zábiiány około wieczorá: tedy tym to wyrażał: że też Chryſtus miał vmrzeć ná końcu świátá: Hebr. I. v. 2. & Cap. 9. ℣. 26. *Poſzoſte*: Że krwią onego Báránká kropione były podwoie: tedy tym wyrażał: że też krwią Chryſtuſową doſyć vczynienie ſpráwione/ miáło nam być

Táiemnice/ ktore w ſobie/ y w vżywániu śiebie/ on Báránek Wielkonocny otázałonny: zámykał.

przyczytáne: Esai. 53. v. 4. 5. 6. Rom. 3. v. 25. *Po siodme*: Ze ku temu cylowi krwią onego Báránká podwoie były kropione: áby był Anioł morduiący przemiiał: tedy tym to wyrażał: żesmy my też przez śmierć Christusowe y krew / mieli być wybáwieni od śmierći wieczney: Hebr. 2. v. 14. 15. *Po osme*: Iż on Báránek był iedźiony we wszystkich Fámiliach z osobná: tedy tym to wyrażał: że też Christus / y iego zasługá / miał być przywłaszczony káżdemu z osobná przez wiárę: Rom. 1. v. 16. 17. Ioan. 6. v. 54. &c. *Po dźiewiąte*: Ze on Báránek wszytek był ziedźiony: tedy tym to wyrażał: że też Christusá zupełnie potrzebá pożywáć: kto chce zbáwion być: Ioan. 6. v. 57. *Po dźieśiąte*: Ze on Báránek bez kwásu bywał iedźiony: tedy tym wyrażał: że też Christusá w szczyrośći / á bez obłudy pożywáć potrzebá: 1. Cor. 5. v. 8. *Po iedenaste*: Ze on Báránek z źioły gorzkimi bywał iedźiony: tedy tym to wyrażał: że też Christusá z gorzkim krzyżem y wytrzymawániem onego: potrzebá vżywáć: Matt. 10. v. 38. *Po dwánaste*: Ze on Báránek skwápliwie był iedźiony / y w odźieniu podrożnikow: tedy tym to wyrażał: że też Christusá potrzebá vżywáć / z chęćią / á to iesczze z chęćią postępowánia w drodze wezwánia do niego: y oczekiwánia żywotá niebieskiego: Matt. 13. v. 46. Hebr 13. v. 14. *Náostátek*: Ze onego Báránká / tylko sámi obrzezáni pożywáć byli powinni: tedy tym to wyrażał: że też Christusá tylko sámi odrodzeni pożywáią: bo też tylko ći bywáią prawdźiwie obrzezánymi / y tym tylko Christus iest pożyteczny: y ći tylko Sákrámentow ku sądowi swemu nie vżywáią: Ioan. 6. v. 68. Hebr. 13. v. 10. 1. Cor. 11. v. 31 Poniewáż tedy y sámo vżywánie Báránká onego Wielkonocnego: ták wiele rzeczy w sobie zámykáło o Jezuśie Christuśie: nie tylko te iedne: áby było onemu ludowi Izráelskiemu przypominálo ono dobrodźiejstwo dobrotliwego przemiiánia od Aniołá: Przetoż też

y ták

y ták/ pochop z onego vżywánia Báránká Adwersarze biorąc nie mogą tego o Wieczerzy świętey Páná Jezusowey zámykáć: áby tylko przypominánie miłości Bożey/ nam w Nowym Przymierzu ofiárowáney: á śmiercią Christusową vtwierdzoney: miáłá w sobie zámykáć.

Poczwarte: A ieśli przećię Adwersarze/ będą chćieli przy swoim przedśięwźięćiu zostáwáć/ á twierdźić: że Wieczerzy świętey Páná Jezusowey vżywánie/ nie zámyka w sobie więcey nic: tylko iż nam przypomina miłość Bożą/ w Nowym Przymierzu ofiárowáną: tedy to zá tym poydźie: że doskonálszym był Sákrámentem on Báránek Stározakonny/ ktory ták wiele przyczyn vżywánia swego/ y rzeczy o Christuśie/ w sobie zámykał. Co iednák iáko być nie może: Ták to zá tym koniecznie być muśi: że vżywánie świętey Wieczerzy Páná Jezusowey/ więcey w sobie rzeczy zámyka: oprocz tey iedney: áby nam miłość Bożą przypominało: w Nowym Przymierzu ofiárowáną: á śmierćią Christusową vtwierdzoną.

Náostátek: Y sámo nazwisko onego Báránká: iáwnie śię temu przedśięwźięćiu Adwersárskiemu przećiwi: Bo iż on sam Báránek/ zrzetelnie był názywany Peszáchem/ álbo iáko y sámi Adwersarze wykłádáią: Prześćiem: Tedy stąd iáwna: że nie był gołym y czczym znákiem. Bo ieśliby był miał być prostym y czczym znákiem: tedyby był nie mogł być Prześćiem názwány. A stąd táki dowod do vtwierdzenia nasz[e]° przedśięwźięćia płynie: Iż iáko on Báranek Stározakonny/ nie był prostym áni czczym znákiem: ále był Sákrámentem álbo táiemnicą: bo był Prześćiem: Ták dáleko więcey vżywánie chlebá/ y pićie kubká Wieczerzy ś. Páná Jezusowey: nie iest prostym áni czczym znákiem: ále Sákrámentem álbo táiemnicą ćiáłá Christusowego y krwie: bo iest iego ćiáłem y krwią.

Dla czego śie on Báránek Wielkonocny: názywał Prześćiem.

Ná czwarta rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz/ á ostátnią/ Adwersarze w tey swoiey

explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby ono mieysce v Ezechiela Proroká świętego Cap. 5. v. 5. miáło być tym słowom podobne/ w ktorych Christus Pan/ chleb Wieczerzy swoiey świętey/ názwał ciáłem swoim/ á wino krwią swoią: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowicie.

Okazánie: Iż ono mieysce Ezech. 5. v. 5. ktore Adwersarze ad instantiam przywodzą: nie może być podobne tym słowom Christusowym: w ktorych on chleb Wieczerzy swoiey świętey: názywa ciáłem swoim: á wino krwią swoią.

Dla tego: Że ráczey wielce niepodobne/ niżeli áby miáło być podobne/ iest to mieysce pomienione Ezechielowe: od tych słow Sákrámentu Wieczerzy świętey Páná Jezusowey: w ktorych on chleb názywa ciáłem swoim/ á wino krwią swoią.

Bo *Naprzod*: niepodobne są sobie względem tych od ktorych są wyrzeczone: Támte od Ezechielá: á te od Christusá Páná sámego/ ktory dáleko iest rożny od Ezechielá.

Potym: Niepodobne są sobie y względem znáczenia: Bo ono rozdzielenie włosow/ v Ezechielá/ wyznaczáło Jeruzalem. A ten chleb y wino Wieczerzy Páná Jezusowey: wyznácza ciáło iego/ y krew iego.

Potrzecie: Że y sáme miedzy sobą są sobie też rzeczy nie podobne/ ále od siebie rożne. Bo insze iestrzecz/ one włosy v Ezechielá: A insza ten chleb y kubek Wieczerzy świętey Páná Jezusowey.

Náwet: Nie podobne są miedzy sobą y względem tey rzeczy ktorą wyznaczáią: Bo ono rozdzielenie włosow v Ezechielá wyznaczáło zginienie wszystkiego ludu Izráelskiego: A to łamánie chlebá Wieczerzy świętey Páná Jezusowey/ y iedzenie/ tákże nálewánie winá/ y picie: iáko wyznacza ciáło Christusowe ná śmierć wydáne/ y krew iego wylaną: ták też zá tym wyznácza wszystkiego ludu iego wiernego zbáwienie przez śmierć iego/ y krwie naswiętszey wylanie. Ponieważ tedy żadnego podobieństwá/

ſtwá/ nie tylko rownośći/ nie ma to mieyſce Wzdzielowe pomienione: z tymi słowy vſtáwy Wieczerzy świętey Páná Jezuſowey/ w ktorych chleb ciáłem iego/ á wino krwią bywa názywáne: Przetoż też nic z nich Adwerſarze nie mogą zámykáć do przedśięwzięćia swego. A toć ieſt doſtáteczna y dowodna Roſpráwá z Adwerſárzmi/ y ze ſtrony tego Wtorego Artykułu o Sákrámencie Wieczerzy świętey Páná Jezuſowey.

Artykuł Trzeći.

O KRZCIE SWIĘTYM.

A miánowićie o tym.

Ieśli Krzeſt święty, od Páná Chriſtuſá poſtánowiony y roskazány, ieſt tylko zwierzchowną Ceremonią: przez ktorą ludzie, bądz z Zydowſtwá, bądz z Pogáńſtwá, do nabożeńſtwá Chriſtuſowego przyſtawáiąc: wyznawáli iáwnie: że Chriſtuſá zá Páná ſwego przyięli: Tákże: ieśli y niemowiątká rodzicow wiernych: do Krztu świętego należą?

ZDANIE SOCINISTOW.

Nápiſáli Adwerſarze/ o tey rzeczy/ w Kátechiźmie swym: fol. 230. 231 te słowá:

A o wodnym Pogrzebie co rozumieſz?

To, że ieſt zwierzchowna Ceremonia przez ktorą ludzie, bądź

zydowstwá, bądź z Pogáństwá, do nabożeństwá Páná Christusowego przystawáiąc, iáwnie wyznawáli, że Christusá zá Páná swego przyięli.

A należą niemowniątká do tey Ceremoniey?

Nie należą: bo o tym áni roskazánia, áni przykłádu żadnego w Piśmie świętym nie mamy. Do tego rzecz sámá pokázuie, że oni Christusá zá Páná y Zbáwićielá swego wyznáć żadną miárą nie mogą. To własne Adwersárskie słowá.

SENTENCIA EWANGELIKOW.

Krzest święty/ iest spráwá Ponurzenia w wodźie/ roskazána y postánowiona od Syná Bożego: z wymawiániem tych słow od tego ktory krzći álbo Ponurza: *Krzcżę ćię, W Imię Oycá, y Syná, y Duchá świętego:* ku temu cylowi/ áby to Ponurzenie tákowe było świádectwem: że ten ktory śię krzći/ ostawa śię poiednány z Bogiem/ dla Christusá/ przez wiárę: y ostawa śię poświęconym Duchem świętym/ ku żywotowi wiecżnemu. Ktory Krzest tylko do sámych y wszytkich vczniow Christusowych należy: á ktorzy ieszcże nie są vcżniámi Christusowymi: áni śię iesz cże zgadzáią z kośćiołem Christusowym/ w wyznániu/ w obycżáiách/ y żyćiu: do krztu świętego/ choćby chćieli/ nie máią być od sług Bożych przypuszcżáni: ále ći tylko/ ktorzy śię chcą ostáć vcżniámi Páná Christusowymi: wierząc zgodnie o náuce Christusowey/ posłuszeństwo iey oddawáiąc. A iż y dźiatki máłe niemowniątká/ z rodźicow wiernych/ są vcżniámi Christusowymi/ y obywátelmi kośćiołá Bożego: Przetoż też do nich słusznie Sákráment Krztu świętego należy.

Tá Sentencia Siedm cżęśći zámyka.

PIER-

PIERWSZA CZĘŚĆ.

TA część to w sobie zámyka: że Krzest święty/ iest spráwá ponurzánia w wodźie. Bo to *Naprzod* z sámego nazwiská/ tey spráwy świętey/ ktore w Greckim ięzyku iest położone: pokázuie sie. Gdyż ὁ βαπτισμός, álbo βάπτισμα: pogrążenie w wodźie znáczy/ álbo omyćie: álbo sam wszytek sposob omywánia. *Potym*: Pokázuie sie to y z przykłádu sług Páná Jezusowych: Jan święty Krzćićiel/ kiedy krzćił / w wodźie tylko sámey krzćił/ to iest / w oney rzece Jordanie: iáko Mátheusz święty wyznawa Cap. 3. ℣. 6. *Náwet*: Pokázuie sie to y z onych słow Piotrá świętego/ktore mowił w domu Korneliuszowym będąc: Actor. 10. ℣. 47. *Izaliż kto może wody zábronić, áby nie mieli ći być pokrzczeni, ktorzy wzięli Ducha świętego, iáko y my?*

Okazánie: Iż Krzest ś. iest spráwá Ponurzánia w wodźie.

DRVGA CZĘŚĆ.

Tá Część to w sobie zámyka: Że tá spráwá krzczenia wodą/ iest rozkazána y postánowiona od Syná Bożego: Bo to stąd iáwna. że ták Mátthеusz święty Ewángelistá: Cap.28. ℣.19. zeznawa: vkázuiąc: Iż Pan Jezus/ wysyłáiąc vczniе swoie z náuką swoią do wszytkich narodow/ ták im mowił: *Idąc vczćie wszytkie narody, krzcząc ie.*

Krzest roskazány od Páná Christusá.

TRZEĆIA CZĘŚĆ.

Tá część to w sobie zámyka: Że tá spráwá święta/ od tego ktory krzći / z wymawiániem tych słow/ ma być odpráwowána: *Krzczę ćie w Imie Oycá, y Syná, y Duchá świętego*: Bo sie to z świádectwá wyższey pomienionego: Mátthеuszá świętego: Cap.28. v.19. pokázuie. Roskazawszy bowiem Pan Jezus/ Vczniom swoim/ álbo Apostolom / krzćić wszytkie narody: roskazał y to: áby ie krzczono w Imie Oycá/ y Syná/ y Duchá świętego.

Krzcząc/ trzebá wymáwiáć ony słowá: Krzczę ćie w Imie Oycá/ y Syná/ y Duchá ś.

CZWARTA CZĘŚĆ.

Tá Część to w sobie zámyka: Że tákowe krzczenie/ ku

kemu

Cyl Krztu świętego.

temu cylowi ma być odpráwowáne: áby było świádectwem: że ten ktory się krzci: dostępuie poiednánia z Bogiem/ dla Christusá/ przez wiárę: y zostawa się poświęconym przez Duchá świętego/ ku żywotowi wiecznemu: Bo to *Naprzod* z Formy Krztu świętego iáwna. Abowiem iż się krzcimy w Imię Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. tedy przez to wyznácza się to: że my z woley y roskazánia Oycá/ y Syná/ y Duchá świętego: krzcząc się: y od tego Bogá prawdziwego w łáskę przyięci będąc: sámych też siebie: cale y własnie iemu oddawamy. *Potym*: Pokázuie się to: y z obietnice Páná Jezusowey/ przydáney do tey spráwy świętey: Ktory powiedział iáko Márek święty pisze: Cap.16.v.16. *Kto vwierzy, á okrzći się, zbáwion będzie.* Gdyż przez to iásnie wyráził: że Bog tą spráwą to wyświádcza: że chce tych ktorzy się podług postánowienia iego krzczą: zbáwić: według postánowienia obietnice swoiey. *Náwet*: Pokázuie się to y z inszych mieysc Pismá świętego: Jáko naprzod pisze Piotr święty: 1. Epist. Cap.3.v.21. o oney Arce Noego/ y o krzcie te słowá: *Ktorey teraz podobny będąc Krzest, nas zbawia.* Táktże Actor. 22. v. 16. Ananiasz do Sawłá/ ktory potym Páweł/ mowi: *Teraz tedy coż omieszkiwasz? wstań, á okrzći się, y omyi grzechy twoie, wzywáiac Imienia Páńskiego.* Do Rzymian Cap 6.v.3. Páweł święty w tenże sposob pisze: *Czyliś nie wiećie, że ile iedno nas okrzćiło się w Iezusá Christusá, w śmierć iego pokrzczeni iesteśmy? Pogrzebieni tedy iesteśmy z nim przez krzest.* A znowu w liście do Coloss. pisze. Cap. 2. v. 11. 12. *Przez ktorego,* (to iest Christusá) *obrzezáni iesteśćie, obrzezániem nie ręką vczynionym, gdyśćie ćiáło wásze grzechowi poddáne zwlekli przez obrzezánie Christusowe: pogrzebieni z nim przez Krzest,* &c. Tenże do Tytusá: Cap.3.v.5. *Z miłośierdźia swego zbáwił nas, przez omyćie odrodzenia y odnowienia Duchá świętego,*

Piata Część.

Tá Część to w sobie zámyka: Ze Krzest świety/ tylko do sámych vczniow Christusowych należy: á do tych nic: ktorzy iesscze nie są vczniámi Christusowemi: áni być chcą: á choćby chćieli: iesli sie iesscze z kośćiołem Christusowym nie zgadzáią: w wierze/ wyznániu/ obyczáiach/ y żyćiu: tedy nie máią być krzczeni: Bo to stąd iáwna: Ze krzest świety/ iest iáwnym oświádczeniem powinnośći nászey przećiwko Bogu/ álbo iest obowiązkiem nászym do wiáry w Bogá prawdźiwey/ y do żyćia według woley iego pobożnego y spráwiedliwego. *Do wiáry w Bogá prawdźiwey*/iest obowiąskiem z tey miáry: ábyśmy tylko tego sámego prawdźiwym Bogiem ználi/ w ktorego imieniu sie krzćimy/ to iest/ Oycá Páná nászego Jezusá Christusá/ Syná tego Jezusá/y Duchá świetego: tego ábyśmy cżćili y chwalili: przyimuiąc wiárą te dobrodźieystwá/ ktore nam ofiáruie. *Do żyćia* záśię według woley Bożey/ pobożnego y świątobliwego: iest obowiąskiem z tey miáry: że nas tá widoma spráwá krztu świetego/ krzczenia sie w wodźie/ nápomina: ábyśmy omyći będąc krwią Syná Bożego/ y przez Duchá świetego odrodzeni: po wszytek czás żywotá nászego: te wdźięczność mu pokázowáli: ábyśmy w nowośći żywotá chodźili: czego Pismá świetego świádectwá potwierdzáią. Pisze naprzod Márek święty Ewángelistá Cap.1.℣.4. o Janie świetym Krzćićielu te słowá: *Ian krzćił ná puszczy, y opowiádał krzest pokuty, ná odpuszczenie grzechow.* Tákże Páwel świety: 1.Cor.6.℣.11. przypominiawszy onym Krystiánom/ iákimi oni przedtym byli/ ták do nich pisze: *A temić byliśćie niektorzy. ále omyći iesteśćie. ále vspráwiedliwieni iesteśćie w Imieniu Páná Iezusá, y przez Duchá Bogá nászego.* Tenże Páwel świety znowu pisze do Rzymian: Cap.6.℣.2.3.4. te słowá: *Ktorzy iesteśmy vmárłymi grzechowi,*

Krzest świety/ tylko do sámych vczniow Christusowych należy.

chowi, iákoż ieſzcże w nim żyć będźiemy? Czyliſz nie wiećie, iż ile nas okrzćiło ſie w Chriſtuſá Iezuſá, w śmierć iego ieſteſmy okrzczeni? Pogrzebieni tedy ieſteſmy z nim przez krzeſt w śmierć, áby iáko Chriſtus wzbudzony ieſt od vmárłych ku chwale Oycá, ták też y my ábyſmy w nowośći żywotá chodźili. Z ktorych ſłow to ſie pokázuie: Ze okrzczonym być w śmierć Chriſtuſowę: nie tylko to znácży / co ieſt okrzczonym być ku temu cylowi / ábyſmy ſie ſtáli vcżeśnikámi wſzyſtkich dobrodźieyſtw śmierći Chriſtuſowey: nie inácżey: tylko iáko kiedybyſmy ſámi z nim vmárli byli: ále też y to znácży: co ieſt prawdźiwie z Chriſtuſem vmieráć / to ieſt / mocą śmierći Chriſtuſowey / vmartwiáć pożądliwośći ćiáłá / á z Chriſtuſem ku nowemu żywotowi powſtáwáć: Abowiem te obiedwie rzecży / záraz Bog cżyni przy krzćie świętym: to ieſt: y obiecuie nam vmártwienie ćiáłá: y do tegoż nas też obowiązuie. Ktorzy tedy ieſzcże nie będąc vcżniámi Chriſtuſowymi / áni chcąc być: wiáry prawdźiwey w Bogá nie máią: áni według woley iego w pokućie / álbo w nowośći żywotá chodzą: do krztu świętego nie máią być przypuſzczáni.

Co ieſt okrzczonym być w Chriſtuſowę śmierć.

SZOSTA CZĘŚĆ.

Tá cżęść to w ſobie zámyka: Ze ći do krztu świętego máią być przypuſzczáni: ktorzy / choć ieſzcże przedtym vcżniámi Páná Chriſtuſowymi nie będąc / áni weń wierząc / áni náuki iego przyimuiąc: chcą ſie iednák ſtáć vcżniámi Páná Chriſtuſowymi: wierząc w Chriſtuſá / y náuce iego: y poſłuſzeńſtwo iey oddawáiąc: Bo to ſtąd iáwna: że krzeſt święty ieſt też y dla tego poſtánowiony: áby był znákiem / przyłącżánia ſie / y przyięćia do kośćiołá Páná Jezuſowego. Gdyż Bog obywátelow wſzytkich kośćiołá ſwoiego: niechce inácżey pod Nowym Teſtámentem przyimowáć do kośćiołá ſwoiego: tylko áby ſie krzćili w Imieniu iego / y Syná iego / y Duchá świętego:

Krzeſt ś. znákiem przyłączánia ſie / y przyięćia do Kośćiołá Bożego.

A tych

A tych ktorzyby ſię nie krzcili / mogąc ſię okrzćić / y powinni będąc: zgołá niechce w poczet kośćiołá ſwoiego policzáć. Czego rozmáite przykłády poświadczáią w Piśmie świętym. Czytamy Actor. 8. v. 38. o onym Murzynie / o Trzebieńcu Krolowey Candaces: że ſkoro vwierzył w Jezuſá / y náukę iego przyiął: wyuczony będąc od Philippá świętego: záraz był w wodźie okrzczony. Czytamy znowu Actor. 10. v. 48. iáko oni wſzyſcy / ktorzy byli w domu Korneliuſzowym / y ſam Korneliuſz / ſkoro przyſzli do vwierzenia w Chriſtuſá / zá náuką Piotrá S. y oſtáli ſię poſłuſznymi náuce iego: záraz byli okrzczeni. Tákże oná Lidia / vwierzywſzy w Chriſtuſá / zá náuką Páwłá świętego: y náuce iego oſtawſzy ſię poſłuſzna: záraz byłá okrzczona weſpoł z ſwym domem: Actor. 16. ℣. 14. Tákże y on ſtroż ćiemnice / vwierzywſzy w Chriſtuſá / ze wſzytkim domem ſwoim / y náukę iego przyiąwſzy: był też záraz ze wſzytkim domem ſwoim okrzczony: Actor. 16. v. 33. Náwet: Vkázuie to przykład y ſámego Páwłá świętego: ktorego ſkoro Pan Jezus potárgnął / do znáiomośći y wiáry w śię prawdźiwey / y poſłuſznym ſobie vczynił: záraz był okrzczony od Ananiaſzá: Actor. 9. ℣. 18. Tegoż poświadczáią y inſze świádectwá Piſmá świętego: iáko ono co ſam Syn Boży powiedźiał: Mat. 28. v. 19. *Idąc tedy vczćie wſzytkie Narody, krzcząc ie. &c.* álbo iáko w Greckim μαθητεύσατε. co właśnie brzmi: *Vcznie czyńćie.* Dáiąc znáć: żeby ći ktorzy przedtym vczniámi iego nie byli / áni weń wierzyli oſtawſzy ſię vczniámi iego / y weń vwierzywſzy: záraz okrzczeni byli. Piſze náoſtátek Jan święty Ewángeliſtá: Cap. 4. ℣. 1. O Fáryzeuſzách / ktorzy poſłyſzeli / że Chriſtus więcey vczniow czynił y krzćił: niżeli Jan. Z ktorych słow tákże to ſię iáwnie pokázuie: że Chriſtus Pan / tych ktorzy ſię vczniámi iego oſtawáli / choć tymi przedtym nie byli / vwierzywſzy weń / y náukę iego przyiąwſzy: roſkázował krzćić.

SIODMA á OSTATNIA CZĘŚĆ.

Okázánie: Iż y dźiatki málutkie: máią krzczone być: rodźicow wiernych.

Tá Część to w sobie zámyka: Że y dźiatki máłe/ rodźicow wiernych/ porodźiwszy sie vczniámi Christusowymi/ y obywátelmi kośćiołá Bożego: máią być krzczone. Bo to Naprzod stąd iáwna: Że ći wszyscy/ ktorzy należą do Przymierza/ y kośćiołá Bożego: máią być krzczeni: czego tym dowodzę: że według roskazánia Páná Christusowego/ wszytek kośćioł Boży ma być krzczony: ktory ták powiedźiał: *Idąc vczćie wszytkie Narody, krzcząc ie, &c.* Potym y onymi słowy Páwłá świetego: I. Cor. 12. v. 13. *Przez iednego Duchá wszyscy my w iedno ćiáło pokrzczeni iesteśmy.* Iż tedy nie tylko dorośli/ále y dźiatki máłe rodźicow wiernych/ należą do Przymierza / y kośćiołá Bożego: Czego tym dowodzę: *Naprzod*: Że ták Bog w Przymierzu swoim/ z Abráhámem/ Oycem wszytkich wierzących/ vczynionym: powiedźiał: Gen. 17. ℣. 7. *Będę Bogiem twoim, y nasienia twego.* Potym z roskazánia Páná Christusowego/ ktory dźiatkom máluczkim/ przysądza krolestwo Boże: Matt. 19. ℣. 14. *Dopuśććie málutkim dźiatkom przychodźić do mnie, ábowiem tákowych iest krolestwo Boże.* Ktorego krolestwá Bożego: nigdyby Pan Iezus dźiatkom málutkim nie przysądzał: kiedyby nie były z liczby álbo poczętu kośćiołá iego: Gdyż krolestwo Boże nie innym własnie należy: tylko wybránym Páńskim: ktorzy są kośćiołem iego: iáko sam Matt. 25. ℣. 34. vkázuie: że im w on dźień ták rzeczono będźie: *Podźćie błogosłáwieni Oycá moiego, osiądźćie krolestwo zgotowáne wam od záłożenia fundámentow świátá*: Przetoż dźiatki málutkie rodźicow wiernych: máią być krzczone.

1. Dowod.

2. *Powtore*: Iáwna to y stąd: Że do dźiatek rodźicow wiernych: należy dobrodźieystwo grzechow odpuszczenia/ y odrodzenia / we krwi Páná Christusowey: należy do nich y Duch świety sprawcá wiáry / ktory im zrzetelnie od Bogá/ w Piśmie ś. bywa obiecowány. Bo iż ći wszyscy má-

ſcy máią być krzczeni / do ktorych odpuſzczenie grzechow należy / y Duch ś. ſprawcá wiáry: to ſie z onych ſłow Piotrá świętego pokázuie: Actor. 10. ℣. 47. *Izaliś kto może zábronić wody, áby ci nie mieli być pokrzczeni, ktorzy Duchá świętego wzięli iáko y my?* Tákże: Iż y do Dźiatek máluczkich rodźicow wiernych / należy grzechow odpuſzczenie / y Duch ś. ſprawcá wiáry: ktory im bywa obiecowány: To ſie *Naprzod* z własności Przymierza Bożego okázuie: *Będę Bogiem twoim y naśienia twego.* Skąd ſie pokázuie: że Bog / nie mogłby być oſobliwie Bogiem / naśienia wiernego ludu ſwego: ieśliby mu nie miał dárowáć grzechow odpuſzczenia / y odrodzenia: Gdyż ći tylko oſobliwie ſą ludem Bożym / ktorym grzechy bywáią odpuſzczone / y ktorzy ſie ſtawáią odrodzonymi przez Duchá świętego. *Pokazuie* ſie to y z ſámey obietnice Chriſtuſá Páná / ktory ták mowi: *Dopuśćcie máluczkim dźiateczkom przychodźić do mnie, ábowiem tákich ieſt krolestwo Boże.* Ktore dźiatki máluczkie / Łukaſz święty / w Greckim ięzyku názywa τὰ βρέφη: Cap. 18. ℣. 15. to ieſt / Dźiatkámi nowonárodzonymi / ktore ieſzcze nie mogą być áni vczone / áni wiáry ſwoiey wyznáć: Wſzákże tákie: ktore ſie w kośćiele Chriſtuſowym porodźiły. Ktorym nie mogłby Chriſtus Pan / kroleſtwá Bożego obiecowáć / y zgołá przyſądzáć: ieśliby ſie pierwey / choć ieſzcze ſą máluczkimi / nie ſtáły odrodzonymi / y dobrodźieyſtwá grzechow odpuſzczenia ſobie dárowánego nie miáły: Gdyż inſzy do niebá wniść nie mogą: tylko od grzechow vwolnieni y odrodzeni: iáko ſam Syn Boży zeznawa: gdy one słowá do Nikodymá mowi: Ioan. 3. v. 5. *Ieśli ſie kto nie odrodźi z wody, y z Duchá, nie może wniść do kroleſtwá Bożego.* Pokázuie ſie to *Potrzećie*: y z onych słow Piotrá świętego: Actor. 2. v. 38. ktore mowił do onych Żydow / ktorzy przerażeni będąc ná ſercu kázániem iego / rádźili ſie Piotrá świętego / y inſzych Apostołow: coby czynić mieli?

ktorym Piotr święty powiedźiał: *Pokutuyćie, á niechay śie okrzći káżdy z was w Imie Iezusá Christusá, ku odpuszczeniu grzechow: á weźmiećie dar Duchá świetego. Abowiem wam ſtáłá ſie obietnicá tá, y dźiatkom wáßym, y wßytkim ktorzy dáleko ſą, ktorychbykolwiek wezwał Pan Bog náß.* W ktorych słowiech/ iáwnie Piotr święty vkázuie: że obietnicá dáru Duchá świętego/ y odpuſzczenia grzechow: od Bogá ieſt vczyniona/ nie tylko ſámym rodźicom nawrácáiącym ſie w pokućie do Bogá/ y do Páná Jezuſá przyſtawáiącym/ á krzczącym ſie w Imieniu świętym iego: ále ſie ściąga záraz táż obietnicá odpuſzczenia grzechow/ y dáru Duchá świętego: y do dźiatek ich: Náwet y do tych wſzytkich/ ktoreby powołał Pan Bog do śiebie: choć ieſzcze teraz nie ſą ták iáwnie ludem iego. Pokázuie ſie to Poczwarte: y z onych drugich słow Piotrá ś. Actor. 3. v.25. ktore mowił tákże do Zydow: *Wy ieſteśćie ſynámi Prorockimi y Przymierza, ktore postánowił Bog przećiwko Oycom wáßym, mowiąc do Abráhámá: Y w naśieniu twoim dostąpią błogosłáwieństwá wßyscy narodowie ziemie.* Ktorymi słowy/ tákże iáśnie Piotr święty pokázuie: że ći ktorzy ſie rodzą/ z rodźicow wiernych/ w teyże láſce Bożey zoſtawáią: w ktorą y Oycowie ich byli przyięći: A iż Oycowie ich/ oſobliwie w te láſkę byli przyięći/ áby odpuſzczenie grzechow máiąc/ y dar Duchá świętego ku prawdźiwemu odrodzeniu: Bog też był ich Bogiem oſobliwie: Przetoż w tákoweyże y ſynowie ich zoſtawáią: á zoſtawáią nie dopiero wten czás: gdy z nich zrodzeni będąc: do zupełne° wzroſtu przychodźić poczynáią: ále záraz od vrodzenia ſwego/ y owſzem pierwey niżeli ſie porodzą: ktore iedno Bog przewiedźiał: że ſie kiedyſzkolwiek porodźić máią: á zwłaſzczá: ieśliby w Przymierzu iego zoſtawáli: iáko vczynił Abráhámowi/ ktory choć ieſzcze żadnego ſyná nie miał z włáſney żony/ ále dobrze potym Izáák ſie mu vrodźił/ y ine potomſtwo z naśienia iego/ w potomne czáſy dopiero

ſie

śie rodźić y mnożyć miáło: á iuż tęż łáskę Bog mu ofiárował/ ktorą sámemu Abráhámowi: iáko káżdy obaczy: ex Gen. 17. v. 7. *Popiąte*: Pokázuie śię to y z świádectwá Páwłá świętego: 1. Cor. 7. v. 14. ktory potomstwo rodźicow wiernych/ názywa dźiatkámi świętymi: Bo ták zprosta pisze onym Korintom: *Dźiatki wáße święte są.* A iesliby grzechow odpuszczenia nie miáły mieć/ y prawdźiwego odrodzenia: tedyby świętymi nie mogły być: Gdyż nie inszy przed Bogiem świętymi bywáią vznawáni: tylko ći/ ktorym on grzechy odpuszcza/ y ktore odradza (mowiąc o tym czáśie/ ktorego po Adámie narod ludzki począł śię mnożyć) iáko Dawid święty vkázuie: Psal. 32. v. 1. 2. *Poszoste*: Pokázuie śię to y z onych słow Páwłá świętego: Rom. 11. v. 16. *Jesli máćicá, święte y latorośłki.* Tymi słowy tákże iáśnie znáć dawáiąc: że z rodźicow świętych: nie mogą śię inákße dźiatki/ tylko święte rodźić: A święte ináczey by nie mogły być/ iesliby im grzechy nie były odpuszczone: y Duch ś. dárowány/ ku prawdźiwemu odrodzeniu: Gdyż iż śię świętymi z świętych rodźicow rodzą: nie máią tego simpliciter od rodźicow/ ále od Bogá: iáko y sámi rodźice/ iż są świętymi: są tákimi nie z śiebie/ ále od Bogá: Bo wszyscy synowie ludzcy/ tym względem/ ktorym względem rodzą śię z rodźicow swoich tákich/ ktorzy z śiebie y względem nátury swey/ grzechem zepsowáney: nie mogą być świętymi: tedy rodzą śię/ nie świętymi/ ále synámi gniewu/ á to z przyrodzenia: iáko Páweł święty o sobie/ y inszych wszytkich sobie podobnych: pisze: Ephes. 2. v. 3. *Byliśmy z przyrodzenia synowie gniewu, iáko y drudzy.* *Náwet*: Poświádczą tego y przykład Janá świętego Krzćićielá/ ktory iescze w żywoćie mátki swey był poświęcony przez Duchá świętego: Luc. 1. v. 15. *A Duchem świętym będźie nápełniony, iescze z żywotá mátki swoiey*: iáko Anioł Oycu iego powiedźiał. W ktorym osobnym przykłádźie/ toż śię pokázuie:

kázuie: co ſie y wyżſzey o inſzych z Piſmá świętego powiedźiáło y pokazáło. Do ktorych tedy dobrodźieyſtwo odpuſzczenia grzechow należy/ y odrodzenie prawdźiwe przez Duchá świętego: Tákże/ ktorym y ſam Duch święty/ſprawcá wiáry: bywa obiecowány: ći wſzyſcy máią być krzczeni: iáko ſie pokazáło. Lecż iż do dźiatek málutkich rodźicow wiernych dobrodźieyſtwo odpuſzczenia grzechow należy/ y prawdźiwego odrodzenia przez Duchá świętego: y owſzem y ſam Duch święty ſprawcá wiáry: iáko ſie tákże wiela świádectw Piſmá świętego pokazáło: Przetoż dźiatki málutkie/ rodźicow wiernych: máią być krzczone.

3. *Trzećia* przycżyná tey rzecży: Ze Sákráment krztu świętego/ miedzy inſzymi przycżynámi/ dla ktorych ieſt poſtánowiony: też y dla tey iedney przycżyny ieſt postánowiony: Aby był iáwnym y rzecżywiſtym ſpoſobem/ przyimowánia do Kośćiołá Bożego: tákże iáwnym okazániem tych/ktorzy należą do kośćiołá Bożego/ y rozgránicżenia Kośćiołá Bożego od inſzych: ktorzy z pocżtu kośćiołá Bożego nie ſą. A przetoż też dla tego/ żadnego wieku ludźie/ do ktorych przymierze/ y przyięćie do kośćiołá Bożego należy: tákże też y rozeznánie onych od inſzych ſekt/ y ludźi tych/ ktorzy nie ſą z pocżtu kośćiołá Bożego: od krztu świętego nie máią być hámowáni: ále zgołá máią być krzczeni. Iż od Sákrámentu tego/ żaden/ iákiegokolwiek wieku/ bądź dźiećiątko mowić nie vmieiące/ bądź doroſły: nie ma być hámowány: ktory krzeſt ná to ieſt postánowiony od Bogá/ áby był iáwnym y widomym ſpoſobem: przyięćia do kośćiołá Bożego: y rozgránicżenia od inſzych/ ktorzy nie ſą z pocżtu kośćiołá Bożego: to ſie iáśnie pokáżnie z przykłádu onego Stározakonnego obrzezánia: ktore iáko miedzy inſzymi przycżynámi/ też dla tego od Bogá było poſtánowione: co ſie iuż pomieniło: ták też zgołá do wſzytkich należáło/ y do

dźiatek

dźiatek máluczkich/ y do inszych dorosłych/ zwłaszcżá mę=szczyzny: áby káżdy ktoby był chćiał być policżony w po=cżet ludu Bożego/ obrzezowáć sie był powinien: á kto te=go nie cżynił: wykorzeniony miał być z pośrodku ludu Bożego: Bo ták powiedźiał Gen. 17. ℣. 14. *Wszelki męszczyzná, ktoryby nie obrzezał ćiáłá obrzeski swoiey, wyćięty bedźie zpośrodku ludu swego.* Tenże zwyczay y w Nowym Testámenćie Pan Christus záchował: á żadnego do po=cżtu kośćiołá swoiego przyimowáć/ álbo przyłączáć nie kazał: tylko tego: ktoryby sie okrzćił: Bo ták Aposto=łom swoim powiedźiał/ wysyłáiąc ie z opowiádániem E=wángeliey swoiey / do wszytkich narodow/ y áby mu ko=śćioł z tych wszytkich Narodow zbieráli: Matt. 28. ℣. 29. *Náucżayćie wszytkie narody:* álbo iáko sie z Greckiego tłumácży: *Cżyńćie Vcżniámi wszytkie Narody, krzcżąc ie.* Iż tákże Sákráment krztu świętego/ iest miedzy inszymi przycżynámi/ y dla tego od Christusá Páná postánowio=ny: áby był widomym sposobem przyięćia do kośćiołá Bo=żego/ y rozgránicżenia od inszych ktorzy nie są z pocżtu ko=śćiołá Bożego: o tym wiele mowić nie potrzebá: gdyż to iáwna iest rzecż/ iáko sie wyższey z słow sámego Syná Bo=żego pokazáło: Matt. 28. ℣. 29. Jáwna to y ztąd: że krzest święty/ iáko ná mieysce obrzezánia Stározakonne=go nástąpił: ták też tę iedne włásność w sobie zátrzymał/ ktorą miáło y ono obrzezánie: iáko sie iuż też wyższey po=kazáło: y iesżcże więcey wnetże pokaże. Náwet iáwna to y z sámego pozwolenia Adwersárskiego/ ktorzy ácż insuf-ficienter, w zdániu swoim/ o Ponurzeniu wodnym De-finitia kłádą: wszákże iednák ten cyl postánowienia iego vkázuią: áby ći/ ktorzy do nabożeństwá Christusowego przystawáli/bądź z Żydowstwá /bądź z Pogáństwá: iá=wnie to tym sámym oświádcżáć byli mogli: że Christusá zá Páná swego przyieli: Bo ták piszą: *Iest zwierzcho-wna Ceremonia,* (rozumiey Ponurzenie.) *przez ktorą ludźie,*

bądź z Żydowstwá, bądź z Pogáństwá, do nabożeństwá Páná Christusowego przystawáli, iáwnie wyznawáli, że Christusá zá Páná swego przyięli. Poty słowá Adwersárskie. Z tego tedy wszytkiego iuż tákie zámknienie płynie: Sákrámentiáwnego przyimowánia do kośćiołá Bożego/ y rozeznawánia / kto do kośćiołá Bożego należy / álbo nie: należy zgołá do wszytkich/ ták do dźiatek málutkich / iáko y do dorosłych: ktorzy máią być iáwnie przyięći do kośćiołá Bożego/ y od inszych rozgrániczeni/ ktorzy do kośćiołá Bożego nie należą: iáko się pewne dowody z Pismá świętego tey rzeczy pokazáły. Lecz iż krzest święty iest tákim Sákrámentem: iáko się tákże z Pismá świętego pokazáło: y Adwersarze zezwaláią: Przetoż krzest święty/ do wszytkich zgołá należy/ ták do dźiateczek málutkich/ iáko y do dorosłych: ktorzy máią być iáwnie przyięći do kośćiołá Bożego / y od inszych rozgrániczeni: ktorzy do kośćiołá Bożego nie należą.

4. *Czwarta* á ná ten czás ostátnia tey rzeczy przyczyná / tá iest: że krzest święty / iáko nástąpił ná mieysce onego obrzezánia Stározakonnego: ták też też włásność w sobie zátrzymuie / ktorą miáło y ono obrzezánie: Co się stąd pokázuie: Że Páweł święty/ skutek krztu świętego przywłaszcza też obrzezániu: á sam krzest święty obrzezániem názywáiąc / táki skutek álbo włásność iego pokázuie: ábyśmy przezeń zewłoczyli z śiebie ćiáło grzeszne/ á będąc pogrzebieni z Christusem/ ábyśmy wespoł znim powstáli przez wiárę: Ták bowiem Apostoł pisze: Colos. 2. v. 11. *Obrzezáni ieśteśćie w Christusie, obrzezániem, ktore bywa czynione bez rąk, gdyśćie zwlekli ćiáło grzechowi poddáne przez obrzezánie Christusowe. Pogrzebieni znim będąc przez krzest przez ktory też z nim powstáliśćie.* Ktorymi słowy/ to wyznánie Páweł święty vkázuie że krzest święty/ y ná mieysce obrzezánia nástąpił: bo go dla tego zprostá obrzezániem názywa: pokázuie y to: że tenże skutek krztu świętego/ y

do

do obrzezania ſie śćiąga: álbo: iáki ſkutek ma krzeſt świety w nowym Przymierzu: táki ſkutek miáło y ono obrzezánie w Stárym Przymierzu: & è contra: ácż tego żaden záprzeć nie może, áby obfitſzy ten ſkutek nie miał być w Nowym Przymierzu/ krztu świetego: podług tego: iáko y ſam wſzytek Nowy Teſtáment/ w Obietnicách zacnieyſzych ieſt vtwierdzony: Co Apoſtoł wſpomina Hebr. 8. ỳ. 6. gdy o Chriſtuśie piſze: *Zacnieyſzego Przymierza ſſtał ſie iednaczem, ktore w zacnieyſzych obietnicách ieſt vczynione.* Skąd iuż tákie zámknienie płynie: Sákráment/ ktory náſtąpił ná mieyſce obrzezánia/ áby też włáſność miał w Nowym Przymierzu/ y ſkutek: ktory ono obrzezánie miáło w Stárym Przymierzu: ten iáko dorosłym/ ták y niemowniątkom w Kośćiele Bożym będącym: nie ma być zábraniány: ále ná mieyſcu obrzezánia: y dorosłym/ y niemowniątkom / rodźicow wiernych: ma nim być vſługowano: dla tego ſámego: że náſtąpił/ nie tylko nazwiſkiem, ále y ſkutkiem ná mieyſce obrzezánia: gdźie nie tylko dorośli: ále y Dźiatki máłe bywáły obrzezywáne. Ale iże Krzeſt świety ná mieyſce Obrzezánia Stározakonnego náſtąpił: nie tylko názwiſkiem / ále y ſkutkiem ſámym: iáko tych obudwu rzeczy Páweł ś. w świádectwie wyżſzey pomienionym dowodźi: Przetoż Krztem świetym/ ktory náſtąpił ná mieyſce Obrzezánia: dorosłym/ y niemowniątkom rodźicow wiernych: ma być vſługowano. A toć ieſt Sentenciey náſzey vtwierdzenie/ y prawdźiwośći iey okazánie.

Censura Na Zdanie Socinistow.

Na to Zdánie Adwerſárſkie: z Troiákiey miáry Cenſure vczynić potrzebá.

Z Pierwſzey: Iże Krzeſt ś. czynią tylko Ceremonią zwierzchowną.

Z Drugiey: Iże tenże Krzeſt świetą/ czynią tylko táką Ceremonią zwierzchowną: przez ktorą ludźie / będź

z Żydowstwá/bądź z Pogáństwá/do nabożeństwá Christusowego przystawáiąc: iáwnie to wyznawáli: że Christusá zá Páná swego przyięli.

Z Trzeciey: Ile nie pozwaláią tego: áby Niemowniątká/ choć rodźicow wiernych: do Krztu świętego miáły należeć.

NA PIERWSZĄ RZECZ CENSVRA.

Aby Krzest święty/miał być tylko zwierzchowną Ceremonią: to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż Krzest ś. nie iest tylko zwierzchowna Ceremonia.

Naprzod: Dla tego/ Że się wyższey wielą Raciy przeciwna rzecz pokazálá: gdy tákże Sákráment świętey Wieczerzy Páná Iezusowey/ Adwersarze chcą mieć nie czym inszym: tylko Ceremonią zwierzchowną: ktore przyczyny/ y do tego Sákrámentu Krztu świętego: słusznie się ściągáć mogą: Gdyż iáko Sákráment świętey Wieczerzy Páná Iezusowey/ y Krzest święty: są sobie Sákrámentá w rzeczy sámey rowne y podobne: ták też iednáki záwsze obudwu musi zostáwáć wzgląd y powagá. Aczći w prawdźie/ znayduią się miedzy Sákrámentem świętey Wieczerzy Páná Iezusowey/ á Krztu ś: niektore Differencie: álbo perwne rozgrániczenie: wszákże to dźieie się nie w sámey rzeczy/ obudwu tych Sákrámentow: ále w niektorych inszych postępkách: ktore się dźieią osobne ták około tego/ iáko y około owego Sákrámentu: Gdyż też dobrodźieystwá podawáią się nam y pieczętuią przy Krzćie świętym: ktore y przy Wieczerzy świętey Páná Iezusowey: to iest/ T udżowne wszczepienie y ziednoczenie się z Christusem: Náwet y sámo doskonáłe zbáwienia nászego dobrodźieystwo: iáko Apostoł mowi: 1. Cor. 12. v. 12. w ten sposob: *Przez iednego Duchá, my wszyscy, w iedno ćiáło pokrzczeni iesteśmy, y wszyscy iednym nápoiem, nápoieni iesteśmy w iednego Duchá.*

Differencia záś ią / álbo rozgrániczeniet tákie się znáyduie:

duie: *Naprzod*: Ze inſzy ieſt ſpoſob zwierzchowny odpráwowánia Krztu świętego: A inſzy odpráwowánia Wieczerzy świętey Páná Jezuſowey. *Powtore*: W ſpoſobie wyznáczániá rzeczy ſámey: Bo przy Wieczerzy Páńſkiey / dobrodźieyſtwo ſpowinowácenia Duchownego y złączenia z Chriſtuſem Pánem / tákże y zbáwienia nam przezeń nábytego / we krwi iego: wyznácza ſie nam / álbo repreſentuie / przez iedzenie chlebá / á picie winá. A przy Krzćie świętym: wyznácza ſie przez pogrążenie ćiáłá náſzego w wodźie. *Potrzećie*: Rozgrániczone ſą te obá Sákrámenty od śiebie / w przyczynie włáſney / dla ktorey ták ten / iáko y ow ieſt poſtánowiony: Bo Krzeſt święty ieſt znákiem odrodzenia / y przyłączenia ſie do Kośćiołá Bożego / y przyięćia w Przymierze Boże: iáko ſie wyżſzey pokazáło: Wieczerza záśię święta Páná Jezuſowá: ieſt znákiem obżywiánia / trwánia / y záchowywánia tych / ktorzy ſie raz do Kośćiołá Bożego przyłączyli. Abowiem temu człowiekowi / ktory ma być zbáwion: potrzebá Napierwey ſie odrodźić z Duchá świętego: Potym gdy ſie ſtánie odrodzonym / áby był obżywiony / Ciáłem y krwią Chriſtuſową: Jákiego obżywiánia / Wieczerza święta Páńſka ieſt Sákrámentem. A przećię zoſtawa ieden y tenże Chriſtus / ktory nas ku żywotowi wiecznemu odradza / y obżywia. *Poczwarte*: Rozgrániczone ſą y w ſpoſobie vżywánia: Abowiem do przyſtoynego y włáſnego Krztu świętego vżywánia: doſyć ieſt ná odrodzeniu: przetoż też wſzytkim bywa nim vſługowano / ktore Kośćioł Boży / może mieć zá odrodzone: iákimi ſą dorośli pokutuiący / y wiárę ſwoię wyznáć vmieiący: y dźiatki málutkie / z rodźicow wiernych / y pokrzczonych národzone: Wieczerza záśie Páná Jezuſowá / do włáſnego y przyſtoynego vżywánia / potrzebuie od káżdego / kto iey chce godnie vżywáć: wyznánia y doświádczenia wiáry / przypominánia ſobie śmierći Páńſkiey / y dźiekow czynienia: według

Rozgrániczenie / miedzy Sákrámentem Krztu świętego: á miedzy Sákrámentem wieczerzy ś. Páná Jezuſowey.

Czego potrzebá temu ktory ma być zbáwion.

tych świádectw / ktore są w Piśmie ś. o Wieczerzy Páná Jezusowey nápisáne: R przetoż też dla tego / Krztem świetym / y doroſłym / y málutkim dźiatkom rodźicow wiernych: ma być vsługowano: á Wieczerza Páńska tylko sámym doroſłym: ktorzy ſie doświádczyć / y śmierć Páńską opowiádáć mogą. *Popiąte*: Jeſt y tá roznicá: ktora ſie zámyka w porządku przyimowánia / ták tego iáko y owego Sákrámentu. Abowiem Krzeſt świety / záowſze ma vprzedzáć. A Wieczerza Páná Jezusowá dopiero zá tym. Krztem świetym / ma być vsługowano málutkim / y doroſłym przed vżywániem Wieczerzy ś. Páná Jezusowey: A Wieczerzą świetą Páńską: nie godźi ſie vsługowáć / tylko pierwey pokrzczonym: y to ieſzcze nie záraz: ále gdy znáki wiáry y pokuty pokażą. Jáko y w Stárym Zakonie / do vżywánia onego Báránká / nie inſzy byli przypuſzczáni / tylko ći / ktorzy pierwey byli obrzezáni. *Nawet*: Wieczerza świeta Páná Jezusowá: częſto ma być powtarzána: Bo też częſto przypominánie śmierći Páńſkiey ma być czynione / z roſkazánia Chriſtuſowego: 1. Cor. 11. ℣. 26. iáko y onego Báránká Wielkonocnego / káżdy rok vżywánie było powtarzáne: A Krzeſt ś. nie ma być powtarzány: iáko áni ono Obrzezánie Stározakonne: nie bywáło powtarzáne.

Powtore: R dla tego to Zdánie Adwersárſkie / o Krzćie świetym: nie może być ſłuſzne áni prawdźiwe: Iże Piſmo świete: nigdźie krztu świetego ták nie názywa: ále go názywa dáleko zacnieyſzymi tytuły: wzgląd máiąc / nie ták dálece ná to co ſie zwierzchownie dźieie: iáko więcey ná to: co ſie nam przez to táiemnie wyraża y pieczętuie: Przetoż też ſam Syn Boży / ták o nim powiedźiał: *Kto vwierzy, á okrzći ſie, zbáwion będzie*: rzecz sáme krztowi świetemu przypiſuiąc / to ieſt / zbáwienie: co tey rzeczy / ktora tylko ieſt zwierzchowną ceremonią: żadnym ſpoſobem przypiſano być nie może. Páweł świety tákże / Krzeſt

świety /

świety/ zrzetelnie názywa krztem odrodzenia y odnowienia przez Duchá świetego: Tit. 3. v. 5. Piotr świety tákże iáśnie powiáda: Iż krzest nas zbáwia: 1. Petr. 3. v. 21. Páweł świety znowu: Actor. 22. v. 16. vkázuie go byc omyćiem grzechow. Ktory sposob o krzćie świetym mowienia/ álbo názywánia krztu świetego: dáleko iest rozny y inákszy w Piśmie świetym: niżeli táki/ iáki Adwersarze vkázuią. Abowiem áczći to prawdá/ że krzest świety/ álbo omywánie wodą/ nie może być sámo przez się tym/ czym go Pismo świete názywa: wszákże iednák/ názywáiąc go tákim/ iáko sie pokazáło: czyni to nie dla tego: áby go miáło chćieć tylko zwierzchowną Ceremonią vkázowáć: iáko twierdźić śmieią Adwersarze: Ale dla tych czterzech násláduiących przyczyn. *Pierwsza*: Aby sie Adwersarzom sprzećiwiło/ y one w błedźie oskárżyło: z tey przyczyny: że Krzest świety: vkázuią być nie czym inszym/ tylko zwierzchowną Ceremonią: ktory Pismo świete czym wietszym/ wyznawa/ y wyświádcza. *Druga*: Dla podobieństwá/ ktore iest miedzy znáczącą rzeczą: á miedzy wyznáczoną/ álbo iáko mowią: inter signum, & rem signatam. Abowiem iáko wodá krztu świetego/ ktora iest znákiem/ omywa plugáwośći ćiáłá: Ták też omywa nas od grzechow / krew Christusowá: ktora iest rzeczą wyznáczoną. Tákże: iáko zwierzchownym znákiem/ od sługi Bożego/ vsługá bywa czynioná: Ták wewnętrznie sámá rzecz wyznáczona: bywa dawáná wierzącym od Bogá/ mocą Duchá świetego: Czego te świádectwá Pismá świetego poświadczáią: Pierwszey rzeczy Jan świety: 1. Epist. cap. 1. ℣. 7. gdy pisze: *krew Iezusá Christusá Syná iego, oczyśćia nas od wszelkiego grzechu.* Wtorey Jan świety Krzćićiel/ gdy ony słowá powiedźiał/ ktore Mátteusz świety cap. 3. ℣. 11. opisuie: *Iać was krzcze wodą ku pokućie, ále ten ktory po mnie idźie, możnieyszy iest, ktoregom ia botow nie godźien nośić*: A tenći

Przyczyny/ dla ktorych to Pismo ś. pozwierzchniemu omywániu wodą/ ná Krzćie ś. przypisuie: co tylko sámey rzeczy tego Sákrámentu służy

was okrźći Duchem świetym y ogniem. *Trzećia* przyczyná. Czyni to Pismo święte y dla tego/ że dáleko rożnymi náżwiski/ od Adwersárskiego náżwiská/ zdobi Sákráment krztu świętego: Ze przez Krzest święty/ rzecż sámá zbáwienia/ bywa pieczętowána/ y wiárá w nas stwierdzáná. Abowiem znáki Sákrámentálne/ iákim iest ná tym mieyscu sam Krzest święty/ względem obietnice łáski do tego przydáney: są pewną pieczęćią/ ktora w wybránych Páńskich/ łáskę Bożą/ przećiwko im ofiárowáną: pieczętuie: ták pewnie im wierzyć roskázuiąc: iż biorą rzecż sáme tego Sákrámentu: iák pewnie tych widomych znákow ostáwáią sie vczesnikámi: ſkąd też sam Syn Boży przydał: *Kto vwierzy, á okrźći sie, zbáwion będźie.* *Czwarta á ostátnia* przyczyná: Czyni to Pismo święte y dla tego: że tákimi náżwiski Krzest święty zdobi: áby pokazáło: że przy przystoynym y własnym Sákrámentow vżywániu: y rzecż sámá bywa złączáno/ y przyimowána wespoł z znákámi. Chcąc bowiem Bog tego nas náuczyć co nam dawa/ y co w nas vtwierdza przez Sákrámentá: odmienia náżwiská Sákrámentow/ te/ ktore są własne sámey rzeczy/ onym przywłaszczáiąc: álbo wzaiemnym sposobem: te/ ktore są Sákrámentow/ rzeczy sámey: Iáko gdy bywa mowiono o krwi Christusowey: że nas od grzechow ocżyśćia: 1. Ioan. 1. v. 7. że nas Duch Christusow omywa: 1. Cor. 11. v. 24. Poniewaz tedy Pismo święte/ Krztu świętego/ nigdźie nie názywa tylko zwierzchowną Ceremonią: ále go dáleko zacnieyszymi Tytuły y náżwiski zdobi: iáko sie pokazáło: Przetoż y Adwersarze/ Krztu świętego/ nie mogą słusznie názywáć tylko zwierzchowną Ceremonią.

Potrzećie: Y dla tego: Ze ieśliby Krzest święty/ miał być tylko zwierzchowną Ceremonią: tedyby będąc Sákrámentálnym znákiem: nie mogł mieć żadney Análogiey, álbo podobieństwá/ z rzeczą sámą/ ktorą wyznácza/

to iest/

to ieſt/ że krwią Chriſtuſową: y z oczyśćiániem nas przez nie od grzechow náſzych. Czemu ſie iednák wyżſzey przećiwna rzecz pokazáłá/ to ieſt: tá: że Krzeſt ś. w wodźie/ będąc Sákrámentálnym znákiem/ ma wielkie podobieńſtwo z rzeczą ſámą/ ktorą wyznácza / to ieſt / że krwią Chriſtuſową / y z oczyśćiániem nas przez nię / od grzechow náſzych: Przetoż też y dla tego/ Krzeſt święty/ nie ieſt zwierzchowną tylko Ceremonią.

Poczwarte: Y dla tego: Że ieśliby Krzeſt święty w wodźie/ był tylko zwierzchowną Ceremonią: tedyby nie mogł być zápieczętowániem w nas rzeczy ſámey/ y ſtwierdzeniem wiáry náſzey o obietnicy Bożey/ że nas w łáſkę nie mniey przyimuie/ y rzecz ſámę ofiáruie Sákrámentu: iák pewnie vcześnikámi ſie oſtawamy Krztu świętego w wodźie. Czemu iednák/ iáko ſie wyżſzey przećiwna rzecz pokazáłá/ to ieſt/ tá: że Krzeſt święty w wodźie/ ieſt zápieczętowániem w nas rzeczy ſámey / y ſtwierdzeniem wiáry náſzey o obietnicy Bożey: że nas w łáſkę nie mniey pewnie przyimuie/ y rzecz ſámę Sákrámentu ofiáruie: iák pewnie oſtawamy ſie vcześnikámi Krztu świętego w wodźie: Ták też to zátym pozoſtawa: że Krzeſt święty w wodźie: nie ieſt tylko zwierzchowną Ceremonią.

Popiąte: Dla tego: Że ieśliby Krzeſt święty w wodźie / miał być tylko zwierzchowną Ceremonią: tedyćby z odpráwowániem Krztu świętego w wodźie: ofiárowánie y przyimowánie rzeczy ſámey tego Sákrámentu: nie mogło być złączone. Czemu iednák iáko ſie wyżſzey przećiwna rzecz pokazáłá: Ták też to zátym zoſtawa: że Krzeſt ś. w wodźie: nie ieſt tylko zwierzchowną Ceremonią.

Poſzoſte: Dla tego: Że ieśli dla tego Adwerſarze/ Krzeſt święty w wodźie/ chcą mieć zwierzchowną tylko Ceremonią: że ſie pewne zwierzchowne Actie, álbo poſtępki / powinny záchowywáć około niego: tedyćby im

pierwey tego dowieść potrzebá: że tá externa Actio, ktora ma być około Krztu świętego záchowywána: ma być tylko dla tego czynioná: áby simpliciter tylko zwierzchownie byłá czynioná. Ale iże tego Adwersarze z Pismá świętego dowieść nie mogą: Gdyż y te zwierzchowne postępki/ są causæ integrantes Baptizmum: ktore kiedyby przy odpráwowániu Krztu świętego nie miáły być záchowywáne: tedyby zgołá Krzest święty w wodźie: nie był krztem:ániby był według postánowienia Chrystusowego cále y zupełnie odpráwowány: Przetoż Krzest święty/ nie iest zwierzchowną tylko Ceremonią.

Zwierzchowne postępki/ ktore się dźieią około krztu ś. Integrant Baptismum:

Pośiodme: Dla tego: Że ieśli Krzest święty/ iest tylko zwierzchowną Ceremonią: tedyć to z nowu zátym będźie iść muśiáło: że lepsza byłá oná Actia, ktora się dźiáłá około Báránká stározakonnego/ y obrzezánia: niżeli tá ktora się powinna dźiać około krztu świętego. Bo oná/ przez zwierzchowne spráwy/ wyrażáłá táiemne rzeczy: iáko się wyższey w Rospráwie o świętey wieczerzy Páná Jezusowey: pokazáło. Lecz iże to być nie może/ áby byłá miáłá być lepsza oná Actia/ ktora się dźiałá około Báránká stározakonne° Wielkonocnego/ y około Obrzezánia: niżeli tá ktora się dźieie około Krztu ś. Gdyż y sam Nowy Testáment/ zacnieyszy iest w łásce y obietnice nád stáry: záczym y Sákrámentá nowego Testámentu/ muszą być zacnieysze niżeli były onego Stárego Testámentu: iáko y Apostoł ś. vkázuie: Hebr. 8. v. 6. gdy o Chrystuśie pisze: *Zacnieyszego Testámentu Pośrednikiem sstal sie, ktory w lepszych obietnicach vtwierdzony iest.* Przetoż Krzest ś. nie iest tylko zwierzchowną Ceremonią.

Pośme: Dla tego: Że ieśli Krzest święty / iest tylko zwierzchowna Ceremonia: tedyć Chrystus nie dobrze vczynił: że zniosł Ceremonie Zakonne / przez ćiáło swoie: á insze ná ich mieysce postánowił: Bo iż Chrystus Pan / zniosł Ceremonie Zakonne przez ćiáło swoie: Páweł ś.

zeznawa

zeznawa: Ephes. 2. ℣. 15. gdy pisze: *Nieprzyiaźni, to iest, Zakon roskazánia, ktory w Ceremoniách, (álbo obrzedziech) záwisł: przez ciáło swoie zniozßy, áby dwu stworzył w sámym sobie, w iednego Nowego człowieká, czyniąc pokoy.* Lecz iż y to o Christuśie/ nie może być słußnie rzeczono: Przetoż Krzest świety/ nie iest zwierzchowną tylko Ceremonią.

Po dziewiąte: Dla tego: Że ieśli Krzest ś. iest tylko zwierzchowna Ceremonia: tedyć do zbáwienia/ nic pomoc/ áni záwádźić nie może: Gdyż to w sobie Ceremonia tylko zwierzchowna pospolićie zwykłá zámykáć: że do zbáwienia áni pomaga/ áni záwadza. Lecz iż Krzest ś. y pomaga/ y záwadza do zbáwienia: pomaga tym/ ktorzy vwierzywßy krzczą śie: záwadza tym/ ktorzy áni vwierzyli/ áni śie krzczą: vwierzyć będąc pierwey powinni: Jáko sam Syn Boży powiedźiał: Mar. 16. ℣. 15. 16. *Idąc tedy náwßytek świát, opowiádayćie Ewángelią wßelkiemu Stworzenniu: kto vwierzy, á okrzći śie zbáwion bedźie, á kto nie vwierzy, bedźie potepion.* Przetoż Krzest świety nie iest tylko zwierzchowną Ceremonią.

Po dźieśiąte: Dla tego: Że ieśli Krzest świety/ iest tylko zwierzchowna Ceremonia: do zbáwienia niepotrzebna: á iest od Christusá postánowiony: tedyć Christus niepotrzebne y niepożyteczne rzeczy/ do zbáwienia postánowiał. Lecz iż y to słußnie o Christuśie nie może być rzeczono: Przetoż Krzest świety/ nie iest tylko zwierzchowna Ceremonia.

Po iedenaste: Dla tego: Że Krzest świety/ iest Summá wßytkiey służby Bożey/ álbo Nabożeństwá: álbo tych rzeczy do ktorych nas sobie Bog obowiezuie: iáko śie w Pierwßych Xiegách/ pod Artykułem Czwartym pokazáło: Gdźie śie też ex professo o sámey vstáwie Krztu świetego/ dostátecznie/ choćiayże z inßey miáry niż ná tym mieyscu: tráktowáło: Ieśli tedy Krzest ś. iest tylko zwierzchowna Ceremonia: tedyć y wßytká służbá Boża

ieſt tylko zwierzchowna Ceremonia: ktorey Krzeſt ś. ieſt Summą: Gdyż Syn Boży/ w słowie swym: nie oboWiązał nas do czego inſzego więcey / względem służby Máieſtatowi swemu Boſkiemu powinney: tylko do tego/ do czego y ná Krzćie świętym. Lecz iże y tego Adwersarze/ o służbie Bożey słuſznie rzec nie mogą: áby miáłá być tylko zwierzchowną Ceremonią: gdyż ieſt Duch y prawdá: iáko Syn Boży / oney Sámáritance powiedźiał: Ioan. 4. ℣. 24. *Bog ieſt Duch, á ták ktorzy go chwalą, potrzebá áby go w Duchu y w prawdźie chwalili.* Przetoż Krzeſt święty / nie ieſt tylko zwierzchowna Ceremonia.

Po dwunaſte: Dla tego: Że ieśli Krzeſt ś. ieſt tylko zwierzchowna Ceremonia: tedyć Chriſtus Pan / krzcząc ſie: krzćił ſie tylko zwierzchowną ceremonią: y iuż niemáſz więtſzego pożytku Krztu Chriſtuſowego. Lecz iż y to o Chriſtuśie Pánie nie może być słuſznie rzeczono: áby ſie był miał krzćić tylko zwierzchowną Ceremonią: Gdyż ſam Jánowi powiedźiał / ktory ſie go zbraniał krzćić: *Zániechay teraz tego, ták bowiem godźi ſie nam wypełnić wſzelką ſpráwiedliwość.* Matt. 3. ℣. 15. Co o ſámey tylko zwierzchowney Ceremoniey nie może być rzeczono: Przetoż Krzeſt święty/ nie ieſt tylko zwierzchowna ceremonia.

Náwet: Y dla tego: Że ieśli Krzeſt święty ieſt zwierzchowna tylko Ceremonia: tedyć oni/ ktorzy z Żydoſtwá/ y z Pogáńſtwá / do Nabożeńſtwá Chriſtuſowego przyſtawáli: nie mogli tego tym ſámym wyświádczáć: że Chriſtuſá zá Páná swego przyieli: Bo tego zwierzchowna tylko Ceremonia/ żadnym ſpoſobem czynić/ y w ſobie zámykáć nie może: Gdyż co ieſt tylko ſámą zwierzchowną Ceremonią: to nie może iuż nic więcey w ſobie zámykáć/ áni czynić: tylko to: co ſie powierzchnie dźieie: á in alium vſum iuż ſie nie może ściągáć. Czemu iednák iáko ſie ſámi Adwerſarze przećiwią: co ſie z słow ich wyżſzey położonych o ponurzeniu wodnym: pokázuie: Ták

też zátym y ſtąd iáwna zoſtawa: że Krzeſt świety / nie ieſt tylko zwierzchowną Ceremonią. Z tych tedy wſzytkich przyczyn / iáwnie / káżde ſerce pobożne baczyć może: iáko ſie Adwerſarze / ná pierwſzym mieyſcu / z ſtrony krztu świętego / z tey miáry bárzo mylą: gdy twierdzą: iákoby miał być tylko zwierzchowną Ceremonią.

Na Drugą Rzecz Censura.

Aby tenże krzeſt świety / miał być tylko táką Ceremonią zwierzchowną / przez ktorą ludźie / bądź z Zydoſtwá / bądź z Pogáńſtwá do nabożenſtwá Chriſtuſowego przyſtawáiąc: iáwnie wyznawáli: że Chriſtuſá zá Páná ſwego przyieli: iáko y to tákże Adwerſarze w ſwoim zdániu zámykáią: Tedy y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze to ieſt inſufficiens cauſarum enumeratio: dla ktorych Krzeſt świety od Páná Chriſtuſá ieſt poſtánowion. Siedm bowiem przyczyn w porządku ſwoim / z Piſmá świętego pokázuie ſie / dla ktorych Krzeſt świety ieſt poſtánowion: z ktorych ácz ſie iuż niektore wyżſzey w vtwierdzániu Sentenciey náſzey przypomniáły: wſzákże dla lepſzego poięćia Czytelniká pobożnego / y tu wſzytkich krociuśieńko weſpoł położyć niewádźi. *Pierwſza* ieſt tá: Aby Krzeſt świety był iáwnym wyświádczániem / vtwierdzáiącym wſzytkich / ktorzy ſie krzczą / o łáſce Bożey / przećiwko ſobie / o odpuſzczeniu grzechow / przez krew Chriſtuſowę / y o odrodzeniu przez Duchá świętego: czego ſie wyżſzey te dowody położyły: *Naprzod* z formy krztu świętego: Matt. 28. v. 19. *Potym* z obietnice / do tey ſpráwy świętey od Chriſtuſá Páná przydáney: Marc. 16. v. 16. y z inſzych mieyſc Piſmá S. *Druga* Przyczyná: Aby był iáwnym oświadczeniem / y obowiąſkiem / powinności náſzey przećiwko Bogu / do wiáry / y pokuty: ábyſmy tylko tego ſámego Bogiem prawdźiwym

Marginalia: Przyczyny / dla ktorych Krzeſt ś. ieſt poſtánowiony. — 1. Przyczyná. — 2.

wdźiwy vznawáli/ w Imieniu ktorego śie krzćimy/ to iest/ Oycá/ Syná/ y Duchá świętego: tego sámego ábyśmy chwalili/ y świątobliwie przed nim żyli: podług tych świádectw: Marc. 1. v. 4. 1. Cor. 6. v. 11. Rom. 6. v.
3. 2. 3. 4. *Trzećia* Przyczyná/ iest tá sámá/ ktorą y sámi Adwersarze wspomináią: Aby Krzest święty/ był znákiem/ przyięćia y przyłączenia śie do Kośćiołá Bożego: podług tych świádectw: Actor. 8. ✝. 38. & cap. 10. v. 48. & 16. v. 14. 33. & 9. v. 18. Matt. 28. v. 19. Ioan. 4. v. 1.
4. *Czwarta* przyczyná/ dla ktorey Krzest święty iest postánowiony: Aby był pewnym znákiem/ rozgrániczáiącym Kośćioł Boży/ od inszych wszytkich Narodow y Sekt ná tym świećie: według świadectwá Christusowego: Matt. 28. v. 19. *Idąc vczćie wszytki narody, krzcząc ie &c.* Iáwnie przez Krzest święty/ rozkázuiąc sobie odłączáć
5. te: ktorzyby śie vczniámi iego zostáli. *Piąta* przyczyná: Aby był nápomnieniem o krzyżu y vtrapieniu Kośćiołá Bożego ná tym świećie: tákże też o poćiesze/ y o záchowywániu/ y wybáwieniu z káżdego niebespieczeństwá tegoż kośćiołá: Bo ći ktorzy śie krzczą/ álbo w wodźie pogrążáią: też to sámo záraz tego świádectwem máią: że śie też y w vtrapienia rozmáite dla Christusá pogrążáią: ále iednák pewnie z nich wybáwieni będą: iáko pewnie z pogrążenia w wodźie wynikáią/ álbo wynurzáią śie: skąd też sam Christus Pan/ vtrapienia/ krztem zrzetelnie názwał: Matt. 20. v. 22. *Możećieli tym krztem być okrzczeni, ktorym ia krzczony bywam?* Tymże względem/ y Piotr ś. krzest święty/ do onego potopu przypodobywa: 1. Epist. 3. v. 21. Abowiem iáko czásu potopu/ Noe/ wespoł y z swymi domowniki/ zamkniony będąc w korabiu: choć nie bez wielkiego vtrapienia y niebespieczeństwá: przećie iednák záchowány iest/ gdy inszy wszyscy/ ktorzy nie byli z nim w korabiu: poginęli: Ták też y w kośćiele Bożym/ ći ktorzy są przez krzest w Christusá wszczepieni/ y wiernie

przy nim trwáią: choćiayże rozmáitemi nędzámi ćiśnieni bywáią: iednák pewnie ze wszytkich wybáwieni będą: á insży wszyscy/ ktorzy nie są w kośćiele Bożym/ nie są też w Christusá wszczepieni/ áni przy nim wiernie trwáią: wiecznie poginą: Do czego śie śćiągáią y one słowá Páwłá świętego/ gdźie prześćie ludu Izráelskiego przez morze czerwone/ do krztu świętego przypodobywa: 1. Cor. 10. v. 2. gdy pisze: *Wszyscy w Moyżeszu pokrzczeni są, w obłoku y w morzu. &c.* *Szosta* przyczyná: Aby Krzest ś. wyznáczał iednotę kośćiołá świętego/ y był świádectwem obowiązku wszytkich członkow w tym kośćiele/ do spolney miłośći: iáko y Páwel święty vkázuie/ gdy one słowá pisze: 1. Cor. 12. v. 13. *Przez iednego Duchá my wszyscy pokrzczeni iesteśmy.* Tákże y w liśćie do Ephezow Cap. 4. v. 5. Krzest święty/ policza miedzy te rzeczy/ przez ktore iedność Duchá bywa záchowywána/ przez związek pokoiu: gdy mowi: *Ieden Pan, iedná wiárá, ieden Krzest.* *Siodma* á ostátnia przyczyná/ dla ktorey Krzest święty iest postánowiony: Aby był środkiem záchowywánia/ y rozgániczánia náuki: o obietnicy zbáwienia z łáski Bożey/ przez Christusá/ y dla krwie iego: y áby ći/ ktorzy są pokrzczeni/ mieli przyczynę/ vczenia śię/ o sprawcy/ znáczeniu/ y pożytku krztu świętego: ktora śiodma przyczyná/ zámyka śie w tych wyższych sześćiu: nayosobliwiey iednák w pierwszych dwu: áż też y w tych ktore śie potym kłádą. Skąd iuż ták zámykam: kiedyby Pismo ś. nie pokázowáło więcey przyczyn/ dla ktorych Krzest święty iest postánowiony: oprocz tey ktorą Adwersarze kłádą: tedyby to dobrze mogli Adwersarze o Krzćie świętym zámykáći iż dla tego tylko od Páná Christusá iest postánowiony: áby przezeń ludźie/ bądź z Żydowstwá/ bądź z Pogáństwá/ do nabożeństwá Páná Christusowego przystawáiąc/ iáwnie wyznawáli: iż Christusá zá Páná swego przyięli. Lecz iż przećiwną rzecz Pismo święte vkázuie: gdy

6.

7.

więcey

wiecey przyczyn tey rzeczy wspomina: Przetoż też Adwersarze/ nie mogą tego zámykáć: áby tylko dla tego Krzest święty od Christusá Páná miał być postánowiony: żeby przezeń ludźie/ bądź z Zydowstwá/ bądź z Pogáństwá do nabożeństwá Christusowego przystawáiąc: iáwnie wyznawáli: że Christusá zá Páná swego przyięli.

Powtore: Y dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Ze ieśliby tylko dla tego Krzest ś. miał być postánowiony od Christusá Páná: áby przezeń ludźie/ bądź z Zydowstwá/ bądź z Pogáństwá/ do nabożeństwá Christusowego przystawáiąc/ iáwnie wyznawáli: że Christusá zá Páná swego przyięli: tedyćby to zá tym iść musiáło: że doskonálsze było ono obrzezánie stározakonne/ ná ktorego mieysce Krzest ś. nástąpił: niżeli iest Krzest święty: Bo ono obrzezánie/ nie tylko to w sobie zámykáło/ áby káżdy/ ktoby był chćiał być policzony w poczet ludu Bożego/ obrzezywáć się był powinien: ále y co inszego wiecey nád to. Sześć bowiem przyczyn/ pokázuie się z Pismá świetego dla ktorych ono obrzezánie od Bogá było postánowione/ y roskazáne Abráhámowi/ y potomstwu iego.

Przyczyny/ dla ktorych Obrzezánie Zakonne: było postánowione.

1. Przyczyna.

Pierwsza: Aby było znákiem Przymierza z Abráhámem postánowionego: á osobliwie obietnice o naśieniu błogosłáwionym/ ktore się z iego potomkow miáło národźić: Gen. 17. v. 9. 10. 11. & 22. v. 18.

2. *Powtore*: Aby było wyznaczáło/ że wszyscy ludźie z przyrodzonego biegu: rodzą się grzesznymi: y áby było vpomnieniem do odrzucánia y wystrzegánia się grzechu: iáko Deut. 10. ℣. 16. Moyżesz nápomina y vkázuie: *Obrzeżćieſz nieobrzezkę sercá wáſzego, á kárku wáſzego niechćieyćie zátwardzáć wiecey.* Tákże Ieremiasz Prorok święty: Cap. 4. ℣. 4. *Obrzeżćieſz śie Pánu, y odeymćie nieobrzezkę sercá wáſzego.*

3. *Potrzećie*: Aby było obowiązkiem Abráhámá/ y potomstwá iego/ do wdźięczności przećiwko Bogu/ do wiáry/ pokuty/ y do záchowywánia wszytkiego Zakonu: iáko Páweł święty vkáz-

ty vká-

ty vkázuie: Galat.5.✠.3. *Poczwarte*: Aby było znákiem rozgrániczáiącym lud Boży/ od inszych narodow/ y nabożeństwá: Gen.17.v.11.13. *Popiąte*: Aby było Sákrámentem przyłączenia się/y przyięcia/do widomego kośćiołá Bożego: iáko się wyższey pokazáło: z tegoż Rozdźiału Gen.17. *Náostátek*: Aby było znákiem/ vkázuiącym sposob wybáwienia od plugáwośći grzechu/ y od potępienia: przez Christusá y dla Christusá/ ktory się z naśienia Abráhámowego miał národźić: Genes.22.✠.18. *W naśieniu twoim będą vbłogosłáwione wszytkie narody.* Jeśli tedy Krzest świety/ tylko dla tego iest postánowiony od Christusá Páná: iáko Adwersarze wspomináią: tedyć koniecznie/ doskonálsze było obrzezánie Stározakonne/ ktore nie tylko to w sobie zámykáło: iż było Sákrámentem przyłączenia się/ y przyięćia do widomego kośćiołá Bożego: ále też y inszych więcey przyczyn poważnych w sobie zámykáło: ktore się wyliczyły. Lecz iż to być nie może: iáko się wyższey pokazáło: gdy się pokazáło: że Sákrámentá Nowego Testámentu/ doskonálsze są/ niżeli stárego: iáko y sam Nowy Testáment/iest doskonalszy/ nád Stáry: Przetoż Krzest świety/nie dla tego tylko iest postánowiony od Christusá Páná: áby przezeń ludźie/ bądź z Żydowstwá/ bądź z Pogáństwá: do nabożeństwá Páná Jezusowego przystawáiąc: iáwnie wyznawáli: że Christusá zá Páná swego przyieli.
4.
5.
6.

Náostátek: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że ieśliby to prawdá miáłá być: iż Krzest ś. tylko dla tego od Páná Christusá iest postánowiony: áby przezeń ludźie/bądź z Żydostwá/bądź z Pogáństwá/ do nabożeństwá Páná Christusowego przystawáiąc: iáwnie wyznawáli: że Christusá zá Páná swego przyięli: tedyćby Pismo świete nie mogło słusznie tych tytułow Krztowi świetemu przywłaszczáć: ktore się wyższey pomieniły: iáko to: że iest omyćiem odrodzenia przez Duchá

świętego: Tit.3.v.5. Że nas zbáwia/y grzechy omywa: 1.Petr.3.v.21. Actor.22.v.16. Lecż iż przecie to Pismo święte czyni: Przetoż y tym iáśnie dáje znáć: że Krzest święty/ nie dla tego tylko/ od Páná Chrystusá iest postánowiony: áby przezeń ludźie/ bądź z Żydowstwá/ bądź z Pogáństwá/ do nabożeństwá Páná Jezusowego przystawáiąc: iáwnie wyznawáli: że Chrystusá zá Páná swego przyięli.

Na Trzecią Rzecz Censura.

Zgánienie Sentenciey Adwersárskiey/ o tym: że niemowniątká/ choć rodźicow wiernych: nie máią być krzczone.

Aby Dźiatki máłe niemowniątká/ rodźicow wiernych/ do Krztu świętego nie miáły nic należeć: to nie może być Adwersarzom pozwolono.

1. Dźiatki rodźicow wiernych: od práwá obywátelow Kośćiołá Bożego: odpychá.

Naprzod: Dla tego: Że ieśliby Dźiatki málutkie rodźicow wiernych do Krztu ś. nie miáły należeć: tedyby też muśiáły nic nie należeć do práwá obywátelow Kośćiołá Bożego: Gdyż te tylko Christus Pan roskazał krzćić/ ktorzyby należeli do pocztu Kośćiołá Bożego: Abowiem ták vczniom swoim powiedźiał: Matth.28.v.19. *Idąc vczcie wszytki narody, krzcząc ie.*. Jáko y ono Obrzezánie Stározakonne/ do tych tylko należáło/ ktorzy byli policzáni w pocżet Kośćiołá/ álbo ludu Bożego: Gen. 17.v.14. Lecż iż przecie y dźiatki málutkie niemowniątká/rodźicow wiernych: należą do pocztu Kośćiołá Bożego/ y do práwá obywátelow Kośćiołá Bożego: co się pokázuie z oney obietnice Bożey/ Abráhámowi vczynioney y potomstwu iego: Gen.17.v.7. *Bede Bogiem twoim, y potomstwá twego po tobie.* Przetoż dźiatki málutkie niemowniątká/ rodźicow wiernych: należą do Krztu ś.

2. Odpycha ie y od zbáwienia wiecznego.

Powtore: A dla tego: Że ieśliby Dźiatki málutkie niemowniątká/ rodźicow wiernych: nie miáły należeć do Krztu świętego: tedyby zgołá muśiáły nie należeć y do zbáwienia wiecznego: Gdyż Christus Pan/ te tylko kazał krzćić: ktorzy máią być zbáwieni: Marc. 16. v. 15.

16. *Idąc ná wſzytek świát, opowiádayćie Ewángelią wſzelkiemu ſtworzeniu, kto vwierzy á okrżći ſie zbáwion bedzie, kto nie vwierzy bedzie potepion.* Lecz iże przećie / y dźiatki málutkie rodźicow wiernych: należą do zbáwienia: Bo ták ſam Syn Boży powiáda: Marc. 10. v. 14. *Dopuśććie dźiatkom málutkim przychodźić do mnie, á nie brońćie im, ábowiem tákich ieſt kroleſtwo Boże.* Przetoż Dźiatki málutkie rodźicow wiernych: należą do Krztu świętego.

Potrzećie: Y dla tego to Adwerſarzom nie może być pozwolono: Zeby tym ſpoſobem: láſká Boża / muśiáłá być znieważona: ktorą dźiatkom rodźicow wiernych / ieſzcże w żywoćie mátek bedącym / y nowo národzonym: ofiáruie: ofiáruiąc ſie być Bogiem ich: *Bede Bogiem twoim, y potomſtwá twego po tobie.* Gen. 17. v. 7. Ieśli bowiem żadnym ſpoſobem / nie należy do nich krzeſt święty: ktory ieſt znákiem láſki Bożey / y przyimowánia w poczet ludu Bożego: tedyć dáleko więcey nie należy do nich ſámá láſká Boża. Lecz iże y do dźiatek niemowniątek / rodźicow wiernych: przynależy ſámá láſká Boża: Bo im ią ſam Bog / ieſzcże w żywoćie mátek bedącym / y nowo národzonym ofiáruie: co ieſt rzecz więtſza: y nie godźi ſie tey láſki Bożey znieważáć / áni niſzczyć: iáko ſie pokazáło: Przetoż należy y Krzeſt święty do dźiatek niemowniątek rodźicow wiernych: ktory ieſt znákiem láſki Bożey / y przyimowánia w poczet ludu Bożego. 3. Láſkę Bożą znieważą.

Poczwarte: Y dla tego: Ze ieśliby dźiatki niemowniątká / rodźicow wiernych: zgołá nie miały być krzczone: tedyć to zá tym pojdźie: że láſká Boża Nowego Teſtámentu / ieſt mnieyſza y węzſza / niżeli ſtárego Teſtámentu: Gdyż iáwna ieſt / że w Stárym Teſtámenćie / Bog dźiatkom ludu ſwego / y nie národzonym ieſzcże / nie tylko láſkę ſwą ofiárował: ále ich też koniecznie obrzezowáć kazał dniá oſmego od národzenia / koniecznie roſkázuiąc áby im nie zábrániano Sákrámentu obrzezánia onego / ktore 4. Láſkę Bożą Nowego Teſtámentu: mnieyſzą y węzſzą czyni niżeli Stárego Teſtámentu.

było znákiem łáski Bożey/ y policzánia onych dźiatek w poczet ludu Bożego. Lecz iż to żadnym sposobem być nie może/ áby łáská Boża Nowego Testámentu/ miáłá być mnieysza y węższa/ á onego Stárego obfitsza y dostátecznieysza: gdyż y sam Bog w Nowym Testámenćie/ obfitszą łáskę swą obiecował przez Jeremiasza: Cap.31.v.31.32.33.34. A Páweł święty zeznawa: Hebr. 8. v.6. Ze y sam Nowy Testáment iest zacnieyszy/ niżeli on Stáry/ y obietnice álbo łáská Nowego Testámentu: gdy ták pisze o Christusie: *Ale teraz náß Biskup, tym zacnieyßego posługowánia dostąpił, im zacnieyßego Przymierza iest Pośrednikiem: ktore w zacnieyßych obietnicách iest vtwierdzone:* Przetoż dźiatki niemowniątká/ rodźicow wiernych: máią być krzczone.

5. Poćiechę kośćiołá Bożego/ y rodźicow wiernych: niszczy.

Popiąte: A dla tego: Zeby tym sposobem/ poćiechá kośćiołá Bożego/ y rodźicow wiernych niszczeć muśiáłá: Jeśli bowiem dźiatki málutkie rodźicow wiernych/ zgołá nie należą do Krztu świętego: tedyć muszą nienależeć y do pocztu kośćiołá Bożego: Gdyż śię wyższey pokazáło: że te tylko Christus Pan krzćić roskazáł/ ktorzy należą do poczłu kośćiołá Bożego: á ktorzy nie bywáią krzczeni/ znák iest pewny/ że nie należą do poczłu kośćiołá Bożego: Co nie iest nic inszego/ tylko niszczyć poćiechę kośćiołá Bożego: Pytam bowiem: skąd ma mieć kośćioł Boży większą poćiechę: iáko kiedy rozumie/ y pewnie wierzy że nie tylko sámi dorośli pokrzczeni: ále y dźiatki málutkie rodźicow wiernych tákże pokrzczone: należą wespoł z nimi do kośćiołá Bożego? Albo z przećiwney strony: skądże kośćioł Boży/ może mieć większy smętek: iáko gdy niemoże tego pewnie rozumieć y wierzyć: áby dźiatki málutkie/ rodźicow wiernych/ do poczłu kośćiołá Bożego/ wespoł z rodźicámi wiernymi/ miáły należeć: ponieważ do nich nie należy znák zwierzchowny/ to iest/ Krzest święty: ktory Pan Jezus włożył ná káżdego/ y roskazał káżdemu

ktoby

ktoby miał być policżon y przyłączon/ w poczet kośćiołá Bożego/ gdy powiedźiał: *Idźćie vczćie wszytkie narody, krzcząc ie*: A co śie tknie Rodźicow wiernych: proszę/ skądże y ći mogą mieć więtszą poćiechę/ álbo też z przećiwney strony smętek: iáko stąd: gdy przez widomy znák Krztu świętego/ vpewnienie biorą: iż wespoł z dźiatkámi swoimi/ choć nowonárodzonymi/ do łáski Bożey/ Przymierza iego/ y pocżtu kośćiołá Bożego należą: co w ten czás bywa/ gdy dźiatki ich krzczone bywáią: Tey záśię poćiechy mieć nie mogą/ gdy widzą y rozumieią: że dźiatki ich do krztu świętego/ ktory iest znákiem łáski Bożey/ im sámym pierwey ofiárowáney: zgołá nie należą/ áni należeć mogą: Ná ktorym mieyscu/ Adwersarze tym śie wymowić nie mogą: áby dźiatki málutkie rodźicow wiernych: poty nie miały należeć do Przymierza Bożego/ y pocżtu kośćiołá Bożego: poki krzczone nie bywáią: Gdyż y w Stárym Zakonie/ Białagłowska płeć/ choć obrzezowána nie byłá: á przećię y białegłowy/ záraz od národzenia swego/ do Przymierza Bożego należáły/ y do pocżtu kośćiołá Bożego: Abowiem nie tylko męszczyzná/ ále y białegłowy były potomstwem Abráhámowym: ktore choć śie ná ćiele swym własnym nie obrzezowáły: obrzezowáły śie iednák ná ćiele męskim: miedzy ktore były policżáne. Nie bez pewnych bowiem przyczyn Bog/ tákowy sposob obrzezánia postánowiwszy/ do ktorego płeć białogłowská nie mogłá być sposobna/ sámę tylko męszczyznę obrzezowáć roskazał: nie oddaláiąc od Przymierza Białychgłow/ ále ie tylko exkluduiąc od bolu z obrzezki/ folguiąc im iáko mdleyszemu naczyniu. To iednák im było miásto obrzezánia/ że śie z obrzezánych Oycow rodźiły: Y dla tegoż też nie mniey/ iedno iáko y męszczyzná/ zá naśienie Abráhámowe pocżytáne były. Tá tedy rzecz/ ktora kośćiołowi Bożemu y rodźicom wiernym/ mnoży osobliwą poćiechę: nie ma być koniecznie od pobożnych zábrániana:

Ratia tego tá iest: że Kościoł Boży / y rodźice wierni: z przystoyney poćiechy nie ma być zdźierany. Lecż iże krzcżenie dźiatek málutkich / rodźicow wiernych / mnoży Kośćiołowi Bożemu / y sámym rodźicom wiernym / onych dźiatek: osobliwą poćiechę: iáko śie pokazáło: Przetoż krzcżenie dźiatek málutkich rodźicow wiernych: koniecżnie nie ma być zábraniáne. A iż śie tego przećie Adwersarze wáżą: Przetoż oni z poćiechy osobliwey y przystoyney: Kośćioł Boży / y rodźice wierne: zdźieráią.

6. Bogu wzgárdę: pokazuie. *Pośoste*: R dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Że śie tym sposobem / sámemu Bogu wzgárdę dźieie: ktory roskazał: áby potomstwo ludu iego / záraz od národzenia swego / iáwnie śie mu y solenniter do znáiomośći y służby iego obowiezowáło: y od wielkośći inszych ludźi niewiernych odłącżáło: iáko śie ex Gen. 17. Cap. pokazáło: Jákim sposobem / obowiezowánia śie Bogu do znáiomośći / y służby iego: tákże odłacżánia śie od wielkośći ludźi niewiernych: iże też iest krzest święty: co śie tákże wyższey dowodnie pokazáło: Przetoż ktorzy Krztu świętego / dźiatkom málutkim / rodźicow wiernych zábraniáią: ći wzgárdę sámemu Bogu cżynią: A iże tákimi są Adwersarze: Przetoż oni Bogu sámemu wzgárdę cżynią.

7. Apostołom śie świętym przećiwi. *Pośiodme*: R dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: że śie Apostołom świętym tym sposobem bespiecżnie przećiwią. Abowiem Apostołowie święći náucżyli: iż ći nie máią być záwśćiągáni od wody krztu świętego / ktorzyby Duchá świętego sobie dárowánego mieli: Bo ták Piotr święty w domu Korneliuszowym będąc powiedźiał: Actor. 10. ✠. 47. *Izáliż może kto zábronić wody, áby ći nie mieli być pokrzcżeni, ktorzy wzięli dar Duchá świętego, iáko y my*: ktory Duch święty: iże y dźiatkom málutkim rodźicow wiernych bywa dawány: iáko Páwel święty vkázuie: gdy 1. Cor. 7. v. 14. pisze: że rodźicow

dźicow

dźicow świetych/ y dźiatki są święte/ y máćice świętey/ vkázuie być święte y látorośtki: Rom. 11. ℣. 16. co iest rzecź własna sámego Duchá świętego poświącáć / y świętymi czynić: iáko tenże Páweł świę-ty: 1. Cor. 6. ℣. 11. zeznawa: Przetoż y Dźiate-czki málutkie/ rodźicow wiernych: nie máią być od wo-dy krztu świętego záwśćiągáne. A iż ich przećię Adwer-sarze od tákiey wody záwśćiągáią: Przetoż Aposto-łom świętym: tym sposobem bespiecznie sprzećiwiáią się.

Poosme: Y dla tego to Adwersarzom nie może być po-zwolono: że oni tym sámym/ iż dźiatki málutkie rodźicow wiernych/ od wody krzu świętego odpycháią: nic inszego nie czynią: tylko ie záraz przy tym odpycháią y od Christu-sá sámego. Bo iż dźiatki rodźicow wiernych/ przychodzą w te czásy do Christusá/ gdy do Krztu świętego bywáią przynoszone: to stąd iáwna: że w ten czás nie w inszym ktorym Imieniu krzczone bywáią/ tylko iáko w Imieniu Oycá/ y Duchá świętego: ták też y w Imieniu sámego Páná Jezusá. Zábraniáć tedy przychodzenia do Páná Jezusá/ dźiateczkom rodźicow wiernych y pobożnych: sam Pan Jezus zákazał: Marc. 10. v. 14. *Dopuśćie málutkim przychodźić do mnie, á nie zábraniaycie im, tákowych bowiem krolestwo Boże*. Kto tedy zábrania/ dźiatek málutkich/ rodźicow wiernych/ krzćić: ten ie od Christusá odpycha: Ratia tego tá iest: Że ten ktory się krzći w Imieniu Christusowym: przychodźi do Christusá: á nie tylko zprostá / káżdy tákowy: odpycha dźiatki málutkie od Christusá/ kto ich krzćić zábrania: ále się przećiwi y sámemu Christusowi/ ktory roskazał: áby nie zábraniano dźiatkom málutkim przychodźić do niego. Lecz iż tákimi są nászy Adwersarze/ ktorzy krzćić dźiatek málutkich/ rodźicow wiernych: zábraniáią: Przetoż oni dźiatki málutkie/ rodźicow wiernych: od Christusá odpycháią: á ták y sámemu się Christusowi przećiwią.

8. Dźiatki málutkie rodźicow wiernych: od Christusá odpycha.

9. Wszytki swoie náśládowce czyni niewiernymi: y dźiatki ich dáru Duchá ś. odsądzą.

Náostátek: A to tu Adwersarzom muśi być zádano: że wszyscy ich słuchacze: muszą zostáwáć niewiernymi/ y potomstwo ich odsądzone muśi być dáru Duchá świętego: Przyczyná tego tá iest: Że wszytkich rodźicow wiernych/ dźiatki/ ktore też sámy máią dar Duchá świętego: máią być krzczone: iáko się wyższey pokazáło: á ktorzy rodźice są y sámi niewierni/ y dźiatki ich nie máią dáru Duchá ś. tych koniecznie dźiatki nie máią być krzczone. Iż tedy náuczyćiele Adwersárscy / zábraniáią krzćić dźiatek málutkich/ słuchaczow swoich: Przetoż tym sámym słuchacze swoie: pokázuią być niewiernymi: y dźiatki ich málutkie niemáiącymi dáru Duchá świętego: Bo ieśliby ich słuchacze byli wierni / y dźiatki ich ieśliby miáły dar Duchá ś. tedyby nie zábraniáli krzćić dźiatek takowych málutkich słuchaczow swoich: podług náuki Pismá Bożego: Ale iż przećię krzćić ich zábraniáią: Przetoż tym sámym znáć dawáią iáwnie: że wszyscy ich słuchacze są niewierni: y dźiatki ich máłe niemowniątká dáru Duchá świętego nie máią. A ták máią być zá co Pásterzom swym Adwersárskim / ich słuchacze powinni: że zábraniáiąc krzćić dźiatek ich málutkich: y sáme czynią niewiernymi: y dźiatki ich własne málutkie dáru Duchá świętego odsądzáią. A toć iest słuszne niesłuszney sentenciey Adwersárskiey zgánienie: z sámych dowodow Pismá świętego.

OBRONA MIEYSC PISMA SWIETEGO.

Okołwszy Adwersarze/ w swoim zdániu/ o Ponurzeniu wodnym: Definicią táką iáka się im zdáłá: y o ktorey się aż do tąd tráktowáło: záraz ná to się vdáli: áby przewieść mogli: że do tey Ceremoniey/ iáko oni ták

krzest świety zową: niemowniątká nie należą: Racie nie ktore ku zburzeniu tego przynoszą.

Pierwsza Racia.

W ktorey twierdzą: iákoby o tym żadnego roskazánia nie miáło być: że niemowniątká máią być krzczone.

Ná to odpowiádam.

To Adwersarzom nie może być pozwolono. *Naprzod*: Dla tego: że sie temu iuż wyższey przećiwna rzecz pokazáłá: nád ktorą tu co inszego Adwersarze wnosić nie mogą.

Powtore: Dla tego: Że sie ná tym bárzo mylą Adwersarze: Aby nie miáło być o tym roskazánia: że niemowniątká máią być krzczone: Bo gdy Pan Iezus vczniom swoim/ álbo Apostołom roskázuie: Matt.28.v.19. *Idąc tedy, vczćie wszytkie narody, krzcząc ie*: Tedy w tym roskazániu zámyka krzczenie y niemowniątek: Ratia tego tá iest: że nietylko dorośli/ále y niemowniątká są narodem: A Christus Pan/ roskazał krzćić wszytkie narody. Iesliby to tedy chćieli Adwersarze przewieść: że w tym Generálnym roskazániu Christusá Páná/ krzczenia wszytkich narodow: nie zámyka sie też roskazánie krzczenia niemowniątek máłych: tedyby im tego pierwey dowieść potrzebá: że niemowniątká máłe nie są narodem. Lecz iż tego Adwersarze nigdy nie dowiodą: Przetoż w roskazániu Generálnym Christusá Páná/ krzczenia wszytkich narodow: zámyka sie też roskazánie krzczenia niemowniątek máłych.

Wyráźne roskazánie krzczenia dziatek máłych: rodźicow wiernych: zámyka sie w powszechnym roskazániu Christusowym: krzczenia wszytkich narodow.

Potrzećie: Y dla tego: Że iesliby zprostá dla tego/ niemowniątká máłe/ rodźicow wiernych: nie miáły być krzczone: iże tego Christus Pan/ totidem verbis, iáko chcą mieć Adwersarze/ nie roskázuie/ to iest/ áby miáło być gdźie od niego w ten sposob rzeczono: *Krzćićie dźiatki máłe niemowniątká*: tedyćby tymże práwe żaden áni z ludźi doro-

Adwersarze nie tylko wszytki dźiatki máłe/ á-

le y wſzytki ludźi doroſłe Krztu ś. odſądzaią.

doroſłych muśiał nie być krzczony. Bo iáko tego nigdźie/ ták wyráźnie Chriſtus Pan nie rzekł: *Krzćićie niemowniątká máłe.* Ták áni tego: *Krzćićie tylko doroſłe, krzćićie tylko męże, álbo niewiáſty, &c.* Jeśliby to tedy miáłá być ważna y doſtáteczna przyczyná/ odſądźić dla tego niemowniątká máłe krztu świętego: iże Chriſtus Pan/ nigdźie tego ták wyráźnie nie rzekł: *Krzćićie niemowniątká máłe:* tedyć tymże práwem/ muśiáłáby to być ważna y doſtáteczna przyczyná: odſądźić y doroſłe/ męże/ álbo niewiáſty/ Krztu świętego/ dla tego: że też tego Chriſtus Pan/ nigdźie ták wyráźnie nie rzekł: *Krzćićie tylko doroſłe, męże álbo niewiáſty.* Lecz iże to tym ſpoſobem/ nie może być ſłuſznie y przyſtoynie zámykano o doroſłych: áby dla tego nie mieli być krzczeni: iże Chriſtus Pan/ nigdźie tego ták wyráźnie nie rzekł: *Krzćićie tylko doroſłe, &c.* Gdyż doſyć ná tym/ że też wßytkie narody roſkazał krzćić: ktore roſkazał vczyć: Przetoż tymże ſpoſobem: nie może to być ſłuſznie áni przyſtoynie o niemowniątkách máłych zámykano: áby dla tego nie miáły być krzczone: iże Pan Chriſtus nigdźie tego ták wyráźnie nie rzekł: *Krzćićie niemowniątká máłe.* Doſyć bowiem y tu ná tym: że roſkazał krzćić wßytkie narody.

Poczwarte: Dla tego: Żeby rownymże ſpoſobem/ Adwerſarzom y to zá wymyſł muśiáło być poczytano: Że oni do Wieczerzy świętey Páná Jezuſowey/ (ieśliż śie ią v nich ták zwáć godźi) białegłowy śmiele przypuſzczáć: gdyż też o tey rzeczy niemáß tákże żadnego oſobnego y wyráźnego roſkazánia/ od Chriſtuſá Páná w Piśmie świętym podánego. Ale ieśliż to/ zá wymyſł/ Adwerſarzom nie może być poczytáno: że białegłowy do Wieczerzy ś. Páńſkiey przypuſzczáią: choć o tey rzeczy żadnego wyráźnego áni oſobnego roſkazánia od Chriſtuſá Páná/ podánego nie máiąc: Gdyż śie to w tym zámyka/ co ſam Syn Boży *Generaliter* powiedźiał: Matt. 26. ℣. 27. *Pyjćie*

Adwerſarze Białegłowy do Wieczerzy ś. Páná Jezuſowey: przypuſzczáią: choć o tym żadnego wyráźnego oſobnego roſkazánia nie máią

z tego wßyscy. Albo co Páweł ś. nápisał: 1. Cor. 11. ✝. 27. *Ktobykolwiek iadł ten chleb, álbo pił ten kubek Páński, &c.* Tedyć pogotowiu y to/ zá wymyśl nie może być poczytano: áby niemowniatká máłe były krzczone: choć o tey rzeczy żadnego wyráżnego y osobnego roſkazánia od Chrystusá Páná podánego niemáß.

Popiąte: Widzimy to y z náuki Piotrá świętego: ktory roſkazánie Generálne Krztu świętego: nie tylko do dorosłych/ ále iáwnie y do niemowniątek restringuie: Abowiem ták Actor. 2. v. 39. do onych Zydow mowi: *Niechay ſie káżdy z was okrzći w Imie Iezuſá Chryſtuſá, ná odpuſzczenie grzechow: Abowiem wam tá obietnicá ieſt y wáſzym, y dziatkom* (NOTA) *wáſzym.* Ktorymi słowy/ iáwnie Piotr święty znáć dawa: że Krzest święty: iáko dorosłym/ ták też y dziatkom máłym należy: Bo ieśliby nie należał: nicby było po tym Piotrowi świętemu: gdzie mowi o Krzćie dorosłych: krzćić ſie im roſkázuiąc: wspominác záraz przy tym y dziatki ich: mowię/ nicby było po tym Piotrowi ś. ieśliby był rozumiał: że Generálne roſkázánie od Chrystusá Páná/ krzczenia wßytkich narodow: nie ma ſie też ściągáć y do dziatek máłych. Lecz iże to przećie Piotr święty ná tym mieyscu czyni: Przetoż tym dáie iáwnie znáć: że Generálne roſkázánie Chrystusá Páná/ krzczenia wßytkich narodow: ściąga ſie też y do dziatek máłych. Co ießcze káżdy pobożny tym więcey obaczy/ gdy ſie tym słowom Piotrá świętego dobrze przypátrzy/ y sposobowi mowy/ ktora w nich Piotr święty záchowuie: Mowi bowiem napierwey: *Niechay ſie káżdy z was okrzći w Imieniu Iezuſá Chryſtuſá:* iáwnie káżdemu z nich roſkázuiąc ſie krzćić. Lecz iże y dziatki málutkie onych Zydow/ do ktorych Piotr ś. te słowá mowił: były też z onych Zydow: Przetoż y dziatkom málutkim onych Zydow/ roſkázował ſie krzćić. Chybáby mogli dowieść z Pismá świętego Adwersarze: że ná on czás oni Zydowie/

Słowá Piotrá ś ktorymi Generálne słowá Chrystusá Páná: o krzczeniu wßytkich narodow: do krzczenia y dziatek máłych / rodzicow wiernych: osobnie restringuie.

wie/ nie mieli máłych dziatek: gdy te słowá Piotr święty do nich mowił: ktoreby były z nich: ále wszytkie dziatki ná on czás mieli nie inákße: tylko doroste: Albo/ że dziatki onych Zydow/ ktore były w ten czás málutkie/ gdy te słowá Piotr święty do nich mowił: poty nie były dziatkámi onych Zydow: poki nie dorosły: Ale iże tego wszytkiego Adwersarze z Pismá świętego nie dowiodą: Przetoż y dziatki málutkie onych Zydow: Piotr święty kazał krzćić: gdy mowił: áby sie był káżdy z onych Zydow: okrzćił w Imieniu Jezusá Christusá. Mowi potym Piotr święty: *Niechay sie káżdy z was okrzći w Imie Iezusá Christusá, ná odpußczenie grzechow: á weźmiećie dar Duchá świętego, wam bowiem tá obietnicá vczyniona, y dziatkom wáßym.* Jáwnie/ tym wszytkim roskázuiąc sie krzćić: w Imie Páná Jezusá Christusá: ktorym iest obietnicá odpußczenia grzechow/ y dáru Duchá świętego vczyniena. Lecz iże y dziatkom wszytkim onych Zydow/ do ktorych należą/ nie tylko doroste/ ále y niemowniątká máłe: byłá obietnicá odpußczenia grzechow/ y dáru Duchá świętego vczyniona: Bo o tey obietnicy zrzetelnie Piotr święty powiáda: *Wam tá obietnicá iest vczyniona, y dziatkom wáßym.* Przetoż nie tylko dorosłym/ ále y dziatkom máłym niemowniątkom/ onych Zydow/ kazał sie Piotr ś. krzćić: w Imieniu Jezusá Christusá: czego/ iákom rzekł/ nigdyby sie był Piotr święty nie ważył: by był nie rozumiał/ iż sie krzczenie máłych dziatek niemowniątek: zámyka w Generálnym Christusá Páná roskazániu: o krzczeniu wszytkich narodow.

Poßoste: Przywiodę ieszcze Adwersarzom z Pismá ś. podobny przykład: gdźie Pismo święte/ w teyże máteryey/ mowiąc Generaliter, á miánowićie o dorosłych: w tym záraz y to co iest speciale zámyka. Pisze Páweł święty 1. Cor. 10. ℣. 1. 2. o onych Oycách Stározakonnych: *Oycowie náßy wßyscy byli pod obłokiem, y wßyscy przez morze*

przeßli:

przeszli: y wszyscy w Moyżeszu pokrzczeni są, w obłoku, y w morzu. Pisze Apostoł święty o sámych tylko dorosłych ná on czás Oycách: że oni byli pod obłokiem: że wszyscy przeszli morze/ wszyscy pokrzczeni w Moyżeszu/ obłoku/ y w morzu: A tego nie pisze: áby y niewiásty/ y dźiatki máłe. Skąd/ kiedybyśmy chćieli/ ták iáko Adwersarze Pismo święte wykłádáć/ álbo ráczey szpoćić: tedybyśmy muśieli záraz zprostá inferowáć: Ergo białegłowy onych Izráelitow/ áni dźiatki ich máłe/ nie były pod onym obłokiem/ nie przeszły przez morze/ nie są pokrzczone w Moyżeszu/ obłoku/ y morzu: Przyczyná tego tá iest: że to wszytko Páweł ś. tylko do sámych wszytkich Oycow dorosłych restringuie. Ale ieśliż to stąd słusznie nie może być zámykáno: áby białegłowy Izráelitow/ y dźiatki ich máłe/ nie miáły być pod onym obłokiem: przez morze przeyść/ pokrzczone być w Moyżeszu/ obłoku/ y morzu: á zwłaszczá że Pismo święte zrzetelnie zeznawa: iż nie tylko mężowie dorośli/ wyszli z Egiptskiey źiemie/ do źiemie obiecáney: ále y dźieći: Bo ták pisze Moyżesz: Exod. 12. ℣. 37. *Y poszli synowie Izráelowi z Rámesá do Sukotá, iáko sześć kroć sto tyśiecy pieszych mężow, okrom dźieći y niewiast:* Przetoż y to nie może być stąd słusznie zámykano/ tymże práwem/ áby dla tego niemowniątká nie miáły być krzczone: iże tego ták wyráźnie nie nápisano.

Przykład Izráelitow pokrzczonych w Moyżeszu/ Obłoku/ y Morzu: ktory sie przećiwi przedśięwźięćiu Adwersárskiemu: o nie krzczeniu dźiatek málutkich rodźicow wiernych.

Pośiodme: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: że z tegoż sámego mieyscá pomienionego/ pokázuie sie to: iż iáko do dźiatek málutkich należy krztu świętego figurá: ták pogotowiu należy do nich y sam krzest święty. Bo iż do dźiatek máłych należy krztu świętego figurá: to sie stąd pokázuie: że iáko nie tylko dorośli oni Izráelitowie/ przeszli byli przez morze/ ále y dźiatki ich máłe wespoł z nimi: co sie pokazáło: ták też nie [illegible] ko sámi dorośli Izráelitowie/ pokrzczeni byli w obłoku/ Moiżeszu/ y morzu: ále y dźiatki ich máłe. Ktory krzest

Do dźiatek máluczkich rodźicow wiernych [illegible]

Izráelitow/ zrzetelnie Páwel święty náżywa: figura: gdy mowi: 1. Cor. 10. ṽ. 11. *A toć wszytko w figurze przytrafiáło się im.* Poniewaz tedy do dziatek málutkich/ rodzicow wiernych: należy krztu świętego figurá: iáko należáłá do dziatek onych Izráelitow: Przetoż należy do nich y sam krzest święty. A ieśli im przećie nie należy krzest święty: tedyćby im nigdy nie mogłá należeć áni krztu świętego figurá: Gdyż te rzeczy ták są miedzy sobą związáne: że komu nie należy rzeczy iákiey figurá: temu nie może należeć y rzecz sámá ktora bywa figurowána. Lecz iże przećie należáłá dziatkom máłym onych wiernych Izráelitow Krztu świętego figurá: Przetoż tákimże dziatkom máłym/ rodzicow wiernych: należy y sam Krzest święty.

Poosme: A ieśli ieszcze o to Adwersarzom idzie: Że dziatki málutkie rodzicow wiernych/ y dla tego nie máią być krzczone: iże te wszystkie narody/ ktore roskazał Pan Christus krzćić: roskazał te: pierwey vczyć: á dziatki málutkie vczone być nie mogą: tedy y to nic przedsięwzięćia Adwersárskiego rátowáć nie może: Bo to tylko o sámych dorosłych tákich ma być rozumiano: z iákich pospolićie on pierwszy kośćioł był zbierány. A był pospolićie zbierány z osob ludzkich dorosłych: ktore przedtym były niewierne. Te tedy pierwey potrzebá było/według roskazánia Christusowego vczyć/ á potym krzćić: y ták widomie one do kośćiołá Bożego przyimowáć: odłączáiąc ie od inszych/ ktorzy nie byli z teyże liczby. Ale o dziatkách máłych rodzicow wiernych: spráwá idźie ináczey: Bo te/ choć nie mogą być záraz vczone/ gdy się narodzą: iednák przećię: iż się w kośćiele Bożym porodziły/ y są vczniámi Christusowymi: Do tego: Że ich on sam nieiákim pewnym sposobem/ choć táiemnym/ vczy/ y Duchem świętym dáruie: iáko się wyższey pokazáło: tedy przećię máią być krzczone: Gdyż się pokazáło y to/ że w powszechnym

O iákich ludziach/to ma być rozumiano/ ktore pierwey Christus Pan kazał vczyć/á potym krzćić: y iże to nie znośi dziatek máłych rodzicow wiernych: krzczenia.

chnym rozkazániu Christusá/ o krzczeniu wszytkich narodow: y dźiatki málutkie zámykáią śię. Pokazáło śię y to/ że dźiatki/ ktore śię w pośrodku kośćiołá Bożego rodzą: záraz od żywotá mátek swych/ według własnośći Przymierza Bożego/ do Christusá/ y kośćiołá iego iescze pierwey náleżą: niżeliby mogły być vczone: A przetoż dla tego/ przed wyuczeniem śie swoim: máią być krzczone.

Podziewiąte: A iesli przećie dla tego/ dźiatki niemowniątká/rodźicow wiernych/nie máią być krzczone: áżby były pierwey doskonále o rzeczách zbáwiennych wyuczone: tedyć to zá tym poydźie: że y sam Christus Pan źle vczynił: iże niedoskonále wyuczone/krzćić vczniom swoim roskazał: Abowiem to Greckie słowko μαθητεύσατε, ktore Máthcusz święty: Cap.28.v.19. kłádźie: znáczy nie tego ktory iuż wszytko vmie/ ále ktory śię vczyć poczyna/ álbo ktory śię vczniem stawa. Lecz iż to o Pánu Christuśie/ nie może być słusznie mowiono: Przetoż to zá tym zostawa: że y niemowniątká rodźicow wiernych: pierwey mogą być krzczone: niżeli doskonále o rzeczách zbáwiennych będą wyuczone.

Christus tych kazał krzćić/ktorzy śie vczniami stawáli: nie ktorzy iuż wszytko vmieli.

Podziesiąte: Y dla tego to Adwersárzom nie może być pozwolono: Że sam Christus Pan/ w tych słowiech pomienionych v Máthcuszá świetego/ do tego/ áby śie kto mogł zostáć vczniem iego; nie tylko to rzeczą potrzebną vkázuie: áby śie począł vczyć: ále áby też był záraz okrzczony: Bo to oboie pospołu z sobą zwiezuie/ gdy mowi: *Czyńćie vczniámi wszytkie narody, krzcząc ie.* Dáiąc znáć/ że ten żadnym sposobem zá zupełnego vczniá iego/ nie może być vznány: ktoryby śie nie okrzćił. Niedyby tedy krzest święty/nie czynił vczniá Christusowego: tedyby to mogło być o niemowniątkách rodźicow wiernych zámykano: że nie máią być pierwey krzczone: niżeli będą wyuczone. Lecz iże Christus Pan/ iáwnie vkázuie/że Krzest święty/ czyni vczniá Christusowego: bo w tych słowiech: *Czyńćie*

Aby śie kto mogł zostáć vczniem Christusowym: dwie rzeczy potrzebne: Aby śie począł vczyć: y áby był okrzczony.

vczniámi

vczniámi wszytkie narody, krzcząc ie: Krzest świety/iáwnie środkiem/ álbo sposobem ostawánia sie vczniem Christusowym: być vkázuie: Przetoż to zá tym/ o niemowniątkách rodźiców wiernych: nie może być zámykano: áby nie miáły być pierwey krzczone: niżeli będą wyuczone.

Po iedenaste: Y dla tego to przedsięwźięcie Adwersárskie ostáć sie nie może: Że vczniem káżdy ten ma być rozumiány/ ktory iest ad eum modum positus, & tali potentia præditus: że może być vczony: Bo ieśliby tego pierwey nie miał: nie mogłby być vczniem: á káżdego tákowego Christus Pan krzćić roskázuie. Lecz iże y niemowniątká/ ad eum modum positi sunt, & tali potentia præditi: że mogą być vczone: czego żaden záprzec nie może/y sámá experientia poświádcza: Przetoż y niemowniątká Christus Pan/ krzćić roskázuie.

Vczniem / kto własnie ma być rozumiány.

Naostátek: A ieśli ieszcze y dla tego/niemowniątká rodźiców wiernych: nie máią być krzczone: iże poki niemowniątkámi zostawáią: nie mogą ieszcze w ten czás zrozumiewáć spráwy Krztu świetego: tedyć to zá tym pojdźie: Że w Stárym Zakonie / sam Bog/ niesłusznie był roskazał obrzezowáć niemowniątká / ośmego dniá po ich národzeniu: ktore też ieszcze w ten czás rozumieć nie mogły: spráwy obrzezánia. Lecz iż ich przećię roskázował obrzezowáć: Przetoż tym dał znáć: Że y teraz/ niemowniątká rodźiców wiernych/ słusznie máią być krzczone: choć ieszcze/iáka iest spráwá Krzest świety: rozumieć nie mogą. Nie vmnieysza sie tedy nic przez to powagi Krztu świetego / gdy niemowniątká/ nie rozumieiąc ieszcze tey spráwy świetey: bywáią krzczone: Iáko sie nic vmnieyszáło nic powagi onego obrzezánia: choć dźiatki one málutkie/ktore były ośmego dniá od národzenia swego obrzezowáne: tey spráwy rozumieć nie mogły: Gdyż Sákrámentá świete/ powagę swoie máią nie od kogo inszego: tylko od tego ktory ich iest Autorem/ y postánowcą / to iest/ od Bogá.

Choć niemowniątká/nie zrozumiewáią spráwy Krztu ś. iednák dla tego od krztu ś. nie máią być odpycháne.

A ieśli

A ieśli iesscże y o to Adwersarzom idźie: Ze sam Christus Pan/ Marc.16.℣.16. Wiárę pierwey potrzebną temu vkázuie: ktoryby miał być krzczony: á wiárę nie inszą: tylko z opowiádánia Ewángeliey: Bo ták powiedźiał: *Idąc ná wszytek świát, opowiádayćie Ewángelią wszelkiemu stworzenitu. kto vwierzy á okrżći sie, zbáwion będźie:* Ktorey wiáry/iże niemowniątká z opowiádánia Ewángeliey nie máią: Przetoż też krzczone być nie máią: Tedy y to Adwersarzom nic pomoc/ á nam záwádźić nie może.

Naprzod: Dla tego: Ze mieć wiárę z opowiádánia Ewángeliey/ tylko o dorosłych/ iest rzecż prawdźiwa/ o dorosłych mowię/ niewiernych: w ktorych potrzebá áby pierwey wiárá byłá/ álbo wyznánie wiáry: niżeli będą okrzczeni: Gdyż bez tey żadnym sposobem nie mogliby sie ostáć vcżniámi Christusowymi/ áni przez Krzest świety/ do kośćiołá iego przyłącżonymi: Y o tych ći to włáśnie ma być rozumiána tá Christusowá obietnicá: *Kto vwierzy, á okrżći sie, zbáwion będźie.* Ale o niemowniątkách ktore sie porodźiły z rodźicow wiernych/ y w pośrod kośćiołá Bożego: ma być rozumiano ináczey: Abowiem tym dosyć iest do Krztu świetego/ poświecenie ich/ y odrodzenie przez Duchá świetego: Vrodźić sie záśie w pośrod kośćiołá Bożego/ y z rodźicow wiernych: iest im ná mieyscu wiáry/ y wyznánia oney. A ieśli ináczey: tedyćby wszytkie niemowniątká/ choć rodźicow wiernych: nie będąc iesscże okrzczone: muśiáły być potępione.

Wiárá z opowiádánia Ewángeliey: tylko dorosłym dawána bywa: A zátym pokázuie sie. Iż choćdźia tki máłutkie rodźicow wiernych: z opowiádánia Ewángeliey: wiáry nie máią: ie dnák z prosta dla tego/ áni wiáry/ áni krztu ś. odsadzáne być nie mogą.

Powtore: Pokázuie sie to y z sámey okolicżnośći cżásu/ y z włásnośći rzecży: że te słowá Christusá Páná/ v Márká świetego Cap. 16. położone: naywłáśniey/ y owszem tylko o sámych dorosłych ludźiách niewiernych/ á nie o niemowniątkách rodźicow wiernych: máią być rozumiáne. Rzecż to bowiem pewna/ że te narody/ do ktorych wszytkich z opowiádániem Ewángeliey/ Christus Pan/ Apostołom swoim/kazał iść: były narody niewierne przed o-

nym czásem: Bo ieśli ináczey: tedyćby Christus Pan / dopiero ná przyszły czás / nie mogł był vwierzenia ich: wspominác: mowiąc: *A kto vwierzy.* Pewna y to przy tym muśi być: że też narody / ktore dopiero w przyszły czás miáły vwierzáć / zá przyściem Apostołow Páná Jezusowych do nich: byli ludźie dorośli: Bo im pierwey kazał Pan Jezus Ewángelią opowiádáć: ktorey nie mogą sposobnie słucháć inszy: tylko dorośli: y owszem y sámi Apostołowie / nie mogli sposobnie Ewángeliey opowiádáć inszym: tylko dorosłym: Co się y po dźiś dźień dźieie we wszystkich kośćielech Christusowych: Gdyż táki porządek roskazánia y słow Páná Christusowych / Márek święty vkázuie: Cap. 16. ℣. 15. 16. *Idąc ná wszytek świát, opowiádayćie Ewángelią wszelkiemu stworzeniu: kto vwierzy á okrźći się, zbáwion będźie: á kto nie vwierzy, będźie potępion.* Kiedyby tedy / te słowá / od Christusá Páná były rzeczone: o ludźiach wiernych dorosłych: á zátym y o niemowniątkách ich / z nich / iáko z rodźicow wiernych zrodzonych: tedyby to słusznie Adwersarze / z tych słow Christusowych mogli inferowáć: iż się zgołá niemowniątek rodźicow tákowych: krzćić nie godźi. Lecz iż się pokazáło / z sámych tychże słow Páná Christusowych: że te słowá / od Christusá Páná wyrzeczone są: nie o dorosłych ludźiach wiernych: ále o dorosłych niewiernych: á zátym y o potomstwie ich: ktorego nie godźiło się pierwey krzćić / iáko y sámych dorosłych / álbo rodźicow onego potomstwá: áż pierwey rodźice ich vwierzyli / y okrzczeni byli: ktory rząd y do tego czásu / w kośćiele Christusowym / około tákowych ludźi / y potomstwá ich: záchowywáć się ma: Przetoż z tych słow Christusowych / Adwersarze nie mogą słusznie inferowáć: o niemowniątkách z rodźicow wiernych zrodzonych: iákoby się zgołá: niemowniątek rodźicow tákowych: nie godźiło krzćić.

Potrzećie: Pokázuie się to y z tych słow Christusowych:

ktore Márek święty opiſuie: Iż te tu tylko wſzytkie niewierne / Chriſtus Pan / ode krztu świętego exkluduie: ktorzy zproſtá ſą niewiernymi / álbo ktorzy ieſzcże żadnym ſpoſobem nie pokázuią ſie wiernymi: áni Actu, áni Profeſsione, áni inclinatione: Bo do tákich zgołá Apoſtołowie byli poſtáni z opowiádániem Ewángeliey: ktorzy ieſzcże / áni ſkutkiem / áni wyznawániem / áni nákłonieniem wiernymi nie byli. Lecż iż wſzytkie niemowniątká rodźicow wiernych / pokázuią ſie wiernymi: choć ieſzcże nie Actu, ále Profeſsia, y inclinatia: że ſą dźiatkámi rodźicow wiernych: Przetoż niemowniątek rodźicow wiernych: Chriſtus Pan od krztu nie exkluduie.

Dźiatki málutkie / rodźicow wiernych, iáko ſą wierne.

Poczwarte: A ieśliby záraz dla tego / dźiatki rodźicow wiernych: miáły zgołá zoſtáwáć niewierne: iże ná ſámym początku żyćia ſwego ná świećie: deſtituuntur organis ad Actualem fidem neceſſarijs: tedyćby ſie zgołá Chriſtuſowi Pánu nie mogły podobáć: Gdyż Generálny ieſt on Duchá Bożego wyrok: *Bez wiáry nie można ieſt, áby ſie kto miał podobáć Bogu*. Hebr. 11. ℣. 6. Lecż iże dźiatki máłe niemowniątká / rodźicow wiernych: podobáią ſie Pánu Chriſtuſowi: czego tym dowodźi: że ich kazał do śiebie przywodźić: Marc. 10. v. 14. *Dopuśććie dźiatkom máluczkim przychodźić do mnie*. Przetoż záraz dla tego, dźiatki máłe niemowniątká: rodźicow wiernych: nie ſą zgołá niewierne: iże ná ſámym początku żyćia ſwego ná świećie: deſtituuntur organis ad Actualem fidem neceſſarijs. A zátym ſłuſznie máią być krzczone.

Bez wiáry nikt nie podoba ſie Bogu: zátym y dźiatki máłe rodźicow wiernych: ieśli wiáry nie máią.

Popiąte: A ieśliby to przećie miáłá być prawdá: że zgołá we wſzytkim / niemowniątká rodźicow wiernych: wiáry máią być odſądzone: dla tego: że ipſo Actu ſecundo, wiáry mieć / áni pokázowáć nie mogą: tedyćby y to przy tym záraz muśiáłá być prawdá: że też dla tego / zgołá we wſzytkim: tákowe niemowniątká / właſnośći człowieczych będą muśiáły być odſądzone: że Actu ipſo

Choć dźiatki máłe / rodźicow wiernych: Actu ſecundo: wiáry nie máią ani pokázuią.

 ſecundo

ia: iednák dla tego wiáry ſie nie odſadzáią.

ſecundo, tego co ieſt cżłowieku włáſnego: záraz mieć nie mogą: to ieſt: nie mogą záraz mowić/ rozpráwiáć/ rozumu mieć: ⁊c. Ktore rzeczy ſą włáſne tylko cżłowieká ſámego. Lecż ieśliż to być nie może/ áby tákowe niemowniątká/ zgołá we wſzytkim/ miáły być dla tego właſności cżłowieczych odſądzone: iże Actu ipſo ſecundo, tego/ co ieſt cżłowieku włáſnego: nie máią: Gdyż te rzeczy/ cżłowieku/ nie tylko Actu ipſo ſecundo, ále y potentia, álbo Actu primo, qui eſt initium ſecundi, álbo ex inclinatione: przywłaſzczáne bywáią: Tedyć pogotowiu y to nie może być: áby zgołá we wſzytkim/ niemowniątká rodzicow wiernych/ dla tego miáły być wiáry odſądzáne: iże Actu ipſo ſecundo, wiáry mieć/ áni pokázowáć nie mogą: Gdyż y te rzeczy/ niemowniątkom rodzicow wiernych: nie tylko: Actu ipſo ſecundo, ále y potentia, álbo Actu primo, qui eſt initium ſecundi: álbo ex inclinatione przywłaſzczone bywáią. Chce iednák/ áby to było rozumiano / non de inclinatione ex carne, vel natura: ále o inclináciey z Duchá świętego/ y z łáſki im obiecáney. Abowiem Duch święty/ ná prożno niemowniątkom rodzicow wiernych nie bywa dawány: iáko przykład świádcży Janá świętego Krzćiciela: Luc. 1. v. 41. y Jeremiaſzá: Ierem. 1. Cap. ✠. 5. Ktory Duch święty/ iż y inſzym wſzyſtkim/ niemowniątkom rodzicow wiernych należy: wyżſzey doſtátecżnie z świádectwá Piſmá ś. pokazáło ſie. Ktora inclinátia/ ktorą Duch święty wykonywa w dziatecżkách tákowych: ieſt álbo zgołá ſámą wiárą: álbo cżęśćią y pocżątkiem wiáry. A nád to nie może nic być ſłuſznieyſzego pokazáno.

Dziatkom naymnieyſzym: ſam Chriſtus: wiáre przyznawa.

Poſzoſte: Y tym tego dowodzą: że iáwne ſą one słowá ſámego Syná Bożego/ ktorymi zrzetelnie dziatkom málutkim wiáre przyznawa: gdy mowi Marc. 9. ✠. 42. *Ktoby zgorſzył iednego z namnieyſzych tych, ktorzy w mię wierzą.* Poniewaz tedy dziatki máluttkie / máią wiáre w

Chri-

Christusá: iáko im ią sam Pan Christus w tych słowiech przysadza: Przetoż też słusznie máią być krzczone.

Po śiodme: Dowodzę tego y tym: Że wszelki/ ktoremu właśnie krolestwo Boże należy/ y bywa przysadzone od sámego Christusá: koniecznie wiárę mieć muśi w tegoż Christusá: Ratia tego tá iest: Że Pismo święte vkázuie: iż inszy nie może dźiedźiczyć żywotá wiecznego/ ktory sie przez krolestwo Boże rozumie: tylko ten: ktory wierzy w Christusá: Bo ták sam Christus vkazuie: Ioan. 3.v.36. gdy mowi: *Kto wierzy w Syná, ma żywot wieczny.* Lecz iże dźiatkom málutkim niemowniątkom/ rodźicow wiernych/ krolestwo Boże właśnie należy/ y bywa przysadzáne od Christusá sámego: Marc. 10. v. 14. gdy do vczniow swoich mowi: *Dopuśććie dźiateczkom málutkim przychodźić do mnie, áni zábraniayćie im, tákowych iest bowiem krolestwo Boże:* Przetoż dźiatki málutkie niemowniątká/ rodźicow wiernych: máią wiárę w tegoż Christusá. A ták máią być krzczone.

Krolestwá Bożego dźiedźicámi: sámi tylko wierzacy w Christusá: zostawáią: zá czym y dźiatki málutkie wiárę máią: poniewaź im krolestwo Boże należy.

Po ośme: Ci wszyscy/ ktorym sie inszy dorośli/ powinni ostawáć podobnymi: w przyimowániu krolestwá Bożego: muszą mieć wiárę: Ratia tego tá iest: Że żaden dorosły/ nie może wniść ináczey do niebá: tylko áżby miał wiárę. Lecz iże dźiatkom málutkim rodźicow wiernych: powinni sie podobnymi ostawáć y inszy dorośli: w przyimowániu krolestwá Bożego: Bo ták Christus Pan roskázuie: Marc.10.v.15. pod przyśięgą: *Záprawdę powiádam wam, ktokolwiek nie przyimie krolestwá Bożego iáko dźiećiątko, żadnym sposobem nie wnidźie do niego.* Przetoż dźiatki málutkie/ rodźicow wiernych: muszą mieć wiárę: A ták máią być krzczone.

W przyimowániu krolestwá Bożego: dorośli máią sie ostáwáć podobni dźiateczkom málym: á zátym sie zámyka: że dźiatki málé maią wiárę.

Po dźiewiąte: Jeśliby to prawdá miáłá być: że niemowniątká rodźicow wiernych/ dla tego wiáry nie mogą mieć: iże opowiádánia Ewángeliey słucháć y rozumieć nie mogą: tedyćby to zá tym iść muśiáło: że Bog oprocz

opowiádánia Ewángeliey: zgołá ináczey wiáry dáć nie może: á ták iest alligatus ad causas secundas. Lecz iże Bog/ álbo Duch święty/ wiárę dawáć może y oprocz opowiádánia Ewángeliey: áni iest alligatus ad causas secundas: iáko Páweł święty vkázuie: 1. Cor. 12. v. 9. gdy mowi: *Drugiemu bywa dawána wiárá, przez tegoż Duchá.* A niżey v. 11. zámyká y o wierze/ y o inszych dárzech/ ktorymi száfuie Duch święty: *Ale te wszytkie rzeczy spráwuie ieden, y tenże Duch, vdzielaiąc ich z osobná káżdemu iáko chce:* Przetoż to nie może być prawdá/ áby niemowniątká rodźicow wiernych: dla tego wiáry mieć nie mogły: iże opowiádánia Ewángeliey słucháć y rozumieć nie mogą.

Adwersarze przywiezuią Bogá: ad causas secundas.

Po dziesiąte: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Ze ieśliby to przećię miáłá być prawdá: że nikt/ áni dźiatki málutkie rodźicow wiernych: ináczey wiáry mieć nie mogą: tylko z opowiádánia Ewángeliey: tedyć to zá tym znowu będźie iść muśiáło: że sámo przez się opowiádánie/ y słuchánie Ewángeliey: wiárę dawa. Lecz iże Pismo święte przećiwną rzecz vkázuie/ to iest/ iż Ze sam Bog wiárę dawa/ y onę do sercá wlewa: iáko Páweł święty vkázuie: 1.Cor. 3. v.7. *A ták ám ten ktory sczepi, iest co, áni ktory pokrapia: ále Bog ktory dáie wzrost.* Czego poświádcza y on przykład Lydiey/ ktorey Pan serce otworzył/ áby byłá słucháłá tego/ co było mowiono od Páwłá świętego: Actor.16.v.14. Przetoż to nie może być prawdá: áby nikt/ áni dźiatki málutkie rodźicow wiernych: ináczey wiáry mieć nie mogły: tylko z opowiádánia Ewángeliey. Z tego tedy wszytkiego/ baczyć iuż káżde serce pobożne łatwie może: że te słowá Christusá Páná/ v Márká świętego: *Kto vwierzy á okrzći sie zbáwion bedzie:* naprzednieyszym względem nie są rzeczone o niemowniątkách rodźicow wiernych: ále o dorosłych ludźiach niewiernych: do ktorych posyłał Pan Jezus Apostoły swoie z opowiádániem Ewángeliey świętey swoiey:

Opowiádánie y słuchánie Ewángeliey: sámo przez się wiáry nie dawa.

iey: Iáwna y to z tego wszystkiego: że niemowniątká rodźicow wiernych: Wiáry w Christusá Páná zgołá odsądzone być nie mogą: choć im ieszcze w ten czás Ewángelia opowiádána być nie może/ áni iey rozumieć mogą: Gdyż ma y inszy osobny sposob táiemny Duch święty/ ktorym wiárę wykonywáć może w sercu człowieczym: y zgołá ią tym sposobem wykonywa/ w máłych niemowniątkách rodźicow wiernych. Pokazáło sie y to zá tym: że iáko Adwersarze/ nie máią żadney słuszney przyczyny/ odsądźić niemowniątká rodźicow wiernych/ wiáry w Christusá prawdźiwey: gdyż im ią y sam Christus Pan iáwnie przyznawa: ták też zá tym: nie máią/ áni zgołá mieć mogą żadney słuszney przyczyny/ dla ktorey by niemowniątká/ rodźicow wiernych: nie miáły być słusznie krzczone: według postánowienia Christusowego. A iż to oni przećię vpornie twierdźić śmieią: iákoby niemowniątká y wiáry zgołá nie miáły mieć/ á zátym áni słusznie krzczone być: Tedy to nie o dźiatkách rodźicow wiernych/ ktorzy są kośćiołem Bożym: ma być rozumiano: ále o dźiatkách rodźicow niewiernych: Bo tákowych dźiatek rodźice/ iáko sámi nie są wiernymi/ áni kośćiołem Bożym/ áni mogą być słusznie krzczeni: ták też y dźiatki ich zostawáią niewierne/ nie są kośćiołem Bożym/ áni mogą być słusznie krzczone. Co poniewaź Adwersarze/ nie tylko o wszystkich inszych niemowniątkách rozumieią: ále rozumieią to y o niemowniątkách słuchaczow swoich: Przetoż tym sámym/ iáko dorosłe słuchácze swoie/ niewiernymi być vkázuią: y iże nie są kośćiołem Bożym: ták też y to zátym vkázuią: że y dźiatki ich słucháczow tákowych: zostawáią niewierne/ nie są kośćiołem Bożym: áni słusznie mogą być z rodźicámi swemi krzczone: Gdyż sie dostáteczńie y dowodnie z Pismá świętego pokazáło: że wiernych rodźicow/ y ktorzy są kośćiołem Bożym y ktorzy zátym są pokrzczeni: też y dźiatki máluczkie są wierne/

są

ſą kośćiołem Bożym: á zátym że ſłuſznie máią być krzczone. A ták y tu znowu Adwerſarze/ do tego rzecż przywiedli: że ſię to y o nich ſámych/ y o ich ſłuchaczách/ y o dźiatkách ich wſzyſtkich wobec zámknąć muśiáło: co ſię też ná oſtátku Cenſury/ wyżſzey/ ná tákowe ich o Krzćie świętym zdánie przypomniáło: Znáć że ſą wodzowie ślepi: ktorzy nie widzą/ álbo widźieć niechcą: do iákiey przepáśći/wielu cnotliwych y pobożnych ſłuchaczow ſwoich: weſpoł y z ich miłym potomſtwem: prowádzą.

DRVGA RATIA.

W ktorey Adwerſarze twierdzą: iákoby nigdźie w Piſmie świętym nie miáło być przykłádu: gdźieby kiedy niemowniątká máłe: miáły być krzczone.

Ná to odpowiádam.

Okazánie: Iż ſą przykłády w Piſmie ś. gdźie máłe dźiatki rodźicow wiernych byłi krzczone.

Naprzod: Ze ſię ná tym bárzo myłą Adwerſarze: Bo gdy Piſmo powiáda: o oncy zacney y pobożney Lydiey: Actor 16. v. 15. że vwierzywſzy/ byłá okrzczona/ y dom iey: Tákże gdy Páwel święty ſam zeznawa: I. Cor. I. v. 16 że byłá od niego okrzczona Familia Stephany: tedy tym ſámym nie co inſzego ſię pokázuie: tylko to: że Apoſtołowie święći: krzćili nie tylko doroſłe/ ktorzy w Chriſtuſá vwierzáli: ále y dźiatki málutkie onych rodźicow/ ktorzy w Chriſtuſá vwierzywſzy: ſámi też pierwey pokrzczeni byli: Bo domem álbo Fámilią: názywáni bywáią nie tylko dorośli: ále y dźiatki máłe: Ná co wiele dowodow nie potrzebá: bo tego y ſámá experientia, y ſam rozum przyrodzony vczy.

Powtore: Z ſtąd w tey rzecży błąd Adwerſárſki pokázuie ſię: że ſię wyżſzey pokazáło: Iż w powſzechnym roſkazániu Chriſtuſá Páná/ krzczenia wſzytkich narodow: też y niemowniątek krzczenie rodźicow wiernych: zámyka ſię. Iáko tedy to pewna ieſt: że Chriſtus Pan/ w tym powſzechnym roſkazániu/ kazał Apoſtołom ſwoim/ też y máłe

y máłe dźiatki krzćić zosobná: Ták też y to niemniey pewna że Apostołowie: y máłe dźiatki krzćili. Chybáby Adwersarze mogli to pokázáć z Pismá świętego: że Apostołowie nie wszytko czynili: co im było od Chrystusá Páná roskazano. Lecz iże tego ná Apostoły święte nie pokażą: Gdyż przećiwną rzecz pismá ich/ o nich świádczą: Przetoż to pewna/ że Apostołowie y máłe dźiatki krzćili.

A co sie tknie tych dwu przykładow pomienionych: gdźie Pismo święte vkázuie: że cáłe Familie álbo domy/ były od Apostołow krzczone: tedy w tym wymysły Adwersárskie nic nie ważą: áby to mogły znieważyć/ y wyćieńczyć. Widząc bowiem Adwersarze/ że nie mogą tego/ przećiwko ták iásnym świádectwom Pismá świętego negowáć: áby to miáłá być nie prawdá: że cáłe Familie y domy od Apostołow były krzczone: w czym sie też y dźiatki málutkie zámykáią: iáko sie pokazáło: vćiekáią sie pospolićie do tákiego wykrętu/á vkázuią: że to/ co o wszytkiey wobec Fámiliey y domie bywa mowiono: ad speciem ma być restringowano: áby to nie o inszych było rozumiano: tylko o tych ktorzy vwierzyli/ y wiáry swoiey iáwnie wyznánie czynili: co im pozwolono być nie może.

Naprzod: Dla tego: Ze Pismo święte/ o tym ná tych mieyscách/ nic Specialiter ále Generaliter: mowi: Gdy tedy Pismo święte mowi: że wszytek dom Lidiey/ y Stephany był okrzczony: Adwersarzom restringuiąc to ad speciem, nie godźi sie mowić: *Nie wszytek dom Lidiey, y Stephany, był okrzczony: ále tylko część nieiáka: to iest, sámi dorośli.* A iż to przećiw Adwersarze czynią: Przetoż sie w tym Pismu świętemu przećiwią.

Potym: Nie może to być Adwersarzom pozwolono y dla tego: że w domie Lidiey/y Stephany: ći tylko byli pokrzczeni/ ktorzy byli wierzący: ná co y sámi Adwersarze zezwolą. Lecz iż sie wyższey pokazáło: że też záraz y dźiatki

Okazánie: Iż to co o Apostołech nápisano: że wszytkie Fámilie/álbo domy krzćili: nie może być tylko o dorosłych osobnie rozumiano.

tki máłe rodźicow wierzących/ zá wierzące bywáią poczytáne: Przetoż y te/ w domie Lidiey/ y Stephany były pokrzczone.

Potrzećie: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: że to pewna / iż ći wßyscy w domu Lidiey/ y Stephany/ byli krzczeni: ktorzy do krztu świętego/ y teraz w domiech wßytkich wiernych rodźicow: są sposobni. Lecz iże teraz w domiech wßytkich wiernych rodźicow/ nie tylko ich dorosłe dźiatki/ ále y málutkie/ do krztu świętego są sposobne: Ratia tego tá iest: że bywáią podług powßechnego roskazánia Christusowego: krzczone: Przetoż y te w domu Lidiey/ y Stephany: były krzczone.

Poczwarte: Dla tego: Ze w tymże Rozdźiale Szesnástym Spraw Apostolskich ℣. 32. czytamy podobny przykład temu: gdźie o onym strożu/ ktory strzegł w więźieniu Páwłá świętego/ y Syláśá/ iest nápisano: że on rádząc sie pierwey Páwłá y Siláśá/ coby miał czynić: áby był zbáwion: á rádę od nich wźiąwßy: áby był vwierzył w Páná Jezusá Christusá: á miał być zbáwion on/ y dom iego: zátym tego Łukaß święty: ℣. 33. dokłada: że on stroż/ wźiąwßy oneyże godźiny nocney Páwłá/ y Syláśá: do domu swego: á omywßy rázy ich: okrzćił sie sam/ y wßyscy domownicy iego záraz: Bo ták słowá sámego textu idą: *A on wziąwßy ich teyże sámey godźiny nocy, omył ich plagi, y okrzćił sie sam, y domownicy iego wßyscy záraz.* Jeśliby to tedy miáłá być prawdá/ według sposobu wykłádánia Pismá/ Adwersárskiego: że ći tu tylko wßyscy/ w domu tego strożá: máią być rozumiáni pokrzczonymi: ktorzy byli dorosłymi: á nie dźiatki przytym málutkie: tedyby też to zátym iść muśiało: że też nie inßy muśieli być domownikámi iego/ tylko dorośli: Ratia tego tá iest: że Pismo święte vkazuie: Jż ći wßyscy w domu v onego strożá byli pokrzczeni: ktorzy byli domownikámi iego: á ktorzy nie byli domownikámi iego: w ten czas nie byli krzczeni. Lecz iże nie tylko dorośli/ w domu v

onego

onego strożá byli domownikámi iego: ále y dźiatki máłutkie/ w teyże liczbie máią być położone: Przetoż też nie tylko ći wszyscy/ w domu tego strożá/ máią być rozumiáni pokrzczonymi: ktorzy byli dorosłymi: ále y dźiatki máłutkie. Czemu nic nie záwadza: że przedtym: v.32. Łukasz święty pisze: że Páweł/ y Sylás mowili słowo Páńskie/ y onemu sámemu strożowi/ y wszytkim ktorzy byli w domu iego: Bo iáko tu przez te wszytkie/ ktorzy byli w domu onego strożá/ á ktorym Páweł/ y Sylás opowiádał słowo Boże: ći wszyscy máią być rozumiáni: ktorzy byli ná on czás sposobnymi słucháć słowá Bożego: żadnego nie excipuiąc/ áni ad partem tego restringuiąc: Ták też/ y przez tych wszytkich domownikow/ ktorzy byli ná on czás záraz pokrzczeni: w domu strożá onego: ći wszyscy máią być rozumiáni: ktorzy byli ná on czás sposobnymi do tego: áby byli pokrzczeni. Lecz iż sie wyższey pokazáło: że nie tylko dorośli/ do krztu świętego są sposobnymi: ále y dźiatki máłutkie rodźicow wiernych: Przetoż też w domu onego strożá/ nie tylko dorośli: ále y dźiatki máłe były záraz ná on czás pokrzczone: Czego tym więcey iesscze słowá w pozad idące/ potwierdzáią: v.34. gdy o sámym tylko strożu onym: Historia święta powiáda: że rozrádował sie: iż ze wszytkim domem swoim vwierzył Bogu: O czym nie mogłby był być vpewniony/ ieśliby był wiedźiał/ álbo widźiał: że tylko dorośli w domu iego byli krzczeni: á dźiatki máłe nic: Rowszem musiałby był rozumieć/ dorosłe tylko: zá wierne: á dźiatki máłutkie zá niewierne: á ták nie mogłby sie był słusznie rádowáć: iż ze wszytkim domem swoim vwierzył był Bogu.

Nie záwadza áni to nic nászey Sentenciey: co o domu Stepháný sámże Páweł ś. pisze: 1. Cor. 16. v.15. Że sie był oddał ná posługowánie świętym: Gdy ták mowi: *A prosse was Bráćia, wiećie dom Stepháný być pierwszym w Acháiey*

cháiey: á iże sie oddał ná posługowánie świetym. Abowiem Páwel święty/ inszego czásu ten list/ y te słowá nápisał: á inszego dobrze przedtym/ y ná inszym mieyscu/ nie w Koryncie/ ále w Achaiey: dom Stephány wszytek był okrzczony. Druga: nie mowi Apostoł: że iemu tylko sámemu on dom Stephány służył: ále powiáda: że sie ná posługę świetym oddał: Przetoż to ná szey sentenciey nic może nic wątlić: á Adwersárskiey rátowáć: iákoby dla tego/ przez ten wszytek dom okrzczony Stephány: sámi tylko dorośli mieli być rozumiáni: iże o dźiatkách máłych niemowniątkách: to nie może być rzeczono: áby mogły posługowáć świetym: Gdyż choć tego w ten czás wykonywáć nie mogły/ gdy były krzczone przez Páwłá ś. mogły to iednák przećie potym wykonywáć: y ták dobrze wszytká Fámilia Stephány służyłá świetym: A zwłaszczá: że y sam Páwel ś. to posługowánie Fámiliey Stephány: nie tylko ná przeszły: ále y ná przyszły czás referuie.

Trzećia Racia.

W ktorey Adwersarze twierdzą: iákoby przez spráwę Krztu świetego: ludźie nie mieli dostępowáć odrodzenia: Bo ták piszą w Kátechiżmie swym fol. 231.

A co też o tym rozumiesz, co drudzy twierdzą: iż przez te zwierzchowną spráwę dostępuią odrodzenia?

Ze sie ná tym bárzo mylą: bo odrodzenie nie iest nic inszego iedno cála odmiána vmysłu y woley nászey, iáko y sámo to słowko odrodzenia pokázuie. Lecz cála odmiáná vmysłu y woley nászey mieyscá nie ma w niemowniątkách: gdyż nie wiedzą co iest práwicá, co lewicá, nierzkac żeby ták wielka rzecz do nich nalezáłá. A w dorosłych, w ktorych odmiáná vmysłu y woley Bożey być może, żeby to wodá spráwić mogłá, iest rzecz ták dáleka od prawdy, że sie też zda być coś podobnego báłwochwalstwu, gdy sie rzeczy máteriálney to przypisuie, co iedno sámemu Bogu y słowu iego świetemu ma być przypisano: gdyż ten iest ktory nas

chcąc vrodził słowem prawdy swoiey: Ynaśienie to nie ono Ioan. 1.v.18.
skáźitelne, ále skázy nie znáiące, z ktorego mamy być odrodzeni, 1. Petr. 1. v.
iest oná mowá Boża żywa, y trwáiąca ná wieki. To własne 23.
słowá Adwersárskie.

Ná to odpowiádam sześćioráko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą rzecz Adwersarze/ w tych słowiech swoich tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby Krzest S. w ludźiách nie miał spráwowáć odrodzenia: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: że sie wyższey przećiwna rzecz z Pismá świętego pokazáłá: Przetoż tu Adwersarze nie mogą wnośić nic inszego.

Okazánie: Iż Krzest ś. w ludźiách spráwuie odrodzenie.

Powtore: Dla tego: Że to ná to Adwersarze przywodzą: áby z káżdey miáry/ dogodźić mogli przedśięwźięćiu swemu y opiniey: że Krzest święty: tylko iest zwierzchowną Ceremonią: co sie im też wyższey dostátecznie zgániło.

Potrzećie: Że to y ná to Adwersarze czynią: Aby przewieść mogli: iż dźiatki niemowniątká zgołá krzczone być nie máią: Bo iż my/ miedzy inszymi vkázuiemy też tę iedne przyczynę/ dla ktorey niemowniątká rodźicow wiernych máią być krzczone/ żeby mogły dostąpić dáru Duchá świętego: ktorego to iest własna spráwá odrodzáć: podług tego iáko sam Pan powiedźiał Nikodymowi: Ioan. 3. v. 5. á zátym áby mogły dostąpić y odpuszczenia grzechow: podług onych drugich słow Piotrá świętego: Actor. 2. v. 38. *Pokutuyćie, á niechay sie okrzći káżdy z was w Imieniu Iezusá Chrystusá ku odpuszczeniu grzechow: á weźmiećie dar Duchá świętego: ábowiem wam sstáłá sie tá obietnicá y dźiatkom wászym. &c.* Przetoż oni zábiegáią temu: áby

záprzawszy tego co iest: Antecedens, to iest/ że przy Krzćie świętym/ Duch święty nie bywa dawány/ ktory odrodzenie spráwuie / y odpuszczenie grzechow: záprzeć też tego mogli tym łácwiey/ co iest Consequens: to iest: że niemowniątká: nie máią być krzczone: ponieważ przy krzćie świętym/ spráwá odrodzenia/ y odpuszczenia grzechow: nie odpráwuie sie: Wszákże iże dáremne iest ich przedsięwźięcie: częścią z tych świádectw Pismá świętego/ ktore sie teraz przypomniáły: pokázuie sie to: częścią z inszych: ktorych sie więcey wyższey położyło.

Poczwarte: Czynią to y dla tego Adwersarze/ że spráwie krztu świętego odrodzenie odeymuią: Aby przewieść mogli: że grzechu pierworodnego niemász: ktorego iáwnie neguią w tymże Kátechizmie swym: fol. 293. gdy zprostá piszą: *Grzechu pierworodnego niemász.* O czym sie iuż w Trzecich Księgách z nimi tráktowáło. Iż tedy my z Pismá ś. vkázuiemy: że wszyscy ludźie rodzą sie y poczynáią w grzechu Pierworodnym/ y nieczystośći: Psal. 51. v. 7. y wszyscy są z przyrodzenia synowie gniewu: Ephes. 2. v. 4. dla czego też dźiatki niemowniątká máią być krzczone: áby choć iescze vczynkowych grzechow nie máią: od pierworodnego vwolnione być mogły: dostąpiwszy przez Duchá świętego odrodzenia: Oni áby pierworodnego grzechu záprzeli: przą y tego záraz: że przy Krzćie świętym / odrodzenia ludźie nie dostępuią: Bo ieślić Duch święty/ we wszystkich spráwuie odrodzenie: ktorzy sie krzczą: Tedyć to zá tym idźie: że y w dźiatkách málutkich ktore sie krzczą. A iż nie może spráwowáć w dźiatkách málutkich/ odrodzenia od grzechu vczynkowego: Przetoż to zá tym zostawa: że Duch święty odrodzenie spráwuie w dźiatkách málutkich/ przy krzćie świętym: od grzechu pierworodnego: w ktorym sie záczynáią/ y z ktorym sie rodzą. Gdyż to odrodzenie Duchá świętego/ nie może być pokazáne od czego inszego: tylko od

grzechu: Nie może być pokazáne w niemowniątkách od grzechu vczynkowego: Tedyć muśi być od Pierworodnego. Czemu ácz śię Adwersarze przećiwią: wszákże y teraz tymi dwiemá świádectwy pomienionymi: pokazáłá śię rzecz przećiwna: y w Xięgách Trzećich tym więcey śię to pokazáło: gdźie śię o tym ex professo tráktowáło.

Popiąte: A choćby śię y to Adwersarzom pozwoliło: że przy Krzćie nie wykonywa śię odrodzenie: Tedy to przećię prawdą ma być rozumiano: nie względem postánowienia Páná Christusowego/ y spráwy Duchá ś. áni względem świádectw Pismá świętego: ále względem sámey Adwersárskiey opiniey y vdawánia: Bo iż Adwersarze swoie ponurzánie/ chcą mieć nie czym inszym: tylko zwierzchowną Ceremonią: iáko śię wyższey o tym tráktowáło: Przetoż to zá tym/ o tákowym ich ponurzániu / dobrze ztąd ma być zámykano: że przy nim nie odpráwuie śię odrodzenie przez Duchá Swiętego. Gdyż tá rzecz/ ktora tylko iest sámą zwierzchowną Ceremonią: nic może iuż w sobie więcey inszey spráwy zámykáć: tylko to: że iest zwierzchowną Ceremonią. Ale o Krzćie świętym/ od Páná Christusá postánowionym/ dla tych przyczyn ktore śię wyższey pokazáły: żadnym sposobem/ nie może być ták rozumiano: Czego śię wyższey wielą dowodow potężnych: z Pismá świętego wźiętych: dowiodło.

Náostátek: Czynią to y dla tego Adwersarze: Aby záțárli dobrodźieystwo omyćia grzechow nászych przez krew Christusowę: o ktorym Jan święty mowi: I. Epi. Cap. I. v. 7. Czego Krzest święty / iest widomym znákiem y vpominkiem: podług onych słow: Actor. 22. v. 16. *Wstań, á okrzćí śię, y omyi grzechy twoie, wzywáiąc Imieniá Páńskiego.* A podług onych: Tit. 3. v. 5. *Z miłośierdźia swego zbáwił nas, przez omyćie odrodzenia, y odnowienia*

Duchá świetego. Ktorego dobrodźieystwá/ y omyćia grzechow náßych przez krew Christusowę: iże sie Adwersarze przą: iáko słowá ich własne/ w tymże Kátechizmie pokázuią: fol. 263. oczym sie ex professo w Czwartych Kśięgách tráktowáło: Przetoż zátym muszą przeć y tego: że przy Krzćie świętym: nie wykonywa sie odrodzenie/ áni grzechow omyćie álbo oczyśćienie: wßákże iże dáremne iest ich mniemánie: te świádectwá pomienione iáwnie pokázuią: y inßych więcey nád to: ktore sie wyższey położyły.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz/ Adwersarze/ w tych słowiech swoich tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego przy krzćie świętym/ spráwá odrodzenia nie miáłá sie wykonywáć: iże odrodzenie nie iest nic inßego: tylko cáła odmiáná vmysłu y woley náßey: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazanie: Iż choć odrodzenie doskonáłe: iest cáła odmiáná vmysłu y woley náßey: iednák przećie dla tego Krzest ś. spráwy odrodzenia nie może sie słusznie odsadzáć.

Naprzod: Dla tego: Ze to iest własny domysł Adwersárski: ktorego żadnym świádectwem Pismá świętego nie dowodzą. Bo áczći to prawdá: że Duch święty/ odrodzáiąc przy Krzćie świętym: może doskonále odrodźić: gdyż iest Duchem mocy doskonáley: Wßákże to nie może być prawdá co Adwersarze vdawáią y znáć dawáią: iákoby dla tego przy Krzćie świętym/ nie miáłá sie wykonywáć spráwá náßego odrodzenia: iże odrodzenie: iest cáła odmiáná vmysłu y woley náßey: ktory domysł tym więcey ostáć sie nie może: iże tego Adwersarze żadnym świádectwem Pismá świętego nie dowodzą: áni dowieść mogą.

Powtore: Y dla tego: Ze ieśli Duch święty/ przy spráwie Krztu świętego: nie może spráwowáć odrodzenia/ áni cáłey odmiány vmysłu y woley náßey: (Ktory Krzest nayosobliwiey dla tego omyćiem grzechow/ y omyćiem odrodzenia: w Piśmie świętym bywa názywány)

ny) tedyć nigdy/ ten Duch świety/ odrodzenia naszego spráwowáć nie może: áni cáley odmiány vmysłu y woley naszey: Bo ieślić przy Krzćie świetym tego nie może: gdźie Pismo święte nayosobliwiey tę spráwę mu przypisuie: tedyć záwsze wykonywáć tego nie może. Lecz iże záwsze/ Duch świety/ spráwę odrodzenia naszego wykonywáć może: kiedy się mu podoba: Przetoż ią y przy krzćie świetym wykonywa: gdźie mu Pismo święte nayosobliwiey tę spráwę przypisuie.

Náostátek: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: Ze ieśli przy Krzćie świetym/ Duch świety odrodzenia wykonywáć nie może dla tego: iże w tych/ ktorzy się krzczą: cáła odmiáná vmysłu y woley być nie może: tedyćby tákim sposobem/ żaden człowiek/ poki żywie ná świećie: muśiał nie być odrodzonym vznawany: Ratia tego tá iest: że y w świetych Bożych/ choć ie Pismo święte w poczet odrodzonych kłádźie: nigdy nie znaydowáłá się ták doskonáła odmiáná vmysłu y woley: żeby byli nie mieli grzeszyć/ y przećiwney woley Zakonowi Páńskiemu w sobie vczuwáć: Co nie Duchowi świetemu potrzebá przypisowáć: iákoby on był ták niedoskonáły: żeby nie mogł doskonále odrodźić: ále sámemu zápsowánemu przyrodzeniu człowieczemu: iáko y Páweł święty choć był odrodzony/ ná się zeznawa: Rom. 7. ℣. 14. 15. gdy ták pisze: *Wiemy iż Zakon Duchowny iest, ále ia ćieleśny, zaprzedány pod grzech. Abowiem tego co grzeszę, nie vznawam: ábowiem nie to co chcę czynie, ále co mam w nienawiśći to czynie.* A więcey tám o tym pisze w tymże mieyscu. Lecz iż tego żadnym sposobem Adwersarze słusznie twierdźić nie mogą: áby dla tego zgołá żaden człowiek/ poki żywie ná świećie: nie miał być zá odrodzonego vznawany: iże w nim nigdy cáła odmiáná woley y vmysłu ználeźiona być nie może: gdyżby ták żaden muśiał też nie być zbáwion: podług onych słow sámego Syná Bożego: Ioan. 3. ℣. 5.

Dla czego człowiek/ doskonále odrodzony w tym wieku: nie może się pokázáć.

Ieśli śie kto nie odrodźi z wody y z Duchá, nie może wniść do króle-stwá niebieskiego: Przetoż y tego żadnym sposobem słusznie twierdźić nie mogą: áby dla tego zgołá/ przy Krzćie świętym: Duch święty odrodzenia nie mogł wykonywáć: iże w tych ktorzy śie krzczą: cáła odmianá woley y vmysłu być nie może.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ Adwersarze/ w tych słowiech swoich zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego cáła odmiáná vmysłu y woley nászey: (przez co sámo odrodzenie wyznácza śię) w niemowniątkách mieyscá nie miáłá mieć: iże niemowniątká nie wiedzą co iest práwicá/ co lewicá: nierzkąc ták wielką rzecz áby miáły rozumieć: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

> Okazánie: Iż dźiatki malutkie rodźicow wiernych: nie mogą śie dla tego słusznie odsadzáć od rodzenia: iże iescze w ten czás nie mogą rozumieć spraw odrodzenia. Adwersarze wszytki wobec niemowniatká: zbawienia odsadzáią.

Naprzod: Dla tego: Że to iest włásny domysł Adwersárski: ktorego żadnym świádectwem Pismá świętego nie dowodzą.

Powtore: Dla tego: Że ieśliby to miáłá być prawdá/ że dla tego w żadnym niemowniątku: żadna spráwá odrodzenia nie może być wykonána: iże nie wiedzą co iest práwicá/ co lewicá: á pogotowiu ták wielkiey rzeczy rozumieć nie mogą: tedyć to zá tym poydźie: że też żadne niemowniątko/ gdy w swoim wieku máłym vmrze: nie rozumieiąc iescze miedzy spráwámi odrodzenia: nie może być zbáwione: Iáwne są bowiem one słowá sámego Syná Bożego/ wyrzeczone do Nikodymá: w ktorych vkázuie: że żaden nie wnidźie do krolestwá niebieskiego: ieśliby nie był z wody y z Duchá pierwey odrodzony: Ioan. 3. v. 5. Lecz iże tego słusznie Adwersarze o niemowniątkách twierdźić nie mogą: zwłasczá rodźicow wiernych: Przetoż y tego słusznie Adwersarze twierdźić nie mogą/ áby dla tego w żadnym niemowniątku zwłasczá rodźicow wiernych: spráwá odrodzenia nie mogłá być wykonywá-

nywána: iże nie rozumieią iesżcże miedzy spráwámi odrodzenia.

Potrzećie: Że iésli zprostá dla tego/ w káżdym niemowniątku/ nie może być spráwá odrodzenia wykonywána: iże nie tylko ták wielkiey spráwy: ále y mnieyszych iesżcże rozumieć nie mogą: tedyć to zá tym znowu iść muśi: że y w káżdym człowieku dorosłym/ táż spráwá odrodzenia żadnym sposobem wykonaná być nie może: Gdyż y doro- śli/ choć iuż względem swego wieku/ insze mnieysze rzecży rozumieć y rozeznawáć mogą: spráwy iednák odrodzenia swego/ iáko ią w nich/ y w inszych ludźiach: Duch święty wykonywa: rozumieć/ y dowćipem swoim doskonále ogárnąć nie mogą. Czego wizerunk mamy w onym Nikodymie: ktorego gdy o tey rzecży sam Mistrz naywyższy vczył: á przećie tego zrozumieć nie mogł. Pan mu mowi o odrodzeniu: á on mniema że mu każe znowu wniść w żywot mátki swey/ y ták śie vrodźić: choć ziemskim obyczáiem o tym Pan niebieski z nim mowił/ dla łatwieyszego poięćia/ iáko śie sam deklaruie gdy mowi: Ioan. 3. v. 12. *Ieslim ziemskie rzecży mowił wam, á nie wierzyćie: iákoż ieslibym wam powiedział niebieskie, będźiećie wierzyć?* A iżby kto nie mniemał/ że to tylko o sámym Nikodymie ma być rozumiano: zábiega temu támże záraz sam Pan niebieski/ á vkázuie: że káżdy człowiek iest tákowy/ ktory śie stawa z Duchá świętego odrodzonym/ to iest/ nie rozumieiącym y dowćipem swoim doskonále ogárnąć nie mogącym: spráwy swego odrodzenia: gdy wprzod podobieństwo bierze od wiátru/ á ták mowi: ℣. 8. *Wiátr dokąd chce wieie, y szum iego słyszysz, ále nie wiesz skąd przychodźi, y dokąd idźie.* A potym Generaliter támże zámyka: *Tákći iest wszelki ktory iest vrodzony z Duchá.* Lecz iż tego stąd o dorosłych Adwersarze/ słusznie zámykáć nie mogą: áby dla tego w żadnym z nich/ spráwá odrodzenia: żadnym sposobem nie mogłá być wykonaná: iże spráwy odrodzenia

Adwersarze y wszyl i do roste ludźi/ spráwy odrodzenia: od sądzáią.

swego/ rozumem swym y dowćipem doskonále ogárnąć nie mogą: á miánowićie w tym: iáko ią w nich/ y w inszych ludźiach Duch święty wykonywa: gdyżby był ná prożno Christus tego náuczył: że káżdemu/kto chce wniść do krolestwá niebieskiego: potrzebá sie pierwey odrodźić z wody y z Duchá świętego: Ioan. 3. v. 5. Przetoż nie mogą y tego słusznie zámykáć: áby dla tego w żadnym niemowniątku: táż spráwá odrodzenia: nie mogłá być wykonywána: iże ták wielkiey spráwy odrodzenia swego/ iáko ią Duch święty wykonywa: rozumieć nie mogą.

Poczwarte: A dla tego to Adwersarzom nie może być pozwolono: że ieśliby to miáłá być prawdá: iże w żadnym niemowniątku: spráwá odrodzenia dla tego nie może być wykonywana: iże spráwy odrodzenia swego niemowniątká rozumieć nie mogą: tedyćby y to zá tym iść muśiáło: że też tym sposobem nie tylko máłe niemowniątká/ ále y káżdy dorosły człowiek: żywotá wiecznego będźie muśiał być odsądzony: Bo iáko máli/ y dorośli/nie mogą doskonále rozumieć spráwy odrodzenia swego: (co sie iuż o dorosłych pokazáło: á o dźiatkách máłych sámi Adwersarze twierdzą) Ták też y máli/y dorośli/ spráwy żywotá wiecznego: poki ná świećie żywą: doskonále rozumieć nie mogą: iáko ią iesżcże w tym wieku: Bog w nich wykonywáć záczyna: Bo ieśliż nie rozumieią doskonále spráwy odrodzenia swego: tedyć nie rozumieią spráwy zbáwienia swego wiecznego: gdyż spráwá odrodzenia/ iest spráwá zbáwienia wiecznego: á ták y zbáwienia wiecznego dorośli/nie tylko dźiatki máłe: muszą być odsądzeni. Lecż iże przećie dla tego / y máłe niemowniątká rodźicow wiernych / y sámi ludźie dorośli wierni: nie mogą być słusznie y przystoynie zbáwienia wiecznego odsądzeni: iże tego doskonále rozumieć nie mogą: iáko ie iescże w tym wieku/Bog w nich wykonywáć záczyna: á doskonáłość tego dobrodźieystwá/y zrozumienia

Adwersarze nie tylko dźiatki máłe/ale y wszytki ludźi wobec dorosłe: żywotá wiecznego: odsądzáią.

nia onego: ná on przyszły wiek odkłada: Bo ieśli ináczey: śtoby zá tym: że Bog ná prożno żywot wieczny obiecuie: Przetoż y niemowniątká rodźicow wiernych: nie mogą być dla tego słusznie spráwy odrodzenia odsądzone: iże teyże spráwy odrodzenia ieszcze rozumieć nie mogą.

Popiąte: Dla tego: Ze ieśliby to przećię miáłá być prawdá: iż dla tego w żadnym niemowniątku rodźicow wiernych: spráwá odrodzenia wykonána być nie może: iże niemowniątká spráwy odrodzenia swe° rozumieć niemogą: tedyć to znowu zátym poydźie: że rozum człowieczy / iest przyczyną wykonywáiącą człowiecze odrodzenie: iáko Adwersarze dla tego niemowniątká odsądzáią odrodzenia: iże rozumu nie máią: ktorymby mogły zrozumieć swoie odrodzenie. Lecz iże odrodzenie/nie rozumowi człowieczemu/ ále Duchowi świętemu/ Pismo święte przypisuie: ktory ie wykonywa: Przetoż niemowniątká rodźicow wiernych spráwy odrodzenia: nie mogą być dla tego odsądzone: iże iey rozumieć nie mogą.

Adwersarze odrodzenie/ rozumowi człowieczemu/ iáko przyczynie ktora ie wykonywa: przypisuią.

Poszoste: Dla tego: Ze ieśli dla tego teraz/ Duch S. w żadnym niemowniątku rodźicow wiernych: spráwy odrodzenia nie może wykonywáć: iże niemowniątká tey spráwy nie mogą ieszcze w ten czás rozumieć: tedyćby to ieszcze znowu zátym iść musiáło: żeby był tenże Duch S. w Jeremiaszu/ y Janie świętym Krzćićielu: gdy ieszcze byli w żywoćie mátek swych: poświecenia nie mogł wykonywáć: Gdyż poświecenie nie inszym należy: tylko odrodzonym: iáko y odrodzenie nie inszym: tylko vspráwiedliwionym y poświeconym: co Páweł święty vkázuie Rom. 8. v. 9. gdy pisze: *Wy nie iesteśćie w ćiele, ále w Duchu, ábowiem Duch Boży mieszka w was: á ieśli kto Duchá Christusowego nie ma, ten nie iest iego.* Lecz iże przećię Duch S. w Jeremiaszu/ y Janie Krzćićielu: poświecenie wykonał: choć ieszcze w żywoćie mátek swych byli: á ták wykonał w nich y spráwę odrodzenia: choć ieszcze w ten czás

Ierem. 1. v. 5. Luc. 1. v. 15.

tey spráwy rozumieć nie mogli: Przetoż tenże Duch świety: y teraz w niemowniatkách rodźicow wiernych: też spráwe wykonywa: choćiayże iey iescze rozumieć nie moga.

Pośiodme: Dla tego: Ze Pismo święte/ dźiatkom málutkim rodźicow wiernych: przypisuie to wszytko: co nayprzedniey tylko sámym odrodzonym należy: á zátym znácznie przypisuie im y sámo odrodzenie. Należy *Napierwey* odrodzonym Duch świety: iáko sam Syn Boży vkázuie w oney rospráwie z Nikodymem: Ioan. 3. v. 5. Tenże Duch świety/ iże należy y dźiatkom máłym rodźicow wiernych: przykład Ieremiaszá/ y Janá Krzćićielá wyższey pomieniony: poświádcza: y one słowá Piotrá świetego: Actor. 2. v. 38. gdźie mowiac Piotr S. o Obietnicy Duchá świetego/ ták zámyka: *Wam bowiem, y dźiatkom wászym, tá obietnicá iest vczyniona.* Należy *Powtore*: Odrodzonym wiárá: Actor. 13. v. 48. Tá iż też dźiatkom málutkim należy/ rodźicow wiernych: To sie wyższey pewnymi dowody pokázáło. Należy *Potrzecie*: Odrodzonym poświecenie: 1. Cor. 6. v. 11. To iż też dźiatkom rodźicow wiernych/ máłym/ y dorosłym: należy: to sie wyższey pewnymi dowody pokázáło: ex 1. Cor. 7. v. 14. Rom. 11. v. 16. Należy *Poczwarte*: Odrodzonym vniżoność y pokorá: Matt. 18. v. 2. Tá iż też dźiatkom máłym należy: támże sam Christus vkázuie: gdy postáwiwszy miedzy vczniámi swemi máłe dźiećiatko/ vcząc ich pokory/ ktora iest własnym skutkiem odrodzonych: ták im rzekł: *Záprawde powiádam wam, iesli sie nie náwroćićie, á nie sstániećie iáko máłe dźiatki, żadnym sposobem nie wnidźiećie do krolestwá niebieskiego.* *Náostátek*: wniść do krolestwá Bożego: y mieć należące sobie krolestwo Boże: iest to własna rzecż tylko odrodzonych: iáko sam Syn Boży vkázuie: Ioan. 3. v. 5. *Iesli sie kto nie odrodźi z wody, y z Duchá, nie wnidźie do krolestwá Bożego*: Toż krolestwo

Boże/

Wszytki cześći odrodzenia: należa dźiatkom máłu tkim rodźicow wiernych.

1. Sam Duch świety.

2. Wiárá.

3. Poświecenie.

4. Vniżoność/ y pokorá.

5. Krolestwo Boże/ y weśćie do niego.

Boże/ iże właśnie y sámym dźiatkom máłym / rodźicow wiernych : należy : sam Syn Boży zeznawa/ y ono im przysadza : Marc. 10. ℣. 14. 15. *Dopuśććie málutkim przychodźić do mnie, á nie zábraniayćie im : tákowych bowiem iest krolestwo Boże. Záprawde powiádam wam, ieśli kto nie przyimie krolestwá Bożego iako dźiećiatko, żadnym sposobem nie wnidźie do niego.* Ponieważ tedy dźiatkom málutkim rodźicow wiernych : należą własnośći odrodzenia : Przetoż im należy y sámo odrodzenie ; Gdyż komu nie należy odrodzenie : temu nie mogą należeć áni własnośći odrodzenia álbo skutki : Iż tedy dźiatkom málutkim/ rodźicow wiernych : należą własnośći y skutki odrodzenia : iáko sie pokazáło : Przetoż im koniecznie/ należy y sámo odrodzenie.

Pooſme : A ieśliby dla tego dźiatki málutkie/ rodźicow wiernych : nie miáły być odrodzáne : iże iáwnie pokutowáć nie mogą : tedyćby pokutá muśiáłá być ludźiom tanquam cauſa efficiens : odrodzenia : co iednák być nie może : Bo pokutá/ własny iest skutek odrodzenia : neque præcedit regenerationem, ſed ſequitur regeneratum : Przetoż y dla tego/ dźiatki málutkie/ rodźicow wiernych : odrodzenia nie mogą być odsądzáne : iże iáwnie pokutowáć nie mogą.

Pokutá zá odrodzeniem chodźi

Podźiewiąte : A ieśli ieszcze o to Adwersarzom idźie : że niemowniątká/ nie mogą ieszcze wykonywáć drugiey częśći odrodzenia : to iest/ nie czyniąc złe / czynić dobrze : tedy y ná tym Adwersarze : bárzo sie mylą. Bo áczći tego co iest dobrego/ nie czynią ták zwierzchownym y okázánym / iáko dorośli : sposobem : czynią iednák dobrze swoim pewnym sposobem : Czynią ten *Naypierwszy* dobry vczynek : że w Syná Bożego Christusá Páná : wierzą : Marc. 9. ℣. 42. Czynią y ten *Drugi* dobry vczynek : że sie przy nich znáyduie pokorá/ ktorey sie y dorosłym od nich vczyć kazano : Mat. 18. v. 2. 3. 4. Czynią y *Trzeći* dobry vczynek : że z vst ich mnoży sie doskonáła chwałá Bogu : Psal.

Vczynki dobre/ ktore dźiatki máłe czynią.

1. Wierzą w Syná Bożego.

2. Pokorę czynią.

3. Doskonáłą chwałę Bogu oddawáią.

Psa.8.v.3. ktore słowá/ áczci sie y do dorosłych wzgárdzonych/ á vniżonych/ w Ewángeliey ś.stosuia: Matt.11.✠.25. Wszákże/ iáko naywłaśniey dźiateczkom nowo národzonym: ten tytuł niemowniątek/ y pierśi pożywáiących: należy: ták żadnym sposobem tego odsądzone być nie mogą: áby y to o nich nie miáło być rozumiano: co Dawid/ o niemowniątkách/ y pierśi pożywáiących/ w tym Psálmie pomienionym: powiáda: że sobie z vst ich: Pan niebieski czyni doskonáłą chwałę: nád ktory vczynek/ nie może być lepszy. Czemu sie dźiwowáć nie potrzebá: że ták dobre rzeczy: sam Bog przez niemowniątká máłe wykonywa. Bo ieśli to inszym rzeczom niemym y nie żywym/ áni ad eum modum położonym/ áby kiedy rozum miáły mieć: tylko od Bogá stworzonym: Pismo świete przypisuie: że ony chwałę Páńską opowiádáią: iáko niebiosá/ dźień/ noc: w czym ich Dawid świety wyświádcza: gdy o nich: Psal.19.✠.1. te słowá pisze: *Niebiosá opowiádáią chwałe Bożą, á spráwe rąk iego oznaymuie rosstostrzenie. Dźień dniowi opowiáda słowo, á noc nocy oznaymuie vmieietność.* Tedyć dáleko więcey/ dźiatkom málutkim: to należy: ktore są y żywe/ y ná ten ksztáłt spráwione: áby rozum miáły: że ony choć nie tákim sposobem iescze/ iáko dorośli: Wszákże osobnym swoim: chwałę Pánu niebieskiemu/ stworcy swoiemu: oddawáią. Poniewaz tedy y tę drugą część odrodzenia/ Pismo świete/ dźiateczkom málutkim: sposobem im włásnym: przypisuie: to iest: że nie tylko nie czynią źle: ále też czynią dobrze: Przetoż im też słusznie należy/ iáko pierwsza część/ ták też y druga: odrodzenia: A ták y wszytko prawdźiwe odrodzenie.

Podźiesiąte: A ieśli iescze y dla tego/ niemowniątká rodźicow wiernych: prawdźiwego odrodzenia máią być odsądzone: że sie w tym/ względem niedoskonáłośći lat y wieku: nie mogą ták doskonále pomnażáć: iáko dorośli: tedyćby y dorośli, dla tegoż odrodzenia muśieli być

odsądze-

odsądzeni: á zwlaszcza gdy kto vważy: że nie máß żadnego dorosłego/ ták odrodzonego: ktoryby sie poki żyw/ w odrodzeniu swoim nie był powinien pomnażáć: á iescze do tego y miedzy dorosłymi/ ieden mniey/ drugi wiecey: pokázuie sie odrodzonym: Gdyż dopiero w onym wieku przyszłym: dopełnione będźie wßytkich wybránych odrodzenie: á w tym wieku nie ináczey bywa considerowáne: tylko inchoatiuè: czego y Pismo ś. poświádcza: Naprzod Rom. 8. ℣. 23. gdźie Páwel święty vkázuie: że wybráni Páńscy/ w tym wieku/ tylko początki álbo pierwoćiny Duchá świętego máią: gdy mowi: *A nie tylko one* (to iest/ wßytkie rzeczy stworzone wzdycháią) *ále y ći sámi, ktorzy początki Duchá máią: to iest, my sámi v siebie wzdychamy, oczekiwáiąc przysposobienia, to iest, odkupienia ćiał náßych.* Tákże 1. Cor. 13. ℣. 9. 10. *Z częśći bowiem poznawamy, y z częśći prorokuiemy. Ale gdy przyidźie co iest doskonálego, tedy co iest z częśći vstánie.* Tákże Philip. 3. ℣. 12. *Nie ábym iuż kresu dobieżał, álbo ábym iuż był doskonáły, ále śćigam, vsiłuiąc ázabym mogł dobieżeć.* Rzámyka: v. 15. *A ták ile nas iest doskonáłych, to rozumieymy: á ieśli co ináczey rozumiećie, y to wam Bog obiawi.* Lecz ieśliż dorośli/ nie mogą być przećię dla tego odrodzenia odsądzeni: iże żadnego z nich niemáß ták odrodzonego: ktoryby poki żyw: nie był powinien pomnażáć sie w swoim odrodzeniu: Przetoż pogotowiu/ áni niemowniątká rodźicow wiernych: nie mogą być dla tego odrodzenia odsądzáne: iże sie w tym/ względem niedoskonáłośći lat y wieku: ták doskonále: iáko dorośli: pomnażáć nie mogą. Aczći y ná tym Adwersarze bárzo sie mylą: iákoby sie dźiatki málutkie/ rodźicow wiernych: wespoł z láty: w odrodzeniu nie mogły pomnážáć: Gdyż są ad eum modum postánowione od Bogá: że sie iáko y dorośli: w swoim odrodzeniu pomnażáć mogą.

W odrodzeniu/ ták długo sie potrzebá pomnażáć.

Odrodzenie w tym wieku tylko iest záczęte: á w przyszłym będźie dopełnione.

Poiedenaste: A ieśliby ießcze przećię Adwersarze/ przy

...árze zbáwienie wieczne/ do wieku ludzkiego / y względu ná osoby przywiązuią.

rodźicow wiernych: nic: tedy to znowu zá tym poydźie: że tym sposobem zbáwienie wieczne: do wieku ludzkiego/ y względu ná osoby: muśi być przywiązáne: Odrodzonym bowiem być: nie iest nic inszego: tylko przygotowánym być do zbáwienia: gdyż inszy zbáwiony nie będźie: tylko odrodzony: iáko sie wyższey pokazáło. Lecż iż y to rzecżono być nie może: bo sie temu Piotr świety Actor. 10. ℣.34. przećiwi: gdy one słowá mowi: *Wprawdzie doznawam, że Bog nie ma względu ná osoby, ále w káżdym narodźie kto sie go boi, á czyni spráwiedliwość: ten mu iest przyiemny:* Przetoż áni to zá tym nie może być rzecżono: áby Duch święty/ odrodzenie/ tylko w dorosłych miał wykonywáć: á w niemowniątkách rodźicow wiernych: nic.

Ná Piątą rzecż odpowiádam.

Piątą rzecż/ Adwersárze/ w tych słowiech swoich tą zámykáią: w ktorey twierdzą: że sámá wodá Krztu świętego/ iáko rzecż máteriálna: nie może spráwowáć odrodzenia: Ale y to ták z prostá Adwersárzom/ iáko chcą mieć: nie może być pozwolono. Bo áczći to prawdá: że wodá sámá przez śię: w człowieku nie może vczynić odrodzenia: gdyż sie nie przewierzgá w sámo odrodzenie/ áni w Duchá świętego: ktory spráwuie odrodzenie: Wszákże/ áby iuż zgołá dla tego/ przy Krzćie świętym/ Duch święty: w wybránych nie miał spráwowáć odrodzenia: to Adwersárzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż choć wodá máteriálna Krztu ś. sámá przez śię nie może spráwowáć odrodzenia/ iednák sie dla

Naprzod: Dla tego: Że sie wyższey przećiwna rzecż pokazáłá.

Powtore: Dla tego: Żeby ták ná prożno/ to omywánie osobne Krztu świętego/ od Páná Christusá było postánowione: y ták wieleby tu ważyło/ káżdodźienne wodą omywánie: iáko y omywánie tą wodą Krztu świętego: co iednák być nie może.

Potrzećie: Dla tego: Że to Adwersárze czynią dla

tego/

tego/ á od spráwy Krztu świętego/ wszelkim sposobem/ spráwę odrodzenia odłączáią: áby zniewáżywszy Sákráment Krztu świętego/ y przewiodszy vpornie bez Pismá świętego dowodu/ y owszem przećiwko Pismu: że krzest święty/ żadnego pożytku zbáwiennego do śiebie przyłączonego nie ma: odrzućić go iáwnie mogli: iáko niepotrzebny y niepożyteczny do zbáwienia: iákoż śiłá ich iuż iest/ ktorzy oń máło dbáią: A dla tegoż w tym Kátechiżmie/ opisuiąc Krzest święty: názywáią go zwierzchowną Ceremonią/ y táką: przez ktorą ludźie/ bądź z Żydowstwá/ bądź z Pogáństwá/ do nabożeństwá Páná Christusowego przystawáiąc: iáwnie wyznawáli: że Christusá zá Páná swego przyięli: Tym dáiąc iáśnie znáć/ że Krzest święty/ od Páná Christusá postánowiony: tylko do onych pierwszych początkow opowiádánia Ewángeliey: należał: y do onych sámych: ktorzy z początku opowiádánia Ewángeliey: do Christusá przystawáli: y zá Páná swego przyimowáli go. Co sie im też wyższey zgániło.

tego krzest ś. wszelkim sposobem: nie może od sądzáć odrodzenia.

Náostátek: Dla tego: Ze ieśliby dla tego słusznie/ krzest święty/ miał być zniewáżony/ y odrzucony: iże wodá krztu świętego: sámá przez śię odrodzenia spráwić nie może: ále spráwuie to tylko sam Duch święty: iáko sie wyższey pokazáło: tedyć to zá tym iść muśi: że y przepowiádánie słowá Bożego: muśiáłoby być zniewáżone/ y odrzucone: dla tego: iże sámá literá/ álbo sámo Pismo/ iáko iest nápisáne: przez śię wykonywáć tego nie może: á nie tylko to: ále áni ći tego wykonáć nie mogą sámi przez śię/ ktorzy słowo Boże przepowiádáią: ále Duch święty sam y tu spráwuie: iáko y Apostoł święty vkázuie: 1. Cor. 3. v. 7. *A ták áni ten ktory sczepi, iest co, áni ktory pokrápia: ále Bog ktory dáie wzrost.* Lecz ieśliż przepowiádánie słowá Bożego/ nie może być dla tego słusznie zniewáżone y odrzucone: iże sámo przez śię: wykonywáć nie może odro-

rodzenia człowieczego: gdyż to wykonywa sam Duch ś. przy opowiádániu słowá Bożego: Przetoż áni Krzest święty/ nie może być dla tego słusznie zniewáżony/ y odrzucony: iże sam przez się/ nie może wykonywáć odrodzenia człowieczego: ále sam to Duch święty przy odpráwowániu Krztu świetego wykonywa. A ieśli ináczey: tedyć iuż sektá Adwersárská/nic inszego nie zostánie: tylko włásny Atheizmus: gdźie áni Sákrámenta/ áni przepowiádánie słowá Bożego: nie bedźie miálo żadnego plácu słusznego.

Ná szosta rzecz odpowiádam.

Szosta á ostátnia rzecz/ Adwersarze/w tych słowiech swoich: te zámykáia: w ktorey twierdza: iákoby dla tego Duch święty/ przy Krzćie świętym: nie miał wykonywáć sprawy odrodzenia: iże też to Pismo święte przypisuie słowu Bożemu/ przez ktore nas sobie Bog rodźi: podlug tych świádectw/ ktore w explikáciey sámych Adwersarzow sa położone: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż choć Duch ś. y przez słowo Boże spráwuie odrodzenie: iednák zá tym nie idźie/ áby go nie miał sprawowáć/ y przy krzćie świętym.

Naprzod: Dla tego: Ze sie iuż wyższey przeciwna rzecz/ wiela dowodow potężnych/ z Pismá świętego wźiętych: pokazálá: to iest/ tá: że nie tylko przez słowo Boże/ ále y przy Krzćie świętym: Duch święty spráwe odrodzenia wykonywa.

Powtore: Dla tego: Ze Pismo święte vkázuie: iż nie tylko przy Krzćie świętym/ nie tylko przez słowo Boże: ále y przez wiáre w Christusá Syná Bożego: Duch święty spráwuie odrodzenie: podlug onych słow sámego Syná Bożego Ioan. 7. v. 38. *Kto wierzy w mię, iáko Pismo powiedźiáło, strumienie wody żywey, poplyną z żywotá iego. A to mowił o Duchu S. ktorego mieli wźiać weń wierzący.* Myla sie tedy Adwersarze y z tey miáry ná tym: áby tylko przez słowo Boże/ miało sie wykonywáć odrodzenie.

Potrze-

Potrzećie: Dla tego: że to nie iest dostáteczna przyczyná: odsądźić Duchá świętego wykonywánia przy Krzćie świętym / w wybránych Páńskich odrodzenia: dla tego: iże to Pismo święte przypisuie y słowu Bożemu: Bo ieśli ináczey: poydźie zá tym: że tymże práwem/ tenże Duch święty: będźie muśiał być odsądzony teyże spráwy wykonywánia y przez słowo Boże: dla tego: iże toż Pismo święte to vkázuie: że y przy Krzćie wybránych/ y przez wiárę w Christusá: tenże Duch święty: spráwę odrodzenia w wybránych Bożych wykonywa: iáko się wyższey dowodnie pokazáło.

Náostátek: K dla tego to przedśięwźięćie Adwersárskie nie ostoi się: że ieśliby to prawdá miáłá być/ iż Duch święty/ tylko przez słowo Boże/ spráwę odrodzenia w ludźiách wykonywa: á przy Krzćie świętym w wybránych tego nie wykonywa/ áni wykonywáć może: tedyćby słowo Boże Sákrámentom od Christusá postánowionym muśiáło być przećiwne: co iednák być nie może. A zá tym y to być nie może: áby Duch ś. tylko przez słowo Boże: odrodzenie miał wykonywáć: á przy Krzćie ś. nic. Gdźie się tedy obrocą Adwersarze/ nigdźie słusznie záprzeć tego nie mogą: áby Duch święty/ przy Krzćie świętym: nie miał wykonywáć spráwy odrodzenia: ták w máłych/ iáko y w dorosłych wybránych Bożych: Co káżdy pobożny z tych wszytkich dowodow/ łátwie wybaczyć może: ktore się w pośrodek z gruntu Pismá świętego: w liczbie niemáłey: o tey rzeczy przywiodły. A toć iest/ ná te trzy Rácie/ od Adwersarzow położone rospráwá: y onych słuszne spárćie. Ná ktore mogłoby się było Adwersarzom nic nie odpowiádáć / dla tego: że ie tylko z domysłu swego położyli: bez dowodow Pismá świętego. Lecz dufáiac prawdźiwośći Sentenciey nászey: ná wszytko to: cokolwiek in contrarium Adwersarze przynoszą: odpowiedź dáć gotowiśmy.

ZATIM

ZATYM IVZ NASTĘPVIE SAMYCH MIEYSC PISMA SWIĘTEGO OBRONA.

Perwsze mieysce z listu Páwłá świętego do Tytusá: Cap. 3. v. 5. gdzie Apostoł swięty pisze.

Iż nas Bog zbáwił, przez omyćie odrodzenia.

Ná to mieysce Adwersarze: w Kátechizmie swym fol. 232. ták nápisáli:

Ale Apostoł mowi że nas Bog záchował przez omyćie odrodzenia?

Prawdá to iest, że ták Apostoł mowi: ále nie mowi, żeby to omyćie odrodzenia było Ponurzenie. A nie iest nowiná w Piśmie świetym że to duchowne oczyśćienie serc nászych, ktore sie dzieie przez słowo Boże sposobem mowy figurálnym názwáne bywa omyćiem: Bo świádczy o tym Apostoł Páwel swiety, że Christus poświećił zbor swoy, oczyśćiwszy go omyćiem wody w słowie; to iest, przez słowo: y Autor listu do Hebreow, nápomina te
Ephes. 5. v. 26.
ktorzy iuż z dawná Christusá przyieli byli, y zátym iuż Ponurzenia nie potrzebowáli, żeby mieli sercá pokropione od sumnienia złego, y ćiáło omyte wodą czystą. Y náwet sam Apostoł w tym mieyscu ktore przed sobą mamy, sámego śiebie wykláda, co przez to omyćie odrodzenia rozumie: przydawáiąc te słowá ktore wyższych są iákoby obiáśnieniem: Y przez odnowienie Duchá świetego: gdyż iáko sie wyższey pokazáło słowko to Y, ták wiele znáczyć może, iáko To iest. To własne Adwersárskie słowá.

Ná to odpowiádam sześćioráko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwsza rzecz / Adwersarze / w tey swoiey explikáciey: te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby przez to omyćie odrodzenia/ o ktorym mowi Apostoł święty ná tym mieyscu: nie miáło sie rozumieć Ponurzenie: álbo Krzest święty: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że to Adwersarze ná to ćiągną/ áby przewiedli: że Krzest święty / iest zwierzchowną tylko Ceremonią: á iż przy nim spráwá odrodzenia / w wybránych Páńskich: nie bywa wykonywána: co sie im też iuż wyższey wielą dowodow zgániło.

Okazánie: Iż przez omyćie odrodzenia o ktorym mowi w tym mieyscu przedśie z tym Páweł ś rozumie sie Krzest ś.

Powtore: Dla tego: Że sie temu przedśiewźięćie sámego Apostołá przećiwi: kto sie bowiem dobrze tym słowom Apostolskim przypátrzy: á te niższe ℣. 5. do wyższych ℣. 4. przystosuie: łatwie tego dozna: że ten cyl y przedśiewźięćie w nich iest Apostołá świętego: że w nich Apostoł rospráwia / o okazániu łáski Bożey nam / ktorą przez wiárę sobie przywłaszczamy. A iż wiedźiał Apostoł święty: że Sákráment Krztu świętego/iest też iedną częśćią/ okázowánia nam iáwnie y pieczętowánia w nas łáski Bożey: tym względem/ ktorym względem/ ku potwierdzániu wiáry o łásce Bożey/ y zbáwieniu wiecznym: od sámego Christusá Páná náznáczony iest: podług onych słow iego sámego: Marc. 16. ℣. 15. 16. *Idźćie na wszytek świát, opowiádayćie Ewángelią wszelkiemu stworzeniu kto vwierzy, á okrzći sie, zbáwion będźie.* Przetoż słusznie y ná tym mieyscu: przez to omyćie odrodzenia: Apostoł święty: Krzest święty: pomienić muśiał.

Potrzećie: Dla tego: Że ponieważ Krzest święty iest iákoby pierwszym weśćiem y wstępkiem do Kośćiołá Bożego/ y pieczęćią nászego w Christusá wszczepienia: iáko sie wyższey pokazáło: Przetoż tu słusznie sie go dźieie wzmianká od Apostołá świętego: przez to nazwisko omyćia odrodzenia: gdźie Páweł święty ná to śie wyćiąga: áby oká-

by okázáć mogł: iáko ſie nam łáſká Boża okazáłá: áby było tákie mowy Apoſtolſkiey zwiazánie y rozumienie: *Bog nas zbáwił ſwoim miłośierdziem: Tego zbáwienia ieſt znákiem y vpominkiem Krzeſt świety, przez ktory nas do Kośćiołá ſwego przyłącza, y w ćiáło Syná ſwoiego wſczepia.*

Czwarte: Pokázuie ſie to: y ze zwyczáiu Apoſtołow świetych/ ktorzy częſtokroć od Sákrámentow/ zwykli bráć dowody: ku wyświádczeniu rzeczy ſámey: ktorą Sákrámentá wyznaczáią: Gdyż to pewna záwſze v wſzyſtkich pobożnych y práwowiernych: zoſtawáć muśi: że Bog prożnymi y czczemi znákámi/ álbo figurámi: nigdy z námi nie poigrawa: ále wewnętrznym táiemnym ſpoſobem zwykł to ſam wykonywáć: co nam przez zwierzchowne znáki wyſtáwuie y vkázuie: A przetoż y z tey przyczyny: ná tym mieyſcu: przez to názwiſko omyćia odrodzenia: dobrze y Krzeſt świety ma być rozumiány.

Kto chce moc y pożytek Sákrámentow Páńſkich dobrze zrozumieć: czego mu potrzebá.

Piąte: Ze kto chce moc y pożytek Sákrámentow Páńſkich dobrze zrozumieć: tedy temu tym ſpoſobem do tego potrzebá przychodźić: áby záwżdy rzecz ſáme Sákrámentu/ y ſam Sákráment ták złączał: y w iedno ſkłádał: iákoby áni Sákrámentu ſámego/ nie czynił czczym y nie ſkutecznym znákiem: áni dla wyſtáwienia zacnośći Sákrámentu: tego co ieſt właſnego Duchowi świetemu: temuż Duchowi świetemu nie odeymował. Ktorych obudwu rzeczy: widźimy/ że y ná tym mieyſcu Páwel świety záżył: Bo niechcąc mieć Krztu świetego czczym y nieſkutecznym znákiem: názwał go omyćiem odrodzenia: A niechcąc tego Sákrámentowi/ ile ieſt Sákrámentem/ przywłaſzczyć: co ieſt włáſnego ſámego tylko Duchá świetego: Przetoż záraz zá tym przydał: *Y odnowienia Duchá świetego.*

Ktorzy Krztem ś bywáią omywáni y odnawiáni.

Szoſte: Ze áczći to prawdá: że Krztem prawdźiwym álbo ſkutecznym nie bywáią omywáni niezbożni/ áni ći odnawiáni: ktorzy nie ſą z pocztu wybránych: Wſzák-

że ile

że ile względem Bogá: Krzest święty też moc zátrzymawa. Abowiem choć iákimkolwiek sposobem/ niezbożnicy te łáskę Páńską od siebie odpycháią: Wszákże przećie Bog ofiáruie im ią: iák przez słowo swoie święte: ták też y przez Sákrámentá: A przetoż też Páwel święty/ vkazawszy to v.3. żeśmy my przedtym wszyscy skalonymi byli/ niepostusznymi/ błądzącymi służącymi pożądliwośćiom/ y roskoszom rozmáitym/ w złośći/ y zazdrośći: vkázuie y to záraz zá tym v. 4. że gdyśmy iesczże tákimi byli: okazáłá śie nam łáská zbáwićielá nászego Bogá/ktory nie z vczynkow spráwiedliwych ktorebyśmy czynili: ále z swego miłośierdźia zbáwił nas: przez omyćie odrodzenia y odnowienia Duchá świętego.

Pośiodme: Dla tego: Że te słowá Páwel święty pisał do wierzących: á ták ie pisał: że też y sámego śiebie wtym inkluduie: A iż w wierzących/Krzest święty/záwsze iest skuteczny: Przetoż go też dobrze ná tym mieyscu/ Apostoł święty: z skutkiem y istotą złączą.

Náostátek: Że to iáwna iest v wszytkich práwowiernych: iż ći, ktorzy chcą áby Krzest święty/ktorym śie stáli pokrzczeni: nie był w nich dáremny: tedy potrzebá go y skutku iego: nowośćią żywotá poświádcżác: ktorey nowośći żywotá/ iáko prawdźiwie Apostoł święty/ ná tym mieyscu: przy omyćiu odrodzenia: wzmiankę czyni: ták też prawdźiwie te słowá iego: o Krzćie świętym máią być rozumiáne: gdyż nowość żywotá: iest własne Adiunctum Baptizmi. Nowość żywotá. Adiunctum Baptizmi.

Ná wtorą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey: te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego/ ná tym mieyscu przedśiewźiętym: Krzest święty nie miał być rozumiány: iże to nie nowina w Piśmie świętym: Duchowne oczyśćienie serc nászych/ ktore śie dźieie przez słowo

Boże: omyćiem názywáć: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że się iuż wyższey / z sámychże słow Apostolskich przedsiewziętych: przećiwna rzecz pokazáłá.

Powtore: Dla tego: Że kto iedno zdrowy rozsądek ma: bárzo łátwie to obaczyć może: iż ten dowod Adwersárski: w tym przedsięwzięćiu nic nie dowodźi: Bo Adwersarzom tegoby dowodźić potrzebá: iż te słowá przedsięwzięte / o omyćiu odrodzenia: nie o Krzćie świętym máią być rozumiáne: A oni odstąpiwszy tego / czego się podięli: biorą przed się dowodźić tego: iż oczyśćienie serc nászych / ktore się dźieie przez słowo Boże: omyćiem bywa názywáne: nie włásnym sposobem mowy: ále figurálnym: Przetoż ten dowod: iáko nic do przedsięwzięćia nászego nie czyni: Ták też Sentenciey nászey burzyć nie może / o tym: że te słowá Apostolskie / in Controuersia położone; o Krzćie świętym: máią być rozumiáne.

Adwersarze nie dowodzą tego: o co spor idźie.

Náostátek: A choćbyśmy y tego Adwersarzom pozwolili: że te ich słowá pomienione / wážą co do teráznieyszego przedsięwzięćia: tedy y to żadnym sposobem Sentenciey nászey wátlić nie może: ále ią tym więcey vtwierdza: Bo ieśli przećie słowo Boże / omyćia nas odsądzone być nie może / choć to nie właśnie o nim bywa mowiono: ále swoim pewnym sposobem: iáko sámi Adwersarze zeznawáią: Tedyć tymże práwem / áni Krzest święty / nie może być ná tym mieyscu omyćia odrodzenia odsądzony: choćiayże to o nim / ile iest zwierzchownym omywániem wodą: nie właśnie: ále táksże swoim sposobem bywa mowiono. A ták y tu Adwersarze / nie máią żadney słuszney przyczyny / odsądzáć Krzest święty / z tych słow przedsięwziętych Apostolskich: tytułu omyćia odrodzenia.

Ná Trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz / Adwersarze / w tey swoiey explikáciey:

te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y one drugie słowá Apostolskie: Ephes. 5. ℣. 26. temu miáły sie przećiwić: álbo tego dowodźić: że przez to omyćie odrodzenia: o ktorym tenże Apostoł mowi w mieyscu in Controuersia położonym: Krzest święty nie ma sie rozumieć: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że tego Adwersarze/ niczym słusznym/ nigdy ná Apostołá świętego nie dowiodą.

Powtore: Dla tego: Żeby ták tenże Apostoł sobie sámemu muśiał być przećiwny: Bo iż te słowá z listu iego do Tytusá: Cap. 3. v. 5. o Krzćie świętym máią być rozumiáne: wyższey słuszne przyczyny z sámego textu Apostolskiego pokazáły sie: A ieśliby miał znowu tego negowáć Apostoł w liśćie do Ephezow cap. 5. ver. 26. iáko Adwersarze chcą: byłby sobie przećiwny: czego sie iednák o nim rozumieć nie godźi.

Adwersarze Páwłá ś. sobie sámemu przećiwnego chcą vczynić.

Náostátek: Y dla tego sie nie ostoi to mniemánie Adwersárskie: że y te sáme słowá listu do Ephezow/ o krzćie świętym rozumieć sie máią: co sie z tych Ráciy pokázuie: *Naprzod*: z tego słowká: *Poświećił*: ktore osobliwie ma dwoiákie znáczenie: Bo álbo znáczy wewnętrzne y táiemne poświęcenie: co sie z inszych słow pokázuie ℣. 27. *Aby go sobie wystáwił kośćiołem chwálebnym, nie máiącym zmázy, álbo zmarsku, álbo cokolwiek tákiego: ále áby był świętym y nienágánionym*. Do ktorego wewnętrznego y táiemnego Poświęcenia: z postánowienia Bożego: iże iest przydány zwierzchowny znák Krztu świętego: według onych słow Janá świętego Krzćićielá: *Ia ć was krzczę wodą ku pokućie, ále ten ktory zá mną idźie, mocnieyszy iest nád mię, ktorego ia botow nie iestem godźien nośić, tenći was okrzći Duchem świętym y ogniem*: Matt. 3. v. 11. Przetoż też tu Páweł święty/ do tego táiemnego y wewnętrznego Poświęcenia: przydawa zwierzchowny znák Krztu świętego: ktory omyćiem wody názywa. Albo znáczy to słowko

Słowá drugie Páwłá ś. do ktorych sie Adwersárze vćiekáią: rozumieią sie o Krzćie ś.

Słowko Poświećił: iáko sie rozumie.

wko Poświecenia: rzecż te: ktora iest świeta od Bogá vczyniona: iáki iest Kośćiol Boży ná tym mieyscu: ktoremu świetym być: nie iest nic inszego: tylko być odlączonym y poświeconym Bogu. Lecż iże Krzest świety/ iest początkiem y widomym znákiem tákiego kośćiolá Bożego poświecenia: gdyż iest tym Sákrámentem/ przez ktory kto iáwnie y widomie/ od inszych odlączáiąc sie: Poświącá sie Pánu/ przylączáiąc sie do Kośćiolá iego: iáko sie wyższey pokazáło: Przetoż też tu dla tego/ do tákiego poświecenia: Apostol świety/ Krzest świety przydawa gdy pisze o Kośćiele Bożym: *Aby go poświećil, oczyśćiáiąc omyćiem wody w słowie.*

Własność Krztu 5.

Powtore: Pokázuie sie to y z tych drugich słow: *Oczyśćiáiąc omyćiem wody.* Abowiem Krzest świety/ ma te własność: że sam przez sie/ ile iest zwierzchownym omyćiem wody: nie może nikogo oczyśćić: od plugáwośći grzechow: ále spráwuie to tylko sámá krew Christusowá/ przez Krzest: według onych słow Janá świetego: I. Epist. Cap. I. ℣. 7. *A krew Iezu Christá Syná iego, oczyśćia nas od wszelkiego grzechu.* Lecż iże y ná tym mieyscu/ Páwel świety też własność záchowywa: gdy vkázuie: że nie sámo przez sie to omyćie wody/ oczyśćia: ále sam Christus: przez to omywánie wodą: oczyśćienie spráwuie: bo o nim sámym zrzetelnie mowi: *Aby go poświećil, oczyśćiáiąc omyćiem wody.* Przetoż też przez to omyćie wody: Krzest świety ná tym mieyscu ma być rozumiány.

Potrzećie: Sákráment Krztu świetego/ iáko y Wieczerzy świetey: odiąwszy od niego słowo Boże: záraz ginie powagá y wszytká moc iego: A dla tegoż Syn Boży/ Apostolom swoim/ z Sákrámentem Krztu świetego/ kazał záwsze złączáć opowiádánie Ewángeliey: gdy im powiedźiał: Marc. 16. ℣. 15. 16. *Idąc ná wszytek świát, opowiádayćie Ewángelią wszelkiemu stworzeniu, kto vwierzy, á okrźći sie: zbáwion bedźie.* Lecż iż y tu Apostol świety/ do

tego

tego omyćia wodą: słowo Boże przydawa: gdy mowi: *Oczyściáiąc go omyćiem wody w słowie.* Przetoż też dla tego/ te słowá Apostolskie: o Krzćie świętym máią być rozumiáne.

Poczwarte: Pokázuie sie to & à fine Baptizmi: Cyl bowiem Krztu świętego/ y omyćia nászego duchownego ná Krzćie: ten iest: ábyśmy świątobliwie y bez nagány przed Bogiem żyli: iáko sie wyższey pokazálo. Lecz iże też y tu ná tym mieyscu/ tego omyćia wody w słowie/ Apostoł święty/ nie inszy cyl vkázuie: tylko ábyśmy świątobliwie y bez nagány żyli: co w tych słowiech zámyka/ gdy o kośćiele Bożym ℣.27. mowi. *Aby go sobie stáwił, kośćiołem chwalebnym, nie máiącym zmázy álbo zmárszku, álbo co tákowego, ále áby był świętym y nienagánionym*: Przetoż też y dla tego/ te słowá iego o Krzćie świętym rozumiáne być máią. Tym tedy wszytkim okolicznośćiom mieyscá tego przypátrzywszy sie dobrze wiele wielkich ludźi/ w rozsadku y mądrośći Pismá ś. biegłych: tedy niechćieli tego mieyscá/ áni mogli: o czym inszym rozumieć áni wykłádáć: tylko o Krzćie świętym: tym sposobem y względem/ iáko sie pokazálo: Przetoż áni Adwersarze: nie mogą ich słusznie y prowdźiwie o czym inszym rozumieć/ y wykłádáć: tylko o Krzćie świętym.

Cyl Krztu świętego.

Ná Czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey: te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y one słowá Apostolskie: Hebr. 10. v. 22. miáły tákże tego dowodźić: iż ná tym mieyscu w liśćie do Tytusá in controuersia położonym: przez to omyćie odrodzenia: nie ma sie Krzest święty rozumieć: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze w tychże sámych słowiech listu do Zydow: y iednego słowká o tym niemász. Co kto

Adwersarze ná Pismo ś. towiodą;

żdy

czego sámo Pismo ś. u siebie niema

zdy pobożny łatwie osądźi/ gdy sie tym sámym słowom przypátrzy/ do ktorych sie Adwersarze uciekáią: Ták ie tedy Apostoł kłádźie: *Przystapmyß z prawdźiwym sercem, y z vpewnieniem wiáry, máiąc czyste sercá od złego sumnienia, y omywßy ćiáło wodą czystą.* Z tych słow żaden nie upátrzy/ áby tu ktore słowko/ iáwnie álbo táiemnie: miáło dowodźić tego co chcą Adwersarze: Przetoż sie y Adwersarze tego domyślać słusznie/ nie mogą.

Powtore: Dla tego: Ze ex ipso contextu: ráczey sie tu co inszego pokázuie: niżeli to sámo co chcą Adwersarze: Bo w tych słowiech mowi Apostoł święty/ o oczyśćieniu duchownym sercá/ sumnienia/ y ćiáłá: ktore in Anthitesi onemu zwierzchownemu oczyśćiániu Zakonnemu wystáwiwszy: przypodobywa ie do wody: Co káżdy z słow uprzedzáiących/ tegoż listu/ y Rozdźiału: v. 1.2 3. 4. 11. wybaczyć może: Przetoż y ták Adwersarze/ tych słow do swego przedśięwźięćia ćiągnąć nie mogą.

Náostátek: A ieśli sie w swoim przedśięwźięciu/ Adwersarze/naywiecey ná tych słowiech sádzą: iż tu to omyćie ćiáłá: Apostoł święty/ wodą czystą názywa: tedy y to nic Adwersarzow rátowáć nie może: Bo to iest własny ich sámych domysł: Ale ludźie uczeni/ práwowierni/ y w Piśmie świętym biegli: nigdy przez tę wodę simpliciter słowá Bożego nie rozumieią: ále álbo zgołá o omyćiu wodą ná Krzćie świętym: one wykłádáią: álbo to ukázuią: że przez tę wodę/ sam Duch święty/ma być rozumiány: iákoż czynią to bárzo pięknie/ y z Pismá świętego dowodnie. Gdyż w Piśmie świętym/ Duch święty/ zrzetelnie do wody bywa przypodobywány: ktorego tá iest własność: omywáć y oczyśćiáć wybráne Páńskie: 1.Cor.6.v.11. Jáko czytamy v Ezechielá Proroká świętego: Cap.36.v.25. gdźie sam Bog ludowi swemu obietnicę czyni: *Y wyleie ia ná was wode czystą. y bedźiećie oczyśćieni od wßelkich plugáwośći waßych y od wßelkich bałwánow*

Przez wode czystą/ ktora nam Apostoł ś. ćiáło omywáć każe: co sie rozumie.

waßych

wáßych oczyśćić w.25. Tákże y ſam Syn Boży/ Duchá ś. do wody płynącey przypodobywa: Ioan. 7. v. 38. *Kto wierzy w mię, iáko powiedźiało Piſmo, rzeki wody żywey popłyną z żywotá iego: A toć mowił o Duchu ktorego mieli wziąć weń wierzący:* Jáko zaraz Ewángeliſtá święty dokłada. Przetoż żadnego y naymnieyſzego nie máią Adwerſarze podobieńſtwá: żeby im mogły co ſłuſznie násługowáć do ich przedśięwźięćia: y te słowá pomienione.

Ná piątą rzecz odpowiádam.

Piątą rzecz/ Adwerſarze/ wtey ſwoiey explikáciey: te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y te dálße słowá Páwłá świętego: *Y przez odnowienie Duchá świętego:* w tymże mieyſcu przedśięwźiętym liſtu do Tytuſá położone: miáły co temu ßkodźić: áby ſie dla nich/ przez to omyćie odrodzenia: Krzeſt święty nie mogł rozumieć: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że ſie iuż wyżßey przećiwna rzecz pokazáłá.

Náwet: Dla tego: Że ſie tákże wyżßey pokazáło: Iż Páweł święty/ miał inßą ſłuſznieyßą przyczynę/ dla ktorey/ do tego omyćia odrodzenia: przydał te dálße słowá: *Y odnowienia Duchá świętego.* Bo niechcąc mieć Apoſtoł ś. Krztu świętego/ czczym tylko znákiem/ álbo zwierzchowną Ceremonią: (iáko to czynią Adwerſarze) názwał go *Omyćiem odrodzenia.* A niechcąc záśie/ áby kto miał to przypiſowáć ſámey zwierzchowney ſpráwie Krztu świętego/ co ieſt właſnego ſámego tylko Duchá świętego: álbo áby kto nie rozumiał: iż ſámá przez śię zwierzchowna ſpráwá Krztu świętego: wykonywa odrodzenie: przydał dla tego te dálße słowá: *Y odnowienia Ducha świętego.* Odrodzenie/ y oczyśćienie od grzechow: ná Krzćie świętym: tym ſámym/ zrzetelnie Duchowi świętemu przypiſuiąc: Przetoż y tu nie máią Adwerſarze/ żadney przedśięwźięćia ſwego podpory.

Ná Szostą rzecz odpowiádam.

Szosta rzecz/ á ostátnia / Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey: tę zámykáią : w ktorey twierdzą : iákoby to słowko/ *Y*, ták wiele znáczyć miáło ná tym mieyscu / iáko *To iest* : Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod : Dla tego : Że to dla tego Adwersarze twierdzą : áby mogli przewieść : że to omycie odrodzenia o Krzćie świętym/ nie ma sie rozumieć. Czemu sie iuż przećiwna rzecz wyższey wielą dowodow : pokazáłá.

Powtore : Dla tego : Że to Adwersarze y ná to czynią: áby ná tym mieyscu/ omyćie odrodzenia/ y odnowienie Duchá świętego/ rzeczámi nie rozeznánymi od śiebie wzaiem : pokázáć mogli : ták/ żeby to zá iedną rzecz rozumiano było : odnowienie Duchá świętego/ omyćiem odrodzenia: á omyćie odrodzenia: odnowieniem Duchá świętego. Czemu sie też iuż wyższey przećiwna rzecz pokazáłá: Bo áczći/przy omyćiu wodą Krztu świętego wybránych Páńskich : záwsze zwykło chodźić pospołu odrodzenie/ y odnowienie Duchá świętego : Wszákże iednák : wzáiemnie te rzeczy miedzy sobą są rozeznáne : Gdyż insza iest wodá/ ktorą bywa czynione zwierzchowne omyćie przy Krzćie świętym : á insze odnowienie y odrodzenie Duchá świętego : ták dálece : że nigdy wodá sámá przez śię/ ktorą bywa czynione zwierzchowne omyćie przy Krzćie świętym : nie może być zá sámo odrodzenie/ y odnowienie Duchá świętego: poczytána : áni odrodzenie y odnowienie Duchá świętego : zá sámę wodę : ktorą bywa czynione przy Krzćie świętym zwierzchowne omyćie : Przetoż y tu / gdy sie to omyćie/ rozumie o Krzćie świętym : iáko sie iuż dostátecznie pokazáło : nie mogą tego odrodzenia y odnowienia Duchá świętego/ Adwersarze/ zá iedną rzecz rozumieć/ áni poczytáć : áni náwet/ przez to słowko *To iest* : wykłádáć.

Náostátek : A choćby y to Adwersarzom było pozwo-

lono/ że to słowko *Y*, ktorego Apostoł ná tym mieyscu záżywa: złącza omyćie odrodzenia/ z odnowieniem Duchá świętego: tedy y stąd przećię nie mogą nic Sentenciey swoiey podeprzeć: Bo to nie dla tego Apostoł czyni: áby iedną y nie rozeznáną rzeczą/ miał chćieć vczynić/ omyćie/ przez co sie Krzest święty rozumie: z odrodzeniem y odnowieniem Duchá świętego: ále dla tego: áby vkazał: iż choć to są od siebie rzeczy rozeznáne: omyćie ná Krzćie świętym wodą: á odrodzenie y odnowienie Duchá świętego: Wszákże iednák záwsze pospołu z sobą chodzą: y od Krztu świętego/ zwłasczá wybránych Páńskich: odłączone być nie mogą: ták dálece: że kedy omyćie wodą Krztu świętego wybránych Páńskich bywa odpráwowáne: tám záraz zwykło bywáć y nástępowáć: odrodzenie/ omyćie/ y odnowienie Duchá świętego: Przetoż áni tym/ áni żadnym inszym względem/ te słowá Apostolskie/ z listu do Tytusá / o ktorych sie áż do tąd controwertowáło: nie mogą nic násługowáć do opácznego Adwersárskiego przedśięwźięćia. Dobrze tedy do Sákrámentu Krztu świętego śćiągáią sie: y o nim máią być rozumiáne. Dobrze y Sentencia nászá nimi iest vtwierdzona.

DRVGIE MIEYSCE PISMA S. obrony potrzebuie: z Spraw Apostolskich: Cap. 22. v. 16. gdzie Ananiasz Páwłowi świętemu mowi:

Wstań, y okrzći sie, á omyi grzechy twoie.

Ná to Mieysce Adwersarze/ w Kátechiźmie swym: fol. 234. 235. ták nápisáli:

A iáko to rozumieć kiedy mowi Ananiasz Páwlowi S. Wstań, ponurz sie, y omyi grzechy twoie?

Tu masz to wiedzieć co sie też ná wyrozumienie mieysc inych temu podobnych przygodzi. Iż kiedykolwiek sprawie tákiey abo

Ceremoniey zwierzchowney w Nowym Przymierzu przypisuie sie co tákiego, co do zbawienia należy, że sie to nigdy nie rozumie, iákoby oná zwierzchowna Ceremonia spráwić to iákimkolwiek sposobem mogłá: ále tylko, że sie rzeczy oney przez nie dzieie nieiákie oświadczenie. Dla tego też, ná przykład, mowi
1. Cor 10. v. 16. sie, że Kubek błogosłáwienia ktory błogosłáwimy, iest społecznością Krwie Chrystusowey, y Chleb ktory łamiemy, iest społecznością Ciáłá Chrystusowego: y gdzie indziey, że ći ktorzy sie ponurzyli w Chrystusá, Chrystusá przyoblekli, Galat. 3. v. 27. Y ták też własnie ná tym mieyscu słowá Ánániaszowe rozumieć sie mogą y máią. Wszákże mogłyby sie też te słowá ták rozumieć, że Ánániasz nie mowi, żeby Páweł święty przez Ponurzenie grzechy omyć miał: ále że sie miał Ponurzyć, y grzechy omyć, wzywáiąc imienia Páńskiego: gdyż iuż był ten czás przyszedł, że káżdy ktoryby wzywał imienia Páná Chrystusowego, zbáwion być miał. To własne Adwersárskie słowá.

Ná to odpowiádam czworáko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam

Pierwszą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey: te zámykáią: w ktorey twierdzą: Że to co sie zwierzchowney Ceremoniey/ w Nowym Przymierzu przypisuie zbáwiennego: ma sie przypisowáć nie sámey zwierzchowney Ceremoniey: iákoby to iákim sposobem sámá przez śię spráwić mogłá: gdyż tylko przez nię/ dzieie sie nieiákie rzeczy oney oświádczenie: Ale to Adwersarzom/ nie może być ták zprostá iáko chcą mieć: pozwolono.

Bo ieśli to ták Adwersarze chcą rozumieć: że zwierzchowna Ceremonia/ ile iest zwierzchowna omywánia wodą ná Krzćie świetym: sámá przez śię y z siebie/ nie mogłá spráwić omyćia grzechow w Párle świetym: Tedy tego Adwersarzom pozwalamy: Gdyż Sákrámentá nie są Bogiem/ áni tey własnośći przez śię y z siebie mieć nie

mogą: żeby mogły cżyie grzechy omyć y ocżyśćić: lecż sá-memu to Bogu tylko naywłaśniey należy. Przystępuie y to do tego: że Sákrámentá/ ieśliby miáły mieć tę właśność z sámych śiebie/ y przez śię: głádźić y omywáć grzechy cżyie: tedyby nie mogły być żadnym sposobem Sákrámentami: gdyż to pugnat cum natura omnium Sacramentorum: ktora tá iest: że nie ony sámy przez śię y z śiebie/ conferunt gratiam, álbo grzechow odpuszcżenie: ále Bog nam sam przez nie ofiáruie, tákże y odpuszcżenie grzechow: y onę w nas przez nie piecżętuie.

Ale ieśli to ták chcą mieć Adwersarze: że iáko Ceremonia zwierzchowna Krztu świętego/ ile iest zwierzchowną Ceremonią/ álbo omywániem wody pozwierzchnie: nie może sámá przez śię/ y z śiebie/ spráwić grzechow odpuszcżenia: y onych omyć: ták też że iuż dla tego/ tákie zwierzchnie omywánie/ muśi zostáwáć nie cżym inszym: tylko sámą szcżyrą y gołą Ceremonią zwierzchowną: tedy tego Adwersarzom nie pozwalamy: áni nigdy słusznie y przystoynie pozwolić możemy. Gdyż ieśliby to omywánie zwierzchowne/ wodą/ ná Krzćie świętym: miáło być tylko zwierzchowną Ceremonią: Tedyćby nie mogło być Sákrámentem: Bo Sákrámentá od Páná Chrystusá postánowione: nie mogą być konsyderowáne iáko nuda tylko symbola, ále iáko tákie/ ktore constant ex signo, & re signata: y przez ktore Bog iest skutecżny w wybránych swoich.

Powtore: Dla tego: Zeby tym sposobem/ to omywánie wodą ná Krzćie świętym: muśiáło być nie rożne od inszego káżdodźiennego omywánia wodą: zá cżym nicby było po tym Chrystusowi Pánu/ to osobne omywánie wodą ná Krzćie świętym: postánowiáć: przy opowiádániu Ewángeliey swoiey.

Potrzećie: Dla tego: Ze y sámy słowá Ananiaszowe/ wyrzecżone do Páwłá świętego: iáśnie przećiwią śię temu:

mu: ktory nie skąd inąd okrzczenie sie Páwłá świętego/ názwał omyćiem grzechow iego: *W/tań, práwi / y okrzći sie, á omyi grzechy twoie:* tylko stąd: iż wiedźiał y dobrze to rozumiał iáko sługá y mąż Boży: że Sákrámentá/ á ná tym mieyscu Krzest święty: nie zá zwierzchowną tylko Ceremonią ma być poczytány: ále zá táki środek: przy ktorym záraz Bog/ omyćie grzechow/ w wybránych swoich spráwuie.

Adwersarze sámi sobie przećiwni.

Náostátek: Dla tego: żeby tym sposobem/ y sámym sobie/ Adwersarze muśieli być przećiwni: ktorzy w tey swoiey explikáciey pozwaláią: iż przez Krzest święty/ co oni zwierzchowną Ceremonią názywáią: dźieie sie tego / co do zbáwienia należy: nieiákie oświadczenie. Co o tey rzeczy/ ktora tylko iest sámą zwierzchowną Ceremonią: nie może być rzeczono áni rozumiano. Gdyż zwierzchowna Ceremonia/ ktora iest tylko zwierzchowną Ceremonią: nie może iuż w sobie nád to nic więcey poważnieyszego zámykáć/ y stánowić: tylko to: co sie znią powierzchownie dźieie: Jáką pozwierzchnią Ceremonią: iże chcą mieć Adwersarze Krzest święty: co sie y z tego ich nazwiská/ w tey explikáciey położonego: pokázuie: pokazáło sie y wyższey tym dostáteczniey: Przetoż Adwersarze sámi sobie muszą być przećiwni. A álbo to ná tym mieyscu/ w tey ich explikáciey/ zostáwáć muśi prawda: że Krzest święty/ tylko iest zwierzchowną Ceremonią: á przezeń sie nie dźieie żadne oświádczenie rzeczy należących do zbáwienia. Albo: że przezeń/ dźieie sie rzeczy należących do zbáwienia oświadczenie: á zátym y skutek. Niechay sobie obiorą Adwersarze co chcą: Jeśli pierwszą rzecz: Tedy sámi sie w niezgodźie y w nieprawdźie oskárzą: ktorzy co raz dáli: sámi wźieli: Jeśli wtorą rzecz: tedy zgodę w tey rzeczy/ z práwowiernym kośćiołem Apostolskim mieć będą.

Ná

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby one słowá Apostolskie: 1. Cor. 10. v. 16. gdźie kubek błogosłáwienia/ Wieczerzy świetey Páná Jezusowey: Apostoł názywa społecznośćią krwie Christusowey: y chleb tákże/ ktory bywa łamány: społecznośćią ćiáłá Christusowego: miáły co pomagáć ich przedśiewźięćiu: áby v nich Krzest świety/ zostawał tylko zwierzchowną Ceremonią. Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze iáko obádwá te Sákrámenty/ to iest/ Krzest świety/ y świeta Wieczerza Páná Jezusowá: są od tegoż Páná Jezusá/ iednymże cylem y przedśiewźięćiem postánowione: to iest: áby w nas pieczętowáły zbáwienie: Ták też iedná y iednáka obudwu muśi zostáwáć powagá: Przetoż Sákráment Wieczerzy świetey Páná Jezusowey/ ná Krzest świety/ nie może dowodźić tego: áby miał być tylko zwierzchowną Ceremonią: poniewaz y sam nie iest tákowym.

Powtore: Dla tego: Ze nigdy tego Adwersarze nie pokażą z Pismá świetego: áby táka miáłá być miedzy tymi dwiemá Sákrámentámi discrepantia: żeby ieden drugiego/ tey czći álbo powagi miał odsądzáć: iáką sam ma z vstáwy sámego Syná Bożego: A iużby ták koniecznie było/ ieśliby to prawdá/ iáko znáć dawáią Adwersarze: że kubek Wieczerzy Páńskiey/ názwány społecznośćią krwie Christusowey/ á Chleb społecznośćią ćiáłá iego: ná Krzest świety dowodźi tego: że iest tylko zwierzchowną Ceremonią: iáko Adwersarze vdawáią. Adwersarze ná Sákrámenta od Páná Christusá postánowione: to wiodą: iákoby sie sobie miáły przećiwić:

Potrzećie: Dla tego: Ze ráczey to z tych słow Páwłá świetego/ nápisánych o kubku/ y o chlebie Wieczerzy Páńskiey/ ma być zámykano: Iż iákim sposobem/ kubek ten błogosłáwiony: Páweł świety názywa społecznośćią

krwie

krwie Christusowey: á chleb społecznośćią ćiáłá Christusowego: że tákimże sposobem/ y Krzest świety: zostawa omyćiem grzechow y odrodzeniem: á niżeli żeby to z tych słow Apostolskich miáło być inferowano: co chcą mieć Adwersarze. Gdyż iáko kubek Wieczerzy Páná Jezusowey: nie iest gołym znákiem/ áni zwierzchowną tylko Ceremonią: Bo ieśli ináczey: nie mogłby go Apostoł názywáć: społecznośćią krwie Christusowey: Tákże: iáko y chleb Wieczerzy Páńskiey/ nie iest zwierzchowną tylko Ceremonią: Gdyż ieśli ináczey: nie mogłby go Apostoł świety názywáć: społecznośćią ćiáłá Christusowego: Ták też y Krzest świety/ nie iest gołym znákiem/ áni tylko zwierzchowną Ceremonią: Gdyż ieśli ináczey: nie mogłoby go Pismo świete/ názywáć omyćiem grzechow y odrodzeniem. A záśie: iáko kubek Wieczerzy Páńskiey/ bywa názywány Sákrámentálnie społecznośćią krwie Christusowey: á chleb tákże społecznośćią ćiáłá Christusowego Sákrámentálnie: Wiec y dla tego: że przy tym Sákrámenćie/ Christus Pan/ ofiáruie/ y dawa pożywáć wybránym swoim/ y sámey rzeczy Sákrámentu/ to iest/ krwie swoiey prawdźiwey y przedrogiey: y ćiáłá swego prawdźiwego ku żywotowi wiecznemu: Ták też y Krzest świety/ omyćiem grzechow y odrodzeniem sákrámentálnie bywa názywany: Wiec y dla tego: że przy tym Sákrámenćie/ Christus Pan/ ofiáruie/ y dawa y rzecz sáme tego Sákrámentu wybránym swoim: to iest: oczyśćienie y omyćie grzechow: y prawdźiwe odrodzenie. Nic tedy te słowá Apostolskie z listu do Korintow: nie dowodzą przedsiewźięcia Adwersárskiego: ále ráczey sentencią nászę o Krzćie świetym: dobrze vtwierdzáią: á Adwersárskiey z gruntu sie przećiwią.

Krzest ś. ktorym wzgledem omyćiem grzechow y odrodzeniem: nazywa sie.

Ná trzećią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey:

te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y one słowá Apostolskie: miáły co temu ich przedśięwźięćiu pomagáć: áby Krzest święty tylko zwierzchowną Ceremonią zostawał: gdy Páwel święty: Galat.3.✝.27. o tych ktorzy sie pokrzćili w Christuśie: te słowá pisze: Ze *Christusá przyoblekli*: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie

Dla tego: Ze to sámo názwisko przyobleczenia Christusá/ ná tym mieyscu: przećiwi sie temu: Bo iáko przyobleczenie Christusá: nie iest/ tylko Ceremonialiter y zwierzchownie przyobleczenie Christusá: ále o sámym prawdźiwym y skutecznym przyobleczeniu Christusá/ przez Krzest święty: ma być rozumiano:Ták też sámo okrzczenie sie w Christusá: nie może być sáma tylko zwierzchowną Ceremonią: rozumiáne. A iużby ták koniecznie być muśiáło: Bo ieśli okrzczenie sie w Christusá: iest tylko Ceremoniálne y zwierzchowne: tedyć też tylko zwierzchowne y Ceremoniálne muśi być przyobleczenie Christusá. Bo zá okrzczeniem sie w Christusá/ przyobleczenie Christusá nástępuie. Ale ieśliż to przyobleczenie Christusá: nie może być rozumiáne o Ceremoniálnym y zwierzchownym przyobleczeniu Christusá: zá okrzczeniem sie w Christusá: Tedyć pogotowiu y to sámo okrzczenie sie w Christusá: nie może być tylko zwierzchowną Ceremonią rozumiáne. Iż tedy te słowá Ananiaszowe/ ták máią być rozumiáne/ iáko y te insze mieyscá Pismá sákrámentálne/ ktore ad Instantiam swego przedśięwźięćia Adwersarze przywiedli: tedy tego Adwersarzom pozwalamy: á to dla tego: iż iáko te słowá Páwłá świętego rzeczone o kubku/ y chlebie Wieczerzy Páná Iezusowey: á te drugie o okrzczeniu sie w Christusá: nie wyznaczáią tylko Ceremoniey zwierzchowney: ále y rzecz sáme przy

Przyobleczenie Christusá: co iest.

Zá okrzczeniem sie w Christusá/ przyobleczenie Christusá nástepuie.

chlebie y kubku Wieczerzy Páńskiey: y przy Krzćie w Chrystusá tákże: Ták też y te Anániaszowe słowá/ pokázuią to: że okrzczenie ktore roskázował Páwłowi świętemu: nie było tylko zwierzchowną Ceremonią: ále y rzecz sámá z nim byłá złączona.

Ná czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz/ á ostátnią/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey: tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y ták te słowá Anániaszowe/rzeczone do Páwłá świętego/ mogły się rozumieć: że Ananiasz nie mowi/ żeby Páweł święty przez ponurzenie grzechy omyć miał: ále że się miał ponurzyć/y grzechy omyć/ wzywáiąc Jmieniá Páńskiego: gdyż iuż był ten czás przyszedł/ że káżdy/ ktoryby wzywał Jmieniá Páná Chrystusowego: miał być zbáwion. Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że to Adwersarze ná to mowią: áby v nich Krzest święty: zostawał tylko zwierzchowną Ceremonią: Ná czym się mylą: iáko się áż dotąd pokázáło.

Powtore: Dla tego: Że tym sposobem/ Adwersarze iedne spráwę rozdzieláią ná dwoie: Jnszą spráwą vkázuiąc być omyćie grzechow/ á inszą Ponurzenie: przećiwko własnośći słow Anániaszowych: ktory in vno eodemq; Actu, y Ponurzenie się Páwłá świętego/ y omyćie grzechow záwiezuie.

Adwersarze sámi się nie rozumieią.

Potrzećie: Dla tego: Że y sámi Adwersarze/ nie rozumieią się co mowią: Bo neguiąc tego w tey swoiey explikáciey/ áby był Ananiasz miał mowić: że Páweł święty przez Ponurzenie grzechy omyć miał: przećię tego pozwaláią: że Páweł święty/ miał się ponurzyć/y grzechy omyć: co ná tenże sens przypada: Bo ieśli Páweł święty miał się ponurzyć/ y grzechy omyć: tedyć przez Ponurzenie grzechy miał omyć: gdyż do inszego omyćia/ Ananiasz w

te czásy/

te czásy/ Páwłá świętego nie wiodł: tylko do omyćia Krztu świętego.

Nádostátek: A iż Ananiasz przy tym Ponurzeniu/ y omyćiu grzechow: kazał też záraz wzywáć Jmieniá Páńskiego: tedyć to nie dla tego vczynił/ áby miał chćieć vkázáć/ według Fántázyey Adwersárskiey: że Krzest święty/ iest tylko cześćią y Ceremonią zwierzchowną: ále dla tego: áby był dał znáć: że nie sámá przez się zwierzchowna sprawá Krztu świętego/ omywa grzechy człowiecze: ále sam Pan niebieski wykonywa to w wybránych swoich przy Krzćie świętym: ktory przy tey spráwie świętey/ roskazał wzywánie czynić: Oycá swego niebieskiego/ y śiebie sámego/ y Duchá świętego: Matt. 28. ℣. 19.

TRZECIE MIEYSCE A OSTAtnie Pismá S. obrony potrzebuie: z Ianá ś. Cap. 3. ℣. 5. gdzie Syn Boży, z onym Nikodymem: o odrodzeniu z wody y z Duchá rozprawia.

Ná to mieysce/ w Kátechiżmie swym: fol. 235. Adwersarze ták nápisáli:

Azaż też sam Pan Iezus nie mowi o wodnym Ponurzeniu w oney rozmowie z Nikodymem?

Zadnym sposobem. Bo tám mowi Pan o vrodzeniu zgory, to iest niebieskim: Do tego, o tákim vrodzeniu bez ktorego człowiek nie może wniść do krolestwá niebieskiego: co iż sie o Ponurzeniu wodnym nierozumie, sam rozum pokázuie. A co tám mowi o Wodzie y Duchu, tedy to nie są rożne rzeczy, ále sie przez wodę rozumie sam Duch, ábo wodá duchowna. Bo y tu to słowo, Y. znáczyć może, To iest: iáko w bárzo podobney mowie masz, że Christus miał ponurzáć duchem y ogniem: y dla tego też Pan Christus dáley w tey rozmowie postepuiąc, więcey nie wspomina wody ále tylko sámego Duchá. To własne słowá Adwersárskie.

Ná to odpowiádam Siedmioráko.

Ná pierwszą rzecz odpowiádam.

PIerwszą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey: tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby w tey rozmowie z Nikodymem/ Pan Jezus/ żadnym sposobem nie miał mowić o Krzćie świętym: Ale to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Miánowićie

Okazánie: Iż w oney rozmowie z Nikodymem: Ioan. 3. v. 5. Christus Pan/ mowi o krzćie ś.

Dla tego: Że sáme własne słowá Páná Jezusowe/ przećiwią się temu: ktory gdy mowi do Nikodymá: *Ieśli sie kto nie odrodzi z wody y z Duchá, nie może wniść do krolestwá Bożego*: tedy przez wodę Sákráment Krztu świętego rozumie: co tymi Ráciámi pokázuie.

Naprzod: Że Christus ná tym mieyscu/ mowi o duchownym vrodzeniu. Lecz iże y Krzest święty/ násługuie do duchownego vrodzenia: Przetoż tu mowi Christus Pan: o Krzćie świętym.

Powtore: Że Christus w tey rozmowie vczy Nikodymá/ iáko miał się zstáć vczniem iego/ y zbáwienia być pewien: przestawszy być Phárizeuszem: Lecz iże nie inszy sposob sámże Christus vkazał/ zostawánia się kázdemu vczniem iego: tylko vwierzyć/ a okrzćić się: Marc. 16. ✠. 16. *Kto vwierzy, á okrzći się, zbáwion będzie.* Przetoż też tu prowádząc Nikodymá do tego: przez tę wodę/ rozumie Krzest święty.

Potrzećie: Że tu niemász nic Absurdi: iż ná tym mieyscu Krzest święty/ odrodzeniem bywa názywány: gdyż to czynią swoim sposobem/ y ná inszym mieyscu Apostołowie święći: iáko się wyższey pokázáło.

Poczwarte: Pokázuie się to y z sposobu własności Sákrámentu

krámentu Krztu świętego/ ktory nie ieſt inſzy/ tylko ten: Iż choć Sákrámentowi Krztu świętego/ przypiſuie ſię tytuł odrodzenia: przećię iednák nie ſam Sákrámeńt ſpráwuie to przez śię: ále zoſtawa to własną ſpráwą Duchá świętego/ ktory przy Sákrámenćie Krztu świętego/ w wybránych: odrodzenie ſpráwuie. Lecz iże też y ná tym mieyſcu/ tákiego ſpoſobu y własnośći Chriſtus Pan záżywa/ gdy do odrodzenia z wody: Duchá świętego záraz przyłącza: Przetoż tu mowi o Sákrámenćie krztu świętego.

Náwet: A ſtąd ſię to pokázuie: Ze Duch święty/ ácz może ſpráwę ſwoię: iáka ieſt miedzy inſzymi/ odrodzenie: bez zwierzchownego znáku/ iákie ieſt wodą omywánie ná Krzćię świętym: w nas wykonywáć: iednák przećię/ Chriſtus Pan/ mdłośći náſzey folguiąc/ przydał do tego powierzchny znák wody: iáko pieczęć oczyśćienia y odnowienia náſzego: á przytym przydał do tego y słowo ſwoie święte: áby ták oboim tym ſpoſobem/ o łáſce Duchá świętego/ y odrodzeniu: bylibyſmy vpewnieni. Lecz iże też y w tey rozmowie/ dogadza mdłośći Nikodymowey: iáko ſię ſam záraz v. 12. explikuie: gdy mowi: *Ieśli gdym wam ziemskie rzeczy powiedział, á nie wierzyćie: iákoż ieśli bym wam powiedział niebieskie, wierzyć będziećie?* Znáć tedy y ſtąd że tu mowi o Krzćie świętym.

Ná drugą rzecz odpowiádam.

Drugą rzecz/ Adwerſarze/ w tey ſwoiey explikáciey: te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby dla tego/ w tey rozmowie Páná Jezuſowey z Nikodymem: nie miáło ſię nic zámykáć o krzćie świętym: iż tu Pan mowi o vrodzeniu z gory/ to ieſt/ niebieſkim: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Ze ſię iuż wyżſzey przećiwna rzecz temu/ z sámey okolicznośći tych słow Chriſtuſowych/ y z włá-

Okázánie: Iż choć w tey rozmo-

wie z Nikodymem Christus Pan mowi o vrodzeniu sie z gory/ álbo niebieskim: przećie zátym nieidźie aby tu dla tego nie miał nic mowić o krzćie świetym.

z własnośći Sákrámentu Krztu świetego: pokazáłá: Przetoż tu tá Ratia Adwersárska nic nie waży.

Powtore: Dla tego: Że tá Ratia Adwersárska to w sobie zámyka: iż Pan w tych słowiech mowi/ o vrodzeniu z gory/ álbo niebieskim. Lecż iż też to vrodzenie/ ktore sie dźieie przy Krzćie świetym: iest z gory/ álbo niebieskie: iáko sie wyższey pokazáło: Przetoż y ták nie Ratia Adwersárska nie waży: ále ráczey przećiwną rzecż zámyka.

Potrzećie: Dla tego: Że to nie iest sufficiens Ratio, przez to vrodzenie z wody: niechćieć rozumieć vrodzenia przy Krzćie świetym/ dla tego: że tu Pan mowi o vrodzeniu niebieskim. Bo ieśli ináczey: poydźie zá tym: że omywánie wodą przy krzćie świetym: násługowáć muśi ku vrodzeniu źiemskiemu: Bo ieśli omywánie wodą przy Krzćie świetym: nie násługuie ku żadnemu vrodzeniu: toć tedy ná prożno iest od Páná Christusá postánowione y roskazáne. Lecż iże to słusznie nie może być rzecżono: áni to: áby omywánie przy Krzćie świetym: miáło násługowáć ku vrodzeniu źiemskiemu: Przetoż násługuie ku vrodzeniu niebieskiemu. A ták dobrze te słowá Christusá Páná/ o vrodzeniu z wody przy Krzćie świetym/ zá spráwą Duchá świetego: máią być rozumiáne.

Náostátek: Dla tego: Że ieśliby omywánie wodą przy Krzćie świetym/ nie miáło násługowáć do niebieskiego vrodzenia: iáko chcą Adwersarze: tedyć Christus Pan nigdyby był nie roskázował Apostołom swoim: żeby szedszy ná wszytek świát/ przez Krzest święty/ y opowiádánie Ewángeliey: z ludźi czynili mu vcżnie: według znácżenia słowká Greckiego/ ktore iest v Máttheuszá świetego: Cap. 28. ℣. 19. Gdyż sstáć sie vcżniem Páná Jezusowym: nie iest nic inszego: tylko vrodźić sie z niebá. Lecż iż przećie Pan Jezus roskazał to Apostołom swoim co sie pomienilo: Przetoż omywánie wodą przy Krzćie świetym: násługuie do niebieskiego vrodzenia. A ták nie máią Adwersarze

werſarze żadney ſłuſzney przyczyny: negowáć tego: iákoby te słowá Chriſtuſá Páná/ przedśięwźięte: nie mogły ſie żadnym ſpoſobem rozumieć o Krzćie świętym: dla tego: iże w nich Pan mowi/ o vrodzeniu ſie z gory/ álbo niebieſkim.

Ná Trzecią rzecz odpowiádam.

Trzećią rzecz/ Adwerſarze/ w tey ſwoiey explikáciey to zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby y dla tego to vrodzenie z wody/ nie miáło ſie rozumieć o Krzćie świętym: iż tu o tákim vrodzeniu Pan Jezus mowi/ bez ktorego człowiek nie może wniść do kroleſtwá niebieſkiego: co ſie o Ponurzeniu wodnym rozumieć nie może: Ale y to Adwerſarzom nie może być pozwolono.

Okazánie: Iż choć to vrodzenie/ o ktorym Chriſtus mowi z Nikodymem: ieſt tákie: bez ktorego człowiek nie może wniść do niebá: przećie zátym nie idźie: áby y dla tego nie miał tu nic mowić o krzćie ś. álbo áby dla tego krztowi świętemu wſzelkim ſpoſobem miał odeymowáć ſpráwę ná tego odrodzenia.

Naprzod: Dla tego: Że y to nie ieſt ſufficiens Ratio: odſądzáć dla tego wſzelkim ſpoſobem/ Krzeſt święty tytułu odrodzenia: iże ſam przez śię Krzeſt/ nie może być odrodzeniem rozumiány: áni tákim odrodzeniem: bez ktorego człowiek nie może wniść do kroleſtwá niebieſkiego: choć bowiem ſam przez śię Krzeſt święty tego nie czyni: ieſt przećię inſzy pewny ſpoſob/ ktorym to o Krzćie świętym ſłuſznie bywa mowiono: á miánowićie ten ſam/ ktory ſie wyżſzey w Cenſurze ná Zdánie Adwerſárſkie o Krzćie świętym: położył: Przetoż co pewnym ſpoſobem o Krzćie świętym bywa mowiono: tego Adwerſarze zgołá wſzelkim ſpoſobem Krztu ś. odſądzáć nie mogą.

Powtore: Dla tego: Że y ná inſzym mieyſcu/ ſam Chriſtus Pan/ przy wierze/ przyſądza Krztowi świętemu zbáwienie: Co ták wiele waży: iáko być odrodzonym y wniść do kroleſtwá niebieſkiego: gdyż iáwne ſą słowá iego ſámego: Marc. 16. ℣. 16. *Kto vwierzy, á okrźći ſie zbáwion bedźie.* Przetoż y ná tym mieyſcu przedśięwźiętym/ Krzeſt święty/ nie może być dla tego odrodzenia odſądzony: iże tu Syn Boży mowi o tákim odrodzeniu: bez ktorego człowiek nie może wniść do niebá.

Potrze-

Potrzecie: A iesli dla tego wszelkim sposobem/ Krzest świety/ tákiego odrodzenia ma być odsądzány: bez ktorego człowiek nie może wniść do niebá: iże Ponurzenie w wodźie iest rzecz źiemska/ y odpráwuie sie ná źiemi: á skutek tego odrodzenia/ o ktorym tu Pan mowi: śćiąga sie áż ná niebo: Tedyćby też y Ewángeliey Páná Jezusowey/ moc zbáwienia/ wszelkiego ktoby iey uwierzył: muśiáłá być odieta: á odieta wszelkim sposobem dla tego: iże przez źiemskie ludźi/ y ná źiemi bywa opowiádána: á skutek zbáwienia śćiąga sie áż ná niebo. Lecz ieśli to z tey miáry nie może być słusznie rzeczono o Ewángeliey: Przetoż áni o Krzćie świetym. A zwłaszczá pátrząc ná one słowá Páwłá ś. ktore mowi o Ewángeliey: Rom.1.℣.16 *Nie wstyd mie Ewángeliey Christusowey, mocą bowiem Bożą iest, ku zbáwieniu wszelkiemu wierzącemu.*

Poczwarte: Dla tego: Że kiedyby to Pan Christus/ w tych słowiech mowił o iákimkolwiek Krzćie: tedyby żadnym sposobem / nie mogło mu być przypisowáne tákie odrodzenie: bez ktorego żaden nie wnidźie do krolestwá niebieskiego. Lecz iż tu mowi o tákim Krzćie/ przy ktorym sie skutek znáyduie/ to iest/ odrodzenie: co káżdy obaczy/ gdy te sáme słowá pilnie uważy: Przetoż ten Krzest o ktorym mowi Christus Pan w tych słowiech: może mieć słusznie tákie odrodzenie przypisáne: bez ktorego żaden nie wnidźie do krolestwá niebieskiego.

Náostátek: Dla tego: Że Pan Christus/ mowiąc te słowá: *Ieśli sie kto nie odrodźi z wody y z Duchá, nie może wniść do krolestwá niebieskiego*: Necessitatem imponit, iáko sie to tym więcey pokázuie z Łáćińskiego słowká/ nisi, ále iednák necessitatem imponit, nie zwierzchownego omycia ná Krzćie świetym: iákoby bez tego żaden nie mogł być zbáwion y odrodzon: ále necessitatem imponit absolutam sámego odrodzenia: że wszelki/ kto chce wniść do niebá: koniecznie potrzebá áby był odrodzony. Kto-

rego odrodzenia: iże sam Duch święty iest sprawcą naprzednieyszym y naywłaśnieyszym: á omywánie wodą ná Krzćie świętym/ zwierzchownym instrumentem/ według postánowienia Christusá sámego: ktory przy opowiádániu Ewángeliey: roskazał Krzćić wszytkie narody: Przetoż Krzest święty/ nie może być słusznie wszelkim sposobem/ odrodzenia tákiego odsądzony/ bez ktorego żaden człowiek nie może wniść do niebá. A zwłaszczá gdy kto y to pilnie vważy: że Krzest święty/ nie insze w nas odrodzenie pieczętuie: tylko to: ktore Duch święty spráwuie: á Duch święty záśie nie insze w ludźiach spráwuie/ tylko to/ bez ktorego żaden człowiek nie może wniść do krolestwá niebieskiego.

Ná czwartą rzecz odpowiádam.

Czwartą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby tá wodá á Duch/ o ktorych mowi Syn Boży ná tym mieyscu: miáły być rzeczy nie rozne: ále przez wodę/ álbo sam Duch ma być rozumiany/ álbo wodá duchowna: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że to dla tego Adwersarze twierdzą: áby przewiedli: iż to odrodzenie z wody/ Krztowi świętemu nie należy: ále że Krzest święty tylko iest zwierzchowną Ceremonią: Czemu sie iuż przećiwna rzecz wyższey pokazáłá.

Powtore: Dla tego: Że to nie iest sufficiens Ratio, dla tego rozumieć chćieć przez tę wodę sámego Duchá świętego/ ná tym mieyscu: iże też Duch święty/ w Piśmie świętym zrzetelnie do wody bywa przypodobywány: iáko niżey Cap. 7. ✝. 38. 39. v tegoż Janá świętego. A ieśli ináczey: poydźie zá tym: że wszędźie gdźiekolwiek w Piśmie świętym dźieie sie iáka wzmianká wody: że tám Duch święty/ przez tę wodę muśi być rozumiány.

Okazánie: Iż przez tę wodę/ y Duchá: z ktorych sie nam odrodźić potrzebá: nie może sie áni sam tylko Duch S. rozumieć: áni sámá tylko wodá Duchowna.

Nie mogę tedy y ná tym mieyscu áni simpliciter, áni sufficienter tego Adwersarze zámykáć: áby dla tego przez tę wodę Duch świety/ miał być rozumiány: iże y ná inszych mieyscách w Piśmie świętym: do wody bywa przypodobywány.

Potrzecie: Dla tego: Ze y sámi Adwersarze/ w explikáciey z strony tey wody ná tym mieyscu: z sobą są niezgorni: Bo raz powiádáią: iż przez tę wodę ma się rozumieć sam Duch świety: á záraz zá tym drugi raz mowią: *Abo się rozumie wodá duchowna*. Ktore rzeczy są od siebie rożne: to iest/ Duch sam/ od wody duchowney: á wodá duchowna/ od sámego Duchá świętego. Gdyż sam Duch świety/ nigdźiey nie bywa názywány wodą duchowną: ále zprostá Duchem świętym. Tę tedy wtorą explikácią Adwersárską my przyimuiemy/ to iest/ że przez tę wodę/ wodá duchowna ma być rozumiána. Lecz iż też wodá Krztu świętego: iest duchowna: Ratia tego tá iest: że odłączona bywa do rzeczy duchownych/ z postánowienia sámego Christusá: Przetoż przez tę wodę duchowną: wodá Krztu świętego ma być rozumiána.

Poczwarte: Dla tego: Ze ieśliby tu przez tę wodę/ sam Duch świety miał być rozumiány: tedyćby nic potym było Christusowi Pánu/ miánowawszy wprzod wodę: z osobná záraz Duchá świętego miánowáć. Lecz iż to przećię Christus Pan czyni: iáko porządek słow iego pokázuie: Przetoż przez tę wodę ná tym mieyscu: sam Duch świety nie może być rozumiány.

Popiąte: Dla tego: Ze ieśliby przećie przez tę wodę/ ná tym mieyscu/ sam Duch świety mał być rozumiány: y wodá duchowna/ iáko explikuią Adwersarze: tedyćby to zá tym iść muśiáło: że ten Duch świety/ iest Duchem/ y nie iest. Iest Duchem/ gdy zprostá Duchem bywa miánowány. Nie iest Duchem/ gdy nie Duchem/ ktorego

Adwersarz[e] Duchowi ś. ...[illegible] ...ficzáią ...ę Duchem

wyznaczą

wyznacza tá wodá: ále woda duchowna od Adwersa-rzow bywa názywány. Gdyż być wodźie woda ducho-wną: nie iest to sámo: co iest być Duchem świętym. Abowiem sam Duch święty/ wszytek iest y zprostá Duch: á wodá duchowna / coś tylko w sobie zámyka tákiego: że iest duchowna: á pewnym względem nie iest ducho-wna. Lecż iże to o Duchu świętym nie może być słusznie rzecżono: áby on miał być/ y nie być Duchem / álbo żeby miał być mniey Duchem / niżeli iest: gdyż iest zprostá wszytek Duchem świętym: Przetoż przez tę wodę ná tym mieyscu: sam Duch święty nie może być rozumiány. y nie dopusczáią.

Ná Piątą rzecż odpowiádam.

Piątą rzecż/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby tu ná tym mieyscu/ gdy Syn Boży mowi: *Ieśli się kto nie odrodźi z wody y z Duchá, &c.* to słowko/ *Y*, miáło znáczyć/ *To iest*: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że tego żadnym świádectwem Pismá świętego nie dowodzą: oprocż tylko domysłem swoim.

Powtore: Dla tego: Że to ná to Adwersarze cżynią/ áby swemu przedśięwźięćiu dosyć vcżynić mogli: to iest/ iż ná tym mieyscu/ przez tę wodę/ nie wodá Krztu świętego ma być rozumiána: ále sam Duch ś. y przez nazwisko wody/ y przez nazwisko Duchá świętego osobne: ma być rozumiány: cżemu się iuż przećiwna rzecż pokazáłá.

Náostátek: Dla tego: Że insza słusznieysza przycżyná może być pokazána tego/ dla ktorey to słowko iest położone: ktore złącza Duchá y wodę: to iest/ tá: że te dwie rzecży/ Wodę/ á Duchá świętego/ do iednego przedśięwźięćia potrzebne być: Syn Boży vkázuie: á do przedśięwźięćia nie inszego: tylko odrodzenia prawdźiwego: ták: że gdźie będźie tylko sámá wodá Krztu święte-

go/ á Duch świety do tego sie nie przyłączy: odrodzenie żadnym sposobem ostáć sie nie może. Przetoż y tym względem/ to słowko/ *Y*, przedsięwzięcia Adwersárskiego rátowáć nie może.

Ná szostą rzecz odpowiádam.

Szostą rzecz/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey tę zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby tá mowá Christusá Páná/ ná tym mieysu przedsięwziętym: miáłá być podobna z oną drugą Janá świętego Krzćićielá: Matt. 3. v. 11. że Christus miał Krzćić Duchem y ogniem: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono Absolutè.

Naprzod: Dla tego: Ze inákszy iest porządek słow pierwszych/ á inákszy tych drugich: w Pierwszych/ ná napierwszy mieyscu Syn Boży/ nazwisko wody kłádzie: á potym Duchá świętego: A w tych drugich/ Jan święty Krzćiciel/ ná naypierwszym mieyscu nazwisko kłádzie Duchá: á potym ogniá.

Powtore: Dla tego: Ze ieśliby to miáłá być mowá Syná Bożego/ we wszem podobna: z tą mową Janá świętego Krzćićielá: tedyby to zá tym iść musiáło: że ták tu przez ten ogień wodá rozumiána być ma: iáko sam Syn Boży w słowiech swych/ zrzetelnie wody wzmiánkę czyni: co iednák być nie może. Bo iáko iest diuersa qualitas wody od ogniá: ták też dla tego: ná tych obudwu mieyscách/ Pismo ś. rozdźielnie wody/ y ogniá wzmiánkę czyni: áby też vkazáło tych obu rzeczy diuersum effectum: A ták y z tey miáry/ tá mowá Syná Bożego/ z tą mową Janá świętego: nie może być podobna.

Adwersarze z wody/ ogień czynią.

Potrzecie: Dla tego: Ze iż Syn Boży/ w tych słowiech przedśięwziętych / wody wzmiánkę czyni: tedy to bierze sie sposobem mowy własnym. Bo wodá Krztu świętego/ właśnie iest wodą. Lecz iże tu Jan święty / Duchá Swiętego názywáiąc go ogniem: názywa go sposobem mowy nie własnym: ále przez po-

Duch ś. názywa sie ogniem: nie własnym

dobień-

dobieństwo mowy powiedźiánym: Gdyż Duch świety/ właśnie mowiąc: nie iest ogniem: ále iże tákim iest od Jana świetego názwány: tedy to ostáło sie ku obiáśnieniu skutku y mocy Boskiey iego: á podobieństwo od rzeczy ziemskich iest wzięte; to iest: od ogniá Máteriálnego: Przetoż y tym sposobem: te obiedwie mowie Syná Bożego/ y Jana świetego Krzćićielá: podobieństwá miedzy sobą nie máią. mową/ sposobem.

Poczwarte: Dla tego: Ze wyższey pokazáło sie: iż w tey mowie Syná Bożego/ wodá/ á Duch/ są rzeczy od śiebie rozeznáne: y ták dalece: że insza iest wodá/ á inszy Duch. Ná tym záśie mieyscu Jana świetego Krzćićielá: Duch świety/ á ogień: nie mogą być ták konsiderowáne: iákoby były rzeczámi od śiebie roznymi: ále iednoż to iest ná tym mieyscu: Duch świety y ogień: á nie insza rzecz ogień/ á insza Duch świety: ále o iednym y tymże Duchu świetym to bywa mowiono: iáko y sámi Adwersarze pozwaláią: Przetoż y z tey miáry/ podobieństwá miedzy obiemá tymi mieyscy niemász.

Popiąte: Ze iesliby te obie mieyscá miáły być sobie rowne y podobne: tedyby to záraz zátym muśieli Adwersarze zámknąć: iż iáko w tych słowiech Syná Bożego: wodźie/ przez ktorą omywánie ná krzćie świetym: rozumie sie: niewłaśnie odrodzenie bywa przywłaszczáne: Ták też że y tu temu ogniowi/ w tey mowie Jana świetego Krzćićielá: niewłaśnie pokrzczenie bywa przywłaszczáne od Syná Bożego/ onych wszytkich: ktorzy byli od Jana świetego wodą krzczeni. Lecz ize tego o tym ogniu Adwersarze nie mogą zámyślác: Przetoż te obie mieyscá: y ták sobie nie są rowne áni podobne.

Náostátek: Dato non concesso: to iest/ niechay ták będźie/ iáko chcą mieć Adwersarze: to iest/ że mowá ná obu tych mieyscách iest sobie we wszem podobna: tedy y to przećie wiecey przedśiewźięćiu Adwersárskiemu záwádźi/

wádźi/ á nászey sentenciey pomoże. Bo to zá tym *Naprzod* poydźie: Iż iáko te słowá od Janá ś. Krzćićielá: rzeczone są nie o czym inszym: tylko o spráwie Krztu świętego/ ktorą Jan święty wykonywáiąc/ wodą tylko krzćił: á sam Syn Boży onychże/ktorych Jan święty tylko wodą krzćił: krzćił Duchem świętym/ y ogniem: Ták też y te słowá/ w rozmowie vczynioney od Syná Bożego/ z Nikodymem: nie o czym inszym/ tylko o spráwie Krztu ś. rozumiáne być máią. *Potym*: Że iáko w tych słowiech Janá świętego Krzćićielá/ te rzeczy są od śiebie wzaiem rozeznáne: wodá/ktorą Jan święty krzćił/á Duch święty/ y ogień: ktorym krzćił Syn Boży: Ták też y w tey rozmowie Syná Bożego: koniecznie te rzeczy/ od śiebie wzaiem muszą być rozeznáne: wodá / á Duch święty. Ná ktorą sie tedy stronę Adwersarze obrocą: nigdźie obrony słuszney swego przedśięwźięćia mieć nie mogą.

Adwersarze/ czego się nápieráią: to im sámym wádźi.

Ná śiodmą rzecz odpowiádam.

Siodmą rzecz/á ostátnią/ Adwersarze/ w tey swoiey explikáciey: te zámykáią: w ktorey twierdzą: iákoby przez to: iż dáley postępuiąc w tey rozmowie z Nikodymem Syn Boży: wody iuż więcey nie wspomina/ále tylko sámego Duchá: miał do tego rzecz prowádźić: áby był dał znáć: że tu przez tę wodę/ nic kto inszy/ tylko sam Duch: ma być rozumiány: Ale y to Adwersarzom nie może być pozwolono.

Naprzod: Dla tego: Że sie iuż wyższey wielą dowodow gruntownych Pismá ś. przećiwna rzecz pokazáłá.

Powtore: Dla tego: Że insza słusznieysza przyczyná może być pokazána/ dla ktorey/ żadney potym więcey wzmianki wody Syn Boży nie czyni: ále tylko Duchá świętego: oprocz tey ktorą Adwersarze pokázuią. A tá iest tá: że tu nayosobliwiey mowi o odrodzeniu. A iż sam Duch święty iest principalis & totalis causa odrodzenia:

Duch ś. principalis & totalis causa: odrodzenia.

dzenia:

dzenia : Przetoż też nayosobliwiey/ y naywięcey mowi Syn Boży/ w tey rozmowie : o Duchu świętym. Baczyć tedy iuż káżde serce pobożne łatwie może/ z tego wszytkiego/ co sie o tym Artykule Sákrámentu Krztu świętego/ áż do tąd trácktowáło : że sie Adwersárze bárzo ná swoiey opiniey záwodzą : ták w tym : iákoby Krzest ś. miał być tylko zwierzchowną Ceremonią : iáko też y w tym : iákoby tenże Krzest święty / do dźiateczek máluczkich : rodźicow wiernych : nie miał nic należeć. Násza záśię Sentencia przećiwna temu : iáko iest dobrze świádectwy Pismá świętego vgruntowána : ták y do końcá w swoiey cáłośći y prawdźie : zostawa nie poruszona. Wystrzegayże sie tedy serce pobożne/ z wielką pilnośćią : opiniey Adwersárskiey : iáko błędu szkodliwego : á tey ktora iest od nas położona : poniewaź iest z Pismem ś. zgodna : trzymay sie mocnie. W czym ćie sam Bog niebieski/ ku chwale swoiey świętey/ á pożytkowi zbáwienia twego własnego : niechay wspomaga : Amen.

DOKOŃCZENIE SZOSTYCH XIĄG.

Matt. 11. ṽ. 25.

Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terræ, quòd abſconderis hæc à ſapientibus & intelligentibus, & revelaris ea infantibus.

INSTITUT

POZNACZENIE MIEYSC PISMA SWIETEGO.

O ktorych ſie ex profeſsò w tych Szoſtych Xięgách Controverſia toczy.

Ex Exodo.

Cap. 12. v. 11. A ták go ieść będźiećie: Biodrá wáſze niech będą przepáſáne/ też boty wáſze ná nogách wáſzych / y kiy wáſz w ręce wáſzey / á ieść go będźiećie z kwápieniem / bo to Peſách Jehowy. 105.

Ex Ezechiele.

Cap. 5. v. 5. Ták mowi Adonái Jehowá : to ieſt Jeruzalem/ w pośrodku Narodow położyłem ią / á w około niego źiemie. 112.

Ex D. Matthæo.

Cap. 3. v. 11. On was okrzći Duchem świętym / y ogniem. 216.

Cap. 26. v. 26 Bierzćie/ iedzćie/ To ieſt Ciáło moie. 62. & 96.

v. 28. Tenći ieſt Krew moiá Nowego Teſtámentu/ ktora zá wielu będźie wylaná ná odpuſzczenie grzechow. 50.

Ex D. Marco.

Cap. 16. v. 15 Idąc ná wſzytek świát / opowiádayćie Ewángelią / wſzelkiemu ſtworzeniu/ kto vwierzy/ á okrzći ſię/ zbáwion będźie. 157.

Ex Evang. D. Iohan.

Cap. 3. v. 5. Jeśli ſię kto nie odrodźi z wody y z Duchá / nie może wniść do kroleſtwá Bożego. 207.

Cap. 6. v. 51. &c. Ja ieſtem chleb on żywy ktorym zſtąpił z niebá/ ieśliby kto iadł z tego chlebá/ żyć będźie ná wieki/ á chleb ktory ia dam / ieſtći Ciáło moie / ktore ia wydam zá żywot świátá. 70.

f Ex

Ex Actis.

Cap.16.v.15 A gdy ſie okrzćiłá y dom iey/ prośiłá mowiąc: Ieśliśćie mie oſądźili być wierną Pánu/ wſzedſzy do domu mego mieſzkayćie. 165.

Cap.22.v.16 Wſtań y okrzći ſie/ á omyi grzechy twoie. 199.

Ex 1. Epist. ad Cor.

Cap 1. v. 16. A okrzćiłem y Stephány Dom. 165.

Cap.10.v 16 Kubek błogoſłáwienia/ ktoremu błogoſłáwimy/ izali ż nie ieſt ſpołecznośćią Krwie Chriſtuſowey? A chleb ktory łamiemy/ izali ż nie ieſt ſpołecznośćią Ciáłá Chriſtuſowego? 86. & 203.

Cap.11.v.24 A podźiękowáwſzy złamał/ y rzekł: Bierzćie/ iedzćie/ toć ieſt Ciáło moie/ ktore zá was bywa łamáne/ to czyńćie ná pámiątkę moię. 38.

v. 26. Abowiem ilekroć bedźiećie ieść ten Chleb/ y ten Kubek bedźiećie pić/ śmierć Páńſką opowiádáć bedźiećie/ áż przyidźie. 50.

Ex Epist. ad Ephes.

Cap.5.v.26. Aby go poświęćił/ oczyśćiáiąc omyćiem wody przez słowo. 193.

Ex Epist. ad Galat.

Cap 3.v.27. Abowiem ktorzykolwiek w Chriſtuśie pokrzczeni ieſteśćie/ Chriſtuſá przyobłekliśćie. 205.

Ex Epist. ad Titum.

Cap 3. v.5. Ale z miłośierdźia ſwego zbáwił nas/ przez omyćie odrodzenia/ y odnowienia Duchá świętego. 188.

Ex Epist. ad Hebr.

Cap.10.v.22 Przyſtępuymyż z prawdźiwym ſercem/ y pewną duſznośćią wiáry/ czyſtymi ſercy od ſumnienia złego/ y omywſzy ćiáło wodą czyſtą. 195.

Omyłki

Omyłki Szostych Xiąg.

Folio 106. Położono: One Stárego Zakonu były przyie-mnieysze: Czytay: przyćiemnieysze.

Fol. 107. Położono: Aby był on Báránek figurą prze-szley ofiáry Mesiaszowey: Czytay: Przyszley.

Insze omyłki ieśliby sie iákie pokazáły z Druku/vpátrzy-wszy: proszę niechay ich pobożny Czytelnik łáskáwie popráwi.

2508

9557
2